

ശ്രീ.

മാധവനിദാനം.

സാരചരിത്രകൃത ഭാഷാവ്യാഖ്യാനസഹിതം.

സർക്കാർ വൈദ്യൻ വി. കേശവനാശാൻ

അവർഷമുൽ വ്യാഖ്യാനിക്കപ്പെട്ടത്.

ശ്രീ.

മാധവനിദാനം.

സാരചന്ദ്രിക എന്ന ഭാഷാവ്യാഖ്യാനസഹിതം.

സർക്കാർ വൈദ്യൻ വി. കേശവനാശാൻ

അവർകളാൽ വ്യാഖ്യാനിക്കപ്പെട്ടത്.

പ്രകാശകന്മാർ,

എസ്. റി. റെയ്യാർ ആൻഡ് സൺസ്

“വിദ്യാഭിവാഞ്ചിനി” അച്ചുകൂടം—കൊല്ലം.

ര-ാം പതിപ്പ്—കാപ്പി ൧൦൦൦.

(കാപ്പിറൈറ്റ് പ്രകാശകന്മാരിൽ)

1097.

മുഖവുര.

.....:0:.....

മനുഷ്യരുടെ ജീവിതകാലത്തിൽ ഒന്നാമതായി ആവശ്യപ്പെടുന്നതു ആരോഗ്യമാകുന്നു. ആരോഗ്യമെന്നാൽ അരോഗത (രോഗമില്ലായ്മ) എന്നു ഇവിടെ ഒരു വ്യാഖ്യാനം ചെയ്യേണ്ട ആവശ്യകതയില്ലെങ്കിലും ജനസാമാന്യം ഈ വിഷയത്തിൽ അത്രതന്നെ ശ്രദ്ധ വെച്ചിട്ടുണ്ടോ എന്നു പര്യാലോചിക്കുന്നതിനു തുടങ്ങിയാൽ ആ ശ്രമം പത്തിന് ഒരു പതുക്കെ നിഷ്പലമാകാതിരിപ്പാൻ തരമില്ലെന്നു പറയേണ്ട ആവശ്യകത ഉണ്ടെന്നു നിശ്ചയംതന്നെ. ഒരു ശിശു പോലും രോഗിയായിത്തീരുന്നതു മനുഷ്യർക്കു പരിതാപകരമായ ഒരു സംഗതിയാകുന്നു. രോഗം ശക്തിയേയും ദ്രവ്യത്തേയും നശിപ്പിച്ചു കഷ്ടങ്ങളേയും ദാരിദ്ര്യത്തേയും ഉണ്ടാക്കുകയാണു് ചെയ്യുന്നതു്. അമാശയം, പക്ഷാശയം മുതലായവയുടെ പ്രവൃത്തിയാകുന്ന ഭക്ഷണസാധനങ്ങളെ പചിപ്പിക്കു, ഹൃദയത്തു് പുള്ള രക്തത്തെ രക്തനാഡിയിൽ കൂടി സഞ്ചരിപ്പിച്ചു ശ്വാസധമനികൾ ശുദ്ധവായുവിനെ അകത്തു നിറയ്ക്കുന്നതിന്നു ശക്തമാക്കിക്കൊടുക്കുക, മുതലായ ശരീര ംഘടനകൾ സംഗതിവശാൽ വല്ലതടസ്സവും സംഭവിക്കുന്നകാലത്തു ദേഹത്തിന്നും തദ്വാരാ മനസ്സിന്നും ഉണ്ടാകുന്ന പലവിധവ്യഥകളാകുന്നു രോഗങ്ങൾ എന്നു പറയപ്പെടുന്നതു്. രോഗികൾ എന്നാൽ രോഗം ഉള്ളവർ എന്നു പ്രത്യേകം പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. രോഗവേദനകളെ വ്യാവർത്തിച്ചറിഞ്ഞു അവയുടെ ശമനത്തിന്നു ശാസ്ത്രീയമായ ഒരു നിശ്ചയപ്രകാരവും യുക്തനൂസരണമായും ചെയ്യപ്പെടുന്ന പരിഹാരങ്ങളെയാണു് വൈദ്യം അല്ലെങ്കിൽ ചികിത്സ എന്നു പറഞ്ഞുവരുന്നതു്. ഇതിനാൽ ജനങ്ങളുടെ ഇടയിൽ വൈദ്യവിദ്യയ്ക്കു സാർവ്വത്രികമായ സ്വീകാര്യതയും അത്യന്താവശ്യകമാകുന്നു എന്നുതെളിയുന്നുണ്ടല്ലോ. ഈ വക കൃത്യങ്ങളെ ചെയ്യുന്നതിന്നു അദ്വൈതം എന്നപോലെതന്നെ പരിചയവും ഉള്ളവർ മാത്രമേ സമർത്ഥന്മാരായ വൈദ്യന്മാർ എന്നു നാമധേയത്തിനു് അർത്ഥന്മാരാകയുള്ളൂ. പ്രാചീനകാലങ്ങളിൽ വൈദ്യവിഷയകൗതന്യത്തിൽ മുഖിട്ടു നിന്നിരുന്നവർ യവനന്മാരായിരുന്നു എന്നാണു ഉറപ്പിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതു. എന്നാൽ അലക്സാണ്ടർ മഹാജാവിന്റെ വൈദ്യപണ്ഡിതന്മാരായ യവനന്മാരാൽപോലും ദുസ്സാധങ്ങളായ അനവധി മഹാരോഗങ്ങളെ ഹിന്ദുവൈദ്യന്മാർ ചികിത്സിച്ചു ഭേദപ്പെടുത്തി എന്നു കേൾക്കുമ്പോൾ പ്രാചീനകാലം മുതൽക്കു ഇന്ത്യാവിഷയത്തിൽ ഹിന്ദുക്കൾക്കുള്ള അറിവു് സ്വപ്നീഭവിക്കുന്നുണ്ടല്ലോ. വൈദ്യവിഷയത്തെപ്പറ്റി പ്രതിപാദിക്കുന്ന പ്രധാന പൂർവ്വഗ്രന്ഥങ്ങളായി ഇപ്പോൾ കാണപ്പെടുന്നവ ചരകവും സുശ്രുതവും ആകുന്നു. ചരകത്തെ അപേക്ഷിച്ചു അത്രാന്തം പ്രധാനവും പ്രാചീനവുമായി ആയുർവേദം എന്ന ഒരു ഗ്രന്ഥം ഉണ്ടായിരുന്നു. അതു് ധനപന്തരി ഉണ്ടാക്കിയെന്നാണു ചിന്തിച്ചുവരുന്നതു. ആയുർവേദം ഒരു ഉപവേദമാകുന്നു. ഋഗ്വേദത്തിന്റെ ഉപവേദമെന്നും അഥർവ്വവേദത്തിന്റെ ഉപവേദമെന്നും പക്ഷാന്തരങ്ങൾ കാ

ണുന്നുണ്ട്. ആയുർവേദം ക്രിസ്താബ്ദത്തിനു എത്രയോകാലം മുമ്പു ഉണ്ടായതാണെങ്കിലും മറ്റു ശാസ്ത്രങ്ങളെപ്പോലെ കാലക്രമംകൊണ്ടു മാത്രമേ അതിന്നു പ്രശ്ലിസന്മാദിക്കാൻ കഴിഞ്ഞുള്ളൂ, ഈ ശാസ്ത്രത്തെ താഴെപ്പറയുന്നപ്രകാരം എട്ടു വലിയ ഭാഗങ്ങളായി വിഭജിക്കാമെന്നു പ്രസിദ്ധനായ ഡാക്ടർവിസ്ബർ അഭിപ്രായപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു (൧) ശ്വാഹരണം (ദേഹത്തിൽത്താല്യ ശസ്ത്രകീലാദികളെ എടുത്തു കളയേണ്ട സുത്രങ്ങൾ) (൨) ശാലാക്രം (സിദ്ധവിധിയെപ്പറ്റിയുമാറ്റം) (൩) കായചികിത്സ (ജ്വരാദിരോഗങ്ങളുടെ നിവാരണോപായം) (൪) ഭൂതവിദ്യ (ഭൂതാഭേരണകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന രോഗങ്ങളുടെ ചികിത്സ) (൫) കൌമാരമൃത്യു (ബാലചികിത്സ) (൬) പ്രാതുരഘടധിധി (ഔഷധപ്രയോഗത്താൽ ഉണ്ടാകുന്ന അപകടപ്രതികാരം) (൭) രസായനതന്ത്രം (കെമിസ്ട്രി എന്നു പറയപ്പെടുന്ന രസവാദശാസ്ത്രം) (൮) വാജീകരണം (അപത്യസന്താനകരമായ പ്രവൃത്തിയെപ്പറ്റിയും മറ്റും) ഹറു ഗ്രന്ഥങ്ങളെ അപേക്ഷിച്ചു അത്യധികം പെരോണികമായ ചരകവും സുശ്രുതവും പ്രസിദ്ധന്മാരായ ചരകചാർയ്യരുടേയും സുശ്രുതചാർയ്യരുടേയും ആകുന്നു. ഇവരുടെ കാലത്തെക്കുറിച്ചുകുറവുമാത്രമേ അറിയൂ ഇന്ത്യവേദം ലഭിച്ചിട്ടില്ല; ഏതാണ്ടു ആറാംശതാബ്ദത്തിൽ ആയിരിക്കാമെന്നു പല മഹാത്മാരും അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. സുശ്രുതം ചുട്ടാശ്വത്തത്തിനു മുമ്പായി അറബിഭാഷയിൽ തർജ്ജിമചെയ്തു കാണുന്നതിൽനിന്നും മുമ്പറഞ്ഞകാലം ഏകദേശം ശരിയായിരിക്കാമെന്നു തോന്നുന്നു. ചരകത്തിന്നും മുമ്പറഞ്ഞപോലെ എട്ടു വിഭജനങ്ങൾ കാണുന്നുണ്ട്. (൧) സുതസ്ഥാനം (ഭിഷഗ്ഭേദജ്വരഭേദിണാദ്യപയോഗക്രമനിരൂപണം) (൨) നിലാനസ്ഥാനം (ജ്വരരക്തചിത്തകാസാദിരോഗോല്പത്തിക്രമനിരൂപണം) (൩) വിമാനസ്ഥാനം (സാങ്ക്രമികം ദോഷവിജ്ഞാനീനം മുതലായതിനെപ്പറ്റി) (൪) ശാഖീസ്ഥാനം (സ്വസ്ഥകർമ്മ ചോദിതജീവപ്രവേശനീയ അണ്ഡജാദി ശരീരഗുണഭോഷനിരൂപണം) (൫) ഇന്ദ്രിയസ്ഥാനം (ശ്രോത്രാദി ഇന്ദ്രിയനിസ്സമായ ശബ്ദാദിഗുണഭോഷനിരൂപണത്തെപ്പറ്റിയും അംഗവൈകല്യം ബലക്ഷയം മരണം മുതലായസംഗതികളെക്കുറിച്ചും മറ്റും) (൬) ചികിത്സാസ്ഥാനം (അഹാരവിവരധികൃഷ്ടയജ്ഞങ്ങളായ ജ്വരാദി സ്വരോഗങ്ങൾക്കും ശോധനരമനാത്മകമായ ഔഷധപ്രയോഗംകൊണ്ടു ദീർഘായുസ്സായിരിക്കാനുള്ള ക്രമങ്ങളെപ്പറ്റിയും മറ്റും) (൭) കല്പസ്ഥാനം (വമനചിഹ്നകപസ്തി ദോഷജമാനസ്ഥാനാദി ഗുണഭോഷനിരൂപണം (൮) സിദ്ധിസ്ഥാനം (ശസ്ത്രസാധ്യങ്ങളായ അശുചിയാദി രോഗനിവർത്തനത്തെപ്പറ്റിയും മറ്റും) ഈ ഗ്രന്ഥം അത്രേയമഹർഷി അഗ്നിവാസമഹർഷിയോടുപദേശിക്കുന്ന വിധത്തിലാണ് എഴുതപ്പെട്ടിട്ടുള്ളത്. സുശ്രുതം ചരകത്തിനുശേഷം ഉണ്ടായിട്ടുള്ളതാണെന്നു വിചാരിക്കപ്പെട്ടുവരുന്നു. സുശ്രുതത്തിലെ വിഭജനങ്ങൾക്കു ചരകത്തിനോടു ഏതാണ്ടു ഐക്യരൂപമുണ്ടെന്നുപറയാം. ആയുർവേദം ബ്രഹ്മനിൽനിന്നു പ്രജാപതിയും പ്രജാപതിയിൽനിന്നു അശ്വിനേയന്മാരും അവരിൽനിന്നു ഇന്ദ്രനും ഇന്ദ്രനിൽനിന്നു ധന്വന്തരിയും അദ്ദേഹത്തോടു സുശ്രുതനും ഗ്രഹിച്ചു എന്നാണ് ഈഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ കാണുന്നത്. സുശ്രുതത്തെ അറുഭാഗ

മായിട്ടാണു വിഭജിച്ചിരിക്കുന്നത് (൧) സൂത്രസ്ഥാനം (ഭേദനിഷ്ഠങ്ങളായ പൂ
 മിച്ഛാദി പഞ്ചഭൂതങ്ങളെപ്പറ്റി മും, പലവിധങ്ങളായ രോഗങ്ങളെക്കുറിച്ചും, ശ
 സ്ത്രം ഔഷധം ഇവയുടെ ഗുണഗുണവിവേചനത്തെക്കുറിച്ചും, ശസ്ത്രക്രിയയ്ക്കു
 ന്നും കർത്തവ്യങ്ങളായ പശ്ചാത്താപവ്യായാസക്രമത്തെക്കുറിച്ചും പിടകാഗ്ര
 ന്നാദി മഹാരോഗങ്ങളെക്കുറിച്ചും മറ്റും വിവരിക്കുന്നു) (൨) നിദാനസ്ഥാനം
 (രോഗലക്ഷണങ്ങളെക്കുറിച്ചും ഹോമഖീജങ്ങളെക്കുറിച്ചും മറ്റും) (൩) ശാസ്ത്രീ
 സ്ഥാനം (ശരീരത്തിന്റെ പ്രകൃതിയേയും ഗർഭചികിത്സ മുതലായതിനേയും കുറി
 ച്ചു മറ്റും) (൪) ചികിത്സാസ്ഥാനം (വ്രണം കുപ്പും മേഘം വാതം മുതലാ
 യ രോഗങ്ങളുടെ ലക്ഷണങ്ങളും അതുകൾക്കുള്ള ചികിത്സ, ഗർഭാലോചനം,
 ചിലശസ്ത്രങ്ങളുടെ ഉപയോഗകരം മുതലായതിനെക്കുറിച്ചും മറ്റും) (൫) ക
 ല്പസ്ഥാനം (ഭക്ഷണസാധനങ്ങളേയും പേയസാധനങ്ങളേയും മറ്റും) (൬)
 ഉത്തരസ്ഥാനം (ശിശോവ്യാധി നേത്രരോഗം പീനസം മുതലായതിനേയും ജ്വ
 രം, അതിസാരം, മോഹാലസ്യം, വിഷുചിക ഉന്മാദം, മുതലായ രോഗങ്ങളുടെ
 ചികിത്സാവിധിയെപ്പറ്റിയും മറ്റും) ചരകസൂത്രത്തിന്റെ ക്രോഡീകരിച്ചെഴു
 തപ്പെട്ടിട്ടുള്ള അഷ്ടാംഗഹൃദയമെന്ന ഗ്രന്ഥമാണ് ഈ വിഷയത്തിൽ പന്ന
 തെ മാന്വതയ്ക്കു പാത്രമായിത്തീർന്നിട്ടുള്ളത്. ഇപ്പോൾ നമ്മുടെ മധ്യകേരളം
 ഒട്ടുക്ക് പ്രചരിക്കുന്ന ഇതിലും (൧) സൂത്രം (൨) നിദാനം (൩) ശാസ്ത്രം (൪) ക
 ല്പം (൫) ചികിത്സ (൬) ഉത്തരം എന്നു അറു വിഭാഗങ്ങൾ അടങ്ങി
 ണ്ടു്. ഇതുകളെക്കൊണ്ടുതന്നെ നമ്മുടെ പൂർവ്വപൈതൃശാസ്ത്രത്തിൽ അതി
 സമർത്ഥമായിരുന്നു എന്നു നമുക്ക് ഗ്രാഹിക്കാവുന്നതാണ്. ഗോവസൂരികീ
 റിവയ്ക്കു ഒരു സൂത്രം ഒരു യുഗോപീയപണ്ഡിതൻ കണ്ടുപിടിച്ചതാണെന്നായി
 തന്നെ ഇതേവരെയുള്ള ധാരണ. എന്നാൽ എത്രയോ ആററണ്ടുകൾക്കു മുമ്പേത
 നെ അതിനെക്കുറിച്ചു ഓർത്തുകളുടെ ആയുർവേദത്തിൽ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ടെന്ന്
 ഒരു ഇംഗ്ലീഷ് വൈദ്യൻ ബലാത്തിയിലെ വൈദ്യസംബന്ധമായ സഭയിൽ പ
 ച്ചു അടുത്തകാലത്തു ചെയ്തിട്ടുള്ള ഒരു പ്രസംഗത്തിൽ നിന്നും മനസ്സിലാക്ക
 ന്നോം ഓർത്തുലക്ഷഗ്രന്ഥാർക്കദാകുന്ന ചാരിതാർത്ഥ്യം അല്ലെമാനല്ല. ഉ
 ത്തമഃശാസ്ത്രജ്ഞന്മാരെന്നു അഭിമാനിക്കുന്ന ഓർത്തുക്കൾ ശസ്ത്രക്രിയയിലും വിച
 ക്ഷണന്മാരായിരുന്നുവോ എന്നു ശങ്കിക്കുന്നതായാൽ അതു സൂത്രം എന്ന ഗ്ര
 ഩ്ഥത്തിന്റെ അഭിമാന്യമായ വാചിക്കുന്നതോടുകൂടി ബാല്യവിദ്യപോക
 മെന്നു ബോധപ്പെടുന്നതാണ്. ചരകം ഔഷധപ്രയോഗപ്രധാനവും സൂത്രം
 ശസ്ത്രപ്രയോഗപ്രധാനവുമാണ്. സൂത്രത്തിലെ ശസ്ത്രക്രിയയേ എട്ടു യി
 വിഭജിച്ചിരിക്കുകയാണ്. അവ ചേദനം ഭേദനം, ഇച്ഛാ, ലേഖനം, വേധ
 നം, അമാശ്ചം, പിശുപനം, സീവനം എന്നു എട്ടാകുന്നു. ശസ്ത്രങ്ങളിൽ യ
 ത്രം, ശസ്ത്രം, ക്ഷാരം, അഗ്നി, ശലാകം, ശൃംഗം അധാബു ജ്യകം ഇവ പ്രധാ
 നങ്ങളാണ്. ഐതിഹ്യസികകാലത്തിനു മുമ്പുണ്ടായിരുന്ന വൈദ്യശാസ്ത്രത്തെ
 യാണ് ഇപ്പോൾ ആയുർവേദമെന്നു വ്യാപകമായിട്ടുപറയുന്നത്. ഇങ്ങനെ ഒരു ഗ്ര
 ഩ്ഥംകൊണ്ടുപൊതുതുകൊണ്ടു വൈദ്യവിഷയമായ (എല്ലാ ഗ്രന്ഥങ്ങൾക്കും
 കൂടി) ഇങ്ങനെ ഒരു പേർ സമാധിയിായി കല്പിച്ചിരിക്കുകയാണ് എന്നേ ഉൾ

[illegible]

ററാളിൽ ജീവിച്ചിരുന്നു എന്നു വിചാരിക്കപ്പെട്ടുവരുന്നു. മാധവനിദാനം കൂടാതെ സർവ്വഭരണസംഗ്രഹം, സംക്ഷേപശാസ്ത്രവിജയം മുതലായ അനേകം കൃതികളും ഉണ്ടാക്കിയിട്ടുണ്ട്. കൂടാതെ മുൻപറഞ്ഞ വിജയനഗരവാസിയാ യ സായനാചാര്യനോടു കൂടി ഗ്രന്ഥഭരണത്തിന്റെ വ്യാഖ്യാനം എഴുതിയിട്ടുണ്ട് സായനർവിജയനഗരം രാജാവിന്റെ മന്ത്രിയുമായിരുന്നു. മാധവാചാര്യനെ ക്കുറിച്ച് ജൈമിനിയുടെ ന്യായമാലാപിസ്തമത്തിൽ താഴെപ്പറയുംപ്രകാരം പ്രസ്താവിച്ചുകാണുന്നു.

“ശ്രുതസ്മൃതസദാചാര പാലകോമാധവോദ്ധ്യാഃ
സ്താത്ത്വപ്രാപ്തായസർവ്വതന്മദപിജാത്മശ്രുതമുദ്രതഃ”

ഇത്രത്തോളം പ്രസിദ്ധിയേറിയ മാധവാചാര്യന്റെ ഗ്രന്ഥമായ മാധവ നിദാനത്തിനു ഇതേവരെ ഒരു നല്ല വ്യാഖ്യാനം ഉണ്ടായിരുന്നില്ലെന്നു പറയു ന്നോർ ഭാഗങ്ങളുടെ മെലതപങ്ങളിൽ അജ്ഞാതനായിട്ടുള്ള വൈദ്യന്മാരിൽ നിന്നും ജനങ്ങൾക്കു ഉണ്ടാകാവുന്ന സങ്കടത്തിന്റെ ഒരു തോതുന്നിണ്ണയി ക്കാവുന്നതാണല്ലോ. എന്നാൽ സാർവത്രികമായി വിദഗ്ദ്ധൻ എന്നപ്രശസ്തി യോടുകൂടിയയാളും ഗ്രന്ഥനിർമ്മിതിയിൽ അശ്രാന്തപരിശ്രമനും അയ്യവേദത തപജ്ഞന്മാരിൽ ഒട്ടും അപ്രധാനനല്ലാത്ത അളവും സർക്കാർ വൈദ്യനും അയ്യമ. രാ. രാ. പരവൂർ വീ. കേശവനാരായണവർക്കളെക്കൊണ്ടു മാധവനിദാന ത്തെ വാഖ്യാനിച്ചിട്ടു എന്റെ സ്വന്തം ചിലവിന്മേൽ അച്ചടിച്ചു ഇതാ പുറ ത്താക്കിയിരിക്കുന്നു. മൂലശ്ലോകംകൊണ്ടു വിഷയവ്യാപ്തിയുരുത്തിയിട്ടുണ്ടെന്നു തോന്നിയിട്ടുള്ള ഭാഗങ്ങളിൽ ചരകൻ, സുശ്രുതൻ, ഖരനാദൻ മുതലായ ഭിഷഗ്ഗണന്മാരുടെ അഭിപ്രായങ്ങളെക്കൂടെ ഉദ്ധാരണപരസ്യരീതിയിലും അവയ്ക്കും വ്യക്തമായവ്യുല്പാദനംചെയ്യും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. സമുദമധ്യത്തിൽപെട്ടു കരകാണാതെകാളങ്ങളിൽ വൃതിചലിച്ചുഴലുന്നവിധം പഠിതാവു വിഷമിക്കത്തക്കവണ്ണം പട്ടങ്ങൾക്കു ഗമനങ്ങളായ വ്യാഖ്യാനങ്ങളെഴുതാൻ അശാസനവർകൾ തു നിഞ്ഞിട്ടില്ലെന്നു സഹൃദയന്മാർചെറുകകണ്ണേറുന്ന സമ്മതിക്കുന്നതാണ്. എന്റെ അപേക്ഷയെ ഉപേക്ഷിക്കാതെ അശാസനവർകൾ ഈ ഗ്രന്ഥത്തിന് ഇങ്ങിനെ സുഗ്രഹമായ ഒരു വ്യാഖ്യാനം എഴുതിത്തന്നതിലേക്ക് ഞാൻ പ്രത്യേകം കൃതജ്ഞനായിരിക്കുന്നു.

൨൮—൧൦—൧൨

എന്നു എസ്. റി. റെഡ്യാർ.
“വിദ്യാഭിമുഖിനി” അച്ചുകൂടം—കൊല്ലം

വിഷയസംകേതസൂചി.

പുറം	വിഷയവിവരം
൧	പഞ്ചലക്ഷണനിദാനം
൨	ജ്വരരല്ലത്തി
൪	ജ്വരസംപ്രദി
൫	ജ്വരലക്ഷണം
൫	ജ്വരത്തിന്റെ പൂർവ്വപങ്കൾ
൫	പൂർവ്വപവിശേഷലക്ഷണം
൫	വരതജ്വരലക്ഷണം
൫	പിത്തജ്വരലക്ഷണം
൫	കഫജ്വരലക്ഷണം
൭	വരതപിത്തജ്വരലക്ഷണം
൫	വരതശ്ലേഷ്മജ്വരലക്ഷണം
൫	ശ്ലേഷ്മപിത്തജ്വരലക്ഷണം
൫	സന്നിപാതജ്വരലക്ഷണം
൮	സന്നിപാതങ്ങളുടെ ആധി
൯	സംഖ്യാസംഖ്യങ്ങൾ
൫	സന്ധികലക്ഷണം
൫	അന്തകലക്ഷണം
൫	അഗ്നേന്ദ്രലക്ഷണം
൫	ചിത്തവിഭ്രമലക്ഷണം
൫	ശീതാംഗലക്ഷണം
൫	നന്ദികലക്ഷണം
൫	കണ്ണകലക്ഷണം
൫	കണ്ണകലക്ഷണം
൧൧	ഭുഗനേത്രലക്ഷണം
൫	രക്തപ്ലീവിചലക്ഷണം
൫	പ്രലാപകലക്ഷണം
൫	ജിഹ്വകലക്ഷണം
൫	അഭിന്ദ്രസലക്ഷണം
൧൨	ഹരിദ്രകലക്ഷണം
൧൩	അഭിന്ദ്രസസംപ്രദി
൫	അഭിന്ദ്രസജ്വരലക്ഷണം
൧൪	മൂത്രമൂത്രകലക്ഷണം
൫	വിഷമേന്ദ്രവായിട്ടുള്ളതുകൊണ്ടു ജ്വരത്തിന്റെ ലക്ഷണം
൫	ഓഷധിഗന്ധം മേന്മ വായിട്ടുള്ള ജ്വരത്തിന്റെ ലക്ഷണം
൫	കാമം മേന്മ വായിട്ടുള്ള ജ്വരത്തിന്റെ ലക്ഷണം
൧൫	ഭയം മേന്മ വായിട്ടും ശോകം മേന്മ വായിട്ടും കേവലം മേന്മ വായിട്ടും ഉണ്ടകുന്ന ജ്വരത്തിന്റെ ലക്ഷണം
൫	വിഷമജ്വരരല്ലത്തി
൫	സന്തതജ്വരവിഷമജ്വരമേന്മ

പുറം	വിഷയവിവരം
൧൭	സന്തതജ്വരം
൫	സന്തതജ്വരങ്ങൾ
൧൭	തൃപ്തജ്വരം
൫	ചന്ദ്രതൃപ്തജ്വരം
൫	ചന്ദ്രതൃപ്തജ്വരവിപര്യയങ്ങൾ
൧൮	വരതവരതജ്വരലക്ഷണം
൫	പ്രലോപജ്വരലക്ഷണം
൫	വിഷമജ്വരവിശേഷം
൧൯	രസാദിധാരാഗര ജ്വരലക്ഷണങ്ങൾ
൨൦	പ്രകൃത ജ്വരവും വൈകൃതജ്വരവും
൨൧	അന്തർവരതജ്വരലക്ഷണം
൫	ബഹിര്യജ്വരലക്ഷണം
൫	ആമജ്വരലക്ഷണം
൨൨	പശ്ചാത്താപജ്വരലക്ഷണം
൫	നിരോധജ്വരലക്ഷണം
൫	സംഖ്യാജ്വരലക്ഷണം
൫	അസംഖ്യാജ്വരലക്ഷണം
൫	ഗംഭീരജ്വരലക്ഷണം
൨൩	അസംഖ്യാജ്വരലക്ഷണം
൫	ജ്വരവിമോചനത്തിന്റെ പൂർവ്വപങ്കൾ
൨൪	ജ്വരമുക്തലക്ഷണം
൫	അന്തീസരനിരണം
൫	അന്തീസരസംപ്രദി
൨൫	സന്ധിസാരപൂർവ്വപങ്കൾ
൫	വരതരസരലക്ഷണം
൫	പിത്തരസരലക്ഷണം
൫	കഫരസരലക്ഷണം
൫	സന്നിപാതരസരലക്ഷണം
൨൬	ശോകാതിസരലക്ഷണം
൫	ആമതിസരലക്ഷണം
൫	എല്ലാ അതിസരങ്ങളെയും ആമലക്ഷണവും പക്ഷലക്ഷണവും
൨൭	രക്താതിസാരം
൫	പ്രവരമിക്തസംപ്രദി
൫	വരതപ്രവരമിക്തലക്ഷണം
൫	അന്തീസരനിരതിലക്ഷണം
൨൯	ഗ്രാമണീരോഗനിദാനം
൫	ഗ്രാമണീസമേന്മലക്ഷണം
൩൦	ഗ്രാമണീരോഗപൂർവ്വപങ്കൾ
൫	വരതഗ്രാമണീനിദാനം
൫	വരതഗ്രാമണീലക്ഷണം
൩൧	കഫഗ്രാമണീലക്ഷണം
൫	സന്നിപാത ഗ്രാമണീലക്ഷണം
൩൨	അർശരോഗനിദാനം

പുറം വിഷയവിവരം.
എ മഹാശാസലക്ഷണം
ടി ഉത്തർവാസലക്ഷണം
എ ചിന്നശാസലക്ഷണം
ടി തമകശാസലക്ഷണം
എ ക്ഷുദ്രശാസലക്ഷണം
ടി സംഖ്യാസംഖ്യലക്ഷണം
എ സ്വരഭേദനിദാനം
ടി വാതസ്വരഭേദലക്ഷണം
ടി പിത്തസ്വരഭേദലക്ഷണം
എ കഫസ്വരഭേദലക്ഷണം
ടി സന്നിപാതസ്വരഭേദലക്ഷണം
ടി ക്ഷയജ്വരസ്വരഭേദലക്ഷണം
ടി മേഘസ്വരഭേദലക്ഷണം
ടി അസംഖ്യലക്ഷണം
എ അതർവകനിദാനം
ടി പിത്തതരംഗത്തിന്റെയും കഫതരം
ടി ചക്രത്തിന്റെയും ലക്ഷണം
ടി ശോകാഭ്യന്തരചക്രലക്ഷണം
എ മർദ്ദിനിദാനം
ടി പൂർവ്വരൂപലക്ഷണം
ടി വാതമർദ്ദിലക്ഷണം
എ പിത്തമർദ്ദിലക്ഷണം
ടി കഫമർദ്ദിലക്ഷണം
ടി സന്നിപാതമർദ്ദിലക്ഷണം
ടി അസംഖ്യലക്ഷണം
എ ആഗ്രഹമർദ്ദിലക്ഷണം
ടി ക്ലിമിമർദ്ദിലക്ഷണം
ടി സംഖ്യാസംഖ്യലക്ഷണം
എ തുണ്ണിനിദാനം
ടി അനുകൂലമുണ്ണിസംഖ്യാപ്രകൃതി
ടി വർത്തുണ്ണിലക്ഷണം
ടി പിത്തതുണ്ണിലക്ഷണം
എ കഫതുണ്ണിലക്ഷണം
ടി ക്ഷയതുണ്ണിലക്ഷണം
ടി ക്ഷയതുണ്ണിലക്ഷണം
എ ആമതുണ്ണിലക്ഷണം
ടി അനന്തതുണ്ണിലക്ഷണം
ടി ഉപസഗ്രതുണ്ണിലക്ഷണം
ടി അസംഖ്യലക്ഷണം
എ മൂർച്ഛാഭിമാനഭ്രാന്തസന്യാസ
ടി നിദാനം
ടി പൂർവ്വരൂപം
ടി വാതമൂർച്ഛാലക്ഷണം
എ പിത്തമൂർച്ഛാലക്ഷണം
ടി കഫമൂർച്ഛാലക്ഷണം
ടി സന്നിപാതമൂർച്ഛാലക്ഷണം
ടി രക്തമൂർച്ഛാലക്ഷണം
ടി വിഷമദ്യമൂർച്ഛാലക്ഷണം

പുറം വിഷയവിവരം
എ രക്തജാതിമൂർച്ഛാലക്ഷണം
ടി മൂർച്ഛാഭിമാനഭ്രാന്ത
ടി തന്ത്രലക്ഷണം
എ സന്യാസത്തിന്മൂർച്ഛാഭിമാന
ടി നിന്നുള്ള ഭേദം
ടി സന്യാസലക്ഷണം
ടി പാശാത്യപരമഭവാനുജ്ഞാപന
ടി വിഭിന്നനിദാനം
എ പൂർവ്വലക്ഷണം
ടി മധ്യമലക്ഷണം
ടി അന്ത്യമലക്ഷണം
എ ചതുർഥലക്ഷണം
ടി വാതമേന്ദ്രിയലക്ഷണം
എ പിത്തമേന്ദ്രിയലക്ഷണം
എ കഫമേന്ദ്രിയലക്ഷണം
ടി സന്നിപാതമേന്ദ്രിയലക്ഷണം
ടി പരമലക്ഷണം
ടി പരജ്ഞിലക്ഷണം
ടി പരജ്ഞിലക്ഷണം
ടി അസംഖ്യലക്ഷണം
എ ഉപദ്രവം
ടി ദോഷനിദാനം
ടി രക്തദോഷലക്ഷണം
എ പിത്തദോഷലക്ഷണം
ടി തുണ്ണിനിദോഷലക്ഷണം
ടി ധാതുക്ഷയദോഷലക്ഷണം
ടി മർദ്ദാഭിമാനലക്ഷണം
ടി ഉന്മേഷതേജോനിദാനം
എ സാമാന്യരോ തുണ്ണിസംഖ്യാപ്രകൃതിയും
ടി സാമാന്യലക്ഷണം
ടി വാതേന്ദ്രിയലക്ഷണം
എ പിത്തേന്ദ്രിയലക്ഷണം
ടി കഫേന്ദ്രിയലക്ഷണം
എ സന്നിപാതേന്ദ്രിയലക്ഷണം
ടി ശോകാഭ്യന്തരലക്ഷണം
ടി വിരക്താഭ്യന്തരലക്ഷണം
ടി അസംഖ്യലക്ഷണം
ടി ഭൂതേന്ദ്രിയസാമാന്യലക്ഷണം
എ ദോഷാഭിമാനലക്ഷണം
ടി അസംഖ്യലക്ഷണം
ടി ഗന്ധഗ്രഹാഭിമാനലക്ഷണം
ടി യക്ഷഗ്രഹാഭിമാനലക്ഷണം
എ പിതൃഗ്രഹാഭിമാനലക്ഷണം
ടി ഭൂജഗ്രഹാഭിമാനലക്ഷണം
ടി രാജസഗ്രഹാഭിമാനലക്ഷണം
ടി പിതൃഗ്രഹാഭിമാനലക്ഷണം
എ ദോഷാഭിമാനലക്ഷണം
എ അപസംഭവനിദാനം

[illegible]

ചുറ്റം	വികേയവിവരം.
൧൦൮	മേദോഗ്രന്ഥിലക്ഷണം
ടി	സിരോഗ്രന്ഥിയുടെ സംപ്രാപ്തി
൧൧൯	സിരോഗ്രന്ഥിയുടെ സമുത്പന്നമുഖ ലക്ഷണം
ടി	അർബുദലക്ഷണം
ടി	രക്തവാർബുദലക്ഷണം
൧൧൦	മംസർബുദസംപ്രാപ്തി
ടി	സമുത്പന്നമുഖ
ടി	അർബുദമേൽ പഴുക്കുതിരിക്കുന്നതി നുള്ള കാരണം
൧൧൧	വിദ്വയിനിദനം
ടി	സംപ്രാപ്തി
ടി	വരതവിദ്വയിലക്ഷണം
ടി	പിത്തവിദ്വയിലക്ഷണം
ടി	കഫവിദ്വയിലക്ഷണം
ടി	പഴുത്തതിന്റെ ശേഷമുണ്ടാകുന്ന ല ക്ഷണം
൧൧൨	സന്നിപരതവിദ്വയിലക്ഷണം
ടി	വരതവിദ്വയിലക്ഷണം
ടി	രക്തവിദ്വയിലക്ഷണം
ടി	അന്തവിദ്വയിലക്ഷണം
൧൧൩	സ്രവനിർഗ്ഗമമർദ്ദം
ടി	സമുത്പന്നമുഖ
ടി	പ്രണശോധന ദാനം
൧൧൪	അപക്വപ്രണശോമലക്ഷണം
ടി	പച്യമനപ്രണശോമലക്ഷണം
ടി	പക്വപ്രണശോമലക്ഷണം
൧൧൫	ശരീരപ്രണിദനം
൧൧൬	വരതപ്രണലക്ഷണം
ടി	പിത്തപ്രണലക്ഷണം
ടി	കഫപ്രണലക്ഷണം
ടി	രക്തപ്രണത്തിന്റെയും ലഘുപ്രണ ത്തിന്റെയും സന്നിപരതപ്രണത്തി ന്റെയും ലക്ഷണം
ടി	സുഖപ്രണലക്ഷണം
ടി	ദുഷ്ടപ്രണലക്ഷണം
൧൧൭	ശുദ്ധപ്രണലക്ഷണം
ടി	ഉണങ്ങുന്നതായപ്രണത്തിന്റെ ലക്ഷ ണം
ടി	രൂപപ്രണലക്ഷണം
ടി	സമുത്പന്നസമുദ്വിഷംഗം
൧൧൮	സമുത്പന്നനിദനം
ടി	മി.നലക്ഷണം
ടി	ലി.നലക്ഷണം
ടി	ആശയഭേദം
൧൧൯	കോഷ്ഠഭേദലക്ഷണം
ടി	വലിലക്ഷണം
ടി	ശ്ലീതലക്ഷണം

പുറം വിഷയവിവരം

- ൧൫൯ പിപ്ലിതലക്കണ്ണം
 ടി ഫ്ലഷ്ലക്കണ്ണം
 ൧൬൦ സശ്വലക്കണ്ണം
 ടി കോജ്ടേജലക്കണ്ണം
 ടി അസംഖ്യകേജ്ടേജോ
 ടി മർമ്മക്കുതലക്കണ്ണം
 ടി മർമ്മാതിതസിരഭിവിദ്ധലക്കണ്ണം
 ൧൬൧ സ്നായുവിദ്ധലക്കണ്ണം
 ടി സന്ധക്കുതലക്കണ്ണം
 ടി അസ്ഥിവിദ്ധലക്കണ്ണം
 ടി സിരഭിമർമ്മവിദ്ധലക്കണ്ണം
 ൧൬൨ മോസമർമ്മക്കുതലക്കണ്ണം
 ടി പ്രാണാപത്രം
 ടി ഭഗനിദാനം
 ടി സന്ധിഭഗസാമന്യകണ്ണം
 ൧൬൩ ഉൽപിഷ്ഠാലക്കണ്ണം
 ടി കണ്ഡകം
 ൧൬൪ കൃച്ഛ്രസംഖ്യലക്കണ്ണം
 ടി അസംഖ്യലക്കണ്ണം
 ടി അസ്ഥികളുടെ വിശേഷംകൊണ്ടു ഭഗന്താനം വിശേഷമുണ്ടാകുമെന്നു പറയുന്നു.
 ൧൬൫ നരസിപ്രണനിദാനം
 ടി നരസിപ്രണസംഖ്യ
 ടി വാതനരസിപ്രണലക്കണ്ണം
 ടി പിത്തനരസിപ്രണലക്കണ്ണം
 ടി കഫനരസിപ്രണലക്കണ്ണം
 ടി സന്നിപാതനരസിപ്രണലക്കണ്ണം
 ൧൬൬ ശല്യനരസിപ്രണലക്കണ്ണം
 ടി സംഖ്യസംഖ്യവിഭാഗം
 ടി ഭഗന്താനം
 ടി വാതഭഗന്താനലക്കണ്ണം
 ൧൬൭ പിത്തഭഗന്താനലക്കണ്ണം
 ടി കഫഭഗന്താനലക്കണ്ണം
 ടി സന്നിപാതഭഗന്താനലക്കണ്ണം
 ടി ആഗന്തഭഗന്താനലക്കണ്ണം
 ടി സംഖ്യസംഖ്യലക്കണ്ണം
 ൧൬൮ ഉപദേശനിദാനം
 ടി വാതോപദേശലക്കണ്ണം
 ടി പിത്തോപദേശത്തിന്റെയും ര
 ക്ഷോപദേശത്തിന്റെയും ലക്കണ്ണം
 ടി കഫോപദേശലക്കണ്ണം
 ൧൬൯ സന്നിപാതോപദേശലക്കണ്ണം
 ടി അസംഖ്യലക്കണ്ണം
 ടി ലിംഗഭേദലക്കണ്ണം
 ടി പ്രകാശനിദാനം
 ൧൭൦ സർവ്വപികാലക്കണ്ണം
 ടി അസ്തിലികാലക്കണ്ണം

പുറം വിഷയവിവരം

- ൧൭൦ ഗ്രമിതലക്കണ്ണം
 ടി കംഭികാലക്കണ്ണം
 ടി അലങ്കിലക്കണ്ണം
 ടി തൃതിതലക്കണ്ണം
 ടി സമുപദികാലക്കണ്ണം
 ടി അധിമന്തലക്കണ്ണം
 ടി പുഷ്പരീകാലക്കണ്ണം
 ൧൭൧ സ്വർഗ്ഗാതിലക്കണ്ണം
 ടി ഉത്തമലക്കണ്ണം
 ടി ശതപദനകലക്കണ്ണം
 ടി തപകപദലക്കണ്ണം
 ടി ശോണിതദർശ്യലക്കണ്ണം
 ടി മംസർവ്വലക്കണ്ണം
 ടി മംസപകലക്കണ്ണം
 ടി വിദ്യയിലക്കണ്ണം
 ടി തിലകാലകലക്കണ്ണം
 ൧൭൨ അസംഖ്യശൃംഗലക്കണ്ണം
 ടി കഷ്ഠനിദാനം
 ൧൭൩ കഷ്ഠത്തിന്റെ പദ്യരൂപം
 ടി കാപാലകഷ്ഠലക്കണ്ണം
 ടി കരദംബരകഷ്ഠലക്കണ്ണം
 ടി മണ്ഡലകഷ്ഠലക്കണ്ണം
 ടി ജ്യേഷ്ഠപക്ഷ്ഠലക്കണ്ണം
 ൧൭൪ പുണ്ഡരീകകഷ്ഠം
 ടി സിദ്ധ്യാകഷ്ഠലക്കണ്ണം
 ടി കാകണകഷ്ഠലക്കണ്ണം
 ടി ഏകകഷ്ഠത്തിന്റെയും ചർമ്മകഷ്ഠത്തിന്റെയും ലക്കണ്ണം
 ടി കിടീപക്ഷ്ഠലക്കണ്ണം
 ടി വൈപരീകക്ഷ്ഠലക്കണ്ണം
 ടി അലസകക്ഷ്ഠലക്കണ്ണം
 ടി ഭദ്രമണ്ഡലകഷ്ഠലക്കണ്ണം
 ടി ചർമ്മലകക്ഷ്ഠലക്കണ്ണം
 ൧൭൫ പാദകഷ്ഠലക്കണ്ണം
 ടി കച്ഛ്ഠകഷ്ഠലക്കണ്ണം
 ടി വിസ്ഫോടകലക്കണ്ണം
 ടി ശതാക്ഷ്ഠലക്കണ്ണം
 ടി വിചർച്ചികാക്ഷ്ഠലക്കണ്ണം
 ടി ദോഷരൂപജ്വലകക്ഷ്ഠലക്കണ്ണം
 ടി തപാദിധാരകളിൽ നികുടന കഷ്ഠത്തിന്റെ ലക്കണ്ണം
 ടി രസധാരാതകക്ഷ്ഠലക്കണ്ണം
 ൧൭൬ രക്തഗതകക്ഷ്ഠലക്കണ്ണം
 ടി മംസഗതകക്ഷ്ഠലക്കണ്ണം
 ടി മേദഗതകക്ഷ്ഠലക്കണ്ണം
 ടി അസ്ഥിമജ്ജഗതകക്ഷ്ഠലക്കണ്ണം
 ടി ജ്വലാഗതഗതകക്ഷ്ഠലക്കണ്ണം
 ടി സംഖ്യദിഭേദം

പുറം വിഷയവിവരം
 ൧൭൭ കഷ്ടാഞ്ചിതചികിത്സിക്കുന്നവേണ്ടി
 പ്രധാന ഭേദത്തെ പറയുന്നു
 ടി മരിതം
 ടി വാതമിത്രാദിലക്ഷണം
 ൧൭൮ സംഭ്രാന്തസംഭ്രാന്തലക്ഷണം
 ടി സംസ്കൃതങ്ങളായ രോഗങ്ങൾ
 ടി ശീതപിത്താദിരൂപകരണിഭാവം
 ടി പൂർവ്വരൂപം
 ടി ഉദ്ഭവലക്ഷണം
 ൧൭൯ ഉദ്ഭവത്തിന്റെ അന്ത്യധർമ്മം
 ടി ക്ഷേമലക്ഷണം
 ടി അഗ്നിപിത്തനിഭാവം
 ടി അഗ്നിപിത്തലക്ഷണം
 ൧൮൦ അഗ്നിപിത്തം ഉദ്ഭവഗതമെന്നും അ
 ധ്വാനഗതമെന്നും രണ്ടുവിധമാകുന്നു
 ക്ഷേമലക്ഷണമായ അഗ്നിപിത്തത്തി
 ന്റെ ലക്ഷണം
 ടി ഉദ്ഭവഗതമായ അഗ്നിപിത്തത്തി
 ന്റെ ലക്ഷണം
 ടി ക്ഷമപിത്തജന്യ അഗ്നിപിത്തത്തി
 ന്റെ ലക്ഷണം
 ൧൮൧ സംഭ്രാന്തസംഭ്രാന്തവിഭാഗം
 ടി രോഗഗതമായ അഗ്നിപിത്തത്തി
 ന്റെ ലക്ഷണം
 ടി ക്ഷമത്തോടുകൂടിയ അഗ്നിപിത്തത്തി
 ന്റെ ലക്ഷണം
 ടി വാതകഫയുക്തമായിരിക്കുന്ന അഗ്നി
 പിത്തത്തിന്റെ ലക്ഷണം
 ടി ക്ഷമപിത്തയുക്തമായിരിക്കുന്ന അഗ്നി
 പിത്തത്തിന്റെ ലക്ഷണം
 ൧൮൨ വിസപ്പ്നിഭാവം
 ടി ഭോജ്യഭക്ഷ്യസംബന്ധം
 ടി വാതവിസപ്പ്നലക്ഷണം
 ടി പിത്തവിസപ്പ്നലക്ഷണം
 ടി ക്ഷമവിസപ്പ്നലക്ഷണം
 ടി സന്നിപാതവിസപ്പ്നലക്ഷണം
 ടി അഗ്നിവിസപ്പ്നലക്ഷണം
 ൧൮൩ ഗ്രന്ഥിവിസപ്പ്നലക്ഷണം
 ടി കർദ്ദവിസപ്പ്നലക്ഷണം
 ൧൮൪ ഞ്ചതവിസപ്പ്നലക്ഷണം
 ടി വിസർപ്പോപദ്രവങ്ങൾ
 ടി സാധ്യംസംഭ്രാന്തവിഭാഗം
 ൧൮൫ വിസ്മയോദനനിഭാവം
 ടി വിസ്മയോദനരൂപം
 ടി വാതവിസ്മയോദനലക്ഷണം
 ടി പിത്തവിസ്മയോദനലക്ഷണം
 ൧൮൬ ക്ഷമവിസ്മയോദനലക്ഷണം
 ടി രോഗപിത്തവിസ്മയോദനലക്ഷണം

പുറം വിഷയവിവരം
 ൧൮൭ ക്ഷമരൂപവിസ്മയോദനലക്ഷണം
 ടി ക്ഷമപിത്തവിസ്മയോദനലക്ഷണം
 ടി സന്നിപാതവിസ്മയോദനലക്ഷണം
 ടി രക്തവിസ്മയോദനലക്ഷണം
 ടി സംഭ്രാന്തസംഭ്രാന്തലക്ഷണം
 ൧൮൮ മന്യൂരികാണിഭാവം
 ടി വാതമന്യൂരികാലക്ഷണം
 ടി പിത്തമന്യൂരികാലക്ഷണം
 ൧൮൯ രക്തമന്യൂരികാലക്ഷണം
 ടി ക്ഷമമന്യൂരികാലക്ഷണം
 ടി സന്നിപാതമന്യൂരികാലക്ഷണം
 ടി മർദ്ദപിടകാലക്ഷണം
 ടി രോഗോന്തികാലക്ഷണം
 ടി രസധാരാമന്യൂരികാലക്ഷണം
 ടി രക്തധാരാമന്യൂരികാലക്ഷണം
 ൧൯൦ മോസധാരാമന്യൂരികാലക്ഷണം
 ടി മേദോഗതമന്യൂരികാലക്ഷണം
 ടി അസ്ഥിമേദമന്യൂരികാലക്ഷണം
 ടി ഇക്ലിഗമന്യൂരികാലക്ഷണം
 ടി സംഭ്രാന്തമന്യൂരികാലക്ഷണം
 ൧൯൧ ക്ലിപ്തസംഭ്രാന്തമന്യൂരികാലക്ഷണം
 ടി അസംഭ്രാന്തലക്ഷണം
 ടി ക്ലിപ്തരോഗനിഭാവം
 ൧൯൨ അജഗല്ലികാലക്ഷണം
 ടി യവപുഷ്പാലക്ഷണം
 ടി അലങ്കാലക്ഷണം
 ടി വിപുതാലക്ഷണം
 ടി ക്ലിപ്താലക്ഷണം
 ടി വൻകിലാലക്ഷണം
 ൧൯൩ ഇന്ദ്രവിഭാലക്ഷണം
 ടി ഗർഭപിടകാലക്ഷണം
 ടി പാഷാണഗർഭലക്ഷണം
 ടി പനസികാലക്ഷണം
 ടി ജാലഗർഭലക്ഷണം
 ടി ഇരിവെല്ലികാലക്ഷണം
 ടി ക്ഷാലാലക്ഷണം
 ൧൯൪ ഗന്ധമലാലക്ഷണം
 ടി അഗ്നിരോഹിണീലക്ഷണം
 ടി മില്ലലക്ഷണം
 ടി കനകലക്ഷണം
 ടി അനശയീലക്ഷണം
 ടി വിദരീകാലക്ഷണം
 ടി ശങ്കരർബ്ബലക്ഷണം
 ൧൯൫ പദരോഹിലക്ഷണം
 ടി കടലാലക്ഷണം
 ടി അലസലക്ഷണം
 ടി ഇന്ദ്രമൂലാലക്ഷണം

പുറം വിഷയവിവരം
 ൧൧൦ കണ്ണശ്ശവലക്ഷണം
 ടി കണ്ണകണ്ഠലക്ഷണം
 ടി കണ്ണമൂലലക്ഷണം
 ടി കണ്ണപ്രതിനാഥലക്ഷണം
 ടി കൃമികണ്ണലക്ഷണം
 ൧൧൧ കണ്ണത്തിൽ പക്ഷികിടങ്ങികൾ കയറി
 യലുള്ള ലക്ഷണം
 ടി കണ്ണചിത്രധിമലക്ഷണം
 ടി കണ്ണപകലക്ഷണം
 ടി പുതികണ്ണലക്ഷണം
 ടി കണ്ണരോഗനിദാനം
 ടി വാതകണ്ണരോഗം
 ൧൧൨ പിത്തകണ്ണരോഗം
 ടി കഫകണ്ണരോഗം
 ടി സന്നിപാതകണ്ണരോഗം
 ടി പരിചോടകം
 ടി ഉല്പാതലക്ഷണം
 ടി ഉന്മാദകലക്ഷണം
 ൧൧൩ ദുഃഖവർണ്ണലക്ഷണം
 ടി പിടകലക്ഷണം
 ടി പരിലയിലക്ഷണം
 ടി നസോരോഗനിദാനം
 ടി അപിനസലക്ഷണം
 ടി പുതിനസ്യലക്ഷണം
 ൧൧൪ നസോപാകലക്ഷണം
 ടി പുയരക്കതലക്ഷണം
 ടി ക്ഷയവ്യധിക്ഷണം
 ടി ആഗ്നിയുജ്വലയ ക്ഷയവ്യ
 ടി ദ്രംശമൃഗ്ദ്ധക്ഷണം
 ൧൧൫ ദീപ്തലക്ഷണം
 ടി പ്രതിനാഥലക്ഷണം
 ടി നസോസ്രോവലക്ഷണം
 ടി നസോപരിശോഷലക്ഷണം
 ടി ആമപീനസലക്ഷണം
 ടി പക്ഷപീനസലക്ഷണം
 ൧൧൬ പൂർവ്വരൂപം
 ടി വാതപീനസലക്ഷണം
 ടി പിത്തപീനസലക്ഷണം
 ടി കഫപീനസലക്ഷണം
 ൧൧൭ സന്നിപാതകപീനസലക്ഷണം
 ടി ദുഷ്പ്രതിശ്ഛായലക്ഷണം
 ടി രക്തപ്രതിശ്ഛായലക്ഷണം
 ടി അസംഖ്യലക്ഷണം
 ൧൧൮ നേത്രഗതസർവരോഗനിദാനം
 ൧൧൯ അഭിഷ്യാദം
 ടി വാതഭിഷ്യാദലക്ഷണം
 ടി പിത്തഭിഷ്യാദലക്ഷണം
 ടി കഫഭിഷ്യാദലക്ഷണം

പുറം വിഷയവിവരം
 ൧൧൯ രക്തഭിഷ്യാദലക്ഷണം
 ൧൨൦ അധിമന്ധശ്ശിന്റെ സാമന്ത്യലക്ഷ
 ണം
 ടി സാമന്തലക്ഷണം
 ടി നിമേലലക്ഷണം
 ടി സശോമാക്ഷിപാകലക്ഷണം
 ടി ഹതധിമന്ധലക്ഷണം
 ൧൨൧ വാതപയ്യായലക്ഷണം
 ടി ശുഷ്കക്ഷിപാകലക്ഷണം
 ടി അന്യതോവാതലക്ഷണം
 ടി അമ്ലച്ഛിതലക്ഷണം
 ടി സിരോപ്രാതലക്ഷണം
 ൧൨൨ സിരോർക്ഷലക്ഷണം
 ടി നേത്രദുഷ്കൃതരോഗനിദാനം
 ടി നപ്രണമുകൃഷ്ണലക്ഷണം
 ടി അപ്രണമുകൃഷ്ണലക്ഷണം
 ൧൨൩ അസംഖ്യലക്ഷണം
 ടി അക്ഷിപാകാര്യം
 ടി അജകാജം
 ടി നേത്രദുഷ്കൃതരോഗനിദാനം
 ടി രണ്ടാമത്തെ പടലത്തിൽ ചെന്നിരി
 കുന്നതായ ദോഷത്തിന്റെ ലക്ഷ
 ണം
 ൧൨൪ മോഷം തൃതീയപടലത്തെപ്രാപിച്ചു
 ലത്തെ ലക്ഷണം
 ടി നാലാമത്തെ പടലത്തിൽ ചെന്നിരി
 കുന്നതായ ദോഷത്തിന്റെ ലക്ഷ
 ണം
 ൧൨൫ ലിംഗനാശത്തിന്റെ പശ്ചാത്തന്നാമ
 ണം
 ടി ദോഷവിശേഷംകൊണ്ടുള്ളതുപദർശ
 നം
 ടി പരിശുദ്ധി എന്ന തിമിരം
 ൧൨൬ വാതഭിഷ്യാദരോഗലക്ഷണം
 ടി വാതികുതിരോഗത്തിന്റെ വിശിഷ്ട
 ലക്ഷണം
 ടി ദുഷ്കൃതസർവഗതരോഗലക്ഷണം
 ൧൨൭ പിത്തവിദഗ്ദ്ധലക്ഷണം
 ടി ദിവന്ധ്യലക്ഷണം
 ടി ശ്ലേഷ്മ വാതലക്ഷണം
 ടി നകത്താസലക്ഷണം
 ടി ഗുരൂർശ്വലക്ഷണം
 ടി ഗുരൂദൃഷ്ടലക്ഷണം
 ൧൨൮ നകത്താസലക്ഷണം
 ടി ഗംഭീരദൃഷ്ടലക്ഷണം
 ടി ആഗ്നിയുജ്വലഗതരോഗം
 ടി അനിമിത്തലിംഗനാശലക്ഷണം
 ടി നേത്രദുഷ്കൃതരോഗനിദാനം

പുറം	വിഷയവിവരം
൨൨൮	പ്രാപ്തപുരസ്കാരത്തിന്റെയും ഇഷ്ടതയ്ക്കും അതിന്റെയും ലക്ഷണം
൨൨൯	രക്തതർമ്മലക്ഷണം
ടി	അധിമംസർമ്മലക്ഷണം
ടി	സന്ദർശനലക്ഷണം
ടി	ശുക്രതർമ്മലക്ഷണം
ടി	അജ്ഞാതലക്ഷണം
ടി	പിഷ്ടകലക്ഷണം
ടി	സിരോജാലക്ഷണം
ടി	സിരോജപിടകാലക്ഷണം
൨൩൦	വലാസഗ്രമിതലക്ഷണം
ടി	നേത്രസന്ധിഗത രോഗനിദാനം
ടി	പുഷ്പലസലക്ഷണം
ടി	ഉപനേധലക്ഷണം
ടി	സ്രാവസംപ്രാപ്തി
ടി	സന്നിപാതസ്രാവലക്ഷണം
ടി	കഫസ്രാവലക്ഷണം
൨൩൧	രക്തസ്രാവലക്ഷണം
ടി	പിത്തസ്രാവലക്ഷണം
ടി	പവണീലക്ഷണം
ടി	അലംബലക്ഷണം
ടി	കൃമിഗന്ധിലക്ഷണം
ടി	നേത്രവർമ്മഗതരോഗനിദാനം
ടി	ഉത്സാഹലക്ഷണം
൨൩൨	കുടികാലക്ഷണം
ടി	മോമകീലക്ഷണം
ടി	വർമ്മശർക്കരലക്ഷണം
ടി	അർശശാർമ്മലക്ഷണം
ടി	ഇഷ്ടതർശാലക്ഷണം
ടി	അഞ്ജനനാമികാലക്ഷണം
ടി	ഖണ്ഡലവർമ്മലക്ഷണം
൨൩൩	വർമ്മഖണ്ഡലലക്ഷണം
ടി	ക്ലിഷ്ടവർമ്മലക്ഷണം
ടി	വർമ്മകർദ്ദലക്ഷണം
ടി	ശ്വാവവർമ്മലക്ഷണം
ടി	പ്രക്ലിന്നവർമ്മലക്ഷണം
ടി	അക്ലിന്നവർമ്മലക്ഷണം
ടി	വാതയുതവർമ്മലക്ഷണം
൨൩൪	അർബുദലക്ഷണം
ടി	നിമേഷലക്ഷണം
ടി	ശോണിതർശാലക്ഷണം
ടി	നഗ്നലക്ഷണം
ടി	വിസവർമ്മലക്ഷണം
ടി	കണ്ഠനം
ടി	പക്ഷിമംകാലക്ഷണം
൨൩൫	പക്ഷിമംശാലക്ഷണം
ടി	ശിരോരോഗനിദാനം
ടി	വാതശിരോരോഗലക്ഷണം

പുറം	വിഷയവിവരം
൨൩൬	പിത്തശിരോരോഗലക്ഷണം
ടി	കഫശിരോരോഗലക്ഷണം
ടി	സന്നിപാതശിരോരോഗലക്ഷണം
ടി	രക്തജശിരോരോഗലക്ഷണം
ടി	ക്ഷയജശിരോരോഗലക്ഷണം
ടി	കൃമിശിരോരോഗലക്ഷണം
൨൩൭	സൂര്യവർമ്മലക്ഷണം
ടി	അനന്തവർമ്മലക്ഷണം
ടി	അജ്ഞാതവർമ്മലക്ഷണം
൨൩൮	ശംഖകലക്ഷണം
ടി	അസ്തമംഗിദാനം
ടി	സംമന്യരൂപം
ടി	അസ്തമംഗിദാനം
൨൩൯	കഫസ്തമംഗിദാനം
ടി	പിത്തസ്തമംഗിദാനം
ടി	വാതസ്തമംഗിദാനം
ടി	സന്നിപാതസ്തമംഗിദാനം
ടി	അസംഖ്യലക്ഷണം
ടി	അജ്ഞാതലക്ഷണം
൨൪൦	യോനിവൃന്ദനിദാനം
൨൪൧	യോനികന്ദനിദാനം
ടി	വാതകയോനികന്ദം
൨൪൨	പൈത്തുകയോനികന്ദം
ടി	ശ്ലൈശ്മികയോനികന്ദം
ടി	സന്നിപാതയോനികന്ദം
ടി	മൂലഗർഭനിദാനം
ടി	ഗർഭസ്രാവപാതകാലം
ടി	ഗർഭപരോളം
ടി	ഉചിതമായ പ്രസാദകാലത്തിങ്കൽ ഉണ്ടാകുന്ന മൂലഗർഭം
൨൪൩	അസംഖ്യമൂലഗർഭനിദാനം
ടി	മൂലഗർഭനിദാനം
ടി	മൂലഗർഭലക്ഷണം
ടി	മരണയേതു
ടി	അസംഖ്യഗർഭിണിലക്ഷണം
൨൪൪	സൂതകാരോഗനിദാനം
ടി	സ്തനരോഗനിദാനം
ടി	സ്തനരോഗലക്ഷണം
൨൪൫	സ്തനൃദ്രവ്വിനിദാനം
ടി	ശുദ്ധക്ഷീരലക്ഷണം
ടി	ഖരാലരോഗനിദാനം
൨൪൬	കുരൂണകലക്ഷണം
ടി	പാരിഗർഭികലക്ഷണം
ടി	താലൂകന്ദം
ടി	മഹാപന്തവിസർപ്പം
൨൪൭	അസ്തമിദാനം
ടി	സാമന്യലക്ഷണം
ടി	സ്തനൃദ്രവലക്ഷണം

പുറം	വിഷയവിവരം
൨൪൮	സ്കന്ധപത്മം
ടി	ശകുനീഗ്രന്ഥലക്ഷണം
ടി	ശേഖരീഗ്രന്ഥലക്ഷണം
ടി	പുതന്ദ്രലക്ഷണം
ടി	ആനന്ദപുതന്ദ്രലക്ഷണം
ടി	ശിരഃപുതന്ദ്രഗ്രന്ഥലക്ഷണം
ടി	മുഖമുണ്ഡതികഗ്രന്ഥലക്ഷണം
൨൪൯	നൈവേദയഗ്രന്ഥലക്ഷണം
ടി	വിഷ്ണുദീപനം
ടി	ജംഗമവിഷ്ണുസംഹാരലക്ഷണം
ടി	സമുപരിവിഷ്ണുസംഹാരലക്ഷണം
ടി	വിഷ്ണുക്കുടകനാഭാഭരണലക്ഷണം
൨൫൦	മുഖാഭിവിഷ്ണുലക്ഷണം
ടി	വിഷ്ണുവിഷ്ണുവായ ശസ്ത്രം ഏകാഭിവിഷ്ണുലക്ഷണം
൨൫൧	വിഷ്ണുപാണ്ഡ്യവർണ്ണലക്ഷണം
ടി	സർപ്പവിഷം സർപ്പജ്വരം
ടി	ഭേദഗിദ്യലായ സർപ്പജ്വരം
ടി	അതിമുക്ത വാരദിദേശാഭിവിഷ്ണുലക്ഷണം
൨൫൨	അസംഖ്യലക്ഷണം
ടി	മുഷ്ടീവിഷ്ണുലക്ഷണം

പുറം	വിഷയവിവരം
൨൫൩	സ്ഥാനഭേദവിശിഷ്ടലക്ഷണം
ടി	രത്നദിഗ്രന്ഥാഭിവിഷ്ണുലക്ഷണം
ടി	പുഷ്പപദ്മപദ്മം
൨൫൪	മുഷ്ടീവിഷ്ണുലക്ഷണം
ടി	മൃതാഭിവിഷ്ണു
൨൫൫	മുഷ്ടീവിഷ്ണുവിഷ്ണുലക്ഷണം
ടി	ആനന്ദമുഷ്ടീവിഷ്ണുലക്ഷണം
ടി	പ്രാണാഭിവിഷ്ണുലക്ഷണം
൨൫൬	കൃഷ്ണാഭിവിഷ്ണുലക്ഷണം
ടി	പുഷ്പാഭിവിഷ്ണുലക്ഷണം
ടി	കണ്ഠഭേദാഭിവിഷ്ണുലക്ഷണം
ടി	ഉച്ചിടംഗാഭിവിഷ്ണുലക്ഷണം
ടി	സവിഷ്ണുലക്ഷണം
ടി	സവിഷ്ണുലക്ഷണം
ടി	സിവിഷ്ണുലക്ഷണം
ടി	ഗ്രന്ഥാഭിവിഷ്ണുലക്ഷണം
൨൫൭	ശതപഥിവിഷ്ണുലക്ഷണം
ടി	മശകാഭിവിഷ്ണുലക്ഷണം
ടി	മഷ്ടികാഭിവിഷ്ണുലക്ഷണം
ടി	ചന്ദ്രാഭിവിഷ്ണുലക്ഷണം
ടി	സവിഷ്ണുലക്ഷണം
൨൫൮	രോഗസംഗ്രഹം

മദീയഹുദയായാകാരു ഭാസ്കരംഭാഗ്വീവരം
പ്രണമ്യവാലബോധായ കൃതരേ "സാമഗ്രികാ"

മാധവനിദാനം

സവ്യാഖ്യാനം.

- ൧. പ്രണമ്യജനദൂതത്തി സ്ഥിതിസംഹാരകാരണം
സ്വർഗ്ഗാപചർഗ്ഗതോർദ്ദാശം ത്രൈലോക്യശാഖനംശിഖം
- ൨. നാനാമുനീനാംവചനൈരിദാനീം
സമാസതസ്സഭിഷജാനിനോഗാൽ
സോപദ്രവാരിഷ്ടനദാനലിംഗോ
നിബദ്ധ്യതേരോഗവിനിശ്ചയോയം.

ഭൂമിതടത്തിൽ ജനങ്ങൾ ജഗത്തുകളെയും സൃഷ്ടിക്കുകയും രക്ഷിക്കുകയും സംഹരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നവനും സ്വർഗ്ഗത്തേയും മേൽത്തേയും പ്രാപിപ്പിക്കുന്നവനും ഭൂമനന്ത്യത്തിന്റെ മേൽ തന്നെത്താലും അർദ്ധതന്നെത്താലും ഇരിക്കുന്ന അവിചലപദംകളുടെ രക്ഷിതാവും ആയ പരമേശ്വരനെ ഏറ്റവും നമസ്സാദിച്ചിട്ട് ത്രൈലോകത്തിനകത്തായ ഏല്പമർദ്ദിമാരുടെ വാക്കുകളെ പ്രമാണിച്ചും നല്ല ചൈത്ര്യങ്ങൾ ആത്തയെ ജ്ഞാനസരിച്ചു ഉപദ്രവം, മരണം മേതു, ലിംഗം, ഇതുകളോടും രോഗങ്ങളുടെ വിശേഷമായ നിശ്ചയത്തോടുംകൂടിയ ഈ ഗ്രന്ഥം സംക്ഷേപമായി ഇപ്പാർ രചിക്കപ്പെടുന്നു.

- ൩. നാനാതന്ത്രവിമീനാനാം ഭിഷജാലപ്യമേധസാം
സുഖംവിജ്ഞാതമാതംക മയമോദവിഷ്വതി.

രോഗനിരണം പല തന്ത്രങ്ങളിലായി കിടക്കുന്നതിനാൽ ആവകതന്ത്രങ്ങളെല്ലാം നോക്കിയില്ലാത്തവരും സവിസ്തരങ്ങളായ പ്രമാണങ്ങളെ ഗ്രാമിപ്പാനും ധരിപ്പാനും തക്ക ബുദ്ധിശക്തിയില്ലാത്തവരും ആയ ചൈത്ര്യപരക്കു സുഖമാകാവണ്ണം രോഗത്തെ അറിവു ന് ഇതഗ്രന്ഥം ഉപയോഗപ്പെടുന്നതാകുന്നു.

- ൪. നിദാനംപൂർവ്വപ്രാണി രൂപാസ്തപശയസ്തഥാ
സംപ്രാപ്തിശ്ചേതിവിജ്ഞാനം രോഗാണാംപഞ്ചധാസ്ത്വതം.

രോഗങ്ങളുടെ വിശേഷത്തനത്തിനുള്ള ഉപായങ്ങൾ നിരണം, പൂർവ്വപ്രാണ, രൂപം ഉപശയം, സംപ്രാപ്തി ഇതിനെ അഞ്ചുവിധമാകുന്നു

- ൫. നിമിത്തമേതപായതന പ്രത്യയോത്ഥാനകാരണൈഃ
നിദാനമാഹുഃ പശ്ചാത്തൈഃ പ്രാഗ്ഗുപംഭേനലക്ഷ്യതേ.
- ൬. ഉല്പിതസുര.മയോഭോഷ വിശേഷണാനധിപ്തിതഃ
ലിംഗമവ്യക്തമല്ലതപാ ദ്വയാധീനാത്മദ്വായഥം.
- ൭. തദ്ദേവവ്യക്തതായാതം രൂപമിത്യഭിധീയതൈ
സംസ്ഥാനാഗ്യാജ്ഞാനംലിംഗം ലക്ഷണംവിമനമാകൃതിഃ

നിമിത്തമെന്നും മേതുവെന്നും ആയതെന്നും പ്രത്യയമെന്നും ഉത്ഥാനമെന്നും കാരണമെന്നും ഇതിനെ നിരണത്തിന്നു ആരപശ്ചായനാമങ്ങൾ ഉദ്ധ്വ. ഉപവിപ്പാൻ പോ

(൨) പഞ്ചലക്ഷണനിദാനം

കുന്ന രോഗം ത്രിദോഷങ്ങളിൽപ്പെട്ടു എന്താണതിന്റെ കോപത്താലാണെന്നു നിർണ്ണയിക്കുവാനും രോഗിയുടെ അലട്ടലുകളുടെ ലക്ഷണങ്ങൾ അസ്പഷ്ടങ്ങളായും ഇരിക്കുമ്പോൾ അദ്വിപിഡകളെക്കണ്ടു ലക്ഷിക്കപ്പെടുന്നതു പൂർവ്വപരമാകുന്നു. ആ പൂർവ്വപരതന്നെ വാതാദിദോഷങ്ങളിൽപ്പെട്ടു ഇനദോഷം കോപിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നറിവാൻ തക്കവണ്ണം സ്പഷ്ടമായാൽ അതിന്നു രൂപം എന്നു പേർസിദ്ധിക്കുന്നു. സംസ്ഥാനം, വൃത്തിജനം ലിംഗം, ലക്ഷണം, ചിഹ്നം, ആകൃതി ഇങ്ങിനെ ആറനുമെങ്കിലും രൂപത്തിന്നുണ്ട്.

൧. രേതുമ്പ്രാധിവിപര്യസ്ത വിപര്യസ്താർത്ഥകാരിണാം
ഔഷധാനവിഹാരാണാ മൃപയോഗസുഖാവരം.

൨. വിദ്വാദ്വചനം വ്യാധേ സ്തമിസാത്മ്യമിതി സ്മൃതഃ
വിപരിതോനപശയോ വ്യാദ്ധ്യ സാത്മ്യഭിസംജ്ഞിതഃ

മേന്മയിന്നു വിപരീതങ്ങളായാ വ്യാധിയിൽ വിപരീതങ്ങളായും മേന്മ വ്യാധികൾക്കു വിപരീതമല്ലാത്ത പ്രദാനം ചെയ്യുന്നവയായും ഇരിക്കുന്ന ഔഷധവും അന്നവും വിഹാരവും സുഖാവരമാകുവണ്ണം ഉപയോഗിക്കുന്നതിന്നു ഉപായമെന്നു പേർ. ഇതിന്നു വിപരീതമാക്കിട്ടുള്ളതു അനുപശയമാകുന്നു. വ്യാധ്യസാത്മ്യമെന്നും പറയുന്നു.

൩. യഥാഭൂമിനോപോലേന യഥാചരവിസൃപ്താ
നിവൃത്തിരാമയസ്യ സമ്പ്രാപ്തിഃ പരിഭാതിരാശഃ

വാതാദിദോഷങ്ങൾ യാതൊരുപ്രകാരം ഭൂമിയിലും യാതൊരുപ്രകാരം വ്യാപിച്ചിട്ടും വ്യാധിയെ പ്രത്യക്ഷപ്പെടുത്തുന്നു അതു സംപ്രാപ്തിയാകുന്നു. അതിന്നു ജാരിയെന്നും ആശ്രിതയെന്നും പേർ.

൪. സംപ്രാവിശ്വപ്രാധാന്യ ബലകാലവിശേഷതഃ
സാദൃശ്യതയഥാത്രൈവ വക്യത്രൈവോജ്യാപരാജ്യാതി.

ആ സംപ്രാപ്തിയാകട്ടെ സംഖ്യ, വികല്പം, പ്രാധാന്യം, ബലം, കാലം ഈ വിശേഷം മേന്മവായിട്ടു അനുകൂലകാരമായിത്തീരുന്നു. അവയിൽ സംഖ്യയെന്നതു ജപനം എട്ടെന്നും കടസാ അഞ്ചെന്നും ദശാസിരെന്നും ആറെന്നും മറ്റുമുള്ള രോഗസംഖ്യനിർണ്ണയമാകുന്നു.

൫. ദോഷാണാം സമവേതാനാം വികല്പാശ്ചാശ്ചകല്പനാ
സംഗതശ്ച പാരതന്ത്രാദ്യം വ്യാധോപചാനുമാദിശ്ചേത്.

വാതാദിദോഷങ്ങൾ കണക്കിടമുണ്ട് ഉണ്ടായതായ ഒരു രോഗത്തിങ്കൽ ഒന്നുകോപിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നും ഒന്നു അതിലും അധികം കോപിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നും ഒന്നു ആരംഭിക്കേണ്ടതും കോപിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നും മറ്റുമുള്ള അംശകല്പനയാകുന്നു വികല്പമെന്നു പറയുന്നതു വാതാദിദോഷങ്ങൾ സ്വസ്ഥാനത്തിങ്കൽനിന്നു ഭൂമിയിലും അസ്ഥാനത്തിങ്കൽനിന്നു ഭൂമിയിലും രോഗങ്ങളെ ഉണ്ടാക്കും എന്നാൽ സ്വസ്ഥാനത്തിങ്കൽനിന്നു ഭൂമിയിലുണ്ടാകുന്നതു സ്വതന്ത്രം; അതിന്നാകുന്നു പ്രാധാന്യം. അസ്ഥാനത്തിങ്കൽനിന്നു ഭൂമിയിലുണ്ടാകുന്നതു പാരതന്ത്രം; അതിന്നാകുന്നു അപ്രാധാന്യം.

൬. മേതപാദികാർത്ഥസംഗ്രഹവൈവർദ്ധനവൈവിശേഷണം
നമതം ദിനത്തു കൃതാംശൈശ്വ വ്യാധികാരേയഥാമരം.

നിദാനം, പൂർവ്വപരം മുതലായതുകൾക്കു പൂർണ്ണതയുണ്ടെങ്കിൽ വ്യാധിയിൽ ഹലമുണ്ടെന്നും ഇല്ല എങ്കിൽ ബലമില്ലെന്നും അറിയണം. രാത്രിയുടേയും പകലിന്റേയും ഭേദമനുസരിച്ചു രോഗം അതത്തിങ്കലും മദ്ധ്യത്തിങ്കലും ആദിയിങ്കലും വാതാദിദോഷം കണിമത്തും ഉണ്ടാകുന്നവയായ വ്യാധികൾ ബലമുള്ളവയായിരിക്കും. ദംസന്തദിളളതളിലും പ്രകാരംകണ്ടു കൊള്ളണം. അതെങ്ങിനെ എന്നാൽ വാതജപനം, രക്തിയുടേയും പകലിന്റേയും ഭേദമനുസരിച്ചു രോഗം അതത്തിങ്കലും ദംസനം പ്രസ്തുതം ഈ രണ്ടു ജ്വരങ്ങളിലും ബലവാനായിരിക്കും. പിത്തജപനം രാത്രിയുടേയും പകലിന്റേയും ഭേദമനുസരിച്ചു രോഗം മദ്ധ്യത്തിങ്കലും വർഷം, ചരത്ത് ഈ രണ്ടു ജ്വരങ്ങളിലും ബലവാനായിരിക്കും കഫജപനം രക്തിയുടേയും പകലിന്റേയും ഭേദമനുസരിച്ചു രോഗം ആദിയിങ്കലും മേമത്തും, ശിശിരം ഈ രണ്ടു ജ്വരങ്ങളിലും ബലവാനായിരിക്കും ഇതത്രേ കാലം.

പഞ്ചലക്ഷണനിദാനം (൩)

൧൪. ഇതിപ്രോക്താനിദാനാത്ഥം സ്പൃഹാസേനോപഭക്ത്യേ
സർവ്വഭാഗേവേദഗോണാം നിദാനംകുചിതമാലഃ
൧൫. തൽപ്രകോപസുതുപ്രോക്തം വിവിധാഹിതസേവനം

ഇപ്രകാരം നിദാനത്തിന്റെ കാർമ്മയെ സംക്ഷേപമായി പറഞ്ഞു. ഇനി അതിനെത്തന്നെ വിസ്താരമായി പറയും. സർവ്വഭാഗങ്ങളുടേയും കാരണം വാതാദിഭാഷങ്ങളുടെ കോപമാകുന്നു ഭാഷകോപത്തിന്നു കാരണം പലവിധമായ അപത്ത്യസേവനവും ആകുന്നു.

- നിദാനാർത്ഥമരോഗോരോഗസ്ത്വാപ്തപജായതേ
൧൯. തദ്യഥാജാസന്താപാ ദുക്തപിത്തമുദ്യുതേ
രക്തപിത്താജപരസ്താഭ്യാം ശ്വാസശ്വാപ്തപജായതേ
൨൦. ഹൃദരാദിവ്യഗ്രാജ്ഞം ജ്വാലാച്ഛാമഘവച
അശ്വോദ്യോജ്വാലാദുഃഖം ഗുഹശ്വാപ്തപജായതേ
൨൧. പ്രതിശ്വാശാദിമോക്ഷാസങ്കാസാൽസംജായതേക്ഷയഃ
ക്ഷയോരോഗസ്ത്രേതേവ ശ്വാശ്വാപ്തപജായതേ.
൨൨. തേച്ഛാപ്തപോലോഭാഃ പശ്ചാദ്യേതത്ഥമഹിണഃ

രോഗത്തിന്നു രോഗവും കാരണമായി വരും. അതെങ്ങിനെ എന്നാൽ ജ്വരം ഹേതുവായിട്ടു രക്തപിത്തം ഉണ്ടാകും. രക്തപിത്തം ഹേതുവായിട്ടു ജ്വരവും ഉണ്ടാകും; ആ രണ്ടു രോഗങ്ങൾ ഹേതുവായിട്ടു ശ്വാസം ഉണ്ടാകും. ഹൃദമരോഗം ഹേതുവായിട്ടു ഉദരം ഉണ്ടാകും. ഉദരം ഹേതുവായിട്ടു ശ്വാശ്വാസം ഉണ്ടാകും. അർശസ്സ ഹേതുവായിട്ടു ഉദരവും ഗുഹവും ഉണ്ടാകും. പിന്നസം ഹേതുവായിട്ടു പുറയുണ്ടാകും. ചർമ്മഹേതുവായിട്ടു ഞയം ഉണ്ടാകും. അതത്ര രാജയഷ്ടാവാകുന്നതു് - ആ രാജയഷ്ടാവാശ്വാശ്വാസത്തിന്നു ഹേതുവാകുന്നു എന്ന് മന്ത്രമല്ല അനേകം രോഗങ്ങളിൽ പരിവൃത്തമായും ഇരിക്കുന്നു. ആ വ്യാധികൾ മുമ്പ് സ്വതന്ത്രങ്ങളായും പിന്നീടു രോഗോല്പത്തിക്കു ഹേതുക്കളായും രീതി.

- കുശ്ലിബിഭാഗോരോഗസ്ത്രേതേവ പ്രശ്വാശാമൃതി
൨൩. നപ്രശ്വാശാമൃതിചാപ്യന്ത്രേ ഹേതുതപംകുരുതേപിച
ഘൃപംകൃതമരതമാനാദാ ദുശ്ശ്വേതവ്യാധിസംകരാഃ
൨൪. തസ്മാദുത്തേനസദൈവൈദ്രി ചൂതേസ്സിബിമുത്തമം
ജ്ഞാതവ്യോപകൃത്യേതേയോജ്വാലാദീനാംവിനിശ്ചയ.

ചില രോഗങ്ങൾ അന്യരോഗങ്ങളെ ഉത്പാദിപ്പിച്ചതിന്റെ ശേഷം ശമിക്കാറുണ്ട് - എന്നാൽ ചിലതു അങ്ങിനെയല്ല. തങ്ങൾ ശമിക്കാതെ നിന്നിട്ടു അന്യരോഗങ്ങളെ ഉത്പാദിപ്പിക്കും. അതെങ്ങിനെ എന്നാൽ പിന്നസം ശമിക്കാതെത്തന്നെ കാര്യത്തെ ജനിപ്പിക്കുന്നു. അർശസ്സ ശമിക്കാതെനിന്നിട്ടു ജ്വാലാച്ഛാമങ്ങളെ ഉത്പാദിപ്പിക്കുന്നു - ഇപ്രകാരമുള്ള വ്യാധിമേളനങ്ങൾ മനുഷ്യർ പലവിധമായ ദുഃഖത്തെ ജനിപ്പിക്കുന്നതിനാൽ യശസ്സ്, സൗഭാഗ്യംതുടങ്ങിയുള്ള വിശിഷ്ടഗുണങ്ങളെ ഇഹിക്കുന്ന വൈദ്യന്മാർ ജ്വരം മുതലായ രോഗങ്ങളുടെ നിശ്ചയം വരുത്തുവാൻ വേണ്ടി പ്രത്യേകം പ്രയത്നിക്കേണ്ടതാകുന്നു. എന്നാൽ സർവ്വഭാഗങ്ങളിൽപ്പലപ്പോൾ പ്രാധാന്യം ജ്വരത്തിന്നാകയാൽ മുഖ്യ ജ്വരനിദാനത്തെ പറയുന്നു.

ജ്വരോല്പത്തി.

൧. ദക്ഷിണാമനസംകൃത തദനിശ്വാസസംഭവഃ
ജ്വരോല്പാദനംകുരുതേവ സംവാതാതാമുജസ്സൃതഃ.

ദക്ഷിണൻ അപരേന ഹേതുവായിട്ടു കൃത്യമായ പരമേശ്വരന്റെ വിശ്വാസത്തിങ്കൽനിന്നാകുന്നു ജ്വരത്തിന്റെ ഉത്ഭവം. സൂത്രത്തിൽ "ഭക്തോപാഗ്നി സംഭരോജ്വരഃ" എന്ന പ്രയോഗം കാണപ്പെടുന്നതിനാൽ ജ്വരം ഭക്തന്റെ കോപാഗ്നിയിൽനിന്ന് സംഭവിക്കുന്നു.

(൨) പഞ്ചലക്ഷണനിദാനം

വിചാരണെന്നു ഗ്രഹിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. എന്നാൽ ഇവിടെ നിശ്ചാസം കോപമയമായിട്ടു നിർദ്ദേശിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതിനാൽ ജപരത്തിന്റെ ഉത്ഭവം നിശ്ചാസത്തിൽനിന്നും കോപാഗ്നിയിൽനിന്നും എന്നുള്ള വല്ലതായ ശങ്കയ്ക്കു വഴിയില്ല. രണ്ടും ഏകാർത്ഥ്യവസ്തുതയെന്ന ഛിദ്രാശത്തിൽ ജപം ഒരു ശരീരീയാണെന്നു സ്ഥാപിക്കുവാൻ വേണ്ടി താഴെ പറയുന്ന ശ്ലോകം കാണിച്ചിരിക്കുന്നു. 'ജപരസ്ത്രിപദസ്ത്രിശിരഃ ക്ഷുഭജ്ജനവലോചനഃ ഭസ്മലയരണോരോഽത്ര കാലാന്തരകയമോപമഃ' ജപം മൂന്നുകാലങ്ങളോടും മൂന്നു തലകളോടും ആറുകൈകളോടും ഒൻപതു കണ്ണുകളോടും കൂടി ഭസ്മലാരിയായും ഭ്രമസംവന്ധിയായും കാലകാലനായും യമമൃത്യുനായും ഭവിക്കുന്നു. ഇപ്രകാരം ഇരിക്കുന്നതായ ജപം വാതജപം, പിത്തജപം, കഫജപം, വാതപിത്തജപം, വാതകഫജപം, പിത്തകഫജപം സന്നിപാതജപം ആകത്തക്കജപം ഇങ്ങനെ എട്ടുവിധമുണ്ടെന്നറിഞ്ഞുകൊള്ളണം.

ജപസംപ്രാപ്തി

൨. മിഥ്യാഹാരവിഹാരാഭ്യാം ഭോഷാദ്യാമാശയാശ്രയാഃ
ബഹിന്നിരസ്യകോഽഗ്നിമജ്ജദാസ്സുരസാനഗാഃ

അഗ്നിബലത്തിന്നു തക്കവണ്ണമല്ലാത്ത ഭക്ഷണം ഫേതുവായിട്ടും ദഹേവലത്തിന്നു തക്കവണ്ണമല്ലാത്ത പ്രകൃതി ഫേതുവായിട്ടും വാതാദിഭേഷജാൽ കോപിച്ച ആമശയത്തിൽ ചെന്നിട്ടു ജ്വരംഗിയെ പാകനശീലത്തിൽനിന്നു പുറത്താക്കിട്ടു രസധാരാവിനോടു ചേർന്നു ജപത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു-

ജപരലക്ഷണം.

൩. സ്വേദാവരോധസ്തന്താപ സ്തവ്യാശഗ്രഹണംതഥാ
യുഗപദ്യത്രരോഗേച സജപരോവ്യപദിശ്യതേ.

വിയർപ്പില്ലായ്മ, ദേഹോന്മീയമനസ്സുകൾക്കു സന്താപം സവാംഗങ്ങളിലും വേദന, ഇവക ലക്ഷണങ്ങൾ കണ്ടിട്ടു യാതൊരു രോഗത്തിൽക്കൂടി കാണപ്പെടുന്നുവെങ്കിൽ ആ രോഗമാകുന്നു ജപം. ഇവയിൽ ഓരോന്നുകളാൽ ആ രോഗം ജപമെന്ന വ്യവഹാരത്തിനു വിഷയമല്ല. എന്നെന്നാൽ സ്വേദാവരോധം കഷ്ടത്തിന്റെ പൂർവ്വരൂപമാകയാലും സന്താപം ദഹമെന്ന രോഗത്തിനും സവാംഗഗ്രഹണം സവാംഗധാരതമെന്ന രോഗത്തിനും ഉള്ളതിനാലും ആകുന്നു.

ജപരത്തിന്റെ പൂർവ്വരൂപങ്ങൾ

൪. ശ്രമോരതിവിചണ്ണതപം വൈരസ്യംനയനപ്പുവഃ
ഇച്ഛാദേവേഷമുറ്റശ്ചാപി ശീതവാതാതപാദിഷു.
൫. ജ്വലംഗമർദ്ദോഗുരുതാ രോമഹർഷോഽപിസൂക്ഷ്മഃ

അപ്രാഹ്വശ്ചശീതഞ്ച ഭവത്യുത്പത്ത്യതിജപരേ

തളർച്ച, അശുദ്ധ വസ്ത്രഭോജം, വായു തപിയില്ലായ്മ, കണ്ണിൽനിന്നു വെള്ളം വരിക ശീതം, വായു, വെയിൽ, നീശ്ശൽ, വെള്ളം ഇവയിൽ കൂടലുള്ള ഇഹയും ദോഷവും ഉണ്ടാക, കോട്ടുവായിടുക ശരീരത്തെ മർദ്ദിക്കുക, ശരീരം കനക്കുക, രോമമൊട്ടാ ഉണ്ടാകുക, തപിയില്ലായ്മ, കണ്ണുരുട്ടിയടക്കുക, സന്തോഷം ഇല്ലായ്മ ദഹം കനക്കുക, ചശബ്ദപ്രയോഗംകൊണ്ടു ബാലന്മാരിലും മധുരസത്തിങ്കലും ദോഷമുണ്ടാക ഇവ ജപരത്തിന്റെ പൂർവ്വരൂപങ്ങൾ ആകുന്നു.

പൂർവ്വരൂപവിശേഷലക്ഷണം.

൬. സാമാന്യതോവിശേഷാന്തര ജ്വലോത്പത്ത്സമീരണാൽ
പിത്താനയനയോർദ്വാഹഃ കഫാദന്നാതചിദ്ഭവേൽ
൭. ത്രാഹ്വാനന്തരാദ്യാനു സംസ്പഷ്ടേർത്ഥദാജംവിദ്യഃ
സപ്വിംഗനമാധായ സ്തവ്വദോസപ്രകോപജേ

മേൽപ്പറഞ്ഞ പൂർവ്വരൂപങ്ങൾ കൈയും സാമാന്യലക്ഷണങ്ങളാകുന്നു. എന്നാൽ പൂർവ്വരൂപത്തിൽതന്നെ വാതജപരംഗികൾക്കു വിശേഷലക്ഷണങ്ങൾ ഉണ്ട്. അതുകൾ വാത

ജപാനദാനം (6)

ജപാത്തിനു കോട്ടവായിടുക പിത്തജപാത്തിനു കണ്ണു മുടുക കഫജപാത്തിനു അന്നത്തിങ്കൽ രുചിയില്ലായ്ക ഇവയാകുന്നു, ഈ രണ്ടു ദോഷങ്ങൾ കോപിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ ആ രണ്ടു ദോഷങ്ങളുടേയും ലക്ഷണങ്ങൾ ഉണ്ടാകും. മൂന്നുദോഷങ്ങളുടേയും കോപമുണ്ടെങ്കിൽ എല്ലാ ലക്ഷണങ്ങളും ഉണ്ടാകും.

വാതത്തിനു എണ്ണപതുവിധം വികാരങ്ങൾ ഉണ്ട്. പിത്തത്തിനു നാല്പതുവിധം വികാരങ്ങൾ ഉണ്ട്. ശ്ലേഷ്മാവിനു ഇരുപതുവിധം വികാരങ്ങൾ ഉണ്ട്- അവയിൽ ആ ഷേഷ്പകം, പക്ഷവാതം ആദിയായ വാതവികാരങ്ങൾ ദാരുണങ്ങളാകയാൽ വാതത്തിന്നുപ്രാധാന്യമുണ്ടെന്നും അതു മേയ്യവായിട്ടു മുമ്പേവര ജപാത്തെ പഠഞ്ഞരാണെന്നും പ്രമിച്ചുകൊള്ളണം-

വാതജപരലക്ഷണം.

- ൨൦. വേപഥുവിഷമോവേഗം കണ്ണൊപ്പുപരിശോധണം
- നിദ്രാസാരശങ്കവസ്സംഭോ ഗാത്രാണാംരൈകൃച്ഛമേവമ
- ൯. ശിരോമൂർച്ഛാശ്വാസം വൈരസ്യംഗാഢവിഷകതാ
- ശുദ്ധാലിമാനേജംഗേ ബലോപശ്ചിന്നാലജേജപര

ജപാം വരികയും പേകയും കോപിക്കയും കറകയും ചെയ്യുന്നതിനും ഉണ്ണുന്നതിനും വേദനയും നിയമമില്ലാതിരിക്കുക, ഓരോ അവയവങ്ങളിൽ ഉണ്ണവും വേദനയും ഏറിയും കുറഞ്ഞും ഇരിക്കുക, അണ്ണാക്കും ചുണ്ടും ഉണങ്ങുക, ഉറക്കമില്ലായ്ക നേർമല്ലായ്ക അവയവങ്ങൾക്കു തൃഷ്ണ ഉണ്ടാക, തലയിലും ഹൃദയത്തിങ്കലും മറുചില അവയവങ്ങളിലും വേദനയുണ്ടാക വായിൽ രുചിയില്ലാതിരിക്കുക, മല ബന്ധമുണ്ടാക വയറിൽ വേദനയുണ്ടാക, വയറുവീക്കുക, കോട്ടവായിടുക, ഇതുകളെത്ര വാതജപലക്ഷണങ്ങൾ

പിത്തജപരലക്ഷണം

- ൧൦. വേഗസ്തിക്ഷ്ണോതിനാശോ നിദ്രാജ്വലതപാതപാചമിഃ
- കണ്ണൊപ്പുമുഖനാസാനാം പാകസേചശ്ചാജ്വലത
- ൧൧. പ്രലാപോപക്തകടുതാ മൂർച്ഛാദാഹമോമേദസ്മൃതാ
- പീതവിബർമൂത്രേ നൃതപാപൈത്തിക്ഷേത്രമഹ്യവമ.

ജപാത്തിന്റെ വേഗം അതിയായ ഉണ്ണത്തോടുകൂടി ദേഹം കരമിച്ചു വൃഷിക്കുക, അതിസരിക്കുക, അല്പമായി ഉറങ്ങുക, ചർദ്ദിക്കുക, തൊണ്ടയും; ചുണ്ടും, മുഖവും, മൂക്കും, വേവുക, വിയർപ്പുണ്ടാക, പേപറക, വായിൽ എരിരസം തേനേക, ഇന്ദ്രിയങ്ങൾ തളരുക, അതിയായ ചൂടുണ്ടാക, മരിക്കുക, അണ്ണിർദഹം ഉണ്ടാക, മലവും മൂത്രവും നേത്രവും മഞ്ഞുവെള്ളമായിരിക്കുക, തലതിരിച്ചിൽ ഇവക്കുകയും പിത്തജപാത്തിന്റെ ലക്ഷണങ്ങൾ ആകുന്നു.

കഫജപരലക്ഷണം.

- ൧൧. സ്തൈമിത്യസ്തൈമിതോവേഗ അലസ്യംമധുരസ്യതാ
- ശുക്ലമൂത്രാചീഷതപം സ്തംഭസ്മൃച്ഛിരമാപ'മ.
- ൧൨. ഗൌരവംശീതമുക്ലേദോമഹർഷോതിനിദ്രതാ
- പ്രതിശ്യായോതചിട്കാന കഫജേക്ഷ്ണോത്ശുക്ലതാ

ദേഹത്തിങ്കൽ നന്നത്തുണ്ടു ചൂടിയിരിക്കുന്നുവോ എന്ന അറന്നു ജപാത്തിനു വേഗം കുറയുക, കരകളിൽനിന്നും ഉത്സാഹമില്ലാതിരിക്കുക, വാർദ്ധ്യരിക്കുക, മൂത്രവും മലവും വെളുത്തിരിക്കുക, തളരുക, തൂപ്പൻ എന്നപേരെ അന്നത്തിങ്കൽ ആഗ്രഹമില്ലാതിരിക്കുക, ശരീരത്തിന്നു കനം, ശൈത്യം, ചർദ്ദിക്കണമെന്നുള്ള ജഃ; രോമഭഞ്ചം, അധികമായ ഉറക്കം; പിന്നസം, അരുചി, കഃ കണ്ണിനു ചെളിപ്പും ദേഹത്തിങ്കൽ തണുത്തു കിടക്കുകയും ഇവയുണ്ടാക: വായിൽനിന്നു വെളുത്ത വാരിക, നെഞ്ചിൽ കനം തേച്ചപ്പോലെ തോന്നുക, ഉണ്ണുന്നതിങ്കൽ ആഗ്രഹമുണ്ടാക ഇവയൊക്കെയും കഫജപാ ലക്ഷണങ്ങളാകുന്നു.

(ന) ജപരീദാനം

വാതപിത്തജ്വരലക്ഷണം.

൧൩. തൃപ്താമൂർച്ഛാഭൂമോദാഹ സ്തപന്നാശ്ശിരോതജാ
കണ്ഠാസ്യശോഷോവചമു രോമമർഷോരുചിസ്തമഃ.

൧൪. പവിഭേദശ്ചജ്വരോച വാതപിത്തജ്വരാകൃതിഃ

വെള്ളമോ, ഇന്ദ്രിയങ്ങളുടേ തളർച്ച, തലതിരിച്ചിൽ, ഉണ്ണും, ഉറക്കമില്ലായ്മ, തലവേദന, തൊണ്ടയും വായും ഉണക്കുക, മർദ്ദി, രോമാഞ്ചം, അരുചി, കണ്ണിരിട്ടിയിടയ്ക്കുക, സന്ധികൾ മുറിഞ്ഞു നോവുക, കോട്ടുവായിടുക ഇവയെക്കൊണ്ടും വാതപിത്തജ്വരത്തിന്റെ ലക്ഷണങ്ങളെക്കണ്ടു.

വാതശ്ലേഷ്മജ്വരലക്ഷണം.

സൈന്ധവിതൃംപവിന്നാഭേദോ നിദ്രാഗതരവമേവച.

൧൫. ശിരോഗന്ധഃപ്രതിശ്ഛായഃ കാസസ്സ്പാദപ്രവർത്തനം
സന്താപോമദ്യവേഗശ്ച വാതശ്ലേഷ്മജ്വരാകൃതിഃ

ശരീരത്തിൽ നനഞ്ഞതായ മുണ്ടു പുതച്ചിരിക്കുന്നുവെന്നു തോന്നുക; സന്ധികൾ മുറിഞ്ഞുപോക, അധികമായ ഉറക്കം; തലവേദന, മൂക്കിൽനിന്നു വെള്ളംവരിക, പുറം, വായർപ്പില്ലായ്മ, ചൂടുന്ന അധികം കൂടുന്നതും കുറവും ഇല്ലാതിരിക്കുക ഇവയൊക്കെയും വാതശ്ലേഷ്മജ്വരലക്ഷണങ്ങളെക്കണ്ടു.

ശ്ലേഷ്മപിത്തജ്വരലക്ഷണം.

൧൬. ലിപ്തതിക്താസ്യതാതത്രാ മോഹഃകാസോരുചിസ്തുഷാ
മുഹർദ്ദാഹോമുഹശ്ശീതം ശ്ലേഷ്മപിത്തജ്വരാകൃതിഃ

ശ്ലേഷ്മപിത്തജ്വരത്തിൽ വായിൽ വല്ലഭം തേച്ചപോലെ തോന്നുകയും വായിൽ കയ്പുരസവും മടിയും മോഹവും പുറവും അരുചിയും തണ്ണീർദാഹവും കൂടുകയും ചൂടും കൂടുകയും തണുപ്പും ഉണ്ടാകും.

സന്നിപാതജ്വരലക്ഷണം.

൧൭. ക്ഷണേദാഹഃക്ഷണേശീത മസ്തിസന്ധിശിരോതജാ
സാന്ദ്രാവകപുഷ്പേരക്തേ നിർഭുഗേചാപലോചനേ
൧൮. സസ്തനസന്തളജ്വരകണ്ഠാ കണ്ഠശൂകൈരിവാപൃതഃ
തത്രാമോഹഃപ്രലാപശ്ച കാസശ്ശ്വാസോരുചിർഭൂതഃ
൧൯. പരിദലാപൊസ്തർശാ ജിഹ്വാസ്രസ്താംഗതാപരം
ഘ്നീവനംരക്തചിത്തസ്യ കഫേനോന്മിശ്രിതസ്യച.
൨൦. ശിരസോദ്ധോനാനംതൃപ്താ നിദ്രാനാശോഹൃദിപൃഥാ
സ്വേദമൂത്രപുരീഷാണാം ചിരാത്ഭർശനമല്ലശഃ
൨൧. കൃശതപനാതിഗാത്രാണാം പ്രതതംകണ്ഠകുജനം
കോാനാംശ്വാപരക്താനാം മണ്ഡലാനാഞ്ചർശനം
൨൨. മൂകതപന്ത്രോതസാംപാകോ ഗുരുത്വമുദാസ്യച
ചിരാത്പാകശ്ചഭോഷാണാം സന്നിപാതജ്വരാകൃതിഃ

പിണയും പിണയും ചൂടും പിണയും പിണയും തണുപ്പും ഉണ്ടാക, അസ്ഥികളിലും സന്ധികളിലും തലയിലും വേദനയുണ്ടാക, കണ്ണുകൾ കലങ്ങിയും ചുവന്നും വെളുത്തും ഇരിക്കുക; കണ്ണുകളിൽ നിന്നും വെള്ളം ഒഴുകുക, കണ്ണുങ്ങൾ ശബ്ദത്തോടും വേദനയോടുംകൂടിയിരിക്കുക, കണ്ണത്തിൽ നെല്ലിന്റെ കറവുകൾ ചുറ്റിയിരിക്കുന്നുവെന്നു തോന്നുക, മടിയും മോഹവും ഉണ്ടാക, പേചറുക, ചുരു, പോസം, അരുചി, തലതിരിച്ചിൽ ഇവയുണ്ടാക.

നാക്കു വെന്തപോലെ നിറമായിട്ടും തെന്താൽ പരപരപ്പേടുകൂടിയും ഇരിക്കുക അവയവങ്ങൾ ഇളകി വീഴുന്നപോലെ തോന്നുക, കഥത്തൊട്ടുകൂടി രക്തത്തെയോ പിത്തത്തെയോ തുപ്പുക. തലയിളക്കം തണ്ണീർദാഹം നിദാനാശം, ഏദയപീഡ ഇവയുണ്ടാക; അല്ലമായി വിയർക്കുക; മലമൂത്രങ്ങൾ വളരെ സമയം ചെന്നതിന്റെ ശേഷം അല്ലമായിട്ടു പോക; ശരീരങ്ങൾക്കു അതിക്രമപരിശുദ്ധിയിടുക, എല്ലായ്പ്പോഴും തെന്തായിത്തന്നിന്നു കറകുക എന്നുള്ള ശബ്ദം പുറപ്പെടുക, കരത്തിട്ടും ചുവന്നിട്ടും ഉള്ള വട്ടപ്പണങ്ങൾ ഉണ്ടാക, അല്ലമായി സംസാരിക്കുകയും ഒട്ടും സംസാരിക്കു തിരിയുകയും ചെയ്തുക സ്ത്രേതസ്സുകൾക്കു പാകവും ഉദരത്തിന്നു ഘനവും ഉണ്ടാക ചിരകാലംകൊണ്ടു ദേഷ്ടങ്ങൾക്കു പാകംവരിക ഇവയൊക്കെയും സന്നിപാതജപരത്തിന്റെ ലക്ഷണങ്ങളാകുന്നു. ഇവിടെ സന്നിപാത എന്ന ശബ്ദത്തെപ്പറ്റി ഒരു സംക്ഷേപവിവരണം ചെയ്യുന്നു. സമൃദ്ധ നിശ്ശേഷം പാതം സന്നിപാത എന്നുവിശദം. സമൃദ്ധം=വഴിപോലെ നിശ്ശേഷം=സമസ്തം; അല്ലെങ്കിൽ ത്രിദേഷ്ടങ്ങൾ പാതം=സ്ഥാനഭാഗം വഴിപോലെ ത്രിദേഷ്ടങ്ങളുടെ സ്ഥാനഭാഗം എന്നാകുന്നു അതിന്റെ അർത്ഥം. വാതാദിദേഷ്ടങ്ങൾക്കു വഴിപോലെ സ്ഥാനഭാഗംവരുമ്പോളത്രേ സന്നിപാതമാകുന്നതു. വഴിപോലെ സ്ഥാനഭാഗം ഇല്ലെങ്കിൽ അതിന്നു സന്നിപാതമെന്നുള്ള പേരുപോയിട്ടു വീക്ഷമെന്നുള്ള പേരുകിട്ടുന്നു. ഇപ്പോൾ മിരിക്കുന്ന സന്നിപാതം പലവിധമായതാൽ അതുകൾക്കു ലക്ഷണങ്ങളും പലവിധമുണ്ട്. ഇതിനെപ്പറ്റി ചരകത്തിലുള്ളതിൽ ഏതാനുംഭാഗം ഇവിടെ ചേർക്കുന്നു.

൧. “ഭൂമഃപിചാസാദാഹശ്ച ഗൗരവംശിരസോതിരക്തം
വാതപിത്തോൽബ്ബന്ദൈവദ്യാ ല്ലിംഗംമന്ദകഫജപരം”

വാതപിത്തങ്ങൾ വർദ്ധിച്ചും കഫം മന്ദമായും ഉള്ള സന്നിപാതജപരത്തിൽ തലതിരിച്ചിലും തണ്ണീർദാഹവും ചൂടും തലയ്ക്കു കനവും വേദനയും ഉണ്ടാകും.

൨. “ശൈത്യംകാശോരചിസ്തദ്രാപിചാസാദാഹമൂഢദൃഗ്ഗമാഃ
വാതശ്ലേഷ്മാൽബ്ബന്ദൈവദ്യൗ ലിംഗംപിത്താഹരേവിദ്യഃ”

വാതകഫങ്ങൾ വർദ്ധിച്ചും പിതം അനുഗമിച്ചും ഉണ്ടാകുന്ന സന്നിപാതജപരത്തിൽ, തണുപ്പും ചൂടും അരചിയും മടിയും തണ്ണീർദാഹവും ചൂടും നെഞ്ചുവേദനയും ഉണ്ടാകും.

൩. “മർദ്ദിശ്ശൈത്യംമൂഢാർദ്ദ്രം ഹസ്താസ്തോമോഹഃസ്ഥിവേദനാ
മന്ദവാതൈവ്യവസ്വന്തി ലിംഗംപിത്തകഫോൽബ്ബന്ദൈവ്വേ”

പിത്തകഫങ്ങൾ വർദ്ധിച്ചും വാതം മന്ദിച്ചും ഉണ്ടാകുന്ന സന്നിപാതജപരത്തിൽ മർദ്ദിയും തണുപ്പും കൂടുകൂടെ ചൂടും തണ്ണീർദാഹവും മേഹവും അസ്ഥികളിൽ വേദനയും ഉണ്ടാകും.

൪. “സന്ധ്യസ്ഥിശിരസാംശുലം പ്രചാപോഗൗരവംഭൂമഃ
വാതോൽബ്ബന്ദൈവദ്യാദൃഗ്ഗമാഃ തൃണ്ണാകണ്ഡസ്വരൂപ്താ”

വാതംവർദ്ധിച്ചും പിത്തകഫങ്ങൾ അനുഗമിച്ചും ഉണ്ടാകുന്ന സന്നിപാതജപരത്തിൽ, സന്ധികളിലും, അസ്ഥികളിലും, ശിരസ്സിലും, വേദനയും പേപരകയും ശരീരത്തിന്നകന്നുവാ തലതിരിച്ചിലും തെന്തായിലും വായുലും വാർദ്ധ്യവും ഉണ്ടാകും.

൫. “രക്തവിംബമൂത്രതാദാഹം സ്തോദസ്മൃദ്ഗ്നാബലക്ലിന്ദഃ
മൂർഛാചേതിത്രിദോഷോത്സാഹ്ലിംഗംപിത്തഗരീയസി”

പിത്തം വർദ്ധിച്ചുണ്ടാകുന്ന സന്നിപാതജപരത്തിൽ മലമൂത്രങ്ങൾക്കു ചുവപ്പും ചൂടും വിയർപ്പും തണ്ണീർദാഹവും ശക്തിക്കുറവും ഇന്ദ്രിയനാദവും ഉണ്ടാകും.

൬. “അലസ്യാതചിരദൃല്ലാസാദാഹവചരതിഭ്രമഃ
കഫോൽബ്ബന്ദൈവദ്യാസന്നിപാതംതദ്രാകാസേനചാദിശ്ശേൽ”

കഫം വർദ്ധിച്ചുണ്ടാകുന്ന സന്നിപാതജപരത്തിൽ- ആലസ്യവും അരചിയും നെഞ്ചുകുലിപ്പും തണ്ണീർദാഹവും മർദ്ദിയും അശ്വസയും ഭലതിരിച്ചിലും മടിയും ചൂടും ഉണ്ടാകും.

(൨) ജപരനാമം

൭. “പ്രതിശ്വാമർദ്ദിഞ്ച സ്വം തന്ത്രാമധ്യഗ്നിമാർദ്ദവം
രീനവാതെപിത്തമദ്ധ്യേ ലിംഗംശ്ലേഷാധികേമതം”

കഫം അധികമായിട്ടും പിത്തം മധ്യമായിട്ടും വാതം ഹീനമായിട്ടും ഉണ്ടാകുന്ന സന്നിപാതജപരത്തിങ്കൽ, പീനസവും ഛർദ്ദിയും ആവസ്യവും മടിയും അരുചിയും അഗ്നിമാന്ദ്യവുമുണ്ടാകും.

൮. “ഹാരിദ്രമൃതാനന്തരം ദാഹസ്തൃഷ്ണാഭിമോരചിഃ
രീനവാതമദ്ധ്യകഫേലിംഗം പിത്താധികേമതം”

വാതം ഹീനമായിട്ടും കഫം മദ്ധ്യമായിട്ടും പിത്തം അധികമായിട്ടും ഉണ്ടാകുന്ന സന്നിപാതജപരത്തിങ്കൽ, മൃതത്തിനും കണ്ണിനും മഞ്ഞവണ്ണവും ചൂടും തണ്ണീർദാഹവും തലതിരിച്ചിലും അരുചിയു ഉണ്ടാകും.

൯. “ശിരാരോഗേപഥശ്ശ്വാസ പ്രവാപമർദ്ദഭോചകാഃ
രീനപിത്തേതമദ്ധ്യകഫേലിംഗംവാതാധികേമതം”

വാതം അധികമായിട്ടും കഫം മദ്ധ്യമായിട്ടും പിത്തം ഹീനമായിട്ടും ഉണ്ടാകുന്ന സന്നിപാതജപരത്തിങ്കൽ; തലവേദനയും ഹൃദയവും ശ്വാസവും പേപരകയും ഛർദ്ദിയും അരുചിയും ഉണ്ടാകും.

൧൦. “ശീതതാഗ്നേയംതന്ത്രം പ്രവാപോസ്ഥിശിരാതിരുക്
രീനപിത്തേതമദ്ധ്യേ ലിംഗംശ്ലേഷാധികേമവിദുഃ”

പിത്തം ഹീനമായിട്ടും വാതം മധ്യമായിട്ടും കഫം അധികമായിട്ടും ഉണ്ടാകുന്ന സന്നിപാതജപരത്തിങ്കൽ ശൈത്യവും ശരീരത്തിൽ കണവും മടിയും പേപരകയും അസ്ഥിവേദനയും തലവേദനയും ഉണ്ടാകും.

൧൧. “ചട്ടോദേശോഗ്നിദാർദ്ധ്യം തൃഷ്ണാദാഹോരചിർഭമഃ
കഫാദീനേവാതമദ്ധ്യേ ലിംഗംപിത്താധികേമവിദുഃ

കഫം ഹീനമായിട്ടും വാതം മധ്യമായിട്ടും പിത്തം അധികമായിട്ടും ഉണ്ടാകുന്ന സന്നിപാതജപരത്തിങ്കൽ മലം അയഞ്ഞു പോകയും അഗ്നിമാന്ദ്യവും തണ്ണീർദാഹവും ചൂടും അരുചിയും തലതിരിച്ചിലും ഉണ്ടാകും.

൧൨. “ശ്വാസഃകാസഃപ്രതിശ്വാസോ മുഖശോഷോതിചാർശ്വതക്
കഫാദീനേപിത്തമദ്ധ്യേ ലിംഗംവാതാധികേമതം.”

കഫം ഹീനമായിട്ടും പിത്തം മധ്യമായിട്ടും അധികമായിട്ടും ഉണ്ടാകുന്ന സന്നിപാതജപരത്തിൽ, ശ്വാസവും ചുമയും പീനസവും മുഖത്തിൽ ശോഷവും വരിപ്പറങ്ങളിൽ അതിയായ വേദനയും ഉണ്ടാകും; വാതദിദോഷങ്ങളുടെ കോപഭേദം മേന്മവായിട്ടും മേൽപറഞ്ഞതുകൾക്കു പുറമെ സന്ധി കാലി പതിമൂന്നു സന്നിപാതങ്ങളെപ്പറ്റി അവയുടെ പേരുകൾ.

൧. സന്ധികശ്വാതകശ്ചൈവ തഗ്ദ ഹൃദിത്തവിഭമഃ
ശീതാംഗസ്തദിക്ഷപ്രോമതഃ കണ്ണകഞ്ജശ്ചകണ്ണകഃ

൨. വിപ്രാതോഭഗാനന്തശ്ച രക്തവ്യാധിപ്രവാപകഃ

സന്ധികം, അതകം, തഗ്ദഹോം, ചിത്തവിഭമം, ശീതാംഗം, തന്ദ്രികം കണ്ണകഞ്ജം, തണ്ണീരും, ഭഗാനന്തം, രക്തവ്യാധി, പ്രവാപകം, ജിഹ്വകം അഭിന്യാസം ഇതുകൾ ആ പതിമൂന്നു സന്നിപാതങ്ങളുടേയും പേരുകളാണ്.

സന്നിപാതങ്ങളുടെ അവധി.

൩. സന്ധികേവാസരാസ്സപ്ത ചാന്തകേദരവാസരാഃ
തഗ്ദാഹേവിംശതിജ്ജ്വലോ വഹ്നഃഘൃതചിത്തവിഭമേ.

൪. പക്ഷമേകന്ത്രശീതാംഗേ തന്ദ്രികേചഞ്ച വിംശതിഃ
വിജ്ഞേയാവാസരാഞ്ചൈവ കണ്ണകഞ്ജേത്രയോദശഃ.

ജപാനിദാനം (൯)

8. കണ്ണികേചത്രയോമാസാ ഭൂഗാനേത്രേദിനാഷ്ടകം
രക്താശ്ചിവിദശാഹാനി ചതുർദ്ദശപ്രലാപകേ.

ന ജീവചര്യകേന്ദ്രം സാധാരണ കലാഭിനയസമൂഹങ്ങളെ പരമാവധി സംബോധന ചെയ്യാൻ ശ്രമിക്കണം.

സന്ധികത്തിനു ഏഴുദിവസവും അതുകത്തിനു പത്തുദിവസവും ശരീരഭാഗത്തിനു ഇരുപതുദിവസവും ചിത്തവിഭാഗത്തിനു ഇരുപത്തിനാലു ദിവസവും ശീതാംഗത്തിന്നു പതിനഞ്ചുദിവസവും തണുപ്പുകത്തിന്നു ഇരുപതുനാലുദിവസവും കഠിനകാലത്തിന്നു പതിമൂന്നുദിവസവും കണ്ണുകത്തിന്നു മൂന്നുമാസവും ഭുജനേന്ദ്രത്തിന്നു ഏഴുദിവസവും രക്തസ്തംഭിവിഷു പത്തുദിവസവും പ്രളപത്തിന്നു പതിനാലുദിവസവും ജിഹ്വകത്തിന്നു പതിനേഴുദിവസവും അഭിസ്രവത്തിന്നു പതിനാലുദിവസവും തന്മൂകന്നു പതിമൂന്നു സന്ധി പാതങ്ങൾക്കുമുള്ള അവധികൾ.

സാധ്യം സാധ്യങ്ങളും.

6. സന്ധികസ്തുതികളെച്ചൊല്ല കണ്ണികകണ്ണകമ്പ'ജകഃ
ജിഹ്വകശ്ചിത്തവിഭ്രംശഃ ചരംസാദ്ധ്യസ്തപമാനകഃ.

സന്ധികം, തന്ത്രികം, കണ്ണികം, അകുണ റെഖ്ജം, ജിഹ്വകം, ചിത്തവിഭാഗം, ഇവ
ആര്യ സന്നിപാതങ്ങൾ സാധ്യങ്ങളും ശേഷം ഏഴു സന്നിപാതങ്ങൾ അസാധ്യങ്ങളും ആകുന്നു.

4. பூவ்ருபகததஸ்வரூபம் **ശോഖവാതബഹുവേദനാനിതം**
ശ്ലേഷ്യാതാപബഹുമാനീജാഗതം സന്നിപാതമിതിസന്ധികംഘടേൽ.

സന്ധികളെ സന്നിഹതത്തിൽ, പൂർവ്വപരമായി വേദനയുണ്ടായതിന്റെ ശേഷം ദേഹം മെട്രികയും വായുക്കൾക്കും മേന്മയായിട്ടു വേദനയും കുമ്പവർദ്ധനയും ശക്തിക്കും യുഗം നിദ്രാശേഷം ഉണ്ടാകും.

അന്തകലക്ഷണം.

൯. ഓരംകരോതിചരിതപനമാതനോതി
 മോരംദോതിവിദധാതിശിരഃപ്രകമ്പം
 ഹരിശ്ചംകരോതികസനഞ്ചസമാജ്ഞോതി
 ജാനീരതിതംവിബുധചർമ്മജിതമന്തകാപ്യം.

അന്തകമെന്ന സന്നിപാതത്തിൽ ചൂടും സന്തപ്തവും മേന്മയും നിലവിയലും ഇ
കിട്ടും ചുമയും ഉണ്ടാകും. ഇതു അസംഭ്യമാകുന്നു.

അഗ്നിദാഹമുക്തി.

മു പ്രലാപചരിതാചനപ്രബലമോമൊന്യഭ്രമാഃ
പരിഭ്രമാണവേദനാച്യഥിതികണ്ഠമന്ത്യാമരഃ
നിരന്തരതുഷാരകശ്ശൃംഗസനകാസഹിക്കുകല
സ്തകപ്പതഃസാധനോഭവതിഹന്തിത്യഗ്ദ്വാഹകഃ

അട്യാഭവമെന്ന സന്നിപതത്തിൽ പേപരകയും പരിതപിക്കുകയും അധികമാ
യി രോധിക്കുകയും മദനയും തലതിരിച്ചിലും പരിഭ്രമണവും വേദനയും കഴുത്തിലും പിൻക
ഴുത്തിലെ ബന്ധിലും അണ്ണാക്കിലും വേദനയും എല്ലാത്തൊഴും തണ്ണീർമേന്മയും ശ്വാസവും ചുര
യും ഇക്കിട്ടും ഉണ്ടാകും. ഇതു ക്രമശ്ചന്ദ്രസംഭവമാകുന്നു.

ചിത്തവിഭ്രമലക്ഷണം.

മ. യദികുമുവപിപും സാം ജായതേകായപീഡാ
ഭുമദപരിതാപോമോമവൈകല്യഭാവഃ

(൧൦) ജപാനഭാഗം

വികലനയനമാസോശീതന്ത്രതപ്രാപീ
വ്യഭിഭാസതസാധ്യംകേപിചിത്തഭ്രമാപ്യം.

ചിത്തവിഭ്രമമെന്ന സന്നിപാതത്തിങ്കൽ ശരീരത്തിന്നു ദുസ്സഹമായ വേദനയും തല
തിരിച്ചിലും ബുദ്ധിഭ്രമവും സന്താപവും ബോധക്ഷയവും ഇളക്കവും ഉണ്ടാകാം. കണ്ണുരുട്ടുക
യും ചിരിക്കയും പാടുകയും ആടുകയും പിച്ചുപറകയും ചെയ്യും. ഇതിനെ ചിലർ അസാ-
ധ്യമെന്നു പറയുന്നു.

ശീതാംഗലക്ഷണം.

൧൨. ഹിമസദശശരീരോരോപമുശ്ശാസാധിക്കാ
ശിമിഖിതസകലാംഗോപിന്നനാഭോഗ്രതപഃ
ക്ലമദുദാപുകാസച്ഛർദ്ദ്യതീസാരയുക്ത
സ്തപരിതമരണമേതൃശ്ശിതഗാത്രപ്രഭാവാൽ.

ശീതാംഗമെന്ന സന്നിപാതത്തിങ്കൽ ദോഷം മഞ്ഞുപോലെ തണുത്തിരിക്കുകയും വി-
റയവും ശ്വാസവും ഇക്കിളം അറയുടങ്ങിയ സന്ധികളിൽ നിന്നു ഇളകിപ്പോകയും വേദ-
നേറാടുകയും ചെയ്യുകയും നാഭം ചുറ്റപ്പെടുകയും അധികമായ സന്താപവും തളർച്ചയും വൃക്കുലപ്പെട-
കയും ചുമയും ചർദ്ദിയും അതിസാരവും ഉണ്ടാകും. ശൈത്യത്തിന്റെ ആധിക്യം മേന്മയെ-
യിട്ടു ഇതുശേഷിക്കുന്നതല്ല.

തന്ത്രികാലക്ഷണം.

൧൩. പ്രഭൃതഗാത്രാന്തിജപരകഥാപിചാസാകലതരോ
ഭവേത് ചാലാജിഹ്വപാപ്യമുലകറിനാകുലകവൃതാ
അതീസാരശ്വാസക്ലമുചരിതാപശ്ശുതിരുജോ
ഭൃശംകണ്ണേജാധ്യംശയനമനിശംതന്ത്രികഗഭേ.

തന്ത്രികമെന്ന സന്നിപാതത്തിന്നു വളരെ മടിയും വേദനയും പനിയും കഫാധിക്യവും
തണ്ണീർദോഷവും കറുത്തു ഏറാവും കുറിയുമായി ഭേദമുൾ നിറഞ്ഞിരിക്കുന്നവോ എന്നുതോന്നും
വണ്ണമുള്ളനാക്കും അതിസാരവും ശ്വാസവും തളർച്ചയും സന്താപവും കണ്ണുവേദനയും കഴുത്തിന്നു
തണുപ്പും അല്ലെങ്കിൽ മന്ദന്ദ്രിയം ഉണ്ടാകും. എല്ലാഐശ്വര്യം ബോധമില്ലാതെ കിടക്കുകയും ചെയ്യും

കണ്ണുകഞ്ചീജലക്ഷണം.

൧൪. ശിരോന്തികണ്ണഗ്രഹദാഹമോഹ
കന്ധജപരോരകതസമീണോന്തിഃ
ഹരഗ്രഹസ്താപവിഹാപമൂർഛ
ന്ത്യാൽകണ്ണുകഞ്ചീജലക്ഷണസാധ്യഃ

കണ്ഠകഞ്ചീജമെന്ന സന്നിപാതത്തിങ്കൽ, രുചിവേദനയും കഴുത്തുകുന്ദനയും ചൂടും
ബോധക്ഷയവും വിറയലും പനിയും രക്തം തുപ്പുകയും വായുക്കേപവും വാതുറക്കുന്നതിന്നു
പ്രയത്നവും സന്താപവും പിച്ചുപറകയും ഇന്ദ്രിയസദമയും ഉണ്ടാകും. ഇതു കഷ്ടസംഭ്യ-
മാകുന്നു.

കണ്ണുകലക്ഷണം.

൧൫. പ്രലാപശ്ശുതിഹ്വസകണ്ണഗ്രാഹംഗ
വ്യഗ്രാശ്വാസകാസപ്രസേകപ്രഭാവം
ജപരംതാപകണ്ണാന്തമോർഗ്ഗന്ധചീഡാ
ശുദ്ധാഭകണ്ണികംകഷ്ടസാധ്യംവദന്തി.

കണ്ണുകമെന്ന സന്നിപാതത്തിങ്കൽ, പേപറകയും ചെവിയിടുക്കയും കയ്യടുക്കയും
ദോഷപിഡയും ശ്വാസം വലിക്കുകയും ചുമയും കഫാധിക്യവും പനിയും കണ്ണുനീർമുളകിലും ചൂടും
കവിൗതടത്തിങ്കൽ വേദനയും ഉണ്ടാകും. ഇതു കഷ്ടസംഭ്യമാകുന്നു.

ജപാനിദാനം (൧൧)

ഭൃഗുനേത്രവക്ഷണം.

- ൧൩. ജപാബലാപചയസ്തൃതിശൂന്യതാ
ശ്വാസനഭൃഗുവിശ്വാചനമോഹിതഃ
പ്രലപനഭൃഗുവനശോഹമാന്
ത്വജ്ജതിജീവിതമാശൃഗഭൃഗുഭക്.

ഭൃഗുനേത്രമെന്ന സന്നിപാതത്തിങ്കൽ, ജപരം ധോതുവായിട്ടു ബലക്കയവും കാർജ്യ കേടും ശ്വാസവേഗവും കണ്ണുകൾക്കു വളവും മോഹവും അസംബന്ധവചനവും തലതിരിച്ചിട്ടും വിറയലും വീക്കവും ഉണ്ടാകും- ഈ സന്നിപാതം ഉടനെ മരിപ്പിക്കുന്നതാകുന്നു.

രക്തവ്യാധിവിക്ഷണം.

- ൧൪. രക്തവ്യാധീജപരവമിതൃഷാമോഹശൂലാതിസാരാ
ഹിക്ഷാലാമാനഭൃഗുഭൃഗുശ്വാസസംജ്ഞാപ്രണാശഃ
ശ്വാമാരക്താധികതരസന്നാമണ്ഡലോര്യനേത്രപാ
രക്തവ്യാധീനിഗതിതഇഹപ്രാണഹന്താപ്രസിദ്ധഃ

രക്തവ്യാധി എന്ന സന്നിപാതത്തിങ്കൽ, ചോരതുല്യവും ജപവും മർദ്ദിയും തണ്ണീർഭവവും ബോധക്കയവും വേദനയും അതിസാരവും ഇക്കിട്ടും വയറുവീപ്പും ചക്രംപേല ചുറ്റുകയും ദുഃഖവും ശ്വാസവേഗവും പ്രജ്ഞാനശയവും ഉണ്ടാകും നാക്കുകുറഞ്ഞു വളരെ രക്തത്തോടും വട്ടപ്പണരകളോടും കൂടിയിരിക്കും. ഈ സന്നിപാതം മരിപ്പിക്കുന്നതാകുന്നു.

പ്രലാപകലക്ഷണം.

- ൧൫. കമ്പപ്രലാപചരിതാപനശീർഷപീഡാ
പ്രേഷപ്രലാപചാമാനചരേന്ദ്രചിന്താ
പ്രജ്ഞാപ്രണാശവികലപ്രമുഖപ്രവാദഃ
ക്ഷിപ്രപ്രയാതിവിതൃപാലാപദപ്രലാപീ.

പ്രലാപകളെന്ന സന്നിപാതത്തിങ്കൽ, വിറയലും അസംബന്ധവചനവും സന്താപവും തലവേദനയും കോപവും വയുസ്സർശത്തിങ്കൽ താല്പ്യവും അനുകൂല്യത്തിൽ വിചാരവും ബുദ്ധിനാശവും ഭവിക്കും. കൂടുകൂടെ ഇളകി വളരെ സംസാരിക്കുകയും ചെയ്യും. ഇതു ഉടനെ മരിപ്പിക്കുന്നതാകുന്നു.

ജിഹ്വകലക്ഷണം.

- ൧൬. ശ്വാസനകാസചരിതാപവിഹ്വലഃ
കഠിനകണ്ടകുവൃതാതിജിഹ്വകഃ
ബധിരമൃകബലഹാനിലക്ഷണോ
ഭ്രാന്തികഷ്ടതസാധ്യജിഹ്വകഃ.

ജിഹ്വകളെന്ന സന്നിപാതത്തിങ്കൽ, ശ്വാസവേഗവും ചുമയും സന്താപവും ഉണ്ടാകും. നാക്കു തേരകത്തിലപോലെ ഇരിക്കുകയും അധികം പുറത്തേക്കു തള്ളുകയും ചെയ്യും. ചെവി അടയ്ക്കും സംസാരിക്കയില്ല. ബലഹനിക്കും ഈ സന്നിപാതം ഏറ്റവും കഷ്ടസാധ്യമാകുന്നു.

അഭിന്ത്യാസവക്ഷണം.

- ൧൭. ദോഷത്രയസ്തിഗ്ദ്ധമുഖതപനിദ്രാ
വൈകല്യനിശ്ചേഷ്ടനക്ഷത്രാഗ്നിമി
ബലപ്രണാശഃശ്വാസനാദിനിഗ്രഹോ
ഭിന്ത്യാസഉക്തോന്നമൃതുകല്പഃ

(൧൨) ജപരനിധാനം

അഭിന്യാസമെന്ന സ്ഥിതിപരതതികൾ രംഗം മൂന്നു ഭാഗങ്ങളുടെ കേരവയും മുഖത്തിന്നു മിന്നമിന്നപ്പം നിരൂപണവും നിശ്ചയിക്കുകയും കഷ്ടതയും ബലിയുടേയും ശാസത്തിന്നും കാര്യത്തിന്നും തടവും ഭവിക്കും. ഇതു കർമ്മതന്നെയാണു്.

രവരിദ്രകലകർമ്മം.

൨൧. വാരിദ്രദേവനവനേത്രകരാംശ്രിതാപ
നിഷ്ഠിപനാദികസന്നൈരുപലക്ഷിതോയഃ
വാരിദ്രകസ്തകമിതുകിരസന്നിപാത
സ്താഭ്യോനമൈഷദിഷ്ഠാജപരകാലത്രവഃ

വാരിദ്രമെന്ന സ്ഥിതിപരതതികൾ, ശരീരവും നഖങ്ങളും കണ്ണുകളും കൈകളും കാലുകളും മഞ്ഞളിച്ചിരിക്കും, ചുട്ടണ്ടാകും എല്ലാത്തോഴും തുപ്പുകയും ചുരുക്കുകയും ചെയ്യും. ഇതു, പത്തുപ്രധാനമായ ഒരുവക ജപരമാകുന്നു എങ്കിലും സ്ഥിതിപരതസംബന്ധം കൂടി ഉണ്ടെന്നും കലത്രപീയമാണെന്നും ഗ്രഹിച്ചുവേണ്ടണം. ഒരു വൈദ്യനാലും സാധ്യമല്ലെന്നു ഇനി പറയണമെന്നില്ലല്ലോ.

൨൨. ഭോഷേവിബദ്ധേനഷ്ടേനൈ
സ്വസംപൂണ്ണവക്ഷണഃ
സ്ഥിതിപാതജപരസാധ്യഃ
കൃച്ഛ്രസാധ്യസ്തോനതഃ

മലത്തിന്നും മൂത്രത്തിന്നും തടവും അഗ്നിമാന്ദ്യവും സംഭവിക്കുമ്പോൾ എല്ലാ ലക്ഷണങ്ങളുടെയും പൂണ്ണതയോടുകൂടിയ സ്ഥിതിപാതജപരം അസാധ്യമാണെന്നും ലക്ഷണങ്ങൾക്കു പൂണ്ണതയില്ലെങ്കിൽ കൃച്ഛ്രസാധ്യമാണെന്നും അറിയണം. പണിപ്പെട്ടു സാധിക്കാമെന്നു താല്പര്യം.

൨൩. സപ്തമേദിവസേപ്രാപ്തേ
ദശമേദിവസേപ്രാപ്തേ
പുനർഭവാനതരോക്താ
പ്രശമയാതിരുന്നതിവാം

വാതജപരം, എഴുപതിയെഴുപതും പിത്തജപരം പത്തുപ്രധാനമായും കഫജപരം പത്തുപ്രധാനമായും ചിലസവും പത്തുപ്രധാനമായും ഒന്നുപ്രധാനമായും ഉണ്ടാകുന്നു. ഇവയെല്ലാം രോഗി മരിക്കും.

൨൪. സപ്തമീദിവസേപ്രാപ്തേ
നവമീദിവസേപ്രാപ്തേ
ഏഷാത്രിദശാക്ഷമയാദാ
മോക്ഷായചവധായച.

വാതജപരത്തിന്നു പതിനാലുദിവസവും പിത്തജപരത്തിന്നു പതിനെട്ടുദിവസവും കഫജപരത്തിന്നു ഇരുപത്തിരണ്ടു ദിവസവും അവധിയുള്ളതാകുന്നു. ഈ അവധികളിൽ രോഗം ശമിക്കുകയോ രോഗി മരിക്കുകയോ ചെയ്യും. വാതദിവസങ്ങളുടെ മറ്റുപ്രധാനമായ ലക്ഷണമെന്തെന്നു.

൨൫. സ്ഥിതിപാതജപരസ്യാനേ
കണ്ണമൂലസുഭാതഃ
ശോഥസ്സഞ്ജായതേതേന
കശിദേവപ്രമുച്യതേ.

൨൬. ജപരസ്യാപ്തേജപരമദ്ധ്യതോവാ
ജപരാനതോവാശ്ശൃതിമൂലശോഥഃ

ജപരനിദാനം (൧൩)

ക്രമാനുസാരപ്രകാരസാധ്യം
സുഖേന സാധ്യോമുനീഭിഃപ്രദീഷ്യം.

സന്നിപതജപരത്തിന്റെ അവസാനത്തിൽ കണ്ണുകൾക്കുള്ളിൽ ഏറ്റവും വലിയ പീഠമുണ്ടാകും എന്നു് അതുനിമിത്തം ചിലർ ജീവിക്കുന്നതായിരിക്കും, ഇതൊരുപക്ഷം. ഇനി പക്ഷാന്തരമുണ്ടു് അതു താഴെപ്പറയുന്ന. സന്നിപതജപരം തുടങ്ങുന്നതിനുമുമ്പിൽ ആവിഷ്കാരവരണത്താൽ രോഗം അസംഭവമാകുന്നു സന്നിപതജപരത്തിന്റെ മദ്ധ്യത്തിൽ ആവിഷ്കാരവരണ കഷ്ടസംഭവവും അവസാനത്തിൽ വന്നാൽ സംഭവവും ആകുന്നു.

അഭിന്യാസസംപ്രാപ്തി.

൨൭. തയഃപ്രകൃപിതാഭോഷാ
ഉരസ്രോതോരഗാമിനഃ
അമതാതിവൃദ്ധഗ്രാഹിതഃ
ബുദ്ധീന്ദ്രിയമനോഗതഃ.

൨൮. ജ്ഞാനയന്ത്രിഹാരാലോചന
മതിന്യാസംജപരംദൃഢം

വാതാദിരോഗങ്ങൾ കേറപിച്ച ഉരസ്സിലുള്ള അനുകൂലതയിൽ ചെയ്തിട്ട് വലിയ തരമുണ്ടാകത്തക്കവിധം ബുദ്ധിയിലും കണ്ണുകളിലും ചെയ്തിട്ടുള്ള ഇന്ദ്രിയങ്ങളിലും മനസ്സിലും പ്രവേശിച്ചിട്ട് ഏറ്റവും ഭയങ്കരമായ അഭിന്യാസജപരത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു.

അഭിന്യാസജപരലക്ഷണം.

ശ്വാതോനേത്രോപസൃഷ്ടിസ്തപാ
നചേഷ്ടം കാഞ്ചിദീമതേ

൨൯. നചട്ടേഷ്ടിദ്വേതന്ത്ര്യ
സമത്വരൂപഭരണേ
നപ്രാണാനാചസംസ്തരം
ശാമ്യം വാനൈവ ബുദ്ധ്യതേ

൩൦. ശിഖാലോയതേഭിക്ഷിണ്
മാഹാരാനാഭിനന്ദതി
കുജതേതുദ്യതേവൈവ
പരിവർത്തനമീമതേ

൩൧. അല്പം പ്രഭാഷതേകിഞ്ചി-
ദഭിന്യാസസ്തമ്യതേ
പ്രത്യാഖ്യാതഃസഭ്രയിഷ്ടഃ
കശ്ചിദേവാത്രസിദ്ധ്യതി

അഭിന്യാസജപരത്തിന്നു ചെയ്തിടയ്ക്കുക, കണ്ണടയ്ക്കുക, യാതൊരുപ്രവൃത്തിയും ചെയ്യാതിരിക്കുക, യാതൊരുപ്രവൃത്തിയും കേൾക്കാൻ കണ്ണിന്നു സമയമില്ലാതിരിക്കുക, യാതൊരു ഗന്ധത്തെയും അറിവാൻ മൂക്കിന്നു ശക്തിയില്ലാതിരിക്കുക, തപാടിന്നു സ്പർശനശക്തിയില്ലാതിരിക്കുക, യാതൊന്നും കേൾക്കാൻ ചെയ്തിട ശക്തിയില്ലാതിരിക്കുക, മനസ്സിന്നു യാതൊന്നും ഗ്രഹിപ്പാൻ കഴിയാതിരിക്കുക, എല്ലാജ്യേഷ്ടാർക്കും തലപിറയ്ക്കുക, അന്നത്തെ വെറുപ്പുക, ക്രോധം, കരുതിനോക്കുക, ചുറ്റിത്തീർച്ച നരീന തുടങ്ങുക, അല്പമായി സംസാരിക്കുക ഇതുകൊണ്ടു ലക്ഷണങ്ങൾ. ഇതു കൂറ്റവും വലുതായ അഭിന്യാസജപരമാകുന്നു. ഈ രോഗം അസംഭവമാണെന്നിടും ചിലർ പ്രാപ്തസംഭവമായും വരാം.

(ച) തന്നിടുന്നു

അഗതികൾക്കു പണം

നമ. അഭിപ്രായാഭിമാനഭ്രാ

മദ്രിഷംഗാഭിശാപതഃ

അനുഗ്രഹജ്ഞായതേദോഹൈ

ജ്യോതിഷപ്രതിഭാഭാഷ്യം.

അഭിമാനം മേന്മയായിട്ടും ആഭിമാനകർമ്മം മേന്മയായിട്ടും അഭിഷാഗം മേന്മയായിട്ടും അഭിശാപം ചേതുവായിട്ടും ആഴ്ത്തുകജപം നല്ലവിധമാകുന്നു. അഭിമാനം മേന്മയായിട്ടുള്ള ജപത്തിന്നു ആഭിമാനജപമെന്നും ആഭിമാനകർമ്മം മേന്മയായിട്ടുള്ള ജപത്തിന്നു ആഭിമാനജപമെന്നും അഭിഷാഗം മേന്മയായിട്ടുള്ള ജപത്തിന്നു അഭിഷാഗജപമെന്നും അഭിശാപം ചേതുവായിട്ടുള്ള ജപത്തിന്നു അഭിശാപജപമെന്നും പേർ പറയപ്പെടുന്നു. അഭിമാനജപം മോക്ഷസൗകര്യങ്ങളായിരിക്കുന്ന കർമ്മങ്ങളെ അഡികമായി ചെയ്യുകക്കൊണ്ടും മുറിയപ്പെടുക, ഉണയപ്പെടുക, അടിയേറുകയും, തീർപ്പില്ലാതെ ദൃഢമായവകൊണ്ടും ഉണ്ടാകുന്നതാകുന്നു. അഭിമാനജപം മാത്രമേ ശ്രേഷ്ഠമാണെന്നു ഹൈന്ദവചരിത്രകാരൻ എഴുതിയിട്ടുള്ളൂ. അഭിഷാഗജപം ഭൂതഗ്രഹാദിപീഡയോടു വേർതിരിച്ചറിയാനിഷ്ഠയായാണ് വിഷയമേന്മയായിട്ടും കേവലം മേന്മയായിട്ടും ഭക്തിയോടെ മേന്മയായിട്ടും ശോകമേന്മയായിട്ടും കാമമേന്മയായിട്ടും ഉണ്ടാകുന്നതാകുന്നു അഭിശാപജപം ബ്രഹ്മണർ, ഗുരുക്കന്മാർ, സുഖന്മാർ തുടങ്ങിയവരുടെശാപം മേന്മയായിട്ടുള്ളതാകുന്നതാകുന്നു. ഇത്യാദിജപങ്ങളുടെ ദോഷമനുപമമല്ലെന്നു മറ്റൊരുദോഷമില്ലാത്ത ലക്ഷണങ്ങൾക്കൊണ്ടു നിസ്സ്പർശിക്കാത്തതാകുന്നു.

വിഷം ഘേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന ജ്വരത്തിന്റെ രവകുടും.

൩൩.ശ്രോചാസ്യതാവിഷകൃതേ

തഥാത്സർവ്വവച

ഭക്താരുചിപ്പിപാസാമ

തോദശ്വസഹമുർചയം.

വിഷയം: മേതുവായിട്ടുള്ള ജപരത്തിങ്കൽ മുഖം നീലവണ്ണമായിരിക്കുകയും അതിനനു
 വും അന്നത്തിൽ അരുചിയും തണ്ണീർദാഹവും കത്തിനോരും ഉന്ദിയസാരവും ഭവിക്കും.

ഓഷധീഗന്ധംഹേതുവായിട്ടുള്ള

ജപരത്തിന്റെ ലക്ഷണം.

നവ.ഓഷധീഗന്ധജ്യോർചരാ

ശിരോഭാഗം മുസ്ലിമാ

ബാധിതരുടെ നന്മയ്ക്കായിട്ടുള്ള ജാതാവിന് ഉന്തിയടക്കം നല്ലതുകയും
 ചെറുതുകയും മെറ്റിയും ഉണ്ടാകും.

കാമം ഫേതുവാഴിട്ടുള്ള ജഗത്തിന്റെ

ലക്ഷണം.

കാമജ്ഞേ ചിത്തവിഭ്രമം

സുഗ്രാമസ്യാമഭോജനം.

ആഗ്രഹിക്കപ്പെട്ട ശ്രീധരയും മറ്റും ലധിക്കാഴ്ചകുറിച്ചിത്തം ഉണ്ടാകുന്നതായ ജപരത്തിങ്കൽ ചിത്തഭാവവും ദൈവം അലകാരം അഹമിഷം ഉണ്ടാകും. ഇതിനെപ്പറ്റി വാൾട് ടൻ ഇല്ലകാരം പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു “കുടുംബഭാരമഹിതമേവ ശ്രീനിദ്രധിധിതികയം” കുടുംബേതരവുമില്ലാത്ത ജപരത്തിന്നു താഴ്ന്നിട്ടില്ലാത്ത അതമിയും ഉണ്ണവും ലജ്ജനേരവും അഭിമാനവും ബുദ്ധിമുട്ടായവും ദൈവയുക്തിയും ഉണ്ടാകും.

ജപരനിദാനം (൧൫)

ഭയംഭേതുവായിട്ടും ശോകംഭേതുവായിട്ടും കോപം ഭേതു
വായിട്ടും ഉണ്ടാകുന്ന ജപരത്തിന്റെ
ലക്ഷണങ്ങൾ.

൩൫. ഭയാൽപ്രലാപശ്ശോകാചു
ഭവേൽകോപാചുഭവേപഥുഃ

ഭയം ഭേതുവായിട്ടും ശോകം ഭേതുവായിട്ടും ഉണ്ടാകുന്ന ജപരത്തിന്നു പേ പറയും.
കോപം ഭേതുവായിട്ടുള്ള ജപരത്തിന്നു വിറയലും തലവേദനയും ഉണ്ടാകും.

അഭിമാരാദിശാപാദ്യോ
മോഹസ്തണ്ണാചജായതേ

൩൬. ഭൂതാഭിഷം നാദുഭോഗോ
രാസ്യഭോദനകമ്പനം
കാമശോകഭയാദിചായുഃ
ക്രോധാൽപിത്തംത്രാസാമമാഃ

൩൭- ഭൂതാഭിഷംഗാൽകുച്ഛൃന്തി
ഭൂതസാമാന്യലക്ഷണാഃ

അഭിമാരം ഭേതുവായിട്ടും അഭിശാപം ഭേതുവായിട്ടും ഉണ്ടാകുന്ന ജപരത്തിന്നു
മോഹവും തണ്ണിർഭാഹവും ഉണ്ണവും ഉണ്ടാകും. ഭൂതപിശാചാദിപീഡാഭേതുവായിട്ടുണ്ടാകു
ന്ന അഭിഷംഗജപരത്തിന്നു ഉച്ചേഗവും ചിരിയും കരച്ചിലും വിറയലുമുണ്ടാകും കാമം
ഭേതുവായിട്ടും ശോകം ഭേതുവായിട്ടും ഭയം ഭേതുവായിട്ടും ഉണ്ടാകുന്ന ജപരത്തിങ്കൽ വരേ
തം കോപിക്കും. ക്രോധം ഭേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന ജപരത്തിങ്കൽ പിത്തംകോപിക്കും. ഭൂത
ഗ്രാഹാദിപീഡാ ഭേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന ജപരത്തിങ്കൽ വാതപിത്തകഫങ്ങളുടെ കോപമുണ്ടാ
കും. ധാസ്യഭോദനാദികൾ ഭൂതങ്ങളുടെ സാമാന്യലക്ഷണങ്ങളാകുന്നു.

വിഷമജപരേല്പത്തി.

ഭോഷോല്ലോഹിതസംഭൂതോ
ജപരോൽസ്പഷ്ടസ്യവാപുനഃ

൩൮. ധാതുമന്യതമംപ്രാപ്യ
കരോതിവിഷമജപരം

ജപരം ഉണ്ടായി ശമിച്ചതിന്റെശേഷം അമിതങ്ങളായിരിക്കുന്ന ആഹാരവിഹാര
ങ്ങളെ സേവിതഭേതുവായിട്ടു വിഷമം ഭോഷം കോപിച്ചു രസാദിധാതുക്കളിൽവെച്ചാണിരുന്ന
ആശ്രയിച്ചിട്ടു വിഷമജപരത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. എന്നാൽ വിഷമജപരം ആദ്യമായിട്ടും വരേ
വുന്നതാണ്. ഭോഷം ബലവത്താണെങ്കിൽ നിശ്ചജപരത്തെ ഉണ്ടാക്കും അല്ലെങ്കിൽ അനി
ശ്ചജപരത്തെ ഉണ്ടാക്കും. വിഷമജപരത്തിന്റെ സാമാന്യലക്ഷണങ്ങളെക്കുറിച്ച് ഒരു ഗ്രന്ഥ
കർത്താവു ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു “യേസ്മാദനിയതാർകലോൽശിതോണ്ണാദാതമൈ
വച വേഗതത്ത്വാപിവിഷമജപരസ്തേഷിജമസ്മദൃതഃ” യാതെന്നുകാലനിയമം ഇല്ലാത്തതും
ശിതോണ്ണങ്ങളോടും വിഷമമോഴ് വേഗത്തോടും കൂടിവരുന്നവോ അതാകുന്നു വിഷമജപരം.

സന്തരാദിവിഷമജപരഭേദങ്ങൾ.

സന്തതംസന്തതാന്യേദ്യു
സ്തൃതീയകവതുർധമകാൻ

൩൯. സന്തതംസന്തതാസ്ഥഃ
സോന്യേദ്യുഃപിശിതാശ്ശിതഃ

(൧൩) ജപനിക്കാനം

മേദോതസ്തുതീയേഹ്നി

അസമിമജാതഃപുനഃ

൨൦. കുത്യാമുതുർത്ഥരംഭാര

മന്തകരോഗസംഹാരം

മേൽപറഞ്ഞ വിഷമജപം സന്തതമെന്നും സ്വതതമെന്നും അന്യേദ്യ എന്നും തൃതീയ ക്കമെന്നും ചതുർത്ഥകമെന്നും അഞ്ചുവിധമാകുന്നു- ദേഷോ രസധാരവിനെ ആശ്രയിച്ചിട്ടു സന്തതജപത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. ദേഷോ രക്തത്തെആശ്രയിച്ചിട്ടു സന്തതജപത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. ദോഷാ മംസത്തെ ആശ്രയിച്ചിട്ടു അന്യേദ്യജപത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. ദേഷോ മേദസ്സിനെ ആശ്രയിച്ചിട്ടു തൃതീയകജപത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. ദേഷോ അസമിയിലൊ മജ്ജയിലൊ സ്ഥിതിചെയ്തിട്ടു ചതുർത്ഥകജപത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. അതു ഘോരവും നാശകരവും അനേകരോഗങ്ങളോടുകൂടിയതും ആകുന്നു-

സന്തതജപം.

സപ്താഹംവാദശാഹംവാ

ദാദശാഹമഥാപിവാ

൨൧. സന്തത്യാമോവിസർഗ്ഗീസ്വാൽ

സന്തതസ്തനിശ്ചൃതേ

സന്തതജപം ഏഴുദിവസമൊ പത്തുദിവസമൊ പന്ത്രണ്ടുദിവസമൊ മുഴുവൻവിടാതെ നില്ക്കും. എന്നാൽ ‘മുശാരവസ്യിത്വം’ എന്ന വാക്യപ്രകാരം വിഷമജപം എന്ന രൂപേക്ഷയും വരികയുംചെയ്യുന്നതാകുന്നു. ആ സ്ഥിതിക്കു ഏഴോ പത്തോ പന്ത്രണ്ടോ ദിവസവരെ അധിമിന്നമായി നില്ക്കുന്ന സന്തതജപത്തെ വിഷമജപത്തിൽചേർത്തു വ്യവഹരിച്ചുകൂടാ എന്നുള്ള അഭിപ്രായത്തെ “ഖരനാദൻ” എന്ന ആചാര്യൻ താഴെക്കാണുന്ന ശ്ലോകംകൊണ്ടു് സ്ഥിരപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു. “ജപഃപൂർവ്വേയേഷോരയേ പഞ്ചസന്തതകുടയഃ ചതപരസ്തന്തരംഹിത്വാ ഭക്തയാസ്തേവിഷമജപഃ” സന്തതജപം, സന്തതജപം, അന്യേദ്യജപം, തൃതീയകജപം, ചതുർത്ഥകജപം ഇങ്ങനെ അഞ്ചുജപങ്ങളു്; എന്നു മുഖ്യ പര്യായപ്പെട്ടു. അവയിൽ സന്തതജപത്തെക്കുറിച്ചു ശേഷമുള്ള നാലുജപങ്ങളും വിഷമജപങ്ങളാകുന്നു. ഖരനാദൻറെ ഈ അഭിപ്രായത്തെ ചരകാചാര്യർ താഴെപ്പറയുന്ന ശ്ലോകം കൊണ്ടു് ഖണ്ഡിക്കുന്നു. “വിസർഗ്ഗാദാശ്ചക്രതാ ദിവസേവ്യക്തലക്ഷണഃ ദുർല്ലഭോപശയഃകലം ദീർഘമപ്നവത്തതഃ” പനിമുടങ്ങി പന്ത്രണ്ടുദിവസം കഴിഞ്ഞതിന്റെശേഷം വിടുകയും പിന്നെയുംതുടങ്ങി സൂക്ഷ്മങ്ങളായ ലക്ഷണങ്ങളോടുകൂടി ഒന്നുകൊണ്ടു് പെരേതിയില്ലാതെ വളരെക്കാലം നില്ക്കയുംചെയ്യുന്നതാകുന്ന സന്തതജപം.

സന്തതാദിജപങ്ങൾ

അഹോരാത്രേസതതകോ

ദെപകാലാവരവർത്തേ

൨൨. അന്യേദ്യസ്തപഥോരാത്ര

ഏകകാലംപ്രവർത്തേ

തൃതീയകസ്തുതീയേഹ്നി

ചതുർത്ഥേഹ്നിചതുർത്ഥകഃ

൨൩. കേചിദ്ഭൂതാദിഷംഗോത്ഥം

ബ്രവതേവിഷമജപം

സന്തതജപം കരപക്ഷിന്ദൻറയും രത്നീശ്വരയും ഭൂടയിൽ രണ്ടുപ്രാവശ്യം ഉണ്ടാകും അന്യേദ്യജപം പക്ഷിലൊ രത്നീയിലൊ കേപ്രാവശ്യം ഉണ്ടാകും. തൃതീയകജപം മൂന്നാദി വസം ഉണ്ടാകും. ചതുർത്ഥകജപം നാലാദിവസം ഉണ്ടാകും. ചിലർ ഭൂതഗ്രഹാദിപീഡയേ രൂപമായിട്ടു ഉണ്ടാകുന്ന അഭിഷംഗജപത്തെ വിഷമജപമെന്നു പറയുന്നു-

ജപരണിദാനം (എ)

തൃതീയകുളം ൧൦.

കുറുപ്പിത്താനുകൂലമീ

പുഷ്പാഭിഷേകം

കെ. രാമചന്ദ്രൻ, വാതപിത്താചിശോശാഹരി

ത്രിവിധസ്സ പൗരൂതീയകഃ

குதியகஜபரத்திசுக் கமபிதனசுக் அடிகமய கோபபுரளசுகித் பரித
 ஸதஸித் தோதரயோதசுகி ப்ரபிசுக் வரகபுரளசு அடிகமய கோபபுரளசுகி
 த் புரதத்தித் தோதரயோதசுகி ப்ரபிசுக் வரகபிதனசுக் அடிகமய கோப
 விசுக் அசுகித் லிசுத் தோதரயோதசுகி ப்ரபிசுக். ஐதர குதியகஜபர து
 விதமசுகி

ചാതുർത്വം കളപരം

ചതുർത്ഥകോടർശയതി

പ്രഭാവം ദിവിധംജനം

പ്രതി. ജന്മപാത്രാനുശ്ചിതമിഹ

ചിരസ്താനിലുസംഭവഃ

ചതുർത്ഥകജ്വാലത്തിന്നു രണ്ടുപ്രകാരം പ്രഭാവം (വേദാന്തരപക്ഷേപി) ഉണ്ടു് - ഏകീ
 നെ എന്നാൽ അതു കമ്മായികമായിരുന്നാൽ ആദിയിൽ മുഖങ്കാലിൽ ആരംഭിച്ചിട്ടു പിന്നെ
 ശരീരങ്ങളിലൊക്കെയും വ്യാപിക്കും; ദ്വാരാധികമായിരുന്നാൽ മുഖ ശിഷ്ണിക തുടങ്ങിട്ടു അ
 നന്തരം അംഗങ്ങളിലൊക്കെയും വ്യാപിക്കും സന്തതാദികളായ അഞ്ചുജ്വാലങ്ങളുടേയും ഉത്പ
 ലം മിക്കവാറും സന്താപിതാൽ മേതുവായിട്ടാകുന്നു ഏകീയും വാതപിത്തകഫങ്ങളിൽവെച്ചു് ച
 ലത്തിന്നു് ആധികൃഷ്ടങ്ങളാകയാലാണു് അതുകൾക്കു പ്രത്യേകം നാമങ്ങൾ വിധിച്ചതു്. അവയി
 ൾ ചതുർത്ഥകജ്വാലത്തെക്കുറിച്ചു മാഹീതൽ ഇപ്രകാരം പറയുന്നു. “ചതുർത്ഥകജ്വാലംദഗദഭാ
 രംഭംവിഷ്ണുജ്വാലം ശോഭണസ്തപധാതുരം ബഹുവർണ്ണഗിന്നാഭം, ചതുർത്ഥകമെന്നു രോ
 ഗം, ദാരുണമായ വിഷമജ്വാലമാകുന്നു. ചതുരസംഗിധാതുകളെ ശോഷിപ്പിക്കുന്നതും ബല
 നേയും വസ്ത്രനേയും അഗ്നിയേയും നശിപ്പിക്കുന്നതും ആകുന്നു. ചതുർത്ഥകജ്വാലത്തിന്നു പി
 തപ്രാധാന്യമില്ലെന്നാകുന്നു ചിലർക്കു അഭിപ്രായം അതിലേക്കു ദൂരം ചെന്നാണെന്നു ശ്ലോ
 കം പ്രമാണമാണു്. ഉൽഭവാകം മന്യേന്ദ്രമുണ തിയാപ്യം സോനിലാഞ്ചകു പൃഥ്വം ധ്രുവു്
 ന്നാത്യം കായംശ്ലേക്കു് മദ്ധ്യജാലായസഃ യാണൈരജ്വാലം ആദിയിൽ ഉൽഭവാകായത്ത
 ന്നുതൃയിച്ചിട്ടുള്ളൊക്കളാലോ ആതു വാതപിച്യുത്താദികളിടത്താകുന്നു. യാണൈരജ്വാലം ആ
 ദിയിൽ അധഃകായത്ത ആശ്രയിച്ചിട്ടുള്ളൊക്കളാലോ ആതു കമ്മായികുത്താദികളിടത്തും
 ആകുന്നു. ചില പ്രേമാതുന്മാർക്കു അഭിപ്രായം ചതുർത്ഥകജ്വാലത്തിന്നു പിതപ്രാധാന്യ
 മുണ്ടെന്നാണു് അതിലേക്കു തന്നെകാണുന്ന ശ്ലോകം പ്രമാണം. ഉൽഭവാകായതു ധ്രു
 വു് ന്നാതിയാപ്യം സോനിലാഞ്ചകു മദ്ധ്യകായതു മഹാണാതി പൃഥ്വായസ്തു സപിത്തജഃ പൃ
 ഥ്വം ധ്രുവു് ന്നാത്യം കായം ശ്ലേക്കു് മദ്ധ്യജാലായതീതികഃ യാണൈരജ്വാലം മുഖ ശിഷ്ണികതുട
 ങ്കി സ്വാംശങ്ങളിലും വ്യാപിക്കുന്നവോ അതു വാതപ്രാധാന്യമായ ചതുർത്ഥക ജ്വാലമാകുന്നു.
 യാണൈര മദ്ധ്യശരീരത്തിൽ തുടങ്ങി സ്വാംശങ്ങളിലും വ്യാപിക്കുന്നവോ അതുപിത്തജ്വാല
 ചതുർത്ഥകജ്വാലമാകുന്നു. യാണൈര ശരീരത്തിന്റെ മധ്യഭാഗത്തിൽ തുടങ്ങി സ്വാംശ
 ങ്ങളിലും വ്യാപിക്കുന്നവോ അതു കഫവ്യധിയോടുകൂടി ചതുർത്ഥകജ്വാലമാകുന്നു ചതുർത്ഥക
 ജ്വാലം മിക്കവാറും കഫവായുക്കൾ മേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്നതാണെന്നു് അതിന്നു പിതപ്രാധാ
 നത്വമില്ലെന്നാണു് ചരകദികളുടെ അഭിപ്രായം

ചതുമ്പകാടിജ്വര വിചയ്ഞൾ

വിഷമജപഛോവാസ്യ

சுவாமிநாதர்

ഭ.ന. മധ്യേന്ദിജപരയത്യാദി വന്തേ.ചപരിമുഞ്ചതി

(ഘ) ജപരനിദാനം

ചതുർത്ഥകജപാത്തിനു വിപരീതമായ ജപമുണ്ട്. എങ്ങനെയെന്നാൽ ആദിയിൽ ഒരുദിവസം പനി ഇല്ലാതിരിക്കുകയും പിന്നെ രണ്ടുദിവസം ഉണ്ടായിരിക്കുകയും ഒടുവിൽ ഒരുദിവസം ഇല്ലാതിരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതാകുന്നു അസ്ഥിമജ്ജാഭയഗതേ ചതുർത്ഥകവിപത്യം. ത്രയാംപ്രഥംജപായതിദിനമേകതുഭഞ്ചതി ദോഷങ്ങൾ അസ്ഥിയിലും മജ്ജയിലും ചെന്നിരുന്നാൽ ചതുർത്ഥകജപാത്തിനു വിപരീതജപമുണ്ടാകും. എങ്ങനെയെന്നാൽ മൂന്നു ദിവസങ്ങളിൽ രണ്ടുദിവസം പനിച്ചിട്ടു ഒരുദിവസം പനിക്കാതിരിക്കും- ഇതത്രെ ചതുർത്ഥകവിപത്യം ചതുർത്ഥകജപാത്തിനുള്ളതുപോലെ തൃതീയകാദിജപാങ്ങൾക്കും വിപത്യങ്ങൾ ഉണ്ട്. മദ്യത്തിൽ ഒരുദിവസം പനിച്ചിട്ടു ആദിയിലും അവസാനത്തിങ്കലും പനിക്കാതെ ഇരിക്കും. ഇതത്രെ തൃതീയകവിപത്യം; പനി, ദിനരത്നികളുടെ ഇടയിൽ രണ്ടു പ്രാവശ്യം വിട്ടുകയും ശേഷമുള്ള എല്ലാസമയവും ഉണ്ടായിരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതു സതതകജപവിപത്യം പനി, അയോരാരംഗം ഒരുപ്രാവശ്യം വിട്ടുനിന്നിട്ടു ശേഷം എല്ലാസമയവും ഉണ്ടായിരിക്കുന്നതു അന്യേദ്യജപാചിപത്യം.

വാതവലാസകജപരവക്ഷണം-

൨൭. നിത്യംമന്ദജപഭേദാൽ ശൂന്യകസ്തേനസീദതി
സ്തബ്ധാംഗഃശ്ലേഷമഭൂയിഷ്ഠോ നരോവാതവലാസകീ

വാതവലാസകാ എന്ന ജപാത്തിങ്കൽ, എല്ലാശ്ലേഷം അല്ലമായ പനിയും ശരീരത്തിന്നു രൂക്ഷതയും അധികമായ വീക്കവും തന്നിമിത്തം തളിപ്പും ഉള്ളകമില്ലായ്കയും കഫാധികൃതം ഭവിക്കും. ഈ ജപാം വാതകവർഷാർ മേതുവായിട്ടു ഉണ്ടാകുന്നതാണെന്നിലും കഫാധികമായിട്ടുള്ളതാണെന്നറിഞ്ഞുകൊള്ളണം. ഈ വാതവലാസകജപാം കംഭകാമിലയാണെന്നും പിത്താധികമായിട്ടുള്ളതാണെന്നും ചിലർ പറയുന്നു. പിത്താധികമായിട്ടുള്ളതല്ലെന്നും സൂത്രതാമര്യർ താഴെപ്പറയുന്ന ശ്ലോകംകൊണ്ടു സ്ഥിരപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു പ്രലേപകാവാതവലാസകംവാ കഫാധികൃതപ്രവണിവിന്ദഃ പ്രലേപകജപാദും വാതവലാസകജപാദും കഫാധികങ്ങളായിട്ടുള്ളവയാണെന്നു വാഗ്വാർ പറയുന്നു എന്നിതിന്റെ സാരം. വാതവലാസകജപാത്തേൽ പീഡിതനെന്നലമയ് നീളങ്ങൾക്കും തന്നിമിത്തം വളരെ കഷ്ടതയാഭവിക്കാനും സംഗതിയാകാ 'ശൂന്യകസ്തേനസീദതി' എന്നുള്ളതിന്നു ഇന്നു കൃച്ഛ്രേണസീദതി എന്നു പരാമർശമുണ്ട്.

പ്രലേപകജപരവക്ഷണം.

൨൮. പ്രവിവന്നിവാതാനി മന്മേണൈശരവേണവാ
മന്ദജപവിലേപീചസരീതന്ത്യാൽ പ്രലേപകഃ

പ്രലേപകജപാത്തിന്നു, ശരീരത്തിന്നു വളരെ കനവും വിയർപ്പും ശരീരത്തിൽ തേയ്മാനംവെ എന്നു തോന്നുമൊര പീഡയും അല്ലമായ പനിയും ശൈത്യവും ഉണ്ടാകും പ്രലേപകജപാം കഫാധിത്തങ്ങൾ മേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്നതാണ് ചിലർ സന്നിപാതം മേതുവായിട്ടുണ്ടാണെന്നതിങ്കൽ ഈവചകണ്ഠനങ്ങൾ കണ്ടുകൊണ്ടുതിദോഷമുണ്ടെന്നുപറയുന്നു.

വിഷമജപാവിശേഷം.

൨൯. വിദലേന്നരസേദേഹ ശ്ലേഷ്മപിത്തവ്യവസ്ഥിതേ
തേനാലംശീതളംദേഹേ മാലഞ്ചോഷ്ണപ്രജായതേ

അന്നരസത്തിന്നു ദുഷ്ടത നേരിടുന്ന സമയം പിത്തവും കഫവും ദുഷിച്ചുവെച്ചൊന്നിപ്പോൾ. അപ്പോൾ കഫം മേതുവായിട്ടു പകുതിശരീരത്തിന്നു ശൈത്യവും പിത്തം മേതുവായിട്ടു പകുതിശരീരത്തിന്നു ഉഷ്ണവും ഉണ്ടാകും ഇതു അർദ്ധനാരിശ്വാകർക്കർമായിട്ടൊന്നരസിംഹാകർക്കർക്കർക്കായിട്ടോ ഇരിക്കും.

൩൦. കാരേദുഷ്ടമന്ദാപിത്തം ശ്ലേഷ്മാ മാന്തവ്യവസ്ഥിതഃ
തേനേഷ്ടതപശരീരസ്ത ശീതതാമസസ്തപാദയോഃ

പിത്തം ശരീരത്തിന്റെ അന്തർഭാഗത്തിങ്കൽ നിന്നു ദുഷിക്കുകയും കഫം കൈകലേകളിൽ നിന്നു ദുഷിക്കുകയും ചെയ്ക മേതുവായിട്ടു ശരീരത്തിന്നു ഉഷ്ണവും കൈകലേകൾക്കു ശൈത്യവും ഉണ്ടാകും ഇതും ഒരുവക വിഷമജപാമാകുന്നു.

ജപരനിഭാനം (൧൯)

൫൧. കായേശ്വേഷ്വായദാദൃഷ്ടഃ പിത്തഞ്ചാനേവ്യവസ്ഥിതം ശീതതപന്തേനഗാത്രാണാമുണ്ണതപംചസ്പാദയോഃ

കഥം ശരീരത്തിന്റെ ഉജ്ജിതനിന്ന ഭുജിക്കുകയും പിത്തം കൈകൾക്കുള്ളിൽനിന്ന ഭുജിക്കുകയും ചെയ്യുമ്പോൾ ശരീരത്തിന് ശൈത്യവും കൈകൾക്കുകൾ ഉഷ്ണവും ഉണ്ടാകും. ഈജപരം മേല്പറഞ്ഞ ജപത്തിന്റെ വിപരീതജപമാകുന്നു.

൫൨. തപസ്സഞ്ചശ്വേഷ്വാനിഖലശരീത്ര മാദൈജനയതോജപരേ തയോഃപുരാനതയോഃചിത്ത മന്തേദാഹംകരോതിച.

൫൩. കരോത്യാദൈവതമാചിത്തം തപസ്സഞ്ചാഹമതീവച തസ്മിൻപുരാനേതപിതരേ ക്ഷതശ്ശീതമനതഃ

൫൪. ദ്വാദൈവതോഹമരീതാദി ജപരൈസംസർഗ്ഗജൈസ്മുതൈഃ ഓഹപൂർവ്വസ്യോഃകൃഷ്ടഃ കൃച്ഛ്രസാധ്യശമശ്വസഃ

കഥവും വായനയും സന്ധ്യാനമിതകളിൽനിന്നു മുൻപ് ശൈത്യത്തെ ഉണ്ടാക്കുകയും അതു ശമിച്ചതിന്റെ ശേഷം പിത്തം ഉണ്ണുന്നത് ഉണ്ടാക്കുകയും ചെയ്യും. ഈ ജപത്തിന് ശീതാദി എന്ന പേർ പിത്തം സന്ധ്യാനമിതകളിൽനിന്നു മുൻപ് ഏറ്റവും ഉണ്ണുന്നത് ഉണ്ടാക്കുകയും അതു ശമിച്ചതിന്റെ ശേഷം വാതകവജ്ജ്വലം ശൈത്യത്തെ ഉണ്ടാക്കുകയും ചെയ്യും. ഈ ജപത്തിന്റെ പേർ ദാഹാദിയെന്നാകുന്നു. ശീതാദിയെന്നും ദാഹാദിയെന്നും ഉള്ള ഈ രണ്ടുജപങ്ങളും സംസർഗ്ഗം മോളവായിട്ടുണ്ടാകുന്നവയാകുന്നു. അവയിൽ ദാഹാദി ക്ഷ്ടം ഏറ്റവും കൃച്ഛ്രസാധ്യമാകുന്നു. ശീതാദി, സാധ്യമാണെന്നു അർത്ഥമാണു് സിദ്ധിച്ച വിഷമജപങ്ങളിൽ പുനരവൃത്തി മോളവായിട്ടു ദോഷപ്രശാന്തി വേിക്കുന്നില്ല, എന്നു സൂത്രത്തിൽ പറയുന്നു; ശ്ലോകം സമാപിവിഷമോദോമോ നക്ഷാ മിദിമുഞ്ചതി ഗ്യാനിനൈശവകരശ്ചേത്യഃ സയസ്മാനവിമുച്യതേ ചേതേസമതിക്രാന്തേ ഗൗരവമിതിലക്ഷ്യതേ. ധാരതാനംഗേന്ദ്രാലീനതാൽ സൈജ്വ്യാനൈവോപലഭ്യതേ വിഷമജപം ദോമത്തിൽ നിന്നു ഒരിക്കലും വേർപെടുന്നില്ല. അർദ്ധ, കന്ദ, കൃശത്വം ഇതു കൾ അതിന്റെ ലക്ഷണങ്ങളായിട്ടു നിന്നുകൊള്ളും. ജപത്തിന്റെ വേഗം പോകുമ്പോൾ ജപം വിട്ടുപോയി എന്നു തോന്നും എന്നാൽ അതു ധാരതാനമുട ഉജ്ജിത ലയിച്ചിരിക്കാ മോളവായിട്ടും സൂക്ഷ്മമനോഭാവമായിട്ടും കാണപ്പെടുന്നില്ലെന്നു മത്രമേള്ളൂ.

സാദിധാതുഗതജപംലക്ഷണങ്ങൾ.

൫൫. ഗുരതാഹൃദയോക്തേശ സ്തദനം ചർദ്വ്യുരാചകൈ

രസസേമതുജപരേവിഹാരം ദൈന്യഞ്ചാസ്പോപജായതേ.

രസധാരയിൽ സമിതിചെയ്യുന്ന ജപത്തിന്നു ദോമത്തിന്നു കനവും ഹൃദയത്തിന്നു പദവകരമായ കാക്കാനവും അഗ്നിമന്ദ്രവും ചർദ്വിയും അരുമിയും മനസ്സിന്നു നളർച്ചയും ഉണ്ടാകും.

൫൬. രക്തനിവൃദ്ധീവനംദഃചോ മോഹമരർദ്ദനവിഭ്രമേ

പ്രലാപഃപിടകാതുണ്ണാ രക്തപ്രാപ്തേജപമേനാനാം.

രക്തത്തിൽ നില്ക്കുന്നതായ ജപത്തിന്നു രക്താതുണ്ണം ഉഷ്ണവും ദോമവും ചർദ്വിയും തലതിരിച്ചിലും ഉണ്ടാകും. പേപരയും ശരീരത്തിൽ ചൊറിയ കരകളും തണ്ണീർദാഹവും ഉണ്ടാകും.

൫൭. പിണ്ഡികോദേപ്യനംതുണ്ണാ സൃഷ്ടമുത്പാദിഷതാ

ഉഷ്വാനർദ്ദാഹവിക്ഷേപൈ ഗ്യാനിസ്ത്യാനാംസഗേജപരേ.

ദാംസത്തിൽ നിൽക്കുന്നതായ ജപത്തിന്നു, കാൽപണ്ണയുണ്ടാകുകയും തണ്ണീർദാഹവും മലമുത്രങ്ങളുടെ അധികമായ പ്രവൃത്തിയും പുറത്തു ഉജ്ജിതം ചൂടും കൈകൾക്കുകൾ ഇളക്കവും ക്ഷീണദാഹവും ഉണ്ടാകും. “ഉഷ്വാനർദ്ദാഹവിക്ഷേപൈ” എന്നു പരാമർശമുണ്ടു്.

(൨൦) ജപരനിദാനം

൫൧. ഭൂശംസേവദസ്ത്രാഷാമൂർമ്മദ പ്രലാപമർദ്ദിരേവച
ദൈതൃസ്യാരോചകൗസ്താനി മ്മേദസ്ഥമാസഹിസ്തതാ

മേദസ്സിൽ നിൽക്കുന്നതായ ജപരത്തിന്ന അധികമായ വിയർപ്പും തണ്ണീർദാഹവും ഇ
ന്ദ്രിയസാദവും ഉണ്ടാകും പേപരയും മർദ്ദിയും ദുർഗ്ഗന്ധവും അരുചിയും അധി
നീയമായ വേദനയും ഭവിഷം.

൫൨. ഭേദോസ്ഥ്നാനാമുജനംശാശ്വോ വിരേകമർദ്ദിരേവച
വിഷേചച ചൈതാത്രാണാ മേദസ്മിതതേജപരേ

അസ്ഥിയിൽ നില്ക്കുന്നതായ ജപരത്തിന്ന എല്ലുകൾ പിളർന്നുപോകുന്നവോ എന്തെ
തോന്നുകയും പക്ഷികളുടെ ശബ്ദത്തെപ്പോലെയുള്ള ശബ്ദം പുറപ്പെടുവിക്കുകയും ചെയ്യും അധി
കമായ ശ്വാസവും നന്തിസാരവും മർദ്ദിയും ഉണ്ടാകും കൈകൾ ലുകൾ എടുത്തിടും.

൫൩. തമഃപ്രവേശനംഹിശാ കാസശ്ശ്വത്വംവമിസ്തഥാ
അനന്തദ്രാഹോമഹാശാശ്വോ മമ്ഭേദോമജജപരേ

മജ്ജഗതമായ ജപരത്തിങ്കൽ ക്രുരിതട്ടത്തിരിക്കുന്നതായി തോന്നും ഇക്കിട്ടും കുറയും
തണുപ്പും മർദ്ദിയും ഉള്ളിൽ ചൂടും വലുതായ ശ്വാസവും ഉണ്ടാകും ഹൃദയം പിളർന്നുപോകുന്ന
തായിട്ടു തോന്നും.

൫൪. മരണംപ്രാപ്തനയാത്തത്ര ശുക്ലസ്ഥാനഗതേജപരേ
ശോഫസഃസ്തബ്ധതാമോക്ഷഃ ശുക്ലസ്യതവിശേഷതഃ

ശുക്ലസ്ഥാനഗതമായ ജപരത്തിങ്കൽ, മരണം ഭവിക്കും; ചിംഗം സ്തംഭിക്കും; ശുക്ലത്തി
ന്റെ മേൽപ്പലം മേതുവായിട്ടു ശുക്ലം സ്രവിക്കുകയും ചെയ്യും. ഇതു ശുക്ലം രക്തസമ്മിശ്രമായി
ട്ടു വരും: ഇവിടെ ശുക്ലസ്ഥാനം എന്നുള്ള പദത്തെ ശുക്ലവും തൽസ്ഥാനവും എന്നു വ്യാഖ്യാ
നിക്കുന്നു; ശുക്ലത്തിന്റെ സ്ഥാനം എന്നു പറയുന്നതു മർദ്ദയുക്തമാണ്, ഏതെന്നാൽ ശുക്ലം
ഏല്യമേമത്തിങ്കലും പൂർവ്വിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ അതിനു പ്രത്യേക ഒരു സ്ഥാനമില്ല. അതിന്നു പ്ര
മാണം യഥാപയസിസുഷിന്ധു ഗുഹ്യയുക്തസേയഥം ശരീരേഷ്വതമേതേനാം ശുക്ലംവി
ദ്യുൽ ഭിഷഗ്വാരഃസന്ദം പാലിൽ നെച്ചു, എഴുന്നിടയിരിക്കുന്നു എന്നും കുരിമ്പിൻ നീരിൽ ശ
ക്കര എങ്ങിനെയിരിക്കുന്നു എന്നുള്ള ചോദ്യങ്ങൾക്കു അതുകൂടെ സംയോഗം മനസ്സിലായി
ട്ടില്ലാത്തവർക്കു ശരിയായ ഉത്തരം പറവൻ നഷ്ടിക്കുകയല്ല അർത്ഥം, പാലിൽ നോക്കിയാൽ
നോക്കുന്നടത്തോക്കയും പലല്ലാതെ നെയ്യ് കറങ്ങുകയല്ല കുരിമ്പിൻ നീരിൽ നോക്കിയാ
ൽ നോക്കുന്നിടത്തോക്കയും കുരിമ്പിൻ നീരിൽത്തന്നെ ശക്കരയും കറങ്ങുകയല്ല പാലിൽ നെച്ചു
കരുമ്പിന്നിരിൽ ശക്കരയും സവാഗ്രപിയായിട്ടു സൂക്ഷ്മതയേടേകൂടിലായിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു
മനസ്സിലാക്കുമ്പോൾ മനുഷ്യശരീരത്തിൽ ശുക്ലവും സർവ്വവ്യപിയായിട്ടു സൂക്ഷ്മതയേടേകൂടി
ലായിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു മനസ്സിലാകും ഇതുകൊണ്ടു ശുക്ലത്തിന്ന പ്രത്യേകം ഒരു സ്ഥാനമില്ല
ന്നു ഗ്രഹിക്കാം.

പ്രാകൃതജപരവും വൈകൃതജപരവും.

൫൫. വ്യാശരദാസന്തേവ വാതാഖ്യേപ്രാകൃതഃക്രമാൽ
വൈകൃതേനൃസ്സദസ്സാധഃ പ്രാകൃതശ്ചാനിലാതഭഃ

വർഷ്യതൃവിങ്കൽ വാതം മേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന ജപരവും ശരദ്രുവിങ്കൽ പിത്തം
മേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന ജപരവും വസന്തസ്തൃവിങ്കൽ കഫം മേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന ജപരവും
പ്രാകൃതജപരമാകുന്നു. പ്രാകൃതജപരത്തിന്ന വിപരീതമായിട്ടുള്ള വൈകൃതജപരം അതെ
ങ്ങിനെ എന്നാൽ വർഷ്യതൃവിങ്കൽ പിത്തം മേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന ജപരവും ശരദ്രുവിങ്കൽ
കഫം മേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന ജപരവും വസന്തസ്തൃവിങ്കൽ വാതം മേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന
ജപരവും വൈകൃതജപരമാകുന്നു വൈകൃതജപരവും പ്രായേണ വർതാമതുകരമായിരിക്കുന്നു
പ്രാകൃതജപരവും ദുഃഖസംഖ്യമാകുന്നു പ്രാകൃതജപരം, സുഖസംഖ്യമാണെന്നു ഇതിന്റെ
അർത്ഥംവശാലും പ്രാകൃതസ്സുഖസംഖ്യസ്തവസന്തശരദ്രുവഃ വസന്തസ്തൃവിങ്കലും ശരദ്രുവി
ങ്കലും ഉണ്ടാകുന്ന പ്രാകൃതജപരം സുഖസംഖ്യമാണെന്നുള്ള പ്രമണവചനത്താലും സിദ്ധിച്ചു-

ജപനദാനം (൧൧)

സന. വർഷീസുമാതതോടുഷ്ടഃ പിത്തശ്ലോഷ്മാനപിതോജപരം
കഷ്ടാൽപിത്തഞ്ചശരദി തസ്യമാനുശഃലഃകമഃ

സപ. തൽപ്രകൃത്യാവിസൃഗ്വാച്ച തത്രാനാശനാത്ഭയം
കഫോവസന്തേതമപി വാതപിത്തംഭവേദനം.

വർഷകാലത്തിൽ വാതം ദുഷ്ട ചിട്ട കഫചിത്തങ്ങളോടുകൂടി ജപരത്തെ ഉണ്ടാക്കും ശരദൃപത്തിൽ പിത്തം ദുഷ്ടിച്ചിട്ടും ജപരത്തെ ഉണ്ടാക്കും. അതിന്നു കഫം സമാവധിയിൽ നില്ക്കുകയുംചെയ്യും. കഫം സമുഗ്രണമകയംകൾക്കും വെലദന്താവകയംകൾക്കും അവിടെ രോഗിയെ ഉപവസിപ്പുനായിരിക്കാണ്ടു വൈദ്യൻ ഭയപ്പെടേണ്ടാ. കഫം വസന്തകൽ ദുഷ്ടിച്ചു വാതപിത്തങ്ങളോടുകൂടി ജപരത്തെ ഉണ്ടാക്കും.

സദി- കാലേന്ദ്രമാസപംസവേഷാ പ്രവൃത്തിർവൃദ്ധിരേവചാ
നിദാനോക്താനുപശയോ വചരീതോപശയേതിതാ.

അതരൂദോഷത്തിന്റെ കാലങ്ങളിൽ എല്ലാ ജപരങ്ങൾക്കും പ്രവൃത്തിയോ, വർദ്ധനയോഉണ്ടാകും വാതജപരദികൾക്കു വാതദോഷങ്ങളുടെ കോപത്തിന്നു കാരണങ്ങളായി പറയപ്പെട്ട തിക്ഷേപകങ്ങളായുംകൾക്കൊണ്ടു വർദ്ധനയും തിക്ഷേപകങ്ങളായാലികൾക്കു വിപരീതങ്ങളായിരിക്കുന്നവയെക്കൊണ്ടു ശമനവും ഭവിക്കും മേല്പറയപ്പെട്ട ജപരങ്ങളിൽ വച്ചു സംഗ്രഹിച്ചശരൽ ചിലതു അന്തർവചനമായിട്ടും ചിലതു ബാഹ്യവചനമായിട്ടുംഉണ്ടാകും അന്തർവചനമുപദേശിക്കുന്നു.

സന. അന്തർദ്വാഹോധികസ്തൃണാ പ്രവാപശ്ശാസനംഭൂമഃ
സസ്യസ്ഥിശുഖമസേവോ ദോഷോവച്ഛ്വാവിനിഗ്രഹഃ

സദി. അന്തർവേഗസ്യവിംഗാനി ജപരൈവ്യതാനിലക്ഷ്യതേൽ

അന്തർവേഗജപരത്തിന്നു അന്തർദ്വാഹവും അധിപരായ സ്തൃണീർദ്വഹവും ഉണ്ടാകും പേപരയും ശ്വാസവും തലതിരിച്ചിലും സസ്യികളിലും അസ്ഥികളിലും വേദനയും വിയപ്പിപ്പായ്കയും മലബന്ധമുണ്ടാകും. ഈ ജപരം കൃച്ഛ്രസംഗ്രഹമാകുന്നു. ചിലതു അസഭ്യമായിട്ടും വരും 'ഗോഭീരതിഷ്ണാഭവഗന്തോ ജപവിംഗപരിവർജ്ജയേൽ' ഗംഭീരമായി തീക്ഷ്ണമായിരിക്കുന്ന വേഗം മേന്മവായിട്ടു പറവകനായിരിക്കുന്ന ജപരരോഗിയെ ഉപേക്ഷിക്കണമെന്നു സൂത്രതന്ത്രിയും കുന്നു.

ബാഹ്യവേഗജപരലക്ഷണം.

സന്താപോദ്വൃധികോബാഹ്യ സ്തൃണാദീനാഞ്ചമാർദ്ദവം

സപ. ബാഹ്യവേഗസ്യവിംഗാനി സുഖസാദ്ധ്യതാമേവച

ബാഹ്യവേഗജപരത്തിന്നു പുറത്തു അധികമായ ഉഷ്ണവും അല്പമായവെള്ളദാഹവും അല്പമായ പ്രലാപവും അല്പമായ ശ്വാസവും അർദ്ധമായ ഭ്രമവും ഉണ്ടാകും. ഇതു സുഖസാദ്ധ്യമാകുന്നു.

ആമജപരലക്ഷണം.

ലാലാപ്രഷേകോളല്ലാസ ഹൃദയശുദ്ധ്യരോചകഃ

സന. തത്രാലസ്യാവിവാകാസ്യ ചൈവസ്യഗുരുഗാത്രതാ

ഷ്വണ്ണശോഷഹൃദയതപം സ്മയംതാബലചാൻജപഃ

ഐ. ആമജപരസ്യവിംഗാനി നദദ്വാത്തത്രഭേഷജം

ഭേഷജംഹൃദാമദോഷസ്യ ഭ്രൂയോജപലയതിജപരം.

ആമജപരത്തിന്നു വായിൽനിന്നു വെള്ളം ഒഴുകും നെഞ്ഞു കുടിക്കും. ഹൃദയത്തിന്നു അശുദ്ധിയും അരുചിയും മറിയം ക്ഷീണവും ദഹനക്കുടവും ഉണ്ടാകും. വയ്ക്കു സേമുണ്ടാകയില്ല ശരീരത്തിന്നു കനമുണ്ടാകും. വിശപ്പുണ്ടാകയില്ല വളരെ മൂത്രം പോകും ശരീരം സ്തംഭിക്കും. ജപരത്തിന്നു വേഗം കൂടും ഈ ആമജപരത്തിന്നു ഭേഷജം കൊടുത്തശരൽ ജപരം പിന്നെയും വർദ്ധിച്ചുവരുമെന്നറിക.

(൧൨) ജപരനിദാനം

പച്യമാനജപരലക്ഷണം.

൭൧. ജപരവേഗോധികസ്തുഷ്ണ പ്രവാപശ്വാസനംഭ്രമഃ

മലപ്രവൃത്തിതൽക്ലേശഃ പച്യമാനസ്തലക്ഷണം.

പച്യമാനജപരത്തിൽ ജപരത്തിന്നു വളരെ വേഗവും തണ്ണീർക്കുമ്പോൾ പ്രവാപവും വായുക്കുടലിലും തലതിരിച്ചിലും ഉണ്ടാകും- മലംപോകും ദോഷങ്ങൾക്കു സ്ഥാനംകൾക്കും ഭവിഷം.

നിരാമജപരലക്ഷണം.

൭൨. ക്ഷുതീക്ഷാമതഃപ്രാപ്യതപഞ്ച ഗൗത്രാണാംജപരമാർദ്ദവം

ദോഷപ്രവൃത്തിരുത്സാഹോ നിരാമജപരലക്ഷണം.

നിരാമജപരത്തിൽ, വിശപ്പും അവയവങ്ങൾക്കു ലാഘവവും അല്പമായ ജപരവും ദോഷപ്രവൃത്തിയും ഉത്സാഹവുമുണ്ടാകും ജപരംതുടങ്ങിക്കഴിഞ്ഞുപോകുന്നതിനാൽ അതു നിരാമജപരമാകുന്നു. അതിനെപ്പറ്റിയുള്ള ഹരിയുഗ്രവചനം ശ്രദ്ധേയമാകുന്നു. “സപ്തമേരണൈ വപച്യന്തസപ്തധാതുഗതമലഃ നിരാമത്യാപ്യന്തഃപ്രാപ്യതപഃ ജപരഃപ്രായോഷ്ടമഹനി” രസദിധാതുക്കളിൽ പ്രാപിച്ചതായ ദോഷങ്ങൾ ഏഴു ദിവസം കൊണ്ടു പകുതയെ പ്രാപിക്കുന്നു, അതു നേതൃവായിട്ടു ജപരം ഏട്ടംദിവസം മിക്കവരും നിരാമമായിട്ടും തീരുന്നു.

സാദ്ധ്യജപരലക്ഷണം.

൭൩. ബലവത്സപ്തദോഷോഽജപരസ്സാദ്ധ്യോരപദ്രവഃ

ബലവന്മാർക്കു അല്പദോഷവശാൽ ഉണ്ടായതും കാസംപ്രഭവവ്യാധികളോടുകൂടാത്തതുമായ ജപരം, സാദ്ധ്യമാകുന്നു. കാസംപ്രഭവവ്യാധികളെപ്പറ്റിയുള്ള പ്രമാണവചനം ഇവിടെ വേർതിരിക്കുന്നു. “കാസോദ്ഗർഭാരുചിമർദ്ധിന്ത്യുഷ്ണാതിസാരവികഗ്രാഃ ഹിക്കരശാസരംഗദദശ്വജപരസ്തോപദ്രവാദശഃ, പുര, ഇന്ദ്രിയസഭാ അരുചി മർദ്ദി തണ്ണീർപ്പുറം, അതിസാരം, മലബന്ധം, ഇകിഷ, വായുക്കുടലും, ശരീരം പിളന്നുപോകുന്നുവെഴുന്ന തോന്നുമുള്ള പീഡ ഇതുകൾ ജപരത്തിന്റെ ഉപദ്രവവ്യാധികളാകുന്നു.

അസാദ്ധ്യജപരലക്ഷണം.

ഹേതുഭിർബാഹുഭിർജ്ജാതോ ബലിഭിർബാഹുലക്ഷണഃ

൭൪. ജപഃപ്രാണാന്തകൃത്യശ്ച ശീഘ്രമിന്ദ്രിയനാശനഃ

ജപരക്ഷീണസ്തൂനസ്യ ഗംഭീരോദ്ദോഷാഭിരാതികഃ

൭൫. അസാദ്ധ്യബലവാനുശ്ച കേശസീമന്തകൃജ്ജപഃ

ബലമുള്ളവരായ അനേകഹേതുക്കളെക്കൊണ്ടു ഉണ്ടായതും വളരെ ലക്ഷണങ്ങളോടുകൂടിയതുമായ ജപരം മരിക്കുന്നതാകുന്നു സംഭവിച്ച ഉടനെ ചികിത്സിക്കപ്പെട്ടിരുന്നാലും കണ്ണു മൂക്കു പെവി തുടങ്ങിയുള്ള ജ്വരാനേന്ദ്രിയങ്ങൾക്കൊക്കെകൊൽതടങ്ങിയുള്ള കർമ്മേന്ദ്രിയങ്ങൾക്കൊക്കെ ഇവയിൽ ചിലതിന്നെന്നേരും ഭവിക്കുന്നതായ ജപരവും അസാദ്ധ്യമാകുന്നു. ശക്തിയുള്ളവനായ ഉണ്ടാകുന്ന ജപരവും അന്തർലോമവിൽ നിൽക്കുന്നതായ ജപരവും അല്ലെങ്കിൽ അന്തഃപ്രാപ്യവും വളരെക്കാലം നില്ക്കുന്നതായ ജപരവും അസാദ്ധ്യമാകുന്നു. ജപരം പ്രബലമായിരിക്കുമ്പോൾ കാരണംകൂടാതെ തലമുട്ടിക്കിടന്നു ഏകിൽ ആ ജപരവും അസാദ്ധ്യമാണ്.

ഗംഭീരജപരലക്ഷണം.

ഗംഭീരസുജപരോജ്ജ്വലന്തോ ഹൃന്തർദ്ദാഹേനതൂഷ്ണയാ

൭൬. അനാലോചനദോഷാണാം ശ്വാസകാശോൽഗമേനച

ഗംഭീരജപരത്തിന്നു ഉള്ളിൽ വളരെ ഉഷ്ണവും തണ്ണീർക്കുമ്പോൾ മലബന്ധവും അധികമായ ശ്വാസവും കാസവും ഉണ്ടാകും.

ജപരീദാനം (൨൩)

അസാധ്യജപരക്ഷണം.

൭൭. അരോദപിഷമോയസ്തു യശ്വപാദൈർമാവാതികഃ
 ക്ഷീണസ്യാചാദിത്രക്ഷസ്ത്ര ഗംഭീരോയസ്തുഹന്തിതം
 വിസംജ്ഞസ്താമൃതേയസ്തു ശേതേനിപതിതോപിവാ
 ൭൮. ശീതാർദ്ദ്രിതോന്തരസ്താശ്ച ജപരേണത്രിയതേനരഃ
 യോഹ്ലാഷ്ടരോമാരകതാക്ഷോ ഹൃദിസംവാതശ്ചലവാൻ
 ൭൯. വക്ത്രേണൈവേവോച്ഛപസതി തഞ്ജപരോഹന്തിമാനവം
 ഹിക്ഷാശ്ചാസമ്പ്രാപ്തായുക്തം മൃഗംവിഭ്രാന്തലോചനം
 ൧൦൦. സന്തതോച്ഛപാസിനംക്ഷീണ നരംക്ഷപയതിജപഃ
 ഹതപ്രഭഭ്രിയംക്ഷീണം മരോചകനിപീഡിതം
 ൧൦൧. ഗംഭീരംതീക്ഷ്ണമേഗാത്ത്വം ജപരിതംപരിവജ്ജയേൽ

ആരംഭാദുൽ വിഷമമായജപം അസാധ്യമാകുന്നു ഇതുകൊണ്ടു എല്ലയ്ക്കുപേഴ്ചേ
 ജപമുള്ളവന്നു ജപമുക്തനെന്നു അപചാരഭിന്ദേതുവായിട്ടുണ്ടെന്ന വിചാരജപം അ
 സാധ്യമാണെന്നു വരുന്നു. അധികമായ ക്ഷീണവും ത്രാഷ്ണവും ഉള്ളവന്നു അന്തര്യേഗ
 ജപം ഉണ്ടാകയും വളരെവിവസാ നിൽക്കുകയും ചെയ്യാതായാൽ അതു ദൃശ്യകരമാകുന്നു.
 യാചനാരത്നതൽ ജപാപീഡിതനായിട്ടു മേന്മിക്കുകയും കിടക്കുകയും വീഴുകയും പുറത്തു
 ശൈത്യം ഹേതുവായിട്ടും അകത്തു കണ്ണാഹേതുവായിട്ടും കിളിപ്പാടുകയും ചെയ്യുന്നതൊ അവ
 ന് മരിക്കും. രോമാഞ്ചം ഉണ്ടാക, ചണ്ണകൾ ചുവന്നിരിക്കു അർദ്ധ്വലിങ്കുഭിരേഗങ്ങൾ ഉള്ള
 വരുന്നപോലെ ഹൃദയത്തിൽ വേദനയുണ്ടായിരിക്കുക, വായിൽ കൂടി ശ്വാസം പുറപ്പെട്ടു
 ക ഇരവക ലക്ഷണങ്ങൾ ഉള്ള ജപരോഗി മരിക്കുമെന്നറിഞ്ഞുകൊള്ളണം ഇക്കിൾ ശ്വാ
 സാ തണ്ണീർഭവം മോഹം ഭ്രമത്താടുകൂടി നോക്കുകയും ചണ്ണകളും ചെയ്ക, എല്ലാ
 യ്ക്കുപേഴും മുഖത്തുണ്ടു ശ്വാസംവിട്ടുക ണ്ണിക്കുക ഇരവക ലക്ഷണങ്ങൾ ഉള്ള ജപരോഗി
 മരിക്കുമെന്നറിയണം. ചക്ഷുരഭി ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്കു അതന്ത്രവിഷയങ്ങളെ ഗ്രഹിക്കാൻ ശ
 കതിയില്ലാതിരിക്കുക, അതുകൂടെ പ്രഭ നശിക്കുക, ണ്ണിക്കുക അരുചിനിമിത്തം ആഹാ
 രസംഗ്രഹണയെ വെറുക്കുക അന്തർമേഗംകൊണ്ടു അതിരീക്ഷണമായിരിക്കുന്ന മേഗം
 കൊണ്ടു പരവശപ്പെട്ടിട്ടു ഇരവക ലക്ഷണങ്ങളുള്ള ജപരോഗിയെ വെട്ടുൻ ഉപേക്ഷി
 ക്കേണ്ടതാകുന്നു.

ജപത്തിന്നു ധാരാളമായലക്ഷണമുണ്ടായാൽ രോഗി, മരിക്കുമെന്നു മലപകലക്ഷ
 ണമുണ്ടായാൽ ജപം ശമിക്കുമെന്നു അറിയണം ധാരാളമായലക്ഷണത്തെപ്പറ്റിയുള്ളപ്രമാ
 ണവചനം ഇവിടെ ചേർക്കുന്നു “നിഗ്രഹാശാഹ്വദിസ്തംഭോവിഹ്വാഭാഗൈശ്ചരവരേചി അ
 രതിർവലഹാവിഷധ തുനാ പകലക്ഷണം” ധാരാളമായജപത്തിന്നു നിഗ്രഹംഗവ്യം, ഹൃദ
 യം സ്തംഭിക്കുകയും ലബന്ധവും ശമിക്കുന്ന കനവും അരുചിയും അശ്രുലയും ബല
 ക്ഷയമുണ്ടാകും. ദേഷ്യപ്രകൃതിവൈകല്യം ലഘുത ജപാരോക്ഷയേഃ ശൂന്യംഗ്രഹണയൈ
 വലോ ദോഷാണാം പകലക്ഷണം മലപകജപത്തിങ്കൽ വാതാഭിദോഷങ്ങൾക്കു സദൃശവേ
 റികയും ജപത്തിന്നും ദേഷ്യജ്വരക്കു ലഘവം ഉണ്ടാകയും ചക്ഷുരഭി ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്കു നീ
 രജപതഭവിക്കുകയും ചെയ്യും ഇതു മലപകലക്ഷണം.

ജപാവിമോചനത്തിന്റെ പൂർവ്വരൂപം.

ദാഹസ്യപദോമേസ്മൃതാ കമ്പവിർഭിടസംജ്ഞിതാ
 ക്ഷുജനയ്യാസ്യചൈഗന്ധ്യ മാകൃതിർജപരമോക്ഷണേ.

ഉഷ്ണം വിയർപ്പു തലതിരിച്ചിട്ട് തണ്ണീർഭവം വിറയൽ മലം അയഞ്ഞുപോക
 യോധായുജ്വരം അങ്ങുക മേന്മത്തിന്നു ദുർഗ്ഗന്ധമുണ്ടാക ഇതുകൾ ജപാവിടാൻ സമയത്തുണ്ടാ
 കുന്ന ലക്ഷണങ്ങളാകുന്നു-

(൨൦) അതിസാരനിദാനം

ജപരമുക്തവക്യം.

സ്വഭാവോല്പത്തംശരസഃ കണ്യഃ ചാഭോമുഖസ്യ ച
ക്ഷുപ്തശ്ചാനവിപ്ലവ ജപരമുക്തസ്യ വക്യം.

ജപരവിട്ടതിന്റെ ശേഷമുള്ള ലക്ഷണങ്ങളെ പറയുന്നു. വിധർഷക, ശരീരത്തിന് കനംകറയുക തലയിൽ ചെറിച്ചിലുണ്ടാക, മുഖത്തിന് പാകംചരിക, തുളക അന്നത്തിൽ രുചിയുണ്ടാക ഇവയെ ലക്ഷണങ്ങൾകണ്ടാൽ ജപരവിട്ട എന്നറിയാം.

ഈതി കേശവദേശിഷകൃതേ സാരചന്ദ്രികാശ്ചരണ മധ്യവനിഭാനപ്രാബുരണേ
ജപനിദാനം സമാപ്തം.

അതിസാരനിദാനം.

൧. ഗുപ്തിസ്തഥാതുക്ഷോബ്ധോ വാസ്തവ്യാതിശിതവൈഃ
വിരുദ്ധാധ്വരണാജീണ്ണേ വിചരൈശ്ചാപിഭോജനൈഃ
൨. സ്തോഹാദ്യോതിയുക്തൈശ്ച മിഥ്യായുക്തവിചരണൈഃ
ശോകാൽക്ലിപ്താബ്ജമഗ്രാത് പാനൈസ്സാത്മ്യത്തുപയ്യയൈഃ
൩. ജലാദിരമണൈർവേദ വിവാദൈർഭൂമിഭാഷയഃ
നൃണാമഭവത്യതിസാരാ ലക്ഷണാന്തസ്യ വക്യമേത.

പിതജപരത്തിൽ അതിസാരംകൂടി പറഞ്ഞിരിക്കുന്നത് അതിസാരം ജപരത്തിന്റെ ഉപദ്രവ്യാധിയാകുന്നു. അതന്നാൽ ജപരത്തിനും അതിസാരനിദാനത്തെ പറയുന്ന കനമുള്ളവയായും ഏറ്റവും മയമുള്ളവയായും ഏറ്റവും കടുപ്പമുള്ളവയായും ഏറ്റവും ചൂടുള്ളവയായും ഏറ്റവും പരയുള്ളവയായും ഏറ്റവും തടിപ്പുള്ളവയായും ഏറ്റവും തണുപ്പുള്ളവയായും ഇരിക്കുന്ന പദാർത്ഥങ്ങളുടെ ഭക്ഷണം മോശമായതിട്ടും പലും മത്സ്യവുംപോലെ അസ്തോന്മുഖിരോധമുള്ള പദാർത്ഥങ്ങളെ മേൽത്തു ഭക്ഷിക്കുമ്പോൾ വായിട്ടും അതിന്റെതുമായി ഭക്ഷിക്കുമ്പോൾ വായിട്ടും തലലഭിവാസം ഭക്ഷിച്ചതായ ആമാശം ദാഹിക്കുമ്പോൾ ഭക്ഷിക്കുമ്പോൾ വായിട്ടും ഭക്ഷിച്ചതു ഭക്ഷിക്കാൻ കഴിയാത്തതായിട്ടും നമയ്ക്കുന്നതിന്നു കഠിനമായോ അല്ലായോ ഭക്ഷിക്കുമ്പോൾ വായിട്ടും നെയ്യോ വെണ്ണയോ വിഭവമായോ മുതലായ കർമ്മങ്ങൾ അധിമോയിപ്പോക മോശമായതിട്ടും ആ കർമ്മങ്ങൾ പിഴച്ചുപോകുമ്പോൾ വായിട്ടും സമാവരണമുള്ള വിഷയത്തെ ഭക്ഷിക്കുമ്പോൾ വായിട്ടും ഭയംമോശമായതിട്ടും ഭയം മോശമായതിട്ടും ഭക്ഷിച്ചതായ പദാർത്ഥങ്ങളെ ഭക്ഷിക്കുമ്പോൾ വായിട്ടും ജലമോശമായതിട്ടും ജലക്രീഡാദികൾ മോശമായതിട്ടും കഠിനമായവയെ ഭക്ഷിക്കുമ്പോൾ വായിട്ടും പക്ഷപാശയത്തിൽ കൃമികൾ വളരുക മോശമായതിട്ടും അതിസാരം ഉണ്ടാകുന്നു.

അതിസാരസംപ്രാപ്തി.

൧. സംശ്യാപാഠാധാരഗാഢപ്രവൃദ്ധ
ശ്ലോകമിശ്രാവാചനാധാപുനരന്യഃ
സാത്വതീവാതിസാരതമാഹുഃ
വ്യാധിംഭോജനാചാധിധംരംഭന്തി.
൨. ഏകൈകശസ്സവാരശ്ചാപിഭോജനൈഃ
ശ്ലോകനാഗ്യാപ്യാന്തമേനേഭാകതഃ

മേൽപറഞ്ഞ മോശങ്ങളെക്കൊണ്ടു ഏറ്റവും ഭക്ഷിച്ചതായ ജലധാരാ രസം ജലം; മൂത്രം; വേദം മേസ്സ് കഥം പിത്തം രക്തം മുതലായവ ജപരഗ്നിയെ മന്ദിപ്പിച്ചിട്ടു അധോഭാഗത്തിൽ വായുവിനാൽ പ്രതിതമായിട്ടു മലത്തെ അയച്ചിട്ടു ഗുദമർദ്ദമായി പുറത്തു

അതിസാരവിഭാഗം (൨൫)

കുടിയേറ്റം. അതിനെ അതിസാരമെന്നു പറയുന്നു. ചോരമായിരിക്കുന്ന ആ വൃംധിവാരുടെ ശരീരഭാഗങ്ങളിൽ ഒരേരേന്നു ചെറുചെറു കോപികൾക്കുമേൽ വായിട്ടും മൂന്നു ദോഷങ്ങളും കൂടി കണ്ടുവന്നു കോപികൾക്കുമേൽ വായിട്ടും ശരീരം കോശമായിട്ടും ആരംഗമായിട്ടും ആരംഗമായിട്ടും മറ്റും. എങ്ങിനെ എന്നാൽ വാതരക്തങ്ങൾ ഉണ്ടാകുന്നതിന്നു വാതാതിസാരമെന്നും പിത്തരക്തമെന്നും ഉണ്ടാകുന്നതിന്നു പിത്താതിസാരമെന്നും കഫരക്തമെന്നും ഉണ്ടാകുന്നതിന്നു കഫാതിസാരമെന്നും ത്രിദോഷകോപം കോശമായിട്ടുണ്ടാകുന്നതിന്നു സന്നിപാതാതിസാരമെന്നും ശരീരം കോശമായിട്ടുള്ളതിന്നു ശരീരകാരിസാരമെന്നും ആരംഗം കോശമായിട്ടുള്ളതിന്നു ആരംഗാതിസാരമെന്നും പേർ പറയപ്പെടുന്നു. ഭയം കോശമായിട്ടും രക്തം കോശമായിട്ടുള്ള രണ്ടു അതിസാരങ്ങളും ചരകത്തിൽ പ്രത്യേകം പറഞ്ഞുകൊണ്ടു സൂത്രത്തിൽ ഭയാതിസാരം വാതാതിസാരത്തിൽ അന്തർഭവിച്ചതാണെന്നും ആരംഗാതിസാരം സന്നിപാതാതിസാരത്തിൽ അന്തർഭവിച്ചതാണെന്നും പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഈ ഗ്രന്ഥത്തിൽ ഭയാതിസാരത്തെപ്പറ്റി പറയാതിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു ഭയാതിസാരം സൂത്രത്തിലായപ്രകാരം വാതാതിസാരത്തിൽ അന്തർഭവിച്ചതാണെന്നുള്ള ചിന്ത ഗ്രന്ഥകർത്താവിനുണ്ടായിരുന്നു എന്നു തോന്നുന്നു.

സന്ധിസാരപുസ്തകം.

- ന. ഏകാഭിപ്രായഭേദകർമ്മിതോദ
ഗാത്രാവസാദാനിലസന്നിഭോധാഃ
വിർസംഗമാലം് മാനമധാവിപാകോ
ഭവപ്രത്യുതസ്തസ്യപുസ്തകാണി

അതിസാരത്തിന്റെ പുസ്തകങ്ങൾ, ഏകയത്തിലും അഭിപ്രായവും ഉടത്തിലും വയറിലും കയ്യിലും കത്തിനാക, ശരീരത്തിന്നു തളർച്ച വാഴുവിന്നു പ്രവൃത്തിയില്ലായ്മ, മലം ബന്ധിക്കുക, വയറു വീക്കം ചെറുക്കുവാനിരിക്കുക ഇതുകൾക്കു.

വാതാതിസാരലക്ഷണം.

൧. അരുണാഭേദിതം ത്രാകുച മല്ലമല്ലം മൂർച്ഛം മൂർച്ഛം
ശക്താമംസതകശബ്ദം മന്ദതനാതിസാര്യതേ.

അതിസാരം വാതജമായാൽ മലം ചുവന്നു നരയോടുകൂടിച്ചേകും. അതു ത്രാകുചയിട്ടും പിന്നെയും പിന്നെയും അൽപംപ്രമാണിയിട്ടും ആരംഗത്തിട്ടും വേദനയോടും ശബ്ദത്തോടും കൂടിയുണ്ടാകും. അപ്പോൾ മലം വാടുകയും ഗുരുംപുറത്തുവരികയും രോമാഞ്ചമുണ്ടാകയും ചെയ്യും.

പിത്താതിസാരലക്ഷണം.

൨. പിത്താൽപീതം ഹരിതം ഹോമിതം വാ
തൃഷ്ണാമൂർച്ഛാദാഹപാകോപപന്നം

പിത്തജമായ അതിസാരത്തിന്നു, മലം മഞ്ഞുവെള്ളം പച്ചിലവണ്ണമായിട്ടും ചുവന്നിട്ടും പോകും തൃഷ്ണാർഭാഹവും മോഹാലസ്യവും സന്ധിഗാത്രങ്ങളിലും ചൂടും ഉണ്ടാകും ഗുരും ചൂടോടും വേദനയോടും കൂടിയിരിക്കും.

കഫാതിസാരലക്ഷണം.

ശുക്ലം സാദ്രം സകഫം ശ്ലേഷ്മണാതു വിസ്രംശിതം ഹൃഷ്ടരോമാമനഃശ്വഃ

കഫജമായ അതിസാരത്തിന്നു, മലം വെളുത്തിട്ടും കെഴുത്തിട്ടും കഫത്തോടുകൂടിയും ആരംഗമായിട്ടും തണുത്തുപോകും. രോമാഞ്ചവും ഉണ്ടാകും.

സന്നിപാതാതിസാരലക്ഷണം.

൩. വരാഹസ്തോഹമാംസാംബു സദശം സമ്പ്രപിണം
കൃച്ഛ്രസാധ്യമതിസാരം വിദ്വാദ്ഭോഷത്രയോരുഭവം.

സന്നിപാതജമായ അതിസാരത്തിന്നു മലം, പന്നിയുടെ മേൽപ്പോലെയും മഞ്ഞുവെള്ളം പന്നിമോസും കഴുകിയ വെള്ളം പോലെയും പോകും വാതാതിസാരത്തിന്റെ

(൨൩) അതിസാരനിവാരണം

ഈ പിത്താതിസാരത്തിന്റെയും കഫാതിസാരത്തിന്റെയും ലക്ഷണങ്ങളും ഉണ്ടാകും ഈ അതിസാരം കൃച്ഛ്രസംഖ്യമാകുന്നു-

ശോകാതിസാര ലക്ഷണം.

- ൧൦. തൈസൈസ്തർഭാവൈശ്ലോചയോല്ലാശനസ്യ
ബാഷ്പോഷ്ണാവൈവഹിമാവിശ്രജ്ഞോഃ
കോഘ്നംഗതപാക്ഷോഭേയത്തസ്യരക്തം
തച്ചാധസ്താൽകാകണതീപ്രഭാരം
- ൧൧. നിഗ്നേച്ഛുദൈവിധിപിമാശ്ചൈവിധിപാ
നിഗ്നസംവാഗന്ധവദാതിസാരഃ
ശോകോല്ലന്നോഭൂഷികിത്സ്യോതിമാത്രം
ശോഗോവൈവൈകൃഷ്ടവൃഷ്പ്രദീപ്തഃ

ധനനാശംകൊണ്ടും ബന്ധനാശംകൊണ്ടും മറ്റും ദുഃഖസമേതനായിരിക്കുന്നവനെ അല്ലെങ്കിൽ ഫേതുവായിട്ടു ശ്വാതൂഷ്ണയം ഭവിക്കുകയും അല്ലാതെ അവന്റെ ശോകം നിമിത്തമുണ്ടായ ഉഷ്ണവ്യ കണ്ണുനീരോടുകൂടി വയറിൽചെന്ന അഗ്നിയെ ചന്ദിപ്പിച്ചു രക്തത്തെ ഇളക്കുകയും ചെയ്യും, ആ രക്തം കുന്നിക്കൂട്ട പേരായെ ചുവന്നിട്ടും കറുത്തിട്ടും പേരുകൾ ഗദാധാൻ ഇവിടത്തെ വന്നിയെ പിത്തമാണെന്നു പറയുന്നു. മേൽപ്രകാരം ചോരുന്ന രക്തം മലത്തോടുകൂടിയോ കൂടാതെയോ അല്ലായെ മലത്തോടുകൂടിയോ ഗന്ധത്തോടുകൂടിയോ ഗന്ധമില്ലാതെയോ ആയിരിക്കും. ഈ അതിസാരം വാതപിത്തജമാണെന്നും ശോകം ഫേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്നതുകൊണ്ട് ശോകശാന്തിവരത്തേ അഗ്നശാന്തിവരണത്തല്ലെന്നും ശോകാതിസാരത്തിന്റെ ചികിത്സയിന്മേൽ വൈദ്യന്മാർ വളരെ ബുദ്ധിമുട്ടും കഷ്ടതയും നേരിടുന്നതാണെന്നും അറിഞ്ഞുകൊള്ളണം. ഗദാധാൻ ഇപ്രകാരം വരുന്നതായ ശോകാതിസാരം കഷ്ടമാണെന്നും വേറെവിധം വരുന്നതായാ ശോകാതിസാരം കഷ്ടമല്ലെന്നും പറയുന്നു.

അമാതിസാരലക്ഷണം.

- ൧൨. അന്നാജീർണ്ണാൽപ്രദൃതാക്ഷോഭേനതഃ
കോഘ്നംദോഷാധാതുസംഹാൻമഹാശ്ച
നാനാചണ്ണൈകൈകശ്ശ്യാരയന്തി
ശുദ്ധോപേതംഷാധുമേനംവദന്തി.

അന്നം ഭവിക്കുകയോ ഫേതുവായിട്ടു വാതാദിദോഷങ്ങൾ സ്വസ്ഥനായിട്ടു കോഷ്ഠത്തിൽ ചെന്ന രക്താദിധാതുക്കളെയും മലമൂത്രങ്ങളെയും ഇളക്കി അതിസാരത്തെ ഉണ്ടാക്കും. ആ മലം പലനിറമായിട്ടും വാതവേദനയോടുകൂടി അനേകവിധത്തിലും പേരുകൾ; ഇതു ആമാത്തെ അതിസാരമാകുന്നു.

ഏല്ലാ അതിസാരങ്ങളുടേയും അമലലക്ഷണവും

പകപലക്ഷണവും.

- ൧൩. സംസ്യാച്ഛമേദിർഭോഷൈസ്തസ്മാസ്തസ്മാപവസീദതി
പൂശീഷംഭരദഗൃന്ധി വിച്ഛീലംചാമസംജ്ഞിതം
- ൧൪. ഏതാസ്യേവതുവിംശാനി വിചരീതാനിയസ്യവൈ
വാമവഞ്ചവിശേഷേണ തസ്യപകപംവിനിർദ്ദിശേൽ

അതിസാരം അഥ ന്യേന രജപ്രകാരത്തിലുണ്ടു്. അതു ആമലമായിട്ടും പകപമമായിട്ടും ആകുന്നു. ആമാതിസാരത്തിലുൾ മേൽ പറയപ്പെട്ട വാതാതിസാരാദി ലക്ഷണങ്ങളോടുകൂടിയ മലം ചെറു ചുവന്നിറപ്പാൻ പേരും ഫേതുവായിട്ടു മുഴുകിക്കിടക്കും. മലത്തിന്നു ഏറ്റവും ദുർഗ്ഗന്ധവും കൂടാതെ പഴുപ്പും ഉണ്ടാകും. പകപാതിസാരത്തിങ്കൽ മേൽപറഞ്ഞലക്ഷണങ്ങളെ ചിലവിതലത്താലും കാണാം. ഉദരത്തിന്നും ശരീരത്തിന്നും ലാവവം ഉണ്ടാ

അതിസാരനിവാരണം (൨൭)

കാ. കഥം ഫേതുവായിട്ടുള്ളതിന്നു മലം പകലായിരുന്നാലും വെള്ളത്തിൽ മുക്കിപ്പോകാം. അതിലേക്കു പ്രമാണവചനം. മജ്ജിമുക്കേതുതപാദിപകപാഠപ്പുവദതഃജലേ വിനശിത്വം സംഭവതൈശ്വര്യം ലേഘുപ്രഭുഷണാത്”

൧൫. പകപാഠം വാസംകാരം യദുൽപിണ്ഡനിഭംഗം
ഘൃതതൈലവസാമജ്ജാപേശവാതപയോദധി.
൧൩. മാംസധാവനതോയാദം കൃഷ്ണനീലാത്മനപ്രഭം
മേഘകംസ്തിഗ്ദ്ധകർപ്പൂരം ചന്ദ്രകോപഗതംബനം.
൧൭. ക്ഷണപംമസ്മല്ലുഷ്ഠാഭം സൗന്ദര്യകഥിതംബര
തൃഷ്ണാദാഹതമശ്ശാസ ഹിക്ഷപാർശ്വാസമിക്രൂപിനം
൧൮. സംമൂർച്ഛാതസിന്ധോഹ യുക്തംപകപാലീഗ്രം
പ്രവാചയുക്തംചഭിഷക് വർജ്ജയേദതിസാരീനം.
൧൯. അസംവൃത്തഗ്രംക്ഷീണം ദ്വാദശ്ചാതമുപദൃതം
ഗുദേപകേഗതോഷ്മാണ മതിസാരകിന്നമൃജ്ജൽ
൨൦. ശ്വാസശ്വാലപിവാസാന്തം ക്ഷീണംജപനീപീഡിതം
വിശേഷേണനംവൃദ്ധ മതീസാരോചിനാരശേൽ

അറപ്പുപോലെയെ മയമുള്ള കരപ്പോട്ടുകൂടിയും യദുൽപിണ്ഡംപോലെ കറുത്തു ചുവന്നിട്ടും നിർമ്മലമായിട്ടും നെയ്പോലെയും മറ്റുള്ളവോലെയും ചുമ്പിടിയെടുത്തമരംസരസംപോലെയും മോസത്തിലുനിന്നുകൊണ്ടിരുന്ന നെയ്പോലെയും എല്ലുകൾക്കു തുളയെടുത്തതായ മരംസംപോലെയും സമുദ്രജലംപോലെയും മരംസം കഴുകിയ വെള്ളംപോലെയും ചാർച്ച എന്ന പക്ഷിയുടെ ചിറകിന്റെ നിറംപോലെയായിരിക്കുന്ന നിറത്തോടുകൂടിയും (നീലാത്മനം) മധ്യത്തിൽ തേക്കുന്നതായ അഞ്ജനപിണ്ഡംപോലെ അൽപമായ കരപ്പോടും തുളയെടുത്തതോടുകൂടിയും നാനാചണ്ഡ്രമായിട്ടും സ്നിഗ്ദ്ധതയോടുകൂടിയും മയിൽപീലിയുടെ നിറംപോലെയും ഘനമായും ധാന്യക്കൂട്ടെ ലയത്തോടുകൂടിയും ശവത്തിന്റെ ദുർഗ്ഗന്ധപോലെയായിരിക്കുന്ന ദുർഗ്ഗന്ധത്തോടുകൂടിയും തലച്ചോറുപോലെയും വളരെമലംപോകും, തണ്ണീർക്കായവും ഏറ്റവും ചൂടും ശ്വാസവും ഇക്കിട്ടും വാടിയെല്ലുകളിൽ വേദനയും ഇന്ദ്രിയസാരവും അഗ്രഭുജംമോഹവും ഇത്തരത്തിൽക്കല വലികൾക്കു പഴുപ്പും അസംവന്ധവചനവും ഉണ്ടായിരിക്കുക, ഇതവകുലക്ഷണങ്ങളോടുകൂടിയ അതിസാരരോഗിയെ വൈദ്യൻ ഉപേക്ഷിക്കേണ്ടതാകുന്നു. മലപ്പാരം തുറന്നുപോകയും ശക്തിക്കുറവ് ഏറ്റവും വയറുവീർപ്പും (ദ്വാദശ്ചാതം എന്നുള്ളിടത്തു ദ്വാദശമാനമെന്നു പരാന്തരമുണ്ടു്) അവിടെ ഒഴുരയെ കുടിക്കുന്നുണ്ടോടുകൂടിയവൻ എന്നുള്ള അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊള്ളണം) ശരംശ്ശാലാപ്രവൃത്തിയും (ശരംശ്ശാലാദികൾ അതിസാരത്തിന്റെ ഉപദ്രവവ്യൂഹികളാകയാൽ ആ ഉപദ്രവവ്യൂഹികളെ ഒരശ്ശാലാകം കൊണ്ടു ഇവിടെ വിവരിക്കുന്നു. ‘ശരംശ്ശാലാ പ്രഭം ജപരം തൃഷ്ണാശ്വാസംകാസമരോമകം മർദ്ധി കർമ്മശ്ചൈവ്യാശ്ച ദ്രോണാതിസാരീണാമ്പ്ലാജൽ ശരംശ്ശാലാ വയറിൽവേദനയാ ജപരവും തണ്ണീർക്കായവും ശ്വാസവും ചുമയും അതചിയും മർദ്ധിയും ഇന്ദ്രിയസാരവും ഇക്കിട്ടും ഉള്ള അതിസാരരോഗിയെ ഉപേക്ഷിക്കണം) ഗുദത്തിന്നു പഴുപ്പും അഗ്നിമന്ദ്രവും ശരീരത്തിന്നു ശൈത്യവും ഉള്ള അതിസാരരോഗിയെയും ഉപേക്ഷിക്കണം. ശ്വാസം, വേദന തണ്ണീർക്കായം ഇവയെക്കൊണ്ടു പരവശതയും ക്ഷീണവും ജപരവുമുള്ള അതിസാരരോഗി മരിക്കുമെന്നറിഞ്ഞുകൊള്ളണം. ഇതവകുലക്ഷണങ്ങളോടുകൂടിയ അതിസാരം വൃദ്ധനാണെന്നു കേൾക്കിൽ അയാൾ വിശേഷിച്ചും മരിക്കും ഇത ശ്ലേഷ്മകത്തിലെ വിശേഷേണ എന്ന പദപ്രയോഗം കൊണ്ടു ഖരവന്ത ഇപ്രകാരമുള്ള അതിസാരം ഫേതുവായിട്ടു മരണം സംഭവിക്കുന്നു എന്നു പ്രസിദ്ധമാകരുതു്. അതിനെപ്പറ്റി സുശ്രുതചാർപ്പർ ഇപ്രകാരംപറയുന്നു. ‘സംഭ്രാമി കിത്വായം കൃച്ഛ്രശ്ശ്വാശംഖാലവൃദ്ധാഭം സ്തപസദ്യുഃ’ വേദനയും ഭുജനവും മർദ്ധനയും ഒപ്പട്ടു വിധം ഉണ്ടാകുന്നതായ അതിസാരം അസംവൃത്തമാകുന്നു എന്നതിന്റെ സാരം.

(൨൪) അതിസാരനിവാരണം

രക്താതിസാരം.

൨൧. പിത്തകൃതിയഭാഗ്യത്വം പ്രാപ്താണുശ്ചാതിവൈത്തികേ
തദോപജായതേഭീക്ഷണം രക്താതിസാരമുത്ഭവേ.

പിത്താതിസാരം ഉണ്ടായിരിക്കുമ്പോൾ പിത്തകരങ്ങളായിരിക്കുന്ന പദാർത്ഥങ്ങൾ എല്ലാം പോഷ്ടീകരമായി ഭവിക്കുന്ന മേന്മയോടെ വളരുന്നതിനാൽ രക്താതിസാരം ഉണ്ടാകുന്നു. ഇവിടെ മലത്തിന്റെ ചുവപ്പുകൊണ്ടും കറുപ്പുകൊണ്ടും വെളുപ്പുകൊണ്ടും കോപിച്ചിരിക്കുന്നവയായ വാതദിഗ്ദണ്ഡങ്ങളെ അറിഞ്ഞുകൊള്ളണം.

പ്രവാഹികാസംപ്രാപ്തി.

൨൨. വായുപ്രവൃദ്ധോനിചിതംചലാസം
നദന്യധസ്താദമിതാരനസ്യ
പ്രവാഹതോല്പംബഹുശോമലാകതഃ
പ്രവാഹികാന്താപ്രവദന്തിവിശ്വതഃ

അനീകൃഷ്ടമായ പദാർത്ഥങ്ങളെ ഭക്ഷിക്കുമ്പോഴായിട്ട് വാതം വർദ്ധിച്ചു, കൂടിയിരിക്കുന്നതായ കഫത്തെ വളരെ മലന്തോടുകൂടി തുടലാത്തുകൂടെ പുറത്തുക്കളുടേ; വയറിൽ വേദനയുണ്ടെങ്കിൽ മലം അല്പമായിട്ട് പോക. ഇതിന്റെ പേര് “പ്രവാഹികാ”യെന്നാകുന്നു. അതിസാരത്തിന്നു പ്രവാഹിയുടേ തരമുള്ള ഭേദം അതിസാരത്തിന്നു നന്നായിലായി ഉപവിധിക്കുന്ന ധാതുക്കളുടെ ഗതികൂടി മലത്തിലുണ്ടാകും പ്രവാഹികക്കകമം മാത്രം പോകും ഇരിക്കുന്നു.

വാതപ്രവാഹികാദലക്ഷണം

൨൩. പ്രവാഹികാവതകൃതാസശുല
പിത്താൽസദാഹാസകഥാകഥാശ്ച
സശോണിതാരോണിതസംഭവാച
താസ്സഹരതൃക്ഷപ്രഭവമാതാസു.

൨൪. താസാമതീസാരവദാദിശ്ച
ലാംഗംക്രമഞ്ചാമവിപക്വമാഞ്ച.

പ്രവാഹികയുടെ ഉത്ഭവം വാതം മേന്മയായിട്ടാകുന്നു എന്നു പറഞ്ഞതുകൊണ്ടുവാത പ്രവാഹിക മാത്രമുള്ളൂ എന്നു വിചാരിക്കരുത്. സഞ്ചിതമായ കഫത്തെ പുറത്തുക്കളുടേന്നു പറഞ്ഞതിനാൽ കഫത്തിന്റെ കോപംകൂടിയുണ്ടെന്നും അന്നിമിത്തം കഫപ്രവാഹികയും ഉണ്ടെന്നും ധരിച്ചുകൊള്ളണം. ഈ സമിതിക്കു പിത്തപ്രവാഹികയും രക്തപ്രവാഹികയും ഇല്ലെന്നു വരുന്നു. എന്നാൽ അതുകൂടും ഉണ്ട്. വിരുദ്ധമായിരിക്കുന്ന ആഹാരത്തിന്നു ആമുഖസ്ഥ സംഭവിക്കുമ്പോൾ അതു പിത്തത്തെയും രക്തത്തെയും കോപിപ്പിക്കും അപ്പോൾ പിത്തരക്തങ്ങൾക്കു വാതത്തേക്കാൾ ആധിക്യം ഭവിക്കുന്നതുകൊണ്ടു വാതപ്രവാഹിക്കും കഫപ്രവാഹിക്കും പുറമെ പിത്തപ്രവാഹികയും രക്തപ്രവാഹികയും കൂടി ഉണ്ടാകും. വാതജമായ പ്രവാഹികക്കു വേദനയുണ്ടാകും- പിത്തജമായ പ്രവാഹികക്കു ദാഹമുണ്ടാകും കഫജമായ പ്രവാഹികക്കു കഫത്തിന്റെ ഗതിയുണ്ടാകും രക്തജമായ പ്രവാഹികയ്ക്കു രക്തം പോകും. സ്നേഹദ്രവ്യങ്ങളെ ഭക്ഷിക്കുമ്പോഴായിട്ട് കഫപ്രവാഹികയും രൂക്ഷദ്രവ്യങ്ങളെ സേവിക്കുമ്പോഴായിട്ട് വാതപ്രവാഹികയും തീർന്നുണ്ടാവുന്നതുകൊണ്ടു മേന്മയായിട്ട് പിത്തപ്രവാഹികയും ഉഷ്ണദ്രവ്യങ്ങളെ ഭക്ഷിക്കുമ്പോഴായിട്ട് രക്തപ്രവാഹികയും ഉണ്ടാകുന്നു. അതുകൂടാലക്ഷണങ്ങളേയും ക്രമങ്ങളേയും ആമുഖസ്ഥാവസ്ഥകളെയും അതിസാരനിവാരണത്തിൽ പറഞ്ഞതുപോലെ കണ്ടുകൊള്ളണം.

അതിസാരനിവൃത്തിലക്ഷണം.

൨൫. യസ്യോച്ഛാരംവിനാശാതം സമഗ്രമായുശ്ചഗച്ഛതി
ദീപ്താഗ്നേർലോഘകോഽസ്യ സ്ഥിതസ്ത്വസ്യോദാമയഃ

ഗ്രാമണീഭരണനിദാനം (൨൯)

വാതവിഷ്ണുഭം ഘേതുവായിട്ടും ഉദാഭന്തം ഘേതുവായിട്ടും മലതിന്നു പ്രവൃത്തി ഇല്ലാതെ വരുമ്പോൾ അതിസാരത്തിന്നു നിവൃത്തിവന്നു എന്നുള്ള ശങ്ക ഉണ്ടാകാം. എന്നാൽ ക്ലായവസ്ഥകളിൽ അതിസാരത്തിന്നു നിവൃത്തി വന്നിട്ടില്ലെന്നും താഴെപ്പറയുന്ന ലക്ഷണങ്ങൾ കാണുമ്പോൾ മാത്രമേ നിവൃത്തിവന്നുള്ളൂ എന്നും വിചാരിച്ചുകൊള്ളണം. മൂത്രം കഴിക്കുമ്പോൾ വയറിടിന്നു ന മേയിയാതിരിക്കുക, വായു വശിയാംപണം സഞ്ചരിക്കുക ജാരാഗ്നി ക്ഷീപ്തിയും വിശപ്പും വയറിന്നു ലഘുവായ്ക്കും ഭവിക്കുക ഈ വക ലക്ഷണങ്ങൾ കാണുമ്പോൾ അതിസാരം ശമിച്ചു എന്നറിഞ്ഞുകൊള്ളണം.

ഇതി കേരവദേശികകൃതത സാമന്താധികാഖ്യാനേ

മാധവനിദാനപ്രാഖ്യാനേ അതീസാരനിദാനം

സമാപ്തം.

ഗ്രാമണീഭരണനിദാനം

൧. അതീസാരോനിവൃത്തചി മന്ദാഗ്നോരവിതാശിനഃ

ഭ്രൂസ്സംഭൃഷിതോവഹ്നിർ ഗ്രാമണീമഭിദൃഷ്ടയേൽ

അതിസാരം ശമിച്ചതിന്റെ രശ്മി അഗ്നിക്കു ബലമുണ്ടാകുന്നതിന്നുമുമ്പു അ പശ്യ ക്ഷയം സംഭവിക്കട്ടെ ഭക്ഷിച്ചാൽ അഗ്നി പിന്നെയും ഏറ്റവും മന്ദിക്കയും അതു ഘേതുവായിട്ടു ഗ്രാമണി ഉണ്ടാകയും ചെയ്യും അതിസാരം ഇല്ലാതിരുന്നാലും അഗ്നിബലത്തിന്നു തക്ക വണ്ണമില്ലാതെ ഇരട്ടച്ചങ്ങട്ടെ ഭക്ഷിക്കുന്നതായാലും ഗ്രാമണിയുണ്ടാകും അതിസാരം ഉണ്ടായിരിക്കുമ്പോഴും അ പശ്യക്ഷണം ചെയ്താൽ ഗ്രാമണിയുണ്ടാകും.

ഗ്രാമണീസാമന്തലക്ഷണം.

൨. ഏകൈകശസ്സപ്ശശ്ച ദോഷൈശ്ചത്വത്ഥമൂർച്ഛിതൈഃ

സാദൃഷ്ഠാബ്ധൗശാഭക്ത മാമമേവവിമുഞ്ചതി

൩. പകപാവാസുരജംപൃതി മുഹൂർത്തലംമുഹൂർത്തവം

ഗ്രാമണീഭരണമാഹുസ്ത മാമുവേദവിദോജനഃ

ഗ്രാമണീഭരണം, വരതം ഘേതുവായിട്ടു പിത്തഘേതുവായിട്ടും കഫം ഘേതുവായിട്ടു സന്നിപാതം ഘേതുവായിട്ടും ഉണ്ടാകുന്നതാകയാൽ നല്ലപ്രകാരമാകുന്നു. വർദ്ധിച്ചിരിക്കുന്ന ദോഷങ്ങൾ ഘേതുവായിട്ടു ഗ്രാമണി ദൃക്ഷിക്കുന്നതായാൽ ഭക്ഷിക്കപ്പെട്ട അന്നം ആമലായിട്ടു പോകയാൽ പകപാവാസുരജം ചെയ്യും. വേദനയും മലത്തിന്നു ദുർഗ്ഗന്ധമുണ്ടാകും. വരതം ഘേതുവായിട്ടു കൂടക്കൂടെ മലകേട്ടിനില്ലയും പിത്തം ഘേതുവായിട്ടു കൂടക്കൂടെ അയഞ്ഞുപോകയും ചെയ്യും. ഇതിനെ ആയുർവേദവിത്തുകളായിരിക്കുന്ന ജനങ്ങൾ ഗ്രാമണീഭരണമെന്നു പറയുന്നു. ഗ്രാമണി എന്നതു് അഗ്നിക്കു അധികം നമയ കഷ്ടനംഭവിക്കുന്നു- ഇതിനെപ്പറ്റി പംകത്തിൽ ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അഗ്നധിക്രാന്തമനുസ്യ ഗ്രാമണഃ ഗ്രാമണീദതം നാഭേരുപരിസംഹൃഗ്നി ബലോപസ്തംഭ ബാഹിതം അപകപാ ധാരയത്യന്നം പകപാസുരജതിഷാപ്യധഃ” ഗ്രാമണിയെന്നതു അഗ്നിക്കു ധിഷ്ടാനമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു. അന്നത്തെ ഗ്രാമിക്കു ഘേതുവായിട്ടു അതിന്നു ഗ്രാമണിയെന്നു പേരുണ്ടായി നാഭിയുടെ ഉപരിഭാഗമാകുന്നു അതിന്റെ സ്ഥാനം. അഗ്നിബലത്തിന്നു തക്ക വണ്ണം അതിന്നു ക്ഷയവ്യദ്ധിക്കും ഉണ്ടാകും അപകപായ അന്നത്തെ വരികയും പകപാമായിട്ടുള്ളതിനെ കീഴ്പ്പോട്ടുള്ളൂ ഭദ്രകയും ചെയ്യും.

(൩൦) ഗ്രാമസീരോഗനിവാരണം

ഗ്രാമസീരോഗപൂർവ്വരൂപങ്ങൾ.

൨. പൂർവ്വരൂപരൂപസ്പ്രേദം തൃഷ്ണാലസ്യംബലക്ഷയഃ
വിദാഹോന്നസ്യപാകശ്ച ചിരാൽകായസ്യതൗരവം.

ഗ്രാമസീരോഗത്തിന്റെ പൂർവ്വരൂപങ്ങൾ, തണ്ണിർദാഹം, ശരീരം തളരുക, ശക്തിക്കു
യം, ഭക്ഷിക്കപ്പെട്ട അന്നം പചിക്കാതിരിക്കയും വളരെനേരംകൊണ്ടു പചിക്കുകയും ചെയ്
ക, ശരീരത്തിന്നു ഘനം ഇവയൊക്കെ-

വാതഗ്രാമസീരോഗം.

൫. കടുതികതകഷായാദി രൂക്ഷസംദൃഢഭോജനൈഃ
പ്രമിതാനരണാന്യഭോ വേദനാഗ്രാഹൈമുനൈഃ
൩൩. മാതൃതഃകുചിതോവഹ്നിം സംശയാദൃക്ഷതേഗദാൻ

എരിവുള്ള പദാർത്ഥങ്ങളുടെ ഭക്ഷണം ഹേതുവായിട്ടും കയ്പുള്ള പദാർത്ഥങ്ങളുടെ ഭ
ക്ഷണം ഹേതുവായിട്ടും ചവർപ്പുള്ള പദാർത്ഥങ്ങളുടെ ഭക്ഷണം ഹേതുവായിട്ടും ഏറ്റവും അ
സ്നിഗ്ദ്ധങ്ങളായ പദാർത്ഥങ്ങളുടെ ഭക്ഷണം ഹേതുവായിട്ടും തമ്മിൽ ചേരുമ്പോൾ വിരോധ
മുള്ള പദാർത്ഥങ്ങളുടെ ഭക്ഷണം ഹേതുവായിട്ടും അല്ലഭക്ഷണം ഹേതുവായിട്ടും ഉപവാസം
ഹേതുവായിട്ടും അധികം വഴിനടക്കുക ഹേതുവായിട്ടും മറ്റുതുടങ്ങിയവകൾ തടയുക ഹേ
തുവായിട്ടും മൈഥുനം ഹേതുവായിട്ടും വാതം കോപിച്ച് അഗ്നിയെ നശിപ്പിച്ചു രോഗങ്ങളെ
ഉണ്ടാക്കുന്നു.

വാതഗ്രാമസീരോഗനിവാരണം.

- തന്ത്യാനംപച്യതേദുഃഖം ശ്രുതിതപാകംചരാജ്ഗതാ
൭. കണ്ണാസ്യരോഷഃ ക്ഷുതൃഗ്ണാ തിമിരംകണ്ണയോസ്ഥനഃ
പാർശ്വേ നാഭപംക്ഷണഗ്രീവാ തതദീക്ഷിണംവിഷ്ട്രചികാ
൮. റുതപിഡാകാശ്വഭദർബ്ബലം വൈരസ്യംചരികത്തികാ
ഗൃചിഃസർവസാന്നാഞ്ച മനസഃസുദനംതഥാ
൯. ജീർണ്ണാജീയുതിചാലംഗം ഭക്ഷേസമാസ്വമൃചൈതിച
സചാതഗ്രന്ഥവദ്രോഗ പ്ലീഹാരംകീചമാനവഃ
൧൦. ചിരാൽദുഃഖംദ്രവംശ്വാസ്തം തനാമരണാഭേദനവൽ
പുനഃപുനഃസ്പഷ്ടോച്ഛാ കാസരോസാർദ്ദിതാനിലാൽ

മേൽപ്പറഞ്ഞപ്രകാരം വാതഗ്രാമസീരോഗകയാൽ അവൻ ഭക്ഷിച്ചതായ അന്നം ഓട
ചരംവണ്ണം അമൃതസമയിപ്പചിക്ഷം. ദേഹത്തിന്നു കഷ്ടതയും അസ്തംഭം വരും വറളുക
യും വിശപ്പും തണ്ണിർദാഹവും ഉണ്ടാകും. കണ്ണുകൾക്കു കറുപ്പുകറയും ചെവി മുട്ടും വശി
പ്പറമ്പുളിച്ചും തുടകളിലും ഒടികളിലും കഴുത്തിലും എല്ലാസ്തേഴും വേദനയും വിഷ്ട്രചികയും
ശ്വാഭോഗവും കൃശതയും ബലക്കുറവും അരുചിയും ഉദഭാഗത്തിങ്കൽ വേദനയും മധുരഭി
രസങ്ങളിൽ ആഗ്രവും മനസ്സിന്നു തളർച്ചയും ഉണ്ടാകും. അന്നം ഭക്ഷിക്കുമ്പോഴും ഭക്ഷിച്ച
തിന്റെ ശേഷവും മേൽവയൽ വീക്കം. ഭക്ഷണം കഴിഞ്ഞുകൂട്ടുകയാൽ കുറേനേരം സ്വസ്ഥ
തയുണ്ടാകും. വാതം, ഗുണം, ഗ്രാമം, പ്ലീഹാരംഗം ഇതുകളിൽ ഒന്നു ബാധിച്ചിരിക്കുകയല്ല
യെ എന്നുള്ള ശങ്ക ജനിക്കും ഇതു ശോധിച്ചുകൊണ്ടു വളരെനേരം കൊണ്ടു വേദനയോടു
കൂടിപ്പോകാ അതു ചിലപ്പോൾ അയഞ്ഞിട്ടും ചിലപ്പോൾ വരണ്ടിട്ടും അല്ലമയും അപ
കുചാശ്ചികിഷം. ശബ്ദവും നായും ഉണ്ടാകും കൂടുകൂടെ മലം പോകയും ചെയ്യും- മുറയും
ശ്വാസവും കൂടിയുണ്ടാകും.

൧൧. കടാജീർണ്ണവിദാഗ്രശ്ച ക്ഷായാദൈദ്യുചിതമുപ്ലവ്വം
അര്യോലസ്യനവം ജലമന്യപ്ലവ്വംവാനവം.
൧൨. സോജീർണ്ണനിലപിതാഭം ചിതാജ്ജ്വാലതേദവം
പുജ്ജ്വാൽഗാരമൃതംകണ്ണാദാഹാചിരദുർദ്ദിതഃ

ഗ്രാമണീശാഗനിദാനം (൩൧)

എരിമുള്ള പദാർത്ഥങ്ങളെ ഭക്ഷിക്ക മേതുവായിട്ടും പചിക്കത്തവയായ പദാർത്ഥങ്ങളെ ഭക്ഷിക്ക മേതുവായിട്ടും ഉർപ്പുശുദ്ധങ്ങളെന്ന പദാർത്ഥങ്ങളെ ഭക്ഷിക്ക മേതുവായിട്ടും പുളിയുള്ള പദാർത്ഥങ്ങളെ ഭക്ഷിക്കമേതുവായിട്ടും ക്ഷാരദ്രവ്യങ്ങളെ ഭക്ഷിക്ക മേതുവായിട്ടും ഉപ്പുരസമുള്ള പദാർത്ഥങ്ങളെ ഭക്ഷിക്ക മേതുവായിട്ടും തീക്ഷ്ണങ്ങളായിരിക്കുന്ന പദാർത്ഥങ്ങളുടെ ഭക്ഷണം മേതുവായിട്ടും ഉഷ്ണമുള്ള പദാർത്ഥങ്ങളുടെ ഭക്ഷണം മേതുവായിട്ടും പിത്തം വർദ്ധിച്ച അഗ്നിയെ ദുഷിപ്പിച്ച ചൂടുള്ളതായ വെള്ളം അഗ്നിയെ നശിപ്പിക്കുന്നതുപോലെ ജരാരോഗിയെ നശിപ്പിക്കും പിത്തവും ജരാരോഗിയും അഗ്നിയെ നശിപ്പിക്കുന്നതുപോലെ സ്ഥിതിക്കു പിത്തം അഗ്നിയെ നശിപ്പിക്കുമെന്നു പറയുന്നതു അസംഭവമല്ലയോ എന്നു ഒരു ശങ്കയുണ്ടാവാം. എന്നാൽ പിത്തം കോപിക്കുമ്പോൾ അതു ദ്രവംശമായിട്ടു തീരുന്നതിനാൽ അതിനു അഗ്നിയെ നശിപ്പിക്കാൻ തക്കതായ ശക്തിയുണ്ടാകും. ചൂടുള്ള വെള്ളം അഗ്നിയെ നശിപ്പിക്കാതിരിക്കുന്നില്ലല്ലോ. പിത്തം അഗ്നിയെ നശിപ്പിക്കാൻ കാരണമായുമാകുന്നു. മേൽപ്പറഞ്ഞപ്രകാരം പിത്തംകോപത്താൽ അഗ്നിനാശം വേിച്ചവന്റെ മലം കറുത്തീട്ടും മഞ്ഞളിച്ചിട്ടും അയഞ്ഞിട്ടും പചിക്കാതെ പോകും. ആ രോഗിയുടെ ശരീരം മഞ്ഞളിച്ചിരിക്കും. ദുർഗന്ധത്തോടുകൂടി പുളിച്ചതേറ്റും ഹൃദയത്തിലും അണ്ണാക്കിലും ചൂടും അരച്ചിയും തണ്ണീർദ്രവമുണ്ടാകും.

കുറുഗ്രാമണീലക്ഷണം.

- ൧൩. ഗുർവ്വതിസ്തിഗ്ദ്ധശീതാദി ഭോജനാദതിഭോജനാൽ ഭുക്തമാത്രസ്യ കസ. ഹൃസ്വം ലഘുഗ്നിംകവിഃകമഃ.
- ൧൪. തസ്മാന്നംപച്യതേദുഃഖം ഹൃല്ലാസമർദ്ദ്യബേധകഃ അസ്പ്രോപഭോമാധുഷ്ട കാസഘ്നിവനപീനസഃ
- ൧൫. ഹൃദയംമന്ത്രതേസ്ത്വാന മുദരംസ്തിമിതംഗുര ദുഷ്ടോമധുരജൽഗാര സ്തദനംസ്രീഷ്പഥർഷണം.
- ൧൬. ഭിന്നാമശ്ലേഷ്മസംസ്രഷ്ട ഗുരുവർച്ചഃപ്രവർത്തനം അകൃശസ്പാപിദൈർബ്ബല്യ മാലസ്യത്വകപാതമകേ.

ഘനകമുള്ള പദാർത്ഥങ്ങളുടെ ഭക്ഷണം മേതുവായിട്ടും ഹൃദയവും മയമുള്ള പദാർത്ഥങ്ങളുടെ ഭക്ഷണം മേതുവായിട്ടും തണുത്ത പദാർത്ഥങ്ങളുടെ ഭക്ഷണം മേതുവായിട്ടും മധുരദ്രവ്യങ്ങളുടെ ഭക്ഷണം മേതുവായിട്ടും അതിഭക്ഷണം മേതുവായിട്ടും ഭക്ഷണം കഴിഞ്ഞ ഉടനെ ഉറങ്ങുക മേതുവായിട്ടും കഫം കോപിച്ച ജരാരോഗിയെ നശിപ്പിക്കുന്നു അവൻ ഭക്ഷിച്ചിരിക്കുന്ന അന്നം ദുഃഖമോവണ്ണം പചിക്കുന്നു. ഞ്ഞുകുലിപ്പും ഛർദ്ദിയും വായിൽ വല്ലതും തേച്ചപ്പോലെ തോന്നുകയും വായ്ക്കു മധുര്യവും ചുടയും കൂടുകൂടെ തുപ്പുകയും പീനസവും ഹൃദയത്തിന്നു കഠിന്യം തോന്നുകയും വയറു സ്തംഭിച്ചിട്ടും കനത്തിട്ടും ഇരിക്കുകയും ദുഷ്ടമായും മധുരമായും ഉള്ള രേട്ടയും ശരീരത്തിന്നു തളർച്ചയും സ്ത്രീകളിൽ അരതിയും ഉണ്ടാകും. മലം മുറിഞ്ഞിട്ടും പചിക്കാതെയും കഫത്തോടും കനത്തോടുംകൂടിയും പോകും. ദേഹത്തിന്നു കൃശത വേിച്ചിരിക്കലിലും ശക്തിക്കുറവിലും മദനയും ഉണ്ടാകും.

സന്നിപാതഗ്രാമണീലക്ഷണം.

- ൧൭. പൃഥഗ്വതാദിനർദ്ദിഷ്ട മേതുചിംഗസമാഗമേ ത്രിഭോഷംനിർദ്ദിശേഭോം തേഷാംവക്ത്വമിച്ഛേജം.
- ൧൮. അത്രേകുജനമാലസ്യം ദൈർബ്ബല്യം സദനംരഥാ ദ്രവംമിനശീതസ്തിഗ്ദ്ധം സകട്വേദനംശക്തം
- ൧൯. അജംബഹുസവൈച്ഛിദ്യം സശബ്ദംമന്ദവേദനം പക്ഷാവാസാദുരാരോഗ്യം നിത്യംവാച്യമുഞ്ചതി
- ൨൦. ദിവാപ്രകോപോഭവതി രാത്രൌശാന്തിംപ്രജേച്ഛസാ ദുഃഖിജ്ഞയാദുശ്ചികിത്സാ ചിരകാലാനുബന്ധിനീ

(൩൨) ഗ്രാമണീശാഗനിദാനം

- ൨൧. സാഭവേദാമവാതേന സംഗ്രഹഗ്രാമണീമതാ
 ഭോഷംസാമംനിരാമംശ്ച വിദ്വാദത്രാദിസാരവൽ.
- ൨൨. ലിംഗൈരസാഭ്യോഗ്രാമണീവികാരോ
 യൈസ്തേരതീസാമഗദോനസിദ്ധേൽ.
 വൃദ്ധസ്വരൂപംഗ്രാമണീവികാരോ
 വതപാതനംനൈവനിവർത്തതേച

സന്നിപാതഗ്രാമണീഷു ഹേതുക്കൾ വാതഗ്രാമണീഷും പിതൃഗ്രാമണീഷും കഥഗ്രാമണീഷും പാർത്തിട്ടുള്ളവതന്നെ ലക്ഷണങ്ങളും അതുകൾക്കു പാർത്തിട്ടുള്ളവതന്നെ ഇതുകൾക്കു ശേഷം അൻ പര്യയമെന്ന ഗ്രന്ഥകർത്താവു കാണിച്ചിട്ടുള്ളതു സംപൂർണ്ണശ്ലോകാനുസാരധേനയാകുന്നു, സന്നിപാതഗ്രാമണീഷു വിശേഷിച്ചും കടലിരപ്പും ആലസ്യവും വലക്കായവും ദേഹത്തിന്നു തളർച്ചയും ഉണ്ടാകും മലം അയഞ്ഞിട്ടും ഉച്ഛിടും ശിതമായിട്ടും സ്നിഗ്ദ്ധമായിട്ടും അരപ്രദേശത്തിങ്കൽ വേദനയോടുകൂടിയും ദഹിക്കാതെയും പശുപാലയും വളരെ ചേരും അപ്പോൾ ശബ്ദവും അല്ലമായ വേദനയും ഉണ്ടാകും. ഗ്രാമണി (൧൫) ദിവസത്തിലൊരിക്കലും മാസത്തിലൊരിക്കലും ഉണ്ടാകും. പത്തുദിവസത്തിലൊരിക്കലും ഉണ്ടാകും. ദിനം പ്രതിയും ഉണ്ടാകും പക്ഷർ കോപിഷയും രാത്രിയിൽ ഭേദപ്പെടുകയും ചെയ്യും സംഗ്രഹഗ്രാമണീയെന്നു ഒരുവക ഗ്രാമണീയുണ്ടു്. അന്തരം പക്ഷർ കേവലീകയും രാത്രിയിൽ ശമിക്കയും ചെയ്യുമെന്നു പറഞ്ഞതു്. അതു വളരെക്കലം നില്ക്കുന്നതും അറിയാനും ചികിത്സിപ്പാനും പ്രയാസമുള്ളതും ആയവായ്ക്കും ഹേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്നതും ആകുന്നു. അതിചല ഭോഷഭേദങ്ങളേയും ആരോഗ്യക്കാരായും നിരന്ദശായും അതിസാരനിദാനത്തിൽ പറഞ്ഞതുപോലെ കണ്ടുകൊള്ളണം. അതിസാരത്തിന്റെ അസാധ്യത ക്ഷണങ്ങൾ തന്നെ ആകുന്നു ഗ്രാമണീയുടേയും അസാധ്യത ക്ഷണങ്ങൾ വ്യക്തം ഗ്രാമണീശാഗമുണ്ടായാൽ ശമിക്കയില്ലെന്നു മറ്റൊരു അയർ താമസിയാതെ മരിക്കയും ചെയ്യും.

ഇതി കേശവഭേരികൃതേ സാരചന്ദ്രികാഖ്യാനേ
 മാധവനിദാനഖ്യാനേ ഗ്രാമണീശാഗനിദാനം
 സമാപ്തം.

അശ്വാശാഗനിദാനം.

- ൧. പൃഥ്വിഭോഷൈസ്സമസ്തൈശ്ച ശോണിതാത്സഹജാനിജ
 അർശാശ്ചിഷർപ്രകാരാണീ വിദ്വാൽഗുദവലിത്രയേ.
- ൨. ഭോഷാസ്തപ്തമംസമേദംസി സംഭൃഷ്ടവിവിധാക്തീൻ
 മാംസാംകുരാനപാനാദൈ കാർത്തൃർശംസിതാൻജഗ്രഃ

അർശസ്സുകൾ വാതാദിഭോഷങ്ങളിൽ മാത്രമെന്നിന്റെ കോപം ഹേതുവായിട്ടും മൂന്നു ഭോഷങ്ങളുടേയും കോപം ഹേതുവായിട്ടും രക്തം ഹേതുവായിട്ടും നമ്മങ്ങളായിട്ടും ആറുപ്രകാരമുണ്ടു്. ഗുദമെന്നതു് സ്വരൂപത്തത്തിന്റെ അധോഭാഗമാകുന്നു. അവരവരുടെ വിരക്തി അഞ്ചുവിധിൽ പ്രഭാണമാകുന്നു അതിന്റെ നീളം ആ ഗുദത്തിങ്കൽ പ്രവേശിപ്പിച്ചിട്ടു വിസർജ്ജന സാധനം ഈ പേരുകളുടേകൂടി മൂന്നു വലികളും ഉണ്ടു്. അറയിൽ അകത്തു പ്രവേശിപ്പിച്ചും മദ്ധ്യത്തിൽ വിസർജ്ജനിയും പുറത്തു സംവരണിയും ആകുന്നു ഈ മൂന്നു വലികളിലുമകന്നു അർശസ്സുകളുടെ ഉൽഭവം വാതാദിഭോഷങ്ങൾ തപസ്സ്; മാംസം, മേദസ്സ് രക്തം ഇവയെ ഏറ്റവും കൂടിപ്പിച്ചിട്ടു ഗുദത്തിലും മൂക്കിലും കണ്ണത്തിലും മറ്റും അനേകം പ്രകാരമുള്ള മംസാകരങ്ങളെ (അംകരങ്ങൾ = മൂളുകൾ) ഉണ്ടാക്കിപ്പിക്കുന്നു. അവയെ അർശസ്സുകളെന്നു പറയുന്നു.

അർശോരോഹിണിദാനം (൩൩)

വാരാർശോഹിണിദാനം.

- ൩. കഷായകടുതിക്കാനി രൂക്ഷശീതലഘുനിച പ്രമിതാല്പാശനംതീക്ഷ്ണം മദ്യമൈഥുനസേവനം.
- ൧. ലംഘനംദേശകാലൈച ശീതൈവ്യായാമകർമ്മച ശോകോവാതാതപസ്തർശോ ഹേതുവാതാർശസാജ്ഞതഃ

ചവർപ്പുള്ള പദാർത്ഥങ്ങളെയും എരിവുള്ള പദാർത്ഥങ്ങളെയും കയ്പുള്ള പദാർത്ഥങ്ങളെയും ഏറ്റവും രൂക്ഷങ്ങളായ പദാർത്ഥങ്ങളെയും ഭക്ഷിക്കു മേതുവായിട്ടും ഏറ്റവും അല്പഭക്ഷണം മേതുവായിട്ടും തീക്ഷ്ണമേയിരിക്കുന്ന മദ്യത്തിന്റെ സേവനം മേതുവായിട്ടും അതിമൈഥുനം മേതുവായിട്ടും ഉപമംസം മേതുവായിട്ടും അനുപദേശത്തിങ്കൽ അധികമായി സഞ്ചരിക്കു മേതുവായിട്ടും ചോരനും ശിശിരം ഈ കാലങ്ങളിൽ ഏറ്റവും ദോഷയാസകരങ്ങളായ കർമ്മങ്ങളെ ചെയ്ക മേതുവായിട്ടും ദോഷം മേതുവായിട്ടും കാരണം ചെയ്തിലും അധികമായി ഏകാക മേതുവായിട്ടും വാരാർശസ്സുണ്ടാകുന്നു.

വിന്താർശോഹിണിദാനം.

- ൫. കടലുലവണ്ണോണ്ണാനി വ്യായാമാഗ്യാതപപ്രഭാഃ ദേശകാലാവശിഷ്ഠിതൈ ക്രോധോമദ്യമന്യൂതനം
- ൩. വിദാഹിതീക്ഷ്ണമുണ്ണൈ സന്ധംപാനാനഭോജം വിത്തോച്ഛവന്നാനംവിജ്ഞേതഃ പ്രകോപോഹേതുരർശസാം.

എരിവുള്ള പദാർത്ഥങ്ങളെയും ചുട്ടിയുള്ള പദാർത്ഥങ്ങളെയും ലവണസമൃദ്ധ പദാർത്ഥങ്ങളെയും ഉണ്ണുക പൂജ്യങ്ങളായും ഭക്ഷണം മേതുവായിട്ടും അതിവ്യാധിമേ മേതുവായിട്ടും ഏറ്റവും തീ കെള്ളുക മേതുവായിട്ടും ഏറ്റവും വെച്ചിടുകെള്ളുക മേതുവായിട്ടും മരുഭൂമിയിലും ശരക്ലാപത്തിലും ഗ്രീഷ്മകാലത്തിലും അധികമായി സഞ്ചരിക്കുകെണ്ടും കോപംകൊണ്ടും അതിമന്ത്രമായ മദ്യപാനംകൊണ്ടും അന്യന്മാരുടെ സമ്പത്തിങ്കലുള്ള ദോഷാകൊണ്ടും ഉൾപ്പഴുക്കുണ്ടാക്കുന്ന രൂഢങ്ങളെയും തീക്ഷ്ണങ്ങളെയും ഉണ്ണണമെന്നും ഇരിക്കുന്ന അന്നത്തിന്റേയും ഭക്ഷ്യത്തിന്റേയും സേവനംകൊണ്ടും പിത്തശ്ശസ്സുണ്ടാകുന്നു.

കഹാർശോഹിണിദാനം.

- ൭. മധുരസ്നിഗ്ദ്ധശീതാനി ലവണാമൃതാനിച അവ്യായാമോദിവാസപണ്ഠഃ ശല്യോസനസുഖേരതിഃ
- ൮. പ്രാഗ്ധാതസേവാശീതൈച ദേശകാലാവചിന്തനം റെറ്റുഷ്ടികാണനംസമുദ്രിഷ്ട മേതൽകാണേർശസാം

മധുരദ്രവ്യങ്ങളെയും സ്നിഗ്ദ്ധദ്രവ്യങ്ങളെയും ശീതദ്രവ്യങ്ങളെയും ലവണസമൃദ്ധങ്ങളായ അമൃതസാത്തയും മൃതദ്രവ്യങ്ങളെയും അധിപമായി ഭക്ഷിക്കു മേതുവായിട്ടും ദോഷാധിനരങ്ങളായ കർമ്മങ്ങളെ ചെയ്യായ്ക മേതുവായിട്ടും പകലുറങ്ങുക മേതുവായ്കയും മൃഗവേയിരിക്കുന്ന കിടക്കയിന്മേൽ ദിവസാന്തോഭം കിടക്കുക മേതുവായിട്ടും അതികേമമുമായിരിക്കുന്ന ആസനത്തിങ്കൽ ദിവസാന്താരം ഇരിക്കുക മേതുവായിട്ടും കിടക്കുകെറ്റം ഏകാക മേതുവായിട്ടും തണുപ്പുള്ളദേശത്തിലും തണുപ്പുള്ള കാലത്തിലും വിചാരംകൂടാതെ സഞ്ചരിക്കു മേതുവായിട്ടും കഹാർശസ്സുണ്ടാകുന്നു.

ദപദാർശസ്സ്.

- ൯. മേതുലക്ഷണസംസ്കാ ദിദ്യദപദോല്ബ്ബണാനിച

രണ്ടുദോഷങ്ങൾ കോപിച്ചുണ്ടാകുന്ന അർശസ്സിന്ന ആ കേപിച്ച രണ്ടു ദോഷങ്ങളുടെ മേതുക്കളും ലക്ഷണങ്ങളും ഉണ്ടായിരിക്കും

ത്രിദോഷാർശസ്സ്.

- സന്ധോഹേതുസ്ത്രിദോഷാണാം സഹജൈർല്പക്ഷ്ണംസമം

(൩൨) അർശോഭാഗനീദാനം

ത്രിശോഭാർശസ്സിന്റെ മോതുകൾ വാതർശസ്സിന്റെയും പിത്താർശസ്സിന്റെയുംക
 ഫർശസ്സിന്റെയും മോതുകൾതന്നെ ആകുന്നു. അരിയെ സമജാർശസ്സിന്റെ ലക്ഷണങ്ങളു
 മിടിക്കും.

അർശസ്സിന്റെ പൂവ്വരൂപങ്ങൾ.

- ൧൦. വിഷ്ണുഭോന്നസ്യദൈവമലം ക്ഷേത്രാഭോപര്യവച
 കാർശ്യമുൽഗാഞ്ചാഹുചം സക്മിനാഭോല്പവിർകതാ.
- ൧൧. ഗ്രഹണീഭോഷചാസ്യാന്തേ രാശംകാമോദരസ്യവ
 പൂവ്വരൂപാനിനിർദ്ദിഷ്ടാ നൃർശസാമഭിവൃദ്ധയേ.

അന്നം പചിക്കാതിരിക്കുക ശക്തിക്കു വയറിൽ ഇടുമുട എന്നുള്ള ശബ്ദം ഉണ്ടാകു
 മ്പോ, ദോഷമടയ്ക്കുക, അധികമായി ഏവക്കും ഉണ്ടാക തുകൾക്കു തളർച്ച അല്ലമായി മലാ
 പോക, ഗ്രഹണീഭോഗത്തിന്റെയും പാണ്ഡ്യമിന്റെയും ഉദരത്തിന്റെയും ലക്ഷണങ്ങൾ കാ
 ങ്ക, ഇവയൊക്കെയും അർശസ്സിന്റെ ഉൽപത്തിക്കുള്ള പൂവ്വരൂപങ്ങളാകുന്നു.

വാതാർശോലക്ഷണം

- ൧൨. ഗുദാംകുരംബാഥനിലാ ശുഷ്കാശ്ചിമിചിമാനപിതാഃ
 മൂന്നാശ്ചവാതനാസ്തഞ്ധാ വിഷമാഃ പരുഷാഃഖരാ
- ൧൩. മിഥോവിസമുശാചക്രാ സ്തീക്ഷ്ണാവിസ്ഫട്ടിതാനനാഃ
 ബിംബീഖജ്ജ്വരകർഷ്ട കാച്ഛാസീഫലസന്നിഭാഃ
- ൧൪. കേമിതഃകദംബപുഷ്പാഭാ കേമിതസിദ്ധാർത്ഥകോപമാഃ
 ശരീരപർശ്വംസകുട്യത വംശ്കുണാദ്യധികച്ചുമാഃ
- ൧൫. ക്ഷവമത്ഗാർവ്വഹ്നേ ഏൽഗ്രഹാരോമകപ്രദാഃ
 കാസശ്വാസാഗാദൈവേഷ്യ കണ്ണനാദഭ്രമാവദാഃ
- ൧൬. നൈരത്നോഗ്രമിതംസ്തോകം സരഞ്ചം സപ്രചാലികം.
 അക്രമേനപിച്ഛ്വന്നഗതം വിബദ്ധമുപവേശ്വരേ.
- ൧൭. കൃഷ്ണതപഃനവവിൻമൂത്ര നേത്രവക്ത്രശ്ചജായതേ
 ഗുഹ്പീഭേദദാഹ്വീലാ സംഭവസ്തദപ്യവച.

വാതം കോപിച്ചുണ്ടാകുന്ന അർശ്യകൾ വരണ്ടിട്ടും പ്രാണികൾ അരിയ്ക്കുന്നു എന്നു
 തോന്നിപ്പിക്കുന്നവയായിട്ടും ഹാടീട്ടും കർശിട്ടും അല്ലെങ്കിൽ ചുവന്നിട്ടും ന്നേരിച്ചിട്ടും സമങ്ങളാ
 യും വളഞ്ഞിട്ടും പുകഞ്ഞിട്ടും തലകൾ നരങ്ങിട്ടും നെഞ്ചിയുടേയും ഇത്തെയുടേയും ലത്തയുടേ
 യും പരുത്തിയുടേയും കായ്കളോട് നൂപ്പുങ്ങളായിട്ടും ചിലതു കടവന്റെ പൂ പോലെയും
 ചിലതു ചെടുകൾപോലെയും ഇരിക്കും- ഇതുകൾ നിമിത്തം ശ്ലേഷ്മാ പാർശ്വത്തിലും
 മുദല്ലങ്ങളിലും അറക്കട്ടിലാ തുടങ്ങിലാ ഒടികളിലും അധിപം വേദനയുണ്ടാകും, തുളകുതി
 കട്ടുക, വയറസ്സംഭിക്കുക, നെഞ്ചിൽ പിടിത്തമുണ്ടാക, അരുചി; ചുരുപ്പാസം ജാരംഗിയ്ക്കു
 വിഷമത ചെവിമുളർ തലതിരിച്ചിൽ ഇവയുമുണ്ടാകും ഈ ഉപദ്രവങ്ങളെക്കൊണ്ടു രോഗി
 പരവശനായു മരിക്കും മലം ഉറച്ചിട്ടും അൽപമായിട്ടും ശബ്ദംത്താടും ഭക്ഷണമോടും വേദന
 യോടും നരായോടുംകൂടിയും തടഞ്ഞു നടഞ്ഞുപോകും തേരൽ നഖം മലം മൂത്രം കണ്ണുകൾ
 മുഖം ഇവ കരത്തിരിക്കും അതു മോശവായിട്ടു ഗുഹ്വരേണോ ഉദരം അഷ്ടാല ഈ
 രോഗങ്ങളുമുണ്ടാകും.

പിത്താർശോലക്ഷണം.

- ൧൮. പിത്തോത്തരാനീലമുഖാ രക്തപീതാസിതപ്രഭാഃ
 തനപസ്രസ്രാവിണോവിസ്രാ സ്തനചോമുടഃശൃഗമാഃ.

അർശോശോഭനീഭാനം (൩൫)

൧൯. ശ്രുതജിഹ്വായകൃൽഖണ്ഡ ജ്വലൈകോവക്രസന്നിഭഃ

ദാഹപാകജ്വലസ്പേദ തുൺമൂർഘതചിമോഹദാഃ

൨൦. സോഷ്ണാണോദവനീലോണ്ണ പീതകേതാമവച്ഛസഃ

യവമദ്ധ്യാഹ്നമിതപീത ഹാരിദ്രതപങ്ഘഖാദയഃ

പിതൃരൂപത്താൽ ഉണ്ടാകുന്ന അർശുസ്വകൾ, നീലമുഖങ്ങളായിട്ടും ചുവന്നിട്ടും മഞ്ഞുചിട്ടിട്ടും കറുത്തിട്ടും ഇരിക്കും. നേർത്തതായ രക്തത്തിന്റെ ചപ്പുക്കോടുകൂടി ദുർഗന്ധങ്ങളായിട്ടും കൃശങ്ങളായിട്ടും മൃദുക്കളായിട്ടും അയഞ്ഞിട്ടും കിളിയുടെ നാക്കുപോലെയും യകുത്തിന്റെ കഷണപോലെയും അട്ടിയുടെ മുഖപോലെയും ഇരിക്കും. ഉഷ്ണം പഴുപ്പു, ചൂടും വിയർപ്പു, തണ്ണീർഭംഗം, ആലസ്യം, അരുചി, ചുരുന്മ എന്നിവ ഉണ്ടാകും. ചുരണ്ടുകൂടി യുതിരിക്കും, അയഞ്ഞുനീലിച്ചു ഉണ്ണുമായി മഞ്ഞുചിട്ടു ചുവന്ന ഭാഗിക്കുതെ മലംപോകും. അർശുസ്വകളുടെ മദ്ധ്യം യവരൂപംപോലെ തടിച്ചിട്ടുതിരിക്കും. തൈലി, നഖം, മൂത്രം, മലം, കണ്ണു മുഖം ഇതുകൾ പച്ചിലനിറമായിട്ടും അൽപമായി മിഞ്ഞുചിട്ടും പച്ചുചിട്ടും ഇരിക്കും.

കഹാർശോലക്ഷണം.

൨൧. ശ്ലോഷ്ണോത്ബണ്ണാമഹാമൂലാ ചെന്നാമന്ദജസ്തിതഃ

ഉത്സന്നോപചിതസ്തിഗ്ദ്ധ സ്തബ്ധഗുത്സതഗുതസ്ഥിതഃ

൨൨. പിച്ഛിലാസ്തിമിതാശ്ലക്ഷണഃ കണ്ഡാഡഗ്രാസ്തർശനപ്രിയഃ

കരീരചനസാസമൃദ്ധാ സ്തമാശോസ്തനസന്നിഭഃ

൨൩. വന്ധ്വക്ഷണാനാഹിനഃപായു വസ്തിനാഭിവികച്ഛിണഃ

സശാസകാസാഗ്രല്ലാസ പ്രസേകാതചിപീനസഃ.

൨൪. മേഹകൃച്ഛ്രശിരോജ്വാഡ ശിശിരജ്വാകാരിണഃ

ക്ലൈബ്ബാഗ്നിമാർദ്ദവച്ഛർദ്ദി രാമപ്രായവികാരാഃ.

൨൫. വസാഭാസകഥപ്രാജ്ഞ പുരിഷാസ്സപ്രചാഹികഃ

നസ്രവന്തിനഭിദ്രന്തേ പാണ്ഡുസ്തിഗ്ദ്ധതപാദയഃ

കഹംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന അർശുസ്വകൾ, ചുവടു തടിച്ചിട്ടും മുഴുത്തിട്ടും വേദനകുറഞ്ഞിട്ടും വെളുത്തിട്ടും മേഘപോലെയെന്നിട്ടും മിനുമിനുത്തിട്ടും സ്തംഭിച്ചിട്ടും പൂത്തങ്ങളായിട്ടും കനത്തിട്ടും ഉറച്ചിട്ടു പഴുപ്പാടുകൂടിയും നിശ്ചലങ്ങളായിട്ടും കൈഴത്തിട്ടും ചൊരിച്ചിലോടുകൂടിയും തൊട്ടുകൊണ്ടിരുന്നാൽ സുഖകരങ്ങളായിട്ടും മുളംകുമ്പ, ചക്കപ്പുണ്ണു, പയറുവിന്റെ മുല ഇവയുടെ ആകൃതിപോലെ ഇരിക്കുന്ന ആകൃതിയോടുകൂടിയും ഇരിക്കും. ഒരിക്കൽ വീക്കം തുടങ്ങിപ്പോയിട്ടും വസ്തിയിലും നാഭിയിലും അലിഞ്ഞു നോവുണ്ടാകും. കാസം, ശ്വാസം, നെഞ്ഞുകുളിപ്പു, വായിൽ വെള്ളംപോലും, അരുചി, പിന്നസം, പ്രമേഹം, മൂത്രകൃച്ഛ്രം ശിരോജ്വാലം, ശിരോജ്വാലം ഇവയെ ഉണ്ടാക്കും. പുരുഷന്മാരിൽ അഗ്നിമാന്ദ്യം മർദ്ദി ആമദോഷകരങ്ങളായ രോഗങ്ങൾ ഇവയേയുണ്ടാക്കും. വസപോലെയും കഹത്തോടും മുക്കലോടും കൂടിയും വളരെ മലംപോകും. മലം അയഞ്ഞുപോകയില്ല. ചെറുക്കുയലില്ല. തൈലി, നഖം മൂത്രം മലം മുതലായവ വെളുത്തിട്ടും മിനുത്തിട്ടുതിരിക്കും.

സന്നിപാതാർശുസ്സിന്റെയും സഹജാർശുസ്സിന്റെയും

ലക്ഷണങ്ങൾ.

൨൯. സഖൈസ്സപാത്മകാന്ത്യാഹർ ലക്ഷണൈസ്സഹജാനിഭ.

സന്നിപാതാർശുസ്സിന്, വാതാർശുസ്സിന്റെയും പിത്താർശുസ്സിന്റെയും കഹാർശുസ്സിന്റെയും ലക്ഷണങ്ങളുണ്ടായിരിക്കും. ത്രിദോഷജന്മം മേന്മയായിട്ടു സഹജാർശുസ്സിന്റെ ലക്ഷണങ്ങൾ സന്നിപാതാർശുസ്സിന്റെ ലക്ഷണങ്ങൾതന്നെ ആകുന്നു.

രക്താർശോ ലക്ഷണം.

രക്തോത്ബണ്ണാഗ്രഭക്ഷിലഃ പിത്താകൃതിസമനപിതഃ

൨൭. വടപ്രേരോഹസദൃശാ ഗുണജാവിദുമസന്നിഭഃ

(നന്മ) അർശോശാഹനീദാനം

- തേത്രത്ഥമംഭുഷ്മുഷ്ണഞ്ച ശാസവിർകപ്രപീഡിതഃ
൧൭. സ്വപന്തിസഫസാരകതം തന്യചാമപ്രവൃത്തിതഃ
ഭോജപീഡ്യതേദുഃഖേ ശ്ലോണിതക്ഷയസംഭവഃ
൧൯. ഹീനവസ്ത്രൈഃഖലോത്സാഹോ ഹതൈഃശ്വാകമുഷേഃശ്രിയഃ
വിർശ്യാവംകംനംരൂക്ഷ മധോവായുസ്സന്വർത്തതേ.

രക്തധിച്ഛംകെണ്ടുണ്ടാകുന്ന അർശസ്സുകൾ പിത്തംകെണ്ടുണ്ടാകുന്ന അർശസ്സുകൾക്കു തുല്യങ്ങളായിട്ടും ചേരലിന്റെ തടിയിൽനിന്നിറങ്ങുന്ന വേരപോലെയും കുന്നിടത്തു പോലെയും പവിഴംപോലെയുമിരിക്കും. വാണിരിക്കുന്ന മലം തിങ്ങിപ്പുറപ്പെടുമ്പോൾ ആ അർശസ്സുകളിനിന്നു ഏറ്റവും ദുഷ്ടമായും ഉഷ്ണമേയുമിരിക്കുന്ന രക്തം പുറപ്പെടും. രക്തം വളരെപ്പോകുമ്പോൾ വേരുകൾക്കു ആ രോഗി താളമുണ്ടെന്നു തിരിച്ചറിയപ്പെടുന്നതിനാൽ തിരയോട്ടുകൂടിയവനായും രക്തക്കുഴൽ വെട്ടിയവനായിട്ടുണ്ടെന്നു രോഗജ്ഞർ പീഡിതനായും ഇരിക്കും. വസ്ത്രം, വലം ഉത്സാഹം ഇവ കറയും ഭക്ഷണം കഴിയില്ലെന്നു ശ്രദ്ധിക്കേണ്ട വലവും നശിക്കും മലം കറുത്തു ഉറച്ചിട്ടും തുടങ്ങിയവയും ചേരും. അധോവായു, പേരുകൾക്കു യില്ല.

രക്താർശസ്സിന്റെ ദോഷഭേദലക്ഷണങ്ങൾ.

൩൦. തന്മാസാതണവസ്ത്രഞ്ച ഫേനീലഞ്ചാസുശർശസാം
കട്ടുരുഗ്രഭശ്രദ്ധഞ്ചി ദൈർദ്ധ്യംയദിമാധികം
൩൧. തത്രാനുബന്ധോവാതസ്യ രേതശ്ശുഭിമംരൂക്ഷം

രക്താർശസ്സുണ്ടെന്നു തുടങ്ങിയവയുടെ ഭേദം ഫേനയെഴുതി വാതത്തിന്റെ സംഖ്യയും അധികമായി ഭവിക്കും. അപ്പോൾ അർശസ്സിൽ നിന്നു പുറപ്പെടുന്നതായ രക്തം അല്പമായിട്ടും ചുവന്നിട്ടും പത്തുയോട്ടുകൂടിയും ഇരിക്കും; അങ്ങനെയുള്ളതുകൊണ്ടു തുടങ്ങിയവയുടെ വേദനയുണ്ടാകും. അധികമായ ശക്തിയുണ്ടായാ ഭവിക്കും.

൩൨. ശിഥിലംശോഭതപീതഞ്ച വിർസ്മിഗ്ദ്ധംഗുരുശീതം
യദുരാരസാംഖനംചാസുർ തദുരമൽ ലാബുപിച്ഛിലം
൩൩. ഗുരോസപിച്ഛസ്തിമിതം ഗുരുസ്തിഗ്ദ്ധഞ്ചകാരണം
ശ്ലേഷ്മാനുബന്ധോവിശോതേ സ്തൂത്രരക്താർശസാംബുധൈഃ

രക്താർശസ്സുണ്ടെന്നു തുടങ്ങിയവയുടെ ഭേദം സ്തൂത്രയെഴുതിയപ്പോൾ ഭേദം ഫേനയെഴുതി കഥത്തിന്റെ സംഖ്യയും അധികമായി ഭവിക്കും. അപ്പോൾ മലം മുറിഞ്ഞിട്ടും വെളുത്തിട്ടും മഞ്ഞുളിച്ചിട്ടും മിനുക്കിത്തുടർന്നിട്ടും കുന്നത്തിട്ടും തണുത്തിട്ടും പോകും. രക്താർശസ്സായിട്ടും നല്ലപോലെയും ചെറുത്തിട്ടും പഴുത്തിട്ടും പോകും. ഗുരോ പശയോട്ടുകൂടിയും ഉറച്ചിട്ടും ഇരിക്കും. രക്തത്തിന്റെയും പിത്തത്തിന്റെയും ലക്ഷണങ്ങൾ മിക്കവാറും തുല്യങ്ങളായിരിക്കയാൽ രക്താർശസ്സിനു പിത്തസംഖ്യവശാലുള്ള ലക്ഷണങ്ങളെക്കുറിച്ച് പ്രത്യേകം പറയാനാണെന്നില്ല. രക്താധിക്യം ഫേനയെഴുതിയപ്പോൾ അർശസ്സുകൾ പിത്താർശസ്സിന്റെ ലക്ഷണങ്ങളെക്കൂടിയിരിക്കുമെന്നു മുൻപു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ.

൩൪. ഹഞ്ചാത്മാമാതതഃപിത്തം കഥോഗ്രഭവത്രയം
സപ്തപ്രകൃത്യന്തീ ഗുദോനാംസമുത്ഭവേ
൩൫. തസ്മാദർശംസദ്ഭവാനി ബാഹുവ്യാധികരാണിച
സപ്തദോഷതാപീനി പ്രായക്രമംഗുരുമാനിച

അർശസ്സുകളുടെ ഉല്പത്തിക്കു തുടർന്നുള്ള ദോഷം മാത്രം മതിയാകുമെന്നിരിക്കുമ്പോൾ ശരീരങ്ങളേയും ശോഷിപ്പിക്കുകയും കറുപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതു എങ്ങനെയെന്നുള്ള ശക്തിയുള്ള ശ്ലോകങ്ങളെക്കുറിച്ചു പരിചരിക്കുന്നു. വാതം കണത്തന്നെയെങ്കിലും പ്രാണൻ അപാന്നൻ വ്യാനൻ ഉദാനൻ സമനൻ ഇങ്ങനെ അഞ്ചുവിധമാകുന്നു. അവയിൽവെച്ചു പ്രാണൻ ശിരസ്സിൽ നിന്നിട്ടു പ്രധാനമായി മാറത്തും കഴുത്തിലും സഞ്ചരിച്ചു ബുദ്ധിയേയും, ഹൃദയത്തിനെയും കണ്ണുകളെയും മുതലായ ശ്രുതിയങ്ങളേയും മനസ്സിനെയും ധരിക്കുന്നു. തുല്യകളേയും

കോട്ടുവായിടുക, ദീർഘശാസംവിടുക, വായിലെ അന്നത്തെ വയറ്റിലാക്കുക. ഇങ്ങനെയുള്ള ക്രിയകളെ ചെയ്യുന്നു. അപനൻ, ഉദരത്തിൽനിന്നിട്ട അരക്കെട്ടിലും വസ്ത്രവിലും ലിംഗത്തിലും തുടക്കിലും സഞ്ചരിച്ചിട്ട ശുദ്ധത്തെയും ആർത്തവ്യത്തെയും ഗർഭത്തെയും പുറത്താക്കുന്നു. വൃണൻ ഹൃദയത്തിൽ നിന്നിട്ട ദേഹാഭ്യന്തരം വളരെ വേഗത്തോടുകൂടെ സഞ്ചരിക്കുന്നു. നടക്കുക അവയവങ്ങളെ മേല്പോട്ടേക്കു ഉയർത്തുകയും കീഴ്പ്പോട്ടേക്കു താഴ്ത്തുകയും ചെയ്യുക, കണ്ണുകൾ അടയ്ക്കുകയും തുറക്കുകയും ചെയ്യുക, ഗമിക്കുക ഭുതലായ് സമന്വേദനശ്ചരന്ദ്ര ഏല്ലാ ക്രിയകളും ഈ വൃണൻതന്നെയാണു ചെയ്യുന്നതു്. ഉദനൻ ഉദസ്സിൽ നിന്നിട്ട മൂക്കിലും നാഭിയിലും കഴുത്തിലും സഞ്ചരിച്ചിട്ട വാക്കുകളെ പുറപ്പെടുവിക്കുകയും പ്രയത്നം ചെയ്യുകയും മനുപ്രസരേന്തയും ബലത്തെയും വസ്ത്രത്തെയും കാർമ്മയേയും ഉണ്ടാക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. സമനൻ, ജറംഗിയുടെ സമീപത്തിൽനിന്നിട്ട വയറ്റിൽമുഴുവനും സഞ്ചരിച്ചിട്ട അന്നത്തെ വാങ്ങി ആരോഗ്യത്തിൽ വയ്ക്കുകയും അഗ്നിയെ ബലിപ്പിച്ചു ദഹിപ്പിക്കുകയും മലമുത്രങ്ങളെ വേർതിരിക്കുകയും അവയെ പുറത്തു കളയുകയും ചെയ്യുന്നു.

പിത്തവും, പാചകം, രത്നജകം, സന്ധിക. ആലോചകം ഭ്രാജകം ഇങ്ങനെ അഞ്ചുവിധമാകുന്നു. അവയിൽ പാചകം ആരോഗ്യത്തിന്റേയും പക്ഷാഗത്യത്തിന്റേയും മദ്ധ്യത്തിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു. അതു പുഥിദ്വദിഭൂതങ്ങളിൽ നിന്നുണ്ടായതെന്നെങ്കിലും അഗ്നിയുടെ ബലം ഏറിയിരിക്കുമ്പോൾ ദ്രവതാത്മകം കൂടാതെനില്ക്കുന്നു. പാകകൃത്യ ഭുതലായ കർമ്മങ്ങളെ ചെയ്യുക മേന്മ വായിട്ട അതിനെ അന്നമൻ എന്നു പറയുന്നു. അതു അന്നത്തെ പചിക്കുകയും സരോത്തരം കിട്ടത്തെയും വെറുരെ ആക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. പക്ഷാഗതമദ്ധ്യത്തിൽ ഇരുന്നിട്ട രജതാദിഭൂതം നല്ലപിത്തങ്ങൾക്കു ബലത്താകട്ടെ അനുഗ്രഹിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ആരോഗ്യത്തിൽ ഉരിക്കുന്നതായ പിത്തം രജതം ആകുന്നു രസത്തെ രക്തമാക്കുന്നിടത്തും അതിനു രജതം എന്നു പേരുണ്ടായി ഹൃദയത്തിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നപിത്തം സന്ധികമാകുന്നു. ബുദ്ധി, മേധ, അഭിമാനം, മൃഗലായചാര്യകാണ്ടു ആഗ്രഹിക്കപ്പെട്ടതിനെ സന്ധിപ്പിക്കുന്നിടത്തും അതിന്നു സന്ധികം എന്നു പേരുണ്ടായ്, കണ്ണിൽസ്ഥിതിചെയ്യുന്ന പിത്തം ആലോചകമാകുന്നു. അതിനു രൂപങ്ങളു പ്രാഥിപ്തികൾ രൂപം ശക്തിയുള്ളതുകൊണ്ടു് ആലോചകമെന്നു പേരുണ്ടായി. താക്കുക സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന പിത്തം ഭ്രാജകമാകുന്നു. താക്കുന്ന പ്രകാശിപ്പിക്കുമെന്നുവരിട്ട അതിന്നുഭ്രാജകം എന്നു പേരുണ്ടായി.

കഫവും, അവലംബകം, ക്ലേശകം, ബോധകം, തപ്തകം, ശ്ലേഷകം ഇങ്ങനെ അഞ്ചുവിധത്തിലുണ്ടു്. ഇവയിൽ മാവത്തിലിരിക്കുന്ന കഫം അസ്വാകൃതികൊണ്ടു തങ്ങളിലിന്നും അന്നബലംകൊണ്ടു ഹൃദയത്തിന്നും അവിടെത്തന്നെ സ്ഥിതിചെയ്തിട്ട ജലവൃണാഭംകൊണ്ടു ശേഷമുള്ള കഫ വൃണങ്ങൾക്കും രജനയെ ചെയ്യുന്നിന്നാൽ അവലംബകം എന്നു പേരുണ്ടായി. ആരോഗ്യത്തിൽ ഉള്ള കഫം ക്ലേശമാകുന്നു ആഹാരസേവ്നമത്തെ നന്നയ്ക്കുക ചേതുവായിട്ട അതിന്നു ക്ലേശകം എന്നു പേരുണ്ടായി. നാമിന്റേതാക്കുന്നതായ കഫം ബോധകമാകുന്നു. ദ്രവ്യങ്ങളുടെ രസത്തെ ബോധിപ്പിക്കുന്നിടത്തും അതിന്നു ബോധകം എന്നു പേരുണ്ടായി. ശിരസ്സിലിരിക്കുന്നതായ കഫം തപ്തകമാകുന്നു. കണ്ണുകളെ തുച്ഛിപ്പിച്ചു തുടക്കമുവായിട്ട അതിന്നു തപ്തകം എന്നു പേരുണ്ടായി. സന്ധികളിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന കഫം ശ്ലേഷകമാകുന്നു. അസ്ഥികളുടെ സന്ധികളെ തമ്മിൽ ചേർക്കുമെന്നുവരിട്ട അതിന്നു ശ്ലേഷകം എന്നു പേരുണ്ടായി.

അർശസ്സുകളുടെ ഉല്പത്തിയിൽ മേൽപറഞ്ഞ ഏകദവിധത്തിലുള്ള വാതപിത്തകഫങ്ങളും കോപിക്കുന്ന അതുവേഗമായിട്ട അർശസ്സുകൾക്കു വലുതായ ദുഃഖത്തെയും ഉദരം അഗ്നിമാന്ദ്യം മുതലായ വ്യാധികളേയും ഏല്ലാ ശരീരങ്ങളിലും വേദനയേയും സന്താപത്തെയും ഉണ്ടാക്കുന്നു.

ഇപ്രകാരമുള്ള അർശസ്സുകൾ സമ്പന്നമുണ്ടായിട്ടും കൃച്ഛ്രസാധ്യങ്ങളായിട്ടും അസാധ്യങ്ങളായിട്ടും ഉണ്ടു്!

സാധ്യാസാധ്യാകുഃണങ്ങൾ.

- ൩൩. ബാഹ്യാന്തരപഞ്ചജാതാ ന്യേകഭോഷാത്മനാനിച അർശാസിന്ധുപസാധ്യാനി നചിരോത്പതിതാനിച
- ൩൪. ദ്വന്ദ്വജാനദ്വന്ദ്വീയാന്തരം വഞ്ചയാന്ത്യാശ്രിതാനിച കൃച്ഛ്രസാധ്യാനിതാന്താഹുഃ പരിസംവത്സരാനിച

(൩൨) അർശോഭാഗനിദാനം

൩൨. സഹജാനിത്രിദോഷാണി യാനിചാഭ്യന്തരാംവലി
ജായന്തേർശാംസി:സംഗ്രിത്യ താന്യസാദ്ധ്യാനിധിർദ്ദിശേൽ
൩൩. ശേഷതപാദായുഷസ്താനി ചതുഷ്പാദസമനപിതേ
യാപ്രാന്തേദീപ്തകായാഗൈഃ പ്രത്യാപ്തേയാന്യതോന്യഥാ
൩൪. റന്ദസ്ഥപാദേഭ്യേനാഭ്യോം ഗുദേവ്യഷണയോസ്തഥാ
ശോമൊഹൃൽപാർശ്വശുദ്ധായസ്യാസാദ്ധ്യോർശസോഹിസഃ
൩൫. ഹൃൽപാർശ്വശുദ്ധംസംമോഹ ചർദ്ദിരംഗന്യരഗ്ജാ
തൃഷ്ണാഗുദസ്യാപാകശ്ച നിഹന്തപിഗ്നജാതരം
൩൬. തൃഷ്ണാരോചകശുദ്ധാത്മ മതിപ്രസൃതശോനിതം
ശോമാതിസാരസംയുക്ത കർശാംസിക്ഷപയന്തിഹി

പുറത്തെ വലിയായ സംവരണയിൽ ഒരു ദോഷത്തിന്റെ കോപം ഹേതുവായിട്ടുണ്ടായവയും ഒരുവത്സരം തികയാത്തവയുമായ അർശസ്സുകൾ സുഖസാദ്ധ്യങ്ങളാകുന്നു. മേൽപറഞ്ഞ വലിയിൽ രണ്ടുദോഷങ്ങളുടെ കോപം ഹേതുവായിട്ടുണ്ടായ അർശസ്സുകൾ കൃച്ഛ്രസാദ്ധ്യങ്ങളും മൂന്നു ദോഷങ്ങളുടെ കോപം ഹേതുവായിട്ടുണ്ടായവ, യാപ്യങ്ങളും ആകുന്നു. രണ്ടാമത്തെ വലിയായ വിസർജ്ജിനിയിൽ ഒരു ദോഷത്തിന്റെ കോപം ഹേതുവായിട്ടുണ്ടായ അർശസ്സുകൾ കൃച്ഛ്രസാദ്ധ്യങ്ങളാകുന്നു. രണ്ടു ദോഷങ്ങളുടെ കോപം ഹേതുവായിട്ടുണ്ടായവയും ഒരുവത്സരം ചെന്നവയുമായ അർശസ്സുകൾ യാപ്യങ്ങളാകുന്നു. മൂന്നുദോഷങ്ങളുടെ കോപം ഹേതുവായിട്ടുണ്ടായ അർശസ്സുകൾ അസാദ്ധ്യങ്ങളാകുന്നു. മൂന്നാമത്തെ വലിയായ പ്രവാഹിണിയിൽ ഒരു ദോഷത്തിന്റെ കോപം ഹേതുവായിട്ടുണ്ടായ അർശസ്സുകൾ യാപ്യങ്ങളാകുന്നു. രണ്ടുദോഷങ്ങളുടെ കോപം ഹേതുവായിട്ടും മൂന്നുദോഷങ്ങളുടെ കോപം ഹേതുവായിട്ടും ഉണ്ടായ അർശസ്സുകൾ അസാദ്ധ്യങ്ങളാകുന്നു. സമജർശസ്സുകളും ഈ സാദ്ധ്യങ്ങൾതന്നെ. ആയുസ്സു ചെമ്പൂൻ പരിചാരകൻ തുടങ്ങിയുള്ള പാദ സമ്പത്തുകളും അഗ്നിബലവും ഉണ്ടെങ്കിൽ യാപ്യങ്ങളായും വരും. അതുകൾ ഇല്ലെങ്കിൽ അസാദ്ധ്യങ്ങൾതന്നെ ആകുന്നു- അർശാരോഗിക്കു കൈകളിലും കാലുകളിലും മുഖത്തിലും നഭിയിലും ഗുദത്തിലും പുഷണങ്ങളിലും വീകവും ഹൃദയത്തിലും വാരിപ്പുറങ്ങളിലും രോഗം ഉണ്ടെങ്കിൽ അയ്യഭ്യുടെ അർശസ്സു അസാദ്ധ്യമാകുന്നു. ഹൃദയത്തിലും വാരിപ്പുറങ്ങളിലും കത്തനേനവും ബോധശക്തിയുംമർദ്ദിയും ശരീരത്തിന്നു വേദനയും പനിയും ഗുദത്തിൽ പഴുപ്പും ഉള്ള അർശരോഗി മരിക്കും. തണ്ണീർദാഹം അരുചി, വേദന ഇവയെക്കൊണ്ടുപാരവശ്യവും അധികമായശക്തി സ്രവവുംനിതം അതിസാരവും ഉള്ള അർശാരോഗിയും മരിക്കും.

൩൭. മേന്ദ്രാദിഷ്ഠപിപ്ലവകൃതേ യഥാസ്ഥാനാഭിജാനിച
ഗന്ധപദാസ്ത്രപാണി ഷീമശിലാനിമുദുനിച

ലിംഗം, കണ്ണു, മൂക്കു, ചെവി മുതലായവയും ദോഷങ്ങളുടെ അചഞ്ചാരസരണം അർശസ്സുകൾ ഉണ്ടാകും- നാഭിയിലും അർശസ്സുണ്ടാകും ആ അർശസ്സുകൾ ഞാഞ്ഞൂലിന്റെ ദൃഢപോലെയും പശയോടു കൂടിയും മുട്ടകളായും ഇരിക്കും-
ചർമ്മകീലലക്ഷണം.

൩൮. വ്യാനോഗ്രാഹീതപാശ്ലേഷാണാം കരോത്വർശസ്തപചോബ്ധവിഃ
കീലോപമംസ്ഥിരവരം ചർമ്മകീലന്തുതംവിദ്ദഃ

൩൯. വാതേനതോദപാദേഷ്യം പിത്താദാസിതരക്തതാ
ശ്ലേഷണാസ്തിഗ്ദ്ധതാതസ്യ ഗുഹീതതപസവണ്ണതാ.

സമശരീരങ്ങളിലും സഞ്ചരിക്കുന്ന വ്യാനൻ എന്ന വായു കഥഞ്ഞ സ്വീകരിച്ചിട്ടു തപകിന്റെ ബാഹിർഭാഗത്തിങ്കൽ കരുതരം അർശസിനെ ഉണ്ടാക്കും. അതു ആണിപോലെയും ഉറപ്പേടും പരപരപ്പേടുംകൂടിയും ഇരിക്കും- അതിനെ ചർമ്മകീലമെന്നു പറയുന്നു. അതു താമരമുളയ്ക്കു ഭാഷ- വാതജമാണെങ്കിൽ കത്തനേനവും കഠിനവുമുണ്ടാകും. പിത്തജ

അർശരോഹനിദാനം (൩൯)

മാണെങ്കിൽ കറുപ്പും ചുവപ്പുമുണ്ടാകും. കഥജമാണെങ്കിൽ നേർ മയംയും വലുതും ശരി രത്തിന്റെ വണ്ണംപോലെയിരിക്കുന്ന വണ്ണത്തോടുകൂടിയും ഇരിക്കും.

ഇതി കേശവദേവികൃതൗ സാരചന്ദ്രികാഖ്യാനേ

മാധവനിദാനപുണ്യാനേ അർശരോഹനിദാനം

സമാപ്തം.

അഗ്നിമാന്ദ്യനിദാനം

൧. മന്ദസ്തീക്ഷ്ണോമവിഷമ സ്തമശ്ചേതിചതുവിധഃ

കഥപിത്താനിലാധിക്യാ ത്തത്സാമ്യായജ്ഞരോനമഃ

ജരരോഗി, മന്ദം, തീക്ഷ്ണം, വിഷമം, സമം, ഇങ്ങനെ നാലുവിധമാകുന്നു. ജര രോഗിക്കുള്ള ഈ അവസ്ഥ ദോഷങ്ങളുടെ ആധിക്യംനിമിത്തം ഉണ്ടാകുന്നതാകുന്നു. ഏങ്ങി നെമുറന്നാൽ ജരരോഗി, കഥാധിക്യം മേതുവയ്ക്കിട്ടു മന്ദമായും പിത്താധിക്യം മേതുവായിട്ടു തീക്ഷ്ണമായും വാതാധിക്യം മേതുവായിട്ടു വിഷമമായും വാതാതിദോഷങ്ങളുടെ സാമ്യംമേ തുവായിട്ടു സമമായും ഭവിക്കുന്നു.

൨. വിഷമോവാതജാൻഭോഗാൻതീക്ഷ്ണപിത്തനിമിത്തജാൻ

കരോത്യഗ്നിം പൂമാമന്ദോ വികാരാൻകഥസംഭവാൻ

വിഷമാഗ്നി എൺപതു വാതവികാരങ്ങളിൽ ചിലതിനെ ഉണ്ടാക്കും. സാമാന്യമാ യി പാതാതിസാരദികളേയും ഉണ്ടാക്കും. തീക്ഷ്ണാഗ്നി, നല്ലതു പിത്തവികാരങ്ങളിൽ ചില തിനെ ഉണ്ടാക്കും. ചൂടുതലയവയേയും വർദ്ധിപ്പിക്കും. മന്ദാഗ്നി ഇരുപതു കഥവികാര ങ്ങളിൽ ആലസ്യംമുതലായി ചിലതിനെ ഉണ്ടാക്കും. ഇവിടെ പറഞ്ഞ വാതാദിദോഷങ്ങ ളുടെ വികാരങ്ങളെ ചരകത്തിലെ മഹാരോഗാഖ്യായം നോക്കി അറിഞ്ഞുകൊള്ളണം.

അഗ്നിലക്ഷണം

൩. സമാസമാനേരശിതാ മാത്രാസമ്യഗ്വിപച്യതേ

സ്വൽപാപിനൈവമന്ദാഗ്നേ വിഷമാഗ്നേസ്തദേഹിനഃ

൪. കദാചിത്പച്യതേസമൃക്ഷകദാചിമുനപച്യതേ

മാത്രാതിമാത്രാപുരിതാ സുഖംയസ്യവിപച്യതേ

൫. തീക്ഷ്ണാഗ്നിവിതിതംവിദ്വാൽ സമാഗ്നഃശ്രേഷ്ഠഃപച്യതേ.

സമാഗ്നി ഉചിതമായ മാത്രയെ അനുസരിച്ചു ഭക്ഷിക്കുന്നവരുടെ ആഹാരത്തെ നല്ല വണ്ണം പചിക്കും. മന്ദാഗ്നി മാത്രകുറച്ചു ഭക്ഷിച്ചിരുന്നാലും അതിനെ ശരിയായി പചിക്കയി ല്ല. വിഷമാഗ്നിയുടെ ഭണ്ണസാധനത്തെ ചിലപ്പോൾ ശരിയായി പചിക്കയും ചില പ്പോൾ പചിക്കാതിരിക്കുകയും ചെയ്യും. തീക്ഷ്ണാഗ്നി അതിമാത്രയായി ഭക്ഷിച്ചാലും ഭക്ഷിച്ചി ല്ലെങ്കിലും ശരിയായി പചിക്കും. ഗുരുവൃത്തങ്ങളേപ്പോലും അതിമാത്രയായി ഭക്ഷിച്ചാൽ അവ യെ എത്രയും വേഗത്തിൽ ദഹിപ്പിക്കുന്ന അഗ്നിക്കു അത്രത്തിൽ അഗ്നി അല്ലെങ്കിൽ അത്യാ ഗ്നി എന്ന പേർ പറയപ്പെടുന്നു. ഈ അഗ്നികളിൽ വച്ചു ശ്രേഷ്ഠമായിട്ടുള്ളതു സമാഗ്നിയാ കുന്നു.

ഇതി കേശവദേവികൃതൗ സാരചന്ദ്രികാഖ്യാനേ

മാധവനിദാനപുണ്യാനേ അഗ്നിമാന്ദ്യനിദാനം

സമാപ്തം

അജിണ്ണനിദാനം

൧. അമംവിദഗ്ദ്ധംവിഷ്ണുബ്ധംചമപിത്താനിലെസ്ത്രീഭിഃ
അജിണ്ണംകേമിദിമരന്തി ചതുരന്ദരസശേഷതഃ
൨. അജിണ്ണംപഞ്ചമംകേമി നിർദ്ദോഷംദിനപാകിച
വദന്തിഷാഘഞ്ചാജിണ്ണം പ്രാകൃതംപ്രതിധാസരം

അഗ്നിമാന്യത്തിന്നു അജിണ്ണവും അജിണ്ണത്തിന്നു അഗ്നിമാന്യവും കാരണമാശീരിക്കുകൊണ്ടു അഗ്നിമാന്യനായാ അജിണ്ണനിദാനത്തെപ്പറയുന്നു. കഥാ മേതുവായിട്ടുള്ള അജിണ്ണത്തിന്നു ആമം എന്നു പേർ പറയപ്പെടുന്നു. പിത്താ മേതുവായിട്ടുള്ള അജിണ്ണത്തിന്നു വിദഗ്ദ്ധം എന്നു പേർ പറയപ്പെടുന്നു. വാതം മേതുവായിട്ടുള്ള അജിണ്ണത്തിന്നുവിഷ്ണുബ്ധം എന്നു പേർ പറയപ്പെടുന്നു. ഇങ്ങിനെ മൂന്നുവിധം അജിണ്ണമുണ്ടു്. എന്നാൽ ആമംരംദം ഹിമിമതിന്റെരംഗം ശുദ്ധമായ ഏതൊരു ഉണ്ടായാലും ചിപ്പപ്പോൾ ആമംരംദം ദഹിക്കാതെകിടക്കും. ഇതു നാലാമതായ ഒരുവക അജിണ്ണമാണെന്നു ചിലർ പറയുന്നു. ഇതിനെപ്പറ്റി സുശ്രുതത്തിൽ പറഞ്ഞ ശ്ലോകത്തെ ഇവിടെ ചേർക്കുന്നു. “മുദഗാശ്ശുദ്ധാവപിഭക്തകുശലാ നജായതഹ്നേഗുരുതരായപന്യ രസവേഷണേനതുപ്രസേകം ചതുർത്ഥമേതത് പ്രവദന്തേജിർണ്ണം” അന്നത്തിന്റെ ചാരമാനന്തരം ഏതൊരു ശുദ്ധിയുണ്ടെങ്കിലും ഭക്ഷണത്തിൽ ആഗ്രഹം ഉണ്ടാകേണ്ടതു്. അങ്ങിനെ ഗുരുതപാ ഉണ്ടായിരിക്കും. കൂടക്കൂടെ ഇപ്പുകയും ചെയ്യും. ഈ വക ലക്ഷണങ്ങൾ അന്നം ദഹിക്കയും അന്നരസം ദഹിക്കുന്നതിനെയും ചെച്ചുമ്പോൾ ഉണ്ടാകുന്നവയാണു്. “ഈ അവസ്ഥയിൽ ചതുർത്ഥകമായിരിക്കുന്നഅജിണ്ണമുണ്ടെന്നു പറയണം. ആമം വിദഗ്ദ്ധം വിഷ്ണുബ്ധം ഈ മൂന്നു അജിണ്ണങ്ങളും അന്നത്തിങ്കൽനിന്നു ജീകുന്നവയാണു്. രസശേഷം എന്ന അജിണ്ണം ആമംരംദസത്തിങ്കൽനിന്നു ജീകുന്നതുമാണു്. ആമം ആദിയായ മൂന്നു അജിണ്ണങ്ങളെ ദോഷസംബന്ധമുള്ള രസശേഷമെന്ന അജിണ്ണത്തിന്നു ദോഷ സംബന്ധിപ്പു. വയ്പ്പിക്കുമുതലയെ ഉപദ്രവങ്ങളോടുകൂടി അമോഹനംകൊണ്ടു ആമാരം പക്ഷപതയ പ്രാപിക്കുന്നതു അഞ്ചാമതായ അജിണ്ണമാണെന്നു ചിലർ പറയുന്നു. വയ്പ്പിക്കുമുതലയെ ഉപദ്രവങ്ങളോടുകൂടാതെ ഒരു പകൽ കൊണ്ടു ആമംരം പക്ഷപതയെ പ്രാപിക്കുന്നതു മേരുമേരു അജിണ്ണമാണെന്നും പറയുന്നു. ഭക്ഷണം കഴിഞ്ഞതിന്റെ ശേഷം ഇടത്തുവശം ചരിഞ്ഞുകിടക്കുകമുതലായ ക്രിയകൾ കൊണ്ടു അന്നത്തിന്നു ദാഹമുണ്ടാകും. ഇതിനെപ്പറ്റിയുള്ള സുശ്രുതവക്യം ഇവിടെ ചേർക്കുന്നു. “ഭക്തപപദരതംഗതപാ വാമപരർശോനനംവിശൽ ശബ്ദപരസ്യദുർഗ്ഗംഗസ്യ ഷഞ്ചനസഃപ്തിമാൻ ഭിക്ഷവാൻ പചസചവതാതനന്നാ സാധുതിക്രുതി” ഭക്ഷണംകഴിഞ്ഞ ഉടനെ നൂറു അടി നടന്നിട്ടു ഇത്തുറശം ചരിഞ്ഞു കിടക്കുകയും മനസ്സിന്നു സന്തോഷകരങ്ങളായ ശബ്ദപരസ്യദുർഗ്ഗംഗങ്ങളെ സേവിക്കയും ചെയ്യാൻ ആയവൻ ഭക്ഷിച്ച അന്നം വഴിയമ്പലത്തു ദഹിക്കുന്നതാകുന്നു.

അജിണ്ണത്തിന്നുള്ളകാരണങ്ങൾ.

൩. അത്യംബുപാനാദിഷമാശനാച്ച
സന്ധാരണാംസപ്ലവീപയ്യുതാച്ച
കാലേപി സാത്മ്യംലഘു മാചിഭക്ത-
മന്നംനപാകംഭജതേനരസ്യ

അധികമായി വെള്ളം കുടിക്കുകയോ സമയംതെറ്റി ഉണ്ടാകഴിക്കുകയോ മലമൂത്രാദിദഹനങ്ങളെ തടക്കുകയോ പകലുണ്ടാകുകയോ ചെയ്താൽ സമയത്തുതന്നെ ഭക്ഷിപ്പപ്പെട്ട അന്നമായിരുന്നാലും പശ്യമായും സിനിഗ്ലോസ്റ്റാദി ഗുണങ്ങളോടുകൂടിയതായുമിരുന്നാലും ദഹിക്കുന്നതല്ല -

അജീണ്ണനിദാനം (൨൧)

അമാജീണ്ണലക്ഷണം.

൨. തത്രാമേഹതതോൽക്ലേശഃ ശോഥോഗണ്ഡാക്ഷിക്ലടഗഃ

കൽഗാരശ്ചയഥാഭക്ത മവിദഗ്ദ്ധപ്രപാത്തതേ

അജീണ്ണങ്ങളിൽവെച്ചു അമാജീണ്ണത്തിങ്കൽ; ശരീരത്തിന്നു കനവും, ശേഷവും കവിക
ത്തടങ്ങളിലും കണ്ണിന്റെ ചേളമേലും വീകവും ഏമ്പക്കവും ഉണ്ടാകും. അപ്പോൾ ഭക്ഷിച്ച
പോലെ രോഗനകയുംവെച്ചും.

൫ വിദഗ്ദ്ധപ്രഭാകൃത്യൗർമുർമരഃ പീത്താമുവിവിധാതജഃ

ഉൽഗാരശ്ചസധുമാമുഃ സ്പദോദാഹശ്ചായതേ.

വിദഗ്ദ്ധാജീണ്ണത്തിന്നു തലശിരിച്ചിലും തണ്ണീർചേലും ഉന്ദിയസാരവും പിത്തം
യേതുവായിട്ടു പലവിധത്തിലുള്ള വേദനകളും പുഷ്പത്തു തികട്ടലും പുളിച്ചതികട്ടലും വിയ
ർപ്പും ഉണ്ണവുമുണ്ടാകും.

വിഷുബ്ധാജീണ്ണലക്ഷണം.

൩. വിഷുബ്ധേശ്ചലമാലാമാനം വിവിധാവാതവേദനാ

മലപാതാപ്രവൃത്തിശ്ച സ്തംഭോമോഹാഗാപീഡനം

വിഷുബ്ധാജീണ്ണത്തിന്നു വയറുവേദനയും വയറുവീഴലും ഹൃദയവിന്റെ പലവിധ
മായ ഉപദ്രവങ്ങളും മലത്തിന്നും അശോചായുവിന്നും പ്രവൃത്തിയില്ലായ്മയും മന്ദതയും മോ
ശ്ശവും ശരീരത്തിന്നു നേരും ഉണ്ടാകും.

രസശേഷജീണ്ണലക്ഷണം.

൪. രസശേഷേണവിദേഹോ റുടയാശുലിഗ്ഗഗരവേ

സശേഷജീണ്ണത്തിന്നു അന്നത്തിങ്കൽ വെറുപ്പും ഹൃദയത്തിന്നു അതുജലിയും ശരീര
ത്തിന്നു കനവും ഉണ്ടാകും.

അജീണ്ണോപദ്രവങ്ങൾ.

൧. മുർമ്ലപ്രവാഹാവമുഃ പ്രസേകസ്സദനഭ്രമഃ

ഉപദ്രവാഭവന്ത്യേതേ മരണോവാപ്യജീണ്ണതഃ

ഉന്ദിയസാരം പേഹരക ഛർദ്ദി വായിൽനിന്നു വെള്ളംവരിക ന ഉർച്ച തലതിരിച്ചി
ൽ ഇവയ്ക്കേയും അജീണ്ണം യേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന ഉപദ്രവങ്ങളാകുന്നു അജീണ്ണം വലി
ച്ചിൽ മരണവും ഭവിക്കും

൯. അനാത്മവന്തഃപശുവൽ ഭുഞ്ജതേയേപ്രമംണതഃ

ശോഗാനീകസ്യതേമൂല മജീണ്ണപ്രാപ്തവന്തിഹി.

വിചാരം കൂടതെ ആഹാരത്തെന്നു സുഖകരമാണെന്നു വിചാരിച്ച പശുക്കളെപ്പോ
ലെ അധികം ഭക്ഷിക്കുന്നവർക്കു അനേകരോഗങ്ങൾക്കു മൂലമായിരിക്കുന്ന അജീണ്ണമുണ്ടാകും

ഇതി കേശവഭേദികകൃതൗ സൗചത്രികാഖ്യാനേ

മാധവനിദാനവ്യാഖ്യാനേ അജീണ്ണനിദാനം

സമാപ്തം.

—*—

വിഷുചികാനിദാനം.

—*—

൧. അജീണ്ണമാമവിഷുബ്ധാ വിദഗ്ദ്ധശ്ചയദീരിതം

വിഷുചുപ്രവൃത്തിശ്ചൈതസ്മാൽ ഭവേച്ചാപിവിവഞ്ചികാ

അജീണ്ണത്തിൽനിന്നു വിഷുചികയുണ്ടാകുന്നതിനാൽ അജീണ്ണനേത്തരം വിഷുചികാ
നിദാനത്തെപ്പറയുന്നു ആമം വിഷുബ്ധം വിദഗ്ദ്ധം ഇങ്ങിനെ മൂന്നു അജീണ്ണങ്ങൾ മേൽ

(൨൨) വിഷ്ണുചികാണിദാനം

പറയപ്പെട്ടിട്ടുള്ളൊ എന്നാൽ ആ അജിണ്ണങ്ങളിൽനിന്നാകുന്നു വിഷ്ണുചികയും അലസകവും വിലംബികയും ഉണ്ടാകുന്നത്

൨. സൂചീഭിരിവഗാത്രാണി തുടൻസന്തപ്യകേനിലഃ
യന്ത്യാജിണ്ണനസാവൈദ്യേ വിഷ്ണുചീതിനിഗദ്യതേ.

അജിണ്ണം ഹേതുവായിട്ടു വരാം എല്ലാ അവയവങ്ങളെയും സൂചികൾക്കൊണ്ടു കത്തുന്നവരോ എന്നു തോന്നുമറു ദേഹപീഡയെ ഉണ്ടാക്കുന്നതിന്നു വിഷ്ണുചികയെന്നു വൈദ്യന്മാരൽ പറയപ്പെടുന്നു. ഈ ശ്ലോകത്തിൽ വര്യ എല്ലാ അവയവങ്ങളേയും സൂചികൾക്കൊണ്ടു കത്തുന്നവരോ എന്നു തോന്നുമറു. ദേഹപീഡയെ ഉണ്ടാക്കുന്നതെന്നു പറഞ്ഞതുകൊണ്ടു വിഷ്ണുചികയ്ക്കു വരതസംബന്ധം മാത്രമേ ഉള്ളൂ എന്നു വിചാരിക്കരുതു വിഷ്ണുചികയ്ക്കു മൂന്നു ദോഷങ്ങളുടേയും സംബന്ധമുണ്ടു് അതിന്നു തന്ത്രാന്തരത്തിലെ ഒരു ശ്ലോകം ഇവിടെക്കുണിക്കുന്നു. വിവിധൈവേദനാഭേദൈർവായ്ക്കേദൈർവശകോപത സൂചീഭീവഗാത്രാണി ഭിനതീതിവിഷ്ണുചികഃ വാതാഭിദോഷങ്ങൾ ഏകദാർവ്യം കോപിച്ഛി മേഹവിധിങ്ങളായ വേദനകളോടുകൂടി എല്ലാ അവയവങ്ങളെയും സൂചികൾക്കൊണ്ടു കത്തുന്നവരോ എന്നു തോന്നുമറു. ദേഹപീഡയെ ചെയ്യുന്നതിന്നു വിഷ്ണുചിക എന്നു പേർപറയപ്പെടുന്നു. ഇവിടെ വാതാഭിദോഷങ്ങളുടെ സംബന്ധം പറഞ്ഞതിന്നു പുറമെ മേൽപറയപ്പെട്ട ആമം മുതലായ അജിണ്ണങ്ങൾക്കും വാതാഭിദോഷങ്ങളുടെ സംബന്ധം പറഞ്ഞു ട്ടുണ്ടു് വാതാഭി മൂന്നു ദോഷങ്ങളും കോപിച്ചാണു വിഷ്ണുചിക ഉണ്ടാകുന്നതെങ്കിലും അതു വാതാധികമായിട്ടും പിത്താധികമായിട്ടും കഫാധികമായിട്ടും ഉണ്ടു്.

൩. നന്താംപരിമിതാഹാരാ ലഭന്തേവിദിതാഗമഃ
മൂഢസ്മാമജിതാത്മനോ ലഭന്തേശനലോലുപാഃ

കുറമായ ഭക്ഷണവും വൈദ്യശാസ്ത്രത്തിൽ അറിവും ഉള്ളവർക്കു വിഷ്ണുചിക ഉണ്ടാകുന്നതല്ല ഭക്ഷ്യം ഇന്നതെന്നും അഭക്ഷ്യം ഇന്നതെന്നും ഉള്ള അറിവു ലഭിച്ചിട്ടില്ലാത്തവർക്കും ഇന്ത്രിയനിഗ്രഹം ഇല്ലാത്തവർക്കും പതുക്കെപ്പോലെ അളവില്ലാതെ ഭക്ഷിക്കുന്നവർക്കും മാത്രമേ വിഷ്ണുചികയുണ്ടാവൂ

വിഷ്ണുചികാ ലക്ഷണം.

൪. മുർഛാതിസാരൈശ്ചമദ്യഃപിപാസാ
ശൂലോഭ്രമാദോഽപ്സുനജുംഭോഹഃഃ
വൈവർണ്ണ്യകമ്പഃഽഘ്രോദയേരുജശ്ച
ഭവന്തിതന്ത്യാശിരസശ്ചഭേദഃ

വിഷ്ണുചികയ്ക്കു ഇന്ത്രിയസാദവും അതിസാരവും ഛർദ്ദിയും തണ്ണീർക്കുമവും വയറുനേരവും തലതിരിച്ചിലും കുമ്പിൾ നിന്നു ഉരുണ്ടുകയറുകയും കോട്ടപായും ദാഹവും ശരീരത്തിൽ പഴുപ്പു നിറത്തിന്നു മറവും വിറയലും നെഞ്ചിൽ വേദനയും തലവേദനയും ഉണ്ടാകും

അലസകലക്ഷണം.

൧. കക്ഷിരനവൃതൈത്യത്ഥം പ്രതാമ്യേൽപരികൂജതി
വിതലോമാശതശ്ചൈവ കക്ഷാപുപരിധാവതി
൨. വാതവദ്യോനിദോശശ്ച യന്ത്യാത്യത്ഥംഭവേദപി
തന്ത്യാലസകമാചഞ്ച്യ തുണ്ണാൽതാരൈചയന്ത്യാതു.

വയറിന്നു വളരെ വിർപ്പു മോഹം (ചർമ്മകേട) ആത്തന്നാക്കത്ത പുറപ്പെടുവിക്കുവര്യ അജിണ്ണത്താൽ അധോഭാഗത്തിങ്കൽ തട്ടിക്കപ്പെട്ടിട്ടു നാഭിയിൽ നിന്നു കഴുത്തുവളരെ കട്ടിടുക, വര്യവിനേരവും മലത്തിനേരവും ഗതിക്കു മുടക്കമുണ്ടാകു തണ്ണീർക്കുമം ഏമ്പക്കം ഈ ചകുലാർണ്ണങ്ങളോടുകൂടിയ രോഗത്തിന്നു അലസകമെന്നു പേർ പറയപ്പെടുന്നു

വിഷ്ണുചികാനിദാനം (൧൩)

വിലംബികാലക്ഷണം.

൧. ദുഷ്ടശുഭകരംകഥമാതാത്യാം പ്രവർത്തനേനോല്പഥധൗയസ്യ
വിലംബികാനതാംദൃശ്യഭൂതിസ്യാമാചക്ഷതേശാസ്ത്രവിദഃപുരാണാഃ
ഭക്ഷിക്കപ്പെട്ട അന്നം കഥവായുക്കളിൽ ഭക്ഷിതമായിട്ടു മേല്പോട്ടും കീഴ്പ്പോട്ടും
പോകാതെ ആമുദായത്തിൽതന്നെ വളരെ നേരം കിടക്കുന്നതിന്നു വിലംബിക എന്നുപേർ.
ഈ രോഗം കഴിഞ്ഞു ചികിത്സിച്ചാലതെ ഭേദപ്പെട്ട എന്നു ശാസ്ത്രജ്ഞന്മാരായിരിക്കുന്ന പൂ-
ർവ്വവൈദ്യന്മാർ പറയുന്നു.

അലസകത്തിന്നു ദുസ്സഹമായ വേദനയുണ്ടാകും. വിലംബികക്കു അതുണ്ടാകയില്ല.
ഇതാകുന്നു അലസകത്തിന്നും വിലംബികയ്ക്കും തമ്മിലുള്ള പ്രധാനഭേദം.

൨. യത്രസ്ഥമാമംവിരുജേത്തമേവ
ഭേദംവിശേഷേനവികാരജ്ഞാതൈഃ
ഭോഷണയേനാവതതംശരീരം
തല്പക്ഷണൈരാസമുത്തദൈവശ്ച.

ആമം യാതൊരിടത്തുസ്ഥിതിചെയ്യുന്നവോ ആ സ്ഥലത്തെ അല്ലെങ്കിൽ ദേശത്തെ
വികാരസമുദായങ്ങളെക്കണ്ടു വിശേഷിച്ചും വേദനപ്പെടുത്തും; വിശേഷിച്ചും വേദനപ്പെട്ട
തതും എന്നുപറഞ്ഞതുകൊണ്ടു അസുസ്ഥലത്തെ അല്ലെങ്കിലും വേദനപ്പെടുത്തുമെന്നു കിട്ടുന്നു.
ഇനി വികാരസമുദായം എങ്ങിനെയുള്ളവയാണെന്നു നോക്കാം; ആമഭോഷം ഉണ്ടായിരി-
ക്കുമ്പോൾ ശരീരത്തിൽ വ്യാപിച്ചിരിക്കുന്ന ഭക്ഷണം യാതൊന്നും ആ ഭോഷത്തിന്റെ ലക്ഷണ-
ങ്ങളോടു കൂടിയവയും ആമഭോഷത്തിൽ നിന്നുണ്ടായവയും ആകുന്നു.

വഷ്ടുചികയുടേയും അലസകത്തിന്റെയും അസാധ്യലക്ഷണം.

൩. യശ്ചാമദൈതഃപുനഃപാലസംജ്ഞാ
വചുർദ്ദിതോഭൃത്തശ്ചതനേതഃ
ക്ഷാമസപരസ്സപ്വിമുക്തസന്ധി
ത്വായാനരസ്സോചനരാഗമായ

പല്ലം മുണ്ടും നഖങ്ങളും കറുത്തിരികയും അല്ലമായ ബോധം ഉണ്ടായിരിക്കയുംചെ-
ർപ്പിച്ചതുമായിട്ടു വളരെ പീഡയുണ്ടാകയും കണ്ണുതാണിരിക്കയും ചെയ്യുവതും അവയ
വങ്ങളുടെ സന്ധികൾചേർപെട്ടു പോകയും ഈ വക ലക്ഷണങ്ങളോടുകൂടിയ വിഷ്ണുചികാ
രോഗിയൊക്കെ അലസകരോഗിയുടേതു ജീവിയ്ക്കുന്നതല്ല. വിലംബിക സ്വഭാവേന ഉ-
ത്പന്നമെന്നാകുന്നു.

ജിണ്ണാഹാരലക്ഷണം.

൧. ഉൽഗാരശുദ്ധിതസാഹോ വേഗോത്സർഗ്ഗോരഹോചിതഃ
ലഘുതാക്ഷുതപിപാസാച ജിണ്ണാഹാരസ്ഥലക്ഷണം.

ഏവകത്തിന്നു ശുദ്ധിയും ഉത്സാഹവും (ശരീര മനസ്സുകൾക്കു ബലം) മലമൂത്രങ്ങളുടെ
വേഗത്തോടുകൂടിയതായഗതിയും ദേഹത്തിന്നു ലഘുവയും വിശേഷിച്ചും ഉദരത്തിന്നു ലഘു-
വയും വിശപ്പും ദഹവും ഉണ്ടാകുമ്പോൾ അന്നംചെയ്തു എന്നറിഞ്ഞുകൊള്ളണം.

ഇതി ഭേദവദേശികകൃതൈ സാരചന്ദ്രികാഖ്യാനേ
മാധവനീദാനാഖ്യാനേ വഷ്ടുചികാലസകവിലംബികാനിദാനം

൩൧൨൧.

കൃതിനിഘാണം.

൧. കൃത്യസൂത്രീയാപ്രാക്താ ബാഹ്യാഭ്യന്തരഭേദതഃ
ബാഹ്യവ്യക്തമാസ്മഗ്നിർ ജനഭോജ്യതുവിധഃ
൨. നാമതോവിംശതവിധാ ബാഹ്യാസ്തമഭോജ്യഭാഃ
തിവപ്രമാണസംസ്ഥാന വസ്തുകേരാംബരാശ്രയഃ
൩. ബഹുപാദാശ്വസുകുശാശ്വ യുക്താവിച്ഛാശ്വാനാമതഃ
ദധിയാതേകോപിടകാകണ്യഗണ്ഡാൻപ്രകർവ്വതേ

കൃതികൾ ബാഹ്യങ്ങളെന്നു ആഭ്യന്തരങ്ങളെന്നും രണ്ടുപ്രകാരത്തിലുണ്ടു്. സ്നാനേ മുതലായ ശുദ്ധീകർമ്മങ്ങളുടെ അഭാവം നിമിത്തം പുറത്തുപാറിപ്പോകുന്നതിന്നും കർമ്മത്തിന്നും രക്തത്തിന്നിന്നും പുറപ്പെടുന്നതിന്നും ആകുന്നു അവയുടെ ഉൽപ്പത്തി. ഇങ്ങിനെ ഉല്പാതി നല്ലവിധമായാൽ കൃതികളും നല്ലവിധമായതന്നെ എന്നറിയണം. എന്നാൽ അതുകൾ (കൃതികൾ) നാമംകൊണ്ടു് ഇരുപതുവിധമുണ്ടു് ഇരുപതുവിധത്തിലുണ്ടായിരിക്കും കൃതികളുണ്ടായിരിക്കും അതുകൾ അതിസൂക്ഷ്മങ്ങളും സമങ്ങളുമുണ്ടെന്നും രോഗാലോകത്തുള്ളവയെന്നും ആകുന്നു ചർമ്മാശ്വങ്ങളുടെ അഭിപ്രായം ഇരുപതുവിധമുള്ള കൃതികളും ദോഷപ്രകോപമാണെന്നു ശ്രദ്ധാവിശേഷങ്ങളെ ജനിപ്പിക്കുന്നതിനാൽ അതുകൾ രോഗാലോകങ്ങളെന്നുപറയപ്പെടുന്നു മേൽപറഞ്ഞപ്രകാരം ബാഹ്യങ്ങളെന്നും ആഭ്യന്തരങ്ങളെന്നും ഉള്ള രണ്ടുപ്രകാരം കൃതികളിൽവെച്ചു ബാഹ്യങ്ങളായിരിക്കുന്ന കൃതികൾ സ്നാനാഭ്യന്തരം നിമിത്തം പുറത്തുപാറിയിരിക്കുന്നതായ അഴുകുന്നതിന്നു ഉണ്ടാകുന്നവയും പ്രമാണംകൊണ്ടു് ആകൃതികൊണ്ടു് വസ്ത്രംകൊണ്ടു് എളുപ്പമായെ ഇരിക്കുന്നവയും തലമുടിയേയും വസ്ത്രത്തെയും ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്നവയും ആകുന്നു. വളരെ കാലങ്ങളായിരിക്കും. സൂക്ഷ്മങ്ങളായിരിക്കും അതുകൾക്കു യുക്തകൾ (പേർ) എന്നും ലിഖ്യകൾ (കുറപ്പേർ) എന്നും പേർ പറയപ്പെടുന്നു. രണ്ടുപ്രകാരമിരിക്കുന്ന ആ കൃതികൾ വട്ടപ്പന്നത, കരു, ഹെരിച്ചിൽ, മുഴ ഇവയെ ഉണ്ടാക്കും.

൪. അജിണ്ണഭോജിമധുരമനീശ്വോ
ദ്രവപ്രിയഃപിച്ഛഗ്രസോപഭോക്താ
വ്യാമാമവർജ്ജിചദിവാശയാനോ
വിതലലഭ്യസംലഭ്യതേകൃമീസു.

അജിണ്ണം ഉണ്ടായിരിക്കുവാൻ ഭക്ഷിക്കുന്നവനും മധുരിച്ചു പുളിച്ചുവരികുന്ന പദാർത്ഥങ്ങളെ ദിവസംതരം സേവിക്കുന്നവനും ദ്രവിക്കുന്ന പദാർത്ഥങ്ങളെ ഭക്ഷിക്കുന്നവനും മറുവകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ പദാർത്ഥങ്ങളേയും ശക്കരയും ഭക്ഷിക്കുന്നവനും ദോഷാശ്വാസകരങ്ങളായ കർമ്മങ്ങളെ ചെയ്യുന്നവനും പകലുറങ്ങുന്നവനും ക്ഷീരമത്സ്യങ്ങളേയും അവയെപ്പോലെ വിതലങ്ങളായിരിക്കുന്ന മറ്റു പദാർത്ഥങ്ങളേയും ഭക്ഷിക്കുന്നവനും കൃമിയുണ്ടാകുന്നു.

൫. മാഷാപിച്ഛാസ്തലവന്ന ഗുഡശാക്കൈഃപുലിന്ധജാഃ
മംസമത്സ്യഗ്രധക്ഷീര ദധിശുക്തൈകമോരുഭാഃ
൬. വിതലാജിണ്ണശാക്കൈശ്ച ഗ്ലോണിതോത്ഥാപേന്തിഹി.

പുലിന്ധങ്ങളായിരിക്കുന്ന കൃതികൾ പുലിപ്പലുറപ്പുള്ളതായ ഉഴുന്ന അപ്പം പുളി ലവണം ശക്കര ഇലക്കറി ഇവയെ ഉപയോഗിച്ചുവന്നവയുണ്ടാകുന്നു. കുമ്പസാരങ്ങളായിരിക്കുന്ന കൃതികൾ, കുമ്പസാരങ്ങളായ മംസം മത്സ്യം ശക്കര പാലു തൈരുകൾ ഇവയെ ഉപയോഗിക്കുന്നതിനായിട്ടു കുമ്പസാരങ്ങളായിരിക്കുന്നവയും അതിൽനിന്നു സംഭവിക്കുന്ന രക്തങ്ങളായിരിക്കുന്ന കൃതികൾ ക്ഷീരമത്സ്യങ്ങളേയും അവയെപ്പോലെ വിതലങ്ങളായിരിക്കുന്ന അസ്പഷ്ടാർത്ഥങ്ങളേയും അജിണ്ണസംഗങ്ങളേയും ഇലക്കറി മുതലായവയെയും ഉപയോഗിച്ചു മേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്നു.

ആഭ്യന്തരകൃതിലക്ഷണം.

ജപരോചിച്ഛതാശ്രദ്ധം ഹൃദോഗസ്സനാഭമേ

കൃമിനിരോധനം (രക്തം)

6. ഭക്തദോഷോതിസാരശ്ച സഞ്ജാതക്രിമിലക്ഷണം.

ജലവും വൈവർണ്ണ്യവും വയറിൽ വേദനയും ഹൃദയഗ്രസ്യം ശരീരസംഭവം തല തിരിച്ചിലും അന്നത്തിൽ ചെറുപ്പം അതിസാരവും ഉണ്ടാകുമ്പോൾ അകത്തു കൃമിയുടെ ഉപദ്രവമുണ്ടെന്നറിയണം.

കഫോത്ഭവങ്ങളായ കൃമികളുടെ ലക്ഷണം.

കഫാദാമാശയേജാതാ വൃദ്ധാസ്സപ്താതിസവ്തഃ

പ. പൃഥുവല്യനിദാഃകേചിത് കേചിത്ഗണ്ഡുപദോപമാഃ

രൂഡധാന്യംകുശകാരാ സ്തൂരദീർഘസ്തമാണാചഃ

ന. രോപതാസ്താമ്രാവഭാസാശ്ച നാമതസ്സപ്താതുതേ

അത്രാദാമദരാപോഷ്ണാ ഹൃദയാദാമരാഗദാഃ

ഹ. മുരവേ ദർശസുമാ സ്താഗന്ധാസ്തേവകുചതേ

ഛല്ലാസമാസൃന്വന്ന മവിചാകമരോപകം

പ. മുർമശമർദ്ദിഷ്ഠപാനാഹ കാർശ്വക്ഷ്യാഥുവീനസാന.

കഫജങ്ങളായ കൃമികൾ അമരയന്ത്രികൾ ഉണ്ടാകുന്നു. അതുകൊണ്ട് വർദ്ധിച്ചാൽ ആമാശയത്തിൽ മാത്രമല്ല മേൽപോട്ടും കീഴ്പ്പോട്ടും മറ്റു എല്ലാ പ്രദേശങ്ങളിലും സഞ്ചരിക്കും. അവയിൽ ചിലതു വലുതായ രോഹവരപോലെ ഇരിക്കും ചിലതു ഞെഞ്ഞുതാപാലെയും ഇരിക്കും. ചിലതു നെല്ലിന്റെ മുളപ്പാലെയെ ഇരിക്കും ചിലതു മെലിഞ്ഞു നീങ്ങിരിക്കും. ചിലതു അണുക്കളായിരിക്കും. അവയിൽ ചിലതു വെട്ടുത്തട്ടും ചിലതു ചെമ്പിപ്പിടും ഇരിക്കും. ആന്ത്രാമന്ദം ഉദരാദോഷം ഹൃദയാദന്ദം മാർദ്ദഭാഗം മുരുകൾ ദർഭകസമന്ദം സ്താഗന്ധം ഈ പേരുകളാകുന്നു. അതുകൾ എഴുതിയിരിക്കുന്നു. പേരുകളിൽ ചിലതു സർവ്വമണ്ഡലം ചിലതു നിരീർമ്മങ്ങളാകുന്നു. വൃദ്ധാശ്ചിതാതിസാരികളുടെ പൂർവ്വാചാര്യന്മാരായ ഉണ്ടാകപ്പെട്ടു എന്നു മാത്രമേയുള്ളൂ. മേൽപറഞ്ഞ ഏകവിധമായ കൃമികൾ നെഞ്ഞുകുലിപ്പു വായിൽ വെള്ളംവരവു ചെയ്തില്ലാത്ത അരുചി ഇന്ദ്രിയസംഗമർദ്ദി ജപരം മേൽവയറുവീക്കുക, മെലിപ്പിൽ തുരുൾ പിനസം ഇവയെ ഉണ്ടാക്കും.

രക്തജങ്ങളായ കൃമികളുടെ ലക്ഷണം.

രക്താവാഹിസിരാസ്ഥാന രക്തജാജന്തവോണവഃ

പ. അപാദവൃത്തതാത്യാശ്ച സൗക്ഷ്മ്യശ്ചകേചിദദർശനാഃ

കേശാരോമവില്പംസാ രോമദർപ്പിചാമൃദംബരഃ

ഹ. ഷർത്രേക്ഷാപ്ലക്ഷ്യാകർമ്മാണ സ്താസൗസരസമാതരഃ

രക്തജങ്ങളായ കൃമികൾ രക്തത്തെ വഹിക്കുന്ന നാഡികളാകുന്നു ഇരിപ്പിടം, അതുകൾ അണുക്കളായിട്ടും കലിപ്പുറത്തുവായിട്ടും വട്ടമൊത്തിട്ടും ചെമ്പിപ്പിടും ഇരിക്കും ചിലതു കൃശതപംകളുടെ കാണാൻ കഴിയാത്തവയായിട്ടും ഉണ്ടു്, കേശങ്ങളെത്തന്നെ രോമവില്പാസങ്ങളെത്തന്നെ രോമദർപ്പങ്ങളെത്തന്നെ ഉദ്ദംബരങ്ങളെത്തന്നെ പാശസത്തങ്ങളെത്തന്നെ മാത്രമേയുള്ളൂ. ആ കൃമികൾ കഷ്ടമർദ്ദാദാമരകുന്ന മുഖകർമ്മങ്ങളാകട്ടെ ഇരിക്കുന്നു.

പുരീഷങ്ങളായ കൃമികളുടെ ലക്ഷണം.

പകാശായേപുരീഷാതമാ ജായന്തേധോവിസൃപ്പിണ

പ. വൃദ്ധാസ്തേസ്യർദ്ധവേയശ്ച തേയദാശായേന്ദുഖാഃ

തദാസ്തോഷ്ണാശ്ചിതാസ വിർഗന്ധാസവിധാതിനഃ.

പ. പൃഥുവൃത്തതാസ്തേവ ശ്യാപീതാപീതാസീതാഃ

തേപഞ്ചനാമന്നാകൃമയഃ ക്ഷേതകമക്ഷേതകാഃ

(ക-ന) പാണ്ഡ്യരോഗാദിനിദാനം

൧൯. സൌമ്യരാദാസ്തശ്രദ്ധാഖ്യാ ലേലിഹാജനയന്തിഹി
വിരംഭേദശ്രദ്ധവിഷ്ണു കേർശ്വപാതപ്രപാണ്ഡ്യരഃ
൧൭. രോമഹർഷാഗ്നിപദന ഹൃദക്ണ്ഡ വിനിർഗമാൻ.

പുരീഷജ്ഞാലയിരിക്കുന്ന കൃമികൾ പകപാശയത്തിങ്കലുതെ ഉണ്ടാകുന്നതു. അവയുടെ ഗതി മിക്കവാറും കീഴ്പ്പോട്ടേക്കായിരിക്കും- വർദ്ധിച്ചവന്നാൽ ആശയത്തിലേക്കു തിരിയുകയും ചെയ്തു അപ്പോൾ തേളവിന്നും മൂക്കിൽകൂടിവരുന്ന വായുവിന്നും പുരീഷത്തിന്റെ ഗന്ധം ഉണ്ടായിരിക്കും. ആ കൃമികൾ വലുതായിട്ടും ഉരുണ്ടിട്ടും നേത്തിട്ടും തടിച്ചിട്ടും കരുവായിട്ടും മഞ്ഞുപിരിച്ചിട്ടും ചെളത്തിട്ടും കറുത്തുപിരിച്ചിരിക്കും. കകേരകങ്ങൾ, മകേരകങ്ങൾ സൌമ്യരോമങ്ങൾ സശ്രദ്ധങ്ങൾ ലേലിഹാജനം എന്നെയും അവയുടെപേരുകളാകുന്നു. പേരുകളിൽ ചിലതുസാർവ്വത്രികവും ചിലതു നിരന്തരങ്ങളുമെന്നെന്നുമായ പാറത്തിട്ടങ്ങളല്ല. ഈ കൃമികൾ മലത്തിന്നു അയവിനെയും വയറിൽ വേദനയും മലവന്ധനത്തെയും കൃശതയെയും പരപരപ്പിനേയും പാണ്ഡ്യവസ്ത്വത്തെയും രോമാഞ്ചത്തെയും അഗ്നിമന്ദ്ര്യത്തെയും ഹൃദത്തിൽ ചെറിച്ചിരിച്ചിടനെയും ഹൃദഭാഗത്തെയും ഉണ്ടാക്കും.

ഇതി കേശവദേശികകൃതഃ സാരചന്ദ്രികാഖ്യാനേ
മാധവനിദാനപ്രാഖ്യാനേ കൃമിനിദാനം.
സമാപ്തം.

പാണ്ഡ്യരോഗാദിനിദാനം.

൧. പാണ്ഡ്യരോഗാസ്തതഃപഞ്ച പാതപിത്തകൈമസ്രയഃ
ചതുർമ്മസ്സിനിപാതേന പഞ്ചമോക്ഷേണാൻമുദഃ

പുരീഷജ്ഞാലയിരിക്കുന്ന കൃമികൾ പാണ്ഡ്യരായ ജനപിടിക്കുകണ്ടു കൃമിയുടെ അനന്തരം പാണ്ഡ്യരോഗത്തെ പറയുന്നു. പാണ്ഡ്യരോഗങ്ങൾ വരാം ഫേതുവായിട്ടും പിത്തം ഫേതുവായിട്ടും കഫം ഫേതുവായിട്ടും സനിപാതം ഫേതുവായിട്ടും മണ്ണുതിന്നുക ഫേതുവായിട്ടും അഞ്ചുവിധമാകുന്നു.

൨. പ്രാതാമമമുഖവന്നാമിമദ്വം
മുദാഭിവാസപ്ലമതിവതീഷ്ണം
നിഷ്പ്രാഗ്ഗമാനസ്യവിദ്വേഷ്വരകതം
ദോഷാസ്പഷ്ടപാണ്ഡ്യരോഗം നാശന്തി.

അതിയായി വൃതാമാ ചെയ്ത പൂളിയുള്ള പദാർത്ഥങ്ങളെയും ഝിരാരവ്യങ്ങളെയും അധികമായി സേവിച്ചുകു അതിയാസി പ്രേപനംചെയ്ത മണ്ണുതിന്നുക ഈ വക പ്രവൃത്തികളെ ചെയ്ത നവന്ന അഗ്നിദോഷങ്ങൾ പലവിധ രക്തത്തെ ഉത്പിപ്പിച്ചു തലക്കിങ്കൽ പാണ്ഡ്യതയെ (വിളർച്ച) ഉണ്ടാക്കുന്നു. സൂത്രപ്രകൃതിയിൽ വിളർച്ച, മഞ്ഞരം പച്ചനിറം ഇങ്ങിനെ പലവിധമായ വസ്ത്വത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്ന എന്നും അവയുടെ അധികമായി കറുത്തപ്പട്ടനതുപോലെയായവകയാൽ ആ രോഗത്തെ പാണ്ഡ്യമൂന്നു പറയുന്നു എന്നും കാണുന്നു. അതിലേക്കു സൂത്രപ്രകൃതമുള്ള ശ്ലോകം തന്നെ കാണിക്കുന്നു. “സവിഷ്ടമവതേഷ്ഠിഹ പാണ്ഡ്യതഃ ഹോധിധായഷോധവലുപാണ്ഡ്യരോഗഃ.”

പൂർവ്വതപം.

൩. തക്ഷസ്മോടനന്വീണ നാനുസാദ
മുദാക്ഷേണപ്രേക്ഷണകൂടശോഭാഃ
വചനമുതപീതതപമാധിപാകോ
ഭവിഷ്യതസ്സസ്യപുസ്തസാണി.

പഃണ്യരോഗാഭിനിദാനം (൨൭)

തൊലിപൊട്ടുക കൂടക്കൂടെ തൂപ്പുക, ദേഹം തളയുക, മണ്ണുതിന്നുക, കണ്ണിന്റെ പേരുകൾ വീങ്ങുക മലമൂത്രങ്ങൾ മഞ്ഞളിച്ചിരിക്കുക ദഹനം ഇല്ലാതിരിക്കുക ഇവയൊക്കെയും പാണ്ഡ്യരോഗത്തിന്റെ പൂർവ്വരൂപങ്ങളാകുന്നു.

വാതപാണ്ഡ്യരോഗലക്ഷണം.

൨. തപസ് മൂത്രനയനാദീനാം യുക്തികൃഷ്ണാതണാഭോം

വാതപാണ്ഡ്യപാമനേതോദ കപാന്നാഹമ്രോദയഃ

തപസ് മൂത്രം കണ്ണു ഇത്യാദികൾ രൂക്ഷങ്ങളായിട്ടും കറുത്തിട്ടും ചുവന്നിട്ടും ഇരിക്കുക ശരീരത്തിൽ കത്തിനോവുക, വിറയ്ക്കുക മലമൂത്രങ്ങൾ പോകാതിരിക്കുക തലതിരിച്ചിൽ ഇവയൊക്കെയും വാതപാണ്ഡ്യരോഗത്തിന്റെ ലക്ഷണങ്ങളാകുന്നു. ആദിശബ്ദം കൊണ്ടു വയറു വേദന മുതലായവയേയും ഗ്രഹിച്ചുകൊള്ളണം.

പിത്തപാണ്ഡ്യരോഗലക്ഷണം.

൩. പീതമൂത്രശക്തനേത്രോ ദാഹതൃഷ്ണാജപാരാപിതഃ

ഭിന്നവിട്കോതിപീതാഭഃ പിത്തപാണ്ഡ്യപാമയീനരഃ

പിത്തപാണ്ഡ്യ രോഗമുള്ളവൻ മൂത്രവും മലവും കണ്ണും മഞ്ഞളിച്ചിരിക്കും. ചൂടും തണുപ്പും ഉണ്ടും ജ്വരവും ഉണ്ടാകും. മലം അയഞ്ഞുപോകയും ശരീരം മഞ്ഞളിക്കുകയും ചെയ്യും.

കഫപാണ്ഡ്യരോഗലക്ഷണം.

൩. കഫപ്രസേകശ്ചാമുതത്രാലസ്യാതിശയശ്ചൈവ

പാണ്ഡ്യരോഗീകഫാച്ഛ്രൈകൈ സ്തപസ് മൂത്രനയനാനനൈഃ

കൂടക്കൂടെ കഫത്തെ തൂപ്പുക നീരും മടിയും ക്ഷീണവും ശരീരത്തിന്നു അതിയായ കനവുമുണ്ടാക തൊലിയും മൂത്രവും കണ്ണും മുഖവും വെളുത്തിരിക്കുക ഇതുകൾ കഫപാണ്ഡ്യരോഗത്തിന്റെ ലക്ഷണങ്ങളാകുന്നു.

സന്നിപാതപാണ്ഡ്യരോഗലക്ഷണം.

൪. ജ്വാരാരോചകാഹ്ലാസ മർദ്ദിതൃഷ്ണാക്ലമാനപിതഃ

പാണ്ഡ്യരോഗീത്രഭിർദ്ദോഷൈ സ്ത്വാജ്യക്ഷീണോഹതേന്ദ്രിയഃ

പാണ്ഡ്യരോഗം സന്നിപാതജ്വരം മേൽ പറഞ്ഞ മൂന്നുവകപാണ്ഡ്യരോഗങ്ങളുണ്ടായാലാണുണ്ടാകുന്ന ഉണ്ടായിരിക്കും. വിശേഷിച്ചും പനിയും അരച്ചും നെന്മുക്കലിപ്പാൻമർദ്ദിച്ചും ക്ഷീണവും ഉർച്ചയും കൂടിയുണ്ടാകും. ഈ രോഗമുള്ളവൻ ക്ഷീണവും ചക്ഷുരഭി ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്കു ശക്തിക്കുയവും ഉണ്ടെങ്കിൽ അയാളെ ഉപേക്ഷിക്കണം. ഈ ശ്ലോകപ്രകാരം സന്നിപാതപാണ്ഡ്യരോഗത്തിന്നു വാതപാണ്ഡ്യരോഗത്തിന്റെയും പിത്തപാണ്ഡ്യരോഗത്തിന്റെയും കഫപാണ്ഡ്യരോഗത്തിന്റെയും ലക്ഷണങ്ങൾ കൂടിയുണ്ടായിരിക്കുമെന്നുള്ള അർത്ഥം വ്യക്തമാക്കിയുണ്ടാകുന്നില്ല. ചരകന്റെ പുണ്യ തത്വമെഴുത്തുന്ന ശ്ലോകത്തെ ആസ്പദമാക്കിയാകുന്നു വാതപാണ്ഡ്യരോഗാലിഖണങ്ങൾ കൂടിയുണ്ടായിരിക്കുമെന്നു മുഖ്യ പരമേശ്വരചരകത്തിലെ ആ ശ്ലോകം തത്വം കാണിക്കുന്നു.

സമാനസേവിനസ്സപേ ഭൃഷ്ടദോഷാസ്ത്രിദോഷജം

ത്രിവിംഗംസംപ്രകുർവ്വതി പാണ്ഡ്യരോഗംസദസ്സഹം.

മണ്ണുതിനാലുണ്ടാകുന്ന പാണ്ഡ്യരോഗത്തിന്റെ ലക്ഷണം.

൫. മൂത്രീകാരണശിലന്ത്ര ക്ഷുഭ്യന്ത്രതമോമലഃ

കഷാ പാമാരതംപിത്ത മൂഷരമധുരാകഫം.

൯. കോപനേന്ദ്രസാദാശ്ച ശൈക്യാൽഭക്തഞ്ചൈത്രക്ഷയേൽ

പൂരയത്വവിപകൈപവ സ്ത്രോതാംസ്തിരണല്യപി.

(6 ഘ) പാസ്വരോഗാദിനിവാരനം

൧൦. ഇന്ദ്രിയാണാംബവംഹതാ തേജോവീണ്യഞ്ജസിതമാ
പാസ്വരോഗാകരോത്യാശ്ര ബലവണ്ണാഗ്നിനാശനം.

മണ്ണതിന്നശീലിച്ചല്ലാ ദേഷ്ടാകാപമുണ്ടാവം. ചവരപ്പുള്ള മണ്ണ വാതത്തെയും ഉഷ്ണതാമുള്ള മണ്ണ പിന്തത്തെയും മറയ്ക്കുമുള്ള മണ്ണ കഫത്തെയും ചോടിപ്പിടിച്ച് ത്രക്കതപം ചേതുവായിട്ടു രസദിധാതുകളേയും അന്നത്തെയും ത്രക്കങ്ങളാക്കിച്ചെടുത്ത് ജറംഗിയാൽ പചിക്കപ്പെടാതെ നശിക്കുകയില്ലെന്നു നിറഞ്ഞിട്ടു അചയ്യിച്ചുള്ള വായു സഞ്ചാരത്തെ തടത്തിട്ടു ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്കു അരാതൃവീക്ഷയത്താള ഗ്രഹിപ്പാനുള്ള ശക്തിയേയും തേജസ്സിനേയും ബലത്തെയും കാജസ്സിനെയും നശിപ്പിച്ചിട്ടു പൊടുന്നനവെ ബലത്തെയും മണ്ണത്തെയും അഗ്നിയേയും നശിപ്പിക്കുന്നതായ പാസ്വരോഗത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു.

൧൧. ശൂനാക്ഷിക്വടഗണ്യഭ ശ്ശൂനപാനാഭിമേഹനഃ
കൃമികോഷോതിസായുത മലംസംസ്യാക്ഷകമാനപിതം.

മേൽപ്രകാരം മണ്ണതിന്നാലുണ്ടാകുന്ന പാസ്വരോഗത്തിങ്കൽ രോഗിയുടെ കണ്ണിന്റെ പാളകളും കപിൾത്തടവും പുരികവും കുലും പൊക്കിട്ടും ലിംഗവും വീങ്ങുകയും കൃമികളോടും രക്തകഥങ്ങളോടും കൂടി അയഞ്ഞമലംപാകയും ചെയ്യും. എല്ലാ പാസ്വരോഗങ്ങളിലും കൃമികൾക്കു് താമസമാകുംവാൾ ഈ ലക്ഷണങ്ങൾ ഉണ്ടായിരിക്കുമെന്നു ചിലർക്കു് അതല്ല മൂൽ ഭക്ഷണം മേതുപോയിട്ടുണ്ടാകുന്ന പാസ്വരോഗത്തെപ്പറ്റി പറഞ്ഞതിന്റെ രാശിക്കു് കണ്ടുകയാൽ ഇതുകൾ അതിന്റെ ലക്ഷണങ്ങളാണെന്നു ചിലർ പറയുന്നു. എന്നാൽ വിദഗ്ദ്ധൻ ഇതുകൾ മൂൽഭക്ഷണവശാലുള്ള പാസ്വരോഗത്തിന്റെ ലക്ഷണങ്ങളാകുന്നു എന്നു ഭ്രമമായി അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആ ശ്ലോകം ഇവിടെ ചേർക്കുന്നു. “മൂൽഭക്ഷണമേവേൽ പാസ്വരോഗസ്തസ്മാദഗ്നിപിപിശിഃ സശാസകാസശോഷാർശ സ്തദാരുചിസമനപിതഃ ശൂനപാദാനനകൾ കൃശംഗഃ കൃശപാവകഃ മണ്ണതിന്നാലുണ്ടാകുന്ന പാസ്വരോഗത്തിന്നു മടിയും അലസതയും ശാസവും ചുമയും ക്ഷയവും അർശസ്സും അരുചിയും കുലിലും മുഖത്തിലും കയ്യിലും നീരുമുണ്ടാകും. ദോഷം ചടയ്ക്കും അഗ്നിമന്ദ്രവും ഭവിക്കും.

അസാധ്യവക്ഷണം.

- ൧൨. പാസ്വരോഗാശിരോല്ലന്നഃ ഖരീഭൂതാനസിദ്ധ്യതി
കാലപ്രകർഷാപ്ശൂനാംഗോ യോവാ പീതാനിഹശ്രുതി
- ൧൩. ബലാപ്ലവിൽസഹരീതം സകഥംയോതിസായുതൈ
ഭീനഃശ്വേതാതിഭഗ്ദ്ധാംഗ മർദ്ദിമൂർഛാശൃംഗാശൃംഗിതഃ
- ൧൪. സനാസ്തസ്യക്ഷക്ഷയാദ്യശ്വ പാസ്വരോഗേതത്പമാപ്നയാൽ
പാസ്വരോഗേതത്പമാപ്ന പാസ്വരോഗേതത്പമാപ്നയാൽ
- ൧൫. പാസ്വരോഗാശിരോല്ലന്നഃ ഖരീഭൂതാനസിദ്ധ്യതി
അതേവശൂനംപരിഹീനമദ്ധ്യം പാനാതഥാതേഷു ചമദ്ധ്യശൂനം
- ൧൬. ഗുദേചശേഫസ്യമദ്ധ്യയോശ്വ
ശൂനംപ്രതാപ്രതമസംതതകല്ലം
വിചഞ്ജയേൽപാസ്വ കിനയശോർത്ഥീ
തഥാതിസാരജപാപീഡിതൈ.

തൃക്കിയതിന്റെ രാശിക്കു വളരെ വ്യത്യാസം കിടക്കുന്നതും തന്നിരിക്കുന്നതും കഠിനതയെ പ്രാപിച്ചതുമായ പാസ്വരോഗം അസാധ്യമാകുന്നു. എല്ലാശരീരങ്ങളിലും നീരോടുകൂടിയ പാസ്വരോഗിക്കു എല്ലാവസ്തുക്കളും മഞ്ഞനിറമായിരിക്കുന്നു എന്നുതന്നെ എങ്കിൽ ആ രോഗവും അസാധ്യമാകുന്ന മലം ഉറച്ചിട്ടും അല്ലാതെയിട്ടും പച്ചനിറമായിട്ടും കഫത്തോടുകൂടിയും പേരുക, ദോഷത്തിന്നു ക്ഷീണവും വളരെ വെളുപ്പും മർദ്ദിയും ഇന്ദ്രിയസദവും തണ്ണീർദാഹവും ഭവിക്കു ഇവക ലക്ഷണങ്ങളോടുകൂടിയ പാസ്വരോഗിമരിക്കും. രക്തക്കുടിയും മേന്മയായിട്ടു അധികം വെളുത്തതായ പാസ്വരോഗം അസാധ്യമാകുന്നു. യാതൊരു പാസ്വരോഗിയുടെ പല്ലും നഖവും വെളുത്തിരിക്കുന്നുമോ അവനും യാതൊരു പാസ്വരോഗിയുടെ കണ്ണും

പാസ്വരോതിനം (൨൯)

വെളുത്തിരിക്കുന്നവരോ അവനായതെന്തെന്തപണ്ഡിതരോടി വെളുത്തതായസംഗത്തെത്തന്നെ നോക്കുന്നവരോ അവനും മരിക്കും; കയ്യിലും കുലിലും തലയിലും വീക്കവും മദ്ധ്യഭാഗത്തിന്നു ബലക്കയവുമുള്ള പണ്ഡിതരോടിയേയും മദ്ധ്യഭാഗത്തിങ്കൽ വീക്കവും കൈക്കുംകലിന്നും ശിരസ്സിന്നും ദുർബലതയുമുള്ള പാണ്ഡിതരോടിയേയും ഉത്തേജകവും ലിംഗത്തിങ്കലും പൂക്കുണ്ടുള്ളിലും വീക്കവും കൂടുകൂടെ മേഘമുറ്റുള്ള പാണ്ഡിതരോടിയേയും യശസ്കാഞ്ചിയായിരിക്കുന്നവെദ്യൻ ഉപേക്ഷിക്കേണ്ടതാകുന്നു അപ്രകാരംതന്നെ അതിസാരവും ജ്വരവും ഉള്ള പാണ്ഡിതരോടിയേയും ഉപേക്ഷിക്കേണ്ടതാകുന്നു-

കാമിലക്ഷണം.

- ൧൭. പാണ്ഡിതരോതിയോത്തമം പിത്തലാനന്ദശ്ചേവതേ തസ്യപിത്തമസ്യകുമാസം ദാഹപാശോനയകല്പതേ.
- ൧൮. ധമാരിദനേതുഃസദൃശം ധമാരിദ്രതപങ്ക്തചാനനഃ രക്തചീതശക്തവൃത്തോ കേവണ്ണോഽഹതേന്ദ്രിയഃ
- ൧൯. ദാഹാവിപാകദൈർബല്യ സദനാരുചികർചിതഃ കാമിലാബദ്ധപിത്തേഷാ കോഷ്ഠശാഖാശ്രയാമതാഃ
- ൨൦. കാലാന്തരാൽഖർദ്ദിതാ കൃച്ഛ്രാസ്ത്വാൽകംഭകാമിലാ

പാണ്ഡിതരോമുഖ്യവൻ പിതാകോപകരമായിരിക്കുന്ന അന്നപരദിയെപരിശീലിച്ചാൽ അവന്റെ പിത്തം രക്തത്തെയും മംസത്തെയും ഭക്ഷിച്ചു കാമിലയെ ഉണ്ടാക്കും. കാമിലയുള്ളവന്റെ കണ്ണാ തെലിച്ചും നഖവും മുഖവും ദണ്ണനിറമായിരിക്കും. മലവുമൂത്രവും ചുവന്നിട്ടും ദണ്ണമുളിച്ചുവരികും. ദർശകലേന്ദ്രങ്ങളുടേതായ ആകൃതിപേലൈ ഇരിക്കുന്ന ആകൃതിയോടുകൂടിയാപനായി ഭവിക്കും- ഇന്ദ്രിയസദേവും ദാഹവും ദാഹമില്ലായ്മയും ദുർബ്ബലതയും തുളർച്ചയും ഉണ്ടാകും പിത്തധീനതയോടുകൂടിയ ജ്വര കാമില ഉദരത്തിന്റെ അന്തർഭാഗത്തെയും ശോഖകളെയും ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്നതാകുന്നു. കാമിലതന്നെ കുലകൂമേണ ഉദരത്തിന്റെ അന്തർഭാഗത്തെ ഗർഭിച്ചു നീരോടുകൂടിവരും അതിന്നു കുംഭകാമിലഎന്ന പേർ ആയതു കൃച്ഛ്രാസ്ത്വമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു.

കാമിലയുടെ അസാധ്യലക്ഷണം.

- കൃച്ഛ്രപിതശക്തവൃത്തോ ദ്രവംശൂനശ്ചമാനഃ
- ൨൧. സുരക്താക്ഷിമുഖർചർദ്ദി വിബുദ്ധ്യോനശ്ചതാമൃതി ദാഹാരുചിരൂഢാന്നാഹ തന്ത്രാമോഹസമനപിഃ.
- ൨൨. നഷ്ടാഗ്നിസഞ്ജ്ഞഃക്ഷിപ്രംഹികാമിലാവാൻവിപദ്യതേ.

മലവും മൂത്രവും കുറഞ്ഞിട്ടും ദണ്ണമുളിച്ചുവരികും, ദണ്ണനിറമായിരിക്കും, കണ്ണാമുഖവും മലവും മൂത്രവും ചുവന്നിരിക്കുക, രക്തംമലർദ്ദി കൂടുകൂടെ മോഹിക്കുക ഇവയെല്ലാമുള്ള മനുഷ്യൻ മരിക്കും. ദാഹവും അരുചിയും നഷ്ടമാകുമ്പോൾ മലമൂത്രങ്ങളുടെ നടവും മടിയും മേഘവും അഗ്നിമന്ദ്രവും ബോധം മീനതയും ഉള്ള കാമിലരോഗി ഉടനെ മരിക്കും

കുംഭകാമിലയുടെ അസാധ്യലക്ഷണം.

- മരദ്യുരോപകാശല്ലാസ ജ്വരക്ലമനിപീഡിതഃ
 - ൨൩. നശ്വതിരോധസകാന്നാഞ്ഞാ വാർഭദീകുംഭകാമലീ
- മർദ്ദി അരുചി നെത്തുകലിപ്പ പനി തുളർച്ച ശ്വാസം കുസം മലത്തിന്റെപോക്ക് ഇതു ലക്ഷണമെങ്കിൽ ഉള്ള കുംഭകാമില രോഗി ഉതിയെ പ്രാപിക്കും- ഹവീരകലക്ഷണം.

യദാതുരം പണ്ഡിതാവസ്ത്വം ലൗതിത്യാമചീതകഃ.

- ൨൪. ബലോത്സാഹക്ഷയസ്തന്ത്രാ മന്ദാഗ്നിത്വമുദൃജപരഃ സ്ത്രീഷ്വഹർഷോഹഗമർദ്ദശ്ച ദാഹസ്തണ്ണാരുചിർഭ്രമഃ
- ൨൫. ഹവീരകംതദാതസ്യ വിദ്വാദനിലപിത്തതഃ

(10) രക്തപിത്തനിദാനം

പാണ്ഡുരോഗമുണ്ടായിരിക്കുമ്പോൾ രക്തപിത്തങ്ങൾ മേതുവായിട്ട് ശരീരത്തിൽ പച്ചനിറവും കരുവുളിച്ചും മഞ്ഞനിറവും കാണാം- വലക്കുയവും ഉത്സാഹക്കുറവും മടിയും അഗ്നിഹിനവും അല്ലുമായി പനിയും സ്ത്രീകളിൽ പ്രതിയില്ലായ്മയും അഗ്രമർദ്ദവും ചൂടും തണുപ്പും അർദ്ധവും അർദ്ധവും തലതിരിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ അരിന്റെ പേർ വലിക്കുമെന്നു കന്നു സൂത്രാദിഗ്രന്ഥപ്രകാരം അരിന്നു ലോരമെന്നും അലസമെന്നും കൂടി പേരുണ്ട്.

ഇതി കേശവദേശികകൃതൗ സാരചന്ദ്രികാഖ്യാനേ
മാധവനിദാനവ്യാഖ്യാനേ പാണ്ഡുരോഗനിദാനം
സമാപ്തം.

രക്തപിത്തനിദാനം.

൧. ഖർച്ചായാമരോകാലപ വ്യാധയൈരതിസേവിതൈഃ
തീക്ഷ്ണോഷ്ണക്ഷാരാവവന്നൈ രണ്ടുഃകടുഭിരേവച
൨. പിത്തംവിദഗ്ദ്ധംസ്വഹൃദൈ വിദമത്യാശ്രശാണിതം
തതഃപ്രവർത്തതേരക്ത മൂർച്ഛായാധോദധിധാപിവാ.
൩. ഉഷ്ണംനാസാക്ഷിമണ്ണാസ്യൈ മധ്യയോനിമുദൈരധഃ
ക്ഷപിതംരോമകുട്രപൈവ സമസ്തസ്തൽപ്രവർത്തതേ.

പാണ്ഡുരോഗപോഷക രക്തപിത്തവും പിത്തജ്വരകയം പാണ്ഡുരോഗനന്തരം രക്തപിത്തനിദാനത്തെ പറയുന്നു. അധികമായി വെയിൽകെള്ളുക മേതുവായിട്ടും അതിവ്യയം മേതുവായിട്ടും അധികമായ ശോഷം മേതുവായിട്ടും അധികം വഴിനടക്കുക മേതുവായിട്ടും അതിശയവും മേതുവായിട്ടും ഏറ്റവും തീർന്നിട്ടായും ഉഷ്ണമയുമിരിക്കുന്ന പദാർത്ഥത്തെ അതിയായി ശീലിക്കുമ്പോൾ വായിട്ടും ക്ഷാരദ്രവ്യത്തെ അധികമായി സേവിക മേതുവായിട്ടും ഉഷ്ണ പുഷ്പയോ ധൂപവോ ഉഷ്ണ പദാർത്ഥങ്ങളെ അധികമായി ഭക്ഷിക്ക മേതുവായിട്ടും കോപിപ്പിക്കുന്ന പിത്തം ഗന്ധവർണ്ണാദിഗുണങ്ങളെക്കൊണ്ടു തുല്യമായിരിക്കുന്ന രക്തത്തെ ഹൃദയത്തിലെ ചോപിപ്പിക്കുന്നു. മേൽപ്രകാരം കോപിച്ചതായ രക്തം മേൽപ്പാട്ടായിട്ടെങ്കിൽ കീഴ്പ്പോട്ടായിട്ടെങ്കിൽ മേൽപ്രകാരം കോപിച്ചതോടൊപ്പം. അതിൽ മേൽപ്രകാരം തയ്യാർക്കുക മൂഷ, കണ്ണ, ചെവി, വയ്പ് ഇവയിൽകൂടി യായിരിക്കും. കീഴ്പ്പോട്ടായാൽ ലിംഗം യോനി, ഗുദം ഇവയിൽകൂടിയായിരിക്കും. പിന്നെയും കോപിച്ചാൽ മേൽ പറഞ്ഞ മർദ്ദങ്ങളിൽകൂടിയും ഏറ്റവും രോമകുട്രങ്ങളിൽകൂടിയും രക്തംപോകും- ഇതു മേറ്റത്തിന്നു രചന പിത്തമെന്നുപേർ.

രക്തപിത്തത്തിന്റെ പൂവത്രാപം.

൭. സദനംശീതകാമിതപം കണ്ഠശ്ശമാനനംചമി
ലോരനാസിശ്ചനിശ്ചാസോ ഭവത്യസ്തിർഭവിഷ്യതി.

രക്തപിത്തത്തിന്റെ പൂവത്രാപങ്ങളായിട്ട് തദ്ദർശ തണുപ്പിലും പുകഞ്ഞുതേട്ടൽ ചർദ്ദി ഇരുവിന്റെ ഗന്ധംപോലെഇരിക്കുന്ന ഗന്ധം ശ്വാസം ഇവയുണ്ടാകും.
കാമരക്തപിത്തലക്ഷണം.

൮. സാദ്രംസപാണ്ഡ സസ്തോരം പിച്ഛിമഞ്ചകമാനപിതം
കാമസംഖ്യമായ രക്തപിത്തമുള്ളവന്നു രക്തം കെഴുത്തിട്ടും വെളുത്തിട്ടും പോകും. സ്നേഹമത്തോടും പഴുപ്പോടും കാമത്തോടുംകൂടിയും ഇരിക്കും.
വാതരക്തപിത്തലക്ഷണം

ശ്വാമാത്മസംഖ്യമായ തന്മരുകുഞ്ചയാതികം
വാതസംഖ്യമായ രക്തപിത്തത്തിൽ രക്തം കറുത്തിട്ടും ചുവന്നിട്ടും നരയോടുകൂടിയും നേന്തിട്ടും രൂക്ഷമായിട്ടും പോകും.

രക്തപിത്തനിദാനം (൫൧)

പൈത്തികരക്തപിത്തനിദാനം.

ന. രക്തപിത്തംകഷായാദം കൃഷ്ണംഗോമൃതസന്നിഭം
മേഘകാഗ്നരധുമാള മഞ്ജനാദഞ്ചൈവൈതികം
പിത്തസംബന്ധമായ രക്തപിത്തത്തിൽ പടോലം മുതലായവയെക്കൊണ്ടുണ്ടു
ക്കപ്പെട്ട കഷായംപോലെയോ കറുത്തിട്ടാ ഗോമൂത്രംപോലെയും കറുപ്പുപോലെയും ഗുമധു
മാപോലെയും അഞ്ജനക്കല്ലുപോലെയും രക്തം പോകും.

സംസ്കൃതരക്തപിത്തത്തിന്റെയും സന്നിപാത
രക്തപിത്തത്തിന്റെയും ലക്ഷണം.

ഒ. സംസ്കൃതപിതംസംസ്കൃതാ ത്രിവിംഗംസന്നിപാതികം
ഉല്പാദനകഥസം പൃഷ്ടമധോഗംപവനാനന്ദം

വ. ദിമാഗ്നംകഥവാതാഭ്യാ മുദാഭ്യാമനുവർത്തതേ
രണ്ടുദോഷങ്ങൾ ചേർന്നിട്ടുണ്ടാകുന്ന രക്തപിത്തത്തിൽ ആ രണ്ടു രക്തപിത്തങ്ങ
ളുടെയും ലക്ഷണങ്ങളെ കാണാം. എങ്ങിനെ എന്നാൽ പിത്തവും കഥവും ചേർന്നിട്ടുണ്ടാകുന്ന
രക്തപിത്തത്തിൽ പൈത്തികരക്തപിത്തത്തിന്റെയും കഥരക്തപിത്തത്തിന്റെയും ല
ക്ഷണങ്ങളെ കാണാം. മൂന്നുദോഷങ്ങളും ചേർന്നിട്ടുണ്ടാകുന്ന രക്തപിത്തത്തിൽ കഥപി
ത്തരക്തത്തിന്റെയും വാതരക്തപിത്തത്തിന്റെയും പൈത്തികരക്തപിത്തത്തിന്റെയും
ലക്ഷണങ്ങളുണ്ടാകും. മേല്പോട്ടു ഗതിയോടുകൂടിയ രക്തപിത്തത്തിന്നു കഥത്തിന്റെ സം
ബന്ധവും കീഴ്പ്പേട്ടു ഗതിയോടുകൂടിയ രക്തപിത്തത്തിന്നു വാതത്തിന്റെ സംബന്ധവും
മേൽപോട്ടും കീഴ്പ്പോട്ടും ഗതിയോടുകൂടിയ രക്തപിത്തത്തിന്നു കഥവർത്തങ്ങളുടെ സംബ
ന്ധവും ഉണ്ടാകും.

സാദ്ധ്യാസാദ്ധ്യലക്ഷണം.

ഉല്പാദനസാദ്ധ്യമധോഗാപ്യ മസാദ്ധ്യംയുഗപത്ഗതം
ന. ഏകമാർഗ്ഗബലവതോ നാതിവേഗംനവോത്ഥിതം
രക്തപിത്തംസുചേകാഭേ സാദ്ധ്യാസാധ്യാനിതപദവം.

ഏകദോഷാനന്ദംസാദ്ധ്യം ദിദോഷാപ്യമുച്യതേ
ത്രീദോഷജമസാദ്ധ്യംസ്വാമുദാഗേരതിവേഗവൽ

മധ. വ്യാധിഭിഷ്കിന്ദോരസ്യ വൃദ്ധസ്യാനാശ്നതയായൽ

മേല്പോട്ടു ഗതിയോടുകൂടിയ രക്തപിത്തം സാദ്ധ്യമാകുന്നു. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ
കഥപിത്തങ്ങളുടെ സംയോഗത്തോടു കൂടിയുണ്ടായ ആ രക്തപിത്തത്തിന്നു കഥപിത്തമ
രങ്ങളായ കഷായരസവും തിക്തരസവും ഹിതങ്ങളാകയാലും പിത്തമരങ്ങളായ ഔഷധങ്ങ
ളിൽ വിരോധനം പ്രധാനവും ഹിതമുമാകയാലും അവയെക്കൊണ്ടു പ്രയത്നംകൂടാതെ ശമി
പ്പിക്കുമെന്നുള്ളതുവെകാണുകുന്നു. ചാകത്തിലും ഇലകാരം കാണുന്നതിനാൽ ആ ശ്ലേഷ്മ
ത്തെ താഴെ ചേർക്കുന്ന സാദ്ധ്യംലോമിതപിത്തംതൽ "യദുല്പാപ്രതിപദ്യതേ വിരോധസ്വ
ഭയംഗൃതപാൽ ഖണ്ഡതാൽഭേജസ്യച വിരോധനാഹിപിത്തസ്യ ജായാപരമേന്ദ്രിയം"
പിത്തത്തിന്നു വിരോധനം ഹിതമാകയാലും ഔഷധം അനേകമാകയാലും മേല്പോട്ടു ഗതി
യോടുകൂടിയ രക്തപിത്തം സാദ്ധ്യമാകുന്നു പിത്തത്തെ ജയിപ്പാൻ വിരോധനം പരമേന്
ദ്രിയമാണ്.

കീഴ്പ്പേട്ടു ഗതിയോടുകൂടിയ രക്തപിത്തം യാപ്യമാകുന്നു ആയതു വേദത്തി
ന്റെ സമയത്തോടുകൂടി ഉണ്ടാകുന്നതാകയാൽ വാതപിത്തമരമായിരിക്കുന്ന മധുരരസം
ഉപയോഗിക്കാം. രക്തപിത്തത്തിന്റെ കീഴ്പ്പേട്ടുള്ള ഗതിയെ ശമിപ്പിക്കുന്നതിന്നു പ്രതി
ക്രിയയായിട്ടുള്ള വമനം വാതപിത്തമരമല്ലാതെ കീഴ്പ്പോലെയോ ഗതിയോടുകൂടിയ
വായുവിന്നു വരോധമില്ലാതെ പിത്തത്തെ ശമിപ്പിക്കാൻ തക്കതായ ഔഷധവും ചുരക്കമു
ണ്ണ, അരിന്നാൻ കീഴ്പ്പോട്ടു ഗതിയോടുകൂടിയ രക്തപിത്തത്തെ പത്മപൂർവ്വംസംകൊണ്ടു
അധികം ദോഷാപദവങ്ങളെ ചൊല്ലാതെ നിരത്താമെന്നല്ലാതെ നല്ലവണ്ണം ശമിപ്പിക്കാൻ ക

(൫൨) രക്തപിത്തനിദാനം

ചികിത്സ. മേല്പോട്ടും കീഴ്പ്പോട്ടും ഗതിയോടുകൂടിയ രക്തപിത്തം അസമ്യമെന്നു ക
 ഛവരങ്ങളോടുകൂടി ഉണ്ടാകുന്ന അതു മേല്പോട്ടു ഗതിയോടുകൂടിയ രക്തപിത്തത്തിന്നു പ്ര
 തിലോമകർമ്മമാകുന്ന വിരേചനം കീഴ്പ്പോട്ടു ഗതിയോടുകൂടിയ ചെറുപ്പം യോഗ്യമല്ലായ്ക
 യാലും കീഴ്പ്പോട്ടു ഗതിയോടുകൂടിയ രക്തപിത്തത്തിന്നു പ്രതിലോമകർമ്മമാകുന്ന വരനം
 മേല്പോട്ടു ഗതിയോടുകൂടിയ ചെറുപ്പം യോഗ്യമല്ലായ്കയാലും ഹൃദയചിട്ടയോടുകൂടിയ രക്ത
 പിത്തം അസാധ്യമെന്നു പറഞ്ഞതു ബലമുള്ളവന്നു മേല്പോട്ടു ഗതിയോടുകൂടിയതും അധികംവേ
 ഗത്തോടു കൂടാതെയും ഏകാലം ചെല്ലാത്തതും ചേരുന്ന; ശിശിരം ഇതു കൂട്ടിക്കളിച്ച് ഉണ്ടാ
 വുന്നതും ദൈർബല്യം മുതലായ ചുവപ്പുവർണ്ണങ്ങളോടു കൂടാത്തതുമായ രക്തപിത്തം സംഭവിക്കുന്ന
 ഒരു ദോഷത്തിന്റെ കോപം മേന്മയായിട്ടുണ്ടാകുന്ന രക്തപിത്തം സംഭവം. രണ്ടുദോ
 ഷങ്ങളുടേയും കോപം മേന്മയായിട്ടുണ്ടാകുന്ന രക്തപിത്തം യാപ്യം മൂന്നു ദോഷങ്ങളുടേ
 യും കോപം മേന്മയായിട്ടുണ്ടാകുന്ന രക്തപിത്തം അസാധ്യം അവിമർദ്ദവും വൃഷ്ടിയുടെ
 കൊണ്ടു ദോഷത്തിന്നു ചെടിക്കൂട്ടവും ചേർച്ചകൂട്ടവും ഭക്ഷണത്തിൽ സമർപ്പം ഉള്ള പുകയുന്ന
 ഉണ്ടാകുന്ന രക്തപിത്തം അസാധ്യം.

രക്തപിത്തത്തിന്റെ ഉപദ്രവം.

ഉറ. ദൈവബ്രഹ്മാസനാസനാശ്ച പരമമമുഖാഃപാണ്ഡ താദാമമുർഛാ
 ഭൂതേനാമോഭോവിദാമസ്തഥ്യതരേവിസദാഹൃതൃതൃപ്താചപിഡാ
 തൃണ്ണാകോഷ്ഠസൃഭേഃശിരസഃപതപനം പുതിനിഷ്ഠിവനതപം
 ഭക്തദേവസാധിപാകൈവികൃതിമപിഭവേദക്തചിത്തോപസഗ്ഗഃ

ഒർവ്വത, ശ്വാസം, ചുര, പനി, മർദ്ദി മദം, ദോഷനിന്നു വെട്ടിച്ചു ചുട, ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്കു തളർച്ച ഉണ്ടാകുമ്പോഴെങ്കിലും ദോഷം അതിയായാ അത് ചെയ്യുമില്ലായ്ക ഏകാന്തനിന്നു തുല്യമില്ലാത്ത പീഡ തണ്ണീർക്കാരം ലോ അയഞ്ഞുപോക, തലയിൽ ചുട, രൂപലിന ഭക്തിയും അന്നത്തിൽ വെട്ടിച്ചു ചുട. പീഡയിൽ ഇവയൊക്കെയും രക്തപിത്തത്തിന്റെ ഉപദ്രവങ്ങൾകുന്നു. വികാരങ്ങളെക്കുറിച്ചു ഇനീപ്പരയും

ചവ. മാംസപ്പുഷ്പാലനാമകപരിതമ | ചമഞ്ഞുകർട്ടമാംഭോനിഭംവാ
മേദഃപൃയാസ്രകല്ലംയമൃദിവയദിവാപകപജംബ, ഫലാഭം
യൽതൃണ്ണം ചനിമംഭമയതികുണായയത്രചോക്താ വികാരാ
സുഭാർജ്ജ്യംരക്തചിത്തംസുരപതിധനുഷായ ചതുല്യംവിഭാതി

മുഖ്യ. യേനചോപഹരോരക്തം രക്തപിത്തേനമാനഃ
പശ്ചേദശ്ചംപിയാപി തച്ചാസാദ്യമസംശയം

പു. 3. ലോഹിതചർമയുദ്ധം ബഹുശോഭോഹിതകേകിടം
ലോഹിതോൽഗാരമർശിത മൃഗംതരക്കുറുപ്പെത്തികു

മംസം കഴുകിയ വെള്ളം പേച്ചെയും ചീഞ്ഞപ്പോലെയും ചെളികലക്കിയ വെള്ളം പേച്ചെയും മേടപ്പും ചലവും മോരയും കൂടിയപ്പോലെയും നൂറ്റത്തുപോലെയും തെറ്റപ്പഴം പേച്ചെയും അഞ്ജനം പേച്ചെയും നീലിപ്പും ശവത്തിന്റെ ഗന്ധംപോലെ ഇരിക്കുന്ന ഗന്ധത്തോടുകൂടിയും ശ്വാസകാസരോഗ്യപദവയ്ക്കോടുകൂടിയും ഇരിക്കുന്ന രക്തചിത്തത്തെയും ഇന്ദ്രന്റെ വില്ലുപോലെ പലനിറമുള്ള രക്തചിത്തത്തെയും ഉപേക്ഷിക്കേണ്ടതാകുന്നു. രക്തചിത്തത്തൽ പീഡിതനായിരിക്കുന്നവർ നോക്കുന്ന പദാർത്ഥങ്ങളും ആകാശവും രക്തവണ്ണത്തായിട്ടു കാണപ്പെടുന്ന ഏകിൽ അയയ്ക്കട്ടെ ഇതു രോഗം അസാധ്യമാകുന്നു നിയന്ത്രയം രക്തം മരിക്കുക കണ്ണുകൾ രക്തംപോലെ ചുമനീരിക്കുക, തേട്ടുചേർക്കൽ രക്തംവരിക ഇവക ലക്ഷണങ്ങളോടുകൂടി രക്തചിത്തരോഗി നിയന്ത്രയമല്ലമരിക്കും.

ഇതി കോവദേശികളുടെ സാമഗ്രികാപ്താനേ
മാധവനീദാനപ്താനേ ഭക്തപിത്തനീദാനം

സമാപ്തം.

— * —

Copyright Clearance Center

[illegible]

൨. കഫപ്രധാനൈൻദ്രോഷസ്തു രുലേഷുസവർത്തസു
അതിവ്യവായിനോവാചി ക്ഷിണേതേത്യനന്തരാഃ.

൩. ക്ഷീയനേധാതചസ്സഭേ തതഃശുചൃതിമാനവഃ

മേൽപറഞ്ഞ വേഗതയോടൊത്ത് ഹേതുവായിട്ട് കോപിക്കുകയും സ്വസ്ഥനെന്നതിൽ നിന്നു ഇളയകുടുംബം ചെല്ലു മേൽക്കുകയും ചെയ്യുന്നതായിട്ട് രസത്തെ വെക്കുന്ന സ്പ്രോംഗ്സ് കളുടെ മറ്റൊരു രേഖയിടുന്നു:- അതു മേന്മയായിട്ട് ആ രസം ഹൃദയത്തിൽ തന്നെ നിന്നു ഉടിച്ചിട്ട് മുഖത്തുനിന്നു പുറപ്പെടുന്നു. ഈ അഭിപ്രായത്തെ സ്ഥിരപ്പെടുത്തുവാൻ വേണ്ടി ചരകത്തിൽ ഉള്ള ഒരു ശ്ലോകത്തെ ഇവിടെ ചേർക്കുന്നു. “സോസ്പ്രോംഗ്സ് കളേകം സ്വസ്ഥനേവോ വിദ്വാതേന ഉൽഭാകംസംവേഗേന ബഹുതപഃപ്രവർത്തതേ” സമ്പന്നനാകുമാരിരിക്കുന്ന സ്പ്രോംഗ്സ് കളിൽ നടപ്രവരവേഗം രസം സ്വസ്ഥനെന്നതിൽ നിന്നിട്ട് ഉയർന്നു മേൽക്കൂ കംസവേഗത്തോടുകൂടെ പലതപഃപ്രവർത്തികൾ പുറപ്പെടുന്നു. മേൽപറഞ്ഞപ്രകാരം രസത്തിന്നു ക്ഷയം ഭവിക്കുമ്പോൾ രക്തത്തിന്നും ക്ഷയം ഭവിക്കുന്നു. രക്തത്തിന്നു ക്ഷയം ഭവിക്കുമ്പോൾ മാംസത്തിന്നും ക്ഷയം ഭവിക്കും. അതുനിമിത്തംശരണം ധാരാളം ക്ഷയം ഭവിക്കുന്ന ഇപ്രകാരം ഭവിക്കുന്ന ക്ഷയത്തിന്നു അനുരോധം ഉണ്ടാകുന്നതല്ല. ഇനി പ്രതിഭാമുള്ളവരുടെയെക്കുന്നിട്ടു പറയുന്നു. അതിനെമറ്റും ചെയ്യുന്ന പുരുഷൻ ശുക്ലം ക്ഷയിക്കുമ്പോൾ അതിന്റെ സവിപത്തിലിരിക്കുന്ന ശരണം ധാരാളം ക്ഷയം

(൫൧) രാജയക്ഷുക്ഷതക്ഷീന്നനിദാനം

ക്രമേണ ക്ഷയിക്കുന്നു എന്തിനെ എന്നാൽ ശുക്ലാ ക്ഷയിക്കുവാൻ മജ്ജാമു ക്ഷയിക്കുന്നു മജ്ജാമു ക്ഷയിക്കുമ്പോൾ അസ്ഥി ക്ഷയിക്കുന്നു ഇങ്ങിനെ മേല്പോട്ടു മേല്പോട്ടു ധാതുഷയമുണ്ടാകുന്നു കാര്യഭൂതമായിരിക്കുന്ന ശുക്ലത്തിന്നു ക്ഷയം ഭവിക്കുന്നതുകൊണ്ടു കാരണഭൂതങ്ങളായിരിക്കുന്ന ശേഷം ധാതുക്കൾക്കു ക്ഷയം എങ്ങിനെ വരാം എന്നൊരു ചോദ്യത്തിന്നു അവകൾ മൂണ്ടു് എന്നാൽ ആയതു പറയാം ശുക്ലക്ഷയം മേതുവായിട്ടു വരാം കേരപിച്ചു ശുക്ലത്തിന്റെ അടുത്തിരിക്കുന്നതായ മജ്ജാവിനെ ശോഷിപ്പിക്കുന്നു മജ്ജാമു ശോഷിക്കുമ്പോൾ അസ്ഥിയും ശോഷിക്കുന്നു. ഇങ്ങിനെ മേല്പോട്ടു ചു ധാതുക്കളും (രസധാതുവരെ) ശോഷിക്കുമെന്നു കണ്ടുകൊള്ളണം. അതിലേക്കു ഒരു ഉദാഹരണം കൂടി ഇവിടെ പറയാം. ജ്വരിയു ന്നു പഴുപ്പിന്നു നന്നത്ത തരയിൽ വച്ചാൽ അതിന്റെ സാന്നിദ്ധ്യം മേതുവായിട്ടു ആ തര എങ്ങിനെ ശോഷിക്കുമോ അങ്ങിനെ ധാതുക്കളും ശോഷിക്കുമെന്നു കണ്ടുകൊള്ളണം ധാതു ക്ഷയം മേതുവായിട്ടു മനുഷ്യനും ക്ഷയിക്കുന്നു. ഇപ്രകാരമാകുന്നു ക്ഷയത്തിന്റെ ഉപന്തം

രാജയക്ഷുവിന്റെ പൂർവ്വരൂപം.

- ൧. ശാസാംഗമർദ്ദകഫസംസ്രവതാലുശോഷ വ്യഗ്നിസാദമദപീനസകാസനിദ്രാശോഷേഭവിഷ്യതിഭവന്തിസമാപിജ്ജന്തുഃശുക്ലേക്ഷണോഭവതിമാംസപരോശിരംസഃ.

- ൫. സ്വപ്നേഷുകാകശ്ചകശ്ചലകിനീലകണ്ഠഗുല്യാസ്തമൈവകപയഃകൃകലാസകാശതന്മാദമയന്തിസന്തദീവിജ്ജാശ്ചപശ്യേച്ഛാസ്തതൂർപവനധുമദാർദ്ദിതാംശ്വ.

രാജയക്ഷ്മിമവിന്റെ പൂർവ്വരൂപങ്ങൾ ഏതുകു ദേഹം കഴയ്ക്കുക കഫത്തെ തൃപ്തക അണ്ണാക്കുന്നുണ്ടു്, മാർദ്ദിക്കുക, ജ്വരംഗിഷ്ട തളർച്ച; അസാധനധാ പാക മൂക്കുപ്പു ചുമ ഉറക്കം ഇവയാകുന്നു. പിന്നെയും കണ്ണുകൾക്കു അധികമായ വെട്ടുപ്പുണ്ടാകു്, സ്ത്രീഭാഗത്തിങ്കലും മാംസശേഷണത്തിങ്കലും തല്പ്രയുജ്ജനിക്കുക സ്വപ്നത്തിൽ കാക്ക കിളി മുളളൻ മയിൽ കഴുകൻ കരങ്ങു കാതു മുതലായജന്തുക്കൾ ഉപദ്രവിക്കുന്നു എന്നു കണ്ടിച്ചവലിക്കുന്നു എന്നു തോന്നുക വെള്ളംവറ്റിയ നദികളേയ്ക്കു. ഉണങ്ങിയ വൃക്ഷങ്ങളേയ്ക്കും കാൺക, വൃക്ഷങ്ങൾ കാരകൊണ്ടു വീഴുന്നു എന്നും പുകയും എന്നും കാട്ടുതീ പിടിപെട്ടു ദഹിക്കുന്നു എന്നും തോന്നുക അന്ന പന്നങ്ങളിൽ ഇഷ്ടകൾ തുണും, തലനാരു ഇതുകൾ പിന്നെ എന്നു തോന്നുക ഇവയുമൊക്കെ ചാകത്തിൽ ഈ രോഗത്തിന്റെ പൂർവ്വരൂപത്തെപ്പറ്റി പറയപ്പെട്ട ശ്ലോകത്തെ താഴെ ചേർക്കുന്നു പൂർവ്വരൂപം പ്രതിശ്ഠായൊ ഔരർബല്യം ദോഷദർശനം അദോഷേഷാപിഭാവേഷു കായേബിഭവദർശനം ഘൃണിതാമർന്നതയാപി ബലമംസപരിഷ്കയഃസ്ത്രീമദ്യമാംസപ്രിയതം പ്രിയതമാവഹ്നാണേ യക്ഷ്മിണാം ഘൃണകേശാനാം തുണാനാംപതനനിച പ്രായേണപാനേകേശാനാം ചാതിവല്യനാ പതന്തിഭിഃ പതന്തൈശ്ച ശാപരജൈശ്ചാപിഹർണണം” അർത്ഥം സുഗമം.

രാജയക്ഷുലക്ഷണം.

- സ. അംസപാർശ്വാദിതാപശ്ച സന്താപഃകരചാദയോഃജ്വരസപാംഗതാശ്ചതി ലക്ഷണംരാജയക്ഷുനഃ

മുദലുക്ഷിപും രണ്ടു പർശ്വങ്ങളിലും വേദനയുണ്ടാകു് ചെങ്കുരുളുകൾ ചുട്ടുകു സഖാംഗങ്ങളും വേദനയോടും ജ്വരത്തോടുംകൂടിയിരിക്കുതക്കുന്നരാജയക്ഷ്മിമവിന്റെലക്ഷണം. ഏകാദശരൂപം.

- ൭. സ്വപദോദാനിലച്ശുലം സംകോചശ്ചാംസപാർശ്വയോജ്വരദോഹോതിസാരശ്ച പിത്താദ്രക്തസ്രചാഗമഃ
- ൮. ശിരസഃപരിപൂണ്ണതചമഭേതച്ഛന്ദ്രാസ്തവചകാസഃകണ്ഠസ്രചോലംസോ വിജ്ഞേയഃകഫകോപതഃ.

രാജയക്ഷുക്ഷിതക്ഷീണനഭാവം (ഭൂമി)

ത്രിശേഷജന്മമായിരുന്ന രാജയക്ഷ്ഠിമാവിന്നു ഏകാഭ്യർത്ഥനപരമം വൃദ്ധിയുടെ ലഭ്യതയും മേന്മയായിട്ടു ഉണ്ടാകുന്നു. വാതം മേന്മയായിട്ടുണ്ടാകുന്ന രാജയക്ഷ്ഠിമാവിന്നു ക്ഷയഭയം. ശിരസ്സിലും മുഖലിലും പർശ്വഭാഗങ്ങളിലും വേദനയുണ്ടാകും. പിത്തം മേന്മയായിട്ടുണ്ടാകുന്ന രാജയക്ഷ്ഠിമാവിന്നു ജ്വരവും ദാഹവും അതിസാരവും രക്തമർദ്ദിയും ഉണ്ടാകും. കഫം മേന്മയായിട്ടുണ്ടാകുന്ന രാജയക്ഷ്ഠിമാവിന്നു ശിരസ്സിന്നു ഗൗരവവും അന്നത്തിൽ അഭിരൂപം മുഖവും ക്ഷയഭയം ഭവിക്കും.

സാധ്യാസാധ്യലക്ഷണം.

- ൯. ഏകാഭ്യർത്ഥനപരമം ഷഡ്ഭാവചിഹ്നം
കാസാതിസാരപാർശ്വാന്തി സ്വരഭേദമിജ്വരം
- ൧൦. ത്രിഭാവചിഹ്നംലിംഗൈഃ കാസശ്വാസാസ്മാമയൈഃ
ജ്വഹ്വായോഷാർദ്ദിതജ്വര മിച്ഛന്സുവിമലംയശഃ
- ൧൧. സഹാപരൈശ്വസ്രിഭാവചി ലിംഗൈര്മാസഞ്ചലക്ഷയേ
യുക്തോവർജ്ജ്യശ്ചികിത്സ്യസ്ത സമ്പ്രപോച്യതോന്യഥാ.
- ൧൨. മഹാശിന്നക്ഷീയമെന്ന മതിസാരനിവീഡിതം
ശൂന്യമുച്ഛ്വാദരംചൈവ യക്ഷിണംപരിവർജ്ജയേൽ
- ൧൩. ജ്വരാനുബന്ധരഹിതം ബാഹ്യാന്തക്രിമാസാരം
ഉപക്രമോത്തപന്തം ദീപ്താഗ്നിമക്തശ്ശരണം.
- ൧൪. ശുക്ലാക്ഷമന്നഭോഷ്ണാ മുല്പാശ്വാസ നിവീഡിതം
കൃച്ഛിപ്രാണബഹുലോന്മത്തം യക്ഷ്ഠിമാഹന്തീഹമാനവം.

മേല്പറഞ്ഞ സ്വരഭേദപരിവർത്തനരൂപങ്ങളുടെ ചുമ, അതിസാരം, പാർശ്വഭാഗങ്ങളിൽ വേദന ക്ഷയഭയം അതപി ജ്വരം ഈ ഷഡ്ഭാവങ്ങളോടൊ ചുമ ശ്വാസം രക്തവികാരം ഈ ത്രിഭാവങ്ങളോടൊ ശുഭിയിരിക്കുന്ന രോഗിയെ നിർമ്മലമായിരിക്കുന്ന ശസ്ത്രീനെ ആഗ്രഹിക്കുന്ന വൈദ്യൻ ഉപേക്ഷിക്കേണ്ടതാകുന്നു. സംഘർഷമായിരിക്കുന്ന യക്ഷ്ഠിമാവിന്നു മറ്റൊരു ഏകാഭ്യർത്ഥനപരമം ഭവിക്കും. മേല്പറഞ്ഞ ലക്ഷണങ്ങളെല്ലാമേങ്ങോ വായിൽ പകുതിയോ അതല്ല മൂന്നിൽ ഒരുഭാഗമോ ഉള്ള രോഗിയെ മാസഞ്ചലങ്ങൾക്കു ക്ഷയമുണ്ടാവനായിട്ടു കണ്ടാൽ വർജ്ജിക്കേണ്ടതാകുന്നു. എല്ലാ ലക്ഷണങ്ങൾക്കും പൂർണ്ണതയുണ്ടായാലും മാസഞ്ചലങ്ങൾക്കു ക്ഷയമില്ലെങ്കിൽ ആ രോഗിയെ ചികിത്സിക്കേണം. ലക്ഷണങ്ങൾക്കു പൂർണ്ണതയില്ലെങ്കിലും മാസഞ്ചലങ്ങൾക്കു ക്ഷയമുണ്ടെങ്കിൽ ഈ രോഗിയെ മറ്റൊരു ചികിത്സ രോഗികൾക്കു ചികിത്സിക്കരുതെന്നു ചരകത്തിൽ കണ്ടുന്നതിനാൽ അതിനെ ഇവിടെ ചേർക്കുന്നു. “വാതവ്യാധിരപസ്മാവി കാഷ്ടീശ്വരീമിഷ്ഠാപി വൃദ്ധീമധുരമഹിചരജയക്ഷ്ഠീ ചയേനഃ അചികിത്വേഭവന്ത്യേത ബേദോസാപര ക്ഷാരേ സ്വർപ്പേഽപിചികിരേഷ്യ ഭിക്ഷുഗതന്തവ വർജ്ജയേൽ” വാതവ്യാധി, അപസ്മാരം, കാഷ്ടം, പുരണ്ട ജ്വരം ഇന്ദ്രം, മധുരമഹം, രാജയക്ഷ്ഠിമാവി ഈ വക രോഗങ്ങൾ ഉള്ളവർക്കു രോഗലക്ഷണങ്ങൾ എല്ലാമില്ലെങ്കിലും ബേദോസങ്ങൾക്കു ക്ഷയമുണ്ടെന്നു കണ്ടാൽ ചികിത്സ ചെയ്യാരുതെന്നു ഇതിന്റെ സംഭാവം. വളരെ ഭക്ഷിച്ചിട്ടും ദിവസേന ക്ഷീണിച്ചു വരുന്ന രോഗിയെ വർജ്ജിക്കണം. അതിസാരത്താൽ പീഡിതനായിരിക്കുന്ന രോഗിയെയും വർജ്ജിക്കണം. എന്തു കാരണത്താൽ ഈ രോഗിയുടെ ഭക്ഷിക്കപ്പെട്ട അന്നം ജരണിനാൽ ജരണിജ്വരം പകിക്കപ്പെട്ടിട്ടു മിക്കവാറും മലമൂത്രങ്ങളായിത്തീരുന്നതുകൊണ്ട് ആയതു ഗുരുപുഷ്ടിക്കായിക്കൊണ്ടു മതിയെന്നില്ല അതിനാൽ ഏതെങ്കിലും മലത്തിന്റെ ബലംകൊണ്ടാകുന്നു. അന്ധ കോശത്തിലും ഉദരത്തിലും നിറഞ്ഞു രോഗിയെയും വർജ്ജിക്കണം അന്ധാകുശത്തിൽ ഉണ്ടാകുന്ന നീരിന്റെ ശമനേഷ്ടം വിചാരമാകുന്നു. എങ്കിലും ആയതിവിടെ ചികിത്സയായിരിക്കുന്നു ഇതുതന്നെ കാരണം ജ്വരത്തിന്റെ അഭാവവും ബാഹ്യം ക്ഷയധർമ്മത്തിന്റെ ബലത്തെ സമീപ്തൻ ശക്തിയും ഇന്ദ്രിയനിഗ്രഹവും അഗ്നിദീപ്തിയും അഭ്യർത്ഥനയും ഉള്ള രോഗിയെ ചികിത്സിക്കേണ്ടതാകുന്നു. കണ്ണുകൾക്കു വെളുപ്പും അന്നത്തിൽ വെറുപ്പും ഉൾഭാഗശ്വാസം മേന്മയായിട്ടു പീഡയും അതിക്രമമായ മൂത്രപ്പ്രസരം ഉള്ള രോഗി മരിക്കും. അതിനെ

(൫൩) രാജയക്ഷകൃഷ്ണകുമാരിനിദാനം

മുനം മുതലായവ മേതുവായിട്ടു ധാരാളം ശോഷം ഭവിക്കയും അതുവേരുവായിട്ടു രാജയക്ഷിമാവുണ്ടാകയും ചെയ്യുന്ന എന്നാണു പറഞ്ഞതു. എന്നാൽ ശോഷത്തിന്നു കാരണങ്ങളും ലക്ഷണങ്ങളും വേറെയുറ ഉള്ളതുകൊണ്ടു അതുകണ്ടെയും താഴെപ്പറയുന്നു.

൧൫. വ്യവായശോകവാലുക്യ വ്യായാമാലു പ്രശോഷിതാൻ

പ്രണാമകൃത സംതെത്തുച ശോഷിണൈവക്ഷ്യന്തേ.

വ്യവായശോഷി, ശോകശോഷി, വാർദ്ധക്യശോഷി വ്യായാമശോഷി അല്പപ്രശോഷി പ്രണാശോഷി ഉദാശ്വതശോഷി ഇങ്ങിനെ ശോഷികൾ പലവിധമുണ്ടെന്നു എന്നറിഞ്ഞു കൊള്ളണം.

വ്യവായശോഷികുണ്ഠം.

൧൬. വ്യവായശോഷീശുക്ലസ്യ ക്ഷയവിനൈതപഥതഃ

പാണ്ഡുഃപ്രഹോരഥാപ്യവം ക്ഷിന്തന്തേമാസ്യധാരതവഃ

അതിനുമേലുനും മേതുവായിട്ടു ശോഷിക്കുന്നവനാകുന്നു വ്യവായശോഷി അവന്റെ ലക്ഷണങ്ങൾ ശുക്ല ക്ഷയം മേതുവായിട്ടു ലിംഗത്തിന്നും പൃഷ്ണത്തിന്നും വേദനയുണ്ടാക മൈഥുനത്തിലും മന്ദ്രത്തിലും വിവിധ മൈഥുനവേദനയ്ക്കു വളരുന്നതും ചെന്നതിന്റെശേഷം ഇന്ദ്രിയസ്ഖലനമുണ്ടാക ശുക്ലമൊ രക്തമൊ സ്തനികൾ ഭേദം വെട്ടിക്കു ഇവയ്ക്കെന്നു ഇവന്റെ ധാരാളം മേൽപ്പൊട്ടു മേൽപ്പൊട്ടു ക്ഷയിക്കുകയെന്നു.

ശോകശോഷികുണ്ഠം.

൧൭. പ്രധ്യാനശീലഃസ്രസ്താംശഃ ശോകശോഷാപിതാദൃശഃ.

ദൃഢം മേതുവായിട്ടു ശോഷിക്കുന്നവനാകുന്നു ശോകശോഷി. അവന്റെ ലക്ഷണങ്ങൾ കൈകാലുകൾ സ്ഥവധനങ്ങളിൽ നിന്നു വേർപെട്ടുപോകുന്നതെന്നു. വ്യവായശോഷിയുടെ ലക്ഷണങ്ങൾ മിക്കവാറും കൂടിയുണ്ടായരിക്കും.

വാർദ്ധക്യശോഷികുണ്ഠം.

ജനശോഷീകൃശാദാദി വീര്യബലിബലേന്ദ്രിനഃ

൧൮. കമ്പഃനാതചിമാൻഭിന്നകാണ്ഡപാത്രാതസ്ഥാദഃ

ഘ്നീവതിശ്ലേഷുണാദീനം ഗൈരവാതിപീഡിതഃ

൧൯. നാമ്പ്രസൃതാസ്യനാ സാക്ഷിഃ ശുഷ്ണുരക്ഷമലച്ഛവിഃ

വാർദ്ധക്യം മേതുവായിട്ടു ശോഷിക്കുന്നവനാകുന്നു ജനശോഷി. അവന്റെ ലക്ഷണങ്ങൾ ദേഹം ചുരുക്കു വീര്യത്തിന്നും ബലിക്കും ബലത്തിന്നും ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്കും മന്ദ്രതവിഷ്ണുക്കു വിറയ്ക്കുക അരവിയുണ്ടാക ഉടഞ്ഞു കെട്ടുപാത്രത്തിൽ വെച്ചു മുതലായവകൊണ്ടു അടിക്കുമ്പോൾ ഉണ്ടാകുന്ന ശബ്ദം പൊലെയുള്ള ശബ്ദത്തോടുകൂടിയിരിക്കുക കഥഞ്ഞു കളവാണായി എത്ര പ്രയത്നപ്പെട്ടു ഏകീയാലും കമ്പം പുറപ്പെടാതിരിക്കുക ശരീരത്തിന്നു കനവും അശുദ്ധയും ഉണ്ടാക വായിൽനിന്നും മൂക്കിൽനിന്നും പുണ്ണിൽനിന്നും ചുറ്റുമ്പോഴും നീരൊഴുക മലാവരങ്ങളിൽ തെങ്ങുസ്തൃതങ്ങളായിട്ടും ഇരിക്കുക ഇവയ്ക്കെന്നു.

അല്പപ്രശോഷികുണ്ഠം.

അല്പപ്രശോഷീസ്രസ്താംഗ സ്പന്ദപ്രപതാക്ഷമലച്ഛവിഃ

൨൦. പ്രസൂപ്താത്മാവയവ ശ്ലേഷ്മകോമനമാനനഃ

അധികം വഴിനടക്കുക മേതുവായിട്ടു ക്ഷീണിച്ചവനാകുന്നു അല്പപ്രശോഷി അവന്റെ ശരീരം പതിക്കുന്നു. പിന്നെ അവൻ വരക്കപ്പെട്ട പദാർത്ഥത്തിന്റെ എന്നപോലെ പരുക്കുമായിരിക്കുന്ന കഠിനതയോടുകൂടിയവനായിട്ടും ശരീരത്തിങ്കലോ അവയവങ്ങളിലോ സ്തരിച്ചാലവന്യൻ കഴിയത്തക്കവനായിട്ടും ഉണക്കിയ മുത്തം കയ്യാത്തോടും ഉണക്കിയ അണ്ണൻ കോടും ഉണക്കിയ മുഖത്തോടുകൂടിയവനായിട്ടും ഇരിക്കുന്നു.

വ്യായാമശോഷികുണ്ഠം.

വ്യായാമശോഷീഭൂയിഷു മേദിരേവസമനപിതഃ

൨൧. ലിംഗൈരന്തരക്ഷതകൃതൈ സ്പന്ദയുക്തശ്ചക്ഷതംചിനാ

രാജ്യകുടുംബതകുബീണനിദാനം (൫൭)

൧൦൦൦൦൦൦. ചേതുവായിട്ടു ശേഖരിക്കുന്നതിനുകന്ന വ്യയമേശോക്തി. അവൻ അദ്ധ്യാപകശേഖനിയുടെ സാധനങ്ങളെ ഉള്ളവനായിരിക്കും അധികമായി ക്ഷീണം മുതലായ വിവരങ്ങളും ക്ഷീരത്തെ ചിട്ട ഉറക്കുന്ന രേഗിയുടെ ലക്ഷണങ്ങളുണ്ടാകും. മുട്ടുമുട്ടിക്കുപറിക്കുമ്പോൾ പാടുകയോ ചെയ്ക, വേഗം നടക്കുക, ഉത്സാഹികളാകുന്നവരുമായിട്ടുണ്ടാകുന്ന ശേഖരണരംഗുകൂടിയവക്കും അദ്ധ്യാപകശേഖനിയുടെ ലക്ഷണങ്ങൾ ഉണ്ടാകുമെന്നു അറിഞ്ഞുകൊള്ളണം.

പ്രണയോഷ്ണകൃഷ്ണം.

രക്തക്ഷയം ഉണ്ടാകി സ്തംഭപ്രായമായവർ

൨൨. പ്രണിതസ്യഭവേച്ഛേഷ് സുചാസല്യതമോമതഃ

രക്ഷക്കായം ഫേതുവായിട്ടും പ്രണത്തിക്കുവേദനഫേതുവായിട്ടും ഭക്ഷണം കഴി
യ്ക്കുകഫേതുവായിട്ടും പ്രണമുജ്ജവനം ശോഭമുണ്ടാകുന്നു. അതുനരസംഭൃതമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു.

ഉരുകുചതത്തിന്റെ നിധനവും ലക്ഷണവും.

ധനുഷായസ്ത്രതോത്സൃർത്ഥം ഭാരമുദഹരണോഗ്രതം

உரு. உத்தரவாசனத்தின் பதனாபிவிருத்தி
 உத்தரவாசனத்தின் பதனாபிவிருத்தி

൨൭. ശിഖാകാഷ്ഠശ്ശനിഹാതാൻ ക്ഷിപരോനിഷ്ഠതഃപരാൻ
അധീയാനന്യപാത്രൈർമുദാപ്രജ്ഞോദതഃ

உ.தி, மஹானகரீபாத்தரேஸ் மஹைபாஸமயாவதர
ஸமஸோஸ்பததோதரம் துண்பாதிபுறதரம்

உ.ந. தமாநெடுக்கேந்திசூரைச் சூழ்ந்தோரென்று
விகிதேவகிசுரிப்பாயித் தவறாநெடுக்கேந்திசூரை.

உத. ஸ்ரீராமபதிபுரம்குறியூர் ஐக்கோட்டிபுரமிதாஸிந.8
உலாவிதஜுநேதூர்மம். தித்தேமவிஜுநே.

൨൭. പ്രവീഡ്യതേഗതഃവാർശ്വേ ശുച്യതംഗപ്രവേപതേ
കുമാദീയ്ഞ്ചൈലംവണ്ണോ അമിശ്നീശ്ചരീതതേ.

ഉ. ജപരോവൃന്ദാമനോരണൈര്യം വിരഭഭോജനീയധാദവി
ദാഷഃശാമസുഭാഗ്ഗന്ധഃ പീതോഹിഗ്രാമിതോമഹാഃ.

நப. கஸமானஸ்யாபிஷி னம் கமஸ்யாஸுசிபுவந்தே
ஸக்யதிக்ஷிமதேதூர்மம் தமாபுதேகஜஸோக்யநாந்.

വിളിന്റെ അങ്ങ ഏറ്റവും വലിയൊരു വില്ലു പൂട്ടുക, വലിയ ഭാരത്തെ എടുക്ക, വെലവാനോട് യുദ്ധം ചെയ്യുക, ഉയരത്തിൽ നിന്നറിയുക, കഷ്ട, കഠിന, ആന, ഒട്ടകം, ആദിയാത്മവ ഓടുന്ന സമയം വെലമായി പിടിപ്പിക്കുന്നത്; വലിയ കല്പ, വിറക, ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട വില്ലു ഇവയെ എടുക്കുക, ശത്രുക്കളെ വധിക്കുക, ഉറച്ചു പറക്കുകയും പറിക്കുകയും ചെയ്യുക; ദൂരത്തിൽ പൊടുന്നനെയെന്നത്തരത്തിൽ, കൊള്ള കൊണ്ടു വലിയ നഗികളെ നീന്തിക്കൊണ്ടുവരുന്നതോടുകൂടി വളരെ ദൂരം ചാടുക, നൃത്തം ചെയ്യുക, മദ്യപിച്ചശേഷമുള്ള മാർഗ്ഗം ക്രൈസ്തവ ജനങ്ങളെ ചെയ്യുക. ഈ കുർമ്മങ്ങളിൽ ഏതെങ്കിലും ചെയ്യുന്നവനെ ഉൾക്കൊള്ള (ഉറപ്പിന്റെ ഉള്ളിൽ) (മറിച്ച്) ഉണ്ടാകുന്നു. അതു മേൽവായിട്ടു വരാം വെലവാനായിട്ടു, കോപിക്കുന്നു. സ്ത്രീകളിൽ അതിസക്തനായിട്ടു രചിക്കുകയും ത്രാണിയായിരിക്കുന്ന പരാജയത്തെ അല്ലായ്മ ചെയ്യുന്നവനും ഉൾക്കൊള്ളപ്പെടുന്നു. ഉൾക്കൊള്ളപ്പെടുന്ന ഉറപ്പു, പിന്നെ പൊകുന്നവരും എന്നും നോക്കുന്നവരും എന്നും തോന്നാമാറു വേദനയുണ്ടാകുന്നു. പാർശ്വഭാഗങ്ങളിലും വേദനയുണ്ടാകുന്നു. ശരീരം ശോഷിക്കുകയും വിറയ്ക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. അവന്റെ വീഴ്ചയും വെലയും വണ്ണവും രക്ഷിയും അന്തിയും ക്രമേണ കേറത്തു പോകുന്നു. പനിയും ദാഹവും മുമ്പിടുന്ന ദീനതയും ഉണ്ടാകുന്നു. അനിമിദയും കാമ്പുവായിട്ടു ലംബം അയഞ്ഞുപോകുന്നു.

(ഭവ) കാസനീദാനം

ഉരഃഷ്ണതമുജ്ജവൻ കൂടക്കൂടെ ചുമച്ചുതുപ്പുന്ന കഥം ഭുജിച്ചിട്ടും കരവാളിച്ചിട്ടും ഏറ്റവും ഭ
ഗ്ഗന്ധത്തോടുകൂടിയും മഞ്ഞളിച്ചിട്ടും കട്ടയായിട്ടും ഖഹുവായിട്ടും രക്തത്തോടുകൂടിയുമിരിക്കും
എന്ന രോഗി ഉരഃഷ്ണതംമേന്മയായിട്ടും ഇക്ലത്തിന്റേറയും കാജസ്സിന്റെറയും ഷ്ശയം മേന്മയവ
യിട്ടും ഷ്ശയിടുന്നു.

പൂർവ്വരൂപം.

൩൧. അരവൃക്കലക്ഷണംതന്ത്ര പൂർവ്വരൂപമിതിസ്മൃതം
അസ്സാപ്തമായ ലക്ഷണമാകുന്നു ഉരഃഷ്ണതത്തിന്റെ പൂർവ്വരൂപം.
ക്ഷതക്ഷീണങ്ങളുടെ അസാധാരണലക്ഷണം.
ഉദാതകുശോനിതചർദ്ദി കാസോവൈദേശികലക്ഷണത്തെ.

൩൨. ക്ഷീണസരക്കമൃതരൂപം പാർശ്വപുഷ്പകീഗ്രഹഃ
ഉരഃഷ്ണതത്തിന്നു ഉഷ്ണിന്നു വേദനയും രക്തമരദ്ദിയും വിരേക്ഷിച്ചും ദൃഷ്ട്യുവോദി
കഥയുക്തമായ കാസവും ഉണ്ടാകും. ക്ഷീണത്തിന്നു രക്തത്തോടുകൂടി മൂത്രം പോകയുംപാ
ർശ്വഭാഗങ്ങളിലും പുറത്തുനിന്നു രക്തമുണ്ടാകട്ടെല്ലാ പിടത്തവും ഉണ്ടാകും.

സാല്പ്രാസാല്പ്രലക്ഷണം.

അല്പവിംഗന്യദീപ്താഗ്നേ സാല്പ്രാസാല്പ്രലവതാനവഃ

൩൩. പവിസംവത്സരോത്ഥാപ്യ സ്പർദ്ധിംഗന്യവർജ്ജയേൽ

അരംഗിക്കു ദീപ്തിയും ദോഷവലവും ഉജ്ജവന്നു അല്പലക്ഷണങ്ങളോടുകൂടി ഉണ്ടായ
തും ഒരു വത്സരം കഴിയാത്തതുമായ രോഗം സാല്പ്രാ ഒരു വത്സരംകഴിഞ്ഞ രോഗം പരമ്പ്രാ
ഭൂസാകാണും ശേഷധൃപയോഗംകൊണ്ടും അധികം ഉപദ്രവമില്ലാതെ നിറഞ്ഞാമെന്നല്ലാ
തെ ശർപ്പിക്കാൻ കഴിയുന്നതല്ല. എല്ലാ ലക്ഷണങ്ങളോടുകൂടിയ രോഗം അസാല്പ്രവുമാ
കുന്നു.

ഇതി നേശവദേശികകൃതൈ സാരചന്ദ്രികാഖ്യാനെ
മാധവനീദാനപ്രാഖ്യാനേ രാജയക്ഷ്മകൃതക്ഷീണനീദാനം

സമാപ്തം .

കാസനീദാനം.

൧. ധൂമോപാഥവതാദുജ്ജസസ്തമൈവ
പ്രായാത്രക്ഷാന്നനിഷേവണാലു
വിമാഗ്നതപാദപിഭോജനസ്യ
വേദനാശോധാൽക്ഷവഥോസ്തമൈവ.
൨. പ്രാണോഽവൃദാനാനാഗതഃപ്രദൃഷ്ടഃ
സംഭിന്നകാംസ്യസ്ഥനതുല്യരേഖാഷഃ
നിരേതിവക്ത്രാൽസാരസാസഭോഷോ
മനീഷിഭിഃകാസജ്ജതിപ്രദിഷ്ടഃ
൩. പഞ്ചകാസസ്മൃതാചാത പിത്തശ്ലേഷ്മക്ഷതക്ഷയൈഃ
ക്ഷന്ധാരോപേക്ഷിതാസ്സവേ ബാധിനശ്ചോത്തരോത്തരം.

പുകയൊ, ഹെർട്സൊ, വായിൽകൂടിയും മൂക്കിൽകൂടിയും പ്രവേശിക്കുമേന്മയായി
ട്ടും അതിവ്യായാസം ഖേമയായിട്ടും തൃക്കുമായിരക്കുന്ന അന്നത്തെ ഭക്ഷിക്കുമേന്മയായിട്ടും
അതിവേഗത്തിൽ ഭക്ഷിക്കപ്പെട്ട അന്നം മാത്രം തെറ്റിച്ചെല്ലുക മേന്മയായിട്ടും മലമൂത്രങ്ങളും

കാസനിവാരണം (൯)

ടെയും തുമ്മലിനേറയും വേഗത്തെ തടക്ക മേതുവായിട്ടും പ്രാണവായു ഏറ്റവും ദുഷിച്ചു ഉണരവയുവിന്റെ നമ്മയത്തോടും പിത്തകഫങ്ങളോടുംകൂടി മധ്യരക്തത്തിലൂടെ ഉടഞ്ഞ രോട്ടുപാത്രത്തിന്റെ ചെപ്പോലെ ഇരിക്കുന്ന ചെറുതോടുകൂടിയതായിപ്പറയപ്പെടുന്നു. അതിനെ വിചാരം കസ (ചുമ) മെന്നു പറയുന്നു. ഇങ്ങിനെയുള്ള കാസം വരുന്നതുകൊണ്ടും പിത്തം കൊണ്ടും കഫംകൊണ്ടും ക്ഷയംകൊണ്ടും ക്ഷയംകൊണ്ടും ഉണ്ടാകുന്നതുകൊണ്ട് അഞ്ചുവിധമുണ്ടു്. എല്ലാ കാസങ്ങളും ചികിത്സിക്കുതെ ഇരുന്നാൽ ക്ഷയത്തിന്നു കാരണങ്ങളായിത്തീരുകയും ചെയ്യും. മേൽപറഞ്ഞ അഞ്ചുവിധമായ കാസങ്ങളിൽവെച്ചു വാതകാസത്തിനെക്കാൾ പിത്തകാസത്തിന്നു വലം കൂടാ. പിത്തകാസത്തിനെക്കാൾ കഫകാസത്തിന്നു വലംകൂടും. അതിനെക്കാളും ക്ഷയകാസത്തിന്നും ക്ഷയകാസത്തെക്കാൾ ക്ഷയകാസത്തിന്നും വലംകൂടും.

൧. പൂർവ്വരൂപഭാവത്രേയം ശ്വാകുപുണ്ണമുപാസ്യതാ
കണ്ണേകണ്ഡശ്ചഭോജാനാ മവരോധശ്ചജായതെ.

ചുമയുടെ പൂർവ്വരൂപം തൊണ്ടയിലും വായിലും നെല്ലിന്റെ കേകകൾ നിറഞ്ഞിരിക്കുന്നതുപോലെ തോണ്ടയും തൊണ്ടയിൽ ചൊരിച്ചിലും ആചാരത്തിന്നു തടവും ആകുന്നു-
വാതകാസലക്ഷണം.

൨. ഹൃച്ഛംബമുല്പാദനപാർശ്വശ്വേദീ
ക്ഷാമാനനഃക്ഷീണബലസ്വരഞ്ജഃ
പ്രസക്തവേഗസ്മുസമീരണേന
ഭിന്നസന്ദാഹകാസതിശൃച്ഛമേവ.

വാതകാസത്തിന്നു ഹൃദയത്തിങ്കലും ശംഖത്തിങ്കലും ശിരസ്സിലും ഉദരത്തിങ്കലും പാർശ്വങ്ങളിലും വേദനയുണ്ടാകും. മുഖം ശോഷിക്കും. വലവും സ്വപനവും രാജസ്സും ക്ഷയിക്കും. ചുമ വലുതായ വേഗത്തോടും വേഗത്തോടുംകൂടിയതിരിക്കും. ചെയ്യടക്കം വരണ്ടകലത്തെ വളരെ പണിപ്പെടുത്തും.

പിത്തകാസലക്ഷണം

൩. ഉരോഽഭാഹജപരവക്ത്രശോഷൈഃ
രജ്രർത്ഥതസ്തികതമുപസ്മൃതാഷാത്ത്ഃ
പിത്തേനപീതാനിവമേൽകടുനി
കാസേനപാണ്ഡുഃപരിഭാമ്യമാന.

പിത്തകാസത്തിങ്കൽ ഉരസ്സിന്നു ചുമ പനിയും വാ വറുപ്പും വായിൽ കയ് പൂരസവും തസ്തിർഭാഹവും ഛർദ്ദിയും ഉണ്ടാകും. ഛർദ്ദി മഞ്ഞളിച്ചിട്ടും ചൂരി ദുരസത്തോടുകൂടിയു മിരിക്കും. ശരീരത്തിന്നു വെളുപ്പുമുണ്ടാകും-

കഫകാസലക്ഷണം.

൪. പ്രവിപ്രമാനേനമുഖേനസീദൻ
ശിരോരുജാത്ത്ഃകഫപുണ്ണഭാവഃ
അഭക്തത്വംഗുരവകകണ്ഡയുക്തഃ
കാസേന്ദ്രീഭംനാസ്രകഫഃഫേനഃ.

കഫകാസത്തിന്നു മധ്യരക്ത കഫം തേച്ചപോലെ തോന്നും. ശരീരത്തിന്നു വെളുപ്പും ദണ്ഡുമാലയ തലവേദനയുമുണ്ടാകും. ശരീരം കഫംകൊണ്ടു പുണ്ണമായിരിക്കും. അതവിധം ദേഹത്തിന്നു കനവും ചൊരിച്ചിലുമുണ്ടാകും- ചുമച്ചതല്ലാത്ത കഫം ഏറ്റവും കഠിനത്തിരിക്കും.
ക്ഷയകാസലക്ഷണം.

൫. അതിവ്യവാധഭാരലാപ യുദ്ധാശ ശമനിഗ്രഹൈഃ
രൂക്ഷസ്പോരഃക്ഷതചായുർ ഗുഹീതപാകാസമാവഹേൽ.

(നം) കാസനിദാനം

- ൻ. സപ്തംകാസതേഹൃഷ്ടം തത്ത്വംവേസഭോണിതം
കണ്ണേനതജ്ജതാത്വർത്ഥം വിതഗ്നേനേവചോരസാ
- ൧൦. സൂചിഭിരിചതിക്ഷ്ണഭി സൂത്രമാനേനശ്ചലിനാ
ദുഃഖസ്തർഭോനശ്ചലന ഭേദപീഡാഭിതാപിനാ.
- ൧൧. പവ്ഭേജപാരാധസ തുഷ്ണാവൈസ്വപ്തപീഡിതഃ
പാശാവതളയാകുജൻ കാസഃപരാൽക്ഷയതാത്ഥപാൽ.

അതിനെമറ്റും മേതുവായിട്ടും വലുതായ മുക്കു മുക്കുക മേതുവായിട്ടും അധികം വഴി നടക്കുക മേതുവായിട്ടും യുദ്ധംചെയ്കമേതുവായിട്ടും കുതിര ആന മുതലായവ കട്ടേ നസമയം പിടിച്ചുനിൽക്കുക മേതുവായിട്ടും ഉണ്ണു ന്ൻ ഉള്ളിൽ മുറിയുണ്ടു കുമ്പാൾ വാതം വലവാനായി കോപിച്ചിട്ടു കാസത്തെ ഉണ്ടാക്കും- അതുകൊണ്ട് ക്ഷയകാസം. ക്ഷയകാസ മുക്കുവൻ മുക്കുവുന്ന കഥം വരണ്ടിട്ടും രക്തത്തോടുകൂടിച്ചമിരിക്കും. അവനെ കണ്ണത്തിങ്കൽ വലിയ വേദനയും മറ്റിടം പിളരുന്നവരും എന്നും തീക്ഷ്ണങ്ങളായിരിക്കുന്ന സൂചികൾ കൊണ്ടു മാത്രമേ കത്തുന്നവരും എന്നും രേണുമാർ വേദനയും സ്പർശിക്കുമ്പോൾ ദുസ്സഹമായ വേദനയും സന്ധികൾ പിളരുകയും പനിയും ശാസവും തണ്ണീർദാഹവും ക്ഷയപ്പെടാമെന്നു പ്രഘോഷം ശബ്ദം പോലെയുള്ള ശബ്ദവും ഉണ്ടാകും.

ക്ഷയകാസലക്ഷണം.

- ൧൨. വിചിമാസാത്ത്വഭേജ്യാതി വ്യവയാഭോഗനിഗ്രഹാൽ
ഘ്രണിനാനംശോചതാംനാണം വ്യാപനേഗൈശ്ചതുര്യോമലാഃ
- ൧൩. കുപിതാഃ ക്ഷയജ്വരം കാശം കച്ഛർദ്ദേഹക്ഷയപ്രദം
- ൧൪. സതാത്രശ്രദ്ധജ്വരദാഹമോഹാൻ
പ്രാണക്ഷയഞ്ജോപലഭേതകാസി
ശുച്യന്നപിനിഷ്ടീവതിദുഃഖലസ്യ
പ്രകീർണ്ണമാംസോന്മധിരംസപൃഥ്വം.
- ൧൫. തംസപ്തിംഗംഭൂതദൃശികിത്വം
ചികിത്സിതജ്ഞാഃക്ഷയജ്വരദാഹി.

ഭയത്തോ ശോകമോ ഉള്ള പുരുഷൻ അധികമായി ഭക്ഷിക്കുകയും ഭട്ടം ഭക്ഷിക്കുന്നതിലിക്കുകയും ശീലിക്കപ്പെടാത്ത പദാർത്ഥത്തെ ഭക്ഷിക്കുകയും അതിനെമറ്റും ചെയ്കയും മലമൂത്രാദി വേഗത്തിൽ തടുക്കുകയും ചെയ്യുമ്പോൾ അവന്റെ ജ്വരംഗിഷ്ട മന്ദത ഭവിക്കും. അപ്പോൾ അവനെ വാതാഭിഭേദങ്ങൾ കോപിച്ചു മേഘക്ഷയകരമായ ക്ഷയകാസത്തെ ഉണ്ടാക്കും. ക്ഷയകാസമുള്ളവനെ ശരീരവേദനയും പനിയും ദാഹവും മോഹവും പ്രാണക്ഷയവും ശോഷവും മുൻവലയും മരംസത്തിന്നു ക്ഷയവും ഭവിക്കും. അവൻ മമച്ചുതുപ്പുന്നതു രക്തവും ചലവുമായിരിക്കും. ലക്ഷണങ്ങൾക്കു പൂർണ്ണതയുണ്ടെങ്കിൽ ക്ഷയകാസം ദൃശികിത്വമല്ലെന്നു വൈദ്യന്മാർ പറയുന്നു.

സാല്യാസാല്യലക്ഷണം.

- ൧൯. ഇത്യോഷഃക്ഷയജ്വരകാസഃ ക്ഷീണാനാംഭേദനാശനഃ
സാല്യോബലവതാംവാസ്ത്വാ ദ്വാപ്യസ്തേപവക്ഷതോത്ഥിതഃ
- ൨൦. നവൈകദാചിത്സിദ്യേതാ മപിഹാദഗ്നാനനപിതേ
സ്ഥവിരാണാംജ്വരകാസഃ സപോയാപ്യഃപ്രകീർത്തിതഃ (യേൽ)
- ൨൧. ത്രീൻപൂർവാൻസാധതേസാല്യാൻ പന്തൈർത്വാപ്യാംസുയാപ-

ഇങ്ങനെയുള്ള ക്ഷയകാസം ക്ഷീണന്മാർക്കു ഭോജനശോഭകേരം, വലവാനാക്കു സാല്യമായിട്ടും യാപ്യമായിട്ടുമിരിക്കും. ക്ഷയകാസവും അപ്രകാരംതന്നെ, അവരണ്ടും വലമുള്ളവർക്കു തുടങ്ങുമ്പോൾതന്നെ ചികിത്സിപ്പാൽ സാല്യങ്ങളായിവരികുമുമാം; വരവിന്റെ വൈദ്യൻ

ഹിതാശംസനീടാനം (നം)

തുടങ്ങിയുള്ള പാഠഭവനത്തുകയും ഉണ്ടായിരിക്കണം. വൃദ്ധന്മാർ എല്ലാക്കാര്യങ്ങളും ധാരാളമായും വേരുവായിട്ടുണ്ടാകുന്നവയായതുകൊണ്ട് യാത്രാജനങ്ങൾക്കും വാതപിത്തകഫങ്ങളിൽ ഒരേരോരോയും കേരപിച്ചു ഉണ്ടാക്കുന്ന കാര്യങ്ങൾ ശേഷമുള്ളവ പരസ്പരം സംബന്ധം ഉണ്ടായിരിക്കും.

ഇതി കേരവദേ ദികൃതൗ സാരവന്ദികാചാണെ
മാധവനിദാനചാചാണെ കാസദിദാനം സമാച്ഛം.

—:0:—

ഹിക്മാശ്ചാസനിദാനം.

3. വിദേശനിഗമനത്തിന് തുടങ്ങിയതിനോടനുബന്ധിച്ച്
 ശീതപാനാശനസ്ഥാന രജോധൃതരത്നാനിയിലെ
 വ്യാപാരകർമ്മങ്ങൾ പൂർണ്ണമായിത്തീർന്നതോടെ
 മിക്കവാറുംസമസ്തകാര്യങ്ങൾ ഇന്നുസമാപിച്ചിരിക്കുന്നു.

[illegible]

ഇക്കിളിന്റെ സ്വഭാവവും നിരക്കിയും.

൩. മുഹമ്മദുൽവാഹുദദിന സ്വപനം -
യമുൽപ്പിറാറു അഹിമുഖാദിവാക്യചപര
സഫോഷചാനാഹുറേനസ്ത്രസുനന്ത
സ്ത്രസസ്ത്രഹദ്രേതദ്യീയരേ ബുദ്ധൈഃ

മേൽപറഞ്ഞ കാരണങ്ങൾ കണ്ടെത്താൻ പ്രാണവായു കോപിച്ച ഉഭയവായുവുനോട്ടം
 ധരിച്ചു. ഫീഡിംഗ് ആരംഭിച്ച ഉടൻതന്നെ ഹൃദയത്തിൽ ഉയർന്നുവന്നു വരുന്ന ഹൃദയ
 നോട്ടം ഫീഡിംഗ് ചെയ്യുന്നവനോട് പിന്നെയും പിന്നെയും മേൽപോട്ടു ഗമിക്കുന്നു. അ
 ഘോരം ശബ്ദമുണ്ടാകുന്നു. അതിനുശേഷം മിക്ക പെട്ടെന്നുതന്നെ അസ്സൽപ്പട്ട ധനിക്കുമേൽതുവാ
 യിട്ടു വിചാരങ്ങൾ അതിനെ മിക്ക (ഇക്കിൾ) യെന്നപറയുന്നു.

൧. അന്നജം യക്ഷാക്ഷിദ്രം ഗഭീരമഹതീതഥാ

വായുഃകുചേനാനന്തരഃപഞ്ചാദിക്കാഃകരോതിഹി

വായു കഫശേതാടുകൂടി അന്നഭ, ധാമ, ക്ഷുദ്ര, ഗാഭീം, ചന്ദ്രി ഇങ്ങിനെ അഞ്ചു ഉഭിവിനെ ഉണ്ടാക്കുന്നു.

ഇക്കിളിന്റെ ചുവ്വരൂപങ്ങൾ.

4. கனோர்ஸோத்சுதபம் வசந ப்ருகயாயதா
 டரிசனாநம்புபடுபாணி ககோஸோபஹவம.

ഇക്കിളിന്റെ പൂർവ്വപഞ്ചം കഴിഞ്ഞു നെഞ്ചും കറുത്തു. വായിൽ ചവർപ്പുണ്ടു
ണ്ടാക. വയറിൽ മോണകുറവുണ്ടാക പൊട്ടിപ്പോക എന്ന ശബ്ദം ഉണ്ടാകുവാനുണ്ട്.

ഭരണവും പ്രകാശനം.

ശ. ചാനാക്കുന്നതിനും ഉക്കെക്കുറുത്തു മസാപിഡിതാനിളി
 ഹിടയതുല്പാദനം തമ്പിളിനേജാമിഷക.

(സംഘം) ഹരിശ്ചന്ദ്രാസനാദി

ബദ്ധപ്പാടോടുകൂടി അധികമായി ഉപയോഗിക്കപ്പെട്ട അന്നപാനങ്ങളിൽ പീഡിതനായ വായു മേൽക്കൊട്ടു ശമിച്ചിട്ടു ഇക്കിളിനെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. അതിനെ കൈവ്യത്നം; അന്നമുയന്നു പറയുന്നു.

അമൃതലക്ഷണം.

9. ചിരേണയമലൈവേഴൈയ്യാ ഹിക്കാസംപ്രവന്തതൈ
കന്വയന്തീശിരോഗ്രീവാം യമലാന്നാംവിനിർട്ടിശേൽ.

വളരെ നേരംകൊണ്ടു ഇതാണുകൂടി വരുന്ന ഇക്കിളിനെ യമലയന്നപേർ. ശിര
 സ്സിനും കഴുത്തിനും ഇളക്കവുമുണ്ടാകും.

കുടുംബകുടുംബം.

4. പ്രകൃഷ്ടകാലൈശ്വര്യവേഗൈർ മന്ദൈസ്സമഭിവർത്തത
 ക്ഷുദ്രികാസാധനാ മഹിഷാ ജഗ്രമുലാൽപ്രയാവതി.

മലയാള വേഗത്തിൽ വളരുന്ന നേതാക്കളെ കണ്ടുപിടിക്കുക എന്നതാണ്
 നിങ്ങളുടെ ജോലി. അതിനായി ശ്രമിക്കുക.

ശ്രീമാൻ ലക്ഷ്മണൻ.

൯. നാഭിപ്രവൃത്താ യാ ഹിക്കാ ഘോരാനഭീരനാഭിനീ
അനേകോപദ്രവതീ ഗംഭീരാനാമസാസ്തതാ.

ഗംഭീരമായ നാശം സംഭവിച്ചിട്ടുണ്ട്. അതുകൊണ്ടാണ് ഇപ്പോൾ നമ്മുടെ മുന്നിലുള്ള പ്രശ്നം. അതുകൊണ്ട് നമ്മുടെ മുന്നിലുള്ള പ്രശ്നം.

മഹതീ ലക്ഷണം-

൧൦. മലാപ്പുരയിൽ ഡയറക്ടർ സർവ്വേ പ്രവർത്തനം
 മഹാലിംഗത്തിനടുത്തു സർവ്വേ പ്രവർത്തനം

മുദ്രാശയനായും ഹൃദയനായും ശിരസ്സിനായും പീഡിപ്പിച്ച സർവശരീരങ്ങളെയും ഇല്ലതിറുട്ടി മൃതപ്രായം പുറപ്പെടുന്ന ഇഷ്ടിന മഹനാശകരനായവേർ.

24. கனம் திரு. என். சி. கிருஷ்ணமூர்த்தி :
 கேள்வி எண் 100. திரு. என். சி. கிருஷ்ணமூர்த்தி
 கயிலை மான் குட்டி கொடுத்திருக்கிறார். அதை
 தலைமை அலுவலர் கையாண்டு அதைக் கொடுத்திருக்கிறார்.

ചു. അതിനുള്ളിൽനിന്നും ഭക്തർക്ക് പ്രവേശനം.
 വൃദ്ധിഭിക്ഷിണിഭരണസംസ്ഥാനം വൃദ്ധസംസ്ഥാനം

മ. അനുമാനമല്ല നാടകത്തെക്കുറിച്ചുള്ള ചിന്ത
യഥാർത്ഥമാണെന്നു വേർതിരിച്ചറിയണമെന്നു

[illegible]

സാക്ഷ്യം കഴിഞ്ഞു

മു. അകീബിനു ശ്വാശുരിനായ സ്വർണ്ണപാത്രീയായതും
രസ്യസ്വധയിലുംശക്തി, യജമാനനായതെന്നും

മിക്കാശാസനീദാനം (നമ്പ)

ഖലവും പ്രസന്നമായ മനസ്സും ധാരാളം ഉന്ദ്രിയങ്ങൾക്കും സ്ഥിരതയും ഉള്ളവനായ മിക സംഖ്യയാകുന്നു. ക്ഷീണവും ദീനതയും ധന്യങ്ങൾക്കും ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്കും ദൈവശുഭാവവും ഉള്ളവനായ മിക അസംഖ്യയാകുന്നു.

൧. മഹോല്പാപിനതമക ക്ഷുഭഭേദൈസ്സുപഞ്ചഡാ
ഭിദ്യതൈസമമാവ്യാധി ശ്വാസാപ്തകോവിശേഷതഃ
൨. വാതാധികോഭവേൽക്ഷുഭ സ്മകസ്മകരോരുവഃ
കഥവാതാധികശൈവ സംസ്തപ്തമ് മരിനസംജ്ഞതഃ

൩. ശ്വാസോമാരുതസംസ്തപ്തോ മഹാരുല്പാസ്മതോമതഃ

ശ്വാസമാകുന്ന ആ മഹാവ്യാധിമഹാൻ, ഉൾച്ചാൽ, മിന്നൻ, തമകൻ, ക്ഷുഭൻ ജ്ഞിനെ അഞ്ചുവർഗ്ഗമാകുന്നു. അവയിൽ ക്ഷുഭൻ വാതാധി മായിട്ടുണ്ടാകുന്നു. തമകൻ കഥം മേന്മയായിട്ടുണ്ടാകുന്നു. മിന്നൻ കഥവാതങ്ങളുടെ ആധിക്യത്തോടുകൂടി ഉണ്ടാകുന്നു. മഹാൻ വാതസംസ്തപ്തമായിട്ടുണ്ടാകുന്നു ഉൾച്ചാലും അജ്ഞിനെതന്നെ

ശ്വാസത്തിന്റെ പൂർവ്വരൂപം.

പ്രാഗ്രൂപംതസ്യാഹൽപീഡാ ശ്വാമാല്പമാനമേവ

൪. അനാഹോവാക്രതൈരസ്യം ശ്വേനിസ്തോദ ഏവച

ശ്വാസത്തിന്റെ പൂർവ്വരൂപം ഹൃദയത്തിൽ വേദനയും കത്തിനേറും വയറുവീർപ്പും മലമൂത്രങ്ങളുടെ തടവും അരുചിയും ശംഖങ്ങൾ പിളരുന്നവെ എന്ന തോന്നുമാറു വേദനയും ആകുന്നു.

ശ്വാസത്തിന്റെ സംപ്രാപ്തി.

യദാസ്പ്രോതാംസിസംതല്യ മാരുതഃകഥപൂർവ്വഃ

൫. വിശ്വപ്രജ്ഞിതേനൈവ തല്പശ്വാസാൻകോതിസഃ

വായു കഥപ്രധാനമായിട്ടു പ്രണജ്ഞാനങ്ങളെ ചമിക്കുന്ന നാഡികളെ രോധിച്ചിട്ടു കഥത്താൽ തന്നെ തടയപ്പെട്ടിട്ടു വിചഞ്ചനയിൽ പഞ്ചിച്ച് ശ്വാസത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു.

മഹാശ്വാസലക്ഷണം.

ഉല്യയമാനവാതായ ശ്വാമൂലഭിഭൂതാനഃ

൬. ഉദ്യൈശ്വപസിവിസംതല്യോ മരതർഷ്ണോവാനിശം

പ്രണപ്തജ്ഞാനവിജ്ഞാന സ്മമാവഭ്രാന്തഭോധനഃ

൭. വിവൃതാസ്യാനഃനാഞ്ചല മൂത്രവർച്ചാവിശ്ണ്വപക്

ദീനഃപ്രശ്വാസതഞ്ചാസ്യ ദൂരാദിജ്ഞാതരോഭരം.

൮. മഹാശ്വാസോപസ്യാപ്തസ്ത ക്ഷിപ്രമേവവിചദ്യതെ

മഹാശ്വാസമുള്ളവൻ വായു ഏകത്തുടയുന്നവെ എന്ന തോന്നുമാറു പീഡയുള്ളവനായിട്ടും ദുഃഖിതനായിട്ടും ബന്ധിക്കപ്പെട്ടതും മരിച്ചതുമായ കാള എന്നപോലെ എപ്പോഴും വലുതായിരിക്കുന്നശവഭോജനോടുകൂടിയ ശ്വാസത്തെ വാടം. അവന്റെ അന്തവും വിശേഷബുദ്ധിയും നിശ്ശേഷമായി പശക്കും കണ്ണു ഭേദിക്കും കണ്ണും മുഖവും തളയം. മലമൂത്രങ്ങൾക്കു തടയുണ്ടാകും വേക്കു പൊന്തപ്പെടുകയില്ല മനസ്സിന്നു തടയുണ്ടാകും, ശ്വാസത്തിന്റെ ശബ്ദം ദൂരത്തിൽ കേൾക്കപ്പെടും. ഈ ശ്വാസമുള്ളവൻ ക്ഷീണം മരിക്കും.

ഉല്പാശ്വാസലക്ഷണം.

ഉല്പാശ്വാസീതിരോദീർഘം നപ്രപ്തോഹരതൃപ്തഃ

൯. ശ്ലേച്ഛോവ്യാമുപസ്പ്രോതാഃ കൃലാശ്വാസാലാർഭതഃ

ഉല്പാദാപ്തവിചശ്വാസ്ത വിഭ്രാന്താക്ഷോരസ്തഃ

൧൦. പ്രമുഹ്യന്തേ പനാത്തശ്വ ശ്ലക്വേന്യോത പീഡിതഃ

ഉല്പാശ്വാസേപ്രകപിതേ ഹൃദയശ്വാസോന തല്യതെ

(നമ്പ) ഹിക്ഷാശാസനീഭാനം

൧൧. മുഹൂതസ്താമൃതശ്ചോല്പം ശാസസ്തസ്യവഹന്ത്യസുൻ

ഉത്തർദ്ധാശാസമുള്ളവൻ ദീർഘമായ ശാസത്തെ മേല്പോട്ടു വലിക്കും. പിന്നെ ആ ശാസത്തെ കീഴ്പ്പോട്ടു വിടാൻ അവന്നു കഴിയാതെ വരും. മുഖത്തിനകലും ഏല്പാശ്രയം തന്മൂലമുള്ള കഷ്ടം നിറയും. വേദവിനാശം പീഡിതനായിരിക്കും. കണ്മിഴികൾ മേൽപോട്ടു കയറുകയും കണ്ണുതട്ടുകയും ചെയ്തിട്ടു ചുറ്റും ഭൂമിപ്പോലും. മോഹിക്കും. വേദനകൾണ്ടുപ വെശനുകൊ. വായ് വരളും അരുചിയു മുണ്ടുകൊ ദീർഘമായ ശാസത്തെ മേൽപോട്ടു വലിക്കുമെന്നും പിന്നെ ആ ശാസത്തെ കീഴ്പ്പോട്ടു വിടാൻ അവന്നു കഴിയതെ വരുമെന്നു പറഞ്ഞതിന്റെ കാരണം ഏതെന്നാൽ ഉത്തർദ്ധാശാസത്തിന്നു കോപം ഭവിക്കുമ്പോൾ അധോഭാഗത്തിങ്കലെ ശാസത്തിന്നു തടവുണ്ടാകും അപ്പോൾ ഏതായാ സ്തംഭിക്കുകയും അതു മേൽവായിട്ടു ഉത്തർദ്ധാശാസം ഉത്തർദ്ധാഭാഗത്തിങ്കലും അധഃശാസനം അധോഭാഗത്തിങ്കലും നില്ക്കുന്നതുകൊണ്ടു. ഇപ്രകാരം ഉത്തർദ്ധാശാസമുള്ളവൻ മോഹിക്കുകയും തളരുതലും ചെയ്തതിന്റെ ശേഷം മരിക്കും.

ചരിതശാസവക്ഷണം.

യസ്മാശാസതിവിച്ഛിന്നം സപ്രാപേനചീഡിതഃ

൧൨. നവാശാസതിദിഃഖാത്തോ മമ്മചേദേദഗർഭിതഃ

അനാഥസേവാദൂർച്ചാത്തോ മഹ്യമാനേനവസ്തിനഃ

൧൩. വിച്ഛിന്നാശാസഃ പരീക്ഷിതഃ ശാസൻതദൈതഃ ലോചനഃ

വിചേതാചരിത്രാസ്തസ്മാ വിവർണ്ണപ്രലപനരഃ

ചിന്തനം ശാസമുള്ളവൻ ഇടയിൽ മുറിഞ്ഞുള്ള ശാസങ്ങളെ ശക്തിക്കുതക്കവണ്ണം വിടും. അല്ലെങ്കിൽ ടുടാത്തനെയും വിടും. മർദ്ദം മുറിഞ്ഞാൽ ഉള്ള വേദനപോലെയുള്ള വേദനയോടുകൂടിയവനായി ഭവിക്കും. മയറവിക്കും വിചർപ്പ് ഇന്ദ്രിയസംഭം മുതലായതിന്നു ചൂടു ഇവയുണ്ടാകും. കണ്ണു ഇടുകയും കണ്ണുനിർക്കുണ്ടു നിറയുകയോ ചെയ്യാ പിന്നെയും പിന്നെയും ശാസം വിടുന്നതിൽ വെച്ചു ദേഹമനസ്സുകൾക്കു തളർച്ചയുണ്ടാകും. ഒരു കണ്ണു ചുവന്നിരിക്കും; ചൈതന്യം നശിക്കുകയും മൂലം വെട്ടുകയും കാന്തി ഇല്ലാതാകയും പേപകയും സന്ധിബന്ധങ്ങൾ വേർപെടുകയും ചെയ്യും ഇങ്ങനെയൊക്കെ ഉടനെ മരിക്കും.

തമകശാസവക്ഷണം.

പ്രതിലോമായദാവാഭുഃ സ്രോതാംസിപ്രതിചദ്യതേ

൧൪. ഗ്രീവാംശിംശുസംഗാഹ്യ ഫ്ലോച്ഛ്ചാന്നംസമുദീർച്ച

കലോതിചീനസംരേന തലോമുർമുരുകതഥാ

൧൫. അതീവതീവ്രചേതഃ ശാസംപ്രാണപ്രപീഡകം

പ്രതാമൃതസവേഗേന തൃഷ്ടതേസന്നിതദ്യതേ.

൧൬. പ്രമാഥംകാസമാനശ്ച സഗച്ഛതിമുഹർമ്മുഹഃ

ഫ്ലോച്ഛ്ചമണ്യമുച്യമാനേന ഭ്രശംഭവതിദിഃഖിതഃ.

൧൭. തസ്യൈവചവചോക്ഷാതേ മുഹൂർത്തംലഭതേസുഖം

തഥാസ്രോതർദ്ധാംസതകണ്ഠഃ കൃച്ഛാച്ഛക്നോതിഭാഷിതും

൧൮. നവാചിദഭതേനീലാം ശയാനശാസചീഡിതഃ

പാശ്ചാതസ്യാവഗ്രഹ്ണാതി ശയാനസ്ത്രസമീരണഃ

൧൯. അസീനോലഃതൈസഖ്യ മുഷ്ണഞ്ചൈവാഭിനന്ദതി

ഉച്ഛിതാക്ഷോലവാഭേന സചിത്രാഭ്രശമാന്തിമാൻ

൨൦. വിച്ഛിന്നാസ്തേജോശ്ശാസോ മുഹൂർത്തൈവാധാമൃതേ

മോഹാഞ്ചശീതപ്രാഗ്വൈതഃ ഫ്ലോച്ഛ്ചമഞ്ചൈവചീഡതേ.

൨൧. സയാചസ്മകശ്ശാസ സാജ്ഞാവാസ്യാനവോത്ഥിതഃ

ജ്വാലാമുർമുരുകതഃ വിദ്വാത്പ്രതമകന്തുതം

ഫിഷറീസസനീഭനം (നമു)

൨൩. ഉദാപന്തരജ്ഞാജീണ്ണ ക്ലിന്നകായനിരോധജ്ഞം
തമസാചലത്തേത്യന്തം ശീതൈശ്ചാശുപ്രശാമ്യതി.

൨൪. മജ്ജതസ്സമസീവാസ്യ വിദ്വാൽസന്തരേകേന്ദ്രതം

വായു പ്രതികൂലമകോവണ്ണം സ്വേതസ്സകളിൽ സഞ്ചിചിട്ടകഴുത്തിനെയും ശിരസ്സിനെയും ചുറ്റിപ്പിടിച്ച് കഫത്തെ മേല്പാട്ടാക്കി ആ കഫത്താൽ രോഗികളെപ്പട്ടവനായിട്ടു പീനസത്തേയും ഘോഷാലം എന്ന ശബ്ദത്തോടും ഏറ്റവും വേഗത്തോടും കൂടിയതും പ്രണവയോവിനെ തപിപ്പിക്കുന്നതുമായ ശ്വാസത്തേയും ഉണ്ടാക്കും. ആ ശ്വാസത്തിന്റെ വേഗംകൊണ്ടു രോഗി ഏറ്റവും തളരും. തണ്ണീർദ്രവേവും നിശ്ചേഷ്ടതയും ഭവിക്കും. കൂടുകൂടെ ചുമയ്ക്കലും കൂടുകൂടെ മോഹിക്കലും ചെയ്യും. ചുമച്ചാൽ കഫം പോയില്ലെങ്കിൽ ഏറ്റവും പീഡയുണ്ടാകും. കഫംപോയാൽ രണ്ടുനാഴിക സുഖമുണ്ടാകും. കഴുത്തിൽ ചൊരിച്ചിലുണ്ടാകും വളരെ കഷ്ടപ്പെട്ടാലത്രെ വല്ലതും പറ്റാൻ സാധിക്കൂ. ഇറക്കം ഉണ്ടാകയില്ല- കിടന്നാൽ ശ്വാസംവിട്ടവേൾ പീഡയുണ്ടാകയും അപ്പോൾ വായു, രണ്ടുപേർശ്വാസങ്ങളും വേഗപ്പെട്ടതുകയും ചെയ്യും. ഇതന്നാൽ സൗഖ്യമുണ്ടാകും. ഉഷ്ണത്തിൽ ആഗ്രഹമേറും കണ്ണുകൾ മേല്പോട്ടു മറിക്കയും നെറ്റി, വിയർക്കുകയും ചെയ്യും. ശരീരത്തിന്നു ഏറ്റവും പീഡയുണ്ടാകും. വായുവരളം പിന്നെയും പിന്നെയും ശ്വാസമുണ്ടാകും. ഭോഹംവീര്യം. മലക്കാരണപ്പോഴും മലയുണ്ണപ്പോഴും വർദ്ധിക്കും. ചില പലാഹംചെണ്ടും വർദ്ധിക്കും. ശീതകാലത്തിങ്കലും ശീതോപചാരംകൊണ്ടും കീഴുകൾക്കുറുതട്ടിയായും കഷ്ടമുലികൾക്കുണ്ടായപരോപമാണുള്ള ഭക്ഷിച്ചാലും വർദ്ധിക്കും. തമകൻ എന്ന ശ്വാസത്തെ പരമമോഹംകൊണ്ടു അധികം ഉപദ്രവമില്ലാതെ നിർത്താ എന്നല്ലാതെ അതു നല്ലവണ്ണം ശരിക്കായില്ല. ഉണ്ടായതുകൊണ്ടു തക്കതായ ചികിത്സകൾ ചെയ്താൽ നല്ലവണ്ണം ശരിക്കായില്ല. എന്നുവരാം. തമകനു മേൽപറഞ്ഞ ലക്ഷണങ്ങളും പനിയും ദൂർമ്മയംകൂടിയുണ്ടായാൽ അതിന്നു പ്രതമകൻ എന്ന പേർ ഉദാഹരണം എന്ന രോഗം മോശവായിട്ടും പെട്ടിയായ്ക്കുകയോമോശവായിട്ടും അറിഞ്ഞും മോശവായിട്ടും വൃദ്ധത മോശവായിട്ടും ചലമുതലാടി വേഗത്തോടെ തടക്കുകയോമോശവായിട്ടും ഉണ്ടാകുന്നതായ ശ്വാസം അസുഖംകൊണ്ടോ മാനസരോഷംകൊണ്ടോ ഏറ്റവും വർദ്ധിക്കയും ശീതദ്രാവ്യം പലാഹംകൊണ്ടു ഉടനെ ശരിക്കയും ചെയ്യും. ആ ശ്വാസത്തിന്നു സന്തകൻ എന്നപേർ. ഇതിൽ മുഖിയിരിക്കണമെന്നു എന്നു തോന്നുന്നതാകുന്നു അതിന്റെ ലക്ഷണം.

ക്ഷുദ്രശ്വാസലക്ഷണം.

ക്ഷുദ്രായാസോത്ഭവഃകോപ്യേ ക്ഷുദ്രോവാതമുദീമയേൽ.

൨൫. ക്ഷുദ്രശ്വാസോനസോത്ഭവം ദുഃഖേനാംഗപ്രബാധകഃ
ഫിനസ്തിനസതാത്മാനി നചഭുജീയമേതരേ

൨൬. നചഭോജനപാനാനാം നിരണല്യചിതാംശതിം
നേത്രീന്ദ്രിയാണാംവ്യമാനാപി കഞ്ചിദാപാദയൈരൂതം

കൃഷ്ണമായിരിക്കുന്ന അന്നപാനാദിയെ ഉപയോഗിക്കുമോരുവായിട്ടും ദേഹാശ്വസകളെളായിരിക്കുന്ന കർമ്മങ്ങളെ അധികമായി ചെയ്തുകയോമോശവായിട്ടും ഉണ്ടാകുന്നതായ ക്ഷുദ്രൻ എന്ന ശ്വാസം വായുവിനെ മേല്പോട്ടുഗമിപ്പിക്കും. അധികമായ ദുഃഖത്തോടുകൂടിയവേറെ വല്ല ഉപദ്രവങ്ങളെ ആകട്ടെ ചെയ്തുകയില്ല. ദേഹത്തെ നശിപ്പിക്കയില്ല ഉൾച്ചാൽ, മഹാൻ, മിന്നൻ ഇതു ശ്വാസങ്ങളെപ്പോലെ ദുഃഖിപ്പിക്കുകയില്ല. അന്നപാനങ്ങളുടെ ഉചിതമായ ഗതിയെ തടക്കയില്ല. ഇന്ദ്രിയങ്ങളെ പീഡിപ്പിക്കുകയില്ല. ഒരു വേദനയേയും ജനിക്കുകയില്ല.

സാല്യസാല്യലക്ഷണം.

൨൭. സസാല്യഉക്തോബാഹിന സ്സപേമാഗ്യാക്തലക്ഷണാഃ
ക്ഷുദ്രസ്സാല്യതമസ്തേഷാം തമകഃകൃച്ഛ്രമുചൃതേ

൨൮. ത്രയഃശ്വാസാനസിദ്ധ്യതി തമകോദ്ഭവമവസ്യച

ദേഹത്തിന്നു ബലവും ലക്ഷണങ്ങൾക്കു അപൂർണ്ണതയും ഉണ്ടായാൽ എല്ലാ ശ്വാസങ്ങളും സാല്യങ്ങളാകുന്നു- അചയിൽവച്ചു ക്ഷുദ്രൻ എന്ന ശ്വാസം ഏറ്റവും സാല്യമാകുന്നു. മനു

(നൂ) സ്വരഭേദനിദാനം

കുശാസം കൃച്ഛ്രസാധ്യവുമാകുന്നു. മമാൻ, ഉപാൻ, മിന്നൻ, ഈ മൂന്നുശാസങ്ങളും ലക്ഷണങ്ങൾക്കു സമ്പൂർണ്ണതയുണ്ടെങ്കിൽ ഉപേക്ഷിക്കപ്പെടേണ്ടവയുമാകുന്നു. ദുർവലനത മകുശാസംപോലും അസാധ്യം.

കാലംപ്രാണഹരശോഭാ ബഹുവോനതുതേതമാ.

൧൯.

യഥാശാസശ്ചാധിക്കാ വ ഹരതഃപ്രാണമാശ്രവ.

സന്നിപാതം മുതലായി വളരെ രോഗങ്ങൾ പ്രാണമരങ്ങളായിട്ടുണ്ടെങ്കിലും അവ ഹിക്കുശാസങ്ങൾപോലെ ഉടനെ പ്രാണമരങ്ങളായി ഭവിക്കുന്നില്ല. ഹിക്കുശാസങ്ങൾ കേവലം മൃത്യുക്കർതന്നെ ആകുന്നു. അതിനെപ്പറ്റിയുള്ള ഓരോമവചനത്തെ ഇവിടെ ചേർക്കുന്നു. “സവേപിദശഗോനശോഭാ നതപചംശീശ്രകാരിണഃ ഹിദ്ധ്യാശാസസൗയമം തതഃ ഹി മൃത്യുക്കലേകതലയൗ” എല്ലാ രോഗങ്ങളും നാശമേതുള്ളൂകൊണ്ടു എങ്കിലും ഹിദ്ധ്യാശാസങ്ങൾപോലെ ഉടനെ മരണകാരികളായി ഭവിക്കുന്നില്ല. ഹിദ്ധ്യാശാസങ്ങൾ ഉടനെ മരണത്തെ ഉണ്ടാക്കും. അതുകൊണ്ട് മരണകാലത്തിൽതന്നെ ദോഷത്തിൽപ്പെട്ടവർ കൂടികൊള്ളുന്നവയുമാകുന്നു.

ഇതി കേശവദേശികകൃതൗ സാരചന്ദ്രികാപ്യാനേ
മാധവനിദാനവ്യാപ്യാനേ ഹിക്കുശാസനിദാനം

സമാപ്തം.

സ്വരഭേദനിദാനം.

൧. അത്യുച്ചഭാഷണവിഷാധ്യയനഭിമാത
സംഭൃഷണൈഃപ്രപിതാഃപചനായസു
സ്ത്രോതസ്സതേസപരവേദചിതതാഃപ്രതിഷ്ഠാം
ഹന്ത്യുഃസ്വരഭേദതിമാപിഹിഷഡധിധസ്സുഃ

൨. വാതാദിഭിഃപ്രമുക്തൈഃപ്ലേഭനാചക്ഷന്തേനവ.

ഏറ്റവും ഉറച്ച സംസാരിക്കുമേതുവായിട്ടും വാക്കുകൾക്കും മേതുവായിട്ടും അത്യുച്ചമായ ശബ്ദത്തോടുകൂടി വേദശാസ്ത്രഭിക്ഷുപരികളുമേതുവായിട്ടും വാതദിദോഷങ്ങൾ കേവലിച്ചു സ്വരത്തെ വഹിച്ചിരിക്കുന്ന സ്ത്രോതസ്സുകളിൽ ചെന്നിട്ടു സ്വരഭേദത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. ആ സ്വരഭേദം വാതം മേതുവായിട്ടു പിത്തം മേതുവായിട്ടും കഫംമേതുവായിട്ടും സന്നിപാതംമേതുവായിട്ടും മേദോപുലി മേതുവായിട്ടും ക്ഷയംമേതുവായിട്ടും ഉണ്ടാകുന്നതാകയാൽ ആരവിധമാകുന്നു.

വാതസ്വരഭേദലക്ഷണം.

൩. വാതേനകൃഷ്ണനയനാനനമൃതവർച്ചാ
ഭീനംശരണൈഃപ്രതിഗർഭഭവൽഖഞ്ച.

വാതംമേതുവാലിട്ടുള്ള സ്വരഭേദത്തെ നാക്കുണ്ഡം മുഖവും മൂത്രവും മലവും കുറത്തിരിക്കും. സ്വരഭിന്നമായും കഴുരയുടെ സ്വരംപോലെ ഖരമായും ഇരിക്കും. പറയുന്നതൊക്കെയും വളരെ മന്ദമായിരിക്കും.

പിത്തസ്വരഭേദലക്ഷണം.

പിത്തേനപീതനയനാനനമൃതവർച്ചാ
ബ്രൂയാൽഗജനസചദാഹസമനപിതേന

പിത്തം മേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന സ്വരഭേദത്തിന്നു കണ്ണും മുഖവും മൂത്രവും മലവും മഞ്ഞുചിരിക്കും. അണ്ണുക്കിൽ ചൂടുണ്ടാകും. വാക്കുപറവാൻ വളരെപ്രയത്നവുമുണ്ടാകും.

സ്വരഭേദനിധാനം (൯൭)

കഥസ്വരഭേദലക്ഷണം.

ര. ബ്രഹ്മയാൽകഥേനസതതംകഥാലക്ഷണം
സ്വപ്നംശരൈവർത്തിചാപിദിവ്യാവിശേഷാൽ

കഥാകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന സ്വരഭേദത്തിന്നു തൊണ്ടയിൽ എല്ലാശ്ലോകവും കഥത്തിന്റെ തുടർച്ചയായിരിക്കും. അല്ലായ്ക്കൊ മറ്റൊന്നും സംസാരിക്കും. പക്ഷെ സ്ത്രീരശ്മികളെക്കുറിച്ചു കഥത്തിന്നു മന്ദതഭവിക്കയാൽ അധികമായി സംസാരിക്കും.

സന്നിപാത സ്വരഭേദലക്ഷണം.

സ്വാത്മകഭവതിസർവ്വവികാസവൽ

തംചാപ്യസാധ്യമുഷയഃസ്വരഭേദമാഹുഃ

സന്നിപാതജമായ സ്വരഭേദത്തിന്നു മേൽപറഞ്ഞ എല്ലാ ലക്ഷണങ്ങളുമുണ്ടാകും. ഈ സ്വരഭേദം അസംബന്ധമെന്നു ഋഷികൾ പറയുന്നു-

ക്ഷയജസ്യ സ്വരഭേദലക്ഷണം.

൩. ധൂപ്യേതവാക് ക്ഷയകൃതേക്ഷയമാപ്തനയാമു
വാഗേഷചാപിരതവാക്പരിവർജ്ജനീയഃ

സ്വരഭേദം ക്ഷയജമായാൽ വാക് പക്ഷത്തു പുറപ്പെടുകയും ക്ഷയിക്കുകയും ചെയ്യും. ഓജസ്സു ക്ഷയിക്കു മേന്മയായിട്ടു സംസാരിക്കാൻ അശക്തനായി ഭവിക്കും. ഈ സ്വരഭേദം രോഗിയെ വർജ്ജിക്കേണ്ടതാകുന്നു-

മേദസ്സസ്വരഭേദലക്ഷണം.

അന്തർഗ്ഗതസ്വരമലക്ഷ്യപദം ചിതേണ

മേദോനന്യാദപദതിദിഗ്ദ്ധഗമസ്തൃഷ്യാന്തഃ

മേദോപുലി മേന്മയായിട്ടുണ്ടാകുന്ന സ്വരഭേദമുണ്ടാകാൻ ചെറുപുറത്തു പുറപ്പെടുകയില്ല. അവൻ പറഞ്ഞാൽ അക്കുറങ്ങൾ തിരിഞ്ഞുവരാൻ പ്രയാസമുണ്ടാകും. തൊണ്ടയിൽ കഥമൊ മേദസ്സോ തേച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു തോന്നും തണ്ണീർദാമ്യമുണ്ടാകും.

അസാധ്യലക്ഷണം.

ന. ക്ഷീണസ്വച്ഛലസ്വകൃശസ്വചാപി
ചിരോത്ഥിതോയശ്ചസഹോപജാതഃ
മേദസ്വിനസ്സർവ്വസമുത്ഭവശ്ച
സ്വരാമയോയോനസസിദ്ധിമേതി.

ബലമില്ലാത്തവക്കും പൂജന്മാർക്കും മിംസക്കുയമുള്ളവക്കും ഉണ്ടാകുന്ന സ്വരഭേദവും തുടങ്ങിയതിന്റെശേഷം വളരെനേർ ചെന്നതായ സ്വരഭേദവും ജനനത്തിങ്കലുള്ള സ്വരഭേദവും മേദോപുലിമേന്മയായിട്ടുണ്ടായ സ്വരഭേദവും സന്നിപാതോത്തമമായ സ്വരഭേദവും അസാധ്യങ്ങളാകുന്നു ഇവിടെ സഹോപജാതഃ എന്നുള്ളതിന്നു മദോപജാതഃ എന്നുപറഞ്ഞു മറുണ്. ആ പക്ഷത്തിന്നു മദമെന്ന രോഗം മേന്മയായിട്ടുണ്ടായ സ്വരഭേദമെന്നു അറിഞ്ഞുകൊള്ളണം.

ഇതി കേശവഭേദികകൃതൗ സാചന്ദ്രികാപ്യാനെ
മാധവനിധാനപ്യാപ്യാനെ സ്വരഭേദനിധാനം

സമാപ്തം.

അരോചകനിദാനം.

൧. വാതാദിദീശ്ശോകഭയാതിലോഭ
ക്രോധൈന്നോഷ്ഠാഗ്നനരൂപഗന്ധൈഃ
അരോചകാസ്ത്വപരിഹൃഷ്ടഭന്തഃ
കഷായവക്ത്രശ്ചമതോനിഭവന്.

അരോചകം വാതംകൊണ്ടും പിത്തംകൊണ്ടും കഫംകൊണ്ടും സന്നിപാതംകൊണ്ടും ശോകം, ഭയം, അതിലോഭം, ക്രോധം, മന്ദസ്ഥിന അഹിതമായിരിക്കുന്ന ഭക്ഷണം, അപ്രകാരമുള്ള ഗന്ധം ഇവയെക്കൊണ്ടും ഉണ്ടാകുന്ന രുചിയോട് അഞ്ചു വിധമാകുന്നു. ശോകം മുതലായവയെക്കൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന അരോചകം ആഗ്രഹ്യമാകുന്നു വാതംകൊണ്ടുള്ള അരോചകത്തിന്നു പല്ലുപുളിക്കും. വായ്പ്, ചവർപ്പുരസത്തോടുകൂടിയിരിക്കും.

പിത്താരോചകത്തിന്റെയും കഫാരോചകത്തിന്റെയും ലക്ഷണം.

൨. കടമുഷ്ണവിരസഞ്ചപൂതി പിത്തേനചിദ്രാല്പവണഞ്ചപക്തം
മാധുര്യമൈവമരിവ്യഗ്രതപശൈത്യ വിബലസംബലയുതംകഥേന.

പിത്തജമായ അരോചകത്തിന്നു വായ്പ് കഷിട്ടു പുളിപ്പിട്ടും ഉഷ്ണത്തോടും വിരസതയോടും കൂട്ടസത്തോടുകൂടിയും ഇരിക്കും. ഇവിടുത്തെ കടുശബ്ദം തിക്തവാചിയുണ്ടെന്നു വിദഗ്ദ്ധൻ പറയുന്നു. “പിത്തനാതിക്തസ്യ വിദഗ്ദ്ധമുക്ത്വ്യക്തം” പിത്തം മേതുവായിട്ടുള്ള അരോചകത്തിന്നു വായിൽ കയ്പുരസവും ചൂടും ഉണ്ടാകും. ഇതുകൊണ്ടു വിദഗ്ദ്ധന്മാരും കഫം മേതുവായിട്ടുള്ള അരോചകത്തിന്നു വായ്പ്, ലവണരസമോടുകൂടിയും മധുരിച്ചും പാശുജന്തുക്കളായിട്ടും കുറഞ്ഞിട്ടും അരുചിയോടും കഫത്തോടുംകൂടിയും ഇരിക്കും.

ശോകാദ്രോചകലക്ഷണം.

൩. അരോചകൈരോകഭയാതിലോഭ
ക്രോധാദ്യാഹൃദ്യാഹൃമിഗന്ധജ്വേന്യാൽ
സ്വാഭാവിക്ഷയാസ്യമമാരുചിശ്ച
ത്രിദോഷജ്വലൈരനേകരസഭവേത്തു

ശോകം മേതുവായിട്ടും ഭയം മേതുവായിട്ടും അതിലോഭം മേതുവായിട്ടും ക്രോധം മേതുവായിട്ടും ക്രോധണന്ത്രിയത്തിന്നു അഹിതങ്ങളായ പദാർത്ഥങ്ങളോടുകൂടിയും അഗ്രഹ്യപദാർത്ഥങ്ങളോടുകൂടിയും ഗന്ധം മേതുവായിട്ടും ഉണ്ടാകുന്ന അരോചകമുള്ളവന്റെ മുമ്പം സ്വാഭാവികമായിരിക്കും. (വായിലെ രസത്തിന്നു യാതൊരു രുചിയും ഉണ്ടാകയില്ലെന്നു സാരം) ത്രിദോഷജമായ അരോചകത്തിന്നു അരുചിയും മേൽ പറഞ്ഞ ഏകരസങ്ങളും ഉണ്ടാകും. വാതം മേതുവായിട്ടുള്ള അരോചകത്തിന്നു ഹൃദയത്തിങ്കൽ വേദനയുണ്ടാകും. പിത്തം മേതുവായിട്ടുള്ള അരോചകത്തിന്നു വളരെ തണ്ണീർദോഷവും ചൂടും ശോഷവുമുണ്ടാകും. കഫം മേതുവായിട്ടുള്ള അരോചകത്തിന്നു കഫത്തെ തുല്യം. ത്രിദോഷജമായ അരോചകത്തിന്നു വളരെ വേദനയുണ്ടാകും. ആഗ്രഹ്യമായിരിക്കുന്ന അരോചകത്തിന്നു മന്ദസ്ഥിന വ്യക്തതയും മോഹവും ജഡാത്മവുമുണ്ടാകും. ഭക്ഷിക്കണമെന്നു ആഗ്രഹമുണ്ടുപോകു അന്നത്തെ വെറുക്കുന്നതാകുന്നു അരുചി. ആഗ്രഹിക്കപ്പെട്ട പദാർത്ഥങ്ങളെപ്പോലും ഭക്ഷിപ്പൻ കഴിയാതെ വരുന്നതു അന്നന്നാഭിനന്ദനം. അന്നത്തിന്റെ രൂപണത്തിങ്കലും സ്വർണത്തിങ്കലും ദർശനത്തിങ്കലും ഗന്ധത്തിങ്കലും സ്പർശനത്തിങ്കലും വെറുപ്പുണ്ടാകുന്നതിന്നു ഭക്തദോഷമെന്നു പേർ ഇപ്രകാരം അരോചകശബ്ദപ്രകാരം മൂന്നുവിധം രോഗമുണ്ടെന്നു ചരകസൂത്രതത്വചമ്പകങ്ങളിൽ കാണുന്നു. ഇതിനെപ്പറ്റിയുള്ള വൃദ്ധഭാഷണൻ അഭിലാഷത്തെ കൂടി ഇവിടെ ചേർക്കുന്നു. “പ്രക്ഷിപ്തമുദവേചനം ജ്വരേൻസ്വാഭതമുജ്ജ്വ അരോചകസ്സവിജ്ഞേയം ഭക്തദോഷമതഃശൂന്യം ചിന്തയിതാമ്രമനസു ദുഷ്ടാഹൃതപാത്രഭോജനം ദോഷമയംതിയേഷ്ഠേർ ഭക്തദോഷസ്സ

ചർച്ചിനിദാനം (സൻ)

ഉച്ചൈത യസ്തന്നാന്നേഭാവശ്രദ്ധാ സോഭക്തേന ഉച്ചൈത കപിതസ്യഭയം. യസ്ത യശ്ച
കേതനിശോധയഃ" അർത്ഥം സുഗമം.

ഇതി കേശവദേശികകൃതൗ സാരചന്ദ്രികാഖ്യാനെ
മാധവനിദാനാഖ്യാനെ അരോഹകനിദാനം
സമാപ്തം.

ചർച്ചിനിദാനം.

൧. ദുഷൈർദ്വോവേഷഃ പൃഥക്സന്ദൈവ് ബീഭത്സാലോകനാദിഭിഃ
ചർദ്വയഃ പഞ്ചാധിജ്ഞേയാ സ്താസാംലക്ഷണമുച്ചൈത
൨. അതിദ്രവൈരതിസ്തിഗ്ഗ്വൈലേ രഘുവൈർലവണൈരരി
അകാലചാതിമാത്രൈശ്ച തഥാസാത്തൈശ്ചഭോജനൈഃ
൩. ശ്രമാതഭയാത്തഥോഭേദാ ഭവീണ്ണാൽകൃമീഭോഷതഃ
നാശ്യാശ്ചാപന്ന സതപാതാ സ്തഥാതിദൃതമശ്നതഃ
൪. ബീഭത്സൈർഹേതുഭിശ്ചാഞ്ചൈർ ദൃതമുൽക്ലേശിതോബലാൽ
ചരാഭയന്നാനനംവേഗൈ രർദ്വതന്നംഗഭേജനൈഃ
൫. നിരുച്യതേചർച്ചിനിതി ഭോഷോപക്തം പ്രധാവതി

ചർച്ചി, വൈദ്യരേ ദൃഷ്ടി ച വാതാദിഭേദാഭിരേവേതേന വേതനവായിട്ടും വാതാദിഭേദാഭിരേവേതേന മിച്ച ദൃഷ്ടികേതനവായിട്ടും അറപ്പുള്ള പദർത്ഥങ്ങളെ ദർശിക്കുകയും അനുഭവിക്കുകയും മറ്റൊരാൾ ചെയ്ത കേതനവായിട്ടും ഉപദേശനതാകയാൽ അഞ്ചുവിധമേകുന്നു അറയ്ക്കപ്പെടുന്നതും പറയപ്പെടുന്നു. ഏറ്റവും പ്രവേശ്യമായ പദർത്ഥങ്ങളേയും ഏറ്റവും സ്നിഗ്ദ്ധങ്ങളായ പദർത്ഥങ്ങളേയും ഹൃദയപ്രിയങ്ങളല്ലാത്ത പദർത്ഥങ്ങളേയും ഏറ്റവും പുഷ്പിയുള്ള പദർത്ഥങ്ങളേയും ഭക്ഷണം മേതനവായിട്ടും അനുമയത്തിൽ ഭക്ഷിക്കുമതനവായിട്ടും അതിമത്രയായി ഭക്ഷിക്കുമതനവായിട്ടും ശീലിക്കപ്പെടത്ത പദർത്ഥങ്ങളെ ഭക്ഷിക്കുമതനവായിട്ടും ശ്രമം മേതനവായിട്ടും ഭയം മേതനവായിട്ടും മലമൂത്രാദിവേഗങ്ങളെ രോധിക്കുമതനവായിട്ടും അജീണ്ണാമതനവായിട്ടും ക്രിമിഭംഷാമേതനവായിട്ടും ഗർഭം മേതനവായിട്ടും ബലപ്പെട്ടശരീരമേതനവായിട്ടും അറപ്പുള്ള പദർത്ഥങ്ങളുടെ ദർശനമേ പദർത്ഥമേതനവായിട്ടും ഉഷ്ണകൃത്യശമുണ്ടാകയും തന്നിമിത്തം ഉദാനവായു വികൃതനായിട്ട് ദോഷങ്ങളെ ഉത്പാദിഗ്നികളാക്കുകയും ചെയ്യുന്നു വേഗങ്ങളെക്കൊണ്ടും അഗ്രഭംഗങ്ങളെക്കൊണ്ടും മുഖത്തെ മോദിക്കയും അംഗങ്ങളെ അർദ്ദിപ്പിക്കയും ചെയ്കമേതനവായിട്ട് ഇതിന്നു ചർച്ചി എന്നുപേരുണ്ടായി. ഇതദോഷാ ചുരപ്പെടുന്നതു വായിൽ കൂടിയെന്നു.

പൂർവ്വപലക്ഷണം.

ഘൃല്ലാസോൽഗാരോധൗച പ്രസുകോലവന്നസ്തൻ

൩. ഭോഷോന്നപാനേചഭൂതം വർമ്മാപൂർവ്വപലക്ഷണം

ചർദ്ദികൾ ഉഷ്ണവിപ്പരംപരകുന്ദാൽ നെഞ്ഞുകലിപ്പു ഏവക്കുളളതിരിക വായിൽ വെള്ളംവരവു വായ്ക്കു അല്ലഭയ ഉല്പാസം അനപന്നത്തിൽ ഏറ്റവും വെറുപ്പു ഇവ ഉണ്ടാകും.

വാതചർദ്ദിപലക്ഷണം.

൭. ഘൃൽപാർശ്വപീഡാമുഖഃശാഷശീഷ്
നാഭ്യന്തികാസസപരഭേതോഭൈഃ
ഉൽഗാരശബ്ദപ്രബലംസഹനം
വിച്ഛിന്നമുഷ്ണതനകംകഷായം

൮. കൃഷ്ണോന്നമാലംഭമഹതാംപവേഗേ
നാനോന്നിലാർച്ചയതീഹദുഃഖം

വായാ മോതവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന ചരദിഷ ഏതയത്തിങ്കലും പാർശ്വഭാഗങ്ങളിലും വേദനയുണ്ടാകും. വായറൽച്ച, തലനോവ്, നീളിയിൽവേദന, ചുമ, ചെലുയടലു, വയറിൽ കത്തിനോവ് ഇവയും ഉണ്ടാകും; ചരദിക്കുന്നത അധികമായ ഏവക്കത്തോടും ശബ്ദത്തോടും നരയോടും കൂടിയി മുറിഞ്ഞുമുറിഞ്ഞും ചൂടോടും കഷായരസത്തോടും വലുതായവേഗത്തോടുംകൂടിയും അല്പമേയും ദുഃഖത്തോടുകൂടിയുണ്ടിരിക്കും.

പിത്തചരദ്ദി ലക്ഷണം.

മൂർഛാപിപാസാമുഖശോഷമൂർച്ഛ
താലപക്ഷിസന്താപതമോഭ്രമാന്തഃ

൯. പീതംഭരോഷ്ണംഹരിതംസതികതം
ധൂത്രഞ്ചപിത്തേനവമേത്സദാഹം

പിത്തംഹേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന ചരദിഷ ഇന്ദ്രിയസംഭവം തണ്ണീർഭവവും വായറൽച്ചയും ഉണ്ടാകും. രലയും അണ്ണാക്കും കണ്ണാ ചുടുകയും കണ്ണുരുട്ടി അടയ്ക്കയും ഭേദിക്കയുംചെയ്യും, ചരദിക്കപ്പെട്ടത മഞ്ഞളിച്ചിട്ടും ഏറവും ചൂടോടുകൂടിയും പച്ചിലനിറമായിട്ടും കണ്ണുകൾക്കു നരത്തോടുകൂടിയും കറുത്തിട്ടും ചുവന്നിട്ടും ഭവത്തോടുകൂടിയും ഇരിക്കും.

കഫചരദ്ദികാലക്ഷണം.

തന്ദ്രാസ്യമാധുര്യകഫപ്രസേക
സന്തോഷനിദ്രാതപിഗൈരേവാന്തഃ

൧൦. സ്നിഗ്ദ്ധഃപാനംസപാദുകമാദപിശുദ്ധം
സരോമഹർഷോല്ലാസജ്വലമേതത്

കഫം മോതവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന ചരദിഷ മടി, വായിൽ മധുരരസംതോന്നുക, കഫത്തെ തുപ്പുക, ഭക്ഷിച്ചതിന്റെ രംഭം സന്തോഷം, ഭ്രൂക്കം, അരുചി, ശരീരത്തിന്നു പാനം ഇവയുണ്ടാകും. ചരദിക്കപ്പെട്ടത സ്നിഗ്ദ്ധമായും കൊഴുപ്പോടുകൂടിയും മധുരിച്ചിട്ടും ഏറവും വെളുത്തിട്ടും ഇരിക്കും ചരദിക്കുമ്പോൾ രോമാഞ്ചവും അല്പമായ വേദനയുംഉണ്ടാകും സന്നിപാത ചരദ്ദിലക്ഷണം.

ശുദ്ധാപിപാകാരുചിദാഹതൂണ്ണ
ശ്വാസപ്രമോഹപ്രബലാപ്രസക്തം

൧൧. ചരദ്ദിസ്രിഭോഷാല്പവണാമുനീല
സാന്ദ്രോഷ്ണരക്തംവമതാഹ്ണാനംസ്യത്.

ചരദ്ദി വായാദിദോഷങ്ങൾ മൂന്നുംകൂടി കോപിക്ക മോതവായിട്ടുണ്ടായതായാൽ വയറിൽ വേദന, അഗ്നിമാന്ദ്യം, അരുചി ചൂട തണ്ണീർഭവം ശ്വാസം മോഹം ഇവ പ്രബലങ്ങളായിട്ടുണ്ടാകും. കൂടുകൂടെ ചരദ്ദിക്കയും ചെയ്യും. ചരദ്ദിക്കപ്പെട്ടത ലവണരസത്തോടുകൂടിയും പച്ചിച്ചിട്ടും നീലിച്ചിട്ടും കൊഴുത്തിട്ടും ഉഷ്ണത്തോടും രക്തത്തോടുംകൂടിയും ഇരിക്കും. അസാല്പലക്ഷണം.

വിർസേദമൂത്രാഞ്ചുവഹാനിവാചുഃ
സ്രോതാംസി സംതല്പ്രയഭോജ്വലമേതി

൧൨. ഉത്സന്നഭോഷ സുസമാചിതംതം
ഭോഷംസമുദ്ധൂയനരസ്യകോഷ്ഠാൽ
വിൻമൂത്രയോസ്തസമഗന്ധവണ്ണം
രൂഢശ്വാസാമിക്കാത്തിയുതംപ്രസക്തം

മർദ്ദിനിദാനം (മെ)

൧൩. പ്രകൃതഭയഭയമിഹതിവേഗാ
തദാർത്ഥിതശാശ്വവിനാശമേതി-

ഏഷാപരം വായു ദോഷകോപത്തോടുകൂടിയിരിക്കുന്നവന്റെ മലം, വിയപ്പ്, ദുരം, ജലം ഇവയെ വഹിച്ചിരിക്കുന്ന സ്ത്രോതസ്സുകളെ രക്തത്തു അധികമായി വർദ്ധിച്ചിരിക്കുന്നതായ പിത്തത്തെക്കുറിച്ചും കഫത്തെക്കുറിച്ചും ഇളക്കി മേല്പോട്ടു പുറപ്പെടുവിക്കുന്നവോ അപ്പോൾ അവന്റെ കോഷ്ഠത്തിൽനിന്നു മലമൂത്രങ്ങളുടെ ഗന്ധവസ്തുക്കളോടുകൂടിയ മർദ്ദിയുണ്ടാകും- രണ്ണീർഭാഗം, ശ്വാസം, ഇക്കിൾ ഇവയുണ്ടാകും. വളരെ വേഗത്തോടുകൂടി പിന്നെയും പിന്നെയും മർദ്ദിക്കുകയും ചെയ്യും. മർദ്ദിക്കപ്പെട്ടതു ഓടിച്ചതായിരിക്കും- ഈ മർദ്ദിയോൽ പീഡിതനായിരിക്കുന്നവൻ ഉടനെ മരണത്തെ പ്രാപിക്കും.

അഗന്തുകമർദ്ദിലക്ഷണം.

ബീഭത്സജാതൈഃപ്രജാമജാപ
 അസാത്മ്യജാപക്രിമിജാപയാഹി

൧൪. സാപഞ്ചമീതാഞ്ചവിഭാവയേച്ച
ദോഷോച്ഛ്രയേണൈവയഥോക്തമാദൈ.

അറപ്പു തോന്നത്തക്കതായ പദാർത്ഥങ്ങളെ മർദ്ദിക്കുകയും ഭക്ഷിക്കുകയും ചെയ്ക ധേതുവായിട്ടും ശർഭംമേതുവായിട്ടും അജിഷ്ണും മേതുവായിട്ടും അപശ്ചാസവനം മേതുവായിട്ടും കൃമി മേതുവായിട്ടും ഉണ്ടാകുന്നതായ മർദ്ദി അഞ്ചാമത്തതാകുന്നു- എന്നാൽ അതിന്റെ ദോഷകോപത്തെ മുഖ്യ അതാതുദോഷങ്ങൾക്കു പറഞ്ഞ ലക്ഷണങ്ങൾകൊണ്ടു അറിഞ്ഞുകൊള്ളണം.

കൃമിമർദ്ദിലക്ഷണം

൧൫. ശുദ്ധവൃല്ലാസഞ്ചാലാ കൃമിജാപവിശേഷതഃ
കൃമിഹൃദോഗതല്യേന ലക്ഷണേനചലക്ഷിതം.

കൃമിമേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന മർദ്ദിജാപവിശേഷതയെന്നുവേദനയെന്നുവെച്ചിപ്പോൾ ഉണ്ടാകും. കൃമികൾ മേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന ഹൃദോഗത്തിന്റെ ലക്ഷണങ്ങളുണ്ടാകും.

സാല്യാസാല്യലക്ഷണം.

൧൬. ക്ഷിണസ്വയമർദ്ദിമതിപ്രസക്താ
ഘോപദ്രവാഭോണിതപൂയയുക്താ
സചന്ദ്രികാന്താപ്രവദേസാല്യാം
സാല്യാം ചികിത്സേന്നിതപദ്രവാഞ്ച.

ക്ഷിണനായിരിക്കുന്നവനു കാസശ്വാസാല്യപ്രവചങ്ങളോടുകൂടി എല്ലായ്പ്പോഴുമുള്ള മർദ്ദി അസാല്യമാകുന്നു. എന്നാൽ മർദ്ദിക്കപ്പെട്ടതിൽ രക്തവും പഴുപ്പും മയിൽപീലിയുടെ കണ്ണുപോലെ തുരുന്ന കണ്ണുപോലെയായി ഉണ്ടായിരിക്കണം കാസശ്വാസാല്യപ്രവചങ്ങളോടുകൂടിയതായ മർദ്ദി സാല്യമാകുമ്പോൾ അതിന്നു ചികിത്സിക്കേണ്ടതാകുന്നു താഴെപ്പറയുന്ന ശ്ലോകങ്ങൾക്കു മർദ്ദിയുടെ ഉപദ്രവങ്ങളെ അറിഞ്ഞുകൊള്ളണം. കാസശ്വാസാല്യാഭരണിയാ തൃഷ്ണാബൈചിത്രമേവ ഹൃദോഗസ്തമകേഷുവ ദണ്ഡായാമർദ്ദേഭവദ്രവഃ ചുര, ശ്വാസം, പനി, ഇക്കിൾ, രണ്ണീർഭാഗം, തലതിരിച്ചിട, ഹൃദോഗം, കണ്ണിരിട്ടിടയ്ക്കു കള്ളുകൾമർദ്ദിയുടെ ഉപദ്രവങ്ങളാകുന്നു.

ഇതി കേശവദേശികകൃതേ സാരചന്ദ്രികാഖ്യാനെ
 മാധവനിദാനഖ്യാനെ മർദ്ദിനിദാനം

സമാപ്തം.

• **add a new record to the table**

[illegible]

உ. ஸ்ரீராமபாண்டி ரங்கசுவாமி
 கோவை, தஞ்சாவூர் மாவட்டம், திருச்சி
 திருச்சி, தஞ்சாவூர் மாவட்டம், திருச்சி
 திருச்சி, தஞ்சாவூர் மாவட்டம், திருச்சி

ജലവാഹികളായിരിക്കുന്ന സ്പ്രെന്റസ്കുകൾ അനുകൂലമെങ്കിൽ (അന്നം, കീടം, ആദി ഭോജം) ആകുന്ന ഭക്ഷണങ്ങളിൽ ഭക്ഷിപ്പിക്കപ്പെടാമെന്നും തൃഷ്ണയുണ്ടാകുന്ന- തൃഷ്ണ വരത കൊണ്ടും പിത്തകൊണ്ടും കഫംകൊണ്ടും ക്ഷീരകൊണ്ടും ഘൃതഭോജംകൊണ്ടും അന്നം ഘൃതവുമായിട്ടും സഭിചിജനാനാകയാൽ ഏകപിഡമാകുന്നു. ഇവയിൽ ആദിയിൽ പാണത്തെ നല്ല തൃഷ്ണകൂടും സുഖവർദ്ധ്യതയ്ക്കും ശേഷം മൂന്നു തൃഷ്ണകൂടും കഷ്ടസാധ്യമെങ്കിലും.

കുമാരസ്യതാമാതൃതസഭേ പാമാം
തോദസ്യമാശംഖചിരസ്യ മാപി

[illegible]

മുൻകാണവിദ്വേഷ ചിഹ്നപദാഹാരം
രക്ഷേതകൃണതപംപ്രതതശ്ചശോചിഃ

൫. ശിശുഭിന്നദാമുഖതികത്താല
പിത്താത്മികായാപരിഭ്രമനാമ

തൃശ്ശൂർനിദാനം (൭൨)

പിത്തംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന തൃശ്ശൂരിങ്കൽ മുർമയ്യും അന്നത്തിൽ വെറുപ്പും പ്രലാപവും ഓർവും കണ്ണുകളെല്ലാംസ്താഴും ചുവന്നിരിക്കയും ദേഹം ശോഷിക്കയും തണുത്ത പടലമുണ്ടായിട്ട് ആഗ്രഹവും വായിൽ കയ്പുരസവും സന്ദർഭവും ഉണ്ടാകാം. ചകുരപ്പയോഗക്കൊണ്ടു ലലമുത്രാദികൾ മഞ്ഞളിച്ചിരിക്കുമെന്നും ഗ്രഹിക്കണം.

കുടമതൃശ്ശൂർലക്ഷണം.

ബഹുപ്രാപ്തവായാൽകുടമസംവൃതേനൈവ

തൃശ്ശൂർബാലസേനഭവേതത്ഥമാത്രം

സ. നിദ്രാശൃതതപമധുരസ്യതാച

തൃശ്ശൂർദിഗ്വിശുദ്ധതിചാതിമാത്രം

സാധ്യമുപവർത്തികളെക്കൊണ്ടു കപിതമായ കഫം ഉപരിഭാഗത്തിങ്കൽ ജരാനിയിലെ മരയ്യന്മാർ കഫത്താൽ തടക്കപ്പെട്ട ബാഹ്യത്തോടുകൂടിയതും അധോഗതമുദയേ അഗ്നിയുടെ ഉഷ്ണമരയു ജലവാഹികളായിരിക്കുന്ന സ്ത്രോതസ്സുകളെ ശോഷിപ്പിക്കുകയും അതുപോലെ തുവായിട്ട് കുടമതൃശ്ശൂർ സംഭവിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. കേവലം ദിവമരയ്യം വർദ്ധിച്ചും ഇരിക്കുന്ന കഫത്തിന്നു തൃശ്ശൂരിലെ ഉണ്ടാകാൻ തക്ക ശക്തി ഇല്ലായ്കയാൽ കുടമതൃശ്ശൂരിലെ നന്നേരും രോഗം ഇല്ലെന്നു ഒരു പക്ഷമുണ്ടു്. വാതപിത്തങ്ങൾക്കു മേത്രമേ തൃശ്ശൂർകത്തു് താമുളളപ്പോൾ അതിനെപ്പറ്റി ചരകത്തിൽ ഇപ്രകാരം പറയുന്നു. നഗ്നേർപ്പിന്നാകർഷുഃ പവനാദാതെരമിശോഷണമേതു്" പിത്തവും വാതവും കൂടാതെ തൃശ്ശൂർ ഉണ്ടാകുന്നതല്ല ശോഷണത്തിങ്കൽ അവ രണ്ടുമാത്രം മേതുകൾ. ഇനി സൂത്രകത്തിൽ പറഞ്ഞ ഭാഗത്തെയും കൂടി ഇവിടെ ചേർക്കുന്നു. മഞ്ഞുസ്ത്രോതസവായവ്യം ഉണ്ടാകുംബുദ്ധിമതിതു സ്ത്രോതാസിശോഷയയാശം തതസ്തൃശ്ശൂർലക്ഷണം" മനുഷ്യനു പിതൃവും മാതാവും ജലവാഹിങ്ങളായിരിക്കുന്ന സ്ത്രോതസ്സുകളെ ശോഷിപ്പിക്കുകയും തന്നിമിത്തം തൃശ്ശൂർ ഉണ്ടാകുകയും ചെയ്യുന്നു. ചരകപാർശ്വർ മേൽ പറഞ്ഞ വാഗ്ദർശനങ്ങളാ കഫതൃശ്ശൂരിലെ നിഷ്പാദിക്കുകയും സൂത്രവാക്യം ഏതെന്നാൽ കഫം കൂടുകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. കുടമതൃശ്ശൂരിനെപ്പറ്റി മാർകീതർ പറയുന്നതു ഏതെന്നാൽ കഫം പിത്തത്തോടുകൂടി തൃശ്ശൂരിലെ ഉണ്ടാകുമെന്നാകുന്നു. ഇനി അഗ്രമാന്തിന്റെ ശ്ലോകത്തെക്കൂടി ഇവിടെ ചേർക്കാം. സാധ്യമുപവർത്തികളെക്കൊണ്ടു കൂടാ ശ്ലോകസമോഷ്ണാ പ്രപദ്യേ ബുദ്ധിമതിസ്ത്രോതസ്തൃശ്ശൂർലക്ഷണം" അതായത് മധുരം, പുഷി, ഉപ്പു ഇവയെക്കൊണ്ടും അജിണ്ണപ്രകാരം കപിതമായ കഫം പിത്തത്തോടുകൂടി ജലത്തെ വഹിച്ചിരിക്കുന്ന സിരകളെ പ്രാപിച്ചിട്ട് തൃശ്ശൂരിലെ ഉണ്ടാകുന്നു. കഫംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന തൃശ്ശൂരിങ്കൽ ഉറക്കവും തലയ്ക്കുകനവും വായിൽ മധുരരസവും ഉണ്ടാകും. കുടമതൃശ്ശൂരിൽ പീഡിതനായിരിക്കുന്നവന്റെ ശരീരം ഹൃദയാ ചടയ്ക്കും മാർകീതവാചകപ്രകാരമുള്ള കുടമതൃശ്ശൂർലക്ഷണത്തെ ഇവിടെ ചേർക്കുന്നു. ശിരസോരമിതരവന്ത്രാ മധുരം മദനസ്യ ച ഭക്ഷണഭോജ്യപ്രാസകത്വ നിദ്രാധിക്യം തന്മൈവ ച ഏകദൈവ്യാവിജാനിയം തൃശ്ശൂർകഫസമുദയം കഫംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന തൃശ്ശൂരിലെ ലക്ഷണം തലയ്ക്കുകനം മടി വായിൽ മധുരരസമുണ്ടാക അന്നഭോജം കഫത്തെ തൃപ്തക; അധികമായ ഉറക്കം ഉദയശേഷം ഇവ ലക്ഷണമുള്ള തൃശ്ശൂർ കഫമയം എന്നു വിശദീകരിക്കുന്നു.

കുടമതൃശ്ശൂർലക്ഷണം.

കുടമതൃശ്ശൂർലക്ഷണം. നിദ്രാശൃതതപമധുരസ്യതാച

തൃശ്ശൂർലക്ഷണം. നിദ്രാശൃതതപമധുരസ്യതാച

ശസ്ത്രം മുതലായവയെക്കൊണ്ടു ക്ഷതം ഉണ്ടായവനു വേദനയുരക്കതസ്സാവവും ഉണ്ടാകയും അതു മേതുവായിട്ട് തൃശ്ശൂർ ഉണ്ടാകയും ചെയ്യു ആ തൃശ്ശൂർലക്ഷണമെന്നു.

കുടമതൃശ്ശൂർലക്ഷണം.

രസകുടമതൃശ്ശൂർലക്ഷണം. നിദ്രാശൃതതപമധുരസ്യതാച

തന്മാദിഭൂതശ്ചനിദ്രാദിനോഷ്ഠ

പെപീയതേഃ സസുഖം നയാതി

താംസന്നിപാതാദിതികേചിദാഹുഃ

(ചെ) തൃപ്പൂണിത്തുറ

൧. മസകിയോക്താനിചലക്ഷണാനി
തസ്രാമരോഷേനഭിഷഗപ്രവസ്യേൽ

[illegible]

ആമഗ്ര പാലകിണം.

ത്രിദോഷവിംശാമസമുത്തപച
 ഹു ച'ശ്ചലനിഷ്ഠിവനസാദകശ്ച

അതുകൊണ്ട് തൃപ്പൂത്തുക്കം അതിനു തിരുത്തലിന്റെ ലക്ഷ്യങ്ങളും കാരണം ഏതെങ്കിലും വേദനയും കൂടാതെ തൃപ്പൂത്തുക്കം മേധാവിനും തദ്ദേശസ്വയംഭരണത്തിനും തുടർച്ചയായിട്ടുള്ളതും.

അന്നയുദ്ധം.

൯. സ്റ്റീംഗുതമാറ്റംലചന ബുഭകുതം
ഗുപ്തനമേവഗുതഗുതചനകരോതി.

[illegible]

ഉപൻദിതവർഷം.

40. ദിനസംഗ്രഹത്തിൽ ദിനസ്തംഭം ക്രമമായി
ഭവതില്ലെന്നു ചർച്ചയാൽ തൃപ്തി സംഭവിക്കുന്നില്ല

ച.മ. ജപമോഹകിയുടേകാസ ശാസ്ത്രപ്രസ്തുതമോനാം.

[illegible]

അസാധ്യ ക്ഷണം.

സമാസ്ഥി പ്രസക്ത രോഗങ്ങൾക്ക് പെട്ടവർക്ക് മാത്രമേ

[illegible]

ഇതി കേരം പദേശിക്തതതേ നാമചക്രികാപ്താനേ
മാധവനിധനാപ്താനേ തൃണാനിധനം സമാപ്തം.

മൂർച്ഛഭരണിഭാരതസന്നാഹനം നിരന്തരം.

൧. ക്ഷിണസ്വസ്ഥാഭാവസ്യ വിതലാഹാരസേവിനഃ
ഭോഗാമാതാതഭിമാതാലീനസതപസ്യാപാനഃ
൨. കരണായതനേഷഗ്രാ ബാഹ്യേഷാഭ്യന്തരേഷുച
നിവിരന്തേയഭാഷാഽസ്ഥാമൂർച്ഛാതിമാനവാഃ

ക്ഷിണമുള്ളവനും വിപുലങ്ങളായിരിക്കുന്നഭക്ഷണങ്ങളോടുകൂടിയവനും ചിരജ്വരമായിരിക്കുന്ന ആഹാരത്തെ സേവിക്കുന്നവനും മേമൂത്രദിവേഗങ്ങളെ തടയുക മേരുവയിട്ടും വാടിമുതലായവകളെ അടിയേറുക മേരുവയായിട്ടും സതപഃജ്ഞത്തോടുകൂടാത്തവനും ആകുന്നു മുർച്ഛയുണ്ടാകുന്നത്. അവന്റെ മനസ്സിന്നു ആശയങ്ങളായിരിക്കുന്ന ചങ്ങലാദി ഇന്ദ്രിയങ്ങളിലും മനസ്സിനെ വഹിച്ചിരിക്കുന്ന ശ്വാസരസ്യകളിലും ഏപ്ലോർ കോപിച്ചിരിക്കുന്ന ദേഷ്ടവ്യം പ്രവേശിക്കുന്നുവോ അപ്പോൾ അത്ര മുർച്ഛയുണ്ടാകുന്നത്.

൩. സംജ്ഞാപരാനുനാഡീഷു പിചിതാസ്ഥാനിവാദിഭഃ
തമോദ്യുപൈതിസമസാ സുഖദുഃഖവ്യപോരകൃത്
൪. സുഖദുഃഖവ്യപോരാച്ച നരഃപതതികാഷ്ടവൽ
മോഹാമൂർത്തേഹിതാമാഹുഃഷഡപിധാസാപ്രകീർത്തിതാ
൫. വാതാദിഭഃശാന്നിതന മദ്യേനചവിഷേണച
ഷർസപ പൃതാസുപിതന്തു പ്രഭൃതേനാവതിവൃതേ

മേൽ പറയപ്പെട്ട പ്രകാരമുള്ള മനുഷ്യന്റെ സംജ്ഞയെ വഹിച്ചിരിക്കുന്ന സിരകളും നാഡികളും ശ്വാസരസ്യകളും വാതാദികളിൽ മറയ്ക്കപ്പെടാത്തതും അജ്ഞാനം മേരുവയായിരിക്കുന്ന തമോഗുണം വർദ്ധിക്കുകയും ഉടനെ അവന്റെ സുഖദുഃഖങ്ങളിലുള്ള അറിവു നശിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. അപ്രകാരം സുഖദുഃഖങ്ങളിലുള്ള അറിവു നശിക്കുമ്പോൾ അവൻ തടിപോലെ വീഴുന്നു. ഈ രോഗത്തെ മോഹമെന്നും മുർച്ഛയെന്നും പറയുന്നു. മുർച്ഛ വാതാദിദോഷങ്ങൾ പ്രത്യേകമായി ചക്രാപിക്ക മേരുവയായിട്ടും രക്തം മേരുവയായിട്ടും മദ്യം മേരുവയായിട്ടും വിഷം മേരുവയായിട്ടും ഭവിക്കുന്നതുകൊണ്ട് ആറുവിധമാകുന്നു. ആ ആറുവിധമായ മുർച്ഛകളിലും പിതാ വ്യാപിച്ചു നിൽക്കുകയും ചെയ്യും ചികിത്സ അധികമായ ശീതരോപചാരത്തോടുകൂടിയതുകൊണ്ട് മുർച്ഛ, പിതാ മൂർച്ഛയെന്നും എന്നു തന്ത്രരത്നവചനമുണ്ടു പൂർവ്വരൂപം.

൬. ഹൃത്പീഡാജ്ഞേന്ദ്ര നി സ്സഞ്ജ്ഞാദൈർബല്യമേവച
സ്വാസാംപൂർവ്വതാനി യഥാസ്ഥഞ്ചവിഭ വയേൽ

മുർച്ഛകൾ ഉത്ഭവിപ്പാൻ പോകുമ്പോൾ ഹൃദയത്തിന്നു പീഡയും മുരിനിവരുകയും തമോഭൂത സംജ്ഞ നാശവും ഉണ്ടാകും. മുർച്ഛകളിലെ വാതാദിദോഷങ്ങളെ അതന്തു ദേഷ്ടവ്യങ്ങളെക്കൊണ്ടു അറിഞ്ഞുകൊള്ളുകയും വേണം.

വതമൂർച്ഛാഭാവനം.

൭. നീലംചായദിവക്ത്വേ മകാശമഥപരണം.
പശ്യേസ്തമഃപ്രാദിരതി ശിശ്രഞ്ചപ്രതിബുദ്ധ്യതേ
൮. വേപഥുശ്ചാംഗമർദ്ദഞ്ച പ്രാപിസാഹുദയസ്യച
കാർശ്വശ്ചോവാതനാച്ഛാഽഥ മൂർച്ഛാഭാവസംഭവേ

വാതം മേരുവയിട്ടുള്ള മുർച്ഛയിൽ ആകാശത്തെ നിലവസ്ഥയായിട്ടും കറുത്തുനിട്ടും ചുവന്നിട്ടും കറുത്തതും മേഘങ്ങളും ചെയ്യും ഉന്നേനെന്നു മേഘധർമ്മങ്ങളും വിറയലും ദേഹത്തിന്നു കഴപ്പും ഹൃദയത്തിന്നു പീഡയും ഉണ്ടാകും, ശരീരം ക്രമമായി കരുളിച്ചിട്ടും ചുവന്നിട്ടും ഇതാകും.

(ഞ) മുർച്ചമേനിദ്രാതത്വസമ്പ്രദായം

പിത്തമുർച്ചാലക്ഷണം.

- ൯. രക്തംഹിതവസ്താം വിചൽപിതമമാപിവാ
പശ്യംസ്മദപ്രവിശതി സസ്പേഷ്യപ്രബുദ്ധ്യതേ.
- ൧൦. സ്വപിപാസസ്സന്താപോ രക്തപീതാഭണേക്ഷണം
ഭിന്നവർച്ചാസ്സപിതാഭോ മുർച്ചായെപിത്തസംഭവേ.

പിത്തം ഘോരമായിട്ടുള്ള മുർച്ചയെത്തികൾ ആകാശത്തെ രക്തവസ്തുമായിട്ടും പ
ശ്ചിരമായിട്ടും മഞ്ഞുനിറമായിട്ടും കാണുകയും മേഘിക്കയും ചെയ്യും വിചൽപ്പ രസ്തീർ
ദ്വായം സന്താപം ഇവയോടുകൂടിയവനായിട്ടു ബോധത്തെയും പ്രാപിക്കും. കണ്ണുകൾ രക്ത
വസ്തുമായിട്ടും മഞ്ഞുചിയിട്ടും വൃത്തിയിൽ ഇരിക്കും മലം ഇളകിപ്പോകും ദേഹവും മഞ്ഞ
മുളിയിടും.

കഫമുർച്ചാലക്ഷണം.

- ൧൧. മേഘസംകാശമാകാശ മാവൃതംചാതമോമിനൈഃ
പശ്യംസ്മദപ്രവിശതി ചിതച്ചപ്രതിബുദ്ധ്യതേ
- ൧൨. ഗുരഭിഃപ്രാവൃതൈരന്തൈശ്ചൈവൈവർണ്ണൈഃപര്യവർത്ത
സപ്രസേകസ്സഹൃദഃസാ മുർച്ചായെകഫസംഭവേ

കഫംകാണുള്ള മുർച്ചയെത്തികൾ ആകാശം മേഘവസ്തുമായിട്ടും അന്ധകാരത്താലും
മേഘത്താലും മറയ്ക്കപ്പെട്ടതായിട്ടും കണ്ടിട്ടു മേഘിക്കയും വളരെനേരംകാണു ബോധംപ
ടിക്കയും ചെയ്യും നനഞ്ഞതായ തേൽ വച്ചുകെട്ടിയതുപോലെ ശരീരത്തിന്നു ചനംതോന്നും
വായിൽകൂടി വെള്ളംവരും നെഞ്ഞുകലിപ്പുമാറുകയും

സനിപാതമുർച്ചാലക്ഷണം.

- ൧൩. സമാമൃതസ്സന്നിപാതാ ദപസ്താമുവാഗതഃ
സജ്ജതംപാതയത്വാഹു വിനാബീഭോസചോഷിതൈഃ

സനിപാതം ഘോരമായിട്ടുണ്ടാകുന്ന മുർച്ചയ്ക്കു എല്ലാ ലക്ഷണങ്ങളും ഉണ്ടാകും അപ
സ്മദം വനിരിക്കുന്നതും ചൂന്നം തോന്നും ആയതു പുരയ്ക്കനെ ഉടനെചിയിടും അപസ്മ
ദാരത്തിന്നെന്നപോലെ നരയെ ഛർദ്ദിക്കുക, പല്ലുകടിക്കുക, കണ്ണുതട്ടുക മുതലായവികൃതമേ
ഷ്ടകൾ കാണുകയില്ല

രക്തമുർച്ചാസംപ്രാപ്തി.

- ൧൪. പൃഥിവ്യാപസ്തമോരൂപം രക്തഗന്ധസ്മദനയഃ
തസ്മാദക്തസ്മഗന്ധേന മുർച്ചാതിഭൂവിമാനവഃ
- ൧൫. ദ്രവ്യസ്വഭാവമുത്രേകേ ദൃഷ്ടവായദഭിമാഗൃതി

ഭൂമിയും ജലവും തമോരൂപമാകുന്നു രക്തഗന്ധം തമോമയവുമാകുന്നു അതിന്നാ
ൽ രക്തഗന്ധ കൊണ്ടു ഭൂമിയിൽ തമോമയത്തോടുകൂടിയ മനുഷ്യർ മുർച്ചയെ പ്രാപിക്കു
ന്നരക്തത്തിന്റെ ദർശനമത്രത്തിങ്കലും മുർച്ചയുണ്ടാകുന്നു ഇതു ദ്രവസ്വഭാവമുണ്ടെന്നുവിച
രിപ്പറയുന്നു

വിഷമദ്യമുർച്ചകൾ.

ഗുണാസ്തിപ്രതരതേന സ്ഥിതാസുവിഷമദ്യയോഃ

- ൧൬. തഃപ്രതസ്മാത്താഭ്യാന്ത മോഹൈശ്ചസ്മാതായഥേരിതൈഃ

വിഷമദ്യങ്ങളിൽ ലഘുരൂക്ഷം; ആതു(ഉടനെ കാഴ്ചത്തെചെയ്യുന്നതു) വിശദംവ്യ
വായ്,(വ്യാപനശീലം)തിഷ്ണം, വികാഷി (ധാതുക്കളെ വരട്ടുന്നതു) സൂക്ഷ്മം; ഉഷ്ണം;
(അനിർദ്ദേശ്യംസംനിർദ്ദേശിക്കപ്പെടാൻ തക്കവണ്ണമല്ലാത്ത രസം) ഇങ്ങനെ രീതിയോടൊ
യിരിക്കുന്ന പത്തുഗുണങ്ങൾ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന ഗുണങ്ങളെ വിവരിക്കുന്നതായശ്ചോക്ഷത്തെത്താ
ലധികം ലഘുരൂക്ഷമോവിശദംവ്യവായിതിഷ്ണംവികാഷിസൂക്ഷ്മമഞ്ച ഉഷ്ണമനിർ
ദ്ദേശ്യരസംഗുണയുക്തം വിഷംതങ്ങളെ; മേൽപറഞ്ഞ ഗുണങ്ങൾ കൈലം മുതലായവ

മൂർച്ഛഭ്രമനിദ്രാതന്ത്രാസന്നാസനീദാനം (9)

യിലും ഉണ്ടെങ്കിലും അതുകൾ തീവ്രങ്ങളാകുന്നു. വിഷമദ്യങ്ങളിൽ ഉള്ളവ തീവ്രതരങ്ങളാകുന്നു. അതിനാൽ തൈലം മുതലായവയെക്കൊണ്ടു മോഹം ഉണ്ടാകുന്നില്ല. വിഷമദ്യങ്ങളെ കൊണ്ടു മോഹം ഉണ്ടാകുന്നു. വിഷം ധേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന മോഹം തന്നെ പേരുകുന്നില്ല. മദ്യം ധേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന മോഹം മദ്യം ധമിച്ചതിന്റെ ശേഷം ശരിക്കു ചെലുത്തുന്നു. വിഷത്തിങ്കലും മദ്യത്തിങ്കലുമുള്ള തുണങ്ങളുടെ ഭേദത്തെപ്പറ്റി ഒരു തന്ത്രാന്തരവചനത്തെ ഇവിടെ ചേർക്കുന്നു 'യേവിഷസുതുണാപോക്താ സ്തനിപാതപ്രകോപനാഃ തദ്യോമദ്യേഭ്യേതേ വിഷേചവൈവചത്തരഃ' ദോഷാകോപകരങ്ങളായ യാവു ചില തുണങ്ങൾ വിഷത്തിങ്കൽ ഉണ്ടോ അതുകൾ മദ്യത്തിങ്കലുമുണ്ട്. എന്നാൽ വിഷത്തിങ്കലുള്ള ആവക തുണങ്ങൾ മദ്യത്തിലുള്ള തുണങ്ങളേക്കാൾ ഏറ്റവും വലുതല്ലവയെന്നു.

രക്തജാദിമൂർച്ഛാത്രയലക്ഷണം.

സ്തബ്ധാശ്വാസം ക്ഷീണാശ്വാസം പ്രശ്വാസം ചാസശ്വാസമൂർച്ഛിതഃ

൧൭. മദ്യേനവില്പലപൻശേതേ നഷ്ടവാദ്യോത്തമാനസഃ
ഗാത്രാണിവിക്ഷിപൻഭൂമൗ ജരാംയാവനയാതിതൽ.

൧൮. വേപഥസ്തപക്വതൃഷ്ണാസ്യ സ്തമശ്ചവിഷമൂർച്ഛിതേ
വേദിതവ്യാതീവൃതം യഥാസ്ഥവിഷവക്ഷ്യതേ

രക്തം ധേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന മൂർച്ഛയ്ക്കു ശരീരവും കണ്ണുകളും സ്തംഭിച്ചിരിക്കും. ശ്വാസം അസ്തബ്ധമായിരിക്കും. മദ്യം ധേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന മൂർച്ഛയുടെ ലക്ഷണം അസംബന്ധമായ വചനത്തോടും ഒരർത്ഥമില്ലാത്ത ഭ്രമിച്ചിരിക്കുന്നതായ മനഃസ്സാക്ഷികൾ കിടക്കുക; കച്ചംകൊലും നില്ക്കുന്നതു തല്ലുക വയറുകുന്നു. ൩൭ മദം ചൂടാകും മദ്യം ജീർണ്ണതയെ പ്രാപിക്കുന്നു ചൊ അതുവരെ ഉണ്ടായിരിക്കും. വിഷം ധേതുവായിട്ടുള്ള മൂർച്ഛയിൽ നിറയും അതിനിന്നും തണ്ണീർഭാവവും ഉണ്ടാകും കണ്ണിരിട്ടിടയടയ്ക്കുകയും ചെയ്യും. മൂല ത്രാദി ക്ഷീരങ്ങൾ വിഷഭേദത്തെ അറിയിക്കുന്നതിൽ സൗശ്രുത കല്പശാസ്ത്രത്തിൽ പറഞ്ഞ ലക്ഷണങ്ങളോടുകൂടിയ മൂർച്ഛയുണ്ടാകും.

മൂർച്ഛാദിഭേദം.

൧൯. മൂർച്ഛാപിത്തതമഃപ്രായാ രജഃപിത്താനിലാത്ഭമഃ
ചക്രവൽഭ്രമോമന്ത്രാ ഭൂമശ്ചപതതിസർവ്വ

൨൦. ഭൂമരോഗഹതിഭൂതഃ യാ രജഃപിത്താനിലാത്തകഃ
തത്സമാധാതകമാത്തത്രാനിദ്രാശ്ശ്ലേഷ്മതമോഭവാ.

പിത്തവും തമോമൂലവും കൂടി മൂർച്ഛയെ ഉണ്ടാക്കുന്ന രജോമൂലവും പിത്തവും ചാതമും ചേർന്ന ഭൂമത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു ദേഹം ചൂടാകുമ്പോൾ ചക്രം ചേർന്ന ചക്രവും ഭൂമിയിൽ വീഴുകയും ചെയ്യുന്നതോം ഭൂമരം ഉണ്ടാകുന്ന അറിഞ്ഞുകൊള്ളണം ഇതു വാതപിത്തങ്ങൾ രജോമൂലത്തോടുകൂടി കോപിക്കുകയാൽ ഉണ്ടാകുന്നതാകുന്നു തമോമൂലവും വാതവും കൂടിയതാകൂടി തന്ത്രിയെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. തമോമൂലവും കൂടിയതാകൂടി നിദ്രയെ ഉണ്ടാക്കുന്നു.

തന്ത്രാദിക്ഷണം.

൨൧. ഇന്ദ്രിയായേവേചസംവിതീ ഗ്ഗ്വേവംജ്വരേണാക്ലമഃ
നിദ്രാത്ത്വേവേചസംവിതീ തസ്യതന്ത്രാദിനിർദ്ദിശേത്.

നിദ്രാകാണ്ടു പരവശനായിരിക്കുന്നവൻ എന്നപോലെ ഇന്ദ്രിയങ്ങൾ സ്വവിഷയങ്ങളെ ഗ്രഹിക്കാതിരിക്കുക, ശരീരത്തിന്നു തുരുപമുണ്ടാക മൂരി നിവരുക, ദേഹം തളരുക ഇവ ലക്ഷണങ്ങൾ ഉള്ളവനെ തന്ത്രിയുണ്ടെന്നറിഞ്ഞുകൊള്ളണം. ഈ പദ്യംകൊണ്ടു നിദ്രയ്ക്കും തന്ത്രിയ്ക്കും തമ്മിൽ ഭേദമില്ലെന്നു വിചാരിച്ചാൽ തക്കതായ ന്യായമുണ്ടെന്നു തന്നാതിരിപ്പാൻ വേണ്ടി തന്ത്രിയുടെയും നിദ്രയുടെയും ഭേദത്തെപ്പറ്റിപ്പറയുന്നു; നിദ്രയെക്കുറിച്ചു ചരകത്തിൽ ഇപ്രകാരം കാണുന്നു 'യദാതുനസിക്ലാഭാ കർമ്മശോഭാക്ലമനപിതഃ വിഷയഭേദനിവർത്തതേ തദാസ്ഥപിതീദാനഃ' എപ്പോൾ മനസ്സുതളർക്കയും ഇന്ദ്രിയങ്ങൾ തളർത്തോടുകൂടി സ്വവിഷയങ്ങളിൽനിന്നു നിവർത്തിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതോ അപ്പോൾ മനസ്സുതളർക്കുകയും ചെയ്യുന്നതാകുന്നു.

(ഘ) പാന്നായുധപരമപാന്നാജിണ്ണപാനവിഭ്രമനിദാനം

ക. ന. ഒരു ഗ്രന്ഥകർത്താവു നിദ്രയിൽ ഇന്ദ്രിയമനസ്സുകൾക്കു മോഹമുണ്ടാകുന്നു എന്നും തന്ത്ര-
യിൽ ഇന്ദ്രിയത്തിന്നു മാത്രമേ മോഹമുണ്ടാകുന്നുള്ളൂ എന്നും പറയുന്നു.

സന്യാസത്തിന്നു മുർച്ഛാടികളിൽനിന്നുള്ള ഭേദം

൨൨. ദോഷേഷുമദമുർച്ഛായാ ഹതവേഗേഷുഭേദിനാം

സ്വയമേവോപശാമ്യന്തി സന്യാസോന്മേഷഃപ്രവിനാ.

മദ്യം മുർച്ഛയും ദോഷങ്ങളുടെ വേഗങ്ങൾ ശമിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ ഭൗഷഡങ്ങളോടുകൂട-
തെ താനേതന്നെ ശമിക്കും; സന്യാസം ഭൗഷഡത്തോടുകൂടാതെ ശമിക്കില്ല.

സന്യാസലക്ഷണം.

൨൩. വാശേ മമനസാംചേഷ്ടാ മാക്ഷിപ്യാതിഖലാമലാഃ

സന്യാസ്യന്തുബലംജന്തം പ്രാണായതനമാശ്രിതാഃ

൨൪. സനാസന്യാസസന്ധ്യസ്തഃ കാഷ്ടിഭൂതോമൃതോപമഃ

പ്രാണൈർവിമുച്യതേശീഘ്രം മുക്താസദ്യദഥലാക്രിയാം.

അതിഖലാത്തോടുകൂടിയ വാതപിത്തകഫങ്ങൾ കരമിച്ചുകൂടി പ്രാണസ്ഥാനത്തെ
അഗ്രയിച്ചു വാക്കിന്റേയും ദേഹത്തിന്റേയും മാസ്തിഷന്റേയും പ്രവൃത്തിയെ നശിപ്പിച്ചു ബ-
ലമില്ലാത്തവർക്കു സന്യാസത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. സന്യാസത്താൽ പീഡിതനായിരിക്കുന്ന പുരുഷ-
ൻ തടിപ്പലിലെ നിവ്വാപരനായി ദുഃസുഖത്തിൽനിന്നു കിടക്കും; ഉടനെ ഫലത്തെ ചെയ്യുന്നതാ-
യ ചികിത്സയെ ചെയ്തില്ല എന്നിൽ പൊട്ടുന്നനവെ മരിക്കുകയും ചെയ്യും.

ഇതി കേശവദേശികകൃതൗ സാരചന്ദ്രികാപ്രാണേ

മാധവനിദാനവ്യക്തൗ മുർച്ഛാഭ്രമനിദാനത്രാസന്യാസനിദാനം

സമാപ്തം.

പാന്നായുധപരമപാന്നാജിണ്ണപാനവിഭ്രമനിദാനം.

൧. ഔവിഷസ്യഗുണാഃപ്രോക്താ സ്തേപിമദ്യേപ്രതിഷ്ഠിതാഃ

തേനമിത്ത്വാപയുക്തേന ഭവത്വഗ്ലോമമാത്യുഃ

൨. കിന്തുഭട്ടംസ്വഭാവേന യഥൈവാനന്തരമാസ്ഥിതം

അയുക്തമിത്യുക്തംഘോരം യുക്തമിത്യുക്തംഘോരമാമൃതം.

൩. പ്രാണാഃപ്രാണഭൂതാമനം തദയുക്താഹിനസ്ത്വസ്മൽ

വിഷംപ്രാണഹരംതച്ച യുക്തമിത്യുക്തംഘോരമായനം .

൪. വാധിനാമാത്രംകാലേ ഹിതൈരന്യൈര്യുഗ്മാബലം

പ്രാഗ്ഘോരഃപിബേന്ദ്രം തസ്യസ്വാമൃതോപമം.

൫. സ്തംഭൈശ്ചസ്തംഭൈരന്ധാശൈശ്ച ഭൈക്ഷ്യശ്ച സഹസേവിതം

ഭവേദായുഃപ്രചർദ്ധായ ബലാഭോപ ചയാവ.വ.

൬. കാമ്യതാമനസസ്തഷ്ടി സ്തേജോവിക്രമഃസ്തവച

വിധവൽസേവ്യമാനേതു ദ്രുസന്നഹിതാഗുണാഃ

വിഷത്തിന്റെ ലഘുതക്കുറവുകൾക്കു യുക്തമുണ്ടെന്നും മദ്യത്തിങ്കലും ഉണ്ട്. അതിനാ-
ൽ വിധിയിൽ തക്കവണ്ണമല്ലാതെ പാനംചെയ്യപ്പെടുന്ന മദ്യം ഹേതുവാതിട്ടും വദ്യരായിരിക്കുന്ന
മദാത്മ്യം ഉണ്ടാകുന്നു. വിഷത്തിന്റെ ഗുണങ്ങൾ മദ്യത്തിനുള്ളിൽ ഒരു മദ്യം വിഷംപോ-
ലെ അനുപാതം പൂർണ്ണമല്ല എന്നു കൽപിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നും എന്നാൽ അതിനെപ്പറ്റി പര-
യം. സ്വഭാവ വാന അനുപാതമല്ല ഇരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു മദ്യം ഒരു യുക്തിയോടുകൂടാ-
തെ മസവിഷ്ണുതയോൽ മോഹകരവും യുക്തമല്ലാത്തതുകൊണ്ടു പസവിഷ്ണുതയായാൽ അമൃതമല്ല

പാനാത്യയപരമദപാനാജിണ്ണപാനവിഭ്രമനഭാനം (൭൯)

വുമകുന്നു, ഹിതമായിരിക്കുന്ന ഒരു പദം യുക്തിയോടുകൂടാതെ സേവിച്ചാൽ അനന്തരം രോഗം എന്നു അനുഭവസിലാമണവും, അതിന്നു ഇവിടെത്തന്നെ ഭക്ഷണമുണ്ട്. പ്രാണികൾക്കു അന്നം പ്രാണനാകുന്നു. ആയതു യുക്തിയോടുകൂടാതെ (അതിമത്രമായിട്ടും മറ്റും) ഭക്ഷിക്കുന്നതായാൽ വിഷുവിക മുതലായ രോഗങ്ങളെ ഉണ്ടാക്കി മരിപ്പിക്കും. അതുപോലെ തന്നെ വിഷം പ്രാണഹരമാകുന്നു. എങ്കിലും ചരകത്തിൽ രസായനപ്രയോഗത്തിൽ ചൈത്ര്യ വാവത്രമോമനസ്സു തിരുമുറ്റം വിഷുവു എന്നു പറയപ്പെട്ടപ്രകാരം തിലപ്രമാണം ഉപയോഗിക്കുന്നതായാൽ രസായനമായിത്തീരും. വിധിപോലെയും ഹിതമത്രമായും കാലത്തെ അനുസരിച്ചും ഹിതങ്ങളായിരിക്കുന്ന അന്നങ്ങളോടുകൂടിയും ഖലത്തിന്നു തക്കവണ്ണവും പാനംചെയ്യപ്പെടുന്ന മദ്യം അതുതോപമമാകുന്നു. അവിടെ മദ്യത്തെ പാനംചെയ്യുന്നവൻ മദ്യപാനവേളയിൽ സന്തോഷമുള്ളവനായിരിക്കണമെന്നുകൂടിയുണ്ട്. സ്നിഗ്ദ്ധമായിരിക്കുന്ന അന്നത്തോടും മാംസത്തോടും ഭക്ഷിക്കപ്പെടാൻ യോഗ്യങ്ങളായ ഇതരപദാർത്ഥങ്ങളോടുംകൂടി മദ്യം സേവിച്ചാൽ ആയുർബദ്ധവും ശാശ്വതവും ധൈര്യവും ഉണ്ടാകും. വിധിപോലെ സേവിച്ചാൽ ശരീരത്തിന്നു സൗന്ദര്യവും മനസ്സിന്നു സന്തോഷവും തേജസ്സും ഖലവും ഉണ്ടാകും. വിധിക്കു വിപരീതമായിസേവിച്ചാൽ മരണമുണ്ടാകും. ആയതു പൂർവ്വമോ, മദ്ധ്യമോ, അന്ത്യമോ ഇങ്ങിനെമൂന്നുവിധമാകുന്നു.

പൂർവ്വമലക്ഷണം.

൭. ബുദ്ധിസ്തൂതിപ്രീതികരസ്സുപശ്ച
പാനാനനിദ്രാരതിവൽനശ്ച
സന്ധാന്തിതസപാവൽനശ്ച
പ്രോക്തേതിരമൃദുപ്രഥമോമദോഹി.

മദ്യത്തിന്റെ ആദ്യമായിരിക്കുന്ന മദം ബുദ്ധിയേയും ഓർമ്മയേയും പ്രീതിയേയും സുഖത്തേയും ഉണ്ടാക്കും. അന്നപാനങ്ങളിലും നിദ്രയിലും അനുരാഗത്തേയും പാറം, ഗാനം, സ്വപനം ഇവയെയും വർദ്ധിപ്പിക്കും; ഇപ്പൂർവ്വമോ അതിരമൃദമാണെന്നു പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

മധ്യമലക്ഷണം.

൮. അപ്രകൃതബുദ്ധിസ്തൂതിവാത്വിചേഷഃ
സോന്മത്തലീലാകൃതിരപ്രശാന്തഃ
അലസ്യനിദ്രാഭിഹതോമുഹൂശ്ച
മദ്യേനമത്തഃപുരുഷോമദേന.

മദ്യത്തിന്റെ രണ്ടാമത്തെ മദാവസ്ഥയിൽ സ്ഥിതനായിരിക്കുന്നവന്റെ ബുദ്ധിയും സ്തൂതിയും വാക്കും അസ്സക്തങ്ങളായും പ്രവൃത്തികൾ വിരലങ്ങളായും ഇരിക്കും; അവൻ ഉന്മാദമുള്ളവന്റെ ലീലപോലെ ഇരിക്കുന്ന ലീലയോടുകൂടിയവനായും ആകൃതിപോലെ ചരിക്കുന്ന ആകൃതിയോടുകൂടിയവനായും ക്ഷമയില്ലാത്തവനായും ഭവിക്കും, പിന്നെയും അലസതയും നിദ്രയും ഉണ്ടാകും. മദിച്ഛയും ചെയ്യും.

അന്ത്യമലക്ഷണം.

൯. ഗച്ഛേദഗ്യാനഗുരംശ്ചമന്വേൽ
ഖാദേദഭക്യാണിചനഷ്ടസംജ്ഞഃ
ബ്രൂതാച്ഛുഗ്ദ്ധാനിഹൃദിസ്ഥിതാനി
മദേത്രതിന്വേപുരുഷോസ്വതന്ത്രഃ

മദ്യത്തിന്റെ മൂന്നാമത്തെ മദാവസ്ഥയെ പ്രാപിച്ചവൻ ഗുരുജ്ഞതയുള്ളവനെ ഗുരുത്വം വിചാരിക്കാതെ പരിഗ്രഹിക്കും; ദുഷ്ടങ്ങളായ വാക്കുകളിൽ കയറുകയും ഭക്ഷിക്കപ്പെടാൻ യോഗ്യങ്ങളല്ലാത്ത ദ്രവ്യങ്ങളെ ഭക്ഷിക്കുകയും ഗുണദോഷജ്ഞാനവും കൃത്യരക്തബുദ്ധിമാർദ്യവും ചല്ലാത്തവനായി ഭവിക്കുകയും ഹൃദയത്തിലിരിക്കുന്ന ശ്ലേഷ്മാവർത്തകളെ പറകയും മദ്യമോഷ്ട പരവശനാകുകയുമാകുന്നു.

(൨൦) പാനാത്മ്യപരമപാനാജിണ്ണപാനവിഭവനിദാനം

ചതുർമലക്ഷണം.

- ൧൦. ചതുർമലമഭ്യുപാദേശാവിവനിഷ്ക്രിയഃ
കാത്യാകാത്യാപിഭാഗത്തോ മൃതാച്യുപരോമൃതഃ
- ൧൧. കോമദന്തംഭ്രശംഭുദൃന്ദമമിപചാപരം
ബഹുഭോഷമിവാത്രസം സാത്താംസ്വപശഃകൃതീ

മദ്യത്തിന്റെ നാശമെന്ന മോചനമായ പ്രാപിച്ചവൻ മൃഗനായിട്ടും മുടിഞ്ഞുവീഴുന്ന മരംപോലെ ചേക്കു മില്ലാത്തവനായിട്ടും കൃത്യമിന്നതെന്നും അകൃത്യം ഇന്നതെന്നും തിരിച്ചറിയാൻ കഴിയാത്തവനായിട്ടും ഭവിക്കുന്നു. ഇതു സംഭവരണമായ മരണത്തിൽനിന്നു അന്യമായ ഒരു മരണമുണ്ടെന്നു. ഈ മോചനമായ പ്രാപിച്ചവൻ പൂർണ്ണാഭിദൃഷ്ടജന്തുക്കളാകുകയും ചെയ്യും. പ്രഭവശിഖാ. നെ. പാ. ൧൭൭. അതു കൊണ്ടു അന്യമായ ഉപദേശം എന്നപോലെ ഇരിക്കുന്ന ആ മോചനമായ സ്വപരനായി, പുണ്യവനായിരിക്കുന്ന ഏകൻ പ്രാപിക്കും.

- ൧൨. നിർഭക്തമേകാന്തതസ്തവമദ്യം
നിഷ്പ്രയാണമനുഭവേനനിത്യം
അപാദയേൽകഷ്ഠതമാൻവികാരാ
നാപാദയേച്ചാപിശരീരഭേദം.

- ൧൩. കൃദ്ധേനഭീതേനപിവാസ്യതേന
ഭോകാഭിരപേനമുക്തിതേന
പ്രായാമദാദാധപരിക്ഷിതേന
വേഗവശോധാഭിനതേന ചാപി.

- ൧൪. അത്യാമുക്താവതതോദരേണ
സാജിണ്ണഭക്തേനതഥാബലേന
ഉഷ്ണഭിരപേനചസേവ്യമാനം
കരോതിമദ്യവിവിധാൻവികാരാൻ.

ഭക്ഷണത്തോടുകൂടാതെ ഏല്പാല്യോഴം സേവിക്കപ്പെടുന്ന മദ്യം കൃഷ്ണസാധ്യങ്ങളായ പലരോഗങ്ങളെ ഉണ്ടാക്കുന്നതുകൂടാതെ ശരീരനാശത്തെയും ചെയ്യും. കോപമുജ്ജ്വൽ ഭയപ്പെട്ടവൻ സ്തബ്ധനായിത്തീർന്നു. ദുഃഖിതൻ വിശപ്പുള്ളവൻ ദേഹധാരാസങ്കരങ്ങളായ കർമ്മങ്ങളെക്കൊണ്ടും മുരടിക്കുകകൊണ്ടും വഴിനടക്കുകകൊണ്ടും ക്ഷീണമുജ്ജ്വൽ മലമൂത്രാദി വേഗങ്ങളെ തടയുകകൊണ്ടു പീഡയുള്ളവൻ അധികം വെള്ളംകുടിച്ചവൻ വളരെ ഭക്ഷിച്ചവൻ അജിണ്ണമുജ്ജ്വൽ ബലമില്ലാത്തവൻ ഉഷ്ണംകൊണ്ടു തപിച്ചിരിക്കുന്നവൻ ഇങ്ങനെയുള്ളവരൽ സേവിക്കപ്പെടുന്ന മദ്യം ബഹുവിധങ്ങളായ രോഗങ്ങളെ ഉണ്ടാക്കും.

- ൧൫. പാനാത്മ്യപരമദം പാനാജിണ്ണമഥാപിവാ
പാനവിഭവമുഗ്രാഞ്ച തേഷാംവക്ത്വാമിദക്ഷണം.

പാനാത്മ്യം, പരമദം, പാനാജിണ്ണം, പാനവിഭവം ഇതുകൾ ഘോരങ്ങളായ രോഗങ്ങളാകുന്നു അധ്യയെ ലക്ഷണം പറയപ്പെടുന്നു.

വാതമദാത്മ്യലക്ഷണം.

- ൧൬. ഹിക്കാരാസശരീരഃകമ്പ പാർശ്വചതുലപ്രജാഗതൈഃ
വിദ്വാൽബാഹുപ്രലാപസ്യ വാതപ്രായമദാത്മ്യം.

മദ്യാഭ്യസനം രോഗം വാതം ഹേതുവായിട്ടും പിത്തം ഹേതുവായിട്ടും കഫം ഹേതുവായിട്ടും സന്ധിപാതം ഹേതുവായിട്ടും ഭവിക്കുന്നതുകൊണ്ട് നാലു വിധമുണ്ടെന്നു. ഏറ്റവും വാതപിത്തകഫങ്ങളുടെ കോപം ഹേതുവായിട്ടുണ്ടെന്നതങ്ങനെയല്ലാത്തതോ മോഷ്ടങ്ങളുടേയും ആധിക്യം ഹേതുവായിട്ടു വാതമദാത്മ്യം പിത്തമദാത്മ്യം കഫമദാത്മ്യമെന്നുള്ള വ്യവസ്ഥയെന്നു ചിന്തയമായിപ്പിന്നെ വാതമദാത്മ്യത്തിന്നു ഇക്കിട്ടം ശ്വാസവും തലവിയറയും പാർശ്വഭാഗങ്ങളിൽ വേദനയും നിദ്രാശ്വാസം അധികമായ പ്രലാപവും ഉണ്ടാകും.

പാനാത്യപരമപാനാജിണ്ണപാനവിഭ്രമനാമം (൮൧)

പിത്തമദാത്യയലക്ഷണം.

- ൧൭. തൃക്കാദാഹജപരസ്പേദ മോഹാതീസാരവിഭ്രമൈ
വിദ്വാലരിതവണ്ണസ്യ പിത്തപ്രായമദാത്യയം.

പിത്തമദാത്യയത്തിന്നു തണ്ണീർദാഹവും ഉഷ്ണവും പനിയും വിയർപ്പും ജന്ത്രിയ
സദവും അതിസാരവും തലതിരിച്ചിലും ഉണ്ടാകും ദേഹം പലനാദമുച്ചിരിപ്പും-
കഥമദാത്യയലക്ഷണം.

- ൧൮. ചർദ്ദ്യരോചകവല്ലാസ തന്ത്രാസ്തമിത്വഗതരവൈ
വിദ്വാച്ഛീതപരീതസ്യ കഥപ്രായമദാത്യയം.

കഥമദാത്യയത്തിന്നു ചർദ്ദിയും അരചിയും നെന്തെങ്കിലും മടിയും ഉണ്ടാകും ദേ
ഹം നന്നായിരിക്കുന്നുവെ എന്നു തോന്നും. ദേഹത്തിന്നു കനവും ശൈത്യവുമുണ്ടാകും.
സന്നിപാതമദാത്യയലക്ഷണം.

- ൧൯. ജേതയസ്ത്രിഭോഷജശ്വാപി സമ്പലിംഗൈർമദാത്യയഃ
സന്നിപാതജമയേ മദാത്യയത്തിന്നു എല്ലാ മദാത്യയങ്ങളുടേയും ലക്ഷണങ്ങൾക്കുണ്ടാം.
പരമദലക്ഷണം.

- ൨൦. ഏഷോച്ഛ്രയോംഗഗുരുതാവിരസാസ്യതാപി
വിബ്ധുതസക്തിരഥതദ്രാരോചകശ്ച
ലിംഗംപരസ്യ ചമദ സ്യ ദന്തതജ്ഞാ
സ്തൃണ്ണാജ്ജാശിരസിസന്ധ ഷ ചാചിഭോഃ.

പരമമം എന്നുശാഗത്തിന്നു മൂക്കിൽകൂടി കഥത്തിന്റെ സുഖവും പിത്തത്തിന്നുക
നവും വരയും രസമില്ലായ്മയും മലമുത്രങ്ങളുടെ തടവും മടിയും അരചിയും തണ്ണീർപ്പുവരവും
തലവേദനയും സന്ധിഭേദവും ഉണ്ടാകും.

പാനാജിണ്ണലക്ഷണം.

- ൨൧. അഭ്യമാനമുഗ്രമലോൽഗിണംവിദാഹഃ
പാനേജരാംസമുപഗച്ഛതവക്ഷണാനി.

പാനാജിണ്ണമെന്നു ശേഷത്തിന്നു മേൽ വയറുവീർപ്പും ചർദ്ദിയും ഉഷ്ണവും ഉണ്ടാ
കും. മദ്യം അപകൃതയെ പ്രാപിക്കുമ്പോൾ ആകുന്നു ഈ ലക്ഷണങ്ങൾ ഉണ്ടാകുന്നതു.

പാനവിഭ്രമലക്ഷണം.

- ഏതീമാത്രതോദകമസംസ്രവകണ്ഠഗൃമ
മൂർച്ഛാചമിജപരശിരോരുജനപ്രദാരഃ
൨൨. ദോഷഃസുശന്നവികൃതേഷാപിതോഷുതേഷു
തംപാനവിഭ്രമമുശത്വലഭനധീരാഃ

പാനവിഭ്രമമെന്നു ശേഷത്തിന്നു ഹൃദയവും ദേഹവും കുത്തിനേരുകളും കഥസ്രവ
ണവും കണ്ണത്തിൽ നിന്നു പുറപ്പെടുന്നതുപോലെ തോന്നുകയും ജന്ത്രിയസദവും ചർദ്ദി
യും പനിയും രചാവാദനയും ഉഷ്ണവും പലതരത്തിലുള്ള മദ്യവികാരങ്ങളിലും അന്നവികാര
ങ്ങളിലും ദോഷവുമുണ്ടാകും. ഈ രോഗത്തെ വിദാഹാർ പാനവിഭ്രമമെന്നു പറയുന്നു. പര
മമം മുതലായ മൂന്നു രോഗങ്ങളെ ചാകത്തിൽ കാണുന്നില്ല. അതുകൾ സന്നിപാതമദാത്യ
യത്തിൽ അന്തർഭവിച്ചു എന്നാണു് ചരകചാര്യരുടെ അഭിപ്രായം.

അസാല്പ്രവക്ഷണം.

ഹിനോത്തരോഷ്ണമതിശീതമമദാഹം
തൈലപ്രഭാസ്യമപിപാനംരതംതൃജേതു

(൧൨) ഭാഗാനിദാനം

൨൩. ജിഹ്വപശുഭന്തമസിതന്തപഥവാപിനീലം

പീതഞ്ചയസ്ത്രനയനേന്ദ്രധിരപ്രഭാവഃ

മേലത്തെ ചുണ്ടു തുണ്ടുക പുറത്തു അതിയായ ശൈത്യവും ഉള്ളിൽ അതിയായ ഉഷ്ണവും ഉണ്ടാക, മുഖം ഏണ്ണതേജരേ. രണ്ടു മിനുക്കുക, നാക്കും ചുണ്ടും പല്ലും കറുത്തിട്ടൊന്നി ലിച്ചിട്ടും മഞ്ഞുചിച്ചിട്ടും ഇരിക്കുക, കണ്ണു പശുഭന്തപോലെ ചുവന്നിരിക്കുക ഈ ലക്ഷണം അതിയായ മദ്യപനംകൊണ്ടു മുർമ്മയെ പ്രപീച്യവന്നു ഉണ്ടാകുന്നതും അവനെ വൈദ്യൻ ഉപേക്ഷിക്കേണ്ടതുമകുന്നു.

ഉപദ്രവം.

ഹിക്ഷാജ്വരൈവമഥുവേപഥുപാർശ്വശൂലാഃ

കാസദ്യമാവചിചപാനഹതംഭജന്തേ

ഇങ്കിൾ, പനി, മർദ്ദി, വിറയൽ, പാർശ്വങ്ങളിൽ വേദന, ചുമ, തലവീരിച്ചിൽ ഇതു കൾ അതിയായ മദ്യപാനംകൊണ്ടു മുർമ്മയെ പ്രപീച്യവന്റെ ഉപദ്രവങ്ങളാകുന്നു. ഭാഗംസകം വിഷ്ണുപകം ഇങ്ങിനെ രണ്ടു മദ്യവികാരങ്ങൾ ചരകം സൂത്രം മുതലായ ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ കാണപ്പെടുന്നതിനാൽ അവയെക്കൂടി ഇവിടെ ചേർക്കുന്നു ചരകം “ചിരീണമദ്യസ്സഹസരേയം തിമദ്യം നിഷേവതേഘാപസേവികോപകര്യൈവ രോഗസ്തസ്യൈവജായതേ ശ്ലേഷ്മപ്രസേകഃകണ്ഠാസ്ത്രശോഷശ്ചബ്ബാസവിഷ്ണുതം തന്ത്രാനിദ്രാഭിപ്രയഗേന്യ ജ്ഞേയഃഭാഗംസകലക്ഷണം ഹൃദയകണ്ഠാഭാഗസ്സാമാശ്ചമർദ്ദിരോഗജ്വരാഃ തുച്ഛ്ഞാകാസശ്ചിരശ്ശൂലമേതദപിക്ഷേപലക്ഷണം” മദ്യത്തെ സേവിക്കുന്നവൻ അല്പകാലം അതിനെ ഉപേക്ഷിച്ചിട്ടു പൊടുന്നനവെ പിന്നെയും അധികമായി മന ചിച്ചാൽ അതന്നു ഭാഗംസകലമെന്നും വിഷ്ണുപമെന്നും രണ്ടു രോഗങ്ങൾ ഉണ്ടാകുന്നു. അവയിൽ ഭാഗംസകലത്തിന്നു കഠിനത്തെ തുപ്പുകയും തോണ്ടയും വരയും വരളുകളും കച്ചകേട്ടാൽ സമീപപ്രദേശവും മറിയും ഉറക്കവുമുണ്ടാകും വിശേഷപത്തിന്നു ഹൃദയവും തോണ്ടയും മേടസ്സുവുമോടൊന്നും മർദ്ദിയും ദേഹത്തിന്നു വേദനയും പനിയും തണ്ണീർദ്രാഹവും ചുമയും തലവീരിച്ചറും ഉണ്ടാകും-

ഇതിചേശഭദേശികകൃത്യേ സാരമഗ്നികാഖ്യാനെ

മാധവനിദാനാഖ്യാനേ പാനാസ്ത്രയാദിനിദാനം

സമാപ്തം.

ഭാഗാനിദാനം

൧. തപമംപ്രാപ്തസ്തപാനോഷ്മാ

പിത്തരക്താദിമൂർച്ഛിതഃ

ഭാഗംപ്രകൃതതേജോമാം

പിത്തവത്തത്രഭോജനം.

മദ്യപാനം മേതുവായിട്ടു കോപിച്ചിരിക്കുന്ന പിത്തത്തിന്റെ ഉഷ്ണമവു പിത്തരക്തങ്ങളുടെ സംശയത്തിനേൽ വർദ്ധിച്ചു തെലിയിപ്പുപെടുന്നു ഭയങ്കരമായിരിക്കുന്ന ദാഹത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. അതിന്നു പിത്തരക്താപ്പാലം ചികിത്സിച്ചുകൊള്ളണം.

രക്തഭാഗമലക്ഷണം.

൨. കൃത്സ്നേദോനശരക്തമുദ്രിക്തംദമതിധൂവം

സഉച്യതൈതൃച്യതൈവാ താത്രാഭസ്താതുഭോചനഃ.

൩. ലോഹരന്ധ്രാഗ്നാഗ്നവദനോ വഹിനേവാചകീയുതേ

ഏകദശരീരത്തിങ്കലും വ്യാപിച്ചിരിക്കുന്ന രക്തവർദ്ധിച്ചുഉണ്ടാകുന്ന ദാഹത്തിന്നു രക്തദാഹമെന്നുപേർ രക്തദാഹമുള്ളവന്നു ചൂടും തണ്ണീർദ്രാഹവുമുണ്ടാകും. ദേഹവും കണ്ണും

ഭാഗം (൮൩)

പുനഃനവീകരണം. ശരീരവും മുമ്പും ഇരുമ്പിന്റെ ഗുണംപോലെ ഇരിക്കുന്നഗന്ധത്തോടു കൂടിയിരിക്കാം. അഗ്നിയാൽ മലിക്കപ്പെടുന്നവോ എന്നു തോന്നും-

പിത്തദാഹവർദ്ധനം.

പിത്തജ്വരസമഃപിത്താൽസമാപ്യസ്യവിധിസ്മൃതഃ

പിത്തം മേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന ഭാഗത്തിന്നു പിത്തജ്വരത്തിന്റെ ലക്ഷണങ്ങൾ കാണാം. എന്നാൽ പിത്തജ്വരത്തിന്നുള്ളതുപോലെ അരതി, അമാശയഭോജനം മുതലായവ കാണുകയില്ല. ഇതിന്നു പിത്തജ്വരത്തിന്റെ ചികിത്സ ചെയ്തുകൊള്ളണം.

തൃഷ്ണാനിരോധദാഹവർദ്ധനം.

ഭ. തൃഷ്ണാനിരോധദബ്ധാതേക്ഷീണതേജസ്സമുല്പത്തം സമാഹൃദ്യുതാനരംഭേദം പ്രദാഹൻമനഃചേതസഃ.

ഉ. സംഗ്രാഹ്യമുതാലോപോച്ഛോജിരപാനിഷ്കൃത്യവേപത

തൃഷ്ണിർഭാഹത്തെ തടയുക മേതുവായിട്ടു ജലധാരയിന്നു ക്ഷീണം ഭവിക്കുമ്പോൾ പിത്തത്തിന്റെ ഉഷ്ണവും വർദ്ധിക്കും. അപ്പോൾ അവന്റെ പുറത്തും ഉള്ളിലും ദാഹമുണ്ടാകും ചൈതന്യം നശിക്കും. തൊണ്ടയും അസ്താംകും മുണ്ടും ഉണ്ടാവും. നാക്കു പുറത്തേക്കു നീട്ടി വിറയ്ക്കയും ചെയ്യും.

അസ്തമഃപുഷ്ണകോപ്യസ്യദാഹസ്യസ്മാൽസമുല്പതഃ

ശസ്ത്രം കൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന മുറിവിൽ നിന്നു പുറപ്പെടുന്ന രക്തം കോർപ്പിത്തിൽചെന്നു വീണു അതിനെ നിറയ്ക്കുമ്പോൾ ഏറ്റവും ദുസ്സഹമായ ഒരു ദാഹമുണ്ടാകും ഈ ദാഹം ഒന്നു വേറെതന്നെ ആകുന്നു. ഇവിടെ കേൾക്കുമെന്നു പറഞ്ഞതു ഹൃദയത്തെയാണെന്നു സൂത്രതലവനും കൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കാം. സപ്രഭുതലവനും 'സന്താനംനാമഗ്നിപകാസം മൃതസ്യരധിരസ്യപ ഹൃദയസങ്കടമുപേന കോർപ്പിഇത്യഭവീധിയാ'.

ധാതുക്ഷയദാഹവർദ്ധനം.

ധാതുക്ഷയോക്തോയോദാഹസ്തേനമർച്യാതൃധർമ്മിതഃ

ന. ക്ഷാമസപഃക്രിയാമീനസ്സസീഭേദ്ഭരപീഡിതഃ

രസാദിധാതുക്കളുടെ ക്ഷയം മേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന ഭാഗത്തിന്നു ഇന്ദ്രിയസംഭവം തൃഷ്ണിർഭാഹവും ചെയടവും ഉണ്ടാകും. അതായതു കർമ്മവും ചെയ്തുകയില്ല തളർച്ചയുംദാഹം കൊണ്ടു ഏറ്റവും പിഡയും ഉണ്ടാകാം. ഇതിന്നു ചികിത്സചെയ്തില്ലെങ്കിൽ മരിക്കും.

മർമ്മാഭിവാതദാഹവർദ്ധനം.

മർമ്മാഭിവാതജ്വോപ്യസ്തി സോസാധ്യസ്സപൂമോമതഃ

ഉ. സപ്താപചവർജ്ജാസ്യ ശ്ലീതഗാത്രസ്യഭാഹിനഃ

ശിരസ്സു ഹൃദയം വസ്തി മുതലായ മർമ്മങ്ങളിൽ കാലിഹാരമുണ്ടായാൽ അതു മേതുവായിട്ടാ ദാഹമുണ്ടാകും. ആ ദാഹം അറുപ്യവും ഏഴാമത്തതുമാകുന്നു. എല്ലാദാഹങ്ങളിലും ദാഹമുള്ളവന്റെ ദേഹം തണുക്കുകയും ഭാഗത്തിന്നു ശമനം ഉണ്ടാകാതിരിക്കുകയും ചെയ്താൽ അവനെ ഉപേക്ഷിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

ഇതി കേശചർദ്ദശികൃതേ സാരചക്രികാപ്യാനെ

മാധവനിദാനപ്യാനെ ഭാഗം

സമാപ്തം

ഉന്മാദഭൂതോന്മാദനിദാനം.

൧. മദയന്ത്യുൽഗതാഭോഷാ യസ്മാദുന്മാദ്ഗമാഗതാ

മാനസോയമതോവ്യാധി അന്മാദഇതികീർത്തിതഃ

(വര) ഉന്മാദഭൂതോന്മാദനിവാരനം

൨. ഏകൈകശസ്സർശശ്ച ദോഷൈരഭ്യുത്ഥമൂർച്ഛിതൈഃ

മാനസേനചഭൂഃഖേദ സചപഞ്ചവിധോമതഃ

൩. വിചാരഭവതിഷ്ടവ്യശ്ച യഥാസ്വപനരൂപോജം

സചാപ്രവൃത്തിസ്തതസ്തേന മദസംജ്ഞാബിഭ്രത്തിച.

വാതാദിദോഷജര വർദ്ധിച്ചു വഴിതെറി നടന്ന മനസ്സിനെ വഴിച്ചിരിക്കുന്ന നം ഡികളിൽ ചെന്നു മനോവിഭ്രമത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. മനസ്സാബന്ധിയായ ഈ വ്യാധിക്കു ഉന്മാദ ദൈമന പേർ പറയപ്പെടുന്നു. ഉന്മാദം ചിത്തവിഭ്രമം എന്നു എന്നു “ഉന്മാദശ്ചിത്തവിഭ്രമഃ” എന്നുള്ള അമരസിംഹവചനം കൊണ്ടും ഗ്രഹിക്കാം. “മനോബുദ്ധി സരപസംജ്ഞസ്മൃതി ഭക്തിശീലമേഷ്വരവിഭ്രമതു ഉന്മാദഃ” എന്നു ചരകത്തിൽ കാണുന്നതിനാൽ മനസ്സ്, ബുദ്ധി, സത്വം മുതലായവയെക്കൾക്കൊക്കെയും ഭ്രമത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഇപ്രകാരമിരിക്കുന്ന ഉന്മാദം വാതാദിദോഷജരവെച്ചു കൊണ്ടു കൊണ്ടു അവ മൂന്നുകൂടി കേരപിക്കുകൊണ്ടും മനോഭൂഷംകൊണ്ടും അത്യുവിധമുണ്ടാകുന്നു. ആറാമതു ചിത്തംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്നതാകുന്നു. ഇവിടെ ദോഷകോപത്തെ അറിഞ്ഞുവന്നു ഭേഷധം പ്രയാഗിക്കേണ്ടതു. ഇതു അധികം വർദ്ധിക്കുന്നതിനുമുമ്പു മദസംജ്ഞയെ ചമിക്കുന്നു.

സാമാന്യരോഗവും സംപ്രാപ്തിയും.

൪. വിതലഭൂഷാശുചിഭോജനാനാ

പ്രധർഷണമേവേതദപിജാനാം

ഉന്മാദരോഗതുർജ്ജ്വരർഷാപൂവോ

മനോഭിവാതോവിഷമാശ്ചമേഷ്വരഃ

൫. തൈരല്ലസതപസ്യമഃപ്രഭൂഷാ

ബുദ്ധ്നിവാസംഘടയംപ്രഭൂഷാ

സ്രോതാംസ്യധിഷ്ഠായമനോവരാനി

പ്രമോഹയന്ത്യാശ്രുനരസ്യചേതഃ

വിതലങ്ങളായും കൂട്ടുവർഷത്തോടു കൂടിയവയായും മലിനങ്ങളായും ഇരിക്കുന്ന അന്നപാനങ്ങളെ ഉപയോഗിക്കുമേതുവായിട്ടും പുഷ്ടിനശായിരിക്കുന്ന ദേവതയെ ദപിജനം പരിഭവിക്കുക മേതുവായിട്ടും ഭയംകൊണ്ടും സന്തോഷംകൊണ്ടും ഉണ്ടാകുന്ന ബുദ്ധിഭ്രമം മേതുവായിട്ടും ശരീരംകൊണ്ടും വാക്കുകൊണ്ടും വിഷമമായി പ്രവർത്തിക്കുക മേതുവായിട്ടും അല്ലമായ സത്വമുണ്ടാത്തോടു കൂടിയവന്റെ വാതാദിദോഷങ്ങളും ഭൂഷിച്ചു ബുദ്ധിയുടെ ഇരിപ്പടമയെ ഹൃദയത്തിൽ ചെന്നു അതിനെയും ഭൂഷിച്ചിട്ടു മനസ്സിന്നു ആധാരഭൂതങ്ങളായിരിക്കുന്ന സ്രോതസ്സുകളിൽ വ്യാപിച്ചു പൊട്ടുന്നതവ മനസ്സിനെ മോഹിപ്പിക്കുന്നു ഉന്മാദത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു എന്നു സാരം.

സാമാന്യചക്ഷണം.

൬. ധീവിമേസ്സതപചരിപ്തവശാ

പശ്ചാക്ഷലാദാപ്തീരധീരതാച

അവന്ധചാക്തപംഘടയസ്യശൂന്യം

സാമാന്യമുന്മാദമദസ്യലിംഗം.

ബുദ്ധിഭ്രമം, മനസ്സിന്നു ഇഷ്ടം, കണ്ണിന്നു അധികമായ പരവശത, ധൈര്യമില്ലായ്മ അസംബന്ധവചനം, ചിത്തനശം, ഇവയൊക്കെയും ഉന്മാദത്തിന്റെ സാമാന്യലക്ഷണങ്ങളാകുന്നു.

വാതോന്മാദചക്ഷണം.

൭. ത്രക്ഷാപ്ലശീതാനവിഭേകധാതു

ക്ഷയോചവാസൈരനിഖോതാപ്തലഃ

ഉമ്മാദഭൂതോന്മാദനിദാനം (൨൫)

ചിന്താദിദുഷ്ടാഹ്വയംപ്രദുഷ്ട
ബുദ്ധിസ്തൃതിഞ്ചാപ്യപാഥന്തിശീഘ്രം.

൨. അസ്ഥാനമാസ്യസുഗന്ധത്തഗീത
വാഗ്മഗവിക്ഷേപണരോദനാനി
പാതഷ്ടുകാർദ്ദാരുണവണ്ണതാശ്വ
ജീണ്ണബലഞ്ചാനിലജസ്യരൂപം.

തൃഷ്ണയും അല്പവും ശീതമായുമിരിക്കുന്ന അന്നം മോതുവായിട്ടും ചർദ്ദിയാമതുവായിട്ടും ഉപവാസം മോതുവായിട്ടും ഏറ്റവും വർദ്ധിച്ചിരിക്കുന്ന വായു, ചിന്താമുതലായവയെക്കൊണ്ടു ദുഷ്ടമായിരിക്കുന്ന ഹൃദയത്തെ ദുഷിപ്പിച്ചിട്ടു ബുദ്ധിയേയും സ്തൂതിയേയും ഉണ്ടാക്കത്തെയും പൊടുന്നനവ നശിപ്പിക്കുന്നു- വാഗ്മഗവിക്ഷേപണരോദന എന്ന അസംഖ്യസ്ഥമായിട്ടു ഉറക്കെ മിരിക്കുക, മന്ദസ്ഥിതിയായുക, ആടുക, ഹൃദയം, വാഗ്മഗവിക്ഷേപണ താളം പിടിക്കുക, അവയവങ്ങൾ കൊണ്ടു അങ്ങിങ്ങും ദേഹത്തെ പ്രവർത്തിക്കുക കരക ദേഹം പരപരത്തിട്ടും ചടച്ചിട്ടും ചുവന്നിട്ടും ഇരിക്കുക ഭ്രമിക്കപ്പെട്ട പദാർത്ഥം ദാഹിച്ചതിനെ ശേഷം (വിശേഷം) ദേഹത്തിന്നു ബലം വർദ്ധിക്കുക ഇവയുണ്ടാകും.

ചിന്താമോഹനിദാനം.

൩. അജീണ്ണകടലുവിദാഹ്യശീതൈ
ഭോജൈശ്ചിതംപിത്തമുദീണ്ണവേഗം
ഉമ്മാദമത്സ്യഗ്രമനാത്മകസ്യ
ഏദിസ്ഥിതംപൂർവ്വാഭാഗാശ്ചാൽ.
൪. അമർഷസംഭവിനഗഭാവാഃ
സന്തർജ്ജനാശ്ചവണൈശ്ചണ്യഭാഷാഃ
പ്രച്ഛായശീതാനജാലാലിഖാഷാഃ
പീതാചഭാപിത്തമൃതസ്യാപിംഗം.

ദഹിക്കാത്തതായ പദാർത്ഥത്തെയും ഖുലിച്ചുള്ള പദാർത്ഥത്തെയും ചുളിച്ചുള്ള പദാർത്ഥത്തെയും ഉപപുഷ്ടിക്കുന്നതിനെയും ഉഷ്ണമൃഗങ്ങളായും ഭക്ഷിക്കുമോതുവായിട്ടു വർദ്ധിച്ചിരിക്കുന്ന പിത്തം വളരെ വേഗത്തോടുകൂടി ഹൃദയത്തിൽ നിന്നിട്ടു മുഖം പരന്തപോലെയെപ്പോലെയല്ലാത്തവണ്ണം തീവ്രവേഗത്തോടെ കൂടി ഉമ്മാദത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്ന പിത്തംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന ഉമ്മാദത്തിന്റെ ലക്ഷണം അങ്ങിയില്ലാതിരിക്കുക, ആടുക നഗ്നരൂപമായിരിക്കുക അന്യരോടൊന്നിടത്തുക, കരക ശരീരം ചുരുട്ടുക കൂടിയിരിക്കുക കോപിക്കുക നിശ്ചലിപ്പിക്കുന്നതുമോറ്റിലും പലവെള്ളത്തിലും ഏകദേശം മഞ്ഞുവെള്ളത്തിലും ഇവയുണ്ടാകുന്നു.

കരോമ്മാദലക്ഷണം.

൫. സംപൂർണ്ണമന്ദവിചേഷിതസ്യ
സോഷ്മാകഫോമമ്മ്ണിസംപ്രദുഷ്ടാഃ
ബുദ്ധിസ്തൃതിഞ്ചാപ്യപാഥന്തിചിത്തം
പ്രഭോഹയൻസഞ്ജനയേദപികാരം.
൬. വാഷ്ടമോഷ്ഠിതംമന്ദരോചകശ്ച
നാഭീവിമിശ്തപ്രിയതാചനിദ്രാ
ചർദ്ദിശ്ചലാലാചബലഞ്ചഭാഷാ
നഖാദിശൈത്യയുകഫാത്മകേന്ദ്രാൽ

മോഷ്ടിക്കപ്പെടുന്ന പദാർത്ഥങ്ങളെ ഭക്ഷിച്ചിട്ടു യാതൊരു വേദയും ചെയ്യാതിരിക്കുന്നവൻ വർദ്ധിച്ചിരിക്കുന്നതായ കഫം ദുഷിച്ച പിത്തത്തോടുകൂടി ഹൃദയത്തിൽ നിന്നിട്ടു ബുദ്ധിയേയും സ്തൂതിയേയും നശിപ്പിച്ചിട്ടു മനസ്സിനെ മോഹിപ്പിച്ചു ഉമ്മാദത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു

(൮൩) ഉന്മാദഭൂതാനാദ നിദാനം

കുചം കൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന ഉന്മാദത്തിന്നു അല്പമായി സംസാരിക്കുക, അത്ഭുത സ്ത്രീകളെ കാമിക്കുക, വിജനസ്ഥലത്തു ഇരിക്കാൻ ശ്രദ്ധിക്കുക ഉറക്കം, ഛർദ്ദി, വായിൽ കൂടി കിഴല ഒലിക്കുക, ഭക്ഷണം കഴിഞ്ഞുകൂട്ടാൻ ഉന്മാദത്തിന്നു ഏറ്റവും ബലമുണ്ടാക നഖവും തൊലിയും മലമുത്രങ്ങളും വെട്ടുത്തിരിക്കുക ഇവയുണ്ടാകും.

സന്നിപാതോന്മാദലക്ഷണം.

- ൧൩. യസ്സന്നിപാതപ്രഭോതിഭാമനഃ
സഖൈസ്സമസൈസ്സ പരേതഭിസ്സ ഗ്രാൽ
സവാണിത്രപാണിബിഭേന്തിതാദൃഷ്ട
വിരുദ്ധഭൈഷജ്യവിധിവിചർച്ചഃ

സന്നിപാതജമായ ഉന്മാദം ഏറ്റവും ഭയംകരമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു. അതു മേൽപറഞ്ഞ എല്ലാ അരണങ്ങളോടും എല്ലാലക്ഷണങ്ങളോടും കൂടിയതിരിക്കും. വിരുദ്ധമായ ചികിത്സയോടുകൂടിയ അതിനെ ചൈത്രൻ ഉപേക്ഷിക്കണം.

ശോകോന്മാദലക്ഷണം.

- ൧൪. ചൈതന്യേനോരു പുരുഷൈരരിഭിസ്സമാനൈവ
വിത്രാസിതസ്വധനബാധസംക്ഷയാദാ
ഗാധംക്ഷതേമനസിചപ്രിയയാശിരസോ
ർജ്ജായതേചോൽക്കടതമോമനസോവികാരഃ
- ൧൫. ചിത്രംബ്രഹ്മീതിചമനോനഗതഃവിസംജ്ഞാ
ഗായത്രിമോഹസതരോദിതിചാപിമൃഗഃ

കുളന്മാദംലോരജാക്കന്മാരല്ലെങ്കിൽ ശത്രുക്കളോലോ അന്യന്മാരല്ലെങ്കിൽ ഭയപ്പെടുത്തുക കൊണ്ടോ ധനത്തിന്റെയും ബന്ധുക്കളുടേയും നാശംകൊണ്ടോ കാമുകനായിരിക്കുന്നവനോ യുദ്ധയ ലഭിച്ചായ്കകൊണ്ടോ മനസ്സിൽ ക്ഷതം സംഭവിക്കുമ്പോൾ ആ മനസ്സിന്നു വല്ലതായിരിക്കുന്ന വികാരം ഉണ്ടാകുന്നു അപ്പോൾ അവൻ ബ്രഹ്മവിധമായ ഗോപ്യവസ്തുവെ പഠിച്ചുതുടങ്ങുന്നു. വിപരീതമായ ജ്ഞാനത്തോടും മൊഴുത്തോടുംകൂടി പാടുകയും ചിരിക്കുകയും കരകയും ചെയ്യുന്നു.

വിഷോന്മാദലക്ഷണം

- രക്തേക്ഷണോരനന്ദാലേന്ദ്രീയഭാസ്സഭീനഃ
ശാധനനോവിഷകൃതേന്ദ്രവേദിസംജ്ഞഃ.

വിഷാകൊണ്ടുള്ള ഉന്മാദത്തിന്റെ ലക്ഷണം കണ്ണു ചുവന്നിരിക്കുക; ബലവും ഇന്ദ്രിയവും ഭീഷ്മീയാ നശിക്കുക, ഏറ്റവും ദിനനായിട്ടും കരവാളിച്ച മുഖത്തോടും വിപരീതമായ ജ്ഞാനത്തോടും കൂടിയവനായിട്ടും ഭവിക്കുക ഇവയാകുന്നു.

അസാധ്യലക്ഷണം.

- ൧൬. അവാഞ്ചീവാച്യദഞ്ചീവ ക്ഷീണമാംസബലോനരഃ
ജാഗരതുകോഹസന്ദേഹ മൂന്മാദേനവിനശ്രുതി

അസാധ്യവനായിട്ടും ഉൾബാധവനായിട്ടും ഭവിക്കുക മംസത്തിന്നും ബലത്തിന്നും ക്ഷീണമുണ്ടാക, നിദ്രയില്ലാതിരിക്കുക, ഇതു ലക്ഷണങ്ങളാകുകൂടിയ ഉന്മാദരാഗി മരിക്കും നിശ്ചയം.

ഭൂതോന്മാദ സാമാന്യലക്ഷണം.

- ൧൭. അമത്ത്വാഗമിക്രമവീര്യചേഷ്ഠ
ജ്ഞാനാദിവിജ്ഞാനബലാഭിഭീർഷ
ഉന്മാദകാലോനീയതശ്ചയസ്യ
ഭൂതോത്ഥമൂന്മാദമുദാഹരണം.

ഉമ്മാദഭൂതാനുമാദനീദാനം (൨൭)

യാവനൊരുത്തന്നു വാക്കും പരകൂറും ശക്തിയും കർമ്മവും ശത്രുജ്ഞാനവും ശത്രുർത്ഥനിശ്ചയവും സ്തുതി മുതലായവയുടെ ഗ്രാഹണവും മനുഷ്യധർമ്മമല്ലാതെ കാണപ്പെടുന്നവോ അവനും ഭൂതജായ ഉന്മാദമുണ്ടെന്നു പറയണം. ഉന്മാദം തുടങ്ങുന്നതു ജനകാലത്താണെന്നു നിശ്ചയിച്ചിട്ടുണ്ടായിരിക്കും.

ദേവഗ്രാഹപീഡിതലക്ഷണം.

൧൧. സന്തുഷ്ടശ്ശുചിശ്ചിദിവ്യമാച്ഛാസോ
നിസ്തൂഭീരവിതഥസംസൃതപ്രഭാഷീ
തേജസപീഡമിരനയനോവരപ്രദാതാ
ബ്രഹ്മണ്യോഭേതിനരസ്സഭോജ്യഃ

ദേവഗ്രാഹണം ഓധിഷ്ഠ്യോക്തം സദാജ്ഞാതം ശുദ്ധിയും ഏറ്റവും ദിവ്യമായിരിക്കുന്ന മദ്യത്തിന്റെ ഗന്ധംപോലെ ഇരിക്കുന്ന ഗന്ധവും ഉറക്കമില്ലായ്മയും സത്യം പറയും സംസ്കൃതം സംസാരിക്കയും തേജസ്സും കണ്ണുകൾ മിഴിയ്ക്കയും വരത്തെ കൊടുക്കയും ബ്രാഹ്മണരിൽ ഭക്തിയും ഉണ്ടാകും.

അസുഗ്രാഹപീഡിതലക്ഷണം.

൧൨. സംസേചീദിദിജഗത ദേവഭോഷവക്താ
ജിഹ്വാക്ഷോചിഗതഭയോചിമാഗ്നദൃഷ്ടിഃ
സന്തുഷ്ടോനഭവതിചാനുചാനജാതൈഃ
ദുഷ്ടാത്മാഭവതിസഭോഭരതൃജ്യഃ.

അസുഗ്രാഹത്താൽ പീഡിക്കപ്പെട്ടവന്റെ ലക്ഷണം വിയപ്പോട കൂടിയിരിക്കുക, ബ്രാഹ്മണരുടേയും ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്കുടേയും ദേവന്മാരുടേയും ദേഷ്ടാക്കളെ പറക കണ്ണുകൾ വളഞ്ഞിരിക്കുക, ഭയമില്ലായ്മ കണ്ണുകൾ മാഗ്നതിൽ നിന്നും നീറ്റുക, അനുചരന്മാർ എത്ര ഉപയോഗിച്ചാലും തൃപ്തിയില്ലാത്തതായിരിക്കുക ദുർബ്ബലമായിരിക്കുക ഇവയൊക്കെ.

ഗന്ധഗ്രാഹപീഡിതലക്ഷണം.

൧൩. ഹൃഷ്ടാത്മാചലിനവനാനന്തരോപസേചീ
സപാചാരപ്രിയചരഗീതഗന്ധാലൃഃ
നൃത്യൻവൈപ്രമസതചാരുചാലൃശബ്ദം
ഗന്ധഗ്രാഹപരിപീഡിതോമനഃപൃഃ

ഗന്ധഗ്രാഹത്താൽ പീഡിക്കപ്പെട്ടവന്റെ ലക്ഷണം മനസ്സന്തോഷത്തോടു കൂടിയിരിക്കുക, മണൽത്തിട്ടുകളിലും വാമദ്യത്തിലും നഞ്ചരിക്കുക ശുഭാചാരത്തോടു കൂടിയിരിക്കുക, പാട്ടിലും ഗന്ധമാലൃഷ്ടിലും പ്രിയമുണ്ടാക, നൃത്തംചെയ്ത ചിരിക്കുക മനോഹരമായും അല്ലമായും സംസാരിക്കുക ഇവയൊക്കെ.

യക്ഷഗ്രാഹപീഡിതലക്ഷണം.

൧൪. താമ്രാക്ഷഃപ്രിയതനരരക്തവസ്ത്രധാരി
ഗംഭീരോദൃതഗതിഃപ്രവാഹസമീപ്തഃ
തേജസവിവദതിചകിംഭദാമികസൈ
യോയക്ഷഗ്രാഹപരിപീഡിതോമനഃപൃഃ

യക്ഷഗ്രാഹം ഗ്രാഹിച്ചതുകണ്ണുകൾ രക്തവസ്ത്രങ്ങളായിരിക്കും ശരഭനെയും സ്ത്രീകളെയും ഇരിക്കുന്ന രക്തവസ്ത്രത്തെ ധരിക്കുക ശിഖരമായിരിക്കും. ഗംഭീര്യത്തോടു കൂടിയായിരിക്കും. വേഗത്തിൽ നടക്കുക, അല്ലമായി സംസാരിക്കും ക്ഷമയും തേജസ്സുമുണ്ടാകും. ഞാൻ ആകാശിക്കൊണ്ടു എതിനെ കൊടുക്കുന്നു എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കും.

(പ) ഉമ്മാദഭൂതോന്മാദനിദാനം

പിതൃഗ്രഹപീഡിതലക്ഷണം.

൨൨. പ്രേതാനാംസദിശതിസം സ്തൂഷേച്ഛിണ്ഡയാൻ
ശാന്താത്മാജ്വലമപി ചാപസുവ്യവസ്രഃ
മാംസപ്സുസ്തിചതുരധപായ സാദികാമ
സ്തൂതകോഭവേതി പിതൃഗ്രഹാദഭൂഷഃ

പിതൃഗ്രഹത്തൽ ഖംഡിക്കപ്പെട്ടവൻ ദേഹകോണ്ടുണ്ടാക്കപ്പെട്ട മേൽവിരിപ്പിന്മേൽ ശാന്തമായിരിക്കുന്ന മനുഷ്യാടും വലത്തുഭാഗത്തിട്ട ഉത്തരീയത്തോടുംകൂടി പ്രേതരൂപം പിണ്ഡത്തെപ്പോലെയും ഉദകത്തെയും കുടിയും. മാംസം ചുട്ടു ശരീരപായസം ഇവയിൽ ആഗ്രഹമുള്ളവനായും പിതൃഭക്തനായുമിരിക്കും.

ഭൂജംഗമഗ്രഹപീഡിതലക്ഷണം.

൨൩. യസ്തുവ്യാംപ്രസരതിസ്തർപ്പവൽക്ഷമാധിർ
സ്രുകപണ്യുവിചിഹ്നമിജ്ജ്വലന്തമഥൈവ
ക്രോധാല്യുഗ്ലധമധുദ്ഗ്നാലപാമസേച്ഛസു
ശ്ചന്താത്പ്രോഭവേതിഭൂജംഗമനജ്ജ്വരഃ

യഥാഭാഗത്തൽ ചിലപ്പോൾ സരപ്പത്തപ്പോലെ ഭൂമിയിൽ സഞ്ചരിക്കുകയും നാക്കുകൊണ്ടു കുടവായ നക്കുകയും കോപിക്കുകയും ശരീരം ചേൻ, പൽ പായസം ഇവയെ ഇഷ്ടിക്കുകയും ചെയ്യുന്നവോ അവൻ ഭൂജംഗമഗ്രഹത്തൽ പീഡിക്കപ്പെട്ടവനാണെന്നു അറിഞ്ഞുകൊള്ളണം-

മാകുസഗ്രഹപീഡിതലക്ഷണം.

൨൪. മാംസസുഗമിവിധസുതാപകാശാചിപ്സു-
ന്തർല്ലജ്ജാളശമതി നിഷ്പശതിശ്ശരഃ
ക്രോധാല്യുവച്യവഞ്ചോനിശാവിചാരി
ശൈലചലിതവേതിസരാക്ഷണൈർഗ്രഹീതഃ

മാക്കുസഗ്രഹത്തൽ പീഡിക്കപ്പെട്ടവൻ മാംസത്തിലും രക്തത്തിലും ഇളവിധങ്ങളായ മദ്യങ്ങളിലും ജാമയുഷ്മവനയും ലജ്ജയില്ലാത്തവനായും ഏറ്റവും ക്രൗഞ്ചമുള്ളവനായും ഏറ്റവും ശൈത്യമുള്ളവനായും കോപിയായും വളരെ ഇലമുള്ളവനായും രാത്രിയിൽ സഞ്ചരിക്ക ശീലമുള്ളവനായും തൂലിയില്ലാത്തവനായും ഭീഷം രാജസംശ്ലേഷകോണ്ടു ആമരാജസംശ്ലേഷകങ്ങളും ഗ്രഹിക്കണം ആന്മാർക്കു ലജ്ജനത്തെപ്പറ്റിയുള്ള വിചാരമെന്നതെ ഇവിടെ ചേർന്നു “ദോഷവിപുലമുരുദോഷീ വേദോദാഗവിജ്ഞാപി അത്ഥപീഡാകരോമാസി ആന്മാർക്കു സന്ദേഹിതഃ” ദോഷന്മാരെയും ആന്മാണരെയും ഇരക്കന്മാരെയും ദോഷിഷ്ട, വേദശാസ്ത്രങ്ങളെ അറിക തൂലനായിരിക്കുക ആത്മപീഡയെ ചെയ്ക വിരിക്കുക ഇതാകുന്നു ആന്മാർക്കുസന്ദേഹിതപീഡാലക്ഷണമെന്നു ചേർത്തു.

ചിശാചഗ്രഹപീഡിതലക്ഷണം.

൨൫. ഉജസ്തഃകൃശപതയോചിന്ദ്രലാപീ
ദുർഗ്ഗന്ധാളശമതമിസ്തഥാതിഭോമഃ
ബഹുമാശീവിജനപനാത്തഭോപസേവി
വ്യാചോഷ്ണൻഭ്രമതിരഭൻപശാചജ്ജ്വരഃ

ചിശാചഗ്രഹത്തൽ പീഡിക്കപ്പെട്ടവൻ കണ്ണുനീർപ്പിടിക “ഉജസ്തഃ” എന്ന പദാന്തമുണ്ടു്. കരീന്ദ്ര വസ്ത്രമില്ലാത്തവനാർത്ഥം ഗ്രഹിക്കണം. വിഭോമൻ “ദിഗംബരഃ” എന്ന പ്രയോജിപ്പിക്കുന്നവനാക ഉജസ്താമെന്ന പദാന്തരം സ്മയമാണെന്നു വിചാരിക്കുന്നു. ദോഷം കൃശമായിട്ടും പരുപത്തു്തട്ടും ക്ലേശക അല്പനരം കരക ദുർഗ്ഗന്ധമുണ്ടാക, തൂലിശീരെയില്ലാതിരിക്കുക അന്നപാനങ്ങളിൽ വളരെ ആഗ്രഹമുണ്ടാക വളരെ ഭക്ഷിക്കുക വിജനസ്ഥലത്തും വന്നതിലും പോയിരിക്കുക വിരലമായിട്ടു സംസാരിക്കുക ചുറ്റിനടക്കുക കരക ഇവ ലക്ഷണമാകുന്നു.

ഉമ്മാഭൂതോന്മാദനിദാനം (പൂർ)

മേൽപ്പറയപ്പെട്ട ഗ്രന്ഥങ്ങൾ ഗ്രഹിക്കുന്നതു ഹിംസിപ്പാനായിരിക്കും. ക്രിഡിപ്പാനായിരിക്കും പൂജിപ്പാനായിരിക്കും ആകുന്നു അവയിൽ ഹിംസിപ്പാനായിരിക്കും ഗ്രഹിക്കുന്നതു അസംഖ്യമർക്കയാൽ അതിന്റെ ലക്ഷണത്തെ പറയുന്നു.

൨൩. സ്വലാക്ഷ്യേഽതമസസ്സമേനലോഹി
നിദാർഘതത്വികവ്യക്തചയോഹി
യശ്ചഭിദിശനേനാഭവിചൂതസ്യാൽ
സോസാദ്ധ്യോഭവതിതമാത്രാഭാഭാഭാഭാ.

കണ്ണുകൾ തുറന്നിരിക്കുവേണം നടക്കുക വായിൽക്കൂടി പതവരികയും അതിനെ നക്കുകയും ചെയ്തുകൊണ്ടു ചുറ്റും ഉറങ്ങുക വീഴുക വിറയുക ഇതു ലക്ഷണങ്ങളാകട്ടെ കൂടി ഭൂതോന്മാരും അസംഖ്യമാകുന്നു. പവനം ആന വൃഷം മുതലായവയിൽനിന്നു വീഴ്ചയുണ്ടാവുന്ന ഭൂതോന്മാരും നഭോവിഷ്ണുനായാൽ ആയതും അസംഖ്യതന്നെ പരിഭൂതനും വസന്തത്തിൽ ഉണ്ടാകുന്ന ഭൂതോന്മാരും അസംഖ്യം.

ദേവാദിഗ്രഹണകാലം.

൨൪. ദേവഗ്രഹണൈസ്തദാസ്യാ മസുരാംസസ്യയോരപി
ഗന്ധവാഃപ്രായശ്ചോഹ്ലാശ്ച യക്ഷാശ്ചപ്രതിപദ്യതേ
൨൫. വിത്വാഃകൃണ്ണകുരേഹിന്യഃ പഞ്ചമൃഗപിപ്ലവരോഃ
രക്ഷാഃസംഗ്രാഹ്യൈവൈശാകാശാഭൂതഭൂതാവിശന്തിരപി

മേല്പറഞ്ഞ ഗ്രന്ഥങ്ങൾ ബാധിക്കുന്ന കാലത്തെ പറയുന്നു. ദേവഗ്രഹണങ്ങൾ ചെയ്യുന്ന വേദിയിലും അസുരഗ്രഹണങ്ങൾ രണ്ടു സസ്യകളിലും ഗന്ധവഗ്രഹണങ്ങൾ മിക്കവാറും അക്ഷമിയിലും യക്ഷഗ്രഹണങ്ങൾ പ്രതിപത്തികളും പതുഗ്രഹണങ്ങൾ അമാവാസിയിലും ഉപഗ്രഹണങ്ങൾ പഞ്ചമിയിലും രക്ഷസഗ്രഹണങ്ങൾ രാത്രിയിലും പിശചഗ്രഹണങ്ങൾ ചതുർദശിയിലും ബാധിക്കുന്നു. ഇതിൽ അമാവാസിയിൽ ബാധിക്കുന്ന പിതുഗ്രഹണങ്ങൾ കൊല്ലമെന്നും ശേഷം ഗ്രഹണങ്ങൾ ബാധിക്കുമെന്നും ആകുന്നു ഇതു ശ്ലോകത്തിൽനിന്നു ധരിക്കേണ്ടതു്.

മനുഷ്യശരീരത്തിൽ ആവാശിച്ചു കാരണമാകുന്ന വികൃതികളെ ചെണ്ണാൻ ശക്തിയുള്ളവരായ ഗ്രഹണങ്ങളെ മനുഷ്യക്കുടൻമേൽ കഴിയത്തക്കവിധത്തിൽ എന്തു ചെയ്യേണ്ടതെന്ന് പരിചരിക്കുന്നു.

൨൬. ദുഷ്കാട്ഠ്ഠസമാഹാരായ ശീതോഷ്ണം പ്രാണീനോയഥാ
സ്വപമണിരഭാസ്സഹർച്ചിശ്ച യഥാഭേദമഞ്ചംഭോരധൃഷ്ടി

൨൭. വിശന്തിമനഃശൃണോതേ ഗ്രാഹസുഭാഷ്ടരീതിഃ

മരയ കണ്ണാടി വെള്ളം എണ്ണ മുതലായവയെ ആവശിക്കുന്നപോലെയും ശീതോഷ്ണം പ്രാണികളെ ആവശിക്കുന്നപോലെയും സൂര്യതേജസ്സ് സൂര്യകാന്തത്തെ ആവശിക്കുന്നപോലെയും ആത്മാവു ഭേദത്തെ ആവശിക്കുന്നപോലെയും ആകുന്നു ഗ്രഹങ്ങൾ ശരീരികളെ ആവശിക്കുന്നതു് മരയ മുതലായവ കണ്ണാടി മുതലായവയെ ആവശിക്കുന്നതു നാം കാണുന്നില്ലെങ്കിലും അതുപോലെ ഗ്രഹാവേശത്തെയും കാണുന്നില്ല.

അപ്പോഴായിട്ട് മനുഷ്യശരീരത്തോടു ഭേദമുള്ള സമസ്യമുണ്ടാകുന്നതല്ലെന്നും മേലുപദേശിക്കാത്ത ദേവന്മാരോടു സമനേരമായ പരിജ്ഞതാകട്ടെ ദേവഗ്രഹണമെന്നാണു് ഗ്രഹിക്കുന്നതെന്നും ഉള്ള സൂത്രവാചനത്തെ ഇവിടെ ചേർക്കുന്നതു അനുചിതമേയ്ക്കുകയായില്ലല്ലോ നമ്മുടെയുടനീളം സമനേരത്തോടുകൂടി ദേവഗ്രഹണത്തിന്നു് യതോവിശിഷ്ടതയുണ്ടെന്നു് മനോഭൂതഭൂതാദി വിഷയങ്ങളെ പരസ്പരം മനുഷ്യശരീരത്തിലും മനുഷ്യശരീരത്തിലും അവാർ മനുഷ്യശരീരത്തിലും പരസ്പരം ഉപദേശിക്കുകയും ബാധിക്കുന്നതില്ലെന്നു് ബാധിക്കുന്നു എന്നു മോഹാഭാസവായിട്ടു് വരുവിചാരിച്ചു പറയുന്നവെ അവാർഭൂതാവിശ്വാസികളായവയെ യതോവിചാരിച്ചു ഇല്ലത്തവരെന്നും.

ഇതി കേശവഭാഷികൃതൗ സാരചന്ദ്രികാഖ്യാനേ
മാധവനിദാനവ്യാഖ്യാനേ ഉമ്മാഭൂതോന്മാദനിദാനം
സമാപ്തം.

അപസ്തംബനിധാനം.

൧. തമഃപ്രവേശസ്തംഭോ ദോഷോദ്രേകഹതസ്തമൃതഃ

അപസ്തംബാഹ്വരിജേതൈവാ ഗദാപോശ്വശ്ചതുവിധഃ

വാതാദിദാഷാഷ്ടം കോപിച്ച സ്മരണയ നരിപ്പിക്കുമ്പോൾ ഇരുട്ടിൽ അകപ്പെട്ടുപോലെ തോന്നുകയും കണ്ണുകൾ ഇളകയും കൈകാലുകൾ അങ്ങമിങ്ങമെടുത്തിടുകയും ചെയ്യും. ഈ രോഗം അപസ്തംഭമെന്നറിയണം ഭയങ്കരമായ ഈ വൃദ്ധി വാതം ഹേതുവായിട്ടും പിത്തം ഹേതുവായിട്ടും കഫം ഹേതുവായിട്ടും സന്നിപാതം ഹേതുവായിട്ടും ഉണ്ടാകുന്നതായ്കൽ നല്ലവിധമറക്കണം.

പൂർവ്വതവം.

൨. ഹൃൽകമ്പശ്ചന്യതാഃ സ്വപദോ ധ്യാനമൂർച്ഛാപൃച്ഛപതോ

നിദ്രാശാശ്ചതസ്തിശ്ച ഭവിഷ്യതിഭവതുമ

അപസ്തംഭം ഉണ്ടാവാൻ ഭാവിച്ചപ്പോൾ ഹൃദയം വിറയുക ഹൃദയത്തിന്നു ശ്വാസഭവിഷക, വിധിക്കുക ചിന്തയുണ്ടാക മനസ്സും ജന്ത്രിയങ്ങളും മോശിക്കുക; ഉറക്കമില്ലായ്ക ഈ ലക്ഷണങ്ങൾ ഉണ്ടാകും.

വാതാപസ്തംഭലക്ഷണം.

൩. കമ്പഃതപ്രദഃശ്ചാതാൻ ഹേമനാദാമീശപസിത്യപി

പശ്ചാത്തന്നകൃഷ്ണാനി പശ്യേദുപാണിചാനിലാൽ.

വാതം ഹേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന അപസ്തംഭത്തിങ്കൽ വിറയുക പല്ലുകടിക്കുക നരയെ ഛർദ്ദിക്കുക ഭീർഘശാസം വിടുക ഓരോ രൂപങ്ങളെ പരപരത്തിട്ട് ചുവന്നിട്ടും കറുത്തിട്ടും കാണുക തലയെ ഭിത്തിമുതലായവയിൽവെച്ചു തല്ലുക കറുത്ത മനുഷ്യൻ ഓടിവരുന്ന എന്നു തോന്നുക ഇവയുണ്ടാകും.

പിത്താപസ്തംഭലക്ഷണം.

൪. പീതവേദാഗ്നവക്ത്രാക്ഷഃ പീതാസ്യഗൃപർശകഃ

സതൃണ്ണോഷ്ണനഖചൂപ്ത ലോകദർശീചപൈത്തികഃ

പിത്തം ഹേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന അപസ്തംഭത്തിന്നു വായിൽനിന്നു പുറപ്പെടുന്നതായും മേയ്കയും ദുഃഖവും കണ്ണുകളും മഞ്ഞളിച്ചിരിക്കും സമസ്തവസ്തുക്കളേയും മഞ്ഞളിച്ചു ചുവന്നിട്ടും കാണും തണ്ണീർദ്വാരവും ചുട്ടമുണ്ടാകും ജഗത്തൊക്കെയും അഗ്നിവർഷമായിട്ടു കാണപ്പെടും. മഞ്ഞരനിറമുള്ള മനുഷ്യൻ ഓടിവരുന്ന എന്നു തോന്നും.

കഫാപസ്തംഭലക്ഷണം.

൫. ശുക്ലഫേനാഗ്നവക്ത്രാക്ഷഃ ശ്ലീതഹൃഷ്ടാഗ്നജാഗ്രതഃ

പശ്യേൽശുക്ലാനിരൂപാനി ശ്ലൈശ്ചിക്ഷോമുച്യതേചിരാൽ

കഫം ഹേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന അപസ്തംഭത്തിന്നു വായിൽ നിന്നു പുറപ്പെടുന്നതായ നാരയും ശരീരവും മുഖവും കണ്ണുകളും വെളുത്തിരിക്കും ശരീരം തണുപ്പോടും രോമാഞ്ചത്തോടും ഗുരുതപത്തോടും കൂടിയതിരിക്കും സമസ്തവസ്തുക്കളും വെളുത്തിരിക്കുന്നവയായിട്ടു കാണപ്പെടും വെളുത്തമനുഷ്യൻ ഓടിവരുന്ന എന്നു തോന്നും വാതാപസ്തംഭത്തിങ്കൽറയും പിത്താപസ്തംഭത്തിങ്കൽറയും വാഗം ക്ഷണനേരംകൊണ്ടു വിട്ടുപോകും. ഈ കഫാപസ്തംഭത്തിങ്കൽറ വേഗം വളരുന്നതൊക്കെണ്ടു വിട്ടു.

സന്നിപാതാപസ്തംഭലക്ഷണം.

൬. സഖൈവേദൈതസ്സമനസ്താ ച ലിംഗൈർമർജ്ജൈതസ്മിദോഷജഃ

അപസ്തംബാച സാഖ്യാ ശക്തിന്നസ്യാനവശ്ചരഃ

സന്നിപാത ഹേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന അപസ്തംഭത്തിന്നു എല്ലാ അപസ്തംഭങ്ങളുടേയും ലക്ഷണങ്ങളുണ്ടാകും അതു അസംഖ്യമാകുന്നു ക്ഷീണമുള്ളവനും ഉണ്ടാകുന്ന അപ

വാതവ്യാധിനിദാനം (൯൧)

സ്മരവും തുടങ്ങിയതിന്റെ ശേഷം വളരുന്നതും ചെന്നതായ അപസ്മരവും അസംബുധം

൭. പ്രസ്മാദം സ്മാദം ക്ഷീണം പ്രചലിതമുദം
നേത്രാഭ്രാഞ്ചവികാശം മപസ്താഭാവിനാശയേൽ.

ഓടുക ചാടുക മുതലായ പ്രവൃത്തികളെ ചെയ്യുകയും ക്ഷീണിക്കുകയും പൂരികളുള്ളിക്കി-
കണ്ണുകൾ കൊണ്ടു ഓരോ വികൃതികളെ കാണിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന അപസ്മരരോഗി മരിക്കും.
അപസ്താഭാവി.

൮. പക്ഷാഘാതാദാശാഘാതാമാസാദാക്ഷപിതാമലഃ
അപസ്താഭായകവന്തി വേഗം കിഞ്ചിദഥാന്തരം.

പിത്താപസ്മരം പതിനഞ്ചുദിവസംകൊണ്ടുള്ളതും. വാതാപസ്മരം പന്ത്രണ്ടു
ദിവസംകൊണ്ടുള്ളതും. ക്ഷാപസ്മരം മുപ്പതുദിവസംകൊണ്ടുള്ളതും- വാതാദിദാഷങ്ങൾ
മേൽപ്പറയപ്പെട്ട കാലങ്ങൾകൊണ്ടു കോപിച്ചിട്ടുകൊണ്ടു വേഗത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നത്. എന്നാൽ
ദാഷങ്ങൾ എല്ലായ്പ്പോഴും വേഗത്തെ ചെയ്യുന്നത് യുക്തമായിരിക്കവെ അല്പകാരം ചെയ്യു-
ത്ത പതിനഞ്ചുദിവസംകൊണ്ടും പന്ത്രണ്ടുദിവസംകൊണ്ടും മുപ്പതുദിവസംകൊണ്ടും വേഗത്തെ
ചെയ്യുന്നു എന്നു പറഞ്ഞതു ശരിയായിട്ടുള്ളതാണെന്നുള്ള ശങ്കയെ അകറ്റുന്ന ശ്ലോ-
കം പരിഹരിക്കുന്നതാകുന്നു.

൯. ദേവചന്ദ്രപിതമാ ഭ്രമോവീജാനികാനിചിൽ
ശാഭിപ്രതിശോധനതഥാ വ്യാധിസമുച്ഛയാഃ.

യാതൊരുപ്രകാരം ഭ്രമിച്ചുള്ള ചില ബീജങ്ങൾ വർഷകാലത്തിങ്കലും ചില ബീജ-
ങ്ങൾ ശരല്യലേത്തിങ്കലും മുളയ്ക്കുന്നതും അല്പകാരം ഈ വ്യധിയും അടങ്ങിയിരുന്നിട്ടു മേൽ
പറയപ്പെട്ട ദിവസങ്ങളിൽ മുളയ്ക്കുന്നു.

ഇതി കേശവദേശികകൃതൗ സാംഖ്യദികാഖ്യനേ
മാധവനിദാനവ്യാഖ്യാനേ അപസ്താഭാവിനാദാനം

സമാപ്തം.

വാതവ്യാധിനിദാനം.

൧. ത്രക്ഷശീതാല്പചാലപന്നവ്യാധയാതിപ്രജാഗതഃ
വിഷമാദുപചാലച്ച ഭോഷാസ്യകസ്രവണാദപി.

൨. ലംഘനാപ്തവനാത്യാലപവ്യാധയാതിവിഷചക്ഷിതഃ
ധാതുനാം സംക്ഷയാച്ഛിന്താ ശോകരോശാചികർഷണാൽ

൩. വേഗം ചാണാദാമാ ദാഹാതാദഭോജനാൽ
മർമ്മബാധാത്ഗജാഷ്ടാശാശ്വദ്വയാനാപതംസനാൽ

൪. ദേഹേസ്തോതാംസിവികതാനി പൂര്യേതപാനിലോബലി
കരോതിവിവിധാൻവ്യാധീൻ സർവ്വംഗൈകാംഗംശ്ശയോൻ.

൫. അവ്യക്തലക്ഷണമേവ ചൂർവ്വവചിതിസ്മരം
അത്ഥമത്രാപ്തമദ്യക്ത മപായാമരലതാപുനഃ

തദിദമധ്യം ശീതമധ്യം അല്പമധ്യം ച ചൂർവ്വം ഇരിക്കുന്ന അന്നത്തെ ഭക്ഷിക്കു വേ-
തവായിട്ടും അതിനുമുമ്പും മേന്മയായിട്ടു ഏറ്റവും ഉറക്കം ഉള്ള മേന്മയായിട്ടും പ്രയാസ-
കരമായ ആചാരം മേന്മയായിട്ടും മ- ദൂരതയുള്ള ദേഷ്യം മേന്മയായിട്ടും രക്തസ്രവം മേ-
ന്മയായിട്ടും ചാടുക മേന്മയായിട്ടും നദിയെ നീന്തിക്കൊക്കു മേന്മയായിട്ടും അധികം വഴിനട-

(൯൨) വാതവ്യാധിനിവാരണം

ഈ കേന്ദ്രവായിട്ടും ദേഹായാസ കാരണങ്ങളാൽ അധികമായി ചെയ്ത കേന്ദ്രവായിട്ടും സന്ധിധാരണങ്ങളുടെ ക്ഷയം കേന്ദ്രവായിട്ടും ചിന്ത കേന്ദ്രവായിട്ടും ദുഃഖം കേന്ദ്രവായിട്ടും രോഗംകൊണ്ടു കൃഷ്ണഭാവംകൊണ്ടു കേന്ദ്രവായിട്ടും മഹാമൂർഛാദിവംഗങ്ങളെ തടയുക കേന്ദ്രവായിട്ടും ആമുഖംകൊണ്ടു കേന്ദ്രവായിട്ടും മുഖാഭംകൊണ്ടു കേന്ദ്രവായിട്ടും ഉപവാസം കേന്ദ്രവായിട്ടും മരണങ്ങളിൽ അടി തല്ലി, മുറിവു മുതലായവ ഏകകണ്ഠ കേന്ദ്രവായിട്ടും ആന, കട്ടകം, കരിര ഇവയിൽ കയറി ഓടിക്കുന്നസമയം വീഴുക കേന്ദ്രവായിട്ടും വാതം കേറിച്ചു തുറന്നിരിക്കുന്ന നാഡികളിൽ സഞ്ചിച്ച് അവയെ നിറച്ചു വലുതാക്കുന്നതിന്നു എല്ലാ അംഗങ്ങളെയും ഭരണാധിപിയായ ആശ്രയിച്ചു ബലവീര്യങ്ങളാലിരിക്കുന്ന വ്യാധികളെ ഉണ്ടാക്കുന്നു.

വിവിധവ്യാധികൾ.

- സ. സംകോചഃപവ്വന്നാംസ്തോഭോ ഭംഗോസ്ഥിനാംപവ്വന്നാമപി
ഭോമഹർഷപ്രവാപത്വപാണിചഷുശിരോഗ്രാഃ
- ഹ. ഖാഞ്ജുപാംഗാശ്ചതുഷ്ഠതപം ശോഷോഃശ്വാസാനമനിദ്രതാ
ഗർഭശ്ശക്തഃശ്വാസഃ സ്പന്ദനംഗാത്രസുഷുതാ.
- ഖ. ശിരോനാസാക്ഷിജന്തുണാം ഗ്രീവാന്മാശ്വാപിഹുണ്ഡനം
ഭേദസ്തോഭോത്തിരാക്ഷേപോ മുഹുശ്വാസാസഹൃപവ
- ൯. ഏവംവിധാനീത്രപാനി കരോതക്ഷപിതോനിഖഃ
കേന്ദ്രസ്ഥാനവിശേഷാച്ച ഭവേദ്രോഗവിശേഷകൃതം

സന്ധികൾ ചുരുക്കുകയും നിശ്ചലങ്ങളായിരിക്കുകയും ചെയ്ത, അസ്ഥികളും സന്ധികളും പെട്ടിപ്പോയപോലെയിരിക്കുക രോഗാഞ്ജലാപകം, പിശുപരക, ശൈകളിലും പക്ഷിത്തലികളും ശിരസ്സിലും പിടഞ്ഞമുണ്ടാക, കർക്കശം മുട്ടുക, രണ്ടുകാലും മുട്ടത്തുക, ക്രൂരക അവയവങ്ങൾ ശേഷിക്കുക, അല്പദാഹരണ്ടുക, ഗർഭവും ഇഷ്ടവും രജസ്സും നശിക്കുക, വിറയ്ക്കുക, ദേഹത്തിൽ ശിരസ്സ് മുക്കുക മുട്ടു പൂർണ്ണമായും ഇത്രയും അകത്തേക്കു പ്രവേശിക്കുകയും വളയുകയും ചെയ്ത, പിളന്നു നോവുക, കൃതിനാമുക, വേദനപ്പെടുക, അംഗങ്ങൾ എടുത്തുനിൽക്കാവനപോലെ തന്നെ പൊങ്ങിപ്പോക തളർച്ചയുണ്ടാക, ഇലകൾമുളയ്ക്കു ലക്ഷണങ്ങൾ വാതം കേറിക്കുറമ്പാൽ ഉണ്ടാകാം. കേന്ദ്രവിശേഷം കേന്ദ്രവായിട്ടും ഫലനവിശേഷം കേന്ദ്രവായിട്ടും രോഗവിശേഷങ്ങളെയും ഉണ്ടാക്കാം. ശീതഃപുഷ്പതലായിരിക്കുന്ന വാതം മന്യൂസ്തോഭോത്ത ഉണ്ടാക്കുന്നു ഇവകൊണ്ടു കേന്ദ്രവിശേഷം അനുഭവിക്കുന്ന രോഗം. പക്ഷിശയനസ്ഥനായിരിക്കുന്ന അനിഖൻ ആന്തരഭൂതനും മുതലായവയെ ഉണ്ടാക്കുന്നു ഇതുകൊണ്ടു നവീശേഷതാലുണ്ടാകുന്ന രോഗം.

ഭോഷ്ട്രശ്രിതവാതലക്ഷണം.

- ൧൦. തത്രകോഷ്ഠശ്രിതേ ഭുഷ്ടേ നിഗ്രഹോമൃതവച്ചുണ്വാഃ
ബ്രഹ്മനാഗദ്രോഗശ്ചാർശഃ പാർശ്വശ്വാബമാദതേ

ഭുഷ്ടലിരിക്കുന്ന വാതം കേറിക്കൊണ്ടു ആശ്രയിക്കുവാൻ കൃത്യത്തിനും മലത്തിനും തടവും ആന്തരഭൂമിയും ഹൃദയംഗവും ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്കും പാർശ്വഭാഗങ്ങളിൽ വേദനയും ഉണ്ടാകും.

സന്ധംഗകപിതവാതലക്ഷണം.

- ൧൧. സന്ധംഗകപിതേ വാതേ ശാത്രസ്പർശനങ്ങളേനം
വേദനാഭിപരീതശ്ച സ്ഫുരന്തിവദ്യുതസന്ധയഃ

സന്ധംഗങ്ങളിലും വാതം കേറിയപ്പോൾ ഏല്പാർശ്വങ്ങളിലും പൊരുപെട്ടെല്ലാം മുറിഞ്ഞുനടന്നു പോകുന്നതിലുള്ള വേദനകളും സന്ധികൾ പെട്ടിപ്പോകുന്നവോടുകൂടി തോന്നുകയും ഉണ്ടാകും.

ശുദ്ധനിതാവാതലക്ഷണം.

- ൧൨. ശുദ്ധനിതാവാതാനാം ശുദ്ധാലംകാരാശ്ചരണൈഃ
പാദോത്തരീകപാർശ്വായുരോശോഷാശുദ്ധനിത.

പാതശ്രാധിനിർദ്ദേശം (അനു)

[illegible]

ആമാശയസ്ഥിതിവാതലക്ഷണം

മന്ദ. തൃപ്പാർശ്വോദാനന്ദേ സ്തുതേഃപരാവിഷ്ഠ മികാഃ

കാസുകുണ്ഡാസ്ത്രശാഖയെ ശാസനശാഖയെന്നുവേർതിട്ട്

ആഗോളയത്തിൽ വരാനും കോപിച്ചാൽ പർവ്വതങ്ങളിലും വയററിലും ഹൃദയത്തിങ്കലും നാഭിയിങ്കലും വേദന, തണ്ണീർച്ചാഥാ, നേട്ടൽ, വിഷുചിക, ചുരി, തൊണ്ടയുണക്കി, വാവറർച്ച, ശ്വാസം ഇവയുണ്ടാകും.

പകുതാശയസ്ഥിതിവാതലക്ഷണം.

உமா பகவதையே மனத்திலும் சுவாசமெழுகோதி

കൃഷ്ണമൂലപുരിഷ്ഠത മാനാന്തരികഭേദനം

പകുതായത്തിൽ വാ.യു. കോ.പി.ജി.കെ. ക്ലബിനെയും വയറിൽ വേദനയും വയറിൽ പെട്ടെന്ന് എ.എ.എ.യും മൂത്രമുല്പാദനവും മലബന്ധവും വയർവീർപ്പും തണുപ്പിൽ വേദനയുണ്ടാകും.

ശ്രോത്രാദിത്രിമഗതപാതലക്ഷണം.

പുറം. ശ്രോതാവിന് വിദ്യയുടെ പരമം കർമ്മമാണെന്നും

പെവി, കുണ്ണ, ഭൃഷ, മുതലായ ഇന്ദ്രിയങ്ങളിൽ വാമു കോപിച്ചാൽ അതതു ഇന്ദ്രിയങ്ങളെ നശിപ്പിക്കും.

തദ്ദേശവാസികൾക്കും.

തപസ്ത്രക്ഷാസ് ഫുടി ഓസുപ്ത കൃശാകൃഷ്ണചതുദ്യന്തേ

உரு. இத்தருதேஸஸா உ பபுக் தபுதேநிலே

താങ്കിന്റെ വസ്തുക്കോപികൾ താങ്കിന്റെ പദപര്യായം പെട്ടെന്ന് അറിവും കൃത്യതയും കർഷ്ടം ഉണ്ടാകും. സൂചിപ്പിക്കാൻ കഴിഞ്ഞു പോലെയും പരസ്യം നോക്കാൻ അതേ അംഗം ചുറ്റും സന്ധിയിൽ വേദനയുണ്ടാകാം. ചുറ്റും കർഷ്ടം താങ്കിന്റെ രസധാരയെ നോക്കുന്നു.

അ പുഴയോരലക്ഷണം.

൧൭. തജാസ്കീപ്രാസ്സനതാപാ വൈചർണ്യംകുശതാതചിഃ

ഗാത്രോപാശ്രയിതകൃത്യം സുരഭോന്മുഖനേനിവ

രക്തത്തിൽ വരുന്ന കേമപിണ്ഡങ്ങൾ സഞ്ചിപ്പാൻ പറ്റാത്ത വേദനയും ചൂടുംനിറപ്പു കർച്ചയും കൃത്യതയും അനുഭവിച്ചു പണ്ണകുടും ഭരണാക്ഷിണത്തുകടന്മാരും ശരീരത്തിന്നു നൂറും ഭര്യം ഉണ്ടാകും.

മാംസഭേദഗതമാതൃകകൾ.

പ്ര. ഗുപ്തംഗുളഭരതൃപ്തം ഭണ്ഡമുച്ഛിതം

സതകം ശ്രമിതമത്യർത്ഥം മാംസദോഭോഗാതന്വിലേ

[illegible]

മഴ്ജ്വസ്ഥിതി പിതവാതലക്ഷണം

എൻ. ഭദ്രാസ്ഥിപത്നനംഗസ്വമി ശുഭാശ്രമം സമ്മാനകുന്ദൻ

അസംസ്കൃതന്തരക് മ മജ്ജിമുപിതേനിവ.

വാതം മരുന്നില്ലെന്നതായാ അസ്ഥിയേറായാ ആളു ചെല്ലു നിന്നു കൊപിളാൽ അസ്ഥി കർക്കശം മുട്ടുകർക്കശം പിളർച്ചയായാ സന്ധികളിലേയോ വേദനയും രോഗത്തിനും വെച്ചതിനും അയ്യോ ഉറക്കമില്ലായ്മകളായാ ചുറ്റുമായേറ്റു വേദനയും ഉണ്ടാകും.

(൯൪) വാതവ്യാധിനിവാരനം

ശുക്രഗതവാതലക്ഷണം.

൨൦. ക്ഷിപ്രമുഖേതിബദ്ധ്നാതി ശുക്രഗർഭമഥാപിവാ
വികൃതിജനയേച്ചാപി ശുക്രസ്ഥഃക്ഷപിതോനിലഃ

വാതം ശുക്രത്തിൽ കോപിച്ചാൽ ശുക്രം വേഗത്തിൽ പോകയും പോകുന്നതിനെയും ശുക്രത്തിന്നു ദൃഢത ഭവിക്കയും ചെയ്യും. സ്ത്രീകൾക്കുകിൽ ഗർഭസ്രവമോ ഗർഭനാശമോ ശിശുവിന്നു അംഗഹീനതയോ പ്രസവത്തിന്നു താമസമോ ഭവിക്കും.

സിരാഗതവാതലക്ഷണം.

൨൧. ക്ഷുബ്ധസിരാഗതശ്ശുലം സിരാകഞ്ചനപൂരണം
സഞ്ചാഹ്വഭൃന്തരാശാമം ചലപീകൈബ്ബ്രമഥാപിവാ

വായു തന്മയകുഴൽ കോപിച്ചാൽ വേദനയെ ഉണ്ടാക്കും; തന്മയകുഴൽ വളയ്ക്കുകയും വീഴ്ചയുണ്ടാകയും ചെയ്യും. വെട്ടേയ്യേമോ, അന്തരായാമം, ചലപീ, കബ്ജത ഇതുകളെയുമുണ്ടാക്കും സ്സായുഗതവാതലക്ഷണം.

൨൨. സപാംഗൈകാംഗരോഗാഞ്ച ക്ഷുബ്ധസ്സായുഗതോനിലഃ

വായു നാഡികളിൽ കോപിച്ചാൽ ഏല്പാ ശരീരമോ ഒരു ശരീരമോ രോഗാത്താടുകൂടിയതായി ഭവിക്കും.

സന്ധിഗതവാതലക്ഷണം.

൨൩. ഘനീസന്ധിഗതസ്സന്ധീൻ ശുഭാഭോപെകരോതിച

വാതം സന്ധിയിൽക്കൊന്നു കോപിച്ചാൽ സന്ധിയിൽ വേർപെട്ടുപോകയും സ്തംഭി ചൂപോകയും ചെയ്യും. ഝരറിൽ വേദനയും പൊട്ടുപൊട്ട എന്ന ശബ്ദമുണ്ടാകും.

പിത്തകഥാവൃതപ്രാണാദിലക്ഷണം.

൨൪. പ്രാണാപിത്താവൃതമർദ്ദിർ ദ്രാഹശൈവോപജായതേ
ദൈർദ്ധ്യലുംസദനതദ്രാ വൈരസ്യഞ്ചകഥാവൃതേ.

൨൫. ഉദാനേപിത്തയുക്തേതു ദാഹോമൂർച്ഛാഽമക്ലമഃ
അപേദമർബ്ബമന്ദഗ്നി പൃത്തതാമകഥാവൃതേ.

൨൬. സേദാദഹരോഷ്ണമൂർച്ഛാസ്തസ്മാനേപിത്തസംവൃതേ
കഥേനസംഭവേ ബലമൂത്രം ശാരവർദ്ധശ്ചായതേ.

൨൭. അപാനേപിത്തയുക്തേതു ദാഹരോഷ്ണംകൃത്യതാ
അധഃകാരേ ഗുരുവായു ശീതതാമകഥാവൃതേ.

൨൮. വ്യാനേപിത്താവൃതേദാഹാ ഗാത്രവിക്ഷോബ്ധഃ ക്ലമഃ
സംഭവാനാദസംഭവോപി ശുഭശോചമകഥാവൃതേ.

പിത്തത്തിൽ പ്രണവായുവിന്നു ആധാണം സംഭവിക്കു മർദ്ദിയും ചൂടും ഉണ്ടാകും. കഥാവൃതേ പ്രാണവായുവിന്നു ആധാണം സംഭവിക്കൽ ദുർബ്ബലതയും തളർച്ചയും

മടിയും അപിത്താദിയാലായം ഉണ്ടാകും.

പിത്തം രണ്ടു ഉദാനായുവിന്നു ആധാണം സംഭവിക്കൽ ചൂടും ഇന്ദ്രിയസംഭവം കലത്തിരികിലു തളർച്ചയുണ്ടാകും.

കഥാവൃതേ ഉദാനായുവിന്നു ആധാണം സംഭവിക്കൽ വിയർപ്പിലും കയറും രോമങ്ങളും അഗ്നിമന്ദം വ്യഥം ശൈത്യവും ഉണ്ടാകും.

പിത്തത്തിൽ സപാനവായുവിന്നു ആധാണം സംഭവിക്കൽ വിയർപ്പും തണ്ണീർഭവവും ഉണ്ണുവാൻ ഇന്ദ്രിയസംഭവം ഉണ്ടാകും.

കഥാവൃതേ സപാനവായുവിന്നു ആധാണം സംഭവിക്കൽ മലമൂത്രങ്ങൾക്കു തടവുണ്ടാകുമെന്നു വ്യക്തം.

അപാനവായുവിന്നു പിത്തത്തിൽ ആധാണം സംഭവിക്കൽ തണ്ണീർഭവവും ഉണ്ണുവാൻ വ്യഥം വ്യക്തം തടവുണ്ടാകും.

വാതവ്യാധിനിദാനം (൯൫)

കഫത്താൽ അപാനവായുവിന്നു ആവരണം സംഭവിച്ചാൽ അധഃകായത്തിന്നു തുരുതാവും ശൈത്യവും ഉണ്ടാകും.

വ്യാനവായുവിന്നു പിത്തത്താൽ ആവരണം സംഭവിച്ചാൽ ചൂടും ശരീരം എടുത്തിടുകയും തളർച്ചയുണ്ടാകും.

വ്യാനവായുവിന്നു കഫത്താൽ ആവരണം സംഭവിച്ചാൽ തടിപോലെ കിടക്കയും വായറിൽ വേദനയും നീരുമുണ്ടാകും.

പ്രാണാദിവായുക്കൾക്കു ഇരുപതുവിധം ആവരണങ്ങൾ ഉണ്ടു്. അവയേയും അവയുടെ ലക്ഷണങ്ങളേയും ചരകത്തിൽ “മോരതാനാംചിപഞ്ചാനാമന്യോന്യാവരണാശുഃ” എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള വാക്യങ്ങളെ നോക്കി അറിഞ്ഞുകൊള്ളണം. വിസ്തരഭയം വേരൂവായിട്ടു ഇവിടെ കൃത്യമുണ്ടില്ല.

ആക്ഷേപകസാമാന്യലക്ഷണം

൨൯. യദാതുധമനീസ്സപഃ കുചിതോഭൂതിമാരുതഃ

തദാക്ഷിപത്യാശ്രമുഹൂർ മൂഹൂർദ്ദോരംമൂഹൂശ്ചരഃ

൩൦. മൂഹൂർജ്ജുഹൂസ്സദാക്ഷേപാദാക്ഷേപകുന്തസ്തൃതഃ

യാതൊരികൽ വായു കോപിച്ചു എല്ലാ നാഡികളെയും പ്രാപിക്കുന്നവോ അപ്പോൾ ദോഷത്തെ പിന്നെയും പിന്നെയും എടുത്തറിയും. ഇതിന്നു ആക്ഷേപകമെന്നു പേർ.

അപതന്ത്രകലക്ഷണം.

൩൧. കൃലംസൈപഃകോപനൈവായുഃ സ്ഥാനാദുല്പാപപദ്യതെ

പീഡയൻഘ്രോദയംഗതപാ ശിരശ്ശംഖൈശചപീഡയൻ.

൩൨. ധനുർവനമയേൽഗാത്രാ ന്യാക്ഷിപേന്മോഽഘേത്തദാ

സതൃക്രാദുച്ഛ്വാപേച്ചാപി സ്തബ്ധാക്ഷോമനിമീലകഃ

൩൩. കപോതജവകുജേച്ച നിസ്സഞ്ജന്തഃ സാപതന്ത്രകഃ

വായു നിരുകോപമേതുകൊണ്ടു തൃഷ്ണാദികളെക്കൊണ്ടു കോപിച്ചു പകാശയത്തിങ്കൽനിന്നു മേല്പോട്ടുകയറി ഹൃദയത്തിൽ ചെന്നു ആ ഹൃദയത്തെപ്പോലെയും ശിരസ്സിനെയും ചെന്നിടത്തേയും പീഡിച്ചു ദോഷത്തെ വില്ലുപോലെ വളയ്ക്കയും അവയവങ്ങളെ എടുത്തറികയും മോയിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യും. അപ്പോൾ ആ രോഗി പണിപ്പെട്ടു ശ്വാസം വിടുകയും സ്തംഭിച്ചവയും അത്യാപ്ലവയുമായ ഏകാഘാതകൃത്യവനായിട്ടു മടലുവെന്നപോലെ ക്രിക്കുകയും ഘോധമില്ലാത്തവനായി ഭവിക്കുകയും ചെയ്യും.

അപതാനകലക്ഷണം.

൩൪. ദാഷ്ടിനംസൂത്രസംജ്ഞാഞ്ച ഹതപാകണ്ണേനകുജതീ

ഘ്രോദമുക്തേനസ്സേവാസ്ഥം യാതിമോഽഘാതേപുനഃ

൩൫. വായുനാദാദനംപ്രാഹുരേകേതദപതാനം

വായു കണ്ണുകൾക്കു തുറന്നുണക്കതിയേയും അറിവിനെയും നശിപ്പിച്ചു തൊണ്ടക്കൊണ്ടു ശബ്ദം ചെയ്യു ഹൃദയത്തിൽനിന്നു നിത്തിച്ചു കഴുതൊഴുത്തുവന്ന സ്വാധമതയും ഹൃദയത്തെ ആവരണംചെയ്യുവാൻ ഭയംകൂടിയ മോഹമുണ്ടാകും. ഇതിനെ ചിലർ അപതാനകമെന്നു പറയുന്നു.

ദണ്ഡാപതാനകലക്ഷണം.

൩൬. കഫാനപിതോഭൂശംവായു സ്താസൈപവയദിതിഷ്ഠതീ

ദണ്ഡാമുസ്തംഭയേദ്ദേഹം സതുജണ്ഡാപതാനകഃ

വായു ഏറ്റവും കഠിനത്താലുകൂടി എല്ലാ നാഡികളിലും നിന്നിട്ടു ദോഷത്തെ വടിപോലെ സ്തംഭിപ്പിക്കും. അതിന്നു ദണ്ഡാപതാനം എന്നു പേർ. ചരകചാര്യൻ ദണ്ഡാപതാനകം അസംഖ്യമുണ്ടെന്നു കാണിക്കുന്നതായ ശ്ലോകത്തെ ഇവിടെ ചേർക്കുന്നു. “പ്രാണിപദശിരഃപാഷ്ട്രം ശ്രോണീസ്തംഭനേതിമരതഃ ദണ്ഡവർസ്തബ്ധധശംഗ്രസ്യ ദണ്ഡകണ്ണോ

(൯.൩) പാതവ്യാധിനിദാനം

നവകുമാര വാര്യ, കൈ, കാൽ, ശിരസ്സ്, പാദം, കടിലഭരണ ഇവയെ സ്നാനിപ്പിച്ചിട്ട് ശരിയെങ്ങനെ ചെയ്യാത്താരുള്ളോളമെന്ന് ചിലർ ചോദിച്ചു. അതിനോട് അഭിമാനത്തോടെ പറഞ്ഞു: ധനുസ്സോടെയല്ലേ.

൩൭. ധനുസ്ഥലിനമേട്ടസ്ത സധനുസ്തംഭനംജ്ഞകഃ

വായു ശശിരത്തെ വില്ലുപാലെ വെട്ടുന്നതിനു ധനുസ്സുണ്ടെന്നു പേർ. ഈ ധനുസ്സും അന്നരയോമതിന്റെയും ചെമിരയോമതിന്റെയും സംഗമരണലക്ഷണമാകുന്നു. അന്നരയായമലക്ഷണം.

നവ. അംഗവീഥിപ്പദ്ധതിയെ ഏകകോശസംരംഭിതഃ സ്വയംപ്രതാനമനിലോ യോജിപ്പിപ്പതിവേഗമാൻ.

௮௩. வி.ஜி.எஸ்.யாக்கிஸ்ஸுவ்யம்மன் தீர்மானப்படிக்கவந்தவர்
 அந்நேரம் யாரைப் பார்த்துக்கொண்டிருக்கிறார்.

൨൦. തദാസ്യാഭ്യന്തരായാമം ഷരതമാരതോബലീ

ചിറപ്പുകൾ നീയെന്നി ഉദനം ഏതെങ്കിലും കഴുത്തു ജവയെ അത്രയില്ലനി
 ല്ലന്ന വായു ചില്ല നാഡികളെയോ മേഗത്തോടുകൂടി വലിക്കുമ്പോൾ കണ്ണുകളും ഹൃദയവും
 സ്തംഭിക്കിയും പർവ്വതങ്ങൾ തട്ടമകയും കൂഹം മുരളിയും ചെയ്യും. യാതൊരു സമയം
 ആ വായു ബലവാന്മാർക്കു ശരീരത്തെ വില്ലുപോലെ അകത്തേയ്ക്കു വെള്ളുന്നതൊരു ആ സമ
 യം അതിന്നു അന്തരായമെന്നു പേർ നീല്പിക്കുന്നു.

ബാഹ്യായാമലക്ഷണം.

பெ. பொதுநலாயுபதானஸேவா பொதுயாமகஸேதிப
தமஸாஸ்யுஷயா:பாஹ பக்சுகத்யுதஸேனம்.

வாய்க்குமாதிக் குடித்து நலிந்தவர்களுக்கு நலம் செய்து கொடுப்பது அரசின் கடமையாகும். இது குறித்து அரசு என்ன நடவடிக்கை எடுத்திருக்கிறது என்பதை அறிய விரும்புகிறேன்.

൨൨. കഥപിത്താനപിതോവായു വായുരേവചകേവലഃ
കഷ്ടാദാക്ഷേപകന്തപന്തം ചതുർത്ഥമഭിമാനജം.

വായു കമ്പിയാങ്ങളോടുകൂടിയതും കൂടാതെയും നിന്നിട്ടു വേറെ ഒരുവക ~~ആർക്ക~~
പക വ്യാപിയെ ഉണ്ടാക്കും. ദൃഷ്ട ആർക്കപകവ്യാധി ഭവെ പറഞ്ഞതിനാൽ ഇതു നാലാം
മത്തരം. എന്നാൽ ഇതു ചൗവു മുതലായവയെക്കൊണ്ടു കോപിച്ചതായ വർത്തം യേതുവാ
യിട്ടുണ്ടു ഉണ്ടാകുന്നതു,

അസാധ്യമാകുന്നു.

6. மஃபாதாமிதிதது ஸோனிதாதிஸுபாதுதது
காதிமாதாமிதிதது நஸுபுதுபாநகது

ഗുണഭോജനം മേലുവായിട്ടെ അധികമായി രക്തം സ്രവിക്ക മേലുവായിട്ടെ അ
ഭിമാനം മേലുവായിട്ടെ ഉണ്ടാകുന്നതായ അപമാനം അസംഖ്യമാകുന്നു.

ചകീർവധലക്ഷിണം.

൨. ഗുഹീതചലംതന്നോടായ സ്തിരാസ്സായുവിശേഷിച്ച പക്ഷമന്യതരംഹന്തി സന്ധിചന്ധാൻവിമോചയൽ.

௨௫. துணைநாட்காலநிலைப் பராமேசுவரர் கோயிலைப் பற்றி
 ஐக்கியமேசுவரர் கோயிலைப் பற்றி என்னுடைய பார்வை:

வாயு கெட்டுப் பிடி சூரியனின் பக்கம் சென்ற அருகிலிருந்து அறியக்கூடிய அந்நேரத்திலும் நுழைந்தேயும் உள்கி ஸ்பரிசுபடாதது வேர்ப்பெருந்தோட்டி ஐந்துவருள்களையே வலதுவருள்களையே வலதுவருள்களையே அருகிலிருந்து.

വാതവ്യാധിനിവാരണം (൯൭)

അതു ഖേതുവായിട്ടു ആ വാതമുഴുവനും ഒരു കർമ്മത്തിനും ഉപയോഗിക്കാൻ കഴിയാതെയും ചൈതന്യം ഇല്ലാതെയും തീരും. ഇതിനെ ചിലർ ഏകാഗ്രഭോഗമെന്നും ചിലർ പഞ്ചവധമെന്നും പറയുന്നു-

സർവാംഗരോഗലക്ഷണം.

പ്ര. സർവാംഗരോഗസ്തപിച്ചു സർവാങ്കയാശ്രിതേനിലേ

വാതം കോപിച്ചിട്ടു എല്ലാ ശരീരത്തിങ്കലും ആശ്രയിച്ചിട്ടു ശരീരത്തെ മുഴുവൻ അവ ശരംകീ ചെയ്യും. അതു ഖേതുവായിട്ടു സർവ്വംഗവും രണ്ടാം ഇതിന്നു സർവാംഗരോഗമെന്നു പേർ.

പക്ഷാധിപത്തിന്റെ സാദ്ധ്യാസാദ്ധ്യലക്ഷണം.

ദാഹസ താപമൂർച്ഛാസ്തപ്ത വായുപിത്തസമനപിതേ.

പ്ര. ശൈത്യശോധഗുരൂപാസി തസ്മിന്നേവകഥാനപിതേ

ശുദ്ധവാതമരരപക്ഷിം കൃച്ഛ്രസാദ്ധ്യതരംവിദുഃ

പ്ര. സാദ്ധ്യമന്വേനസംയുക്ത മസാദ്ധ്യഃ ക്ഷയരേതുകാം

വായു പിത്തത്തോടുകൂടിയതൽ പക്ഷാധിപത്തിങ്കൽ തണ്ണീർചോവും ഇന്ദ്രിയ സംഭവം ഉണ്ടാകും. കഫത്തോടുകൂടിയതൽ ശൈത്യവും വീക്കവും ഉരുപ്പാവും ഉണ്ടാകും ശുദ്ധവാതത്താൽ ഉത്പാദിപ്പിക്കപ്പെട്ട പക്ഷാധിപം ഏറ്റവും കൃച്ഛ്രസാദ്ധ്യമാണെന്നു പറയുന്നു. വാതത്തിന്നു അതുദേഹസംസ്കൃതികളിൽ അതു സാദ്ധ്യമായി ഭവിക്കും. ചതമുതലായവകൊണ്ടുണ്ടായതു അസാദ്ധ്യം.

അർദ്ദിതലക്ഷണം.

ഉച്ചൈന്ദ്രാഹരതോത്ത്വം ചാദനഃ ശിനാനിവര.

പ്ര. ഹസതോജ്ജ്വലോവാപി ഭാദാദിഷമശ്ചയിനഃ

ശിരോനാസോഽപിമുക്ത ലലാടേക്ഷണസന്ധിഗഃ

പ്ര. അർദ്ദയത്വനിലോപക്രമർദ്ദിതഞ്ജനയത്വതഃ

വക്ത്രീഭവതിവക്ത്രാലം ഗ്രീവാധാച്യപചത്തതേ

പ്ര. ശിരശ്ചലതിവാക്ത്രംഗോ സന്നേത്രാദിനാഞ്ചൈവൈകൃതം

ഗ്രീവാചിമുക്തന്താനാം തസ്മിൻപരോപചവേനോ

പ്ര. തമർദ്ദിതമിതിപ്രാഹ ധ്യാധിംവ്യാധിവിചക്ഷണഃ

ഉറച്ച സംസാരിക്കു, ഏറ്റവും കഠിനങ്ങളായ പദാർത്ഥങ്ങളെ കടിക്കുക, ഏറെചിരിച്ചുകൊണ്ടുവാങ്ങുക ശിരസ്സുകൊണ്ടു ഭാരത്തെ ഹരിക്കുക സമമല്ലാതെയുള്ള സ്ഥലത്തു കിടക്കുക ഇവകൊണ്ടു വായു കോപിച്ചിട്ടു ശിരസ്സു, മൂക്കു, ചുണ്ടു, താടി, നെറ്റി, കണ്ണു ഇവയുടെ സന്ധികളിൽ ചെന്നിട്ടു മുഖത്തെ പിടിപ്പിക്കുന്നു. ഇതു ഖേതുവായിട്ടു അർദ്ദിതം ഉണ്ടാകുന്നു. ഈ അർദ്ദിതത്തിങ്കൽ മുഖത്തിന്റെ പക്ഷാധിപത്തിന്നു കേട്ടഭവിക്കുന്നു. കഴുത്തിന്നും കേട്ടഭവിക്കുന്നു. തലവിറയ്ക്കും വാഴപ്പുറപ്പെടുകയില്ല. കണ്ണു, പുരികം, കവിർത്തടം ഇതുകളിൽ വേദന വിറയൽ കേട്ടം മുതലായവ ഉണ്ടാകും. ശ്വാസരോഗത്തിങ്കൽ അർദ്ദിതമുണ്ടായെ ആ ഭാഗത്തിങ്കലെ കഴുത്തിലും താടിയിലും പല്ലുകൾക്കിടയ്ക്കായുണ്ടാകും. വ്യാധികളെ തിരിച്ചറിവാൻ സാമർത്ഥ്യമുള്ളവർ ഇതിനെ അർദ്ദിതമെന്നു പറയുന്നു. അത്രാതരത്തിൽ മുഖാലത്തിന്നു എന്നപോലെ ശരീരംലാത്തിന്നും അർദ്ദിതമുണ്ടാകുമെന്നു കണ്ടുന്നു. അതിനെ ദൃഢബലംവാർപ്പുൻ “അഭേത ഹിമർദ്ദമുഖരോലവദാകചഃ സ്മാത്തദർദ്ദിതം” എന്നുള്ള വാക്യംകൊണ്ടു ദൃഢീകരിക്കുന്നു - ഈ പക്ഷാധിപത്തിൽ അർദ്ദിതത്തിന്നും അർദ്ധാംഗവാതത്തിന്നും ഭേദമില്ലെന്നു വരുന്നതിനാൽ ചിലർ ആ അഭിപ്രായത്തെ നിഷേധിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. അർദ്ദിതത്തിന്നു ചിലപ്പോൾമത്രം വേദനയുണ്ടാകുന്നു. അർദ്ധാംഗവാതത്തിന്നും ഭേദമില്ലെന്നുവരുന്നതിനാൽ ചിലർ അഭിപ്രായത്തെ നിഷേധിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു അർദ്ദിതത്തിന്നു ചിലപ്പോൾമത്രം വേദനയുണ്ടാകുന്നു - അർദ്ധാംഗവാതത്തിന്നു എല്ലാപ്പോഴും വേദനയുണ്ടാകുന്നു ഇതത്രെ അവതമുള്ള ഭേദം - സുഗ്രന്തമൊപ്പുൻ “മുഖമത്രാഹുവാർദ്ദിതഃ” എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

(അവ) വാതവ്യാധിനിദാനം

കുറുപ്പും, മധ്യവായ്ക്കും ഇവിടെ സൂത്രപ്രകാരമുള്ള സവികൃതികളെ നന്നായി വിചരിക്കണം.

അർത്ഥനിർണ്ണയം സാധ്യസാദ്ധ്യലക്ഷണം.

ഉദാ. ക്ഷീണസ്വാതമിഷാക്ഷസ്ത്ര പ്രസക്താശ്ചൈവേതി
നസിദ്ധ്യത്വർദ്ദിതംഗാശ്ച ത്രിവർദ്ധംവേപനസ്യ ച

ക്ഷയമുള്ളവനും കണ്ണു തുറപ്പാൻ കഴിയാതിരിക്കുന്നവനും സംസാരിച്ചാൽ വാക്കുകൾക്കും അർത്ഥങ്ങൾക്കും വ്യക്തത ഇല്ലാത്തവനും വിറയലുള്ളവനും ഉണ്ടാകുന്ന അർത്ഥവും ഉണ്ടാവർദ്ധം കഴിഞ്ഞതായ അർത്ഥവും അസാധ്യമാകുന്നു. ത്രിവർദ്ധമെന്ന പദത്തിന് ഉദാ. ഉദാ. കണ്ണു ഇവയിൽനിന്നും കഫസ്രവണമെന്നെ ചിലർ അർത്ഥം കൊടുത്തിരിക്കുന്നു.

അർത്ഥപര്യായാദി അർത്ഥനിർണ്ണയം വരെയുള്ള വാതങ്ങളുടെവേഗം.

ഗതേവേഗേവേഗേന്ദ്രാസ്തത്വം സർവ്വേഷാംലക്ഷണപ്രകാശിതം

എല്ലാ അർത്ഥപര്യായാദി അർത്ഥനിർണ്ണയം വരെയുള്ള വാതത്തിന് ശരണിയാകുമ്പോൾ സ്വസ്ഥതയുണ്ടാകും

അനുഗ്രഹലക്ഷണം.

ഉദാ. ജിഹ്വാനിർദ്വേഷനാൽശ്വാശ്ച ഭക്ഷണാദഭിവാതതഃ

കപിതോരന്മൂലസന്ധഃ സ്രംസതീതപാനിലോഹരേ

ഉദാ. കരോതിവിവൃതാസ്ത്രപ മഥവാസംവൃതാസ്ത്രപം

ഹനുഗ്രഹസ്തേനസ്വാൽ കൃശ്രാശ്ചർമ്മഭാഷണം.

നാഷ അധികമായി പുറത്താക്കിവെക്കുന്നതായാ, കഠിനമായ പദാർത്ഥത്തെക്കുറിച്ചു മേതുവായിട്ടും, ചരവുപറകു മേതുവായിട്ടും, തടിയെല്ലിന്റെ മൂലത്തിലിരിക്കുന്ന വായു കോപിച്ചു തടിയെല്ലുകൾക്ക് നാനാഭാവിയിൽനിന്നും തെറ്റിച്ചു പിളർന്നു വായുപുട്ടുപിടിച്ചു വരുന്നതും പൂട്ടിയവയ്ക്ക് പിടിക്കാൻ കഴിയുന്നതുമായതും. അതിന് ഹനുഗ്രഹമെന്നപേര്. അതുകൊണ്ടു ചവയ്ക്കാനും വാക്കുപറയാനും പ്രയാസമുണ്ടാകും.

മന്ത്യാസ്തംഭലക്ഷണം.

ഉദാ. ദിവാസ്വപ്നസമസമാന വിചിത്രേഭാഗനിരീക്ഷണൈഃ

മന്ത്യാസ്തംഭപ്രകാരേണ സഹ്യവശ്യമുണാപൃതഃ

പക്ഷം ഉറങ്ങുകയോ സമമല്ലാത്തതുള്ള സ്ഥലത്തു കിടക്കുകയോ കണ്ണുതുറന്നു മേല്പോട്ടു നോക്കുകയോ നിമിത്തമായിട്ടു വായു കോപിച്ചു കമത്തോടുകൂടി മന്ത്യാസ്തംഭമെന്നുണ്ടാകുന്നു- മന്ത്യാസ്തംഭം എന്നതു പിൻകഴുത്തിലെ തടവോകുന്നു.

ജിഹ്വാസ്തംഭലക്ഷണം.

ഉദാ. വാഗ്മാഹിനീസ്തിരാസംശ്ലേഷാ ജിഹ്വാസ്തംഭേതേനിലഃ

ജിഹ്വാസ്തംഭേ സതേനാന പാനവാക്യോച്ഛ്വസീശതാ.

വാഗ്മാഹിനീ എന്ന പേരോടുകൂടിയ സിരയെ ആശ്രയിച്ചു വായു കോപിച്ചു നാക്കിനെ സ്തംഭിപ്പിക്കുന്നതിന്നു ജിഹ്വാസ്തംഭമെന്ന പേര്. അതുകൊണ്ടു ഭക്ഷിപ്പാനും ജലത്തെ പാനംചെയ്താനും, സംസാരപ്പാത്രം വെട്ടാതെ വരും.

സിരാഗ്രഹലക്ഷണം.

ഉദാ. രക്തമാശ്രിത്യപാനഃ ക്ഷുദ്രാബാധാസ്തിരാഃ

രക്താശ്ച സദാസദാസ്തിരാഃ സോസാധ്യസ്താൽസിരാഗ്രഹഃ

വായു രക്തത്തെ ആശ്രയിച്ചിട്ടു ശിരസ്സിനെ ധരിപ്പിക്കുന്ന സിരാകൾക്കു ഉൾത്തലത്തെയും വേദനയെയും കരപ്പിനെയുമുണ്ടാക്കും ഇതാകുന്നു സിരാഗ്രഹം. സിരാഗ്രഹം അസാധ്യമാകുന്നു.

വാതവ്യാധിനിവാരണം (൯൯)

ഗുല്യസീലക്ഷണം.

൧൯. സ്തിഷ്പൂർവ്വകടിപ്പുവോരു ജാനമഞ്ചോപദാക്രമാൽ
ഗുല്യസീസ്തഭരേക്ഷതോദൈർ ഗ്രഹ്ണാതിസ്സന്ദരേമുഹൂഃ

൧൯. വാതാദാതകഥാത്തത്രാ ഗൌരവാരോചകാനപിതാ

വായു, തുടയ്ക്കു മുക്കളിലെ പിൻഭാഗം തുടക്കിട്ടു കടിലുദേശം, പുറം, ഭുട, മുട്ട, കണകോൽ, കാർച്ചവട്ട ഇവയെ ക്രമേണ സ്നാനം, വേദന കത്തിടുന്നവ ധവയോടുകൂടിപ്പിച്ചുവലിക്കയും പിന്നെയുംപിന്നെയും വിറപ്പിക്കയുംചെയ്യും. ഇതിന്നു ഗുല്യസി എന്നുപേർ. ഗുല്യസി വാതം മേന്മവായിട്ടും വരതകഥാ മേന്മവായിട്ടും ഉദരകുന്ദനതാകയാൽ രണ്ടുവിധമാകുന്നു. അതിൽ മടിയും ഗൌരവവും അസഹ്യവും കാണാം.

വിശ്വചര്യലക്ഷണം.

തലപ്രത്യംഗവീനായോഃ കണ്ഡശാഖാഹ്ലാസാദൃശഃ

൧൯. ബാഹ്യോപാകർഷയകരീ വിശ്വചര്യചേതിസാമ്യതേ

വായു കൈകളുടെ പുറത്തുനിന്നും പുറപ്പെട്ടു ഉള്ളുകൈകളുടെ നേരേയുള്ള വിരലുകളുടെ പെരുത്തരമ്പുകളിൽ ചെന്നു കോപിച്ചിട്ടു കൈകളുടെ പ്രവൃത്തിയെ മുടക്കും; ഇതിന്നു വിശ്വചരിയെന്നു പേർ.

ക്രോഷ്ടകശീർഷലക്ഷണം.

വാതശോണിതജഃശോമോ ജാനമല്യേമഹാരുജഃ

൧൯. ജേതയഃക്രോഷ്ടകശീർഷസ്തു സ്തൂലഃക്രോഷ്ടകശീർഷവൽ

വാതവും രക്തവുമായി കോപിച്ചു ചാലിന്റെ മുട്ടിനേൽ വലിയ വേദനയോടുകൂടിയ വീക്കത്തെ ഉണ്ടാക്കും. ഇതിന്നു ക്രോഷ്ടകശീർഷമെന്നു പേർ. ആ വീക്കം വലുതായാ കരണിയുടെ തലാലായിരിക്കും.

പഞ്ജപംഗുലലക്ഷണം.

വായുഃകട്ടാഗ്രിതഃസക്ത്നഃ കണ്ഡശാഖാക്ഷിപദ്വദാ

൧൯. പഞ്ജസ്താദവേജ്ജന്തുഃ പംഗുസ്സക്ത്നോർദാധോപാധാൽ

വായു കോപിച്ചു അരക്കെട്ടിനെ ആശ്രയിച്ചിട്ടു ഒരു തുടയുടെ പെരുത്തരമ്പിനെ കേടാക്കും. അല്ലാതെ ആ കാലിന്നു മുട്ടത്തുണ്ടാകാ അതിന്നു ഖണ്ഡമെന്നുപേർ. രണ്ടുതുകളുടേയും പെരുത്തരമ്പുകളെ കോട്ടിയാൽ രണ്ടുകാലിനും മുട്ടത്തുണ്ടാകും. അതിന്നു പംഗു എന്നുപേർ.

കളായപഞ്ജലക്ഷണം.

പ്രക്രാമൻവേചതേയസ്തു പഞ്ജനഖചഗദ്യതി

൧൯. കലായപഞ്ജാതംവിദ്വാൽ മുക്തസന്ധിപ്രബന്ധനം

നടപ്പാൻ തുടങ്ങുമ്പോൾ വിറയ്ക്കയും കാലിന്നു മുട്ടത്തുവന്നെന്നപോലെ നടക്കുകയും സന്ധിബന്ധങ്ങൾ വേർപെടുകയും ചെയ്യുന്നതു കളായഖണ്ഡത്തിന്റെ ലക്ഷണമാകുന്നു.

വാതകുന്ദകലക്ഷണം.

തക്ഷപാദേവിഷമന്ത്രസ്തേ ശ്രമാദാജായതേയദാ

൧൯. വാതേനഗുൽഫമാഗ്രിത്യ തമാഹ്വതാതകണ്ടകം.

സമമല്ലാത്ത സ്ഥലത്തു നടക്കുകയാണോ ദേഹത്തിന്നു തളർച്ചനേരിട്ടുവാൻ തക്ഷപണ്ണം പ്രവർത്തിക്കുകയോ വാതം കോപിച്ചു നരിയാണിരിക്കു വേദനയേയുണ്ടാക്കും. അതിന്റെ പേർ വാതകുന്ദകമെന്നാകുന്നു.

പാദദാഹലക്ഷണം.

പാദയോഃകുരുതേദാഹം പിത്താസ്യകുസാമിതോനിലഃ

൧൯. വിരോഷതശ്ചക്രമാതഃ പാദദാഹംതമാദിശേൽ

വായു പിത്തത്തോടും രക്തത്തോടുംകൂടി പാദങ്ങളിൽ ദഹനത്തെ ഉണ്ടാക്കും. നടന്നൽ അധികമുമാകും. അതിന്നു പാദദാഹമെന്നു പേർ.

പാദദാഹവ്യക്തികൾ.

ഏകദേശമനുസരിച്ചു ഭവേതാഞ്ചാപിസൂചകം
നമു. പാദദാഹവ്യക്തികൾക്കു കഠിനമായ പ്രകോപം

കഠിനമായതോടുകൂടി കോപം മേന്മയായിട്ടു കലുഷകാരികൾക്കു ദഹനവും തരിപ്പും ഉണ്ടാകും. അതിന്നു പാദദാഹമെന്നു പേർ.

അംസരോഷത്തിന്റെയും അവബാഹുകത്തിന്റെയും
ലക്ഷണം.

അംസരോഷമിതോവാചുഃ ശോഷമേദംസമന്വയം
നമു. സിരാശ്വാക്കുഞ്ചുതത്സേവാ ജനയേദവബാഹുകം

തോളിനിൽക്കുന്ന വായു അവിടെയുള്ള വസ്തുവെത്ത ശോഷിപ്പിക്കുമ്പോൾ തോൾ താണുപോകും. അതിന്നു അംസരോഷമെന്നു പേർ. ആ വായുതന്നെ അവിടെയുള്ള ഞരമ്പുകളെ കോട്ടി കയ്യിട്ടുകാൻ വഹിയാത്തവിധത്തിൽ അസ്വാധീനമാക്കി ചെല്ലും. അതിന്നു അവബാഹുകമെന്നു പേർ.

മുകമിമ്മിനഗൽഗദലക്ഷണം.

ആവൃത്യവായുസ്സുകഥോ ധമനീശ്വരാഹിനിഃ
നമു. നരാൻകരോത്സ്യക്രിയകാൻ മുകമിമ്മിനഗൽഗദാൻ.

വായു കഠിനത്തോടുകൂടി ശബ്ദത്തെ വഹിച്ചിരിക്കുന്ന സിരകളെ ആവരണംചെയ്തിട്ടു മനുഷ്യരെ വാഷപരവാൻ കഴിയത്തക്കവിധമായിട്ടു ചെല്ലും. എങ്ങിനെ എന്നാൽ മുകൻ മിമ്മിനൻ ഗൽഗദൻ ഇങ്ങനെ മൂന്നുവിധമായിട്ടുണ്ട് ചെയ്യുന്നതു. അതിൽ മുകൻ കട്ടം സംസാരിക്കാത്തവൻ. മിമ്മിനൻ എല്ലാ വാക്കുകളെയും അനൗസേധിക്കത്തോടുകൂടിപ്പറയുന്നവൻ. ഗൽഗദൻ ചുരുക്കത്തിൽ ചേർത്തതെ വാഷപരയുന്നവൻ.

തൂനിലക്ഷണം.

അധോയാവേദനായാതി വച്ഛോമൂത്രാശ്വോതമിതാ
നമു. ഭിദതീവഹ്വദോപസ്ഥം സാതുനീനാമനാമരഃ

പകാശയത്തിൽനിന്നും മൂത്രാശ്വോതത്തിൽനിന്നും ഒരുവക വേദന ആരംഭിച്ചിട്ടു ഉടഞ്ഞിടലോളമോ ഉപസ്ഥത്തിലോളമോ ഗമിക്കും. ഈ രോഗങ്ങളെ ഭേദിക്കുന്നവർ എന്നും തോന്നും. അതിന്നു തൂനി എന്നു പേർ. ഉപസ്ഥം എന്നതു സ്ത്രീപുരുഷന്മാരുടെ ഇമ്മിമം കയ്യാൽ ഈ രോഗം സ്ത്രീകൾക്കു പുരുഷന്മാർക്കും സംഭവിക്കുന്നതാകുന്നു.

പ്രതിതൂനീലക്ഷണം.

ഉദോപസ്ഥോതമിതായാതു പ്രതിലോമംപ്രധാപിതാ
നമു. വേദൈഗ്വേദപകാശയായാതി പ്രതിതൂനീതിസോച്യതെ

ഉടഞ്ഞിടൽനിന്നും ഉപസ്ഥത്തിൽനിന്നും ആരംഭിച്ചതായ വേദന പ്രതികൂലമാകുമ്പോൾ പകാശയത്തിലോളം വേദന കാടിക്കയറും. അതിന്നു പ്രതിതൂനി എന്നു പേർ.

സാക്ഷോപമത്വഗ്രന്ഥേ മാലാമാതമുദരംഭരം

നമു. ആലാമാനമിതിതംവിദ്വാൽ ഫോരംവാതനിരോധജം

വയറു പൊട്ടുപൊട്ടു എന്നുള്ള ശബ്ദത്തോടും സമീപിച്ചുകൂടാത്ത വേദനയോടുംകൂടിയിരിക്കും. പകാശയം കുറയുകൊണ്ടു ഏറ്റവും നിറഞ്ഞതായ തോൽക്കുരുത്തിപോലെയായിരിക്കും അതിന്നു ആലാമാനമെന്നു പേർ. അതു ദുഃഖപ്രദവും ഉൽബാധോഗഭാഗങ്ങളിൽ വാഷ്പവിന്റെ ഗതിക്കു തടയു മേന്മയായിട്ടു സംഭവിക്കുന്നതും ആകുന്നു.

വാതവ്യാധിനിദാനം (൧൦൧)

പ്രത്യുല്പാദനലക്ഷണം.

വിമുക്തവാർശപാഠഭയം തദേവാമാശയോത്ഥിതം
൭൩. പ്രത്യുല്പാദനംവിജാനീയാൽ കഥദ്വാരകലിതാനിദം

ആശയം (മേൽവയർ) വീക്കം, പാർശ്വങ്ങളും ഹൃദയവും വേർപെടുക ഇതത്രേ പ്രത്യുല്പാദനലക്ഷണം. അവിടെ കഠിനതാൽ വായുവിന്നു ആവരണവും ഭവിക്കും.

വാതാഷ്ട്രീലാലക്ഷണം.

നാരദോസ്താസംജാത സ്തഞ്ചരീയദീവാചലഃ
൭൪. അഷ്ട്രീലാവൽഘനോഗ്രന്ഥിരൂപമായതളനരഃ
വാതാഷ്ട്രീലാംവിജാനീയാൽ ബഹിർമാർഗ്ഗാവരോധിനീം

അമ്മിഷ്ടിപോലെ ഘനമായും മേല്പോട്ടു പെരുകുന്നുണ്ടെങ്കിലും വിലങ്ങുതരിൽ ഉന്നതമായും അലലുമായിരിക്കുന്ന ഒരുമുനംകീഴുടെ അധോഭാഗത്തിങ്കൽ ഉണ്ടായിത്തുടങ്ങിക്കൊള്ളും. അതിന്നു വാതോഷ്ട്രീയ എന്നു പേർ വാതാഷ്ട്രീയ ഉണ്ടായാൽ മലമൂത്രങ്ങളും ദാഹവും തടവുഭവിക്കും. വാതത്താൽ ജനിപ്പിക്കപ്പെട്ടതാകയാൽ വാതോഷ്ട്രീയ എന്നു പേരുണ്ടായി.

പ്രത്യുല്പാദനലക്ഷണം.

൭൫. ഏതാമേവദജോപേതാ വാതവിബൃതരോധിനീം
പ്രത്യുല്പാദനമിതിവദേ ജ്ജാതേതിത്യുക്തമിതിതാം

മേല്പറഞ്ഞപ്രകാരംതന്നെ വളരെ വേദനയോടും മലമൂത്രങ്ങളുടേയും വായുവിന്റെയും തടവോടുകൂടി വിലങ്ങുതരിയുണ്ടായാൽ അതിന്നു പ്രത്യുല്പാദനമെന്നു പേർ.

മൂത്രരോധിനീലക്ഷണം.

൭൬. മാതതേവിഗ്രജേനവസ്തേ മൂത്രംസമൃദ്ധ്യുപപത്തേ
വികാശവിവിധാശ്ചാത്ര പ്രതിലോമമേവേനതിഥ

വായു മൂത്രരായത്തിങ്കൽ അനുകൂലമായി സഞ്ചരിക്കുമ്പോൾ മൂത്രം ശരിയായിപ്പോകും. പ്രതികൂലമായി സഞ്ചരിക്കുമ്പോൾ അശ്ലേഷ മൂത്രകച്ഛ്രം ആദിയായ പലവിധികളും ഉണ്ടാകും.

വേദ ലക്ഷണം.

൭൭. സർവാംഗകമ്പശ്ചിരസോ വന്ധ്യവേപമുസംജ്ഞകഃ

വായു കോപിച്ചു എല്ലാ അംഗങ്ങളെയും ശിരസ്സിനേയും വിറപ്പിക്കും. അതിന്നുവേപമെന്നു പേർ-

ഖലപീലക്ഷണം.

ഖലപീത്രപാദജംഹേമാത കരമൂലാവമോടനീ

വായു പുറപടി, കണകൾ, തുട, കരമൂലം ഇവയെ പിളക്കുകയും വേദനപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്യും അതിന്നു ഖലപീ എന്നുപേർ.

അനുക്തവാതരോഗലക്ഷണം.

൭൮. സ്ഥാനനാമാനുരൂപൈശ്വ ലിംഗൈശ്ശേഷാദ്വിനിർദ്ദിശേൽ
സവേഷ്പതേഷുസംസർഗ്ഗം പിത്താദ്യൈരപലക്ഷയേൽ

ഇവിടെപറയപ്പെട്ടതുള്ള വാതരോഗങ്ങളെ സ്ഥാനരൂപങ്ങളായിലക്ഷണങ്ങളെക്കൊണ്ടും നാമാനുരൂപങ്ങളായ ലക്ഷണങ്ങളെക്കൊണ്ടും നിർണ്ണയിച്ചുകൊള്ളണം. കക്ഷിത്രലംഗവദഭോ മുതലായവ സ്ഥാനരൂപങ്ങളായിരിക്കുന്ന ലക്ഷണങ്ങളെക്കൊണ്ടു നിർണ്ണയിക്കേണ്ടവയാകുന്നു. ആണിതായ്ക്കുംപോലെയുള്ള വേദനവിശേഷം നാമരൂപങ്ങളായിരിക്കുന്ന ലക്ഷണങ്ങളെക്കൊണ്ടു നിർണ്ണയിക്കേണ്ടതുകൊണ്ടു എല്ലാവാരങ്ങളിലും പിത്തംമുതലായവയുടെ സംവന്ധംപ്രത്യേകം നോക്കിയറിഞ്ഞുകൊള്ളേണ്ടതാകുന്നു.

(൧൦൨) വാതരക്തനിദാനം

സാധ്യസാധ്യലക്ഷണം.

- ൭൯. ഫനസ്സംഭാർദ്ദിതാക്ഷേപ പക്ഷാമാതാപതാനകാഃ
കാലേനമഹതാപതാ യതാസിദ്ധ്യതിവാനവാ
- ൮൦. നവാൻബലവതസ്തേപതാൻ സാധയേന്നിതപദവാൻ

ഫനസ്സംഭം അർഭിതം ആക്ഷേപം പക്ഷാമാതം അപതാനകം ഈ വാതങ്ങൾ ലയതപ്പെട്ടാൽ ഭീർഷകാലംകൊണ്ടു സംഖ്യയ്ക്കായി ഭവിക്കും ചിലപ്പോൾ അസംഖ്യയ്ക്കായും വരും. തുടങ്ങിയതിന്റെശേഷം അധികനാൾ കഴിയാത്തതായ വാതവും ബലവാൻകുള്ള വാതവും ഉപദ്രവങ്ങളോടുകൂടാത്തതായ വാതവും സാധ്യങ്ങളാകുന്നു.

വാതോപദ്രവം.

വിസപ്പാഠരക്തസംഗ മുർച്ഛാശ്ചഗ്നിമാർദ്ദവൈഃ

- ൮൧. ക്ഷീണമാംസബലംവാതാ ഏതിപക്ഷീവധാദയഃ

വിസപ്പം, ദാഹം, വേദന, മേഘമൂത്രങ്ങളുടെ തടവ്, തളർച്ച, അരുചി അഗ്നിമാന്ദ്യം ഈവക ഉപദ്രവങ്ങളും മംസബലങ്ങൾക്കു ക്ഷയവും ഉള്ള ചരണ പക്ഷവധം ആദിയായ വാതങ്ങൾ ധനിക്കും

അസാധ്യലക്ഷണം.

ശൂനംസൂപ്തപചംഗേനം കവാലുമാനനിവീഡിതം

- ൮൨. തജാത്തിമന്തഞ്ചനരം വാതവ്യാധിവിനാശയേൽ

നീരുള്ളവനെയും സ്വർശിച്ഛൽ അറിയാൻ വെളുത്തതായ തപശീന്ദ്രിയമുള്ളവനെയും ചതവോമുറിവോ ഏറ്റവനെയും ചീറയച്ച്, വയറുവീർപ്പുതവയൽ പീഡിക്കപ്പെട്ടവനെയും വളരെ വേദനയോടുകൂടിയവനെയും വാതവ്യാധി നശിപ്പിക്കും.

അവികൃതവാതലക്ഷണം.

അവ്യാഹതതതിത്സ്യ സ്ഥാനസ്വപ്രകൃതിസ്ഥിതഃ

വായുസ്സോസോധികംജീവേ ദ്വീതരോമഃസമാശൃതം

യാവനാന്തരത്തന്നു വായു തടവില്ലാത്തതെങ്ങനെയും പുഴുവിടയങ്ങാടുകൂടാതെ സ്ഥാനത്തിങ്കൽതന്നെ നില്ക്കുകയും ചെയ്യുന്നുവോ അവൻ രോഗമില്ലാത്തവനായിട്ടു ൧൨൦-വത്സരവും ൫-ദിവസവും ജീവിച്ചിരിക്കും വരഹാമാന്യൻ ആയുസ്സിനുപണത്തിങ്കൽ “സമരഞ്ജിദിദിഗുണമനുജകരിണാപഞ്ചചിശ” എന്നുപറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

ഇതിന്റെ നരം മനുഷ്യരും ഗജങ്ങളും ൧൨൦-വത്സരവും അഞ്ചുരശിയും ജീവിച്ചിരിക്കുമെന്നാകുന്നു.

ഇതി കേശവദേശികകൃതൗ സാമഗ്രികാപ്യാനെ

മാധവനിദാനപ്യാപ്യാനെ വാതവ്യാധിനിദാനം

സമാപ്തം.

വാതരക്തനിദാനം.

- ൧. ലവണാമൃകടകുഷാര സ്നിഗ്ദ്ധോഷ്ണജീണ്മഭോജനൈഃ
ക്ലിന്നശുച്ഛാഞ്ചജാതൃപ മാംസപിണ്ഡാകമുലകൈഃ
- ൨. ക്ഷലസ്ഥമാഷനിഷ്ണാവ ശാകാദിപലഃലക്ഷ്യഭിഃ
ദദ്ധ്യാരണാളസേവീര ശുക്തതക്രസുരാസവൈഃ
- ൩. വിതലാശ്വശനഃക്രാധ ദിവാസ്വപ്നപുജാഗരൈഃ
പ്രായശസ്സകുമാരാനാമിത്ത്വാഹാരവിഹാരിണാം

വാതരക്തനിദാനം (ഘന)

൧. സ്ഥലാനാംസുഖിനാഞ്ചാപി കച്ഛതൈവാതരോണിതം

ലവണദ്രവ്യം പുളിയുഷ്പദാർത്ഥം ഏരിവുഷ്പദാർത്ഥം, ഷാരദ്രവ്യം സ്നിഗ്ദ്ധം ദ്രവ്യം ഉഷ്ണദ്രവ്യം അജീർണ്ണസാധനം നലവുഷ്പദാർത്ഥം ഉണക്കിയദാർത്ഥം, അനുപദാർത്ഥം പിണ്ണാഷ ക്ഷിപ്രാദി മുതിര ഉഷ്ണ അമരക്കാ ചീരമുതലായവ കരിമ്പു ഇവയെ ഭക്ഷിക്കുമ്പോൾ വായിട്ടും തൈരും, കൂടി സൌഖ്യവീരമുഖം ചുത്തപ്പുളി മോര മല്ലും ആസവം ഇവയെ സേവിഷക മോതുവായിട്ടും പരസ്പരവിരുദ്ധങ്ങളായ അഹാരപദാർത്ഥങ്ങളെ ഭക്ഷിക്കുമ്പോൾ വായിട്ടും അതിഭക്ഷണം മോതുവായിട്ടും കേരപം മോതുവായിട്ടും പകൽഉറങ്ങുക മോതുവായിട്ടും രാത്രിയിൽ ഉറക്കമില്ലാത്ത മോതുവായിട്ടും മിക്കവാറും ഉടുവായ ശരീരമുഷ്ടവർഷം അഗ്നിബലത്തിന്നു തക്കവണ്ണമല്ലാതെ ഭക്ഷിക്കുന്നവർക്കു മോമവലത്തിന്നു തക്കവണ്ണമല്ലാതെ പ്രവർത്തിക്കുന്നവർക്കു തടിച്ചവർക്കു സുചികർക്കു വാതരോണിതമുണ്ടാകും.

൨. ഹസ്തുശോപാശ്ചൈർഗ്രഹരത്നശാശ്വതശ്ച

വിദാഹ്യനംസവിദാഹ്യനസ്യ

കൃത്സ്നരക്തംവിദാഹ്യശ്ച

സ്രസ്തംദൃഷ്ടംപാദയോശ്ചീയതേതു

൩. തത്സംപ്രകൃതംവായുനാദൃഷ്ടിതേന

തത്പ്രവെദ്യോദൃച്യതേവാതരക്തം

ആനപ്പുറത്തോ കുതിരപ്പുറത്തോ പട്ടകത്തിൻപുറത്തോ കയറിസ്ഥിരപ്പെടുകയും ഉൾപ്പഴുക്കുണ്ടാക്കുന്നതായ പദാർത്ഥത്തെക്കുറിച്ചു ഉഷ്ണദ്രവ്യത്തെക്കുറിച്ചു ഭക്ഷിക്കുകയും ചെയ്യുന്നവർക്കു ദൈർഘ്യമിയ്ക്കുന്നതായ രക്തംദൃഷ്ടമായിട്ടു ഇളകി പാദങ്ങളിൽ ചെന്നതിന്നു വഴിയുണ്ടാകുന്നതു പിന്നെ ദൃഷ്ടമായിരിക്കുന്ന വായുവിനോടു ചേരുന്നു. വാതരക്തങ്ങളുടെ പ്രവലത മോതുവായിട്ടു അതിന്നു വാതരക്തമെന്നപേർ പറയപ്പെടുന്നു. വാതരോണിതത്തെപ്പറ്റിയുള്ള പരകാലാചാര്യന്മാരും ഇവിടെ ചേർന്നു “വായുപ്രവൃദ്ധ്യോപേദന രക്താനുവാരിതഃപഥിശ്ച ലുസ്സംദൃഷ്ടയേ ദൃശം തത്ജ്ഞേയംവാതരോണിതം” വാതരക്തം രക്തവും വർദ്ധിക്കുമ്പോൾ രക്തം വാതത്തിന്റെ മേൽത്തെ തട്ടുകയും വാതം കുതിന്നായി രക്തത്തെ ദൃഷ്ടിക്കുകയും ചെയ്യും. അതിനെ വാതരോണിതമെന്നു അറിഞ്ഞുകൊള്ളണം.

പുസ്തകം.

൪. സോപദോത്ത്വംനവാകാർണ്യം സ്പർശാജ്ഞതപംകഷ്ണതേതിരക്തം

സന്ധിശൈഥില്യമാലസ്യം സദനം പടകോൽഗമഃ

൫. ജാനജനോമോതകത്വംസ ഹസ്തപാദാംഗസന്ധിഷു

നിസ്തോദഃസ്ഫുടംനംഭോ ഗുരുതപസുപ്തിരേവച.

൬. കണ്ഠഃസന്ധിഷുതൽഭൂതപാ ഭൂതപാനശ്രുതിചാസക്തൽ

ചൈവസ്തപ്രമണ്ഡലോല്പത്തി വാതാസ്യകപുവലക്ഷണം.

വാതരോണിതം ഉത്സവിപ്പൻ പോകുമ്പോൾ അധികമായി വിരയക്കുകയും വിരയക്കുതിരിക്കുകയും ചെയ്ത മോരം കറുത്തു സ്പർശിച്ചാലും അറിയാതിരിക്കുക മുറിവൊ ചതവാ പറവിയൽ അധികമായി വേദനയുണ്ടാക, സന്ധികൾ വേർപെടുക മടിയും തളർച്ചയും കരളുകളും ഉണ്ടാക മുട്ടുകൾ കണങ്കാലുകൾ തുടകൾ അതക്കെട്ടു ചുരുള കയ്യി ശരീര സന്ധികൾ ഈ പ്രദേശങ്ങളിൽ കത്തിനോവു പൊരുപെരുപ്പ് പിളർപ്പു എന്നു തരിപ്പു ചെറിച്ചിൽ ഇവയുണ്ടാകും. സന്ധികളിൽ പിന്നെയുംപിന്നെയും വേദനയുണ്ടായി നശിക്കയും പിന്നെയും പിന്നെയും ഉണ്ടാകയും ചെയ്യും; ദേഹത്തിന്നു നിറപ്പകർച്ചയും വട്ടത്തിൽ തടിച്ചും ഉണ്ടാകും.

വാതാധികമായ വാതരക്തത്തിന്റെലക്ഷണം.

൭. വാതാധികേധികതത്ര ശുദ്ധസ്പർശണതോദനം

ശോഥസിരൈകൃതംകൃഷ്ണതപം ശ്വാവതാവുലിമാനയഃ

(൧൦൦) വാതരക്തനിദാനം

൧൧. ധമന്ത്രംഗുലിസന്ധീനാം സുകോചോഗ്രഹോതിരക്തം
ശീതദോഷാഗ്നപരയൗ സ്തംഭവോപമസുപ്തൗഃ

വാതരക്തത്തിൽ വാതം അധികമായിരുന്നാൽ അധികമായ വേദനയും പൊരുപൊരുപ്പം ക്ഷന്തിനേരവും ഉണ്ടാകും; നീരു ഉലന്നിട്ടൊ കുറഞ്ഞിട്ടൊ കരുവളിച്ചിട്ടൊ ഇരിക്കും; നീരിനെ ചിലസമയം വർദ്ധനയും ചിലസമയം കുറയവും ഉണ്ടാകും; ഞരമ്പുകൾക്കും വിരലുകളുടെ സന്ധികൾക്കും സങ്കോചം ഭവിക്കും വലിയ വേദനയോടുകൂടി അവയവങ്ങൾ കോളിവഴിക്കും. തണുപ്പിൽ ചോഷവും തണുപ്പു ഉപയോഗിക്കുമ്പോൾ സുഖമില്ലയ്കയും സ്തംഭനവും വിറയലും തരപ്പെടുണ്ടാകും.

രക്താധികമായ വാതരക്തത്തിന്റെ ലക്ഷണം.

൧൨. രക്തേരോരോതിരക്തോദ സ്തോത്രാത്മിമിചിതായതേ
സ്നിഗ്ദ്ധതാദൈർഘ്യമനൈതി കണ്യൂക്തസമനപിതഃ

വാതരക്തത്തിൽ രക്തവ്യധി അധികമായിരുന്നാൽ നീരുള്ളേണ്ടതു അവിവേചനയും ക്ഷന്തിനേരവും ഉണ്ടാകും. നീരുള്ളേടം ചെന്നിട്ടിരിക്കും അവിടെ അണക്കളയെ ചില ജന്തുക്കൾ അരിക്കുന്നുപോലെ തോന്നും സ്നിഗ്ദ്ധത ക്ഷണമുള്ള പദാർത്ഥങ്ങളെക്കൊണ്ടു ശരിക്കായില്ല ചൊരിച്ചിലുടേ നലുവുടേ കൂടിക്കിടക്കും.

പിത്താധികമായ വാതരക്തത്തിന്റെ ലക്ഷണം.

൧൩. പിത്തേ പിദാഹസ്സന്മന്ദഃ സ്വേദമൂർച്ഛാമസത്വാ
സ്വ്യാസാനത രതഗ്രാഗഃ രോമഃ പാകോളരോഷ്യതാ.

വാതരക്തം പിത്തത്തിന്റെ ആധിക്യത്തോടുകൂടിയിരുന്നാൽ ഉരുപ്പുകൾ ബോധക്കേടും മിയർപ്പും ഇന്ദ്രിയസദൃശം ദേഹം തണ്ണീർദാഹവും സ്വർക്കത്തെ സമീപിക്കുകയും വേദനയും ചൂവപ്പും നിദ്ര പഴുപ്പും അധികമായ പുകച്ചലും ഉണ്ടാകും.

കഫാധികമായ വാതരക്തത്തിന്റെ ലക്ഷണം

൧൪. കഫോസ്തമിതഗുരുഃ സ്തംഭിസ്നിഗ്ദ്ധത ശീതതഃ
കണ്യൂർമ്മദാവരക്തദന്ദാ സ്വപ്നലിംഗായസംകരാൽ.

വാതരക്തത്തിൽ കഫം അധികമായിരുന്നാൽ ഇളക്കില്ലയ്കകണം തരിപ്പു സ്നിഗ്ദ്ധത ശൈത്യം ചൊരിച്ചിൽ തുല്യമായ വേദന ഇവയുണ്ടാകും. ഇവ രണ്ടു ദോഷങ്ങളുടെ കോപം അധികമായുണ്ടാകിരുന്നാൽ ആ രണ്ടു ദോഷങ്ങളുടേയും ലക്ഷണങ്ങൾ കാണാം.- മൂന്നു ദോഷങ്ങളും കൂടി കോപിച്ചിരുന്നാൽ മൂന്നു ദോഷങ്ങളുടേയും ലക്ഷണങ്ങൾ കാണാം.

വാതരക്തത്തിന്റെ സ്ഥാനം.

൧൫. പദേയോർമ്മുഖമാസ്ഥായ കദാ ചിലസ്തയോരപി
അരോപ്തിഷമിമക്രമം തദ്ദന്ദമുപസർപ്പതി.

വാതരക്തം കാലുകളുടെ മൂലത്തെ ആശ്രയിച്ചിട്ടുണ്ടാകും. ചിലപ്പോൾ കൈകളുടെ മൂലത്തെ ആശ്രയിച്ചും ഉണ്ടാകും. ആയതു ക്രമമായാൽ എലിവിടാം എന്നുപോലെ ക്രമേണ പരന്നു ശരീരത്തിൽ മുഴുവൻ വ്യാപിക്കും ചരകംപാശ്വർ വാതരക്തം ഉത്താനമെന്നും ഗംഭീരമെന്നും രണ്ടുവിധമുണ്ടെന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ശ്ലേഷ്മം “ഉത്താനമഗംഭീരം ദപി വിധം വാതശരണിതം തപദ ദംസരേയമുത്താനം ഗംഭീരതപതഃശ്രയം” ഉത്താനം ഗംഭീരം ഇങ്ങിനെ വാതശരണിതം രണ്ടുവിധമുണ്ട്. തപകിനെയും മംസത്തെയും ആശ്രയിച്ചു തപഃചയോടുകൂടിയതെ മുണ്ടാകുന്നതു ഉത്താനം. അതു ക്രമേണ സർവ്വധാരകളിലും ചെന്നു ഏറ്റവും രാശ്ചയോടുകൂടിയതായി രീരവോദ ഗംഭീരമെന്നുപേർ.

വാതരക്തസാദ്ധ്യ സാദ്ധ്യവിചാരം.

൧൯. അമ്ലാനസം ഹൃദിതയച്ച പ്രദിനം പ്രസുതഞ്ചയൽ
ഉപദ്രവൈശ്വജ്വലം പ്രാണമാസക്തയാദിഭിഃ.

ഉത്തരസ്തംഭനീദാനം (൧൦൫)

- ൧൭ വാതരക്തമസാധ്യംസ്വാൽ യാപ്യംസംവത്സരോസ്ഥിതം
അസ്ഥപ്ലാശോചകശാസ മാംസകോശശിരോഗ്രഹാഃ
- ൧൮ മുർച്ഛാതിമദരക്തശൃംഗാ ജപരമോഹപ്രവേപകാഃ
ഹിക്വാപാംതുല്യവീസർപ്പ പാകതോഭദ്രകൃമാഃ
- ൧൯ അംഗുലീവക്ത്രാസ്മോട ദാഹമമ്ഗ്രഹാർബുദാഃ
ഏതൈതഃപദ്രവൈർബ്ജ്യം മോഹമനൈകേനവാപിതൽ
- ൨൦ അക്തസ്സനോപദ്രവംയാപ്യം സാധ്യംസ്വാന്നിരപദ്രവം
ഏകദോഷാനന്തംസാധ്യം നവംയാപ്യംദ്രവിദോഷജം
- ൨൧ ത്രിദോഷജമസാധ്യംസ്വാൽ യസ്യചന്ദ്രരൂപദ്രവം

മുട്ടുവരെ ചെന്നതും തെളി പൊട്ടിയതും തെളിപിളർന്നതും നീരൊഴുകുന്നതും പ്രാണമോസക്തയോമികളായ ഉപദ്രവങ്ങളോടുകൂടിയതുമായ വാതരക്തം അസാധ്യം തുടങ്ങിയ തിന്മകൾക്കു കൂടി സാധാരണം കഴിഞ്ഞതു യാപ്യം. ഉറക്കമില്ലായ്മ, അരുചി, ശാസം മാംസത്തിന്നു ദണ്ഡുത തലവേദന, ഇന്ദ്രിയസംഭം അല്ലാത്തതായ വേദന, തണ്ണീർദ്വാമാ, ജപരം മോഹം, വിറയൽ ഇക്കിൾ കാൽമുട്ടതുക വിസർപ്പം പഴുപ്പു, കത്തിനോടു തലതിരിച്ചിൽ തളർച്ച വിരലുകൾ വളയുക ദോഷം പൊള്ളുക ദാഹം ദർശനവേദന അർബുദം ഇവയ്ക്കു ഉപദ്രവങ്ങളോടുകൂടിയ വാതരക്തജന്മമായ ഉപദ്രവങ്ങളുണ്ടാകുന്നു. മോഹം മരുന്നില്ലാത്തതരക്തരോഗിയേയും ഉപേക്ഷിക്കുന്നു. മേൽ പറയപ്പെട്ട ഉപദ്രവങ്ങളെല്ലാമില്ലെങ്കിൽ യാപ്യം ഉപദ്രവങ്ങളോടുകൂടാത്തതായ വാതരക്തം സാധ്യം കൂടി ദോഷത്തിന്റെ കോപം മേന്മയായിട്ടുണ്ടായ വാതരക്തം പഴുക്കുകയെന്നാൽ സാധ്യം- രണ്ടു ദോഷങ്ങളുടെ കോപം മേന്മയായിട്ടുണ്ടായതു യാപ്യം മൂന്നു ദോഷങ്ങളുടെയും കോപം മേന്മയായിട്ടുണ്ടായതു ഉപദ്രവങ്ങളോടുകൂടിയതുമായ വാതരക്തം അസാധ്യം.

ഉഹി കേശവദേശികകൃതഃ സാധവദികാശ്വാനെ
മാധവനീദാനാശ്വാനെ വാതരക്തനീദാനം
സമാപ്തം.

ഉത്തരസ്തംഭനീദാനം.

- ശീതോണ്ണദ്രവസംശുദ്ധ്യ ഗുരുസ്തിവൈർബ്ബിഷേവിതൈഃ
൧. ജിണ്ണജിണ്ണതഥാധാസ സംക്ഷോഭസ്ഥപ്ലജാഗരൈഃ
സദ്യോഷ്ടമേടപവന സ്സാമമതുർമ്മനഞ്ചിതം
൨. അഭിഭൂതേതരംദോഷ മുരുമോൽപ്രതിപദ്രുതൈ
സക്ത്വസ്ഥിനീപ്രപുഷ്യാന്ത ഏഷ്മാഷാസ്ഥിമിതേനച.
൩. തദാസ്തംഭ്നാതിതേനോരു സ്തംഭ്നൈശ്ചൈശ്വരീതാവചേതനൈ
പരകീയാവിചതുസ്യാ താമതിദശാമൃഗൈഃ
൪. ധ്യാനാംഗമർദ്ദസ്തേമിത്വ തദ്രാഹർദ്ദ്യതചിജപരൈഃ
സംയുക്തൈഃപാദസദന കൃച്ഛ്രോലുരന്തസുച്ഛിഭിഃ
൫. തമുദസ്തംഭിത്യാഹുത രാധ്യവതരഥാപരൈഃ.

തണുപ്പു വെയ്പും ഉഷ്ണമുളയലും പ്രാദുര്യങ്ങളും ഉണങ്ങിയ പദാർഥങ്ങളും ഗുരുവദളവായ്പും സ്നിഗ്ദ്ധവദളവായ്പും ഇടകലൻ ഭങ്ങിക്കു മേന്മയായിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ പാദരത്നമേൽ ഒരു ദമിപ്പും ഒരു ദമിക്കതെയുതിരിക്കുമ്പോൾ മേന്മയായിട്ടുണ്ടാകുന്നു.

(ചാന) ഉത്തരസ്തംഭനിധാനം

[illegible]

ഉയർന്നുവരുന്നതിന്റെ ചുവ്വരം.

11. പ്രാഗുപന്തസ്തനിദോതി ഭൂതാനംസ്തമിതതാജപഃ

ശോമനൻപ്രഭാത ചിഹ്നത്തിൽ ജ.പ്രൊപ്പോസുടനന്തമാഃ

ഉരുതുന്നും ഉരുവിപ്പൻ വേകുമ്പോൾ അധിപമായ ഉരക്കവും മണലിൽ ഏറ്റവും ചിന്തയും മന്ദതയും ജപരവും ദോഷമെന്നും അരുവിയും ഹർദ്ദിയും കണങ്കാലുകൾക്കും തുടകൾക്കും തളർച്ചയും ഉണ്ടാകും.

ഉത്തരസംഭാഷണം.

6. ചാതശംകിഭിജ്ഞാനാൽ തസ്യസ്യാൽസ്തേഹനാൽപുനഃ

പാദയോസ്തദനംസുപിഃ കൃഷ്ണാദിദർശനംതഥാ

ജംബോതസ്സാനിരൂപം ശാപചാമരവേദനാ

പാദഞ്ചമതേന്ദ്രസ്തം ശീതസ്തർശംനവേത്തി.പ.

൩. സംസ്ഥാനേപിഡനേശ്വരം ചാലനേ ചാപ്പുനീശപരം

അന്യസ്വയംഭവിതംഭഗോ വൃദ്ധാഭൗചമന്യതെ.

തരിപ്പു സംഭാവന വിറയൽ മുതലായ വാതരോഗലക്ഷണങ്ങളെ കുണ്ടിട്ടുമാണ് അവർക്ക് വാതമെന്നെന്ന് വിചാരിച്ചു സ്നേഹമെന്ന ഉപദേശിച്ചാൽ വ്യാധി പിന്നെയും വർദ്ധിക്കും കാര്യങ്ങൾ തെറ്റിച്ചും തരിപ്പും മേല്പെട്ടപോകാൻ പ്രയത്നവും കണക്കുകൾക്കും തുടർക്കും എററും തെറ്റിച്ചും കൂടുകൂട്ടി അല്ലാത്ത ചൂടും വേദനയുമുണ്ടാകും ഭൂമിയിൽ ചവറ്റിനീലും വേദനയുണ്ടാകും. തണുപ്പോടുകൂടിച്ചും തൊട്ടൽ അരിയത്തെയുമിരിക്കും കഴിഞ്ഞിരുന്നും ചവറ്റനും കഴിയായത വയം തുടങ്ങിപ്പോ പാദങ്ങളിലും ചരവു മുതലായവ ഉണ്ടായാൽ അതുപോലും അന്യരൻ തുടക്കിപ്പോ പാദങ്ങളിലും ഉണ്ടായ ചരവു മുതലായതു കടക്കുന്ന പാദവേദന രോഗം നേരുകയില്ല.

ഉപതസ്തംഭത്തിന്റെ സാദ്ധ്യസാദ്ധ്യവിഭാഗം.

൧൦. തദ്ദേശവാസികൾക്ക് തൊഴിൽ നൽകുന്നതിനുള്ള പദ്ധതികൾ

ഉഴുതസംഭരണസംഗ്രഹത്തിൽ സാധാരണഗ്രന്ഥം.

[illegible]

അ.മ.വ.വ.നി.ഭ.വ.വ.

ചിട്ടയോന്നാലോചനയ്ക്കു നേതൃത്വം

സ്റ്റീലോക്രൈബത്തോറ്റിം ൧൮൦൦൧൧ കി.ഗ്രാം സ്കൂൾ.

൧. വായുനാപ്രേരണേ റ്റാമഃ ശ്ലോഷ്ണസമാനപ്രധാപതി

தேவநாதரவர்களிடமிருந்து ஒரு யமரூபப் பூர்விக்ருதம்

ന. ചാരം നിരക്കുമെൻഭ്രമം ഭൂമിതസ്സേനമേരനഃ

சுபாஷாநந்தி

ഉപജ്ഞാപ്രകാരം (൧൦൭)

൨. ജനയത്യാശുഭദർബ്ബവും ഗൌരവംമുദയസ്തമ
പ്രാധീനമാശ്രയോമുേഷി ആമസംജ്ഞാതിദാതനഃ

ഭി. യുഗവൽകുചിതാവത സ്രീകുസസിപ്രവേശകൈ
സ്തബ്ധംവാകുതോഗാത്ര മാമവതസ്സുച ചൃതെ.

[illegible]

അമവാതസാമാന്യലക്ഷണം.

൩. അംഗമർദ്ദോന്മുഖസ്ത്രയ്ക്കു അലസ്യംഗൈരവംജപഃ
അപാകശ്ശൂനതാംഗാനു മഥോന്മുഖകീണം.

ഭരണം നൽകുന്നതിനായി അതുകൂടി തയ്യാറാക്കിയ ഒരു പദ്ധതിയും ജപ്രം അധികാരവും അവയവങ്ങളിൽ വീക്ഷിക്കുമ്പോഴും ആദ്യമായിട്ടുള്ള സമാജികന്മാരുടെയും സമാജികൻമാരുടെയും.

അമവാതം വർദ്ധിച്ചുവുള്ളു. മകുടം.

6. സകസ്സപ്പുവരോഗാനാം യദാപ്രകുചിതോഭവേൽ
ഹസ്തപാദാരിഭേഹൃൽഹ ത്രികണ്ഠാദൃതസന്ധിഷു.

உ. கணநிநுதன்குலமம் மருவோய்ப்பு இதை
 நனவோய்யுதேந்நம் மூவிடனுய்யுதிகை.

൯. ജനയത്സംഗീതം പ്രസംഗിക്കുന്നതിനുള്ള
ഉത്തരവാദിത്വം വ്യക്തമാക്കുക

എ. ക്ഷേമം ഉറപ്പാക്കാനും തൊഴിലുറപ്പ് നിലനിർത്താനും
 സർക്കാർ പ്രയത്നം ചെയ്യും.

ക. ജാസ്യാത്രയ്ക്കുമാനാദം കഷ്ടംയാത്രാനുപദേശം.

[illegible]

ഈ മലയാളത്തിന്റെ വിശ്വലക്ഷണം.

പിത്താജ്ഞാപരമശാസ്ത്രം സമുദായപ്രവർത്തനം

ച. സ്ത്രീവിരോധതാണ് ഏകദേശം തെളിയിക്കുന്നത്.

തദ്ദേശസ്വയംഭരണ വകുപ്പ്, കോട്ടയം മുനിസിപ്പാലിറ്റി, വാ.ന.നോട്ടക്രീയ

(ഘ) ശുദ്ധപരിണാമശുദ്ധാനുഭവശുദ്ധനിദാനം

കുറിയറയിൽ വേദനയുണ്ടാകുക കഥയോടുകൂടി മേൽ ശരീരത്തിന്നു തണുപ്പും വളരെ ചെറുപ്പവും ഉണ്ടാകും.

ആമവാതത്തിന്റെ സാധ്യസാധ്യവിഭാഗം

ഏകദോഷാനുസാധ്യം ദ്വിദോഷോത്പാദ്യം ച്യവത.

൧൩. സർവ്വദാഹമരോഗേണ സുതപ്തസ്താനിപാതികഃ

ആമവാതം ഒരു ദോഷത്തിന്നു കേവലം മേതുവായിട്ടുണ്ടായതായാൽ സാധ്യം. രണ്ടു ദോഷങ്ങളുടെ കേവലം മേതുവായിട്ടുണ്ടായതായാൽ അപ്യാ ഏകാ ശരീരങ്ങളിലും നീന്താതെ കിടന്ന ആമവാതവും മൂന്നു ദോഷങ്ങളുടേയും കേവലം മേതുവായിട്ടുണ്ടായ ആമവാതവും കൃഷ്ണസ്രവേണ്യം.

ആമവാതനിദാനം സമാപ്തം.

അഥശുദ്ധപരിണാമശുദ്ധാനുഭവശുദ്ധനിദാനം.

൧. ദോഷൈഃ പ്രമർശ്യതാമ ദ്വൈദോഷശുദ്ധോക്താഭവേൽ സർവ്വേഷാമേവ പ്രായേണപവനഃപുഭൂഃ

ശുദ്ധരോഗം വരുകകൊണ്ടും പിത്തംകൊണ്ടും കഫംകൊണ്ടും സന്നിപാതംകൊണ്ടും ആദോഷം കൊണ്ടും വാതപിത്തകംകൊണ്ടും പത്തകഫങ്ങൾകൊണ്ടും വരുകകഫങ്ങൾകൊണ്ടും ഉണ്ടാകുന്നതുകൊണ്ട് എട്ടുവിധമാകുന്നു എല്ലാ ശുദ്ധരോഗങ്ങൾക്കും പ്രായേണപവനം ആകെ കിടന്നാൽ. അപരം മുതലായവയെല്ലാം ശുദ്ധരോഗത്തിന്നു പൂർവാല്പത്തിയുണ്ട്. അതിനെപ്പറ്റി ചരീതൻ പറഞ്ഞതു ഏതെന്നാൽ “അനംഗനശോധനശ്ശിശുലം മുരമോക്ഷേപം കേവലംകരലാഭജ്ഞ തമപേതനം സാധുസാധിഷ്ഠിതം ഭയാർത്ഥിതേവിഷ്ണുതന്നം പ്രവിഷ്ണു സവിഷ്ണുഹൃദം രാദോഹിതം പപാതഭൂതഭൂതമിത്യർത്ഥം ശുദ്ധം സപഞ്ചഭൂതമനുഗതം ശരീരം പ്രഭൃഷ്ണതൃപ്തമിച്ഛവ്നുഷ്ഠി” ഇതി കരമദോഷന്റെ വധത്തിനുള്ളൊരു പരമദോഷനാൽ കേവലം മേതുവായിട്ടു പ്രായോഗികപ്പെട്ട ശിശുലംഎത്രയും വേഗത്തോടുകൂടി നേരേ വരുന്നതു കരമദോഷൻ കണ്ട ഭയപ്പെട്ട വിഷ്ണുവിന്റെ ശരീരത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു; ശിശുലം ഉടനെ വിഷ്ണുവിന്റെ ഹൃദയത്തെക്കൊണ്ടു ഭൂമിയിലും പതിച്ചു. അന്നുമുതലാണ് ശുദ്ധമെന്ന പ്രസിദ്ധി അതിന്നു ഭൂമിയിലുണ്ടായതു പിന്നീട് ആ ശുദ്ധം പഞ്ചഭൂതമയമായ ശരീരത്തെ ഉഷ്ണിപ്പിക്കാൻ തുടങ്ങി. ഇപ്രകാരമാകുന്നു ശുദ്ധരോഗത്തിന്റെ പൂർവ്വല്പത്തി. ശുദ്ധത്തിൽ നിന്നു സംഭവിച്ചതുകൊണ്ടും ശുദ്ധംകൊണ്ടു കത്തുന്നതുപോലെ വേദനയെ അനിപ്പിക്കുന്നതു കൊണ്ടുമാകുന്നു അതിന്നു ശുദ്ധമെന്നു പേരുണ്ടായതു.

വാതശുദ്ധരോഗം.

- ൧. വ്യാനാമയാനാദതിമൈമുനാച്ച പ്രജാഗാല്യീരജ്ജലാതിപാനാൽ
- ൩. കഷായമുല്ഗാഡകികോദുഷാ ദത്യർത്ഥമുക്താലുശാനഭിപാതാൽ
- ൪. കഷായതിക്താതിവിശുദ്ധജാന വിശുദ്ധവല്ലഭകുശുശാകാൽ
- ൫. വിർമ്മകൃത്യാനിഭവേനതോധാൽ രോകോപവാസാദതിമാസ്യഭാഷ്യാൽ
- ൬. വായുഃപ്രപുലേപാജനയേധപശുലം ഹൃൽപാരോപാപ്തമിക്തം സുഭേദം

ശുദ്ധപരിണാമശുദ്ധാനുഭവശുദ്ധനിദാനം (൧൦൯)

൭. ജിണ്ണപ്രദോഷോചംവനാനന്ദമേവ
ശീതേചകോപംസമുപൈതിശാസം
൮. മുഹൂർത്തമുഹൂർത്തോപശമപ്രകോപൈ
വിധ്വജസംസ്തംഭനതോദഭേദൈഃ
൯. സംസ്ഥാനപ്രജ്ഞനമർദ്ദനാദ്യൈഃ
സ്തിരോസ്തംഭൈരജ്ഞാതൃശരമപ്രയാതി

ദേഹോന്മാസകരങ്ങളായ കർമ്മങ്ങളെ അധികമായി ചെയ്ത കേതുവായിട്ടും അധികം വഴിനടക്കുക കേതുവായിട്ടും അതിനുമേലും കേതുവായിട്ടും ഉറക്കമില്ലാത്ത കേതുവായിട്ടും തണുത്തവണ്ണം അധികമായി കിടക്ക കേതുവായിട്ടും കടലത്തും ചെറുപയറു തുവര വരക ഇവയെയും ഏറ്റവും തൃപ്തിപ്പെടുത്തുന്ന പദാർത്ഥത്തെയും അധികമായി ഭക്ഷിക്കുക കേതുവായിട്ടും മുറിവേൽക്കുക കേതുവായിട്ടും ചാർപ്പുള്ള പദാർത്ഥം കയ്പുള്ള പദാർത്ഥം ഇവയെ അധികമായി ഉപയോഗിക്കുക കേതുവായിട്ടും അംകരാവസ്ഥയിലിരിക്കുന്ന ധാന്യംകൊണ്ടു ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട അന്നം, അന്യോന്യവിരുദ്ധമായ ആഹാരപദാർത്ഥം, ഉണക്കിയ മാംസം, വെളിച്ചക്കറി, ഇവയെ ഉപയോഗിക്കുക കേതുവായിട്ടും മലം ശുക്ലം മൂത്രം വരുന്ന ഇവയുടെ വേഗത്തെത്തടക്കുക കേതുവായിട്ടും ദുഃഖം കേതുവായിട്ടും ഉപവാസം കേതുവായിട്ടും അധികമായി ചിരിക്കുക കേതുവായിട്ടും അധികമായി സംസാരിക്കുക കേതുവായിട്ടും വരുന്ന വർഷിച്ച ഏതെങ്കിലും പദാർത്ഥാഗ്രാസം പൂർണ്ണമായും തടയുവാൻ ഇത്ര പ്രയത്നങ്ങളിൽ വേദനയെ ഉണ്ടാക്കും. ആഹാരം ദഹിക്കുമ്പോഴും സന്ധ്യയിലും വർഷകാലത്തിങ്കലും ഹേമന്ത കാലത്തിങ്കലും ശിശിരകാലത്തിങ്കലും വേദന വളരെ അധികമായി പിന്നെയും പിന്നെയും ശരിക്കുംകോപിക്കുകയും ചെയ്യും. മലത്തിനും അധോവായുവിനും തടവും കത്തിനോവും പിളന്നുനോവും ഉണ്ടാകും. വിചിത്രപ്പെടുക എണ്ണത്തേക്കുകുടിക്കുക തിരമുക മുതലായ ക്രിയകളെക്കൊണ്ടും സ്മിതപ്രകാരവും ഉഷ്ണങ്ങളായും ഇരിക്കുന്ന ആഹാരങ്ങളെക്കൊണ്ടും ശരിക്കും ചെയ്യും.

പിത്തശുദ്ധരോഗരോഗം.

൧൦. ക്ഷാരാതിതീക്ഷ്ണോപിദാഹിതൈല
നിഷ്ണാപപിണ്ണാകകലതന്ത്രയുടയഃ
കടപുനേസുവീരസുരാവികാശൈഃ
ക്രോധാനലായാസരവിപ്രതാപൈഃ
൧൧. ഗ്രാമ്യതിയോഗാദരണൈവിദൈശഃ
പിത്തംപ്രകുപ്യാതുകരോതിശൂലം
തൃണോഹദാഹത്തികരോഹിനാഭ്യം
സംസ്ഥേദമൂർച്ഛാഭ്രമരോഷയുക്തം.
൧൨. മധുഃദിനേകപ്രതിമാലരാത്രേ
വിദാഹദാഹേജാദാതൃവേദ
ശീതേചശീതൈസ്സമുപൈതിശാന്തിം
സുസ്വാദുശീതൈരചിഹോജനൈശ്ച.

യവശ്ശാരം മുതലായ കഠിനദ്രവ്യങ്ങൾ, മുളകു കടുകു മുതലായ തീക്ഷ്ണരേണുദ്രവ്യങ്ങൾ ഇല്ലി അഗസ്തി മുതലായവ കൈലാശ അമരത്തും പിണ്ണാക്കു മുതിരക്കറി എരിവും പൂളിയുമുള്ള പദാർത്ഥങ്ങൾ മറ്റുതരം ഇവയെ അധികമായി സേവിക്കുക കേതുവായിട്ടും മോപം കേതുവായിട്ടും തീയുടെ ചൂടുക കേതുവായിട്ടും ആഹാരസകരമായ കർമ്മം കേതുവായിട്ടും വെമ്പിക്കൊള്ളുക കേതുവായിട്ടും അതിനുമേലും കേതുവായിട്ടും ദഹിക്കാത്തവയായ പദാർത്ഥങ്ങളെ ഭക്ഷിക്കുക കേതുവായിട്ടും പിത്തം കേതുവായിട്ടും നഭിയിൽ വേദനയെ ഉണ്ടാക്കും. തണ്ണീർദോഷം, ദോഷം ദാഹം വിചിത്രപ്പെട്ട ഇന്ദ്രിയസംഭവം തലശിരിയിൽ ശേഷം ഇവയും

(൧൧൦) ശുഭപരിണാമശുഭാന്നദവശുഭനിദാനം

ഉണ്ടാകും മദ്ധ്യസ്ഥത്തിങ്കലും അർദ്ധാന്തിയിലും അന്നും ദാഹിക്കുന്ന സമയവും ശരത്കാലത്തിങ്കലും ശിതകാലത്തിങ്കലും വർഷിക്കയും ശീതദ്രവ്യങ്ങളെക്കണ്ടും മധ്യസ്ഥവൃന്തങ്ങളുള്ള ആഹാരപദാർത്ഥങ്ങളെക്കണ്ടും ശരിക്കയും ചെയ്യും.

കഥശുഭരോഗം.

- ൧൩. ആരൂപവാരിജകിലാടപയോവികാരെ
 മ്യാംസേക്ഷുചിഷ്ടകൃശശതിലശഷ്ഠകലീഭിഃ
 അന്യൈർബലാസജനകൈരപിരേതഭിശ്ച
 ഘ്രേഷ്ടപ്രകോപമുപഗമ്യകരോതിശൂന്യം.
- ൧൪. ഹൃല്ലാസകാസസദനാരുചിസംപ്രസേക്കൈ
 രാമാശയേസ്തീമിതകോഷ്ടശിശോഹൃതതൈഃ
 ഭൂതേസദൈവഹിതജ്വരഭേദേതിമന്ത്രം,
 സൂത്രോദയേചശിരേകസുമാഗമേവ.

ആരൂപം മോംസം മന്ത്യാമോംസം കീലഭം (അല്പം പാലിങ്ക് വളരെമേന്മയേറിയതാക്കിയതു ക്രമിക (പാലു ചുടാക്കി അതിൽ മോന്മയേറിയതാക്കിയതു) മോരടം (പാലുംമോരംസം മലകിടയത്തുണ്ടാക്കിയതു) മോംസരസം കർമ്മിന്ദനീയ; അരിമറവുകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ അല്പം ശർക്കര എളു മുറുക്കു ഉവയേയും കഥകൾക്കുള്ളയേമറവുള്ള പദാർത്ഥങ്ങളെയുംശീലിക്ക ഹേതുവായിട്ടു ക്ഷേമം കോപിച്ച ആമശയത്തിങ്കൽ വേദനയെഉണ്ടാക്കും. നെഞ്ഞുകലിപ്പു മു മന്ദമുഖ അരുചി വായിൽനിന്നും വെള്ളംവരിക മന്ദത ഉദരത്തിന്നും ശിരസ്സിന്നും ഇരു തപം ഈ ലക്ഷണങ്ങളെ കാണാം. ഭക്ഷണം കഴിക്കുന്ന സമയവും രാവിലെയും ശിശികോലത്തിങ്കലും വസന്തകാലത്തിങ്കലും വേദന അധികമായി ഉണ്ടാകും.

സന്നിപാതശുഭരോഗം.

- ൧൫. സാവേഷുദോഷേഷുചസംഖിംഗം
 വിദ്വാദ്ഭിഷക്സംഖ്യാംഹരിശൂലം
 സകഷ്ടമേനംവഷാദഘ്രകല്പം
 വിവർജ്ജനീയംപ്രാപദന്തിവിജ്ഞാഃ

സന്നിപാതകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന ശുഭരോഗത്തിങ്കൽ എല്ലാ ലക്ഷണങ്ങളും ഉണ്ടായിരിക്കും. വിഷാദഘ്രങ്ങളോടു മൂല്യമേയും ഏറ്റവും കഷ്ടമായും ഇരിക്കുന്ന ആശുഭരോഗം വർജ്ജിക്കപ്പെടേണ്ടതാകുന്നു എന്നു വിദഗ്ദ്ധന്മാർ പറയുന്നു.

ആമശുഭരോഗവർഷണം.

- ൧൯. ആഭോപഹൃല്ലാസവമീഹൃതതപ
 സ്തൈമ്യശ്ചാനാദകഥപ്രസേക്കൈഃ
 കഥസ്ത്വിംഗേനശ്ചമാനഖിംഗ
 മാമോത്തപാശുഭമുദാഹരന്തി.

ആമശുഭരോഗത്തിന്നു വയറിൽ പൊട്ടപൊട്ട എന്ന ശബ്ദവും നെഞ്ഞുകലിപ്പും ഛർദ്ദിയും മൂത്രതപവും മന്ദതയും വയർവിർപ്പും വായിൽനിന്നു കഥത്തിന്നു ഗതിയും കഥശുഭരോഗത്തിന്റെ ലക്ഷണത്തോടു മൂല്യമേയ ലക്ഷണവുമുണ്ടാകും.

ദാഹശുഭവർഷണം.

- ൧൭. വസ്തേഹൃൽപാർശ്വപ്ലോഷു സശുലഃകഥവാതികഃ
 കൈകുഹ്ലന്നാഭിമദ്ധ്യോഷു സശുലഃകഥവൈത്തികഃ.
- ൧൮. ദാഹമുപരകരോഹമാഹോ വിജ്ഞേയാവാതവൈത്തികഃ

കഥവാതങ്ങൾ കണ്ടുണ്ടാകുന്ന ശുഭരോഗത്തിന്നു വസ്തിയിലും ഹൃദയത്തിലും പാർശ്വഭാഗങ്ങളിലും പൊട്ടത്തിലു വേദനയുണ്ടാകും. കഥപിത്തങ്ങൾ കൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന ശുഭ

ശ്രദ്ധപരിണാമശ്രദ്ധാനുവശ്രദ്ധനിദാനം (൧൧൧)

രോഗത്തിന്നു കഷ്ടിയിലും ഏദയത്തിലും നാഭിമധ്യത്തിലും വേദനയുണ്ടാകാം. വാതപി
ത്തങ്ങൾക്കൊന്നു നൂറാകുന്ന ശ്രദ്ധരോഗം ചോരവും ദാഹജ്വരത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നതുമായതും.

സാധ്യസാധ്യപിദാനം.

ഏകദോഷോത്ഥിതസ്സാധ്യം കൃച്ഛ്രസാധ്യോദപിദോഷജഃ

൧൯. സർവ്വദോഷോത്ഥിതോപമാരസ്തസാധ്യേഭ്യുപദ്രവഃ

ഒരു ദോഷത്തിന്റെ കോപം മേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന ശ്രദ്ധരോഗം സാധ്യം. രണ്ടു
ദോഷങ്ങളുടെ കോപം മേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന ശ്രദ്ധരോഗം കൃച്ഛ്രസാധ്യം മൂന്നു ദോഷ
ങ്ങളുടെ കോപം മേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന ശ്രദ്ധരോഗം ഹോരവദസാധ്യവുമായതും വലിയ
ഉപദ്രവങ്ങളോടുകൂടിയ ശ്രദ്ധരോഗമുദസാധ്യമാകുന്നു. ശ്രദ്ധരോഗത്തിന്റെ ഉപദ്രവം താ
ഴെ പറയുന്ന ശ്ലോകം നോക്കിയാൽ അറിയാം. 'വേദനാമതുഷാർദ്ധമാ മനോമോ
ഗൌവാദധി കഠിനശ്വാസശ്വാമി കാല ശ്രദ്ധസ്തോപദ്രവാസ്തഥഃ' വേദന തണ്ണീർദാ
ഹം, ഇന്ദ്രിയസദാ വയർവീർപ്പം ഇത്യേതം അധി മുദ ശ്വാസം ഇതിഹ ഇവയൊക്ക
യും ശ്രദ്ധരോഗത്തിന്റെ ഉപദ്രവങ്ങളാകുന്നു. ദോഷകോപം അനുസരിച്ചു ശ്രദ്ധരോഗത്തി
ന്നു സ്ഥാനഭേദം ഉള്ളതിനാൽ അതും ഇവിടെ ചുഴുതപ്പെടുന്നു. വാതത്തെകടവസ്തിഗദംവദ
ത്തി പിത്തത്തേകം ഛാപിവദത്തിനാലും ഏകപാർശ്വകർഷാകമസ്തിവിഷ്ണു സർവ്വേഷുഭേ
ദേഷുചസന്നിപതാൽ വാതംകൊണ്ടുള്ള ശ്രദ്ധരോഗത്തിന്നു വസ്തിയിൽ വേദനയുണ്ടാകും.
പിത്തംകൊണ്ടുള്ള ശ്രദ്ധരോഗത്തിന്നു നാഭിയിൽ വേദനയുണ്ടാകും. കഫംകൊണ്ടുള്ളതിന്നു
ഏദയത്തിലും പാർശ്വകഗുളങ്ങളിലും ഉദരത്തിലും വേദനയുണ്ടാകും സന്നിപതംകൊണ്ടു
ള്ളതിന്നു എല്ലാ ദേശങ്ങളിലും വേദനയുണ്ടാകും.

൨൦. സൈപന്നിദാനൈഃപ്രകൃഷ്ടിതാ വായുസ്സന്നിഹിതസൂദാ

കഥപിത്തേസമാപ്തശ്രദ്ധകാലീഭവേൽബവി

൨൧. ഭൂകേരജീയുതിയച്ശ്രദ്ധം തദാപരിണാമജം

തസ്യലക്ഷണമപ്യേതൽ സമാസനാദിധീയതേ.

തന്റെ മേതുകളെക്കൊണ്ടു കോപിളിരിക്കുന്ന വായു ബലവാനായിട്ടു കഥപിത്ത
ങ്ങളെ തട്ടത്തിട്ടു വേദനയെ ഉണ്ടാക്കും എന്നും ചരിക്കുന്ന സമയം വേദന തുടങ്ങുന്നതായാ
ൽ അതിന്നു പരിണാമശ്രദ്ധ എന്നു പേർ; അതിന്റെ ലക്ഷണം സംശ്ലേപമായി പറയ
പ്പെടുന്നു.

വാതംകൊണ്ടുള്ള പരിണാമശ്രദ്ധ

രോഗത്തിന്റെ ലക്ഷണം.

൨൨. ആലുമാനാമോപവിൻമൂത്ര വിബന്ധാതിവേപനൈഃ

സ്തിശ്ലോശ്ണോപശമപ്രായം വാതികന്തദപദേൽദിഷ്ടം.

വാതം കൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന പരിണാമശ്രദ്ധരോഗത്തിങ്കൽ വയറുവീർപ്പും വയറിൽ
പൊട്ടുപൊട്ടു എന്ന ശബ്ദവും ലേമ്യതയുടേതായ തടവും അരിയും വിറയലുമുണ്ടാകും, സ്നി
ഗ്ലിബങ്ങളായും ഉഷ്ണങ്ങളായും ഇരിക്കുന്ന ആമരപദാർഥങ്ങളെക്കൊണ്ടു ശരിക്കു ചെച്ചും

പിത്തംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന പരിണാമശ്രദ്ധരോഗത്തിന്റെ ലക്ഷണം

൨൩. തുണ്ണാദാഹാരതിസേവനം കടപ്പുവപനോത്തരം

ശ്രദ്ധരോഗീതശമപ്രായം വൈത്തികംവക്ഷഃനേരീമുഗഃ

പിത്തംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന പരിണാമശ്രദ്ധത്തിങ്കൽ തണ്ണീർദാഹവും ചൂടും അരിയുടേ
വിയർപ്പും ഉണ്ടാകും; ഇതു ഏരിച്ചു പുളി ലവണം ഇവയെക്കൊണ്ടു വാലുവിയ്ക്കയും ശിതദ്രവ്യ
ങ്ങളെക്കൊണ്ടു ശരിക്കയും ചെയ്യുമെന്നു വൈദ്യൻ അറിഞ്ഞുകൊള്ളണം.

കഫംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന പരിണാമശ്രദ്ധ

രോഗത്തിന്റെ ലക്ഷണം.

൨൪. മർദ്ദിപ്രല്ലാസസമ്മോഹം സ്വപ്നരഗ്ദീർഘസന്തതിഃ

കടുതികേതാപശാന്തഞ്ച തച്ചുജ്ഞേയകേഫമാത്മകം.

(൧൧) ഉദാഹരണമാണിത്.

കുടുംബകൗൺസിലർമാർ പരിശോധിക്കുന്ന കൗൺസിലർമാർക്കും മേൽപ്പറഞ്ഞവർക്കും വേണ്ടിയും വളരെക്കുറച്ചു നിക്ഷേപം ഉണ്ടാകും. ഇതു എതിരില്ല, കയ്പു ഇല്ല എന്നു കൗൺസിലർമാർക്കും അറിഞ്ഞുകൊള്ളാം.

ദിനോഷിരിദിനോഷിപരിണാമശുചലകൃഷണം.

പത്രം. സംസ്കൃതലക്ഷണങ്ങളോട് ചേർന്നുപോയിട്ടുള്ളതേ

ത്രിശോഷമസാധ്യൻ ക്ഷീണമാംസബലാനന്ദം.

രണ്ടു ദോഷങ്ങളുടെ കോപം മേന്മയായിട്ടുണ്ടെന്നു പരിണാമശ്രദ്ധരോഗത്തിന്നു ആ രണ്ടു ലക്ഷണവുമുണ്ടാകും. അതു ദ്വിദോഷപരിണാമശ്രദ്ധരോഗമെന്നറിയണം. മൂന്നു ദോഷങ്ങളുടെ കോപം മേന്മയായിട്ടുണ്ടായ പരിണാമശ്രദ്ധരോഗത്തിങ്കൽ ആമൂന്നു ശ്രദ്ധരോഗങ്ങളുടേയും ലക്ഷണമുണ്ടാകും ആ ത്രിദോഷപരിണാമശ്രദ്ധരോഗവും മംസത്തിന്നും ബലത്തിന്നും ജംഗോനീക്കം കൈബണ്ണമുള്ളവകൾണ്ടെന്നു പരിണാമശ്രദ്ധരോഗവും അസംശ്യാമാകുന്നു.

അന്നഭൂഷാചരണം.

൨൩. ജിണ്ണിജിയ്യുജിണ്ണവാ യൽശുവമുപജായതേ

പത്മപത്മപ്രയോഗേണ ഭോജനാഭോജനേന.ച.

൨൭. നശമംയാതിനിമമാ സ്തോനവോദാഹൃതഃ

ആഹാരം ദാമിച്ചതിന്റെ ശേഷവും ദാമിക്കുന്ന സമയവും വേദനയുണ്ടാകും ദാമിക്കാതിരിക്കുന്ന സമയവും ഉണ്ടാകും, പത്തുപ്രയോഗം കൊണ്ടുകൂടി 'അപരപ്രയോഗം' കൊണ്ടുകൂടി ദാമിച്ചതുകൊണ്ടുകൂടി കോശത്തിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടുകൂടി വേദനയ്ക്കു യാതൊരു കുറവുമുണ്ടാകയില്ല. ചേണമിടികയും പേരുകയും ചെയ്യുന്നതിനു യാതൊരു നിമയമില്ലെന്നും ഇപ്പോൾ യാതൊരു ശുദ്ധരോഗത്തിനും കാരണമായും അതുകൊണ്ടു നമ്മുടെ ശുദ്ധരോഗം അന്നു ദുഃശുദ്ധരോഗത്തിന്നു ചികിത്സപറഞ്ഞിരിക്കുന്നതിനാൽ ക്ഷന്ദശുദ്ധരോഗം.

ഇതി കേശവദേശികകൃതം സാമന്ത്രികാഖ്യാനം

മാധവനിദാനപ്രാപ്താനേ ശുഭശോഭനിദാനം

സമാപ്തം.

ഉദ്ധാപന്താനാഹനദിദാനം.

൧. വാതവിൻമൂത്രജംഭാശ്ര ക്ഷവോൽഗാരവമിന്ദ്രിയ

கிறித்தவோபாசனரிடமும் யூதோபாசனரிடமும்

கொஞ்சாதிபுள்ள வாயு உடம்பொன்ற புரந்துபோகவேண்டும் என்கிற அபாயவாதம்
மென்மேலும் உலர்ந்திருப்பதால் தோலுக்கு போகவேண்டும் என்கிற உலர்ந்தவாதமென்னும் பரஸ்பர
இயக்கமொன்றை எந்த வரலாறுகளையும் புவிக்குறிக்கும்படியும் மூலத்தின்படியும் கேட்டவையுமே
யும் கண்ணுறிவிக்கும்படியும் உருவியுள்ளனவாயும் பூவகத்தின்படியும் மந்திரியுமே மூலத்தி
ன்படியும் பிழைப்பதற்குரிய, தனித்தனிப்பட்டவையாகவும் மூலத்தின்படியும் உருவியுள்ளனவாயும்
மேலும் உலர்ந்தவாதம் உருவியுள்ளனவாயும் உருவியுள்ளனவாயும் உருவியுள்ளனவாயும்

൨. വാതമൂത്രപുരീഷാണാം സംശോദ്ധ്വമാനം ക്ഷീരോത്സാ

ഭാരതവാതജ്യാശ്ചാന്യേ രോഗാഃസ്തുപാതനീഗ്രഹാൽ

വേതനത്തു കൂടുതൽ വരുത്തിനും മൂലത്തിനും മലത്തിനും തടവും വയരുംകൂട്ടം ഇന്ദ്രിയങ്ങൾ പുറം വയറു വസ്തി ഈ പ്രദേശങ്ങളിൽ വേണയും വയറിൽ കത്തിനോ വു വേണ മുതലായ രോഗങ്ങളുണ്ടാകും.

൩. അഭോപശ്ചരൈവരികുന്തികാച

സംഗമപുരിയ സ്വതന്ത്രമാൽ പാതഃ

ഉദ്ധവത്താനാഥനിഭന്ദനം (൧൧൩)

പുരീഷമാന്യദമവാനിരേതി.

പുരീഷവേദമേഭിമതേനരസ്യ.

മലത്തിന്റെ വേഗത്തെ തടുത്തൽ വയറിൽ പൊടപൊട എന്ന ശബ്ദവും വേദനയും അരിഞ്ഞു നോവുകയും മലത്തിന്റെ തടവും വായുവിന്നു ഉൾലാപഗതിയും വഴിയിൽ കൂടി മലത്തിന്റെ വരവും ഉണ്ടാകും

൭. വസ്തിമേഘനയോശ്ശുലം മുതുകുച്ഛ്രംശിശോരുജാ
വിനാമോവംക്ഷണനാഥ സ്വാല്പിംഗമുതനിഗ്രഹേ

മുതത്തെ തടുത്തൽ വസ്തി മിക്കയും ലിംഗത്തിലും വേദനയും മുതുകുച്ഛ്രവും തലവേദനയും മുറിവിവരകയും ഒടികളിൽ വീർപ്പും ഉണ്ടാകും.

൮. മന്ത്യാമമുസ്തംഭോരോപികാശ
ജുംഭോവാമാതാൻപവനാത്മകാഃസ്യഃ
തഥാക്ഷിനാസാവസനാമന്യാശ്ച
ഭവതിതീപ്രാസ്സഹകണ്ഠഭോതൈഃ

കോട്ടുവായേ തടുത്തൽ കഴുത്തിന്റെ പിന്നിലുള്ള തൈരുകൾക്കും കഴുത്തിന്നും ചലനഭാവവും വാതസംബന്ധങ്ങളായ ശിരഃശാഗളങ്ങളും നസംശാഗളവും നേത്രശാഗളവും മുഖശാഗളവും കണ്ഠശാഗളവും ഉണ്ടാകും ഇവയൊക്കെയും കുറിനങ്ങളായിരിക്കയും ചെയ്യും-

൯. അനന്ദജംവാചുഗമശോകജംവാ
നേത്രോദകംപ്രാപ്തമുഞ്ചതോഹി
ശിരോഗുരുതപന്നമനാമയാശ്ച
ഭവതിതീപ്രാസ്സഹപിനസേന.

ആനന്ദാകാശംശോകാകാശംശോ ഉണ്ടാകുന്നതായ കണ്ഠനിമിത്തം തടുത്തൽ തലയ്ക്കു കനവും നേത്രശാഗളവും പിനസയും ഏഘ്രാഗളവും അരുചിയും ഉണ്ടാകും ഇവയും കുറിനങ്ങളായിരിക്കും

൧൦. മന്ത്യാസ്തംഭോരച്ഛുല മർദ്ദിതാഭ്യാവഭേദൈഃ
ഇന്ദ്രിയാണാഞ്ചൈന്ദർബ്ബാപ്തം ക്ഷവഥസ്സഗ്രാഭിധാണാൽ.

തുമ്പലിനെ രോധിച്ചൽ കഴുത്തിന്റെ പിന്നിലുള്ള തൈരുകൾ സ്തംഭിക്കയുംതലവേദനയും; അർദ്ധിതമെന്ന വാതാഗ്രാധിയും അർദ്ധാപഭേദമെന്ന തലവേദനയും ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്കു ബലഹാനിയും ഭവിക്കും

൧൧. കണ്ഠാസ്തപുണ്ണതപതീവതോഃ
കുജശ്ചാവാഭോരഥ ചാപ്രവൃത്തിഃ
ഉത്ഗാരവേദമേഭിമതേഭവതി
ഭോമാരാവികാശഃ പവനപ്രസൃതഃ

ഏവക്കത്തെ തടുത്തൽ കഴുത്തിന്നും മുഖത്തിന്നും പൂണ്ണതയും അതിയായ കന്തിനോവും പറഞ്ഞൽ തിരിയായ്കയും ശ്വാസത്തിന്നു തടവും ഇക്കിടതുടങ്ങിയകരങ്ങളായ പലച്ചുരധികളും ഉണ്ടാകും

൧൨. കണ്യുകോരാരുചിവ്യാന ശോഥപാഞ്ചധാമജപരാഃ
കാഷ്ടപിസർപ്പാളാസാ മർദ്ദിനിഗ്രഹജാഗദാഃ

മർദ്ദിക്കണമെന്ന തേന്നവേദം മർദ്ദിക്കൽ അതിനെ തടുത്തൽ ചൊരിച്ചിലും വട്ടത്തിലുള്ള ഒരുമാതിരി പ്രണവും അരുചിയും ദ്വംഗമെന്നമുഖാഭംഗവും നീരു പാഞ്ചദശഗളവും ജപവും കഷ്ടവും വിനാശവും നെഞ്ഞുകലിപ്പമുണ്ടാകും.

൧൩. മുത്രാരയേവൈഗുദമുച്ഛയോശ്ച
ശോഥോരുജാമുതപിനിഗ്രഹശ്ച

(൧൧൨) ഉദാഹരണാനുമാനം

ശുക്രാശ്മരീതസ്ത്രവണംഭവേച്ച
തേതേവികരാവിഹതേചശുക്രേ.

ഒരു മറ്റുകുലത്തിങ്കലോ വേറെ വല്ല പ്രകാരത്തിലോ ഇക്കും പുറപ്പെടുന്ന സമയം അതിനെ തടുത്താൽ വസ്ത്രീയിലും ഗുദത്തിലും പക്ഷണത്തിലും നീരും വേദനയും മൂത്രത്തിന്നു തടവും ശുക്രാശ്മരിയും ഇക്കുസാധുവു. ഇക്കുസംബന്ധങ്ങളായ പല വികാരങ്ങളും ഉണ്ടാകും.

൧൧. തന്ത്രാശ്മരദ്വാവതചിശ്രമശഃ

ക്ഷുദ്രാഭിച്ഛാതാൽകൃശതാ ചദൃഷ്ടേഃ

കണ്ണാസ്യശോഷഃശ്രവണാവരോധ

സ്തന്തുസ്താവിഹാതാദ്ഘ്രേവ്യമാച

൧൨. ശ്രാന്തസ്ത്രനിശ്വാസവിനിശ്രമേണ

ഘഭ്രോഗമോഹാവപവാചിശ്രന്തഃ

ജംഭാംഗമർദ്ദോക്ഷിരിരോതിജാഡ്യം

നിദ്രാഭിഹാസമേവാചിശ്രന്താ.

വിശപ്പിനെ തടുത്താൽ മടിയും ദേഹത്തിന്നു കഴപ്പും അരുചിയും തളർച്ചയും കണ്ണിന്റെ പ്രസാദത്തിന്നു കുറവും ഉണ്ടാകും.

തണ്ണീർഭാഹമുണ്ടാകുമ്പോൾ ഒരു ജന്മം കുടിക്കാതെ അതിനെ തടുത്താൽ തൊണ്ടയും വായയും ഉണങ്ങുകയും ചെലിടുകയും ചെയ്യും ഹൃദയപീഡയും ഉണ്ടാകും- തളർച്ചകൾക്കു ക്രമപ്രകാരമല്ലാതെ ശ്വാസം പുറപ്പെടുവിക്കാതെ അതിനെ വിടാതെ തടുക്കുന്നവന്നു ഛാദ്രാഗവും മോഹവും തുരവും ഉണ്ടാകും. നിദ്രയെ തടുത്താൽ കോട്ടാരവും ദമനനാശി നോക്കയും നേരവും ശിരസ്സു കനത്തതിടന്നു എന്നു നോക്കുകയും മടിയും ഉണ്ടാകും.

ശുക്രാദിക്ഷിപിതവശോദാവർത്തം.

൧൩. വായുഃകുഷ്ടാശ്വാശോരൂഢൈഃ കഷ്ടാർക്കടുതിക്കതൈഃ

ഭോജനൈഃക്ഷിപിതസ്തദ്യ ഉദാഹരണകരോതിച

൧൪. വാതമൂത്രപുരീഷാസു കഫമേദോവഹാനിവൈ

സ്രോതാഃസ്യദാവർത്തയതി പൂർവ്വഞ്ചോതിവർത്തേൽ

൧൫. തത്ത്വോദ്ദാപസ്തിശ്രുവാന്തോ ഘല്ലാസാന്തിപീഡിതഃ

വാതമൂത്രപുരീഷാണി കൃച്ഛ്രശ്രണലഭേതനഃ

൧൬. ശ്വാസകാസപ്രതിശ്ചായ ദാഹമോഹതാപാജപമാൻ

വമിഹിക്കാശിരോമാന മനഃശ്രവണവിഭ്രമാൻ

൧൭. ബഹുനന്ത്യാശ്ചലഭതേ വികാരാൻവാതകോപഹാൻ.

തൃഷ്ണങ്ങളായിരിക്കുന്ന ഭോജനങ്ങളെക്കൊണ്ടും ചവത്തും എരിച്ചും കച്ചും ജ്വരിക്കുന്ന ഭോജനങ്ങളെക്കൊണ്ടും കോശാന്തത്തിങ്കലു വായു കേശിച്ഛു പെടുന്നതവ ഉദവർത്തത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു എങ്ങിനെ എന്നാൽ വാതഃതത്വം മൂത്രഃതത്വം പുരീഷത്തെയും രക്തത്തെയുംകു ഫത്തെയും മേദസ്സിനേയും വമിച്ചിരിക്കുന്ന സ്രോതസ്സുകളെ ആവാണാലെയ്ക്കിട്ടു പുരീഷത്തെ ശോഷിപ്പിക്കും അതു ഫേതുവായിട്ടു ഹൃദയത്തിങ്കലും വസ്ത്രീയിലും വേദനയും നെഞ്ചു കലിപ്പും അശ്രദ്ധയും ഉണ്ടാകും. അധഃവായു മലം മൂത്രം ഇവയെ കുഴുപ്പെട്ടു പ്രവർത്തിപ്പിക്കും ശ്വാസം, കാസം, പീനസ, ദാഹം, മോഹം, തണ്ണീർഭാഹം ജപം മർദ്ദി ഇതിൽ ശിരോരോഗം ചിത്തഭ്രമം ചെലിയടപ്പു ഇവയുണ്ടാകും. വാതകോപങ്ങളായവേദന ലരോഗങ്ങളും ഉണ്ടാകും. ഉദവർത്തത്തിന്റെ സംബന്ധമുള്ളതും സൂത്രത്തിൽ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതിനെ ഇവിടെ ചേർക്കുന്നു. തുണ്ണാർദ്ദിതം പരിച്ഛിച്ഛം ക്ഷീണം ശ്രവണപ്രഭൃതം ശക്തപ്രമത്തം മതിഭിന്നഭാവത്തിനുമുൽസൃഷ്ടേൽ ഉദാഹരണമുള്ളവന്നു തണ്ണീർഭാഹം കൊണ്ടു പീഡയും വല്ലതായ ക്ലേശവും ക്ഷീണവും അസഹനീയമായ വേദനയും ഉണ്ടായാൽ അവനെ വൈദ്യൻ ഉപേക്ഷിക്കണം മലം മർദ്ദിക്കുന്നവനെയും ഉപേക്ഷിക്കണം.

ഗുണനിദാനം (ഫമത)

ആനന്ദ ലക്ഷണം.

അമംശകൃപാനിചിതക്രമേണ

ഭൂയോപിബലംവിഗുണാനിലേന

- ഫ. പ്രവർത്തനാനയമസ്വപ്നം വികാരമാനാമമുദാരതി
തസ്തിർഭവന്ത്യാമസമുത്ഭവേതു തുഷ്ണാപ്രതിശ്രായശിരോവിദാദാഃ
൧൯. അമാശയേശ്ശുചമഗ്നോഗുരതം ഹൃൽസംഭവേഗാവിപാതനഞ്ച
സ്തംഭേകട്ഠപ്രാപ്തപുരീഷമുത്രേ ശുദ്ധോമമൂർച്ഛാശക്തശ്ചമർദ്ദി
൨൦. ശോമശ്ചപകാശയജ്ഞേവതി തഥാലസോക്താനിചലക്ഷണാനി

ആമരമലമര ക്രമേണ വരവിൽ വർദ്ധിച്ചുകൊണ്ടുപിന്നെ ഗുണലീനനായിരിക്കുന്ന വായുവിനാൽ വിബലമായിട്ടു പ്രവൃത്തിയില്ലാതെ കിടക്കും. ആ രോഗത്തെ ആനന്ദമെന്നു പറയുന്നു. ആമാശയവുമായിട്ടുണ്ടാകുന്ന ആനന്ദത്തിന്നു തണ്ണീർഭവവും പിന്നസവും ശിശോവിദാദയും അമാശയത്തിങ്കൽ വേദനയും ഗുരുത്വവും ഹൃദയസ്തംഭവ്യാഘ്രവകുലിലായ്കയും അരപ്രദേശത്തിന്നും പെഷ്ഠത്തിന്നും മലമുത്രകുടാർക്കും സ്തംഭവ്യാവേദനയും ഇന്ദ്രിയസാരവും മലത്തിന്റെ മർദ്ദിയും ഉണ്ടാകും. പകാശയത്തിങ്കൽ ആനന്ദം ഉണ്ടായാൽ നീരു അലസകമെന്ന രോഗത്തിന്നു പറയപ്പെട്ട ലക്ഷണങ്ങളും ഉണ്ടാകും.

ഇതി കേശവദേശികകൃതൗ സാരചക്രികാഖ്യാനേ

മാധവനിദാനവ്യാഖ്യാനേ ഉദാവർത്തനാദനിദാനം

സമാപ്തം.

ഗുണനിദാനം.

൧. ദുഷ്ടാവാതാദയോത്സൃഗ്മം മിഥ്യാഹാരവിഹാരതഃ
കുർവ്വതിപഞ്ചധാഗുണം കോഷ്ഠാന്തർഗ്രാഹിത്വപിണം.

൨. തന്മ്യപഞ്ചധാധംസ്വാനം പാർശ്വാഗ്നാനഭിവസ്തയഃ

അപരമൃദംഗം മേന്മവായിട്ടും തന്റെ അഗ്നിക്കുലത്തിന്നു തക്കതല്ലാത്തു കോഷ്ഠം മേന്മവായിട്ടും ദേഹബലത്തിന്നു തക്കമല്ലാത്തുള്ള കർമ്മമേന്മവായിട്ടും വാതരോഗങ്ങൾ ഏറ്റവും ദുഷിച്ചു ഉദാത്തിന്റെ അന്തർഭാഗത്തിൽ ഗ്രാഹിത്വപരമായ ഗുണത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. അതു വാതംകൊണ്ടും പിത്തംകൊണ്ടും കഫംകൊണ്ടും സന്നിപാതംകൊണ്ടുംകൊണ്ടും സംഭവിക്കുന്നതുകൊണ്ട് അഞ്ചുവിധമാകുന്നു അതിന്നു രണ്ടു പാർശ്വാഭാഗങ്ങൾ ഏയം നാഭി വസ്തി ഇങ്ങിനെ അഞ്ചു സ്ഥാനങ്ങളുമുണ്ട്.

സമാന്യഗുണരൂപം.

ഏകാന്ദ്യോരന്തരേഗ്രന്ഥി സഞ്ചാരീയദിവാചലഃ

വ. വൃത്തശ്ചയാപചയവാൻ സഗുണഇതികീർത്തിതഃ

ഏകയത്തിന്റെയും നഭിയുടേയും മദ്ധ്യത്തിൽ (നാഭിക്കും വസ്തിക്കും സാമീപ്യമുള്ള തുകണ്ടു നഭി, വസ്തിയങ്ങെന്നും ഗ്രാഹിക്കും ഏകസംശ്ലേഷരന്തരേ എന്നു പരാന്തരമുണ്ടു) മുഴപോക്കെയും ഏകത്തോടുകൂടിയും കൂടാതെയും പുത്തരയും ചിലപ്പോൾ വർദ്ധിച്ചും ചിലപ്പോൾ കുറയിച്ചും ഉണ്ടാകുന്നതിന്നു ഗുണമെന്നു പേർപറയപ്പെടുന്നു. രക്തഗുണത്തിന്റെ സ്ഥാനം ഗർഭാശയമകുന്നു. അതിന്റെ ഗുണം മേല്പറയപ്പെട്ട പാർശ്വാഭാഗംകൊണ്ടു സിദ്ധിച്ചിട്ടുണ്ട്.

സപ്തസൈർജ്ജയതേദോദൈസ്സമസൈർമപിചോച്ഛ്രിതൈഃ

൨. പുരുഷാണാംതഥാസ്ത്രീണാം ജ്ഞേയാരക്കേതചാചരഃ

(ചംച) ഗുണനിദാനം

ഗുണം വാതാദിദോഷങ്ങളിൽ ഓരോന്നുകൊണ്ടും വാതവിത്തകർഷണങ്ങളെക്കൊണ്ടും പുരുഷന്മാർക്ക് ഉണ്ടാകുന്നു. സ്ത്രീകൾക്ക് രക്തംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്നു. അതു അന്യമായിട്ടുള്ളതുമാകുന്നു. രക്തം പുരുഷന്മാർക്ക് സ്ത്രീകൾക്ക് ഉള്ളതുകൊണ്ട് രക്തഗുണം പുരുഷന്മാർക്ക് വാതമാകുന്നു. ഭട്ടാരഹരിയന്ത്രൻ പറയുന്നു. ക്ഷാരപാണിയും അപ്രകാരംതന്നെ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. അദ്വൈതത്തിന്റെ ഒരു ശ്ലോകം താഴെ ചേർക്കുന്നു “സ്ത്രീണാമർത്ഥവജ്രാഗുരോനപുംസാമുപജായന്തേ അന്യസ്വസ്വഗ്ഭവോഗുരഃ സ്ത്രീണാംപുംസഞ്ജയേതേ” ഇതിന്റെ സാരം സ്ത്രീകൾക്ക് ആർത്തവം യോതുവായിട്ടു ഗുണം ഉണ്ടാകുന്നു; പുരുഷന്മാർക്ക് ഉണ്ടാകുന്നില്ല എന്നും രക്തം യോതുവായിട്ടുള്ള ഗുണം സ്ത്രീകൾക്ക് പുരുഷന്മാർക്കുണ്ടാകുന്നു എന്നുമാകുന്നു. ഇതുണ്ടെല്ലെങ്കിൽ ശ്ലോകത്തിൽ രക്തം എന്നു കാണുന്നതു ആർത്തവമാണെന്നും സ്ത്രീകളിൽ കാണുന്ന രക്തഗുണം ആർത്തവം യോതുവായിട്ടു സംഭവിക്കുന്നതാണെന്നും ആർത്തവജായ ഗുണം പുരുഷന്മാർക്ക് സംഭവിക്കുന്നതല്ലെന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊള്ളണം.

ഗുണത്തിന്റെ പൂർവ്വരൂപം.

൫. ഉൽഗാഠവാഹുപ്രപുരീഷബന്ധ
രൂപപ്രകൃതിമതപാത്രവികുജനാനി
ജ്വരോപമാജ്ജ്വലാനമപകതിശക്തി
താസന്നഗുണസ്വഭവതിചിഹ്നം.

ഗുണം ഉത്പാദിപ്പാൻ പോകുന്നവർക്ക് അധികമായ ഏതെങ്കിലും മലബന്ധവും അന്നഭോജനവും സാമർത്ഥ്യത്തിന്നു കുറവും കടലിറപ്പുവയറിവ് പൊട്ടുപൊട്ടലും വയർ ചീർപ്പും അഗ്നിമാന്ദ്യവും ഉണ്ടാകും.

ഗുണസാധാരണരൂപം.

൯. അരുചിഃകൃച്ഛ്രചിന്താർത്ഥം വാതതാത്രവികുജനം
അന്നാഹാരശ്വാലംപവാഗതപം സ്വപ്നാഗുണസ്വഭവേൽ.

അരുചി മലമൂത്രങ്ങളുടെ വിസർജ്ജനത്തിലും അധോവാഹുവിന്റെ ഗതിയിലും പ്രയാസം കടലിറപ്പ് വയറുവീർപ്പ് ഏതെങ്കിലും ഇവയൊക്കെയും എല്ലാ ഗുണങ്ങളിലും ഉണ്ടാകുന്നവയാണെന്നു അറിഞ്ഞുകൊള്ളണം.

വാതഗുണഭേദം.

൭. ത്രുകാണപാനംവിഷമാതിമാത്രം
വിചേഷ്ടനംവേഗവിനിഗ്രഹശ്ച
ശോകാഭിമാന്ദാതാതിമലക്ഷയശ്ച
നിരന്നതാലാനിലഗുണഭേദഃ

ത്രുകങ്ങളായിരിക്കുന്ന അന്നപാനങ്ങളെ സേവിക്കുകയും വിഷമാദിയോ അതിമാത്രമോ ഭക്ഷിക്കുകയോ ഓടുക ചാടുക മുതലായ ദ്രവഭക്ഷണഭേദമായ കർമ്മത്തെപ്പറ്റിയും അധോവാഹാമുതലായ വേഗങ്ങളെ അടയ്ക്കുകയോ ഓടുകയോ ചെയ്യുമുതലായവ സംഭവിക്കുകയും വിരോധനാദികളെക്കൊണ്ടു അധികമായി മലത്തെക്കുറിച്ചിരിക്കുകയും അന്നത്തെ ഭക്ഷിക്കാതിരിക്കുകയും ചെയ്താൽവാതഗുണം ഉണ്ടാകുന്നു.

വാതഗുണലക്ഷണം.

൧. യഃസ്ഥാനസംസ്ഥാനജ്ജാവിഷ്ണു
വിഡ്വാതസംഗംഗലവക്ത്രശോഷം
ശ്വാവാതജനതപംശിശിരജപരഞ്ച
ഛർദ്ദിക്ഷിപാർശ്വധംസശിരോരുജഞ്ച.
൯. കരോതിജീണ്ണേതപധികംപ്രകോപം
ഭൂകേതമുദൃതപംസമുചൈതിയശ്ച

ഗുണനിമിത്തം (൧൧൭)

വാതാത്മ്യഗുണോപശാന്തതയുക്തം

കാഷായതിക്ഷണകൃത്യോപശാന്തതേ.

വാതഗുണം മിലപ്ലോകം നാഭിയിലും മിലപ്ലോകം പാർശ്വഭാഗങ്ങളിലും മിലപ്ലോകം വസ്തിയിലും ഉണ്ടാകാം. അതു മിലപ്ലോകം അല്പമായും വലുതായും പൃത്തമായും ദീർഘമായും ഇരിക്കും. വേദന മിലപ്ലോകം കുറഞ്ഞും മിലപ്ലോകം കൂടിയുമിരിക്കും.

മലത്തിന്നും അധോവായുവിന്നും തടവുണ്ടാകാം. വാതഗുണമുപശാന്തത കഴുത്തുമുഖവും ശരീരത്തിലും ദേഹത്തിലും കരളുകളിലും മുഖത്തിലും ശിരസ്സിലും വേദനയുണ്ടാകും. ഭക്ഷിക്കപ്പെട്ട അന്നം ദഹിച്ചാൽ വേദനയുണ്ടാകുകയും അധികൃഷ്ടം ഭക്ഷണം കഴിഞ്ഞയുടനെ വേദനയുണ്ടാകുകയും ഉണ്ടാകും. വാതഗുണത്തിന്നു തൃക്കുലയും ചവന്തും കപ്പും എരിച്ചും ഇരിക്കുന്ന പദാർത്ഥം വിശേഷമാകുന്നു.

പിത്തഗുണമേകത.

൧൦. കടപമൃതീക്ഷ്ണോഷ്ണവിഭാവിരൂക്ഷ

ക്രോധാദിമദ്യാക്കുഹതാരസേവാ

അമാഭിവാതോന്മധിരഞ്ചദുഷ്ടം

ചൈത്തന്യഗുണസ്വനിമിത്തമുക്തം

എരിവും പുളിച്ചുമുള്ള പദാർത്ഥത്തെയും തീക്ഷ്ണമായും ഉഷ്ണമായും ഉച്ഛ്വേദിക്കുന്നതായും ക്രോധത്തെയും ഇരിക്കുന്ന പദാർത്ഥത്തെയും സേവിക്കുമ്പോഴായിട്ടും ക്രോധം മോഹവായിട്ടും അധികമായ ചട്ടുപനം ചെയ്തുകൊണ്ടുവായിട്ടും വെയിൽ കൊടകുമ്പോഴായിട്ടും തീക്ഷ്ണകരമായായിട്ടും അജീർണ്ണം മോഹവായിട്ടും പതനോദ്ഭവിച്ചോ ഭവിക്കുമ്പോഴായിട്ടും പിത്തഗുണമുണ്ടാകുന്നു. ദുഷ്ടമായ ഭക്ഷണവും പിത്തഗുണത്തിന്നു കാരണം.

പിത്തഗുണാക്ഷണം.

൧൧. ജഘാപിപാസാപനോന്മഥാശ

ശാശ്വതലംമരജ്ജീവ്യതിഭേദജനേച

സ്വേദോചിദാഹോവൃണവച്ചഗുണ

സ്വർശാസഹസ്രൈ പത്തീകഗുണരൂപം.

പിത്തഗുണത്തിന്റെ ലക്ഷണം പനി, തണ്ണീർദ്രാഹം മുഖവും ശരീരവും ചുവന്നിരിക്കുക എന്നും ദഹിക്കുന്ന സമയം വലുതായ വേദനയുണ്ടാകുക, വിയപ്പ്, ചൂട്, ബ്രണം എന്നപോലെ തെളിഞ്ഞ് സമീകൃതമായ ഉപവയംകുന്നു.

കഫഗുണത്തിന്റെയും സന്നിപാതഗുണത്തിന്റെയും ഫേതു.

൧൨. ശീതഗുണസ്ഥിമ്ലമചേഷ്ഠനഞ്ച

സംഘോഷാപ്രസപചനംദിവാച

ഗുണസ്വരേതഃകഫസംഭവസ്വ

സ്വപ്നസുഷുപ്തോനിമയാത്മകസ്വ

ശീതമായും ഗുണമായും സ്ഥിരമായും ഇരിക്കുന്ന പദാർത്ഥത്തെ ഭക്ഷിക്കുകയാതെ കർമ്മത്തെയും ചെയ്യാതിരിക്കുക തുടങ്ങിയ ഭക്ഷിക്കുക പകൽ ഉറങ്ങുക ഇവനിമിത്തമായി കഫഗുണമുണ്ടാകുന്നു. സ്ഥിരഗുണത്തിന്നു വാതഗുണ ദികളുടെ കാരണമത്രേ കാരണം.

കഫഗുണലക്ഷണം.

൧൩. സ്നൈമിത്വശീതജഘാശാശ്വാസ

ഘൃല്ലാസകാസാത്മിതാശ്വാസാണി

ശൈത്യംശ്വാശ്വാകുറീനോന്നതതം

ഗുണസ്വരൂപാണികഫാത്മകസ്വ.

(പ്രശ്നം) ഗുണനിർവ്വചനം

കഥാഗുണത്തിന്റെ ലക്ഷണം ഗുണത്തിന്നു ഇളക്കമില്ലായ്മ ശീതജ്വരം മോത്തിന്നു തളർച്ച, നെഞ്ഞു കലിപ്പു, ചുമ, അരുചി, ശരീരത്തിന്നു കനം ശൈത്യം അല്ലമായ വേദന, ഗുഹം കുറിയായും ഉന്നതമായും ഇരിക്കു ഇവയാകുന്നു.

സംസ്കൃതഗുണലക്ഷണം.

- പ്രശ്നം. നിമിത്തരൂപാബ്ജപലഭൂതന്മേ
ദപിദോഷജ്ഞോഷബലാബലബല
വ്യാമിശ്രവിംശാനപരാശ്ചഗുണാം
സ്മിന്നാദിശേഷൈഷാകല്പനാത്മം.

രണ്ടു ദോഷങ്ങൾ മേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന ഗുണങ്ങളിൽ അവയുടെ മേതുകളേയും ലക്ഷണങ്ങളേയും ദോഷങ്ങളുടെ ബലാബലങ്ങളേയും അറിഞ്ഞു ഭൗതികങ്ങളെ ഉപയോഗിക്കുന്നു. അപ്രകാരമുണ്ടാകുന്ന മൂന്നു ഗുണങ്ങൾക്കും വാതഗുണത്തിന്റെയും പിത്തഗുണത്തിന്റെയും കഥാഗുണത്തിന്റെയും ലക്ഷണങ്ങൾ സമ്മിശ്രങ്ങളായി കാണപ്പെടും.

സന്നിപാതഗുണലക്ഷണം.

- പ്രശ്നം. മഹാതജ്ജ്വാലാപരീതമശ്വൽ
ഘനോന്നതംശീശ്രവിദാഹിദാരുണം
മനശ്ശരീരഗതിബലാപഹാരിണം
ത്രിദോഷജ്ഞമസാധ്യമാദിശേൽ.

സന്നിപാതഗുഹം വലിയ വേദനയോടും ഉഷ്ണത്തോടും കൂടിയും കല്ലുപോലെ കഠിനമായും ഉന്നതമായും ഇരിക്കും. അതു പൊട്ടുന്നതുപോലെ പാകം വരുന്നതും ഭയങ്കരവും മനസ്സിന്നു വൈകല്യത്തെയും ശരീരത്തിന്നു ക്ലേശപത്തെയും വൈവർണ്ണ്യത്തെയും ജ്വരംഗീകരിക്കുവൈകല്യത്തെയും ഉണ്ടാക്കുന്നതും ബലത്തെ നശിപ്പിക്കുന്നതുമായിരിക്കും. ഈ ഗുഹം അനുഭവ്യമാകുന്നതും അറിഞ്ഞുകൊള്ളണം.

രക്തഗുണലക്ഷണം.

- പ്രശ്നം. നവപ്രസൂതാമിതഭോജനാത്യാ
യാചാമഗർഭംവിസൃജേദതത്ത്വവാ
വായുർമാതാപ്രാപരിഗൃഹ്യരക്തം
കരോതീഗുഹംസതജ്ജ്വാലാപരീതം
പ്രശ്നം. പൈത്തസ്യലിംഗേനസമാനവിംശ
വിശേഷണഃശ്വാപ്തപരംനിബോധ
യഃസ്തദന്തേപിണ്ഡിതഘോരനാശൈ
ശ്ചിതൽ സശ്വലസ്സമഗർഭവിംശ
സരോധിശ്ചസ്മിദപ്രാപ്തവഹ്നോ
മാസേവ്യതീതേദദോമേചികിത്വഃ

പ്രസവിച്ചുകിടക്കുന്ന സമയത്തിലൊ ഗർഭം അലസുന്ന സമയത്തിലൊ രജസ്സുപലയത്തിലിരിക്കുന്ന സമയത്തിലൊ സ്ത്രീ അപരമ്യങ്ങളായ പദാർത്ഥങ്ങളെ ഭക്ഷിച്ചാൽ വായു കോപിച്ചു അവളുടെ രക്തത്തെ തടഞ്ഞു നിറുത്തി ഗുഹത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു- അതിന്നു വേദനയും ഉഷ്ണവും പിത്തഗുണത്തിന്റെ ലക്ഷണങ്ങളും ഉണ്ടാകും വേദനയും ലക്ഷണങ്ങളുണ്ടാവാം. അവയവങ്ങളോടുകൂടിയതും വേദനയോടുകൂടിയതും പിണ്ഡകോശമായിട്ടുകാലംകഴിയുമ്പോൾ ഒന്നിളകും. വായുവിർജ്ജക, പലപദാർത്ഥങ്ങളിൽ ആഗ്രഹം ജനിപ്പുക മുലകളെ കറുക്കുക മുലയിൽ പാലുണ്ടാകു ഇത്യാദി ഗർഭലക്ഷണങ്ങളും ഉണ്ടാകും. രക്തഗുഹംസ്ത്രീകൾക്കു മറ്റൊരാളെ ഉണ്ടാവു. സ്ത്രീ ശബ്ദപ്രയോഗമുണ്ടാകിലും കമാരികൾക്കും അതിവൃദ്ധകൾക്കും ഈ ഭീന്നു ഉണ്ടാകയില്ല. കമാരികൾക്കു രജസ്സില്ല. അതിവൃദ്ധകളുടെ രജസ്സിന്നു ക്ഷയമുണ്ടു്. ഇത

ഗുണനിദാനം (൧൧൯)

ഒരു അവർക്കു രക്തഗുരുമുണ്ടാകാതിരിപ്പാനുള്ള കാരണം. രക്തഗുരുമുണ്ടായി പത്തുരണ്ടാംകുഴിഞ്ഞതിന്റെ ശേഷമാകുന്നു അതിന്നു ചികിത്സിക്കേണ്ടതു. പത്തുരണ്ടാംസംവരെ ഗർഭമോ രക്തഗുരുമോ എന്നുള്ള സംശയമുണ്ടാകും. ഗർഭം കൂടുകൂടെ കുരചരണാദ്യവയവങ്ങളോടുകൂടിയും വേദനയോടുകൂടാതെയും ഇളക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കും ഗുരുമാകട്ടെ; കുരചരണാദ്യവയവങ്ങളോടുകൂടാതെയും വേദനയോടുകൂടിയും ഒട്ടകുരം കഴിയുമ്പോൾ ഒന്നിളകും. ജന്തുക്കളെ മേല്പറഞ്ഞ സംശയത്തെ നിവർത്തിച്ചു ചികിത്സിക്കുമെന്നിരുന്നാലും പതിനൊന്നാംമുദ്രസത്തിൽ ചെയ്യുന്നതായ ചികിത്സയും ഗർഭശയത്തിന്നു ദോഷാവഹമല്ലായ്കയായ അപ്രകാരം ചെയ്യാവുന്നതാകുന്നു.

അസാധ്യലക്ഷണം.

- ൧൯. സഞ്ചിതഃകൂടശോഗുരോ മഹാവസ്തുപരിഗ്രഹഃ
കൃതമുഖസ്സിരാനലോ യദാകൃമ്നുവോത്ഥിതഃ
- ൨൦ ദൈർബ്ബല്യാതചിഹ്നല്ലാസ കാസമർദ്ദൃതമിമപരൈഃ
തൃഷ്ണാതന്ത്രാപ്രതിഗ്രാഹൈ യുഷ്മതേനസസിദ്ധ്യതി
- ൨൧. ഗുഹീതപാസജപരശ്ചാസ മർദ്ദ്യതീസാരപീഡിതം
ഘൃണാഭിഹസ്തപാദേഷു ശോമഃകർഷതിഗുണിനം.
- ൨൨. ശ്വാസശുദ്ധംപിപാസാന്ന വിദോഷോഗുഹീമൂഢതാ
ജാതദേഹ്വൈലതപഞ്ച ഗുണിനോമരണായവൈ.

കൂടമണവർദ്ധിച്ചതായഗുരുവായറ്റ് കുമ്പുവൻ വൃഹിച്ചും അന്യധാരകളെആശ്രയിച്ചും വളരെ ഞെമ്പുകൾക്കു കൂടിയും ആദ്യ എന്നപോലെ പെറഞ്ഞിടുമിരിക്കും അതിന്നു ദർബ്ബവതയും അരുചിയും നെഞ്ഞുകലിപ്പും ചുമയും മർദ്ദിയും അരുചിയും ജപരവുന്തണ്ണാർ ദ്രാമവുന്ദിയും പിന്നസവുവുണ്ടാകും. അതു അസാധ്യമാകുന്നു. ജപരം ശ്വാസം മർദ്ദിഅതിസാരം ഇവയെക്കൊണ്ടു പീഡയും ഹൃദയത്തിങ്കലും നാഭിയിങ്കലും കൈകളുങ്കലും നീരും ഉള്ള ഗുരുരോഗി മരിക്കും. ശ്വാസവും ശുദ്ധവും തണ്ണീർഭരവും അന്നഭോജവും മുഴുവനും ഉൾക്കുന്ന ഗുരുത്തിന്നു കാരണംകൂടാതെ ലയവും ബലഹീനിയും ഉള്ള ഗുരുരോഗിയും മരിക്കും- അന്തവിദ്യ, പക്ഷതയെ പ്രാപിക്കുന്ന ഗുരും ആശ്രയമോവാ മേതുവായിട്ടു പക്ഷതയെ പ്രാപിക്കുന്നില്ല അതിനെ അനുസരിച്ചു സൂത്രതവചനവും കാണപ്പെടുന്നു ന വിഷയസംസ്കീർണ്ണവിദ്യനിസ്സന്നിദ്ധന്മാർ ഗുരുസ്തീക്ഷ്ണിഭോജേജ്ജവിദ്യയിൽക്കും സശോണിതേ വിദ്യയിലുപമൃതേതസ്തമേൽ ഗുരുത്വപിന്നപമൃതഗുരുനിബന്ധനത്തോടുകൂടാതെയും വിദ്യനിബന്ധനത്തോടുകൂടിയുംഇരിക്കുന്നു. ഗുരും തന്റെ ഉല്പത്തിൽ കുരചരണായ ദോഷത്തെ ആശ്രയിച്ചു ഘടിതിചെയ്യുന്നു. വിദ്യയിൽ സംസാരത്തെ ആശ്രയിച്ചു ഘടിതി ചെയ്യുന്നു. അതിനാൽ വിദ്യയിൽ പക്ഷതയെ പ്രാപിക്കുന്നു. ഗുരും പക്ഷതയെ പ്രാപിക്കുന്നമില്ല.

ഇതി കേശവദേശികളുതെ സാരചന്ദ്രികാഖ്യാനേ
മാധവനിദാനപ്രാഖ്യാനേ ഗുണനിദാനം
സമാപ്തം.

ഘോശനിദാനം.

- ൧. അത്യുഷ്ണഗുർവ്വന്നക്ഷായതിതേ
ശ്രമാഭിഹ്വതാല്പുരേണപ്രസുരൈഃഗഃ
സംചിന്തനൈവേഗവിധാരണൈശ്ച
ഘോദമയഃപഞ്ചവിധഃപ്രദിഷ്ടഃ

(൧൧൦) ഏകദേശനിയമം

എന്നും ഉഷ്ണമയം തുടങ്ങിയവയും ഇരിക്കുന്ന അന്നത്തെയും ചവർപ്പും കയ്പും ഉള്ള പദാർത്ഥങ്ങളെയും ഭക്ഷിക്കുമ്പോൾ ഉപയോഗിച്ചു പ്രദാനം ചെയ്യുന്നതിനും ചരവുപറിക്കു മേതുവായിട്ടും അധികമായി ഭക്ഷിക്കുമ്പോൾ ഉപയോഗിച്ചു അതായത് പ്രവചനം മേതുവായിട്ടും ചിന്ത കൊണ്ടും മലമൂത്രാദി വേഗങ്ങളെ അടയ്ക്കുമ്പോൾ ഉപയോഗിച്ചു പ്രദാനം ഉണ്ടാകുന്നു. അതു വാതംകൊണ്ടും പിതൃകൊണ്ടും കഫംകൊണ്ടും വാതപിതൃകഫമുൾക്കൊണ്ടും കൃമികൊണ്ടും ഉണ്ടാകുന്നതായാൽ അതു ചികിത്സിക്കുന്നു.

സംഗ്രഹം.

൨. ദൃഷ്ടിതപഃസംഭോഷാ വിഗ്നാശ്ച യതാ
ഏദിബാധാപ്രകർത്തി ഏദ്രോഗതം പ്രവക്ഷ്യതേ

മേല്പറയപ്പെട്ട മേതുക്കൾകൊണ്ടു കപിതങ്ങളായിരിക്കുന്ന വാതാദിദോഷങ്ങൾ രസത്തെ ദുഷിപ്പിച്ചിട്ടു ഏതെങ്കിലും ചർമ്മത്തിൽ ഏതെങ്കിലും നാനാപ്രകാരമുള്ള പീഡയെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. അതിനെ ഏകദേശമെന്നു പറയുന്നു.

വാതഏദ്രോഗലക്ഷണം.

൩. അശുചിതമാശതജേ ഏദയശുചിതേതമാ
നിർമ്മഗ്നതേദിത്യേവ സ്മോദ്യതേ ചാപ്രതേവിച.

വാതംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന ഏകദേശത്തിന്നു ഏതെങ്കിലും ആകർഷിക്കുന്നു എന്നും സൂചിപ്പിക്കുന്നു കത്തുന്നു എന്നും വടികൊണ്ടുണ്ടാകുന്നു എന്നും രണ്ടായി പിളർക്കുന്നു എന്നും തോലുളളിപ്പൊണ്ടു കണ്ടുവരുന്നു എന്നും മറ്റു കൊണ്ടു വെട്ടുന്നു എന്നും തോന്നും

പിത്തഏദ്രോഗലക്ഷണം.

൪. തുഷ്ണോഷ്ണാദാഃശമാശസ്യഃ ചൈത്തികേഏദയശ്ചമഃ
ധൂമായനഞ്ചമൃതാച സേദശ്ശോഷോമുഖസ്യച

പിത്തംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന ഏകദേശത്തിന്നു തണുപ്പും ചൂടും അല്ലമായ ചൂടും മോശമായ ഏതെങ്കിലും തണുപ്പും പുക്കത്തു ചേർത്തു മൃതാചം വിധർപ്പും വാവറപ്പും ഉണ്ടാകും

കഫഏദ്രോഗലക്ഷണം.

൫. നൈരവംകഫസംഗ്രാഹാ തചിസ്തംഭോഗിമാർദ്ദവം
മാധുർവചചസ്യസ്യ വലാസാചരതോദ്രി

ഏകദേശം കഫംകൊണ്ടുണ്ടായതായാൽ ഏതെങ്കിലും ഗതഭാവം ഉണ്ടാകും. കഫസ്രാവവും അരചയും സ്തംഭനവും അഗ്നിമന്ദ്രവും വാതമാധുർവ്വവും ഭവിക്കും.

സന്നിപാതഏദ്രോഗലക്ഷണം.

൬. വിദ്യാത്രിദോഷതപിസർവ്വംശം
തീവ്രാന്തിതോദംകൃമിജംസകണ്ഡം.

ത്രിദോഷകോപം മേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന ഏകദേശം എല്ലാലക്ഷണങ്ങളോടും കൂടിയിരിക്കും. തീവ്രമായ വേദനയും ക്വാതിനാവും കൃമിയും ചെറിയൊഴുപ്പും ഉണ്ടാകും. ത്രിദോഷമയ ഏകദേശത്തിന്നു കൃമിയുണ്ടാകുമെന്നു ചരകത്തിലും കാണുന്നതിനാൽ ആ ശ്ലേഷാകത്തെ ഉപയോഗിച്ചു ചേർക്കുന്നു. ത്രിദോഷമേതു ഏകദേശം തോന്നിപ്പോകെവതേ തിലകുടിയോടൊന്നിച്ച് ത്രാധിസ്തംഭോപജ്വരതേ മർദ്ദനമുണ്ടാക്കുന്നതും രസശാസ്ത്രപ്രകാരം ഗുണി സംക്ലേശക്രമയശാസ്ത്ര പ്രകാരം ത്രിദോഷമയ ഏകദേശമുള്ളവൻ എളുപ്പം, പലം, ശക്തൻ മുതലായവയെ സേവിച്ചാൽ അവനെ ഏതെങ്കിലും മൃഗങ്ങളാക്കുന്നു. അതു മേതുവായിട്ടു രസശാസ്ത്രവിന്മാനരുവുണ്ടാകുന്നു അതു മേതുവായിട്ടു കൃമികളും ഉണ്ടാകുന്നു.

കൃമി ഏദ്രോഗലക്ഷണം.

൭. ഉൽക്ലേശ്ചിദനംതോദ ശ്ലേഷാമുല്പാന്നകണ്ഡം
അരചിശ്ശ്വാവനേത്രതപം ശോഥശ്ചക്രിമിജേഭവേൽ.

മൃതകൃഷ്ണനിദാനം, (൧൧൧)

ഏകദേശം കുമിഴെത്തുവായിട്ടുള്ളതായതുകൊണ്ട് ഏതെങ്കിലും നൂറു വർഷം കൂടിയതല്ല. ഏതെങ്കിലും സ്ത്രീകൾക്കു കയറുന്നതോ എന്നു തോന്നാം വേദനയും നെഞ്ഞുകലിപ്പാ ഉണ്ടാകും. ഇരുട്ടിൽ അകപ്പെട്ടതുപോലെ തോന്നും. അരുമിയും കണ്ണുകൾക്കു കരിവെളിപ്പും നീരും ഉണ്ടാകും. ഈ ശ്വേതകുന്തിയെ പൂർവ്വദൃഷ്ടാന്തത്തിൽ നിന്നു കണ്ടു. ഏകദേശം ഗർഭിണിയിൽ ചോർച്ചയുണ്ടെന്നും അതല്ല ശ്വാവനേത്രതപംവരെ ചേക്കേണ്ടതെന്നും മറ്റും പല അഭിപ്രായങ്ങൾ ആവാച്ചുവന്നുണ്ട്. ഗ്രന്ഥവിസ്തരമായതുകൊണ്ട് അവരുടെ ആ അഭിപ്രായങ്ങളെ ഇവിടെ ചേർക്കുന്നില്ല.

ഉപദ്രവം.

ക്ലോമസ്സാദോഭമശ്ലോഷോ ജ്വേതയാസ്തേഷാമുപദ്രവാഃ

കുമിഴേകുമിഴാതീനാം ശ്ലേഷ്മികാണാഞ്ചയേമതഃ

ക്ലോമം എന്ന മംസവിണ്ഡത്തിൽ തളർച്ചയുണ്ടായിരിക്കുകയും ശോഷവും അവയുടെ ഉപദ്രവങ്ങളാകുന്നു എന്നു അറിഞ്ഞുകൊള്ളണം. കഫസംബന്ധങ്ങളായ കുമിഴുകൾക്കു യഥാവിധി ഉപദ്രവങ്ങളുണ്ടോ അവകളെ ഹൃദ്രോഗത്തിങ്കലും ഉണ്ടാകും.

ഇതി കേശവദേശികകൃതൗ സാരചക്രികാഖ്യാനെ

മാധവനിദാനപ്രാഖ്യാനെ ഏകദേശനിദാനം

സമാപ്തം.

മൃതകൃഷ്ണനിദാനം.

പ്രായാമതീക്ഷ്ണൈശ്വര്യകൃഷ്ണ

പ്രസംഗനിത്യഭൂതപുഷ്പയാനാൽ

അനന്തപരമാംസാഖ്യശന്നാദചീണ്ണാൽ

സ്മൃതകൃഷ്ണനിദാനം

ദേഹത്തിലുള്ള നൂറോളം വർഷങ്ങളിൽ ശിരസ്സും ഏതൊരു വസ്തിയും മൃതകൃഷ്ണങ്ങളും പ്രധാനങ്ങളാകുന്നു. അവയിൽ പല ഏതെങ്കിലും വികാരങ്ങളെപ്പറ്റത്ത. ഇനി വസ്തി ഗതവികാരങ്ങളെ പറയുന്നു. ദേഹശ്വേതകൾക്കു കർമ്മത്തെ അധികമായി ചെയ്തതായാ കർമ്മമായിട്ടും കർമ്മമായിരിക്കുന്ന പദാർത്ഥത്തെക്കുറിച്ചു തിരിച്ചറിയുന്നതായാ ദൃഷ്ടാന്തമായാ സേവിക മേതുവായിട്ടും പ്രസംഗം മേതുവായിട്ടും എല്ലാം സ്ത്രീകൾക്കു കർമ്മത്തെക്കുറിച്ചു നാശനങ്ങളിൽ കയറിക്കൊടുക്കുമ്പോൾ കർമ്മമായിട്ടും അനന്തപരമാംസാഖ്യശന്നാദചീണ്ണാൽ കർമ്മമായിട്ടും അതിയായി കർമ്മിക്കുമ്പോൾ കർമ്മമായിട്ടും അതിയായിട്ടും മനുഷ്യകൃഷ്ണമൃതകൃഷ്ണങ്ങളും ഉണ്ടാകുന്നു. അവ വാതംകൊണ്ടും പിത്തംകൊണ്ടും കഫംകൊണ്ടും സന്ധിവാതംകൊണ്ടും ശല്യംകൊണ്ടും പുരീഷംകൊണ്ടും ശ്ലേഷ്മംകൊണ്ടും അശ്വദരികളാണെന്നു ഉണ്ടാകുന്നവയാകയാൽ എടുവിധമാകുന്നു.

സംപ്രദം.

൨. പൃഥക്മലാസ്സൈകപിതാനിദാനൈ

സ്തവേനാചകോപമുപേത്യവസ്തൈ

മൃതസ്മാഗ്നംപരിപീഡയന്തി

യദാതദാമൃതയതിഹൃതകൃഷ്ണം.

സംപ്രദപരമങ്ങളെക്കൊണ്ടു കപിതങ്ങളായിരിക്കുന്നതോടുകൂടി കാരണമായിട്ടും എല്ലാംകൂടിയോ വസ്തിയിൽ ചെലിട്ടു യാതൊരുസമയം മൃതത്തിന്റെ മാർഗ്ഗത്തെ പരിപീഡിക്കുന്നവോ ആ സമയം അവർ പണിപ്പെട്ടു മൃതിക്കുന്നു.

(൧൨൨) മുതുകുനിദാനം

വാരമുതുകുവകുപ്പണം.

൩. തീവ്രാന്തിരഗപക്ഷനവസ്ഥിമധ്യേ

ഷപലംമുറ്റമുതുകുതീവ്രപാതാൽ

വാരകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന മുതുകുവ്ശ്വത്തിന്നു ഒടിക്കുകയും വസ്ഥിപ്രദേശത്തിലും ലിംഗത്തിലും തീവ്രമായിരിക്കുന്ന വേദനയോടുകൂടി പിന്നെയുംപിന്നെയും അല്പാല്പമായിട്ടു മുതും പോകും.

പിത്തമുതുകുവ്ശ്വവകുപ്പണം.

പീതസംഹതസതജം സദാഹം

കൃമ്ശ്വംമുറ്റമുതുകുതീവ്രപാതാൽ.

പിത്താകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന മുതുകുവ്ശ്വത്തിൽ മുതം മഞ്ഞളിച്ചിട്ടും രക്തത്തോടൊമ്പരത്തോടൊ പൂടേയും പ്രയാസത്തോടൊകൂടി പിന്നെയുംപിന്നെയും പോകും.

കഫമുതുകുവ്ശ്വവകുപ്പണം.

൪. വസ്തേസ്സവിംഗവ്യഗൃതപദോരമൊ

മുതുംസപിച്ഛംകഫമുതുകുവ്ശ്വം

കഫാകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന മുതുകുവ്ശ്വത്തിന്നു ലിംഗത്തിന്മേലും വസ്ഥിയിലും കനവും നീരുമുണ്ടാകും. മുതം കൊഴുത്തിട്ടും തടവോടുകൂടിയും പോകും.

സനിധാതമുതുകുവ്ശ്വവകുപ്പണം.

സുവാന്നിത്വാണിത്സന്നിധാതാൽ

ഭവന്തിതൽക്ലമ്ശ്വംകൃതമോരക്രമ്ശ്വം

മുതുകുവ്ശ്വം മൂന്നുരോഷങ്ങളും കൂടിക്കൂടിച്ചേർന്നതായതായാൽ മേൽപറയപ്പെട്ട മൂന്നുവക മുതുകുവ്ശ്വങ്ങളുടേയും ലക്ഷണങ്ങൾ സമീകൃതമായി കാണപ്പെടും- അതുകകൃതസംഭവമാകുന്നു.

രക്തമുതുകുവ്ശ്വവകുപ്പണം.

൫. മുതവാഹിന്യശ്ചേന ക്ഷതോഷപദോരതേഷുവാ

മുതുകുവ്ശ്വംതദാവാതാൽ ജ്വാതതേദശഭാതനം

൯. വാതകുവ്ശ്വംതദാവാതാൽ തന്യവിംഗാനിനിർദ്ദിശേൽ

മുതത്തെ വഹിച്ചിരിക്കുന്ന സ്തോരസ്തംഭത്തിൽ ശല്യംകൊണ്ടു മുറിവോ ചതവോ സംഭവിച്ചാൽ അതു ഫേതുവായിട്ടു ഭയങ്കരമായ മുതുകുവ്ശ്വമുണ്ടാകും അതിന്നു വാരമുതുകുവ്ശ്വത്തിന്റെ ലക്ഷണങ്ങളോടു തുല്യങ്ങളായിരിക്കുന്ന ലക്ഷണങ്ങളും കാണപ്പെടും

പുരീഷമുതുകുവ്ശ്വവകുപ്പണം.

ശക്തസ്തപ്രതീമാതാ ദോഷവിഗ്നതാഹതഃ

൧൦. അല്പ്മാനാവാരശ്ചൈവ മുതസംഗംകരോതിച

മലത്തിന്റെ തടവു ദോഷമായിട്ടു വിളണനായ വായു വയർവീർപ്പിനേയും വാരശ്ചലത്തെയും, മുതുകുവ്ശ്വത്തെയും ഉണ്ടാക്കും.

അശ്മമുതുകുവ്ശ്വവകുപ്പണം.

അശ്മമുതുകുവ്ശ്വം മുതുകുവ്ശ്വം മുതുകുവ്ശ്വം

വായു വസ്ഥിയിലും മലത്തിൽ രേഡിച്ചിട്ടു മുതത്തെ പിത്തത്തോടുകൂടിയോ, കഫത്തോടുകൂടിയോ ഉരുക്കത്തോടുകൂടിയോ ശോഷിച്ചിരിക്കുന്നതാകുന്ന അശ്മമുതുകുവ്ശ്വം അതു അശ്മമുതുകുവ്ശ്വമായിട്ടു മുതുകുവ്ശ്വമുണ്ടാകും. അതിന്നു അശ്മമുതുകുവ്ശ്വമെന്നു പേർ.

ശുക്ലമുതുകുവ്ശ്വവകുപ്പണം.

൧൧. ശുക്ലദോഷൈരപഹതേ മുതമാഗ്നേവ്യാതിതെ

സശുക്ലമുതുകുവ്ശ്വം മുതുകുവ്ശ്വം ദാസ്മിമേഹനശ്ചലവാൻ

മൂത്രാമാതനീദാനം (ഫലം)

വരോദിദോഷങ്ങൾ തുടങ്ങുന്ന ഭക്ഷിച്ചു മുത്രമദ്യത്തെ തടയുവാൻ മൂത്രം ഇക്കത്തോടുകൂടി പണിപ്പെട്ടുപോകാം. വസ്ത്രീയിലും ലിംഗത്തിനെയും വേദനയുണ്ടാകാം.

അശ്മരിയുടേയും ശക്കരയുടേയും സമാനതയും

അവാന്തരദോഷം.

- നം. അശ്മരിശക്കരയെപ്പോലെ തുല്യസംഭവലക്ഷണേ
വിരോധംശക്കരയാശ്ച ഗുണകീർത്തയതോമമ
- ൧൦. പച്യമാനാശ്മരിചിത്താൽ ശോഷ്യമാണാപവായുനാ
വിമുക്തംകഫസന്ധാനാ ചരന്തീശക്കരാമതാ
- ൧൧. ഏൽപിഡാവേപമുശ്ശുലം കഷ്ടാചഗ്നിശ്ചഭർബാലഃ
തഥാഭവതിമൂർച്ഛാച മൂത്രകൃച്ഛ്രശ്ചൈവ
- ൧൨. മൂത്രവേഗനിരസ്താഭിഃ പ്രശമനാതിവേദനാ
യാവദസ്പ്രാപ്യ നന്നേന്തി ഇഡികാസ്രോതസോമുഖം

അശ്മരിയുടേയും ശക്കരയുടേയും കാരണവും ലക്ഷണവും ഒന്നുപോലെയാകുന്നു. എന്നാൽ ശക്കരയ്ക്കു വിഷശേഷമുണ്ട്. അതിനെ കേട്ടാലും പിത്തം പാകമരുന്നിനും വാതമുണ്ടാകിയും എടുക്കുന്നതാകുന്നു അശ്മരി. കഫത്തിന്റെ സംബന്ധത്തോടുകൂടിയതെ പുറപ്പെടുന്ന ഇല്ലാത്തതായ ശകലങ്ങൾക്കകത്തു ശക്കര എന്ന പേർ ഇതിനെപ്പറ്റിയുള്ള പ്രശസ്തന്റെ അഭിപ്രായത്തെ ഇവിടെ ചേർക്കുന്നു. “ഏകാശ്മരിമരതഭിനമുന്തി; സ്പ്രാപ്യകാരമൂത്രപമാൽക്ഷാത്തി” വായുവിനാൽ ശകലങ്ങളാക്കി ചെച്ചുപെട്ട മൂർത്തിയോടുകൂടിയ അശ്മരിയാകുന്നു ശക്കര. അതുകൊണ്ടു മുത്രമദ്യത്തോടു പുറപ്പെടുന്നു. ആ ശകരകൊണ്ടു ഏതെങ്കിലും വിയറയും വയറിന്റെ വേദനയും അഗ്നിദോഷവും ഉന്മീലനസാധ്യമായ ഭയങ്കരമായ മൂത്രകൃച്ഛ്രവും ഉണ്ടാകും-

മൂത്രകൃച്ഛ്രനിദാനം സമാപ്തം.

മൂത്രാമാതനീദാനം.

- ൧൩. ജായന്തൈകചിന്തൈർദ്വോവൈർ മൂത്രാമാതാസ്രയോദശ
പ്രായോമൂത്രവിവാതാഗ്വൈ വാതകണ്ഡലികാദയഃ

മൂത്രത്തിന്റെയും മലത്തിന്റെയും ഇടയ്ക്കിന്റെയും ചേർന്നതെ തടയുവാൻ വായിലും വാരോദിദോഷങ്ങൾ കോപിച്ചു വാതകണ്ഡലിക ആദിയായി പതിമൂന്നു മുത്രാമാതകളെ ഉണ്ടാക്കുന്നു.

വാതകണ്ഡലിക.

- ൧൪. ഔഷ്യാദേവവിവാതാദോ വായുവ്വസ്തസവേദനഃ
മൂത്രമാവിശ്രചാതി വിഗുണകണ്ഡലീകൃതഃ
- ൧൫. മൂത്രമല്ലാലമഥവാ സതജംസംപ്രവർത്തതഃ
വാതകണ്ഡലികന്താഹു വ്യാധിവിദ്വാൽസുഭാതനം.

തന്മയമായിരിക്കുന്ന അന്നത്തെ ഭക്ഷിക്കു മേന്മയോടൊത്തു മലമൂത്രാദി വേഗമേതടയുവാൻ വായു കോപിച്ചു ചുരുങ്ങു സർപ്പാപോലെയായിട്ടു വസ്ത്രീയിൽ മുത്രത്തെ തടയുന്നിടത്തി വേദനയെ ഉണ്ടാക്കി ചുറ്റിസ്സഞ്ചരിക്കും. അപ്പോൾ മൂത്രം പ്രേല്ലാപായിട്ടു പോകാ വേദനയുണ്ടായിരിക്കും. ആ വാതകണ്ഡലിയെ ഭയങ്കരമായ വ്യാധിയെന്നെന്നറിഞ്ഞുകൊള്ളണം.

(൧൨൦) മൂത്രാമാതനഭിന്നം

അഷ്ടീലാലക്ഷണം.

൧൩. അല്പമാവയൻവസ്തിഗുദം രൂപാചാര്യശ്ചഭോന്നതാം
കുർച്ചാത്തിപ്രാത്തിമഷ്ടീലാം മൂത്രവിഞ്ചാർഗ്ഗശാധിനീം

വായു, വസ്തിയേയും ഗുദത്തേയും തടുത്തു ഉദരത്തെ വീർപ്പിച്ചു ഇളകവും എന്നതു
യും ഉള്ളതും മൂത്രമലങ്ങളുടെ മർദ്ദത്തെ തടയുന്നതുമായ അഷ്ടീലയെ ഉണ്ടാക്കും. അതുനി
ലുമായിരിക്കുന്ന വേദനയേടുകൂടിയിരിക്കും

വാതവസ്തിലക്ഷണം.

൧൪. വേഗംവിധാരയേദ്യസ്തു മൂത്രസ്രവശ്ചഭോന്നതഃ
നിരുണലിമുഖംതസ്യ വസ്തേർവ്വസ്തിഗതോനിമഃ
൧൫. മൂത്രസംഗോഭവേത്തേന വസ്തികുക്ഷിനാപീഡിതഃ
വാതവസ്തിസ്സവിജ്ഞഃയാ വ്യാധിഃകൃച്ഛ്രപ്രസാധനഃ

മൂത്രം ഒഴിക്കണമെന്നു തോന്നുമ്പോൾ ചേകുക്കൊത്ത അതിനെ തടയുന്നതായാൽ അവ
ന്റെ വസ്തിയിലുള്ള വായു വസ്തിയുടെ മുഖത്തെ തടയും. അതു കേതുവായിട്ടു മൂത്രത്തിന്നു
തടവും വസ്തിയിലും ഉദരത്തിലും പീഡയുണ്ടാകും ഇതു വാതവസ്തിയാണെന്നും കൃച്ഛ്ര
സംഭ്രമം എന്നും അറിഞ്ഞുകൊള്ളണം

മൂത്രാതീതലക്ഷണം.

൧൬. ചിരംധാരയതോമൂത്രം തപരയാനപ്രവർത്തതേ
മേഘമാനസ്യമദംവാ മൂത്രാതീതസ്തുമചൃതേ
വളരെനേരം മൂത്രത്തെ തടയ്ക്കു നിർത്തിയാൽ മൂത്രം വേഗത്തിൽ പോകുതിരികെ
കയറാ പതുക്കെപ്പോകുകയും ചെയ്യും. അതിന്നു മൂത്രാതീതമെന്നു പേർ.

മൂത്രജ്വരലക്ഷണം.

൧൭. മൂത്രസ്രവേനേഭിഹതെ തദ്ദിവ്യവർത്തമേഘകഃ
അപാനഃകുചിതോചാര്യ തദരംപൂരയേൽദൃശം.
൧൮. നാഭോധസ്താദാല്പമാനം ജനയേത്തിപ്രവേദനാം
തൻമൂത്രജ്വരംവിദ്വാ ദധോവസ്തിനിരോധനം.

മൂത്രത്തിന്റെ വേഗത്തെ തടയു നിമിത്തമായിട്ടു ഉണ്ടായ ഉദരവർത്തത്തിന്നു മേഘ
വായ അപാനവായു കുചിതനായിട്ടു മൂത്രത്തെ നാഭിയുടെ അധോഭാഗത്തിങ്കൽ നിന്നും ഉദ
രത്തിൽ ഏറ്റവും നിറയ്ക്കും. അപ്പോൾ മേൽവയറിന്നു വീർപ്പും കുറിയമായ വേദനയും
വസ്തിയുടെ അധോഭാഗത്തിന്നു തടവും ഉണ്ടാകും. അതിന്നു മൂത്രജ്വരമെന്നു പേർ.

മൂത്രോത്സംഗലക്ഷണം.

൧൯. വസ്തോദ്ധവപ്രഥമാനാളെ മണൗവായസ്യദേഹിനഃ
മൂത്രംപ്രവൃത്തംസഞ്ജത സുരഭിതംവാപ്രവാഹതഃ
൨൦. സ്രവേച്ഛന്നൈരല്ലമല്ലം സതജ്വാലാമനീരുജം
വിഗുണാനിലജോവ്യാധിഃ സമൂത്രോത്സംഗസംജ്ഞിതഃ

മൂത്രം മുഴുവൻ പോകാതെ വസ്തിയിലൊ, ലിംഗത്തിലൊ, ലിംഗഗുത്തിലൊ നി
ന്നിട്ടു പിന്നെ പ്രവാഹവശാൽ വസ്തോദികൾ ഉണ്ടാക്കുന്ന മുറിവിലൊ രക്തത്തോടുകൂടി സ്ര
വിക്കയെ വേദനയോടുകൂടിയതോകൂടാതെയൊ പതുക്കെ അല്ലാല്ലമായി സ്രവിക്കയെ ചെ
യ്ക്കും. പ്രതികൂലസഞ്ചാരിയായ വാതം മോളു വായിട്ടുണ്ടാകുന്നതായ് ഈ വ്യാധിക്ക് മൂത്രോ
ത്സംഗമെന്നു പേർ.

മൂത്രക്ഷയലക്ഷണം.

൨൧. രൂക്ഷസ്യക്താനുദഹസ്യ വസ്തിസൈമുപിത്തമാരുതൗ
മൂത്രക്ഷയംസതസ്ദാഹം ജനയേതാന്തദാഹധം.

മുതലാതനിദാനം (൧൨൫)

തൃക്കുതയും തളച്ചുയറ്റുക്കു ശരീരത്തോടുകൂടിയവന്റെ വസ്ത്രയിൽ പിത്തവും വാതവുംനിന്നിട്ടു മുതത്തെ ക്ഷയിപ്പിക്കും. അപ്പോൾ വസ്ത്രയിൽ വേദനയും ചൂടുമുണ്ടാകും. അതിന്നു മുതക്കായമെന്നു പേർ.

മുതഗ്രന്ഥികഷണം.

൨൫. അന്തർവസ്ത്രമുഖേച്ചത്തഃ സ്ഥിരോല്പസ്സഹസാഭവേൽ
അശ്മരീതുല്യഗ്രന്ഥിർ മുതഗ്രന്ഥിസ്സുച്യതേ.

വസ്ത്രമുഖത്തിന്റെ ഉള്ളിൽ പൂന്തമരയും ഉറപ്പോടുകൂടിയും വലിച്ചമിട്ട്തെയും അശ്മിയുടെ വേദനപോലെ ഇരിക്കുന്ന വേദനയോടുകൂടിയും ഒരു മുമ്പൊട്ടുന്നവനെ ഉണ്ടാകാം. അതു മുതഗ്രന്ഥി എന്നു പറയപ്പെടുന്നു.

മുതശുക്ലകഷണം.

൨൬. മുതിതസ്യസ്ത്രീയന്യാതോ വായുനാശുക്ലമുദ്ധതം
സ്ഥാനാച്യുതംമുതയതഃ പ്രാകപശ്ചാദാപ്രവർത്തതേ.

൨൭. ഭസ്മോദകപ്രതീകാരംമുതശുക്ലംതദുച്യതേ.

മുതത്തിന്റെ വേഗം പുറപ്പെടുന്നസമയം സ്ത്രീസായേഗംചെയ്താൽ വായുവിനാൽ ഇളക്കപ്പെട്ട ശുക്ലം സ്ഥാനത്തിൽനിന്നും ച്യുതമായിട്ടു മുതം പോകുന്നതിന്നു മുഖയായും മുതം പോയതിന്റെശേഷമൊ ഭസ്മം കലക്കിയ വെള്ളംപോലെ പോകാം, അതിനെ മുതശുക്ലമെന്നു പറയുന്നു.

ഉഷ്ണവാതലക്ഷണം.

വ്യാധാമലപാതനൈഃപിത്തം വസ്ത്രീംപ്രാച്യാനീലാനപിതം

൨൮. വസ്ത്രീംമേഘംഗുദനൈവൈവ പ്രഭാതേസ്രാവയേദധഃ
മുതംരോരിദമഥവാ സരക്തംരക്തമേവച

൨൯. കൃച്ഛ്രാൽപുനഃപുനഃജ്ഞേതാശ്ചുഷ്ണവാതംബുധന്തിതം

വ്യാധിമേഘമോളവായിട്ടും വഴിനിടക്കുക മോളവായിട്ടും മെയിൽകൊള്ളുക മോളവായിട്ടും പിത്തം വർദ്ധിച്ചു വാതത്തോടുകൂടി വസ്ത്രയിൽ ചെന്നു അവിടയും ലിംഗത്തിലും ഗുദത്തിലും ഭാഗത്തെ ഉണ്ടാക്കി മഞ്ഞകനിമയെയും അല്ലമായ ചുവപ്പോടുകൂടിയെയും ഇരിക്കുന്ന മുതത്തെയും രക്തത്തെയും അറയ്ക്കുന്നതെന്നെയും പിന്നെയും പിന്നെയും പണിപ്പെട്ടു ഒഴിപ്പിക്കാം. അതിനെ ഉഷ്ണവാതമെന്നു പറയുന്നു.

മുതസാദലക്ഷണം.

പിത്തംകഫോദാപവിവാ സംഹന്വേതേനിലേനചേൽ

൩൦. കൃച്ഛ്രാസ്തമുതാദപിതം ശോചതരക്തംവനംസുജേൽ
സദാഹരോചനാശംച ചുഷ്ണവണ്ണമേവേച്യതൽ

൩൧. ശുഷ്ണംസമസുവണ്ണംവാ മുതസാദംവദന്തിതം

പിത്തമേ കഫമേ രണ്ടാകൂടിയൊ വയുവിനാൽ പീഡിക്കപ്പെടുന്നു എങ്കിൽ അപ്പോൾ മുതം മഞ്ഞകനിമയായിട്ടും വെളുത്തിട്ടും ചുവന്നിട്ടും കെഴുത്തിട്ടും വളരെ പണിപ്പെട്ടും പോകാം. അതു ചുടേടും ഗോരോചനയുടേയും ശംഖിൻപെടിയുടേയും നിറംപോലെ ഇരിക്കുന്ന നിറത്തോടുകൂടിയൊ ശുഷ്ണമേയി എല്ലാ വണ്ണങ്ങളോടുകൂടിയൊ ഇരിക്കും. അതിന്നു മുതസാദമെന്നു പേർ.

വിഡപിമാതലക്ഷണം.

തൃക്ഷുദ്ദർബ്ബലയോർച്ചാതേ നോദാവർത്തംശക്തദ്വഭാ

൩൨. മുതഃസ്രോതോനപദ്യേത വിർഗസംസൃഷ്ടംതദാനന്ദഃ

വിർഗസംമുതയേൽകൃച്ഛ്രാൽ വിഡപിമാതംവിനിർദ്ദിശേൽ

പരപരപ്പുള്ള ശരീരത്തോടുകൂടിയവനും ബലമില്ലാത്തവനും വാതം മോളവായിട്ടു മേലോട്ടു ഗതിയോടുകൂടിയ മലം എപ്പോൾ മലംഗയത്തെയും വസ്ത്രിയേയും ഭേദിച്ചു വസ്ത്രീ

(ഫഹം) മൃതാമാതനീദാനം

യുടെ അകത്തു ചേല്പുന്നവോ അപ്പോൾ അവൻ മലത്തോടുകൂടിയോ മലത്തിന്റെ ഗന്ധത്തോടുകൂടിയോ ഇരിക്കുന്ന മൃതത്തെ പണിപ്പെട്ടു ഘ്രിക്കും. അതീന വിധിഷ്ഠതമെന്നു പേർ.

൩൨. ഭൂതാലപലംഹനാനാദൈവ രഭിഹതാൽപ്രാപീഡനാൽ
സ്വസ്ഥാനാദാസ്തിഭവ്യതഃ സമൃദ്ധസ്തിവൃതിഗർഭാൽ
൩൩. ശുദ്ധസ്വദനാദാതോ വിന്ദുംവിന്ദുംസ്വവത്യാപി
പീഡിതസ്തസ്യോഽലാരാം സംസ്തംഭോഭോഹ്യാനാത്തിമാൻ
൩൪. വസ്തികണ്ഡഗമഹസ്തം ഹോരംശസ്തവിഷോപരം
പവനപ്രവാലപ്രായാ ഭൂന്നിവാശമുഖഭിഭിഃ
൩൫. തസ്തിൽപിത്താനപിതേദാഹ ശ്ലാഘാമൃതവിവർണ്ണതാ
ശ്ലോഷണാദാദാഹംശോഥ സ്തിഗർഭംമൃതാമാനംസിതം.

രോഗം വഴിനടക്കുക ഹേതുവായിട്ടും പൊക്കത്തിൽനിന്നു ചാടുക ഹേതുവായിട്ടും ആ യൗകരമായ കർമ്മത്തെ ചെയ്തുക ഹേതുവായിട്ടും ചതച്ചുപററുക ഹേതുവായിട്ടും പിടിക്ക ഹേതുവായിട്ടും വസ്തി സ്വസ്ഥനത്തിങ്കൽ നിന്നു ഇളകി ഉത്സാഹമുഖമായി ഗർഭംപോലെ വീർത്തുനിൽക്കും. അവിടെ വേദനയും അല്പമായ ഇളക്കവും ചൂടമുണ്ടാകും. മൃതം തുള്ളി തുള്ളിയായി പോകും. വസ്തിപ്രദേശത്തിങ്കൽ തെക്കിയാൽ മൃതം ധാരാളമായിട്ടു പോകും. സ്തംഭനം അകംചുറ്റിനോറുക, വേദന ഇവയുണ്ടാകും. അതിനെ വസ്തികണ്ഡമെന്നു പറയുന്നു. ഭയങ്കരവും ശസ്ത്രവിഷങ്ങളോട് സദൃശവും വാതപ്രധാനമായ ആ വ്യാധി അല്പബുദ്ധികളായിരിക്കുന്ന ചൈത്രന്മാർക്ക് സംഖ്യേച്ഛ വസ്തികണ്ഡമെന്ന ആ വ്യാധി പിത്തത്തോടുകൂടിയതായാൽ ചൂടും വേദനയും മൃതത്തിന്നു വർണ്ണഭേദവും ഉണ്ടാകും. കഫത്തോടുകൂടിയതാൽ കനവും നീരും ഉണ്ടാകും. മൃതം സ്നിഗ്ദ്ധമായിട്ടും ക്ഷോഭത്തിട്ടും വെട്ടുത്തിട്ടും പോകും.

സംഗ്രാസാലൂപിഭാഗം.

൩൬. ശ്ലോഷതലൂപിലോവസ്തിഃ പിന്നേദാദീണ്ണാനസിച്ഛതി
അവിഭാതവിമസ്സാലോ നതൃഷ്ടകണ്ഡപീകൃതഃ
൩൭. സ്വാദാസ്തംഭകണ്ഡപീകൃതേ തൃണോരശ്ശാസംശ്യാപച

കഫത്താൽ തടക്കപ്പെട്ട വസ്തിമുഖത്തിങ്കലെ സൂക്ഷ്മത്തോടുകൂടിയ രോഗം സംഖ്യേച്ഛ. പിന്നാലേനത്തോടുകൂടിയതും സംഖ്യേച്ഛ കഫത്താൽ തടക്കപ്പെട്ട വസ്തി മുഖഭാഗത്തോടുകൂടിയതും സംഖ്യേച്ഛ വസ്തി മുത്താകാരമായി ഭവിക്കുക ഓക്കിടത്തരോഗവുംസംഖ്യേച്ഛ വസ്തി മുത്താകാരമായി ഭവിക്കുക തപ്പിർദ്ദാഹവും ശ്വാസവും മോഹവും ഉണ്ടാകും.

ഇതി കേശവദേശികകൃതൗ സാരചന്ദ്രികാഖ്യാനെ
മാധവനീദാനാഗ്രന്ഥാനേ മൃതാമാതനീദാനം
സമാപ്തം.

❦

അശ്മരീനീദാനം.

൧. വാതചിത്തകഫൈസ്തിസ്ര ശ്ലാഘാമീശുക്ലജാപര
പ്രായഃശ്ലോഷാശ്വാസ്തസ്മാ അശ്മരീസ്തപ്തമോപമാഃ
൨. വിശോഷഭേദാസ്തിഗതംസശുക്ലം
മൃതംസചിത്തംപവനഃകഫംവാ

യദാതദാശ്വര്യപജായതേതു
കുമേണപിത്തേഷവിവരോചനാദിഗാഃ

അശ്വരീ എന്ന രോഗം വാതപിത്തകഫങ്ങളെക്കൊണ്ടു മൂന്നും ശുക്ലംകുടുംഭംനും ഇങ്ങനെ നല്ലവിധമായുണ്ടാകുന്നു - എല്ലാ അശ്വരീകളും പ്രായേണ കഫത്തെ ആശ്രയിച്ചുണ്ടാകുന്നവയും യമമൂലകളും ആകുന്നു. വായു, വസ്തിയിൽ ചേർന്നിരിക്കുന്നതായ മൂത്രത്തെ ശുക്ലത്തോടുകൂടിയതും കഫത്തോടുകൂടിയതായ ഏകദേശം ഉണ്ടാകുന്നുവോ അപ്പോൾകുമേണ അശ്വരീ എന്ന രോഗമുണ്ടാകുന്നു. പശുവിന്റെ പിത്തത്തിങ്കൽനിന്നു ഗോരോഗവുമുണ്ടാകാതെ പേദമല്ല,

അശ്വരീപൂർവ്വരൂപം.

- ൨. നൈകദോഷാശ്രയാസ്സർവാ അമാസാംഘ്വർഷക്ഷണം വസ്ത്രാല്പമാനരദാസന്ന ദേശേഷുപരിതോതിരക്.
- ൩. മൂത്രോവസ്സസഗന്ധതപം മൂത്രകൃച്ഛ്രശ്ചേഷോരൂപഃ

എല്ലാ അശ്വരീകളും ഒരു രോഷത്തെ മാത്രം ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്നവയല്ല; അവയുടെ പൂർവ്വരൂപം വസ്തിയുടെ മേൽഭാഗം വീക്കുക, അതിനടുത്ത ചുറ്റും വേദനയുണ്ടാക, മൂത്രം ആട്ടിൻമൂത്രത്തിന്റെ ഗന്ധംപോലിരിക്കുന്ന ഗന്ധത്തോടുകൂടിയിരിക്ക മൂത്രം പണിപ്പെട്ടുപോക, ജ്വരവും അരച്ചിയും ഉണ്ടാക. ഇവയത്രേ.

അശ്വരീസാമാന്യലക്ഷണം.

സാമാന്യലിംഗംതത്സാദി സീചനീവസ്തിമൂർച്ഛ

- ൧. വിശിഷ്ടധാരാമൂത്രാസ്യാ തത്യാമാർഗ്ഗനിരോധനേ രദ്യപായാത്സുഖഃമേവേ ദ്വൈഗോമേദകോപമം
- ൩. തത്സംക്ഷോഭാൽക്ഷതേസാസ്ര മായാസാചാതിരഗ്വേവേൽ

അശ്വരീയുടെ സാമാന്യലക്ഷണം നാഭിയിലും പൂക്കണമദ്ധ്യത്തിലുള്ളതരംഗിരേയും നാഭിയുടെ അധാഭാഗത്തിങ്കലും വേദനയുണ്ടാകുന്നു. അശ്വരീകൊണ്ടു മൂത്രത്തിന്റെ മാർഗ്ഗം അടങ്ങിയിരിക്കുമ്പോൾ മൂത്രത്തിന്റെ ധാര മുറങ്ങുമുറിഞ്ഞുവീഴുകയും അശ്വരീമൂത്രത്തിന്റെ മാർഗ്ഗത്തിൽനിന്നു മറിനിൽക്കുമ്പോൾ മൂത്രം നിർമ്മലമായും ഗോമേദകമണിയുടെ വസ്ത്രംപോലിരിക്കുന്ന പണ്ണത്തോടുകൂടിയും സുഖമൊക്കെ വണ്ണം പോകയും ചെയ്യും. ആന, കുതിര, മുതലായ വരുന്നങ്ങളിലിരുന്നിട്ടോ മറ്റോ അധികമായി ഇടുകിയാൽ അതു കൊണ്ടു അകത്തു വന്നുണ്ടാകയും തന്നിരിക്കുന്ന മൂത്രം രക്തത്തോടുകൂടിപ്പോകയും ചെയ്യും. ദേഹംതരംസകരങ്ങളായ കർമ്മങ്ങൾകൊണ്ടു അധികമായ വേദനയും ഉണ്ടാകും.

വാതാശ്വരീലക്ഷണം.

തത്രവാതാത്ഭിശാന്ത്യാന്തോ ദന്താൻവാദതിവേപതെ

- ൭. ഗുഹ്ണാതിമേഹനംനാഭിം പീഡയത്യനിശംകപണം സാനിലംമുഞ്ചതിശക്തൽ മുഹുർമേഹതിബിന്ദുശഃ
- ൮. ശ്വാവാതന്നാശ്വരീചാസ്യ സ്പാച്ഛിതാകുണ്ടൈകൈവിവ

വാതാശ്വരീയുള്ളവൻ അതിവേദനകൊണ്ടു പരവശനായിട്ടു പല്ലുകടിക്കയുംവിറയ്ക്കയും ലിംഗത്തെ പിടിക്കയും നാഭിയെ തിരച്ചുകയും കരകയും ചെയ്യും. ലഘുഅധോവാതത്തോടുകൂടിപ്പോകും. മൂത്രം കൂടക്കൂടെ തുഞ്ചിതുമ്മിയായ് പോകും ഇവന്റെ അശ്വരീ കരു വാളിയിടും ചുവന്നിടും മുളകളിൽ വ്യാപിക്കപ്പെട്ടതോ എന്നു രോഗംവണ്ണവുമിരിക്കും.

പിത്താശ്വരീലക്ഷണം.

പിത്തേനദമ്യതൈവസ്തിഃ പച്യമാനഇവോഷ്ടവാൻ

- ൯. ഭ്രൂതകാസമിസംസ്ഥാനാ രക്തപീതാനിതാശ്വരീ

പിത്താശ്വരീയുള്ളവന്റെ വസ്തി വേവിക്കുന്നതുപോലെ ചൂടോടുകൂടിയിരിക്കും അശ്വരീ ചേരിൽകരുപോലെയും ചുവന്നിട്ടോ മഞ്ഞളിച്ചിട്ടോ കറത്തിട്ടോ ഇരിക്കും.

(൧൨൪) അശ്ശൂരിനിടാനം

കുമാശ്ശൂരിലക്ഷണം.

വസ്തിന്നിസ്തുലൃതമവ ഏഷുണാശീതളോമുരുഃ

൧൦. അശ്ശൂരിമഹതിശ്ശുകുഷ്ണാ മധുവണ്ണാഥവാസിതാ

അശ്മരി കഥം മേതുവായിട്ടുണ്ടായൽ വസ്തി സ്മരിക്കുണ്ടു കത്തിപ്പിളക്കുന്നുവേ
എന്നു തോന്നാം. അതിന്നു തണുപ്പും ഗുരുതവുമാകാം. അശ്മരി ചെലുതായിട്ടും മിനുത്തി
ട്ടും തേനിന്റെ നിറത്തോടുകൂടി വെളുത്ത നിറത്തോടുകൂടിട്ടും ഇരിക്കും.

ബാലാശ്ശൂരിലക്ഷണം.

ഏതാവേന്തിബാലാനാം തേഷാമേവചഭ്രസാ

൧൧. അശ്രുയോപചയാല്പതാൽ ഗ്രഹണാഹരണേസുഖാഃ

മേല്പറഞ്ഞ വാതാശ്മരിയും, പിത്തശ്മരിയും, കഫശ്മരിയും ബാലന്മാർക്കും ഉണ്ടാ
കുന്നു. അവർക്കു മിക്കവാറും വസ്തിയും ചെറുതായിരിക്കുകണ്ടു അവ യന്ത്രം
കൊണ്ടു ഗ്രമിപ്പാനും എടുപ്പാനും പ്രയാസമില്ലാത്തവയായിട്ടും രീതി

ശുക്ലാശ്ശൂരിലക്ഷണം.

ശുക്ലാശ്ശൂരിമഹതാം ജായതേശുക്ലധാരണാൽ

൧൨. സ്ഥാനാച്യുതമമുക്തംഹി മുഷ്ട്യയോന്തരേനിലഃ

ശോഷയത്വപസംഗാദ്യ ശുക്ലതപ്ശുക്ലമശ്ശൂരി

൧൩. വസ്തിതട്മുത്രമച്ശ്രുതപ മുഷ്ട്യശ്ചധമുകാരിണീ.

ശുക്ലശ്മരിയെക്കൂടി ശുക്ലത്തിന്റെ വേഗത്തെ തടയു മേതുവായിട്ടുവെച്ചതയിട്ടുള്ള
വക്തനെ ഉൾക്കുന്നു. വാരം, സ്ഥാനത്തിൽനിന്നു ഇളകിപ്പറന്നുപോകതെയുള്ള ശുക്ല
ത്തെ പൂക്കുണ്ടാകട്ടെ നടുവിൽ (സൂത്രത്തിൽ “മേല്പറയുന്നവയോരന്തരം” എന്നുകാണു
ന്നു) തടഞ്ഞുനിർത്തി ഉണ്ടാകുന്നു. ആ ഉണ്ടായ ശുക്ലമെന്നു അശ്മരി. അതു വസ്തിയിൽ
വേദനയേയും മുത്രത്തിന്നു തടവിനേയും പൂക്കുണ്ടാകട്ടെ നീരിനെയും ഉണ്ടാക്കും.

ശക്തരാലക്ഷണം.

തസ്മാമുല്പന്നമാത്രായാം ശുക്ലമേതിവിലീയതേ

൧൪. പീഡിതേതപാകാശോസ്തി നശ്ശുച്ഛേവചശക്താ

അണശോവായുനാഭിന്നാ സാതസ്തിന്നനുഭാമശേ

നിരേതിസഹമുത്രേണ പ്രതിലോമേനിതല്യതേ

മുത്രസ്രോതഃപ്രവൃത്താസാ സക്താകശ്ചാദുപദവാൻ

൧൫. ദൈർബ്ബല്യംസദനംകാർശ്യം ക്ഷയിശുലഭമാതപിഃ

പാണ്ഡുതപമുഷ്ണവാതഞ്ച തുഷ്ണാമൃതപീഡനംവമീം

ശുക്ലശ്മരി ഉണ്ടാകുവാൻതന്നെ ശുക്ലം അതിൽചെന്നുചേരുന്നു. അശ്മരി വ
ച്ചുതായി അതിരിക്കുന്ന പ്രാദേശത്തെ നിറയ്ക്കുമ്പോൾ വയു ആ അശ്മരിയെ ചെറിയ ശക്ത
ങ്ങളാക്കി ഖണ്ഡിക്കും. അവയിൽ വലിയ ശക്തങ്ങളെ ശക്തൻ എന്നും ചെറിയ ശക്തങ്ങളെ
സ്ഥികത എന്നും പറയുന്നു. അതു വയു അനുക്രമമായി സഞ്ചരിക്കുമ്പോൾ മുത്രത്തോടുകൂടി
പുറത്തുപോകും. പ്രതികൂലമായി സഞ്ചരിക്കുമ്പോൾ മുത്രത്തോടുകൂടി തടഞ്ഞുനില്ക്കും. അ
ങ്ങിനെ തടഞ്ഞുനിന്നാൽ അതു ഖലഹഃനിഃയയാ തളർച്ചയേയും ശോഷത്തേയും മയററാൽ
വേദനയേയും അർദ്ധിയേയും വെളുപ്പിനേയും ഉഷ്ണവാതത്തെയും തുഷ്ണീർദ്ദാഹത്തെയും ഛർദ്ദി
യേയും ഉണ്ടാക്കും.

അസാല്യലക്ഷണം.

൧൬. പ്രശ്നനനാഭിദ്വഷണം ബലമുത്രംതജാതരം

അശ്ശൂരിക്ഷപയത്യാശു സിക്താശക്താനപിതാ

പ്രമേഹാമധുമേഹാപിടകാനിദാനം (൧൨൯)

സികതയേടും ശങ്കരയോടുംകൂടിയ അശ്വമരിച്ചു ചെന്നു നാഭിയിലും പൂക്കുണക്കുളിലും നീരും മൂത്രത്തിന്നു തടവും വേദനകളെണ്ടു പാരവശ്യവും ഉണ്ടായേൽ അവൻ ജീവിക്കുകയില്ല.

ഇതി കോശവദേശികകൃതൊ സാമഗ്രികാഖ്യാനേ
മാധവനിദാനവ്യാഖ്യാനേ അശ്വരീനിദാനം
സമാപ്തം.

—*—

പ്രമേഹാമധുമേഹാപിടകാനിദാനം.

൧. അസ്ത്യാസുഖം സപ്തസ്തവദധീനി
ഗ്രാശ്ചോദകാശ്ച പരസാഃ പയാംസി
നവന്നചാനം ഹൃഡൈവകൃതഞ്ച
പ്രമേഹരേന്ദ്രതുഃകഥകൃത്യസർവം.

വളരെനേരം ഇരുന്ന രമിക്കുക, അധികം സുഖമനുഭവിക്കുക, ദൈർ, ഗ്രാമത്തിലുള്ള ജലം, അനുപദേശത്തിങ്കൽ അധികമായി സഞ്ചരിക്കുന്ന ചന്ദനക്കുടക മരംസത്തിന്റെ രസം, പല്ലു, പുതിയധാന്യം, പുതിയഅന്നം, പുതിയമദ്യം പഞ്ചനം ഇവയൊക്കെയും കഫകുരുളുകയാൽ പ്രമേഹത്തിന്നു കാരണമായി വേിക്കുന്നു.

സംപ്രാപ്തി.

൨. മേദശ്ചമാംസഞ്ചാരരീർജഞ്ച
ക്ലേശകഫോവസ്തിഗതഃപ്രദുഷ്ട
കരോതിമോഹാൻന മുദിണ്ണമുണ്ണേ
സ്താനേവചിത്തം പരിഭുഷ്ടമാപി
൩. ക്ഷിണോഷ്ടദോഷേഷപാകൃഷ്ടധാതുൻ
സന്ദുഷ്ടമഹാൻകുരുതേനഖശ്ച

കഫം ശരീരത്തിലുള്ള മേടസ്സിനേയും മോസത്തേയും ക്ലേശത്തേയും ഭക്ഷിപ്പിച്ചിട്ടു വസ്തിയിൽ ചെന്നിട്ടു മേഹങ്ങളെ ഉണ്ടാക്കുന്നു ഉണ്ണുവെച്ചുണ്ടാകാണ്ടു കോപിച്ചിരിക്കുന്ന പിത്തവും മേടസ്സിനേയും മോസത്തേയും ക്ലേശത്തേയും ഭക്ഷിപ്പിച്ചിട്ടു വസ്തിയിൽ ചെന്നിട്ടു മേഹങ്ങളെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. ദോഷങ്ങൾ ക്ഷയിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ ധാതുക്കളെ ആകർഷിക്കയും ഭക്ഷിപ്പിക്കയും ചെയ്തിട്ടു വസ്തിയെ ആശ്രയിച്ചിട്ടു വരുന്ന മേഹങ്ങളെ ഉണ്ടാക്കുന്നു.

സംപ്രാപ്തിപരണവും സാല്യസാല്യവിഭാഗവും.

സാല്യഃ കഫോതമാദരപിത്തജ്വാഷരം

യാപ്യാനസാല്യഃ പവനാച്ചതുഷ്ടഃ

൪. സമക്രിന്ദതാദധിഷക്രിയതാ

നമാത്യയതാച്ഛ യഥാക്രമേനേ.

കഫം ഹേതുവായിട്ടു പത്തു മേഹങ്ങൾ ഉണ്ടാകുന്നു പിത്തം ഹേതുവായിട്ടു ആറു മേഹങ്ങൾ ഉണ്ടാകുന്നു. വരതം ഹേതുവായിട്ടു നാലുമേഹങ്ങൾ ഉണ്ടാകുന്നു. ക്ഷമേഹങ്ങൾ സാല്യങ്ങളും പിത്തമേഹങ്ങൾ യാപ്യങ്ങളും വരതമേഹങ്ങൾ അസാല്യങ്ങളും ആകുന്നു കഫമേഹത്തിന്റെ ചികിത്സകൾക്കു ചൈതന്യമില്ല പിത്തമേഹത്തിന്റെ ചികിത്സകൾക്കു ചൈതന്യമുണ്ടു. വാതാദർശം എല്ലാ ധാതുക്കളും ക്ഷയിച്ചിട്ടുണ്ടാകുന്നതുകൊണ്ടു അതു ചികിത്സയെ അതിക്രമിച്ചിരിക്കുന്നതാകുന്നു.

(൧൩൦) പ്രമേഹാമധ്യമേഹാപിടകാനിദാനം

സപ്തമേഹങ്ങളുടെയും ദോഷദുഷ്ടാശ്വാസംഗ്രഹം.

കഫസ്തപിത്തംപവനത്വദോഷാ

മേദോസ്യക്രൂർകാംബുവസാലസീകാഃ

൫. **മജ്ജാമനസഞ്ചഃ പിശിതഞ്ചുഷ്ടാഃ**

പ്രമേഹിന്നാംവിരശതിരേവമേഹാഃ

കഫം, പിത്തം, വായു, ഇവ ദോഷങ്ങളാകുന്നു. മേദസ്സ്, രക്തം, ശുക്ലം, അംശുവസം, മാംസത്തിന്റെയും ത്വക്കിന്റെയും ഇടയിലുള്ള ഉദകം, മജ്ജാവും, രസം, ക്ഷീരസ്തപിശിതം ഇവ കൃത്യങ്ങളാകുന്നു. പ്രമേഹികൾക്കു മേഹങ്ങൾ ഇതുപരമാകുന്നു.

പൂർവ്വരൂപം.

ന. ദന്താദീനാമലാസ്യരൂപം പ്രാഗ്രൂപാംപാണിപാദന്താഃ

ദാഹശ്ചിക്ഷണതാദേഹേന തുൾസാദപാസ്യഞ്ചജായതേ

പ്രമേഹത്തിന്റെ പൂർവ്വരൂപം പല്ലുകളിലും കണ്ണുകളിലും ചെവികളിലും മലങ്ങൾ ഉണ്ടാകയും (താലുഗളജ്ജിഹ്വാദന്തേഷുമലോല്പത്തി എന്നു സൂത്രരൂപത്തിൽ കാണുന്നതിനാൽ മലാസ്യമെന്ന ശബ്ദത്തിന്നു മലോല്പത്തി എന്നുള്ള അർത്ഥം ചൊടത്തിരിക്കുന്നു) കൈകളിലും കാലുകളിലും ചൂടും മേദസ്സും കഫവും ദുഷിക്കയും തണ്ണീർദ്വന്ദ്വചാദം വായിൽ മധുരരസവുംതലമുടി ജടപോലെ ഇരിക്കയും നഖം അധികമായി വളരുകയും ആകുന്നു.

സാമാന്യലക്ഷണവും ഭേദവും.

ഒ. സാമാന്യലക്ഷണംതേഷാം പ്രഭൃതാവിവമൂത്രതാ

ദോഷദുഷ്ടാവിശേഷേപി തത്സംയോഗവിശേഷതഃ

ഖ. മൂത്രാബ്ജ്ജലഭേദേന ഭേദോമേഹേരവ്യക്തപ്യതേ

മൂത്രം അധികമായി വർദ്ധിച്ചും കുറച്ചിപ്പോലെയും ആകുന്നു പ്രമേഹങ്ങളുടെ സാമാന്യലക്ഷണം. കഫദോഷാൽക്കുറവും രസദോഷാൽക്കുറവും രസാദിഷ്ടയുൽക്കുറവും വിശേഷമില്ലെങ്കിലും അപായാദം ലവവിധമായ സംഖ്യയും മേഹവായിട്ടു ഉണ്ടാകുന്ന മൂത്രത്തിന്റെ വർണ്ണം, ഗന്ധം, രസം, ഇത്യാദി ഭേദങ്ങൾകൊണ്ടു പ്രമേഹങ്ങൾക്കു ഭേദങ്ങൾ കല്പിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

കഫജങ്ങളായ

പത്തുപ്രമേഹങ്ങളുടെ ലക്ഷണം.

അച്ഛംബഹസിതംശീതം നിർഗ്രന്ധമുദകോപമം

മേന്തത്യുദകമേഹേന ക്ഷിണിദാവിചപിച്ഛിലം

ഇക്ഷോംസമിവാത്യത്ഥം മധുരഞ്ചക്ഷുമേഹതഃ

൧൦. സാന്ദ്രീഭവേൽപർവ്വപ്പിതം സാന്ദ്രമേഹേനമേഹതി

സുര്യമഹിസുധാതുല്യ മൃപല്യച്ഛമധോവാനം

൧൧. സാന്ദ്രഘൃതോമാപിഷ്ഠന പിച്ഛാലഞ്ചമഹജംസിതം

ശുക്ലാംശുക്ലമിശ്രംവാ ശുക്ലംഹനീപ്രമവതി

൧൨. മൂത്രാഞ്ജ സിക്താമേഹീ സിക്താത്രപിന്നോമഹാൻ

ശീതമേഹീസുബ്ബഹൃശോ മധുരംഭൃശാശീതളം

൧൩. ശന്നൈശ്ശന്നൈശ്ശന്നൈമേഹി മദംമദംപ്രമേഹതി

ലാഘാതശ്ച യുതംമൂത്രം ലാഘാമാഹേനപിച്ഛിലം.

ഉദകാമേഹത്തിന്നു മൂത്രം നിർമ്മലമായിട്ടും ഖരാവായിട്ടും ചൊടുത്തിട്ടും തണുപ്പോടുകൂടിയും ഗന്ധമില്ലാതെയും വെള്ളംപോലെയും അൽപം കലങ്ങിയൊ പഴുപ്പോടുകൂടിയും പോകാം, ഇങ്ങുമേഹം മേഹവായിട്ടു മൂത്രം കരിമ്പിൻനിറപോലെ ഏറ്റവും മധുരമായിരിക്കും.

പ്രമേദാമൃതമേദാപിടകാനിദാനം (ഫലം)

കും; സാമ്രാജ്യം മേതുവായിട്ടു മൂത്രം ഒരു രാത്രികഴിഞ്ഞാൽ കൊഴുത്തിരിക്കും. സുരമേദമുളളവന്റെ മൂത്രം മദ്യത്തോടുതുല്യമായും മുകിൽ തെളിഞ്ഞും അടിയിൽ ഉത്തരവോടുകൂടിയു മിരിക്കും; പിഷ്ടമേദമുളളവൻ മൂത്രീകളോടുകൂടി രോമാഞ്ചമുണ്ടാകും അവന്റെ മൂത്രം അരിയരച്ചുകലക്കിയപ്പോലെ വെളുത്തും കൊഴുത്തും ഇരിക്കും; ശുക്ലമേദമെത്തിന്ന മൂത്രം ശുക്ലം പോലെയോ ശുക്ലീകൃതമോകൂടിയോ പോകും. സിക്തമേദമെത്തിന്റെ ലക്ഷണം മണൽത്തരിപ്പോലെ ചെറുതായിട്ടുള്ള മലങ്ങൾ പേകുന്നതാകുന്നു, ശീതമേദമുളളവന്റെ മൂത്രം ബഹുവായിട്ടും മധുരത്തോടും ഹൃദയവും തണുപ്പോടും കൂടിയുമിരിക്കും; ശരണമേദമെത്തിന്ന മൂത്രം പരുക്കെ അല്ലാലമായിട്ടു പോകും; ക്ലേശമേദമെത്തിന്ന മൂത്രത്തിൽ നല്ലപ്പോലെയോടുകൂടും പഴുപ്പുമുണ്ടാകും.

പിത്തജ്വലമായ അമൃതപ്രമേദങ്ങളുടെ ലക്ഷണം.

- ൧൭. ഗന്ധപണ്ണസസ്സർക്കരഃ ക്ഷാരരേണകുടാരോയവൽ നീലമേരേനനീലാഭം കാളമേഹീമചീനീഭം
- ൧൮. ഹരിദ്രമേഹീകടുകും ഹരിദ്രാസന്നിഭംഹരൽ വിസ്രമാഞ്ജംബമേഹേന മഞ്ജിഷ്ഠാസലിലോപമം.
- ൧൯. വിസ്രമുഷ്ണംബവണം ഭക്തഭരണമേഹരതഃ

ക്ഷാരമേദമെത്തിന്ന മൂത്രം ഗന്ധംകൊണ്ടും നിറംകൊണ്ടും രസംകൊണ്ടും സ്വർഗ്ഗം കൊണ്ടും ക്ഷാരവെള്ളത്തോടു സമ്യഗായിരിക്കും. നീലമേദമെത്തിന്നമേ മൂത്രം നീലനിറമായിരിക്കും. കാളമേദമെത്തിന്ന മൂത്രം മഴിപ്പോലെ ഇരിക്കും. ഹരിദ്രമേദമെത്തിന്ന മൂത്രം ഏരിവരസത്തോടും മഞ്ഞനിറത്തോടും കൂടിയും ദാമന്തത്തു ഉണ്ടാക്കുന്നതായുമിരിക്കും. മഞ്ജിഷ്ഠാമേദം മേതുവായിട്ടു മൂത്രം ആമഗന്ധിയായിട്ടും മയുട്ടിപ്പൊടിചെൽ ജലത്തോടുതുല്യമായിട്ടും പോകും. ഭക്തമേദം മേതുവായിട്ടു മൂത്രം ആമഗന്ധിയായിട്ടും ചൂടേടും ഉല്പാസത്തോടും കൂടിയും രക്തപണ്ണമായിട്ടും പോകും.

വാതജ്വലമായ നാച്യപ്രമേദങ്ങളുടെ ലക്ഷണം.

- ൨൦. വസാമേഹീവസാമിത്രം വസാമേമൂത്രമേനൂഹഃ മജ്ജാഭംമജ്ജമിത്രംവാ മജ്ജാമേഹീമൂർഛമൂഹഃ കഷായമധുരംതൃക്ഷം ക്ഷൗഢമേരേനവഭേദബുധഃ
- ൨൧. ഹസ്തീമത്തഇചംജസ്രം മൂത്രംവഗവിവർജ്ജിതം സലസികംവിബാലഞ്ച ഹസ്തീമേഹീപ്രമേഹതി.

വസാമേദമുളളവൻ വസായോടുകൂടിയോ വസഞ്ചയത്തന്നെയോ പിന്നെയും പിന്നെയും മൂത്രീകും. മജ്ജമേദമെത്തിന്ന മജ്ജപ്പോലെയോ മജ്ജയോടുകൂടിയോ മൂത്രം പോകും. ക്ഷൗഢമേദമെത്തിന്ന മൂത്രം ചവത്തും മധുരിയും തൃഷ്ണമയുമിരിക്കും. ഹസ്തീമേദമുളളവൻ മലിപ്പിക്കുന്ന ഗജമെന്നപോലെ വേഗത്തോടുകൂടിയതെയും പുല്ലുനിറത്തോടുംതടവോടുകൂടിയും ഇരിക്കുന്ന മൂത്രത്തെ ഏല്പാല്പോഴും വിസർജ്ജിക്കും.

കഫപ്രമേദാപദ്രവങ്ങൾ.

- ൨൨. അവിപാകോരുചിച്ഛർദ്ദിർ ജഘര കാസസ്തപീനസഃ ഉപദ്രവാഃപ്രജായന്തേ മേഹാനാങ്കഫജനനാം.

കഫം മേതുവായിട്ടുണ്ടകുന്ന പ്രമേദങ്ങൾക്കു ദാനമില്ലയേക, അരുചി ചർദ്ദി പനി ചുമ പിനസം ഇവയ്ക്കു ഉപദ്രവങ്ങൾ ഉണ്ടാകും.

പിത്തമേരോപദ്രവങ്ങൾ.

- ൨൩. വസ്തീമേഹനയോന്മേധാഭോ മുഷ്ടികാവദരണ്ജപരഃ ദാഹസ്തൃഷ്ണമൂർച്ഛാവിഹാലോപിത്തജനനാം.

(൧൩൨) പ്രമേയമധ്യമേവാപിടികാനിദാനം

പിത്തം മേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന പ്രമേയത്തിന്റെ ഉപദ്രവങ്ങൾ വസ്തിയിലും ലിംഗത്തിലും കത്തിനോവുക വൃക്കകളിൽ കീറി നേവുക പനി ഉണ്ണാ രണ്ണീർഭവം പുളിച്ചുതേളുക ഇന്ദ്രിയസദം മലം അയഞ്ഞുപോക ഇവയാകുന്നു.

വാതപ്രമേഹോപദ്രവങ്ങൾ.

൨൧. വാതജാനാമുദാവത്ത് കമ്പാഹുൽഗ്രഹലോലതാഃ

ശുദ്ധമൂന്നിദതാശോഷഃ കാസശ്വാസശ്വാജായതേ

വാതം മേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന പ്രമേയങ്ങളുടെ ഉപദ്രവങ്ങൾ ഉദാമത്തവും വിറയലും നെഞ്ഞുപിടിത്തവും ലോലതയും വേദനയും ഉറക്കമില്ലായ്മയും മെലിച്ചിലും ചുമയും ശ്വാസവുമുണ്ടാകുന്നു.

അസാധ്യലക്ഷണം.

൨൨. യഥോക്തോപദ്രവാവിഷ്ണു മതിപ്രസൂതമേവച

പിടകാപീഡിതംഗാഃ പ്രമേഹോമന്തിമാനവം.

൨൩. ജാതഃപ്രമേഹീമധ്യമേഹിനോവാ

നസാധ്യഉക്തസ്സഹിബീജഭോഷാൽ

യേചാപികേചിത്കലജാവികാശ

ഭവന്തിതാസ്താൻപ്രവദന്ത്യസാധ്യാൻ.

മേല്പറഞ്ഞ അവിപാകാദി ഉപദ്രവങ്ങളോടും ധാതു ദുരൂഹങ്ങളുടെ അതിയായ ഗതിയോടുകൂടിയവരും ശാവാകാദി പിടകകളിൽ പീഡിക്കപ്പെട്ടവരും ആയ പ്രമേയരോഗി മരിക്കും. പ്രമേയത്തിന്നു ആധിക്യവും വേദനയും കഫത്തിന്റെയും മേദസ്സിന്റെയും ദുഷ്ടതയോടുകൂടിയതും ദുരൂഹത്തിന്റെയും മേദസ്സിന്റെയും കഫത്തിന്റെയും മധ്യവും മേതുവായിട്ടു മധ്യമചിയികൽ നിന്നു പനിപ്പോക ചുമയും പ്രമേഹിയാലി ഭവിക്കുന്നു. എന്നാൽ അവന്റെ ആ പ്രമേഹം ബീജഭോഷാ മേതുവായിട്ടു സാധ്യമായി ഭവിക്കുന്നില്ല. പിതാമഹൻ മുതലായവരിൽനിന്നു സംഭവിച്ച പ്രമേഹം കഷ്ടം മുതലായ വ്യാധികളും അസാധ്യങ്ങളാണെന്നു പറയുന്നു.

മധ്യമേഹലക്ഷണം.

൨൪. സ്വപ്നവപ്രമേഹാസ്തു കാലോന്മാപ്രതികാരണഃ

മധ്യമേഹതഥായാതി തദാസാധ്യംഭവന്തിഹി

൨൫. മധ്യമേഹമധ്യസമം ജായതേസക്തിലഭാധാ

ശുദ്ധേധാതുക്ഷയോദാഹതേ ഭോഷാപുതപഥേമഥാ.

൨൬. അപൂരോദോഷലിംഗാനി സോനിമിത്തഃപ്രേർശയൻ

ക്ഷണാൽക്ഷീണഃക്ഷണാൽപൂണ്ണോ ഭജതേകൃച്ഛ്രസാധ്യതാം.

൨൭. മധുരയച്ചമേഹോഽപ്രായോമലാധിവാമേഹതി

സർവോപിമധ്യമേഹാഖ്യം മാധുര്യചൂതനോരതഃ

ചികിത്സിക്കാതെയിരുന്നാൽ എല്ലാ പ്രമേഹവും കലകൂടമെന്ന മധ്യമേഹമായിരിക്കും. അപ്പോൾ അതു അസാധ്യമായും ഭവിക്കും. മധ്യമേഹത്തിങ്കൽ മൂത്രം മധുവിനോടു സമശമയി (തേൻപോലെ) ഇരിക്കും. എന്നാൽ അതു രണ്ടുവിധമാകുന്നു. ധാതുക്ഷയം മേതുവായിട്ടു വായു ക്രൂദ്ധനായിരിക്കും സമയത്തിങ്കലും വയോവിന്റെ മറ്റുത്തിന്നു പിത്തകഫങ്ങളാൽ ആവരണം ഭവിക്കും സമയത്തിങ്കലും ആകുന്നു. പിത്തകഫങ്ങളാൽ ആകൃതനായിരിക്കുന്ന വായു ദോഷലക്ഷണങ്ങളെ കാണിക്കും അതെങ്ങിനെ എന്നാൽ കരണംകൂടാതെ ക്ഷണനേരംകൊണ്ടു ക്ഷീണിക്കയും ക്ഷണനേരംകൊണ്ടു സുഖിക്കയും ചെയ്യുന്നതാകുന്നു. ഉ.പ്രമേഹം കൃച്ഛ്രസാധ്യമാണ്. പ്രമേഹങ്ങളിൽ മൂത്രം പ്രായേണ മധുര്യംകൊണ്ടും നിറം കൊണ്ടും തേൻപോലെതന്നെയിരിക്കും എന്നാൽ ദേഹത്തിന്നു മധുര്യം ഭവിക്കുകൊണ്ടാകുന്ന എല്ലാ പ്രമേഹങ്ങൾക്കും മധ്യമേഹമെന്നു പേരുണ്ടായത്.

പ്രമേദാമധ്യമേദാപിടകാനിദാനം (൧൩൩)

പ്രമേദപിടകാലക്ഷണം.

൧൨. ശരാവികാകച്ഛപികാ ജാലിനീവിനതാലജീ
മസൃരികാസർഷപികാ പുത്രിണീസവിദാരികാ
൧൩. വിദ്രധിശ്ചേതിപിടകാഃ പ്രമേദോപേക്ഷയാദശ
സന്ധിമർസ്യജായന്തേ മാംസലോഷ്യചധാമസ്യ
൧൪. അന്തേനതാതുതദ്ദൃപാ നിമ്നമദ്ധ്യശരാവികാ
ശാശ്വതസർഷപസംസ്ഥാനാ തൽപ്രമാണാചസർഷപീ
൧൫. സദാഹതൃമ്സംസ്ഥാനഃ ജ്ഞേയാകച്ഛപികാബുധൈഃ
ജാലിനീതീപ്രദാഹതാ മാംസജാലസമാവൃതാ
൧൬. അവസാധതജാക്രോധ പൃഷ്ടാധാഗ്വദരേപിഠാ
മരതീപിടകാനീഽ വിനതാനാമസാസ്തൃതാ
൧൭. മരതൃപ്ലചിതാജ്ഞേയാ പിടകാചാപിപുത്രിണീ
മസൃതാമൃതിസംസ്ഥാനാ വിജ്ഞേയാതുമസൃരികാ
൧൮. രക്താസിതാസ്ഫോടചിതാ ദാരുണാത ലജ്ജീഭവേൽ
വിദാരികന്ദവദ്യന്താ കുറിനാചവിദാരിതാ.
൧൯. വിദ്രധേൽപ്രകർഷണൈസ്താ അന്തേ മാവിദ്രധികാലസാ

പ്രമേദത്തെ ശമിപ്പിക്കുവാൻ ഇരുന്നാൽ ശരവിക കോപിക, ജാലിനി വിനത അലജി മസൃരിക സർഷപിക പുത്രിണി വിദാരിക വിദ്രധി ഇങ്ങിനെ പത്തു കർക്കര സന്ധികളിലും മർജ്ജങ്ങളിലും വളരെ മരസമുള്ള സ്ഥാനങ്ങളിലുമുണ്ടാകുന്നു. ശരവിക എന്ന കർക്കര വർഷ ഉയന്നിട്ടും മദ്ധ്യം തഴന്നിട്ടും ആറ്റത്തിങ്കലുണ്ടു ശാഖത്തോടു തൂല്യമായിട്ടുളളിടം. സർഷപിക എന്ന കർക്കര ആറ്റത്തിങ്കലുണ്ടു പ്രമാണക്കൊണ്ടും വെട്ടുതെ കടക്കിത്തോടു സമമായിരിക്കും. വളരെ വേദനയുണ്ടാകും. അരിൽ കടകുടാദായമുള്ള കർക്കരും വളരെ കാണാം. കോപിക എന്ന കർക്കര ചുടടുക്കൂടിയും ആറ്റപ്പുറംപോലെയുളളിടം. ജാലിനി എന്ന കർക്കര കറിനമായ ചുടടുക്കൂടിയും വളരെ മാംസസമൃദ്ധത്താൽ ചാരപ്പെട്ടുളളിടം. വിനത എന്നകർക്കര അതിയായ വേദനയോടും പഴുപ്പോടും കൂടിയും ദുർഗന്ധം കരത്തിട്ടും താണിട്ടും പുറത്തു വയറത്തേ ഉണ്ടാകും പുത്രിണി എന്ന കർക്കര വലുതായിട്ടും ഏറവും ചെറുതായിരിക്കുന്ന കർക്കരൻ ചുറ്റപ്പെട്ടിട്ടും ഇരിക്കും. മസൃരിക എന്ന കർക്കര പ്രമാണക്കൊണ്ടും ആറ്റത്തിങ്കലുണ്ടു ചണൻ പയററിൽമണയോ സമമായിരിക്കും. അലജി എന്നകർക്കര ചുവന്നിട്ടും കറുത്തിട്ടും പെരുങ്കളാൽ പൂർവ്വിക്കപ്പെട്ടും ഭയങ്കരമായുളളിടം. വിദാരിക എന്ന കർക്കര മുതക്കിൻകിഴങ്ങുപോലെ വൃത്തമായും കറിനമായുളളിടം വിദ്രധി വിദ്രധിയുടെ ലക്ഷണങ്ങളാകൂടിയായിരിക്കും-

പിടകാരംഭകാരണം

നേരനയഃസ്തൃതാമേദാ സ്തേ ചാമേതാസ്തു നയഃ

൧൩. വിനാപ്രമേദമപ്യേതാ ജായന്തേദ്യുമ്മേദസഃ
താവചൈതാനലക്ഷ്യന്തേ യാദവസ്തുപാഗ്ഗഹരഃ

യാതെരേ ദോഷംകൊണ്ടു പ്രമേദങ്ങൾ ഉണ്ടാകുന്നുവോ ആ ദോഷംകൊണ്ടുതന്നെ കർക്കരും ഉണ്ടാകുന്നു. എങ്ങിനെ എന്നാൽ കഥപ്രമേദമിരിക്കുക കഥക്കൊണ്ടു കർക്കരങ്ങളാകുന്നു. പിത്തപ്രമേദമിരിക്കുക പിത്തംകൊണ്ടു കർക്കരങ്ങളാകുന്നു. വാതപ്രമേദമിരിക്കുക വാതംകൊണ്ടു കർക്കരങ്ങളാകുന്നു. മേദസ്സു ദുഷിച്ചവർ പ്രമേദത്തോടു കൂടാതെയും കർക്കരങ്ങളാകുന്നു. ശരവികമുതലായ കർക്കരള അവയുടെ പുറപ്പാടികൾ അറിയുന്നില്ല.

(എം.ഡി) മേജോനിദാനം

അസാധ്യവകുപ്പിനും.

[illegible]

ഉത്തരീട്ടം ഘോഷത്തിലും ശിരസ്സിലും ചുവലിലും പുറത്തും മർമ്മങ്ങളിലും കരുക്കൾ ഉണ്ടാകണം ഉപദ്രവങ്ങളും അഗ്നിമാന്ദ്യവും വേണം എന്നാൽ ആ കരുക്കൾ ശരിക്കായില്ല കരുക്കളുടെ ഉപദ്രവങ്ങളെപ്പറ്റി ചാകത്തിൽ പറഞ്ഞതായ ശ്ലോകത്തെ ഇവിടെ ചേർക്കുന്നു "തൃകകാസരംസസംകോച മോഹമികാമദജപരഃ വിസ്മർദ്ദർമ്മസംരോധഃ പിടകാനുദൃപരവത്" സ്തൂതിർട്ടം: ൧൨, ചുവ, മംസംചുരുങ്ങുക, മോഹം ഇക്കിട മം പനി വിസർപ്പ മർമ്മസംരോധം ഇവയൊന്നൊക്കെയും കരുക്കളുടെ ഉപദ്രവങ്ങളാകുന്നു. ചിലർ സ്തൂതികൾ പ്രമേഹം ഉണ്ടാകുന്നില്ലെന്നു പറയുന്നു; അല്പകുറവ് തന്ത്രന്തരവചനമുണ്ടു്, "സേകംസേകംനരീണാം മാസിമാസിചിതുലൃതിസ്ഥം ശരീരംദോഷോദ്ധി നപ്രമേഹോത്സസ്തൂതിയഃ" സ്തൂതികൾ മരസംതേരം തീണ്ടാതിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു് അവരുടെ എല്ലാ ശരീരത്തിനും ദോഷങ്ങളും ശുദ്ധിയുണ്ടാകുന്നു. അതിനാൽ സ്തൂതികൾ പ്രമേഹമുണ്ടാകുന്നില്ല.

ഇതി കേരവഃ മികച്ചതെ സാമന്ത്രികാച്യനെ

മാധവനിഭാനപ്രാപ്താനെ പ്രമേഹമധുമേഹ

പിടകാനിദാനം സമാപ്തം.

—:3:—

മേശോനഭാനം.

൧. അഗ്രയാമദിവാസപക്ഷം ശ്രേഷ്ഠമാഹാരസേവിനഃ
മധുഃനനസംപ്രായ സ്തോരാനേദപ്രചലന്തേ.

൨. മേശാപ്പുതൊട്ടിയിൽ പുഷ്പാന്ത്യന്യനധാതവഃ
മേശാപ്പുതൊട്ടിയിൽ അടക്കപ്പെട്ടവകൾ

[illegible]

മേന്മയുടെ ലക്ഷണം.

൩. ക്ഷിത്രരചാസത്വചാര്യമോഹ സപ്തമൃഗനസാദനൈഃ
യുക്തഃക്ഷിതസേവദുർഗ്ഗസൈ ല്ലെപ്താനോല്പമൈമുനഃ

ഭ. മേടസ്സുസർവ്വതാനാ മുദരേഷ്വപസരിഷ്വസ്ഥിതം
 അരന്ധ്രപോദരേവേലിഃ പ്രായോമേസപിനോഭവേൽ

അധികം മേശ്സേജുവാനു കൂടുതൽ എന്ന് ശാസനവും തസ്തികക്കാരും ബോധക്കര
 ും ഉറക്കുവാ കരണനകൃക്കത ശാസനത്തിനു തടവാ തമർച്ചയും വിശ്വോവീർദ്യം ദുർഗ്ഗ
 അല്ലാണെന്നതും ഉഷാകേ; ൧൭൧൧നത്തിൽ താല്പും കരഞ്ഞിരിക്കും മേശ്സേ ഹിസ്
 പ്രണികിട്ടുകയും വയററത്തു അനുഭവിക്കുവാനിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടുനന്നിരിക്കുവാനും മെ
 ശ്സേജുവാനും ഉരഞ്ഞിന്നു വൃദ്ധികരിക്കുന്നു.

ഉപദ്രവങ്ങൾ

4. മേസാപ്പുതമാർഗ്ഗത പാൽ പാചകക്കോപ്പോലെയുള്ളതും ചരൽസസ്യങ്ങളായത്രിനി മാന്ദാരംശേഷയത്രിപി

ഉദാഹരണങ്ങൾ (ചുരുക്കം)

൩. തസ്താൽസാരിപ്രംബരയ ത്യാഹാരമഭികാക്ഷതി
വികാരാത്മ്യപ്രസംഗമേവമാർ കാശ്ചിതകാലവ്യതിക്രമാൽ
൪. ഏതാവുപദവകരൗ വിശേഷാദഗ്നിമാതൃതൗ
ഏതേതൃമതഃസ്വരൂപംവനദാവോവനംയഥാ.
൫. മേടസ്ത്രീവസംപ്രഭേ സഹസൈവാനിലാഭഃ
വികാരാത്മ്യമനുഭൂതപാ നാശയത്ത്യാഹൃജീവിതം.

മേടസ്ത്രീകളുടെ മേട്രോധം ഭവിച്ചാൽ വായു വിശേഷിച്ചും കേന്ദ്രത്തിൽ സഞ്ചരിച്ചിട്ടു ജരണഗിയെ വർദ്ധിപ്പിച്ചു ആഹാരത്തെ ശോഷിപ്പിക്കുന്നു. അതു മേതുവായിട്ടു ആഹാരം പൊടുന്നനവേ ദഹിക്കയും ഉടൻ അവൻ ആഹാരത്തെ ആഗ്രഹിക്കയുംചെയ്യുന്നു. ഭക്ഷണത്തിന്റെ കാലംകഴിഞ്ഞാൽ അവന്നു ദഹാരങ്ങളായ ചില വികാരങ്ങൾ ഉണ്ടാകും. അവ വാതവികാരങ്ങളിൽ ചിലതായിരിക്കും അഗ്നിയും വായുവും പല ഉപദ്രവങ്ങളെ ഉണ്ടാക്കിക്കൂട്ടി വനത്തെ എന്നപോലെ ദൈവജ്വലത്തെ ദഹിപ്പിച്ചുകളയുന്നു. മേടസ്ത്രീ അധികമായി വർദ്ധിച്ചാൽ പൊടുന്നനവേതന്നെ വാരാദിദോഷങ്ങൾ പ്രമേഹം, പിടക, ജ്വരം ഭഗന്ദരം വിദ്വധി വാതരോഗം ഇവയിൽ ചില വ്യധികളെ ഉണ്ടാക്കി മരിപ്പിക്കും.

സ്ഥൂലലക്ഷണം.

൬. മേദോമാസോതിവൃന്ദതാ ചൂലസ്മിഹൃദസസ്തനഃ
അയഥോപചയോത്സരോദാ നരോതിസ്ഥൂല ഉച്യതേ
- മേടസ്ത്രീ മംസവും അധികമായി വർദ്ധിച്ചാൽ തുടകൾക്കും ഉദരത്തിന്നും സ്തനങ്ങൾക്കും ഇളക്കുണ്ടാകും. സമേന്മയും ഉത്സാഹവും കുറയും. ഈ ലക്ഷണമുള്ളവനെ അതിസ്ഥൂലൻ എന്നു പേർപറയുന്നു.
- ഇതി കേശവദശികകൃതൗ സാരചന്ദ്രികാഖ്യാനെ
മാധവനിദാനപ്രാഖ്യാനെ മേദോനിദാനം
സമാപ്തം

ഉദാഹരണം.

൭. രോഗാസ്സവേചിമന്ദേഗൗ സുതരാമുദരാണിഥ
അജീർണാമ്പിന്നൈശ്വാണേ രജ്ജായന്തേമലസഞ്ചയൗൽ.
- എല്ലാദോഷങ്ങളും അഗ്നിയുടെ മന്ദതയിൽ ഉണ്ടാകുന്നു. വിശേഷിച്ചും ഉദരം ഉണ്ടാകുന്നു. ദഹിക്കാതെയുള്ള അന്നം വയറിൽ കിടക്കുക കണ്ടും മലിനങ്ങളായിരിക്കുന്ന അന്നങ്ങളെ ഭക്ഷിക്കുകകണ്ടും മലം വർദ്ധിക്കുകകണ്ടും ഉദരരോഗം ഉണ്ടാകുന്നു.
- സംപ്രാപ്തി.

൮. തലപാസേപദാംബുപാമീനി ദോഷാസ്ത്രോതാംസിസഞ്ചിതാഃ
പ്രാണാഗ്നാചാനാൻസംശ്ലച്ഛ ജനയന്തൂദരേണാം.
- വർദ്ധിച്ചിരിക്കുന്ന ദോഷങ്ങൾ സേപദംഭികളായും അംബുവധികളായും ഇരിക്കുന്ന സ്ത്രോതസ്സുകളെ തട്ടത്തു പ്രാണവായുവിനെയും ജരണഗിയെയും അപാനവായുവിനെയും ദഹിപ്പിച്ചു മനുഷ്യൻ ഉദരത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു.
- ഉദേണമുദേ സാമാന്യരൂപം.

൯. അലാമാനംമനേശശതീർ ദ്രൗൺബാഗ്നംദുർബ്ബലാഗ്നിതാ
ശോഥസ്തേനമംഗാനാം സംശോവാതപുരീഷയോഃ
൧൦. ദാഹസ്തേനാചസവേഷു ജരേഷുവേന്തിഥീ

(എന്ന) ഉത്തരവ്

വയർവീക്കക, നടക്കാൻ ശക്തിയില്ലാതിരിക്കുക, ദുർബലത, അഗ്നിമോഢ്യം, നീരു ശരീരത്താൽ തട്ടർച്ച വായുവിനും മലത്തിനും തടവു ചൂട് മടി ഇവയാക്കയുംഎല്ലാ ഉദര രോഗങ്ങളിലുമുണ്ടാകും-

ഉദാസംഖ്യ.

പ്രഥമഗോഷ്ഠിയിൽനിന്നും പ്രിയപ്പെട്ടവർക്കായി

൫. സംഭവന്യൂദാണുഷ്ഠത തോഷാലിംഗംപ്രകാരം

ഉദനം വന്തംകൊണ്ടും പിത്തംകൊണ്ടും കഫംകൊണ്ടും വന്തപിത്തകഫങ്ങൾകൊണ്ടും നാലുവിധം. ദ്വിച ബലാക്ഷിതാദികങ്ങൾകൊണ്ടു നാലുവിധം. ജ്വരനെ എട്ടുവിധമാകുന്നു. അവയ്യക്ത പേന്തകൾ വാതോദനം പിഷ്ത്തദനം കഫോദനം, സന്നിഹാരോദനം ദ്വിചോദനം, ബലോദനം ക്ഷിതാദനം ഉദാകദനം. എന്തിനെയാകുന്നു. അവയുടെ ലക്ഷണം പ്രത്യേകം ചേർത്തു.

പാത്രോദരപ്രകീർത്തനം.

തത്രവാതോദമേശോധഃ ചാനിചാനാഭിക്ഷിപ്ത

സ. ക്ഷിപ്രാർശോഭാദരകുടി പൂജതക്ഷപവ്ഭേദനം

ശുഷ്കാസാംഗമർദ്ദാധോ ഗുരുതാമലസംഗ്രഹാഃ

6. ശ്രാവാതനന്ദഗാദിത മകസ്മാപുഷിമനന്ദഃ
സതോദദേദമുദരം തനുക്വസ്തിവതം

வ. இராமச்சந்திரன்

വാ.മു.ശ്യാമ നന്ദകുമാരോ വ.ചന്ദ്രേശ്വരനാതി:

വാരാന്തത്തിനകത്ത് പട്ടണത്തെയും കല്ലറകൾ അടിയിലും നാലിയിലും വയറിനിലും നീരുണ്ടാകും. വയറ്റിലും പേശ്യഭാഗങ്ങളിലും ജന്മകെട്ടിലും പുറത്തും വേദനയുണ്ടാകും. സന്ധികൾ പിട്ടുനടന്നാലും വരണ്ടലുമുണ്ടാകും. മേൽനരങ്ങിനോടുകൂടിയും അടിവയർ കനക്കുകയും മലംബന്ധിച്ചിരിക്കുകയും തൊലി, നഖം, മൂത്രം, മലം മുതലായവ കരുവാളിച്ചിട്ടെ ചുവന്നിട്ടെ ഇരിക്കുകയുണ്ടാകും. കാരണ കൂടാതെ വയർ ചിലപ്പോൾ വീർപ്പിലൂതിരിക്കുകയും ചെയ്യും. വയറിന്റെ അടിഭാഗം വലുതായി പിട്ടുനടന്നാലും വയറ്റിനുള്ളിലുള്ള ഞരമ്പുകൾ വീഴിപ്പോകും. വയറിന്റെ തട്ടിയാൽ ഉടതിവീർപ്പിച്ചാൽ അത്തരത്തിലുള്ള ശബ്ദം പൊലെയുള്ള ശബ്ദം കേൾക്കും. നായും പുറന്നുയറുകയും ചെയ്ത വയറിന്റെ മുമ്പഭാഗം സഞ്ചരിക്കുകയും ഇവയുമുണ്ടാകും.

പിന്തോടരലക്ഷണം

൯. പിത്തോദരേജു ചരോമൂർ ^{൧൧}/_{൧൦} ഓഫീസ് തുറക്കുകയുണ്ടോ

ഭൂമോതിനാഃപീതതപം തപശ്ചാഭ്യഭേദമിതി

40. പീതതാമ്രസീരാനലഃ സസേപദംസോഷ്ഠമഭമൃതെ

ധുമാനതേളദൃസ്സർശം ക്ഷിപ്രപാകഃപ്രഭുയതേ

പിത്താഭരത്തിന്നു ഹനിയും ഇന്ദ്രിയസംഭവം ചൂടും തജ്ജീർദ്ദാഖായ ഉണ്ടാകും മറയിൽ ഏരിവരസംഗതം. തലതിരിച്ചിലും അതിസാരമുണ്ടാകും. തൊലി നഖം മൂത്രം മൂലായവ മഞ്ഞളിച്ചിരിക്കും. വയറു പലളിപ്പും മഞ്ഞളിപ്പും ചെമ്പിച്ചും ഇരിക്കുന്ന അരമ്പുകളിൽ വ്യാപിക്കപ്പെട്ടവയിരിക്കും- വയറിന്നു വീർപ്പും ചൂടും നിറവും ചുക്ചിപ്പുമുണ്ടാകും. വയറു തുണ്ടാട്ടാകും മർദ്ദമുണ്ടായിരിക്കും. പൊട്ടുന്നവ പാകാവരം അസ്ത്രനം ദ്രവകരവുമായിരിക്കും.

കേംപാ 30 ലക്ഷിണം.

പ്ര. ഗ്ലോബ്‌ലൈസേഷനും സാമ്പത്തികവൽക്കനവും

നിദ്രോജ്ജ്വലോത്ഥിഃശപാനഃ കാസഃശുക്തപശാദിതാ

൧൨. ഉദരസ്തമിതസ്സിഗ്ലം ശുക്രാജീതതമമൽ
ചിരാഭിവൃദ്ധംകുറിനം ശീതസ്തർശംഗുരുസമിരം

കഥംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന ഉദരത്തിന്നു ദേഹത്തിന്നു തളർച്ചയും തരിപ്പും നീരുകേന്ദ്ര മുണ്ടാകും. അധികമായ ഉറക്കം ഉൽക്കുശം അരുചി ശ്വാസം ചുമ ചവച്ചു മുണ്ടാകും. തൊടി നഖം, മുതും, മുതലായവ വെട്ടുത്തിരിക്കും. വയറു സ്തംഭിച്ചിട്ടും സ്പന്ദനമുണ്ടാകുകയും വെട്ടുത്ത രേഖകളാൽ പ്രാപിക്കപ്പെട്ടതായിട്ടും വലുതായിട്ടുളളിടം. വളരെക്കാലംകൊണ്ടും ഉൾച്ചിടം. വയറു കുറിനമേയും തൊട്ടൽ ശീതമേയും കുറഞ്ഞിട്ടും ഉറച്ചിട്ടുളളിടം.

സന്നിപാതോദാഖക്ഷണം.

൧൩. സ്രിയോന്നപാനംനഖചോമമൂത്ര
വിശാന്തമൈച്ഛുക്തമസാധുവൃത്താഃ
യസ്മൈപ്രയച്ഛന്ത്യയോഗരാശ്ച
ദുഷ്ടാഞ്ചദുഷ്ടീവിഷസേവനാദപാ.

൧൪. തേനാശ്രുക്തംകുപിതാശ്ചഭോഷാഃ
കഷ്ടസ്പന്ദനംജരംതുലിംഗം
തച്ഛീതവാതേദശദുർദ്ദിനേച
വിശേഷതഃകൃത്യതിദന്വതേച.

൧൫. സചാതുരോമുഹൂതിഹിപ്രസക്തം
പാണ്ഡുഃകൃശഃകൃച്ഛതിതൃഷ്ണയാച
ദുഷ്ടോദരംകീർത്തിതമേതദേവ
പ്ലീഹോദരംകീർത്തിതമേതാനിബോധ

ശ്ലീകൾ വശികരപ്പാൻവേണ്ടി നഖം രോമം മുതലും മലം മുതലായവയോടുകൂടി അകത്തേക്കു കൊടുത്ത അന്നപാനം നിമിത്തമായിട്ടോ ശതകളാൽ കെടുകപ്പെട്ട വിഷത്തിന്റെ ശക്തിനിമിത്തമായിട്ടോ വിഷമൊ വിഷജന്തുക്കളോ ഉള്ള വെള്ളത്തെയോ ചുല്ല ഇല മുതലായവ വീണ ഭക്ഷിച്ചതായ വെള്ളത്തെയോ കുടിക്കു നിമിത്തമായിട്ടോ ദുഷ്ടവിഷപാനം മോതുവായിട്ടോ രക്തം വാതദിദോഷങ്ങളും കേറിച്ചു വാതോദരത്തിന്റെയും പിത്തോദരത്തിന്റെയും കഫോദരത്തിന്റെയും ലക്ഷണങ്ങളോടുകൂടിയതായി അതിഭയങ്കരമായിരിക്കുന്ന ഉദരത്തെയുണ്ടാകും. അതു തണുത്തകാരോടു കൂടിയിരിക്കുന്ന സമയത്തിങ്കലും മേഘാവൃതമായിരിക്കുന്ന ഭീരുത്തിങ്കലും വിശേഷിച്ചും കേറിക്കുന്നു. അപ്പോൾ നിറവുളളുണ്ടാകും ആ രോഗി ചുല്ലയ്ക്കുപൊഴും മേഘിക്കും ദേഹംവെട്ടുകയും ചടയ്ക്കുകയും ചെയ്തും തണ്ണീർമേഘംകൊണ്ടു ഉറപ്പുചെയ്തും ഉണ്ടാകും. സന്നിപാതോദരത്തിന്നു ദുഷ്ടോദരമെന്നും പേരുണ്ട്. ഇനി പ്ലീഹോദരത്തെക്കുറിച്ചു പറയുന്നു.

പ്ലീഹോദരലക്ഷണം.

൧൬. വിദാഹഭിച്ഛന്ദിരതസ്യജ്ഞോഃ
പ്രദുഷ്ടമന്ത്രേന്ദ്രമസ്യകുക്ഥശ്ച
പ്ലീഹാഭിവൃദ്ധംകുരുതഃ പ്രവൃദ്ധോ
പ്ലീഹോത്ഥമേതജ്ജരംചദന്തി
൧൭. തദാമചാർശോപഹിവൃദ്ധിമേതി
വിശേഷതഃ സീദതിചാതുരോത്ര
മന്ദജ്വരാഗ്നിഃകഥപിത്തലിംഗൈ
രപര്യതഃ ക്ഷീണബലോതിപാണ്ഡുഃ

(എഫ്) ഉദാഹരണം

ഉൾപ്പെടുത്തുന്ന പദാർത്ഥങ്ങളെയും കമ്പസുവണക്കിയിരിക്കുന്ന പദാർത്ഥങ്ങളെയും ഏല്പിയ്ക്കേണ്ടതും ഭക്ഷിക്കുന്നവന്റെ രക്തം ഏറ്റവും ദുഷിച്ചിട്ടു അപ്രകാരം ദുഷിച്ചിരിക്കുന്നതായ കമ്പത്തോടു കൂടി വർദ്ധിച്ചിട്ടു പ്ലീമോവെന്ന രക്താശയത്തെ വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നു. അതിനെ പ്ലീമോദോമെന്നു പറയുന്നു. അതു വാർദ്ധക്യത്തിങ്കൽ വർദ്ധിച്ചുവരും, അവന്നു വിശേഷിച്ചു തദ്ദർശനങ്ങൾക്കും അല്പമായ പനിയും അഗ്നിമന്ദ്യവും കഠിനമായ തിരക്കും പീത്തദോഷത്തിന്റെയും ലക്ഷണങ്ങളും ശക്തിക്കു വരും ദേഹത്തിന്നു അതിയായ വിളർച്ചയും ഉണ്ടാകും-

യകൃദുദാർഢ്യം.

ഘ. സമ്പന്നപാർശ്വായകൃതിപ്രവൃദ്ധേ

യേതേയംയകൃദാപുദാതദേവ

വലത്തുഭാഗത്തിരിക്കുന്ന യകൃത്തും പ്ലീമോവെന്നപോലെ വർദ്ധിച്ചിട്ടു ഉദാഹൃദിയെ ഉണ്ടാക്കും. അതിനെ യകൃദാപുദാമെന്നു പറയുന്നു

അതിവൃദ്ധു ദോഷസംബന്ധം.

ച. ഉദാഹരണത്തുടനാണെന്ന് മോഹനരൂപംദാനജപരൈ

ഗോരഥാമികാറിന്റെ വിദ്യാത്തമമാൻകുമാൽ.

മേല്പറഞ്ഞ പ്ലീമോദാവും യകൃദുദാവും ഉള്ളവന്നു ഉദാഹരണവും വേദനയും കീഴ് വയർ വിടുകയും ഉണ്ടായാൽ അതിന്നു വാതം കാരണമാകുന്നു എന്നും വോധശ്ചയവും തണ്ണീർദാഹവും ദഹനജപരമുദങ്ങളായാൽ പിത്തം കാരണമാകുന്നു എന്നും ശരീരത്തിന്നു കനവും അക്ഷിയും കഠിനവുമാകുമ്പോൾ കഫം കാരണമാകുന്നു എന്നും വൈദ്യൻ അറിഞ്ഞു കൊള്ളണം.

ബലോദാർഢ്യം.

ച. യസ്മാത്തമന്നൈരപലേപിഭിദ്വാ

ബാഹാശ്ചഭിവാപിഹിതംയഥാപൽ

സംചീയതൈസ്യമലസ്യദോഷ

പുനൈശ്ചൈസ്യംകുര്യച്ചനാശ്വാഃ

ച. നിശ്ചലതൈസ്യഗുദേപുഷ്പിഷം

നിരേരികൃച്ഛ്രാപിചാപ്താപ്തം

ഘ്നാഭിമദ്യേപരിവൃദ്ധിമേതി

വസ്ത്രോദാർഢ്യേഹസംവദന്തി

വഴുപ്പുള്ള അനങ്ങളും രോമരോ കല്ലും അകത്തുവന്നു കടലിനെ ബന്ധിക്കുമ്പോൾ അവന്റെ മലം വാതദിദോഷങ്ങളോടുകൂടി കടലിൽ ചുൽകെണ്ടു അടിച്ചുകൂട്ടിയ തുണാദികൾ എന്നപോലെ പതുക്കെപതുക്കെ വർദ്ധിച്ചുവരും. അപ്പോൾ മലദാഹത്തിന്നു രോധവും ഭവിക്കും. മലം പന്നിപ്പെട്ടു അല്പംപരമായിട്ടുപോകും. ഏദയത്തിന്റെയും ക്ഷീയുടെയും മദ്ധ്യത്തിങ്കൽ ആകുന്നു ആയതു വർദ്ധിക്കുന്നതു. ആ ഉദാഹരണത്തിന്നു ബലോദാർഢ്യം പേരുണ്ട്.

ച.ദിദോദാർഢ്യം.

ച. ശല്യംശമാനോപഹിതംയദാതം

ദീകതംഭിനത്യാഗതമന്യഥാവാ

തസ്മാൽസ്യതോത്രാൽസഖിലപ്രകാരം

സ്രാവഃസ്രവേദൈഗുദതസ്തത്രഃ

ച. നാഭോരോശോദോതാപ്തം

നിസൃട്ടതൈശ്ചതിമാതിമാത്രം

ഉദേഹിദാനം (ചന്ദൻ)

ഏതല്ലരിസ്രാവ്യദരഃപ്രദിഷ്ടം

ദക്ഷോദരംകീർത്തയതോനീമോധ.

മുളു, കല്ല, എല്ല, പല്ല; മുതലായവ അന്നത്തോടു കൂടി വില്പനത്തിൽ ഉള്ളിൽ ചെന്നാൽ കടർമാല ദേദിച്ചു മരിച്ചുപോകും. കോട്ടുവാ നിമിത്തമായിട്ടോ, അതിശയം ണോ ധേതുവായിട്ടോ ദേദിച്ചു മരിച്ചുപോകും. ഇവിടെ പാവമാർപോകുന്ന ചരകത്തിലെ ഒരു ശ്ലോകംകൊണ്ടു ഇതു സ്പഷ്ടമാകും. “ശർക്കരേണലോഷ്ഠാസ്ഥി കണ്ടുകൈരണസംയുക്തഃ ഭിദ്യേതാത്മയഭിദ്യൈതേ ജ്യാഭയാത്യശമനനവഃ” ചാൽ പല്ല മൺകട്ട എല്ല, മുളു ഇവ അന്നത്തോടു കൂടി ഉള്ളിൽ ചെന്നാൽ കടർമാല ദേദിക്കും കോട്ടുവാ ധേതുവായിട്ടും അതിടക്കണാ ധേതുവായിട്ടും കടർമാല ദേദിക്കും. ആ മരിച്ചുള്ളിൽ നിന്ന ചെമ്മുഖം കഴുകി പിന്നെയും പിന്നെയും ഇദ്ദേഹത്തിൽ കൂടിപ്പോകും അപ്പോൾ നാഭിയുടെ അധോഭാഗം വിത്തുവരും. കത്തിനേറുക പിടന്നുനേറുക ഇവയും അധികമായാണോകം. അതിനെ പരിശുദ്ധ്യദരമെന്നും പറയുന്നു. ഇനി ഉദേഹദരത്തെക്കുറിച്ച് പറയാം.

ഉദേഹദരഃ ക്ഷിണം.

൨൦. യഃസ്തദരപിതോപുരവാസിതോവാ

വാന്തോവിരക്തോച്ഛ്രമവാന്തത്രപഃ

പിബേജ്ജലംശിതാമാശുതസ്യ

സ്രോതാംസിദൃഷ്ട്വന്തിനിരഭവാനി

൨൧. സ്തേരോപലിപ്തോച്ഛ്രമവാപിതേഹ്

ദക്ഷോദരംച്ഛ്രമവാപിതേഹ്

സ്തിഗ്ദ്ധംമഥത്തത്പരിവൃത്തനാടി

സമാതതംപുണ്ണമിവാംബുനാച

൨൨. യഥാദൃതിഷ്ടിദൃതികംചതേച

ശബ്ദോയതേചാപ്യദക്ഷോദരതേ.

സീനേഹപനം ചെല്ലവെന്നു അനുവാസനംചെയ്യവെന്നു വചനംചെയ്യവെന്നു വിരോധനംചെയ്യവെന്നു വസ്തിചെയ്യവെന്നു അധികം തണുത്തതായ വെള്ളംകുടിച്ചാൽ അവന്റെ ജലവേരുകളായിരിക്കുന്ന സ്രോതസ്സുകൾ ഉടിക്കും. സ്രോതസ്സുകൾക്കു സീനേഹത്താൽ ജിപ്സത ഭവിക്കുമ്പോൾ അധികം തണുത്തതായ വെള്ളം കുടിച്ചാൽ അവ ഉടിക്കും. അതു ധേതുവായിട്ടു അവനു മുമ്പെ പറയപ്പെട്ടവണ്ണം ഉദേഹദരം ഉണ്ടാകുന്നു. അതു സീനിഗ്ദ്ധമായും ധല്ലായും വൃത്തമായുമിരിക്കുന്ന നാഭിയോടടുത്തോടടുത്തോടു കൂടിയവെള്ളംകൊണ്ടു നീർത്തോടോടൊക്കെയും തോൽത്തുരുത്തിപ്പോലെയും ഇളക്കത്തോടും വിറയലോടും ശബ്ദത്തോടുകൂടിയുമിരിക്കും.

സാദ്ധ്യാസാദ്ധ്യവിഭാഗം.

൨൩. ജനനൈവ്യാദംസംപ്രാപ്തകൃശ്രതമംവിദുഃ

ബലിനസ്തദജാതാംബു യുതസാദ്ധ്യംനമോതീതം

൨൪. പക്ഷാൽബദ്ധൂദംരൂർദ്ധ്വ സാംജാതോദകംതഥാ

പ്രായോഭവത്യഭാവായ മരിദ്രാന്ത്രഞ്ചോദരംഗ്രണം

൨൫. ശൂനാക്ഷംകുടിലോപസ്ഥ മുപക്ലിന്നതന്തപചം

ബലശോണിതമാംസാഗ്നി പരക്ഷീണഞ്ചവജ്ജന്തേ

ചാർശ്വഭംഗാനവിഭാഷാ ശോമാതീസാരചീഡിതം

വിരികൃഞ്ചാപ്യദരിണം പൂയ്മാണംവിവർജ്ജന്തേ.

(൧൦൦) ശോമനീദാനം

എല്ലാ ഉദാരങ്ങളും സ്വഭാവനതന്നെ പ്രായേണ ഏറ്റവും കൃച്ഛ്രസഞ്ചയങ്ങളാകുന്നു. രോഗിക്കു വലവും വയറുകത്തു ജലമില്ലായ്മയും നൂതനത്വവും കൂടിയുണ്ടെങ്കിൽ പ്രയത്നമനുഭവം നേരിട്ടു എന്നും വരും. വയറുകത്തു വെള്ളമുണ്ടായാലുള്ള ലക്ഷണത്തെപ്പറ്റി ചരകത്തിൽ പറഞ്ഞു വരുന്നതു ഇവിടെ ചേർന്നു കേൾക്കേണ്ടതില്ലെന്നു സിരഞ്ഞാലംഗമെന്നു ഉദകപുണ്യദ്രുതിസമാനക്കോശ്വേദശാസ്ത്രജ്ഞർ അതിയായ വയർച്ചിർപ്പം വയറില്ലെന്നു സിരകളെ പുറത്തു കാണുന്നതും വയറത്തു തെട്ടാൽ വെള്ളം നിറച്ചിട്ട് രോഗത്തുരത്തിയിൽ തെട്ടുതുപോലെ തേക്കുകയും ഉണ്ടായാൽ മോഹമരത്തിന്റെ അകത്തുവെള്ളം ഉണ്ടെന്നു അറിയണം. വെളുത്തും ഒരു പക്ഷം കഴിഞ്ഞാൽ രോഗിയെ മരിപ്പിക്കും എല്ലാ ഉദാരങ്ങളും അകത്തു വെള്ളം നിറഞ്ഞാലും പ്രായേണ രോഗിയെ മരിപ്പിക്കും. മരിച്ചോടാവാം ഒരു പക്ഷം കഴിഞ്ഞാൽ രോഗിയെ മരിപ്പിക്കും. യന്ത്രശസ്ത്രപ്രയോഗങ്ങളെക്കൊണ്ടു ചിലപ്പോൾ ചികിത്സാദാവും വെളുത്താദാവും അകത്തു വെള്ളം നിറഞ്ഞിട്ടുള്ള ഉദാരവും സഞ്ചയങ്ങളായിട്ടും വരും. കണ്ണിന്റെ പേളുവേൽ നീരും ലിംഗത്തിന്നു വളവും തൊലിക്കു നലവും മർദ്ദവയും ശക്തിക്കുയവും രക്തസഞ്ചയവും മോസഞ്ചയവും അഗ്നിമാന്ദ്യവുമുള്ള ഉദാരരോഗിയെ ഉപേക്ഷിക്കണം. പർശ്വഭാഗങ്ങൾ പിളരുക, അന്നത്തിന്നു വെറുപ്പു നീരു അതിസാരം ഇവയ്ക്കൽ പീഡിതനായിരിക്കു വിരോധനചെയ്താൽ ഉടനെ പിന്നെയും വയർവീക്കുക ഇപ്രകാരമിരിക്കുന്ന ഉദാരരോഗിയെ മരവെച്ചുൻ ഉപേക്ഷിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

ഇതി കേശവദേശികകൃതെ സാരചന്ദ്രികാപ്രാണെ
മാധവനീദാനപ്രാണെ ഉദാനീദാനം സമാപ്തം.

ശോമനീദാനം.

൧. രക്തപിത്തകഫാൻവായു ദുഷ്പോഷാഹ്ലാസ്സവഹിസ്സീരാഃ
നീതപാതമുഗതിസ്തൈർഹി കുശ്ലാത്ത്വം മോസസംശ്രയം.
൨. ഉത്സേധംസംഹതംശോമം തമാഹ്ണിചയാദതഃ
സർവ്വേന്ദ്രവിശേഷൈസ്ത രൂപദോഷവർമ്മകം
൩. ദോഷൈഃചമുലകുടവൈസ്സൈവ് രഭിമാതാദപിഷാദപി.

വായു തന്റെ ദുഷണമേതുകൾക്കൊണ്ടു ദുഷിച്ചിട്ടു അപ്രകാരം ദുഷിച്ചിരിക്കുന്ന രക്തപിത്തകഫങ്ങളെ പുറത്തുള്ള തൈരുകുളികൾക്കു അവയെക്കൊണ്ടു തന്റെ ഗതിക്കു മുടക്കം വരുന്നസമയം രാത്രിമോസങ്ങളെ ആശ്രയിച്ചുകായി കുറിയുമായിരിക്കുന്ന ഉയർച്ചയെയുണ്ടാക്കും, അതിനെ ശോമമെന്നു പറയുന്നു എല്ലാശോമവും ത്രിദോഷകോപാ നിമിത്തമായി ഉണ്ടാകുന്നതാണെങ്കിലും മേതുകളുടെ ദോഷംകൊണ്ടു ലക്ഷണങ്ങൾക്കു ദോഷം വരികയാൽ ഒൻപതുവിധമാകുന്നു. അതു വാതദോഷങ്ങളിൽ ഓരോ ദോഷങ്ങളുടെ കോപംമേതുവായിട്ടു ഈ രണ്ടു ദോഷങ്ങളുടെ കോപം മേതുവായിട്ടും എല്ലാ ദോഷങ്ങളുടെയും കോപം മേതുവായിട്ടും അഭിമുഖം മേതുവായിട്ടും വിഷം മേതുവായിട്ടും ആകുന്നു-

ശോമത്തിന്റെ പൂർവ്വരൂപം.

തത്പൂർവ്വരൂപംദാഹു സ്സീരാമാമോശഗൌരവം

ശോമത്തിന്റെ പൂർവ്വരൂപം ചൂടും തൈരുകൾ വലിക്കുന്നപോലെ പീഡയും ദോഷത്തിന്നു കനവും ആകുന്നു.

ശോമകാരണം.

൪. ശുദ്ധാമയാഭക്തശാഖാലാന്നം
ക്ഷാരമൂതീക്ഷ്ണാസ്സഗ്രൂപസേവാ
ദദ്ധ്യമാമുച്ഛാകവിരോധിദുഷ്ട
ഗരോപസു പ്ലാനാനിഷേചണഞ്ച.

ശോധനീഭാനം (ഫലം)

൭. അശാസ്ത്രചോദ്യനചരോഹിതൃ
 മ്മ്മോപഹാരോവിചാപ്രസൃതിഃ
 മിത്ത്യാപചാരഃപ്രതികമ്നാഞ്ച
 നിജസ്യമേതുശ്ചയമോഃപ്രദിഷ്ടഃ

കർപതൃവിധമുണ്ടാകുന്നു. ശോമങ്ങളിൽ അഭിഷാതജമായ ശോമങ്ങളെയും വിഷോ
 അവരായ ശോമങ്ങളെയും ചേർച്ച ശേഷിച്ചശോമങ്ങൾക്കു വരവവിരോധനാഭി കർമ്മങ്ങൾക്കു
 ണ്ടോ ജപരമഭിയായ ശോമങ്ങൾക്കുണ്ടോ ഭക്ഷണമില്ലായ്മകൾക്കുണ്ടോ കൃശനായിരിക്കുന്ന
 സമയമോ ബലഹീനനായിരിക്കുന്ന സമയമോ സംഭവിച്ചതായ ക്ഷാരാമൃതീഷ്ണോഷ്ണജ
 തവായ അന്നാഭിച്ചുടെ സേവയും തൈരു, അപകടമായ പദാർത്ഥം മണ്ണ്, ഇലക്കറി വിരു
 ങ്ഗം, ദോഷജനകമായ വെള്ളംകൂട്ടുവിഷാതസംബന്ധമായന്നു, അർശസ്സ്, നിഷ്ക്രി
 യത്വം, ദോഷം ശോധനകർമ്മമായിരിക്കും സമയം വരവവിരോധനാഭികളെച്ചയ്ക്കാതിരിക്ക
 ക, മർമ്മപ്രദേശങ്ങളിൽ ദോഷോപഹാരം ആചര്യപന്തം വരവവിരോധനാഭി കർമ്മങ്ങളെ
 വേണ്ടുപ്രകാരമല്ലാതെ പ്രവർത്തിച്ചു ഇവയും മേതു കളായിത്തീരുന്നു.

ശോധസാമാന്യവകുപ്പണം.

൯. സതതരവംസ്യാദനവസ്ഥിതത്വം
 സോസേധശ്ചാധമസ്തരാതന്ത്രത്വം
 സഖോമഹാപശ്ചാവിവർണ്ണതാമ
 സാമാന്യലിംഗംശചയമോഃപ്രദിഷ്ടം.

ദേഹത്തിന്നു തുരുത്തവും അസ്ഥാസ്ത്വവും പേരുകയും ചൂടും തൈരുകൾക്കുണ്ടുണ്ടു
 വും രോമാഞ്ചവും വർണ്ണഭേദവും ശോമസാമാന്യവകുപ്പണവും

൧൦. ചലസ്തന്ത്രത്വംചരോഹിതൃ
 സഷ്ട്വീരഹാത്ത്വതോനിമിത്തതഃ
 പ്രാച്യതിപ്രേണമതിപ്രപീഡിതൊ
 ദിവാബലീചശ്ചയഥസ്സമീരണാൽ.

വാതശോമം ഇളക്കത്തോടും കൂടിയതായ തെലിയോടുംകൂടിയതായും പരപരത്തി
 ങ്കാ ചുവന്നിട്ടാ കറുത്തിട്ടാ ഇരിക്കും. തൈറ്റാൽ അറികയില്ല. രോമാഞ്ചം വേദന,കരണംകൂ
 ടതൈശമനം ഇവയുണ്ടാകും. അമർത്തിയത് കഴികയും വിട്ടാൽ ഉടനെ പെട്ടെനയുംചെ
 യും. പകൽ അധികമായോ രാത്രിയിൽ ക്ഷാത്തുദിക്കും. സ്നേഹോഷ്ണമർദ്ദനങ്ങൾ
 കൊണ്ടു ശരിക്കയും ചെയ്യും.

൧൧. ഉദസ്സംസ്ഥാനപിതരാഗാഹൻ
 ഭ്രമജപരസേഭ്രാഷാമദാനപിതഃ
 നമുചുതേസ്തർശതഗകിരാഗകൃൽ
 സവിത്തരോമോളശാഹാപാകാഹൻ.

പിത്തശോധത്തിന്നു നിരു മർദ്ദവത്തോടും ഗന്ധത്തോടും കൂടിയും കുറത്തിട്ടും മ
 ണ്ടുള്ളിയിട്ടും ചുവന്നിട്ടും ഇരിക്കും. തലതിരിച്ചിലും ജപരവും വിയർപ്പും തണ്ണീർദ്വാരവും മദ
 ണ്ടും ഉണ്ടാകും. ചലിക്കുന്ന എന്നു തോന്നും സെട്ടാൽ വേദനയും കണ്ണുകൾക്കു ചുവപ്പുംഅതി
 യായ ചൂടും ഉണ്ടാകും. വേഗം വർദ്ധിക്കുകയും ശമിക്കുകയും ചെയ്യും.

കഥശോമലക്ഷണം.

൧൨. ഗുരുസമിരഃപാണുരരോചകാനപിതഃ
 പ്രസേകനിദ്രാബലിവാണിമാന്ദ്യകൃൽ
 സകൃച്ഛ്രാജന്മപ്രാമോഹിപീഡിതൊ
 നഃചാനമേദ്രാത്രിബലീകചമാത്മകഃ

(൧൦൨) ശോഥനിദാനം

കഥശോഫം, കുറത്തിട്ടും ഉറച്ചിട്ടും വെളുത്തിട്ടും ഇരിക്കും. അരുചിയും ജലസ്രവവും ഉറക്കവും ഹർഷിയും അഗ്നിമന്ദ്രവും ഉണ്ടാകും. ശോഫത്തിന്റെ ഉത്ഭവവും നാശവും പ്രയംസത്തോടുകൂടിയിരിക്കും. അമർത്ഥ്യമുള്ള യന്മവരികയില്ല. രക്തീയിൽ വലത്തോടുകൂടിയിരിക്കും.

ദപദശോഥത്തിന്റെയും സന്നിപാത

ശോഥത്തിന്റെയും ലക്ഷണം.

൧൦. നിദാനാകൃതിസംസർഗ്ഗാൽ ശ്വേതമുസ്സപ്രാദിദോഷജഃ
സമ്പാകൃതിസ്സന്നിപാതാൽ ശോഥോഽഗ്നിമന്ദ്രലക്ഷണഃ

ജ്വര രണ്ടു ദോഷങ്ങൾ മേന്മയായിട്ടുണ്ടാകുന്ന ശോഥത്തിൽ അതന്ത്രദോഷങ്ങൾക്കു പരമമായ മേന്മകളും ലക്ഷണങ്ങളും സമ്മിശ്രങ്ങളായിരിക്കും. സന്നിപാതശോഫത്തിന്നു ഏല്പാദോഷലക്ഷണങ്ങളും സമ്മിശ്രങ്ങളായി കാണുകയും ചെയ്യും.

അഭിമാതശോഫലക്ഷണം.

൧൧. അഭിമാതേനശസ്യാദി ചോദഭേദകൗതാദിഭിഃ
ഹിമാനിലോല്യേനിശൈർ ല്ലോതകപികചാശ്രുജൈഃ

൧൨. ശസൈശാശ്രുകൈശ്ചസംസ്തർശാൽ ശ്വേതമുസ്സപ്രാദിസ്പ്പവൻ
ഭൂശോഷാലോഹിതാദോഷഃ പ്രായശഃചിത്തലക്ഷണഃ

വാൽ കൂടും മുതലായ ആയുധങ്ങൾക്കുണ്ടു മുറികളെയും വളെടുത്തും വീണിട്ടു പൊട്ടുകയും വീഴ്ചകൾക്കും അടിക്കുകയ്ക്കും വേറെ മേന്മകൾക്കുണ്ടു ചതവുപറകളായും ചെയ്ക, ശീതമായ കരോൽക്കുക കടൽകരോല്ക്കുക ചേരിന്ന പാലൊന്നെണ്ണയണക്കയുടെ മേക്കും മേൽരട്ടുക ഇത്യാദി മേന്മകൾക്കുണ്ടുണ്ടാകുന്ന ശോഫത്തെ അഭിമാതജ്വരശോഫമെന്നു പറയുന്നു. അതു വിസ്പ്പത്തോടും ശീതമായ ചൂടോടും ചൂട്വനിറത്തോടും പ്രായേണ പിത്തേന്ത്രയശോഫത്തിന്നു പരമമായ ലക്ഷണങ്ങളോടും കൂടിയിരിക്കും.

വിചിശോഫലക്ഷണം.

൧൩. വിഷജഃസമീഷപ്രാണി പരിസർപ്പണമൂത്രാൽ
ദോഷാഹതനശോഫാദാ ദവിഷപ്രാണിനാമചി

൧൪. വിസർപ്പമൂത്രശ്ലോപഹത മലാദാപ്രസംഗാൽ
വിചാപ്രകാശനാസാപർശാൽ ശരയോനാചമുണ്ണാൽ

൧൫. ചൂടശോഫാഹതാദി ച ശീതപ്രാണാഹതാദാകഃ

വിഷമൂലം അശുഷക ശോമത്തിൽ അരിച്ചുനടക്കുകയോ ഭൂതികളായോ ചെയ്കകൾക്കും വിഷമൂലം അശുഷകശോമം വിഷവിഷത്തു ജന്മകൂടായോ ദോഷാഹതനവങ്ങളോ മേന്മയിൽ രട്ടുകൾക്കും മലമൂത്രദിശകൾ വീണ്ടുകൊണ്ടുനടന്ന ശസ്ത്രത്തെ ഉപയോഗിക്കുകയ്ക്കും വിഷമൂലങ്ങളിൽ രട്ടി രണ്ടായകരോ ഏല്പുകയ്ക്കുണ്ടു ചികുടലധം ചേർന്നപൊടി ദോഷത്തിൽ പറകുകയ്ക്കും ഉണ്ടാകുന്ന ശോഫത്തിന്നു വിഷജ്വരശോഫമെന്നു പേർ. അതു ഭൂമിയായോ ഇളകിയോ ഇരിക്കിയോ ഇരിക്കും. പൊട്ടുന്നവയെ വർദ്ധിക്കയും ക്ഷയിക്കയും ചെയ്യും. ചൂടോടും വേദനയോടുംകൂടിയിരിക്കും.

ദോഷാശോഫങ്ങളുടെ സ്ഥാനഭേദങ്ങൾ.

ദോഷാശ്വേതമുസ്സപ്രാദി കുപന്ത്രാമശയസ്ഥിതഃ

൧൬. പകാശശ്വേതമുസ്സപ്രാദി കുപന്ത്രാമശയസ്ഥിതഃ
കൃത്സാദോഹതപ്രാപ്തഃ ചതുസ്സപ്തസരതഥാ.

ആശയത്തിൽ നിൽക്കുന്ന ദോഷങ്ങളെത്തുടങ്ങിയുള്ള ഉത്ഭവകര്യത്തിൽ ശോഫത്തെ ഉണ്ടാക്കും. പകാശയത്തിൽ നില്ക്കുന്ന ദോഷങ്ങൾ നെഞ്ചിന്റെയും പകാശയത്തിന്റെയും മദ്ധ്യത്തിൽ ശോഫത്തെ ഉണ്ടാക്കും; മദ്ധ്യത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തിൽ നിൽക്കുന്ന

ശോമനിദാനം (- ൨൩)

ക്കുന്ന ദോഷങ്ങൾ പകരശയത്തിന്നു താഴെയുള്ള അധഃകായത്തിൽ ശോമത്തെ ഉണ്ടാക്കും എല്ലാ ദേവത്തിലും നില്ക്കുന്ന ദോഷങ്ങൾ എല്ലാദേവത്തിലും ശോമത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു.

സാധ്യാസാധ്യവിഭാഗം

൧൭. യോമല്യദേശശാലമു സ്തകുസ്തവ്ഗതയഃ
അർദ്ധംഗേരിഷ്ടഭൂതസ്തപ്താ ദശോല്പാപരിസപ്തി
൧൮. ശാസുവിപാസാമരേട്ടിശ്ച ദൈർദ്ധ്യംജാപഹൃദപ
യസ്യചാനേതമിന്നാസ്തി ശാലമുഃതംവിവർജ്ജയേൽ
൧൯. അനന്യോപദ്രവകൃത ശ്ലോമഃപാദസമുത്ഥിതഃ
പുരുഷംഹന്തിനാരീഞ്ച മുഖജ്ഞാഹ്വദോഭയം
൨൦. നവോനപദ്രവശ്ലോമ സ്താഭ്യോനാല്യപുരേരിതഃ
൨൧. വിവർജ്ജയേൽകുക്ഷ്യദാശ്രിതഞ്ച
തഥാഗജേമർമ്മിസംശ്രിതഞ്ച
സ്ഥലഃഖാശ്വാപിഭവേദപിവർജ്ജ്യോ
യശ്വാപിബാലസമവിരാബലാനാം.

ദോമല്യത്തിൽ വരുന്ന ശോമവും എല്ലാശരീരത്തിങ്കലും ഒന്നുപോലെ വ്യാപി
യ്ക്കുണ്ടായ ശോമവും ക്ലിപ്തസംഖ്യമാകുന്നു. ദോമല്യത്തിൽ തുടങ്ങി മേല്പോട്ടുകയറിയ
നീരു തൃത്യുച്യമാകുന്നു. ശാസവും തണ്ണീർദ്വേപും മർദ്ദിയും ശക്തിക്കുയവും ജ്വാലയുംജ്വ
ന്നത്തിൽ അരുവിയും ഉജ്ജ ശോമമരണിയെ ഉപേക്ഷിക്കേണ്ടതാകുന്നു. കാലിൽതുടങ്ങി മേ
ൽപോട്ടു കയറുന്നതായ നീരു പുരുഷനെ നശിപ്പിക്കുന്നു. മുഖത്തിൽ തുടങ്ങി കീഴ്പോട്ടുവ്യാ
പിക്കുന്നതായ നീരു സ്ത്രീയെ നശിപ്പിക്കുന്നു. ഇടത്തിൽതുടങ്ങി മേൽപോട്ടും കീഴ്പോട്ടുവ്യാ
പിക്കുന്നതായ നീരു പുരുഷനേയും സ്ത്രീയേയും നശിപ്പിക്കും. നവമായും ഉപദ്രവങ്ങളോടുകൂ
ടിയതായും ഇരിക്കുന്ന നീരു സംഖ്യമാകുന്നു. അസംഖ്യമായ ശോമം “ചരലോംഗേരിഷ്ട
തസ്ത്യേൽ” എന്ന വാക്യംകൊണ്ടു മുഖ്യ പര്യവേഷിത ശോമങ്ങളുടെ ഉപദ്രവവ്യംഗികളെ
വിവരിക്കുന്നതായ ചാകവാക്യത്തെ ഇവിടെ ചേർക്കുന്നു. ‘ചരലിസ്തുഷ്ണാതമിശ്ശപാസോ
ജ്വാതംതീസാരഹവച സാക്ഷരേയംസദേർബല്യ ശ്ലോധോപദ്രവസംഗ്രാമഃ സ്ത്രീകൾക്കും
പുരുഷന്മാർക്കും ഉണ്ടാകുന്ന ശോമത്തിന്റെ സംഖ്യംസംഖ്യതയെ ക്ഷരപാണി ഏത്രയും സ്ത
കുമാധി പരത്തിരിക്കുന്നതിനാൽ ആ ശ്ലോകത്തെ ഇവിടെ ചേർക്കുന്നു. “ഉരലാഗാദീന
രോപേട്ടാ മധോഗാമിമുഖാശ്ലീയം ഉദയംസ്തസംജ്ഞാത ശ്ലോമോഹന്തിനസംശയഃ”
കാലിക്നിസ്തടങ്ങി കീഴ്പോട്ടു വ്യാപിക്കുന്ന നീരു പുരുഷനെ കൊല്ലും; മുഖത്തുനിന്നുത
ടങ്ങി കീഴ്പോട്ടു വ്യാപിക്കുന്ന നീരു സ്ത്രീയെ കൊല്ലും വസ്ത്രീയിൽനിന്നുതുടങ്ങി(മുഖം)മേ
ല്പോട്ടും കീഴ്പോട്ടും വ്യാപിക്കുന്നതായ നീരു പുരുഷനേയും സ്ത്രീയേയും കൊല്ലും. സംശയ
മില്ല. വയറിലും കഴുത്തിലും മർമ്മങ്ങളിലും ആശ്രയിച്ചു നില്ക്കുന്ന വർജ്ജിക്കണം തടിച്ചുപ
രതപരത്തും ഇരിക്കുന്ന നീരും ബാലന്മാർക്കും വൃദ്ധന്മാർക്കും ബലമില്ലാത്തവർക്കും ഉണ്ടാകുന്ന
തും വർജ്ജിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

ഇതി കേശവദേശികകൃതേ സാരചക്രികാഖ്യാനേ
മാധവനിദാനഖ്യാനേ ശോമനിദാനം സമാപ്തം.

വൃദ്ധിബ്രഹ്മണനിദാനം.

൧. കൃദ്ധോരർദ്ധപതിവായ ശ്ലോമശുദ്ധകരശ്ചരൻ
മുഖൈരവംക്ഷണതഃപ്രാപ്യ ഫലകോശാഭിവാധിനീഃ
൨. പ്രപിഡ്യധമനീർവൃദ്ധം കരോതിഫലകോശായഃ

(൧൪൨) വൃദ്ധിബ്രഹ്മസ്മൃതി

ദോഷാസ്രമേഘമൂത്രാദിനാസ്തവൃദ്ധിസ്സപുധാഗതഃ

ന. മൂത്രാദിമൂലാവപ്യനിശ്ചയേ തുലനേ സുഖേ

വായു കോപിച്ച അധഃഗതിയായിട്ടു നീരിടയും മേദനഭയം ഉണ്ടാകിക്കൊണ്ടു സഞ്ചിച്ച് ക്ഷീകൃതനിനം പൂഷണകുളാലം എന്നു പൂഷണങ്ങളെ വഹിക്കുന്ന നാഡിക കള ഏറ്റവും ദുഷ്കൃതികളായി പൂഷണങ്ങൾക്കു വർദ്ധനയെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. ഇതിന്നു വൃദ്ധിയെന്നു പേർ. അതു വരുന്നതും പിന്തളയ്ക്കും കഥംകൊണ്ടും രക്തംകൊണ്ടും മേദസ്സുകൊണ്ടും മൂത്രംകൊണ്ടും മൂത്രാദിമൂലംകൊണ്ടും ഏകവിധമെന്നു. മൂത്രവൃദ്ധിയും മൂത്രാദിമൂലവൃദ്ധിയും വരുന്നതുകൊണ്ടുണ്ടെന്നുവരുന്നതും അവയുടെ ഫലമുണ്ടാകുന്നതും ഭേദമുണ്ട്.

വാതവൃദ്ധിലക്ഷണം.

വാതവൃദ്ധിശ്ചതീവ്രതാദിനാസ്തവൃദ്ധിസ്സപുധാഗതഃ

വരുന്നതുകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന വൃദ്ധി, കഠിനമിത്തമായ രേരുത്തരത്തിൽ തെളിയിക്കപ്പെടുന്ന പരപരത്തുലിയിക്കും അതിന്നു കാരണംകൂടാതെ വേദനയും ഉണ്ടാകും.

പിത്തവൃദ്ധിലക്ഷണം.

ര. പക്ഷാദാഹംസംകാരഃ പിത്തദാഹോഷ്ഠപാകവാൻ

പിത്തംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന വൃദ്ധി അതിപ്പഴുത്തോടു തുല്യമായിരിക്കും ചൂടും പുകച്ചിലും പഴുപ്പുമുണ്ടാകും.

കഫവൃദ്ധിലക്ഷണം.

കഫാച്ഛീതോഗുരസ്തിഗ്ദ്ധഃ കണ്യമാൻകിരീണാലയഃ

കഫംകൊണ്ടുള്ള വൃദ്ധി ശീതമായും കനത്തും സ്നിഗ്ദ്ധമായും ചൊരിയേറും കഠിനത്തോടും അല്പമായ വേദനയോടും കൂടിയുണ്ടാകും.

രക്തവൃദ്ധിലക്ഷണം.

മി. കൃഷ്ണസ്പന്ദാവൃത്തപിത്ത വൃദ്ധിവിംശശ്ചരക്തജഃ

രക്തംകൊണ്ടുള്ള വൃദ്ധി കറുത്ത പൊള്ളലുകളാൽ ചുറ്റപ്പെട്ടതയും പിത്തവൃദ്ധിയുടെ ലക്ഷണങ്ങളോടുകൂടിയുണ്ടാകും.

മേഘവൃദ്ധിലക്ഷണം.

കഫവന്ദേസാവൃദ്ധി മൂർച്ഛാചഫലോപമഃ

മേഘംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന വൃദ്ധി കഫവൃദ്ധിപോലെയും ഭൂമിയും പനംപഴംപോലെ യുണ്ടാകും.

മൂത്രവൃദ്ധിലക്ഷണം.

ന. മൂത്രധാരണശീലസ്യ മൂത്രജസ്സതുഗച്ഛതഃ

അംഭോഭിഷ്ണിതത്വമിതി ക്ഷോഭംയാതിസരജ്ജ്വലഃ

ര. മൂത്രമൂർച്ഛാചഫലോപമഃ ചലകൻഫലകോശരോഃ

മൂത്രത്തെ അടക്കിയിരിക്കു ശീലമുള്ളവനെന്നു മൂത്രവൃദ്ധി ഉണ്ടാകുന്നതു്. അതു നടക്കുന്നസമയം വെളംകൊണ്ടു നിറഞ്ഞ തേരുത്തരത്തിപോലെ കലുഷിക്കാണ്ടിരിക്കും വേദനയോടും മർദ്ദവത്തോടുകൂടിയുണ്ടാകും മൂത്രത്തിന്നു തടവുണ്ടാകും. പൂഷണങ്ങൾക്കു കൂടിയും തുടുകയും ചെയ്യും.

മൂത്രാദിമൂലവൃദ്ധിലക്ഷണം.

വാതകോപിഭിരാഹാശൈശ്വര്യേതോവാഹാരാഹരൈഃ

ര. ധാരണേനാഭാരാലാപ വിഷമാംഗപ്രവർത്തനൈഃ

ക്ഷോഭനൈഃ ക്ഷീഭിതോന്യോന്യ ക്ഷീഭാത്രാവയവായഭി

൯. പവനോവിഹ്വലീകൃത്യ സ്വനിവേശാഭധോനയേൽ

കർഷാദാഹംസംകാരഃ പിത്തദാഹോഷ്ഠപാകവാൻ

ഗളഗണ്ഡഗണ്ഡമാലാപചിത്രവർണ്ണനാദാനം (൧൨൫)

൧൦. ഉപേക്ഷമാണസ്യമുഷ്ടവൃദ്ധി
മാല്മാനരക്തസംഭവതീംസവായുഃ
പ്രപീഡിതോന്തസ്തപനവാർപ്രയാതി
പ്രല്പമാപയന്നേതിപുനശ്ചമുക്തഃ

൧൧. അത്രവൃദ്ധിരസാജ്യേയം വാതവൃദ്ധിസമുക്തി.

വാതകോപകരങ്ങളായ ആഗാഃകാഃകാഃ തന്നത്തവജ്ജത്തിൽ മുങ്ങുകകേണ്ടും മലമൂത്രാദിമേഗങ്ങളെ അടക്കുകകേണ്ടും അവയെ ബലമായി പുറപ്പെടുവിക്കുകകേണ്ടും ചുമടുചുമടുകകേണ്ടും അധികമായി വഴിനടക്കുകകേണ്ടും ശരീരത്തിന്നു പ്രയാസമുള്ള പ്രവൃത്തികൾകേണ്ടും ദോഷാക്രമകരങ്ങളായ മറ്റു പ്രവൃത്തികൾകേണ്ടും കോപിച്ചിരിക്കുന്ന വായു കടലാന്റെ കരോഗത്തെ ചൂഷി സ്വസ്ഥാനത്തിൽനിന്നു അഭോഗത്തിങ്കലാക്കി ഒടിയുടെ സന്ധിയിൽനിന്നിട്ടു മുമ്പേറലെ ഉരിക്കുന്ന ൧൦൪ നീരിനെ ഉണ്ടാക്കും. അതിനെ ഉടനേതന്നെ ചികിത്സിച്ച് ശരിപ്പിക്കാത്തതുകൊണ്ടു ആ വായു മേർവയർവിടുക വേണ്ടുന്ന, സ്തംഭനോപവയോടുകൂടി പൂഷണങ്ങളെ വർദ്ധിപ്പിക്കും. കൈകൊണ്ടു അമർത്തിയൽ വായു മുളിക്കൊണ്ടു അകത്തേക്കു പോകയും കൈമുട്ടത്തൽ പിന്നെയും വീർപ്പിക്കയും ചെയ്യും. ഇതു ആകൃതികൊണ്ടു വാതവൃദ്ധിപാഠലയിരിക്കും; ആ രോഗത്തിന്നു അത്രവൃദ്ധിയെന്നു പേർ. അസംഖ്യവുമാകുന്നു.

തന്ത്രാന്തരത്തിൽ പറയപ്പെട്ടതായ ബ്രഹ്മാനിദാനംകൂടി ഇവിടെ ചേർക്കേണ്ടതാവശ്യമാകയാൽ ആയതു കൂടി എഴുതുന്നു. “അപൂരിച്ചുനില്പന്നിസേവനാനിധയംഗതഃകരോതിഗ്രാഹിവാമോരം ദോഷഃവംശ്ച സന്ധിഷു ജപരശ്രവാണസദ ഖ്യാ തംബ്രഹ്മാനമിതിനിർദ്ദിശേൽ” ഏറ്റവും കഠിനവണകാരിയായും ഗുരുവുമാകുന്ന അന്നത്തെ സേവിക്കാത്തവായിട്ടു വർദ്ധിച്ചിരിക്കുന്ന ദോഷം ഒടികളുടെ സന്ധികളിൽ മുഴുപോലെ വീക്കത്തെ യുണ്ടാക്കും. അതു ചനി, വേണ, ശരീരത്തിന്നു തളച്ച് ഇവയോടുകൂടിയിരിക്കും. ആ രോഗത്തിന്നു ബ്രഹ്മാനമെന്നു പേർ.

ഇതി കേശവദേശികകൃതൗ സാധവ്യാകാഖ്യനേ
മാധവനിദാനചാഖ്യനേ വൃദ്ധിബ്രഹ്മാനിദാനം സമാപ്തം.

ഗളഗണ്ഡഗണ്ഡമാലാപചിത്രവർണ്ണനാദാനം.

൧. നിബലശ്ശാലമുഷ്ടസ്യ മുഷ്ടവല്ലംബതേഗളെ
മഹാൻവായദിവാഹ്രസോ ഗളഗണ്ഡംതമാദിശേൽ

കഴുത്തിൽ അനുബന്ധത്തോടുകൂടി വലുതായൊ ചെറുതായൊ പൂഷണപോലെ നീരുണ്ടായി തുങ്ങിക്കിടക്കും അതിന്നു ഗളഗണ്ഡമെന്നു പേർ. ഗളഗണ്ഡത്തെപ്പറ്റിയുള്ള ഭോജനൻ അഭിപ്രായത്തെക്കൂടി ഇവിടെ ചേർക്കുന്നതു അനുചിതമായി വരികയില്ലല്ലോ. “മഹാസോശാഹമല്ലംബം ഹനമന്ത്യാഴളശ്രയം ലംബസംഭക്തവദ്രഷ്ടാ ഗളഗണ്ഡഃവിനിർദ്ദിശേൽ” താടിയിലെ പിൽകഴുത്തിലെ അരയിലെ കഴുത്തിലെ വലുതായൊ ചെറുതായൊ പൂഷണംപോലെയുണ്ടായി തുങ്ങുന്ന നീരിനു ഗളഗണ്ഡമെന്നുപേർ.

ഗളഗണ്ഡത്തിൻ സംപ്രാപ്തി.

൨. വാതഃകഫശ്വാപിഗഃഉപ്രദുഷ്ടോ
മന്ത്രേചസംശ്രിത്യതമൈവമേദഃ
കുപ്തിഗണ്ഡംക്രമശസ്യാചിംഗൈ
സ്സമനപിതംതംഗളഗണ്ഡമാഹുഃ.

വാതവും കഫവും മേദസ്സും ഒക്കിച്ചിട്ടു കഴുത്തിലും കഴുത്തിന്റെ പിൻഭാഗത്തുള്ള അരമ്പുകളിലും നിന്നിട്ടു ക്രമേണ അതാതുലക്ഷണങ്ങളോടുകൂടിയ ഗണ്ഡത്തെ (വീക്കം) ഉണ്ടാക്കുന്നു. അതിനെ ഗളഗണ്ഡമെന്നുപറയുന്നു-

(൧൦൩) ഗുരുഗന്ധഗന്ധമാലാപചീത്രനമുദ്ബന്ധനാമം.

വാതഗുരുഗന്ധലക്ഷണം.

- ൩. തോടാനിതഃകൃഷ്ണസിരാവനലഃ
ശ്വാഭോരണോവാപവനാത്മകസ്യ
പാരുഷ്യയുക്തശിരഃപുഷ്പാകൊ
യദപ്തമാപാകമിയാൽക്കദാ മിൽ.
- ൪. പൈരസ്യമാസ്യസ്യതസ്യജനോ
ഭവേത്തമാതാപുഗുപ്രേശാഷഃ

വാതം ഹേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന ഗുരുഗന്ധം കത്തിനേറുകയും കറുത്തത്തരവുകൾ പൂർണ്ണമായിരിക്കുകയും കറുത്തുപിരിയ്ക്കുകയും ചുവന്നിട്ടും ഇരിക്കുകയുംചെയ്യും. പരുപരുപ്പോടുകൂടി യുദ്ധിരിക്കും. വലുതാകുന്നതിനു വളരെക്കാലം വേണ്ടിവരും. പഴുക്കയില്ല യല്ലെങ്കിൽ മിലപ്പോൾ പഴുത്തുവന്നുവരാം. വായു അർദ്ധമായും അണ്ണാക്കിനും കഴുത്തിനും അധികമായ ശേഷവും ഉണ്ടാകാം.

കഫഗുരുഗന്ധലക്ഷണം.

- സ്ഥിരസ്സുഖംഗുരുഗന്ധഗുരുഗന്ധ
ശ്ലീതോമഹാശ്വാപികമാത്മകസ്യ
- ൫. ചിരാഭിപ്രദിഷ്ഠേതേമിരാദാ
പ്രപച്ഛതേമദദേവജ്ജകദാ മിൽ
മാധുര്യമാസ്യസ്യ ചതസ്യജനോ
ഭവേത്തമാതാപുഗുപ്രേശാഷഃ.

കഫജമായ ഗുരുഗന്ധം ഉപയോഗിക്കുന്നതിനുള്ള നിർദ്ദേശമായിരിക്കുന്ന നിർദ്ദേശം ഏതാണോ വളരെ ചെറിയ ചിരോടുകൂടിയ ശീതമായിട്ടും വലുതായിട്ടുമിരിക്കും. വളരെക്കാലംകൊണ്ടു ചർമ്മിച്ചുവരും. ചിലപ്പോൾ അല്പമായ വേദനയോടുകൂടി കൂടേണ പഴുക്കാ. വായു മധുരീഷം അണ്ണാക്കിലും കഴുത്തിലും ഏതാതെ ഉണ്ടായിരിക്കുന്നതായിത്തീരും.

മേദോഗുരുഗന്ധലക്ഷണം.

- ൯. സ്തിശ്ലേശോഽഗുരുഗന്ധംനിഷ്ഠഗന്ധ
മേദോഭവേദസ്യയുതേല്ലരക്തച
പ്രപഞ്ചതേമാഞ്ചപദല്ലുപോ
ദോഷാനുപക്ഷിപ്തവൃദ്ധിമുക്തഃ
- ൭. സ്തിശ്ലോസ്യതാതസ്യവേച്ചജനോ
ശ്ലീതോമഹാശ്വാപികമാത്മകസ്യ

മേദസ്സു കലർന്നുണ്ടാകുന്ന ഗുരുഗന്ധം മിനുത്തിട്ടും കനത്തിട്ടും വെളുത്തിട്ടും ഉൾക്കൂടത്തോടും ചെറിയവോടും അല്പമായ വേദനയോടുകൂടിയും ചുക്കാന്തെപ്പോലെ തുടങ്ങിക്കിടക്കും. അല്പമായ മൃഗത്തോടുകൂടിയുമിരിക്കും. ദോഷം അധികമായും ക്ഷയിക്കുകയും വർദ്ധിക്കുന്നതായും വർദ്ധിക്കുകയും ചെയ്യും. മേദാഗുരുഗന്ധമുള്ളവന്റെ മൂത്രം സ്പന്ധിമയമായിരിക്കും. കഴുത്തിനടിയിലും അണ്ണാക്കിനും കഴുത്തിനും അധികമായും ഉണ്ടാകാം.

അസാധ്യലക്ഷണം.

- കൃച്ഛശ്വാപസംഗുരുഗന്ധം
സംവത്സരാതീതമരോചകാത്ത്
- ൮. ക്ഷീണഞ്ചൈവേദോ ഗുരുഗന്ധയുക്തഃ
ഭിന്നസപാഞ്ചാപി പിപർജ്ജയേച്ച.

வரம் வேதவாயித்யாகாரம் பற்றி வலியுறுத்தும் அறங்கூர் திருமுருகேஸ்வரர் கோயிலில் உள்ள கல்வெட்டு.

(പരമം) ഗുരുഗണ്ഡഗണ്ഡമാലാപമീഗ്രന്ഥമുദ്രണിദാനം

കൂടും ഉദ്യോഗിട്ടും നിരന്ന വസ്ത്രിയന്ന പോലെയും ഇരിക്കും. പൊട്ടിയാൽ ശുദ്ധമായ രക്തം കലിക്കും.

പിത്തഗ്രന്ഥിലക്ഷണം.

- ൧൩. ദന്ദാഗ്രതേയുപ്യതിവൃശ്യാതേച
പാപച്യതേപ്രജപതീവചാസ്രം
രക്തസ്സപീതോച്യമവാപിവിത്താൽ
ഭിന്നസ്സവേദേന്ദ്രരതീവചാസ്രം

പിത്തഗ്രന്ഥി തീയിട്ടു ചൂടന്ന എന്നും ചൂടുകുന്ന എന്നും മുറിക്കുന്ന എന്നും ക്ഷാരം വച്ചു എററവും പഴുപ്പിക്കുന്നു എന്നും വെള്ള ഭസ്മമൊക്കുന്നു എന്നും തേരന്നും ചുവന്നിട്ടൊ അല്പം മഞ്ഞളിട്ടിട്ടോ ഇരിക്കും. പൊട്ടിയൽ ചൂടുജ്വരമായ രക്തം കലിക്കും.

കഫഗ്രന്ഥിലക്ഷണം.

- ൧൪. ശീതോവിവണ്ണോല്പുഷ്പജാതികണ്ഡഃ
പാഷാണവത്സരനനോപപന്നഃ
ചിരാഭിഗുലിശ്ചകഥപ്രകോപാൽ
ഭിന്നസ്രവേചാശ്ശുക്ലമുനഞ്ചപുരം.

കഫം കൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന ഗ്രന്ഥി ശൈത്യത്തോടും ശരീരത്തിന്റെ നിറംപോലെയായിരിക്കുന്ന നിറത്തോടും അല്പവേദനയോടും വളരെചൊരിച്ചിലോടുകൂടിയും കല്ലുപോലെ കറുപ്പിനമായും വലുതായും ഇരിക്കും വളരെക്കാലംകൊണ്ടു വർദ്ധിക്കും. പൊട്ടിയാൽ വെട്ടുത്തു കൊഴുത്തതായ പഴുപ്പു കലിക്കും.

മേദോഗ്രന്ഥിലക്ഷണം.

- ൧൫. ശരീരവൃദ്ധിക്ഷയവൃദ്ധിഹാനഃ
സ്തിശ്ലോമഹാറുർകണ്ഡുയുതോരുജുശ്ച
മേദഃകൃതോഗച്ഛതിചാത്രഭിന്നേ
പിണ്ഡാകസർപ്പിപ്രതിമന്തുരേദഃ

മേദസ്സുകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന ഗ്രന്ഥി ശരീരം വർദ്ധിക്കുന്നസമയം വർദ്ധിക്കും. ക്ഷയിക്കുന്ന സമയം ക്ഷയിക്കും. സ്നിഗ്ദ്ധമായിട്ടും വലുതായിട്ടും ചൊരിച്ചിലോടുകൂടിയും വേദനയോടുകൂടിയതായും ഇരിക്കും. കാലംചെന്നു പൊട്ടിയാൽ എങ്കിലുപിണ്ണാക്കു പോലെയെന്നെയ്പോലെയെന്നു ഇരിക്കു മേദസ്സ് സ്രവിക്കും. മേദോഗ്രന്ഥിയെ സംബന്ധിച്ചു ഒരു തന്ത്രാന്തരവചനം ഇവിടെ പറയപ്പെടുന്നു, “മേദോവയേ ഉദാഭാസേ ദീക്ഷിപേദമവാതപചി തത്രമേദോഭവഗ്രന്ഥി ശുദ്ധാഭവഭവതിപാഞ്ചരക്തശുദ്ധഭവമന്ദസ്ഥലേ ഗ്രന്ഥിഭിന്നശ്ചപീഡിതഃ തിലകല്ലനിദസ്രവോ ഘൃതവച്ചാസ്യജായതേ” വായുമേദസ്സിനെ മംസത്തികളോ തപക്കികളോ എപ്പോൾ നിക്ഷേപിക്കുന്നുവോ അപ്പോൾ മേദോഭവമായ ഗ്രന്ഥിയുണ്ടാകുന്നു, അതു കരുവാളിയിട്ടും വെളുത്തിട്ടും ചടച്ച ദേഹമുജ്ജവന്നുകൃശമായും തടിച്ച ദേഹമുജ്ജവന്നു വലുതായും ഇരിക്കും. പിടിച്ചുപെട്ടിട്ടു ക്കു എങ്കിലുപിണ്ണാക്കുപോലെയെന്നെയ്പോലെയെന്നു അതിന്റെ സ്രവമുണ്ടാകും. ഗ്രന്ഥിയുടെ സംപ്രാപ്തിയെ മേലുറത്തുകൊണ്ടു ഇവിടെ പറഞ്ഞിട്ടുവെളിച്ചം- എങ്കിലും മേദോഗ്രന്ഥിയുടെയും സിരോഗ്രന്ഥിയുടെയും സംപ്രാപ്തിക്കു ശേഷിച്ച ഗ്രന്ഥികളുടെ സംപ്രാപ്തിയിൽനിന്നു അല്പമായ ഭേദം ഉള്ളതിനെ പ്രത്യേകം പറയാൻ തുടങ്ങിയ ഗ്രന്ഥകർത്താവു സിരോഗ്രന്ഥിയുടെ സംപ്രാപ്തിയെ മാത്രം അടുത്ത ശ്ലോകത്തിൽ പറഞ്ഞു മേദോഗ്രന്ഥിയുടെ സംപ്രാപ്തിയെ പറഞ്ഞിട്ടു. അതിനാൽ ഭേദംകരുതായ മേദോഗ്രന്ഥിയുടെ സംപ്രാപ്തിയെ ഇവിടെ ചേർത്താകുന്നു.

സിരഗ്രന്ഥിയുടെ സംപ്രാപ്തി

- ൧൬. വ്യായാമജ്ഞാതൈരബലസ്യതൈസൈ
രാക്ഷിച്ഛവായുസ്സസിരാപ്രതാനം

ശമുഗണ്ഡഗണ്ഡമാലാപചിത്രനൃപർഷദിദാനം (൧൨൯)

സംക്രമ്യസന്ധിസ്ത്രവിശേഷ്യചാപി

ഗ്രന്ഥിംകരോത്യുന്നതമാശ്വതരം.

ഖലമിദൃന്ത പുരുഷൻ പലപ്രകാരത്തിലുള്ള വ്യാധിമരങ്ങളെ ചെങ്കുൽ വായു അവൻ സിംഹസമുദായത്തെ പിടിച്ചുവെച്ചു പിണ്ഡകൃതിയാക്കി ഉണ്ടാക്കി ഉന്നതരായും പുത്തരായും ഇരിക്കുന്ന ഗ്രന്ഥിയെ പൊട്ടുന്നനടവ ഉണ്ടാക്കും.

സിരാഗ്രന്ഥിമൂടെ സാമ്യോസാമ്യ ലക്ഷണം.

൧൭. ഗ്രന്ഥിസ്തിരജസ്സതുക്രൂസാല്യോ

ഭവേദ്യദിസ്യാൽസതജശ്ചവശ്ച

സചാജശ്ചാപ്യചലോമാനാശ്ച

മഞ്ജേന്മിതശ്ചാപിവിചർജ്ജനീയഃ

വേദനയുജ്ജ്വലമുദരങ്ങളിൽ സിരാഗ്രന്ഥി കൃച്ഛ്രസാല്യമാകുന്നു. വേദനയും ഇളകുമ്പോൾ ഇല്ലാത്ത വലുതായിട്ട് മർദ്ദങ്ങളിൽ ഉണ്ടാകുന്ന ഗ്രന്ഥി വർജ്ജിക്കപ്പെടാത്തതാകുന്നു. ഗ്രന്ഥിയുടെ സാല്യസോല്യതയെ ഭേദഭവോച്ഛാകെണ്ടേ ഒന്നുകൂടി വിവരിക്കാം. “പ്രഭഞ്ചതാനന്ദജോഗ്രന്ഥിൻമർദ്ദജാനപലാംസ്തപ ജ്വലകരേ ലഗ്നമന്യംസുദൃശികിത്വയേനന്ധിജ്വേദനയില്ലാത്ത നിശ്ചലങ്ങളായിട്ട് മർദ്ദനമാനങ്ങളിലുണ്ടാകുന്ന അത്യേവക ഗ്രന്ഥികളെയും ഉപേക്ഷിക്കണം. കവികത്തടം, കഴുത്തു, പിൻകഴുത്തിലെ അത്യ സന്ധികൾ ഈ പ്രദേശങ്ങളിലുണ്ടാകുന്ന ഗ്രന്ഥികൾ പണിപ്പെട്ട ചികിത്സിക്കപ്പെടാത്തവയാകുന്നു.

അർബുദലക്ഷണം.

൧൮. ഗാത്രപ്രദേശകപവിദേവദോഷഃ

സമുർച്ഛിതമാംസമസൃക്പ്രഭൃഷ്യ

വൃത്തംസ്ഥിതമദദന്തമുഃഘോറാന്ത

മനല്ലമുലാചിരവൃദ്ധിപാകം.

൧൯. കുച്ഛന്തിമാംസോച്ഛക്രൂരമത്യാഗായം

തദർബുദംശാസ്രവിദോഷദന്തി

വാതേനചിത്തേനകഫേനചാപി

രക്തേനമാംസേനചമേദസാച.

൨൦. തൗജാതതേന്ദ്രവചക്ഷണാനി

ഗ്രന്ഥേസ്സമാനാനിതദാഭവന്തി.

ദേഹത്തിന്റെ ഏതെങ്കിലും ഒരു ഭാഗത്തു വാതവിത്തകഫങ്ങൾ വർദ്ധിച്ചു മംസരക്തകഫങ്ങളെ ഉച്ചിപ്പിച്ചിട്ട് ധൂതമായും സ്ഥിരമായും അർപ്പമായ വേദനയോടുകൂടിയും വലുതായും അനൽപ്പമായ ഭൂലതോടുകൂടിയും വളരെക്കാലംകൊണ്ടു വർദ്ധിക്കുന്നതായും പഴുക്കാത്തതായും അത്യന്താധര്യവും ഇരിക്കുന്ന മംസ പിണ്ഡത്തെ ഉണ്ടാകുന്നു ആ രോഗത്തെ ശാസ്ത്രജ്ഞന്മാർ അർബുദമെന്നു പറയുന്നു. അതു വരുന്നതോണ്ടു പിത്തംകൊണ്ടു കഫംകൊണ്ടു രക്തംകൊണ്ടു മംസംകൊണ്ടു മേദസ്സുകളാണു ആർബുദമെന്നു പറയുന്നതു. അതിന്റെ ലക്ഷണങ്ങൾ ഗ്രന്ഥിയുടെ ലക്ഷണങ്ങൾപോലെയാകുന്നു. ഏകിലും രക്താർബുദത്തിന്റെയും മംസർബുദത്തിന്റെയും ലക്ഷണങ്ങൾ ചേർന്നതായാൽ അവയെ താമ്രപ്രായം.

രക്താർബുദലക്ഷണം.

ദോഷഃപ്രഭൃഷോരുധിംസിരാശ്ച

സംക്രമ്യസംവിണ്യതരസ്തപാകം

൨൧. സാസ്രാവമുനാഗൃതമാംസവിണ്ഡം

മാംസാംകുരൈരാചിതമാശ്വതരം

(൧൫൦) ഗുരുഗണ്യഗണ്യമാലാപചിത്രവർണ്ണനാ

കരുതയുസ്മയംപിരപുത്ത
മസാലയമേതദധിരാമകന്ത
൧൨. രക്തകുഞ്ചോപദ്രവപീഡിതപത്
പാണ്യുഭവേദമുദപീഡിതസ്തു.

ഏറ്റവും ഭക്തിമൂർത്തിയായ ഭക്തനായും അനുഭവങ്ങളും ഒരുമിച്ചുചേർന്നു കൂമ്പിച്ചു പിണ്ഡാകൃതിയാക്കി അർപ്പണപരമായ പഴുപ്പോടും അതുവേഗമായിട്ടു അർപ്പണമായ സ്രാവത്തോടുകൂടിയമാംസപിണ്ഡത്തെ ഉയർത്തിക്കൊണ്ടു പരം, അതുമാംസരംകൊണ്ടു മാർവ്വപുരയിട്ടും പൊട്ടുന്നവയെ വർദ്ധിക്കുന്നതായിട്ടും എല്ലാജ്വലോഷംകൊണ്ടു സ്രവത്തോടുകൂടിയതായിട്ടുഭിക്ഷാം. ഈ രക്തകുഞ്ചം അസാധ്യമാകുന്നു രക്താർബുദമുണ്ടാവുന്നതും രക്തരക്തം മേന്മയായിട്ടുണ്ടാകുന്ന ഉപദ്രവങ്ങളാൽ പീഡിക്കുന്നിതിനാലും വെട്ടുത്തിരിയും. മാംസാർബുദസംപ്രാപ്തി.

മൂന്തിപ്രാദരാദിഭിർദ്വിതേനേനേ
മാംസംപ്രദാപ്തംജനയേദ്ധ്യഭോമം
൧൩. അവേദനംസ്തിശ്യാമനന്യവണ്ണ
മപാകമശ്ലോപമപ്രമാദ്യം
പ്രദാപ്തമാംസസ്തനരന്യമാധ
മേതദവേദനംസപരായണസ്തു
൧൪. മാംസാർബുദംതേപതദിനാദ്യമുക്തം
സാദ്ധ്യേഷപീമാനിതുവജ്ജന്യേച്ഛ.

മുക്തിയുദ്ധം മുതലായവയെക്കൊണ്ടു ശരീരത്തിന്നു ചതവുപററിയതും ആ സ്ഥലത്തു ജ്വരംസം ഏറ്റവും ഭക്തിമൂർത്തിയായ ഭക്തനായും അതുവേഗമായിട്ടു അർപ്പണമായിട്ടും ശരീരത്തിന്റെ നിരംഗമമായിരിക്കുന്ന നിരത്തോടുകൂടിയും പഴുപ്പില്ലാത്തതും കല്ലുപോലെ കഠിനമായുറപ്പുമായിരിക്കും ഭക്തിമൂർത്തിയായ മാംസത്തോടുകൂടിയവനും അറിയാതെമാംസം ഭക്ഷിക്കാതെമരുന്നവനും ഈ രോഗമുണ്ടാകുമെന്നു പറയുന്നു. ഇതു അസാധ്യമായമാംസാർബുദമാകുന്നു. അസാധ്യങ്ങളായ അർബുദങ്ങളിൽ തലൈപറയുന്നവയെ വർദ്ധിക്കുന്നതും സാദ്ധ്യങ്ങളിൽ അസാദ്ധ്യങ്ങളും.

സാപ്രസുതംമമ്ബനിതച്ചുജാതം
സ്രോതസ്സുവായച്ചവേദമാദ്യം
൧൫. യജ്ഞായതേന്ത്യൽവെപ്പുപുഷ്പജാതേ
തേജായംതദധ്യർബുദമർബുദത്തെ
യത്ഭവദാപ്തംയുഗപൽകുമാദാ
ദപിരർബുദംതച്ചവേദസാദ്ധ്യം

പൊട്ടിയെഴുന്നതായ അർബുദവും മർദ്ദനങ്ങളിലും നാഡികളിലും ഉണ്ടാകുന്ന അർബുദവും സ്ഥിരമായിരിക്കുന്ന അർബുദവും അസാധ്യമാകുന്നു. മുഖ്യ അർബുദമുണ്ടായ സ്ഥാനത്തു പിന്നെയും അർബുദമുണ്ടായാൽ അതിന്നു അർബുദമെന്നപേർ ഒരുമിച്ചുതന്നെയൊ മുന്തിയ പായിട്ടൊ അർബുദമുണ്ടായാൽ അതിന്നു ദപിരർബുദമെന്ന പേർ പറയപ്പെടുന്നു അതും അസാധ്യമാകുന്നു.

അർബുദങ്ങളെപ്പഴുക്കാതിരിക്കുന്നതിനുള്ള കാരണം.
൧൬. നപാകമാന്താതികമാധികതപാൽ
മേദോബാഹുതപാച്ഛവിശേഷതസ്തു
ദോഷസ്ഥിരത പാൽഗ്രഥനാച്ഛതേഷാം
സമ്പർബുദാസ്തവനിസക്തസ്തു.

വിദ്യാനിദാനം (൧൫൧)

കഥത്തിന്റെ ആധിക്യംകൊണ്ടും മേടത്തിന്റെ ഓഹ്വംകൊണ്ടും വിശേഷിച്ചും ദോഷങ്ങളുടെ സ്ഥിരതകൊണ്ടും വർദ്ധനകൊണ്ടും സ്വഭാവംകൊണ്ടുംപിത്ത രക്തങ്ങളിൽ യിരിക്കുന്ന അർബുദരൂപംപോലും പഴുക്കുനില്ക്കും.

ഇതി കേശവദേശികകൃതം സാരചന്ദ്രികാപ്രാണേ
മാധവനിദാനപ്രാണേ ഗുരുഗണ്ഡഗണ്ഡമാലാ
പചീഗ്രന്ഥൂർബുദനിദാനം സമാപ്തം.

വിദ്യാനിദാനം.

❧❧❧
സംപ്രാപ്തി.

൧. തപഗുരുമാംസമേദംസി സന്ദൃഷ്ടാസ്ഥിസമാശ്രിതാഃ
ദോഷാശ്ശോഥംശനൈർഭോമാം ജനയന്ത്യാച്ശ്രിതാഭ്രശം
൨. മഹാശുഭംതജാവന്തം വൃത്തംവാപ്യഥവായതം
സവിദ്യാശിതിശ്യാതാ വിജ്ഞായഃഷഡ്വിധശ്ചസഃ
൩. പൃഥ്വീഭോഷെസ്സമസ്തൈശ്ച ക്ഷതേനാപ്യസൃജാതഥാ
ഷണ്ണാമപിഹിതേഷാശ്ച ലക്ഷണംസംപ്രചക്ഷതേ.

ഏറ്റവും വലിച്ചിരിക്കുന്ന വരുംഭിരേന്ദ്രങ്ങൾ അസ്ഥിയെ ആശ്രയിച്ചിട്ടു തെളി രക്തം, മംസം, മേടസ്സു, ഇവയെ ദുഷിച്ചിട്ടു പരസ്പരം ഭയങ്കരമായി മഹാശുഭമായി രോഗയോടുകൂടിയതായി പൂർത്താകുമായിട്ടും ദീർഘമായിട്ടും ഇരിക്കുന്ന നീരിനെ ഉരുവി പ്രിക്കുന്നു. അതിന്നു വിദ്യായെന്ന പേർ- അതു വാതംകൊണ്ടും പിത്തംകൊണ്ടും കഫം കൊണ്ടും സന്നിപാതംകൊണ്ടും ധ്വനികളാലും രക്തംകൊണ്ടും ആരവിധമാകുന്നു. ആ ആരവിധ വിദ്യാകളുടെയും ലക്ഷണം പറയപ്പെടുന്നു.

വാതവിദ്യാലക്ഷണം.

൪. കൃഷ്ണാതന്നോവാവിഷമോ ഭൂശമത്വത്ഥവേദനഃ
ചിത്രോത്ഥാനപ്രപാകശ്ച വിദ്യാവിതസംഭവഃ.

വാതംനിമിത്തമുണ്ടാകുന്ന വിദ്യാ കരത്തിട്ടും പുറത്തിട്ടും ഇരിക്കും ചിലപ്പോൾ അല്പമായിട്ടും ചിലപ്പോൾ വലുതായിട്ടും ഏറ്റവും വേദനയോടുകൂടിയും ഇരിക്കും. അതിന്റെ ഉരുവവും പാകവും നന്നല്ലകൾമാകുന്നു.

പിത്തവിദ്യാലക്ഷണം.

൫. പകേപാദുംബരസംകാശ ശ്വാവോവാജപരദാഹവാൻ
ക്ഷിപ്രോത്ഥാനപ്രപാകശ്ച വിദ്യാവിതസംഭവഃ

പിത്തംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന വിദ്യാ അത്തിപ്പഴംപോലെയോ കരുവാളിച്ചിട്ടോ ഇരിക്കും ജ്വരവും ഉഷ്ണവും ഉണ്ടാകും. ദേഹത്തിൽ പെട്ടെങ്കിലും പൊകാചരികയുംചെയ്യും.

കഫവിദ്യാലക്ഷണം.

൬. ശരവന്ദുരഭഃപാണ്ഡ ശ്ലീതസ്തിശ്ലോലപേദനഃ
ചിരോത്ഥാനപ്രപാകശ്ച വിദ്യാവിതസംഭവഃ

കഫം കൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന വിദ്യാ ഏറ്റവും വലുതായിട്ടും വെളുത്ത നിറമായിട്ടും തണുപ്പോടുംസ്നിഗ്ദ്ധതയോടും അല്പമേ വേദനയോടും കൂടിയുളിയിക്കും. വർദ്ധിച്ചാൽ പഴുക്കനും ഉളുക്കനും വേണ്ടിയാകും.

പഴുത്തതിന്റെ രേഖമുണ്ടാകുന്ന ലക്ഷണം.

൭. രത്നചീനസിരാശ്ചൈഷാ മന്ദ്രോവാക്രമരേസ്തൃതാഃ

(മുദ്ര) വിദ്യാനിർമ്മാണം

മാതവിദ്രധിയും പിത്തവിദ്രധിയും കഫവിദ്രധിയും പഴുത്താൽ അധയിൽനിന്നും
 ഉകന്നതായ പലം ക്രമേണ അല്പമായും മഞ്ഞുചിട്ടും വെട്ടുത്തുതിരിയും.

സന്നിപാതവിദ്യാലക്ഷണം.

നാനാവിധ്യാനാശ്വാസോ ഹൃദയോഽപ്രാപിഷമോമഹാൻ

൧. വിഷമംപശ്ചത്തേമാപി വിദ്യാസ്സാനിപാതികഃ

സന്നിപാതവിദ്യാധികാരത്തിൽ മഞ്ഞമുളിപ്പം വെട്ടത്തിലും ഇരിക്കും. കത്തിടാനും പുക ഉണ്ടാക്കാനും, ചെറിയതിൽ ഇലയോടൊത്തുപോലെയും മഞ്ഞമുളിപ്പം വെട്ടത്തും ഇരിക്കുന്ന ചില തോതിലും ഏറ്റുമാനൂർപ്പുഴയോടൊത്തുപോലെയും അഗ്രം ഉയർന്നു വീക്ഷിക്കാനും വലുതായതിനാലും ചിലപ്പോൾ പഴക്കവും ചിലപ്പോൾ പഴക്കത്തിനെയും ചിലപ്പോൾ കഴിഞ്ഞതിനെയും ചിലപ്പോൾ ഉയർന്നതിനെയും വെട്ടാം.

കുടുംബ വിഭാഗം.

തെന്തെസ്തുപോലെയൊക്കെ ക്ഷമപാപത്തുകാരി:

൯. ക്ഷതോന്മുഖമായുപിന്യത സ്വരക്താപിത്തമീര്യേൽ

ജ 10 സ്ത്രീകൾ ചാലിച്ചു. അ മംതേതസ്സുദമിനഃ

40. അനന്തപിരയിർ: ഐഷ പത്തപിരയിലകുന്നു:

തടി മൺകട്ട കല്ലു മുതലായവയെക്കൊണ്ടും ആയുധംകൊണ്ടും മുറിയേററതിനെറ ശേഷം അപരമായുള്ള വെട്ടുകൾ ആ മുറിയ പല ചുട്ട വായുവിനാൽ വൃശ്ചികപ്പെട്ടതായിട്ടു കണ്ടുവെന്നും പിത്തത്തെയും ഖർഷം; അറന്നു ഭാഗവും തണ്ണീർമുവും ഉഷ്ണവുമാകാം. അപ്പോൾ ഉണ്ടാകുവ വിളി ചിക്ക. ആതുകു കവിളു മി ഏനം പേരുണ്ടു അതുപിത്തവിളുവിമുറം ലഭിക്കുവ ചുട്ടുകുടിയിരിക്കും.

മകുടവിദ്യാലയം.

കൃഷ്ണസ്വാമിജി വ സ്തീപ്രദാവാതജാകഃ

உம. பிண்பிடுயிபிடுமந் ரகபிடுயிடுயுதே

[illegible]

അന്തർദ്വീപികയാണ്.

പ്രമുഖസംഭൂതവാദിമാർ കപലാഹരരൂപിനും

൧൨. വയ്ക്കുകവൽ സമുന്നയമ തങ്കപ്തിവ്ദ്രധിം

ഗുരുവായൂർ മെമ്മോറിയൽ കോളേജ്, കോട്ടയം

உத. 3. புகழோ: பிணிந்ததி ஓத'வகோம்'நிமாபும

തോഷാമുക്താനിലിംഗാനി ബാഹ്യവിദ്യലക്ഷണൈഃ

൧൧. അധിഷ്ഠാന പിശോപ്പേണ ലിംഗശൂന്യത പിശോപ്പതഃ

ഗുണഭാഗനിരോധശ്ച വസ്തുതാപ്രകാശം

൧൫. നാഭ്രാഹ്മണിക്കാതഥാഭോധഃ ക്ഷമൈശ്വമാതൃതകോപനം

കുടുംബശ്രീ ഗ്രാമസ്കീംപ്രോ 2008-2009 നോമ്പേതുവിലെ

൧൩. വൃക്കയോഗാർത്ഥം പശ്ചാത്തപഃ പ്രീതിയുച്ഛ്വാതം പാസാവരേധനം

സമാഹൃതമാസ്മിപ്രേ ഏദികമ്പച്ചായതേഃ

മ. ശാസ്ത്രോത്തരവിശ്വാസ ക്ലാസ്സിഫിക്കേഷനനുസരിച്ച്

வாழ்விக்கவேண்டும் என்ற கோரிக்கை மீண்டும் மீண்டும் எழுப்பப்பட்டு வருவது உண்மை. ஆனால், இதுவரை எந்த நடவடிக்கையும் எடுக்கப்படவில்லை. இது மிகவும் கவலை அளிக்கிறது. இதைத் தடுக்க நடவடிக்கை எடுக்க வேண்டும். (ஆலோசனை) (ஆலோசனை)

സ്കീമിന് നാലു വയറു ശേഷം പൂർണ്ണ (പ്രധാനമായും മാംസപിണ്ഡങ്ങൾ) പ്ലീമറായ

വിദ്യനിദാനം (ചേര)

ന്ന രക്തശയം യദുത്തന്ന രക്തശയം, ഹൃദയം ക്ലോമം എന്ന മംസപിണ്ഡഃ ഇവയിൽ ഒന്നിനെ കരശ്രയിച്ചുണ്ടാകും. അവയുടെ ലക്ഷണങ്ങൾ ഓരോവിദ്യയിലുണ്ടാകുന്ന പല ലക്ഷണങ്ങൾ സമാനമേവ ഹേതുവായിട്ടും ലക്ഷണങ്ങൾക്കു വിശേഷം ഉണ്ടാവാം. അവയെ കേട്ടാലും. വിദ്യയിൽ ഉദത്തിലുണ്ടായാൽ അപരനവയുവിന്നു തടവുണ്ടാകും. വസ്തിമൂലത്തിലുണ്ടായാൽ മൂത്രം ഹൃദിപ്പെട്ടുപോകും. നാഭിയിലുണ്ടായാൽ ഇക്കിളുണ്ടാകും വയറിൽ വിദ്യയിലുണ്ടായാൽ വയറിൽ പൊട്ടുപൊട്ടുകയും വായു കോപിക്കുകയും ചെയ്യും. കടികളിലുണ്ടായാൽ അരക്കെട്ടിലും പുറത്തും പിടിത്തമുണ്ടാകും. പൂക്കുകളിലുണ്ടായാൽ പാർശ്വഭാഗങ്ങൾ ചുരുങ്ങും. പ്ലീഹയിലുണ്ടായാൽ മേല്പോട്ടുള്ള ശോണത്തിന്നു തടവുണ്ടാകും ഹൃദയത്തിലുണ്ടായാൽ അംഗങ്ങൾതേരം വലുതായ വേദനയും ചുമയുമുണ്ടാകും. യദുത്തനിലുണ്ടായാൽ ശോസവും ഇക്കിളുണ്ടാകും. ക്ലോമത്തിലുണ്ടായാൽ പിന്നെയും പിന്നെയും വെള്ളം കടിക്കണമെന്നുതോന്നും.

സ്രാവനിർമ്മാണം.

നാഭോരപരിജാഃപകപായന്തുല്യമിതരേതപഃ

൧൭. അധഃസ്രവേണുജീവേത്തു സ്രവേണുല്പാന്നജീവതി

നാഭിയുടെ മേന്മഗത്തിലുണ്ടായ വിദ്യയിൽ പൊട്ടിയൽ മേന്മഗത്തുടെ ചലംവരണം. നാഭിയുടെ താഴെയുണ്ടായ വിദ്യയിൽ പൊട്ടിയൽ അധഃഭാഗത്തുടെ ചലംവരണം. നാഭിയിലുണ്ടായ വിദ്യയിൽ പൊട്ടിയൽ മേന്മഗത്തുകൂടിയും അധഃഭാഗത്തുകൂടിയും ചലംവരണം, കീഴ്പോട്ടു ചലംപോയൽ ജീവികും മേൽപോട്ടു ചലംപോയൽ ജീവികയില്ല.

സാല്യാസാല്യാവിഭാഗം.

ഘനാഭിവസ്തിവർജ്ജായേ തേഷ്ടിനേഷ്ടിവാഹൃതഃ

൧൯. ജീവേൽകദാമിത്പുരുഷോ നേതരേഷ്ടകദാമന

സാല്യാവിദ്യയഃപഞ്ച വിവജ്ജ്ഞാന്നിപാതികഃ

൨൦. ആമപകപവിദഗ്ദ്ധതപം തേഷാംശോഥവദാദിശേൽ

അല്പമാതഞ്ചലനിഷ്ടനം ചർദ്ദിഹിക്കാതുഷാന്നപിതം

൨൧. തജാശാസസമായുക്തം വിദ്യനിന്നാശയേന്നതം

ഹൃദയം നാഭി വസ്തി ഈ സ്ഥാനങ്ങളിലുണ്ടാകുന്ന വിദ്യയിൽ പുറത്തുപൊട്ടിയൽ ചിലപ്പോൾ അവൻ ജീവിക്കും. ശേഷം പൊട്ടുണ്ടാകുന്ന വിദ്യയിൽ പുറത്തുപൊട്ടിയൽ ഒരിക്കലും ജീവിക്കയില്ല. അതുവിദ്യയിൽ സല്യേണമേ. സന്നിപാതവിദ്യയിൽ അസല്യം. പഴുക്കാത്ത വിദ്യയിലുണ്ടായ പഴുത്തവിദ്യയിലുണ്ടായാൽ മീഞ്ഞു വിദ്യയിലുണ്ടായാൽ ലക്ഷണങ്ങളെ ശോഥത്തിൽ പറഞ്ഞവണ്ണം കണ്ടുകൊള്ളണം. മയറവിടുക മൂത്രത്തിന്നു തടവു, ചർദ്ദി ഇക്കിൾ തണ്ണീർമോഹം വേദന ശോസം ഇവയോടുകൂടിയ വിദ്യയിൽ മനുഷ്യനെക്കൊല്ലും.

ഇതി കേശവദേശികകൃതൗ സാമന്ത്രികാപ്യാനെ

മാധവനിദാനപ്രാപ്താനേ വിദ്യനിദാനം

സമാപ്തം.

പ്രണശോമനിദാനം.

൧. ഏകദശോതമിതശ്ലോമോ പ്രണാനംപൂർവ്വലക്ഷണം
ഘടപിഡസ്സഗ്രാൽപമകസുവ രക്താഗതനിമിത്തജഃ

൨. ശോമാഃഷഡേതവിജ്ഞേയാഃ പ്രാഗുക്തൈശ്ലോമലക്ഷണൈഃ
വിശേഷംകല്പ്യതൈ ചാപം പകാപകാദിനിശ്ചയേ

(൧൫൨) പ്രണാശാമനിദാനം

൩. വിഷമംപച്യതേവാതാൽ പിത്തോത്ഥാചിരാച്ചിരം

കഥാജഃപിത്തവച്ഛോമോ രക്താഗ്നസമുത്ഭവഃ

ശരീരത്തിൽ എവിടെയെങ്കിലും ഒരു സ്ഥാനത്തു നീരുണ്ടായാൽ ആ നീരു പ്രണത്തിന്റെ പൂർവ്വരൂപമെന്നു അറിഞ്ഞുകൊള്ളണം. അതു വാതഃചതുവായിട്ടും പിത്തം ചേതുവായിട്ടും കഫം ചേതുവായിട്ടും സന്നിപാതം ചേതുവായിട്ടും ആഗ്നതുകംചേതുവായിട്ടും ആരവിധമായി ഭവിക്കുന്നു. ഇതു ആരവിധമുള്ള ശോഥങ്ങളെയും മൂത്രവ ശോഥനിദാനത്തിൽ പറയപ്പെട്ട ലക്ഷണങ്ങളെക്കൊണ്ടു അറിഞ്ഞുകൊള്ളണം. പഴുത്തതായ നീരിന്റെയും പഴുക്കാനതായ നീരിന്റെയും പഴുക്കുന്നതായ നീരിന്റെയും നിശ്ചയത്തിങ്കൽ വിശേഷമുള്ളതുകൊണ്ടു അതു ഇവിടെ പറയപ്പെടുന്നു. ചതംചേതുവായിട്ടുള്ള നീരു (പ്രണശോഥം) ചിലപ്പോൾ പഴുത്തും ചിലപ്പോൾ പഴുക്കാതെയും ചിലപ്പോൾ പഴുത്തും ചിലപ്പോൾ പഴുക്കാതെയും ഇരിക്കും പിത്തം ചേതുവായിട്ടുള്ള നീരു (പ്രണശോഥം) പൊടുന്നനവെ പഴുക്കും, കഫം ചേതുവായിട്ടുള്ള നീരു (പ്രണശോഥം) വളരെക്കാലംകൊണ്ടേ പഴുക്കൂ. രക്തം ചേതുവായിട്ടുള്ള ആഗ്നതുകം ചേതുവായിട്ടുള്ളതും പിത്തം ശോഥംപോലെ പൊടുന്നനവെ പഴുക്കും.

അപകപ്രണശോഥലക്ഷണം

൨൦. മന്ദോഷ്ഠമതാല്പശോഥതപഃ കാറിന്ദ്രാതപഃ സവണ്ണതാ

മന്ദവേദനതാമൈതൽ ശോഥാനാമാലക്ഷണം

പഴുക്കാത്തതായ നീരു മന്ദമായ മൂടലും അല്പമായ നീരോടും കഠിനത്തോടും അലിയുക നിറംപോലെയിരിക്കുന്ന നിറത്തോടും മന്ദമായ വേദനയോടുംകൂടിയിരിക്കും.

പച്യമാനപ്രണശോഥലക്ഷണം

൨൧. ദാമ്യതേദഹനേനോവ ഷോരേണോപചപച്യതേ

പിച്ഛീലികാശണേനോവ ദശ്യതേച്ഛിദ്രതേതഥാ

൨൨. ഭിദ്രതേചൈവശസ്രേണ ദണ്ഡേനേവചതാഡ്യതേ

പീഡ്യതേചാനിനേവാത സ്തം ചീഭിരീവതുദൃതേ.

൨൩. സോഷഃ ചോഷോ വിവണ്ണസ്ത്വാ ഭംഗല്യേവാഹാവിദൃതേ

അസനേശയനേസ്ഥാനേ ശാന്തിംവൃത്തികചീലവൽ.

൨൪. നഗച്ഛോദാദതശ്ശോഥോ വേദാത്മാതപസ്തീവൽ

ജപാസ്തൂണ്ണാതചീശൈവ പച്യമാനസ്യലക്ഷണം.

നീരുപഴുക്കുന്നതായതും തീ കൊണ്ടു ചൂടുന്നതായതും ക്ഷാരംകൊണ്ടു പഴുപ്പിക്കുന്നതായതും എറുമ്പു കടിക്കുന്നതായതും എന്നും കറുപ്പുപാടുകൊണ്ടു മുറിക്കുന്നതായതും എന്നും വടികൊണ്ടു അടിക്കുന്നതായതും എന്നും കൊണ്ടുണ്ടു പിടിപ്പിക്കുന്നതായതും എന്നും ഉള്ളിൽ സ്തം ചീകൊണ്ടു കത്തുന്നതായതും എന്നും തോന്നും; ചൂടു രണ്ടുഭാഗങ്ങളിലും തീവച്ചുകത്തിക്കുന്നതുപോലെ വ്യഥയും വണ്ണമുടേയും ഉണ്ടാകും; വിരലുകൊണ്ടു തട്ടുന്നതോ എന്നോ തോന്നും. ജലിക്കുമ്പോഴും കിടക്കുമ്പോഴും നിശ്ചലമെപ്പോഴും തോൽ കത്തിയാലത്തുപോലെ വേദനയുണ്ടാകും. അതിന്നു ശമനമുണ്ടാകയില്ല. ആ നീരു വീർത്തതായ വസ്തി എന്നപോലെ സചിസ്താരമായിരിക്കും; ജപാവും തണ്ണീർദ്രവ്യവും അലിയുക ഉണ്ടാകും.

പകപ്രണശോഥലക്ഷണം.

൨൫. വേദനോപശമശ്ശോഥോ ലോഹിതോല്ലോനചോന്നതഃ

പ്രാദുർഭാവോബാഹീനായൈ തോദഃകണ്ഡുരജുരൂർമ്മുരൂദഃ

൨൬. ഉപദ്രവാന്നാമ്പ്രശമോ നിമ്നതാസ്ഫുടനന്തപചഃ

വസ്താവിവാംബുസഞ്ചാര സ്തംച്ഛോമോഹ്രവിപീഡിതേ

൨൭. ചൂരന്ത്വപീഡയത്യേക മന്തമന്തേചപീഡിതേ

ഭക്താകാംക്ഷാഭവേച്ചൈതൽ ശോഥാനാപകപലക്ഷണം.

പ്രണശോമനിദാനം (൧൫)

നീരു പഴുത്താൽ അതിന്റെ ചൂടും വേദനയും ശമിക്കും. ചുവപ്പുണ്ടാകും. കഴുത്തും അല്ലാ കറയും. അതിന്മേൽ രേഖകളും നേരവും പിന്നെയും പിന്നെയും ചെരിച്ചിലുണ്ടാകും. ജപരം തണ്ണീർപ്പാലം അരുചി മുതലായ ഉപദ്രവങ്ങൾ ശമിക്കും. നീരിന്മേൽ കുമ്പിയുണ്ടാകേണ്ടതൊരിക്കലും ഉണ്ടാകില്ല. നീരിൽ വിരലുകൊണ്ടു തെക്കിയൽ വസ്ത്രിയിൽ ചെറുളം സഞ്ചരിക്കുന്നതുപോലെ ചലം സഞ്ചരിക്കുന്നതായറിയാം- ഒരു ഭംഗത്തത്തിന്മേൽ മറ്റൊരുഭംഗം പീഡാകുമായിരിക്കും. ഭക്ഷണത്തിൽ ആഗ്രഹമുണ്ടാകും.

നീരു ഒരു ദോഷംകൊണ്ടു ആരംഭിച്ചതാണെങ്കിലും പഴുക്കുന്ന സമയംസർവ്വദോഷങ്ങളുടെയും സംവന്ധമുണ്ടാകുമെന്നു പറയുന്നു.

- ൧൨. നന്മത്തനിലാഭൂതവിനാസവിത്തം
- ചാകുടമഞ്ചാപിവിനാസപുരുഷ
- തസ്മാദിസർവ്വപരിപാകകാലേ
- പചന്തശോമാസ്രിഭിരേവദോഷൈഃ

നീരു വാതത്തോടുകൂടാതെ കഠിനീഭവുകയില്ല. പിത്തത്തോടുകൂടാതെപഴുക്കയില്ല. കഫത്തോടുകൂടാതെ പഴുപ്പുണ്ടായിരിക്കയില്ല. അതു മേതുവായിട്ടു എല്ലാ ദോഷങ്ങളും മൂന്നു ദോഷങ്ങളുടെയും സംവന്ധത്തോടുകൂടിയതാണെന്നു പഴുക്കുന്നതു്.

- ൧൩. കക്ഷംസമാസാമ്യമൈവവഹി
- വാവീരിതസ്സന്ദമതിപ്രസംഗ
- തഥൈവചൂതോദ്യവിനിസ്സുതോധി
- മാംസംസിരാസ്സായുചൊദതീഹ

അഗ്നി തുണസദൃശത്തെ പ്രാപിച്ചിട്ടു വെറുപ്പു് യാതൊരുപ്രകാരം അതിനെ ചൂടാക്കുവോ അപ്രകാരം പുറത്തുപോകാതെ തുണയിൽ തന്നെ ജ്വലിക്കുന്ന ചലം മംസത്തെയും ധാരണയുടെയും അധികമുള്ളതും രക്ഷിക്കുന്നു.

- ൧൪. യഃശരീരത്യാമമത്താനാൻ യോവാപകചുപേക്ഷതെ
- ശപചാപവിചന്തൈവ താദനീചിരിതകാരിണൈഃ.

- ൧൫. ആമംവിദാഗ്രമാനഞ്ച സമ്യക്പകചഞ്ചയോഭിഷക്
- ജാനീയാൽസഭൈദൈദ്ര്യ ഗ്ലോഷാസ്സസ്താപുത്തയഃ

യവൈരാര്യത്തൻ അജ്ഞാനം മേതുവായിട്ടു പഴുക്കാത്തതായ നീരിനെ കീറുന്നവർ യാചനാർത്ഥത്തൻ പഴുത്തതായ നീരിനെ കീറാതെ ഉപേക്ഷിക്കുന്നുവോ അവർ ചണ്ഡാലന്മാരും നിശ്ചയമില്ലാതെ പ്രവർത്തിക്കുന്നവരെന്നാകുന്നു ചൂടും അറിഞ്ഞുകൊള്ളണം. യവൈരാര്യത്തൻ പഴുക്കാത്തതായ നീരിനെയും പഴുക്കുന്നതായ നീരിനേയും പഴുത്തതായ നീരിനെയും തിരിച്ചറിവുണ്ടാവാ അന്വഹിക്കു വൈദ്യൻ ശേഷമുള്ളവർ കള്ളന്മാരെന്നു.

ഇതി കേശവദേശികകൃതസാരചക്രികാഖ്യാനെ
മാധവനിദാനപ്രാഖ്യാനെ പ്രണശോമനിദാനം
സമാപ്തം.

ശരീരപ്രണനിദാനം

- ൧. ദപിധാപ്രണസ്സവിജ്ഞൈ ധ്യാതീരാഗതഭേദതഃ
- ദോഷൈരാഭ്യസ്തയോരന്ത്ര ധ്യാസാദിക്ഷതസംഭവഃ

പ്രണഃ, ശരീരമെന്നും ആഗതകുടുംബം രണ്ടുവിധമാകുന്നു അവയിൽ ശരീരത്വം വാതാഭിഷദാഞ്ചലം മേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്നതും, ആഗതകുടുംബം ആയുധം മുതലായവകൊണ്ടു മുറിപറ്റുകനിമിത്തം ഉണ്ടാകുന്നതുമാകുന്നു.

(൧൫൩) ശാഖീരവൃണനിദാനം

വാതവൃണലക്ഷണം.

൨. സൂര്യോദനസംസ്കാരോ മന്ദസ്രാവോമഹാരുജഃ

തുദ്യതേസ്തൃതിശ്യാവോ വ്രണേ മാന്ദതസംഭവഃ

വാതം നിമിത്തമുണ്ടാകുന്ന വ്രണം സ്തംഭിച്ചിട്ടും തൊട്ടാൽ കഠിനമായിട്ടും അല്പമായ ചലത്തിന്റെ ഗതിയോടും വലിയ വേദനയോടും കത്തിനോവോടും ചേർന്നുപോകുന്നതും കൂടിയും കരുവാളിച്ചിട്ടും ഇരിക്കും.

പിത്തവൃണലക്ഷണം.

൩. തുഷ്ണാമോഹജപരക്ലേശദാഹദുഷ്ട്വാവദാരണൈഃ

വ്രണംപിത്തകൃതംവിദ്വാൽ ഗന്ധൈഃസ്രവൈശ്ചപൂതികൈഃ

പിത്തം നിമിത്തമുണ്ടാകുന്ന വ്രണത്തിന് തണ്ണീർദാഹവും മോഹവും പനിയുറപ്പും ഉഷ്ണവും ദുഷ്ടിയും പൊട്ടുകയും ചലം ലലിക്കയും ദുഗ്ഗന്ധമുണ്ടാകും.

കഫവൃണലക്ഷണം

൪. ബഹുപേച്വിംഗുരുസ്തംഭഃ സ്തിമിതോമന്ദഃപടനഃ

പാണ്ഡുവണ്ണോല്പസംക്ലേശശ്ചിരപാകീകഫവ്രണഃ

കഫം നിമിത്തം ഉണ്ടാകുന്ന വ്രണം വളരെ പഴുപ്പാടും ഗുരുതരത്തോടും സ്തിമിതയോടും കൂടിയും ഉറച്ചിട്ടും അല്പമായ വേദനയോടും ചെറുത്ത നിറത്താടും അല്പമായനുലവേടും കൂടിയുമിരിക്കും. വളരെക്കലം പഴുകയും ചെയ്യും.

രക്തവൃണത്തിന്റേയും ദാഹപ്രവൃണത്തിന്റേയും

സന്നിപാതവൃണത്തിന്റേയും ലക്ഷണം.

൫. രക്തോരക്തസ്രവീരക്താൽ ദ്വിത്രജസ്പൃത്തദനവയൈഃ

രക്തം നിമിത്തമുണ്ടാകുന്ന വ്രണം ചുവന്നിട്ടും രക്തസ്രാവത്തോടുകൂടിയുമിരിക്കും. രക്തത്തോടുകൂടി ഓരോ ദേശം കോപിക്കുകയുണ്ടാകുന്ന വ്രണം ദാഹപ്രവൃണം. രക്തത്തോടുകൂടി ഗുരുതര ദേഷ്ടവുമാകുന്ന ദേഷ്ടവുമാകുന്നവോ കോപിക്കുകയുണ്ടാകുന്നതായ വ്രണം സന്നിപാതവ്രണം.

സൂചവൃണലക്ഷണം.

തപദ്മാംസജസ്സപേദേശതണുത്വാനുപദ്രവം

൬. ധീമതോഭിനവഃകാലേ സുഖേസാദ്ധ്യസ്സുഖവ്രണഃ

തപകിനെയും മാംസത്തെയും ആശ്രയിച്ചും മർദ്ദസ്ഥാനങ്ങളെ ഒഴിച്ചും യേശവനവും ഹിതാഹിതത്താനവും ഉള്ളവന്നു ജപരം തണ്ണീർദാഹം മുതലായ ഉപദ്രവങ്ങളോടുകൂടിയതായാ മേമന്തത്തിങ്കലോ ശിശിരത്തിങ്കലോ ഉണ്ടാകുന്നതായ വ്രണം സൂചവൃണമാകുന്നു അതു സാദ്ധ്യമാകുന്നു;

ഇന്നൈരന്യതൈർമർമ്മീന സ്തതഃകൃച്ഛ്രോവൃണസ്തമൃതഃ

൭. സഖൈവിവിഹീനോവിജേതയ സൂചസാദ്ധ്യോഭ്യുപദ്രവഃ

മേല്പറയപ്പെട്ട വ്രണങ്ങളിൽ വച്ചു ഏതാനും ഇല്ലാത്തതായ വ്രണം കൃച്ഛ്രസാദ്ധ്യമാകുന്നു എല്ലാ ഇണക്കളെയും വേർപെട്ടിരിക്കുന്നതായ വ്രണം സാദ്ധ്യവും വലുതായിരിക്കുന്ന ഉപദ്രവത്തോടുകൂടിയതുമാകുന്നു.

ദുഷ്ടവൃണലക്ഷണം.

പൃതിഃപൂതാതിദുഷ്ടാസൃക് സ്രാഗ്യാസംഗീചിരസ്ഥിതിഃ

൮. ദുഷ്ടവൃണോതിഗന്ധാദി ശുദ്ധലിംഗവിപത്യയഃ

ദുഷ്ടവൃണത്തിന്റെ ലക്ഷണം ദുഗ്ഗന്ധമുണ്ടാക ചലത്തോടുകൂടി ഏറാവും ദുഷ്ടിച്ചിരിക്കുന്ന രക്തം എല്ലാസ്തോഴം ലലിക്കുക വശരദിക്കുക വളരെക്കലം നില്ക്കുക അതിയാഗന്ധവും വേദനമുതലായവയുമുണ്ടായിരിക്കുക ഇവയാണ്. ഇതു ശുദ്ധവൃണത്തിന് വിപരീതമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു

ശരീരപ്രണാമം (൧൫)

ശുദ്ധപ്രണാമം.

ജിഹ്വതലഭോതിമുദഃ ശ്ലക്ഷ്മണസ്തിശോലുവേദനഃ
൯. സുവ്യവസ്ഥാനിരാസ്രാവ ശുദ്ധോപ്രണാമസ്മൃതഃ

നാക്കിന്റെ മേൽഭാഗംപോലെയും ഏറ്റവും മൃദലായും കൃശമായും മിനുസത്തിലും അല്പമായ വേദനയോടുകൂടിയും വശ തടിക്കാതെയും ചലവും രക്തവും അധികമായി കഴുകാതെയും ഇരിക്കുന്ന പ്രണാമം ശുദ്ധപ്രണാമം പേര്. “നിരസ്രാവഃ” എന്ന ശബ്ദം ചലവും രക്തവും ഒട്ടും സ്രവിക്കയില്ല എന്ന അർത്ഥത്തിലല്ല ഇവിടെ പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നത്. ദോഷമുള്ള സ്രവമില്ലെന്നുള്ള അർത്ഥത്തിലാകുന്നു ഇതിലേക്ക് ദുഷ്കാരമായി പരകത്തിലെ കശംശം ഇവിടെ കണിക്കാം. “നരതിരക്താനന്തിപാശ്വ നന്തിസ്രവോനപാതിര ക നമോത്സം ഗോനമോത്സംഗീ ശുദ്ധോത്സംപുഷ്പരഃപ്രണഃ”

ഉണങ്ങുന്നതായ പ്രണാമത്തിന്റെ ലക്ഷണം.

കപോതപണ്ണപ്രതിമാ യസ്പ്രാന്താഃ ക്ലേദവഞ്ചിതാഃ

൧൦. സ്ഥിരാശ്ചപിടകാവന്തോ രോഹതീതിതമാദിശേൽ.

ഉണങ്ങുന്ന പ്രണാമത്തിന്റെ ലക്ഷണം. അതിന്റെ വശം മദ്ധ്യവും മധ്യത്തിന്റെ നിറംപോലെയായിരിക്കുന്ന നിറത്തോടുകൂടിയിരിക്കുക, രക്തവും പഴുപ്പും ഇല്ലാതെ ഉറപ്പിരിക്കുക മംസുഷക ചിതൽപ്പറമ്പോല പൊക്കിവരിക ഇവയാകുന്നു.

രൂപപ്രണാമം.

രൂപവർത്താനമഗ്രാമി മസ്മനമജപ്രണാമം

൧൧. തപകസപണ്ണസമതലം സമഗ്രപ്രാപ്തിനിർദ്ദിശേൽ.

മുളച്ചിരിക്കുന്ന മട്ടത്തോടുകൂടിയും മൃദയോടും നിറോടും വേദനയോടും കൂടാതെ യാതൊരുവിധ നിറംപോലെയിരിക്കുന്ന നിറത്തോടുകൂടിയും ജിഹ്വതലത്തോടോ കരതലത്തോടോ സമമായും ഇരിക്കുന്ന പ്രണാമം രൂപപ്രണാമം.

വ്യാധിവിശേഷംകൊണ്ടു പ്രണാമം

കൃച്ഛ്രസാധ്യതമുണ്ടെന്നു പറയുന്നു.

കുഷ്ഠിനാം വിഷജ്ജ്വാനാം ശോഷിണാമധുമേഹിനാം

൧൨. പ്രണാമ കൃച്ഛ്രസാധ്യതാ യേഷാഞ്ചാപിപ്രണാമണഃ

കുഷ്ഠരോഗമുള്ളവർക്കും വിഷപീഡിതന്മാർക്കും അയമുള്ളവർക്കും മധുമേഹികൾക്കും ഉണ്ടാകുന്ന പ്രണാമം കൃച്ഛ്രസാധ്യതമുണ്ടാകുന്നു. പ്രണാമമുണ്ടായി പൊരുത്തിന്റെ രോഷം പടന്നതും ആ സ്ഥാനത്തുതന്നെ ഉണ്ടാകുന്ന പ്രണാമം കൃച്ഛ്രസാധ്യതമുണ്ടാകുന്നു.

സാധ്യസാധ്യലക്ഷണം.

വസാരമേദോമമജ്ജാനം മസ്മല്ലംഗഞ്ചയഃസ്രവേൽ

൧൩. അമതഃപ്രണാമസ്തിഭ്യേ നസീഭ്യേദ്രോഹസംഭവഃ

മദ്യാഗ്നിമുതലനഃ പത്മപദനചാലകൈഃ

൧൪. സമാധാദിപ്രഗന്ധാശ്ച മുതലിനാമപ്രണാമസ്മൃതഃ

യേ ചകർമ്മസംഭൂതാ വേന്ത്യന്ത്യത്ഥവേദനാഃ

൧൫. ദാഹ്യതചാന്തരത്വം ബഹിഃശ്ചിതാശ്ചയേപ്രണാമഃ

ദാഹ്യതബഹിഃശ്ചയം വേന്ത്യന്ത്യശ്ചൈതദഃ

൧൬. പ്രാണമംസമഞ്ചയാസ കാസാരോചകപീഡിതാഃ

പ്രാണാപുരതധീര പ്രണാമോചാഞ്ചമമസു

൧൭. ക്രിയാദിസ്തമ്യമാരബ്ധാ നസീഭ്യേതിചയേപ്രണാമഃ

വർഷജ്വേദപിതാർബ്ധൈവ സ്തംഭകന്മാരായതഃ

(പ്രമുഖ) സഭോപനിഷദം

വസന്തോ മേഘോ മഞ്ജുശാഖാ തലപൊട്ടിത്തലച്ചോരോ യാതരേ പ്രണതിർനി-
 ന്നം പുറത്തുവരുന്നവോ ആപ്രണം ആഗൃഹഗമയൽ സഭ്യമേകന്ന ദോഷസംഭവമയം
 ക്കു സഭ്യമല്ല. മറ്റും അകൽ നെയ്യ് പൂവ് താമര ചന്ദനം ചന്ദനം ഇവയുടെ ഗന്ധംപോ-
 ലെയിരിക്കുന്ന ഗന്ധവുണ്ടിത്യഗന്ധവു പ്രണയംകുറയ്ക്കുന്നതു മരണലക്ഷണമാകുന്നു. മർമ്മ-
 ങ്ങളിൽ ഏറ്റവും വേദനയേറ്റുകൂടിയുണ്ടാകുന്ന പ്രണങ്ങളും ഉജ്ജ്വലമുള്ളവയും പുറത്തു ശൈത്യ-
 മും ഉള്ള പ്രണങ്ങളും പുറത്തു ക്ഷണവും ഉജ്ജ്വലമുള്ളവയും ഉള്ള പ്രണങ്ങളും പ്രാണമോസംഭ-
 ള്ശം ക്ഷയം ശ്വാസം ക്ഷയം അതഥി ഇവയെ രോഗങ്ങളിൽ പീഡിപ്പിക്കുന്നുണ്ടെന്ന പ്രണ-
 ങ്ങളും അധികമായ പഴുപ്പോടും രക്തത്തോടും കൂടി മർമ്മപ്രദേശങ്ങളിൽ ഉണ്ടായിരിക്കുന്ന
 പ്രണങ്ങളും വഴിപോലെ ചികിത്സചെയ്തിട്ടും ശമിക്കാതെയിരിക്കുന്ന പ്രണങ്ങളും യശസ്സിനെ
 സാരത്തിന്നു വെട്ടുന്നവരായ ഉപേക്ഷിക്കപ്പെടേണ്ടവയെന്നും.

ഇതി കേശവദേശികകൃതേ സാമന്ത്രികാപ്യാനെ
 മാധവനിഷാപ്യാനെ ശാഖീരപ്രണിഷദം

സമാപ്തം.

സഭോപനിഷദ്.

- ൧. നാനാധാരമുഖൈശ്ശൈസ്ത്ര നാനാസ്ഥാനനിപാതിതൈഃ
 ഭവതിനാനാകൃതയോ പ്രണാസ്താംസ്താനിബോധമേ.
- ൨. ചരിന്നഭിന്നതമാവിധം ക്ഷരംവിച്ഛിതമേവ ച
 ഐശ്വര്യമാഹുസ്തമാപ്തം തേഷാംവക്ത്വമാലക്ഷണം.

പലമനസ്സോടും മുമ്പാകെത്തോടുകൂടിയ ആപ്തമാർക്കു ദേവതയിൽ പല സ്ഥാനങ്ങളിൽ
 ചും ഏകസ്വരൂപം പലപ്രകാരത്തിലുള്ള മുറികൾ ഉണ്ടാകുന്നു. അവയെ കേട്ടാലും അവമി-
 ന്നം (മുറികൾ ഭിന്നം (പിണ്ഡരൂപം) വിധം (രൂപത്തോടുകൂടി) ക്ഷരം (ക്ഷയിച്ചുപോകു)പി-
 മിതം (രൂപംപോകു) ഐശ്വര്യം (അരൂപം) ഇങ്ങനെ ആരവിധമാകുന്നു. അവയുടെ ല-
 ക്ഷണത്തെ പറയുന്നു.

ചരിന്നലക്ഷണം.

- ൩. തിക്തമരിന്നജ്ജ്വലംവി യോപ്രണസ്തപായതോഭവേൽ
 ഗാത്രസ്ത്രപാതനതേലി ചരിന്നമിത്വദ്വിയതൈ.
- വിചിന്തനാലോ വജ്രവില്ലാതെയോ നീളത്തിലോ അവയവമോ അതിന്റെ തരംഗ-
 മോ മുറിയുന്നതിന്നു ചരിന്നമെന്നപേർ.

ഭിന്നലക്ഷണം.

- ൪. ശക്തികണ്ഠോദ്ധവസ്ഗാഗ്ര വിഷ്ണവൈശ്വരോഽഹതി
 യൽകിഞ്ചിത്സ്രവതേതേലി ഭിന്നലക്ഷണമുച്യതൈ.
- മേൽ, കന്ഠം ബാഹ്യം വാർ ആയുടെ മനസ്സ് ഏകദിഗ്ദിഗ് പാശ്ചാത്യം ഏകദിഗ്ദിഗ്
 ഹിദിഗ്ദിഗ് വസ്തിമുതലായവ മുറഞ്ഞു അല്ലമായ രക്തം കലിക്കുന്നതായാൽ അതിന്നു ഭിന്നമെ-
 ന്ന പേർ.

ആശയഭേദം.

- ൫. സ്ഥാനാന്താമഗ്നിപകപാനം മൃത്യുസ്തപിത്യച
 ഹൃദയസുക്ഷുമാഹുസഞ്ചഃ കാഠ്യമുച്യതേ.
- ആശയവും പലമനസ്സായവും പകപായവും വസ്തിയും യകൃത്തും ക്ലിപ്തവും ഹൃ-
 ദയവും മലയായവും ഹൃദയത്തിന്റെ വാമഭാഗവും കോഷ്ഠമെന്നു പറയപ്പെടുന്നു.

സഭോപനിഷത്തം (൧൫൯)

കോപ്യഭേദകർഷണം,

- ൯. തസ്തിൻഭിന്നോരതപുണ്ണേ ജപരോദാഹശ്ചജായതെ
മൃതമാർഗ്ഗഗ്രാസ്യേഭ്യോ രക്തംപ്രാണാച്ചാശ്ചാതി
- ൧൦. മൃതാശ്ചാസന്തൃഷാലമാന മഭേതമന്ദോഽപച
വിൻമൃതവാതസംഗശ്ച സേദാസ്രാപോക്ഷിരക്തതാ
- ൧൧. ലോഹഗന്ധിതചാസ്യസ്യ ഗാത്രഭാഗ്ഗസ്യമേവച
പൃശ്വലംപാർശ്വയോശ്ചാപിവിശേഷഞ്ചാത്രമേഹ്രണ.
- ൧൨. അമാശയസ്ഥേരപിനേ രുചിരംമർദ്ദയത്യപി
അലമാനമതിമാത്രഞ്ച ശുദ്ധഞ്ചട്ട രാജനം.
- ൧൩. പകാശയഗതേചാപി രജാഗൈരവമേവച
അധഃകായേവിശേഷേണ ശീതതാചഭവേദിഹ.

കോപ്യം മുറികയും രക്തംകൊണ്ടു നിറകയുംചെയ്താൽ ജപവും ഉണ്ണവുംഉണ്ടാകും. ലിംഗം ഗുരും വായ് ഇവയിൽകൂടിയും മൂക്കിൽകൂടിയും രക്തവും പുറപ്പെടും. അവിടെ ഭേദമുണ്ടു്, എങ്ങിനെഎന്നാൽ വസ്തിമുതലായവ മുറിഞ്ഞാൽ ലിംഗത്തിൽകൂടിയും ഗുരത്തിൽ കൂടിയും രക്തംപുറപ്പെടും. അമാശയം മുതലായതുകൾക്കു മുറിവുതട്ടിയതേ വായിൽകൂടിയും മൂക്കിൽകൂടിയു് രക്തംപുറപ്പെടും. ഇന്ദ്രിയസഭയും ശാസവും രണ്ണീർദാഹവും മേൽവയർ വീർപ്പും അന്നത്തിന്നു വെറുപ്പും മലമുത്രങ്ങൾക്കു വായു ചിന്നാ തടവും അധികമായ വിയർപ്പും കണ്ണിന്നു ചുവപ്പും വായിൽ ഇതുചിൻെറ ഗന്ധവും ദേഹത്തിന്നു ദുഗ്ന്ധവും ഹൃദയത്തിലും പാർശ്വഭാഗങ്ങളിലും വേദനയുമുണ്ടാകും. ഇതല്ലെങ്കിൽ വിശേഷത്തെക്കേട്ടാലും രക്തം അമാശയത്തിൽ നില്പുമ്പോൾ രക്തം മർദ്ദിക്കയും അധികമായിട്ടു മേൽവയർ വീർക്കയും ചെയ്യും. അതിവേദനയും ഉണ്ടാകും. രക്തം പകാശയത്തിൽനില്പുമ്പോൾ വേദനയും വയറിന്നു കനവും വിശേഷിച്ചും അരലുഭേദത്തിന്നു താഴെത്തണുപ്പും ഉണ്ടാകും.

വിഭവകർഷണം.

- ൧൪. സൂക്ഷ്മാസ്യശ്ചാഭിഹതം യദംഗംതപാശയംവിനാ
ഉത്തുണ്ഡിതംനിർഗ്ഗതംവാ തദപിച്ഛമിതിനിർദ്ദിശേൽ.

അമാശയം മുതലായവയെയൊഴിച്ചു യദന്തരംഗം സൂക്ഷ്മമായിരിക്കുന്ന മുഖത്തോടുകൂടിയ ശല്യംകൊണ്ടു മുറികയും അതു ശല്യത്തോടുകൂടിയൊ കൂടാതെയൊ ഇരിക്കയും ചെയ്താൽ അതിന്നു വിഭവമന്ദപേരും.

കുഷിതവകർഷണം.

- ൧൫. നാനിമലിന്നനാതിഭിന്ന മുദയോർല്ലക്ഷണാനപിതം
വിഷമംപ്രണമംഗേയ തതൽക്ഷതതപദിധീയതേ.

അധികം മുറിഞ്ഞതെയും അധികം പിളർത്തെയും രണ്ടിന്റെയും ലക്ഷണങ്ങളോടുകൂടിയും (അല്പമായിമുറിഞ്ഞതും അല്പമായിപിളർന്നതും) അംഗവൈഷമ്യകരമായും ജരിക്കുന്ന യദന്തരവുണ്ടാ ശരീരത്തിൽ ഉണ്ടാകുന്നുവോ അതുകുന്നുക്ഷതം.

പിച്ഛിതവകർഷണം.

- ൧൧൨. പ്രമാഹപീഡനാഭ്യാഹൃ യദംഗംപ്രഹൃതാംഗതം
സാസ്ഥിതൽപിച്ഛിതംചിട്ടാ നമജ്ജരക്തപരിപ്ലതം.

ഇതുകൂലക മുതലായവകൊണ്ടുള്ള അടിയൊ കതകമുതലായവകൊണ്ടുള്ള പീഡനയോ സാഭവിക്കയൽ എല്ലോടുകൂടി ഒടിഞ്ഞിട്ടോ ചതഞ്ഞിട്ടോമജ്ജരവിൻറെയും രക്തത്തിൻറെയും ഗതിയുള്ളതായ മറിവിന്നു പിച്ഛിതമെന്നു പേർ-

പ്രാപ്തവകർഷണം.

- ൧൧൩. ഫർഷണാദഭിമാതാദപാ യദംഗംവിഗതതപചം

(൧൯൦) സദ്യോപനയനം

ഉഷാസ്രാവാനപിതമച്ച ഖൃഷ്ടമിത്യഭിധീയതെ.

ഭരണിട്ടോ ചതണിട്ടോ തെലിയാറ അല്ലമയ രക്തംചുടോടുകൂടിപ്പുറപ്പെടുന്ന
ഇ ഖൃഷ്ടാകന്ന സരല്യലക്ഷണം.

൧൫. ശ്യാവംസരോമംപിടകാനപിതഞ്ച
മുഹൂർത്താഹ്ലോണതചാഹിനഞ്ച
മുദുഗതംബുൽബുദതുല്യമാംസം
വ്രണംസരല്യസരജം ചദന്തി.

കരുവാളിപ്പിട്ടും നീരോടും പിടകകളോടും കൂടുകൂടെ രക്തസ്രാവത്തോടും മൂടും
യി നീക്കിളപോലെ പൊങ്ങി മംസത്തോട് കൂടിയിരിക്കുന്ന വ്രണം ശല്യത്തോടുകൂടിയ
വ്രണമാകുന്നു എന്നുപറയുന്നു.

കോവ്യാഭേദലക്ഷണം.

൧൯. തപചോതീത്യാസിമാദീനീ ഭിതപാവപരിഹൃത്യാവാ
കോവ്യാപ്രതിഷ്ഠിതംശല്യം കർഷാദകതാരപദ്രവാൻ.

ഏഴുതെലകളേയും കടന്നു തെരമ്പു മംസം നന്ധി അന്ധി മുതലായവയെ പിള
ന്നിട്ടോ പരിമരിച്ചിട്ടും കോഷ്ഠത്തിൽ ചേർന്നിരിക്കുന്നതായ ശല്യം വയറിൽ പെട്ടേപൊ
ടപ്പു വയർവീർപ്പു ഇവയെ ഉണ്ടാക്കും. മൂത്രം ലംഗം അന്നം ഇവയെ ആ വ്രണമുഖത്തിൽകൂ
ടി പുറപ്പെടുവിക്കുകയും ചെയ്യും.

അസാല്യകോവ്യാഭേദം.

൧൭. തത്രാന്തർല്ലോഹിതംപാസു ശീതപാദകരാനനം
ശീതോച്ഛാപാസംരക്തനേത്ര മാനുലഞ്ചപിവർജ്ജയേൽ.

അകത്തു രക്തം നിറഞ്ഞിരിക്കുക കാലും കയ്യും മുഖവും വെളുത്തും തണുത്തുമിരിക്കു
ക ശ്വാസം തണുത്തിരിക്കുക കണ്ണുമുഖനിരിക്കുക വയർവീക്കുക ഈ ലക്ഷണങ്ങളോടുകൂടിയ
രോഗിയെ ഉപേക്ഷിക്കണം.

മർമ്മക്ഷതലക്ഷണം

൧൮. ഭ്രമേപ്രലാപഃ പതനംപ്രമോഹോ
വിചേഷ്ടനംഗ്ഗാനിരമോഷ്ണതാച
സ്രസ്താംഗതാമൂർഛനമൂല്പവാത
സ്തീവ്രാജാചാതകൃതാശ്ചതാസ്മാഃ

൧൯. മാംസോദകാഭംരധിരഞ്ചനാപ്ലോ
സപേന്ദ്രിയാത്മോപരമസ്തമൈവ
ദശാജ് സംവ്രേഷപഥവിക്ഷരേഷു
സാമാന്യതോമർമ്മസുലംഗമുക്തം.

മാംസമർമ്മം റിരാമർമ്മം സ്നേഹമർമ്മം അന്ധിമർമ്മം സന്ധിമർമ്മം ഈ അ
ഞ്ചീ മർമ്മങ്ങളിലും ക്ഷതമുണ്ടായാൽ തലതിരിച്ചിലും പിശുപാകയും വീഴുകയും ബോധക്കുറവു
യും കൈകൾ മുതലായവയെ തറയിലിട്ടു തല്പ്രകാരം ബലക്കുറവും ഉഷ്ണവും അവയവ
ങ്ങൾ സ്ഥാനങ്ങളിൽനിന്നു ഛേദിച്ചിഴുന്നുവോ എന്നു തോന്നുകയും ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്കു രളപ്പുയും
ഉത്തർദ്ധപരവും വരുന്നതാൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടവയായി കഠിനങ്ങളായിരിക്കുന്ന പലേവേദനക
ളും ഉണ്ടാകും. രക്തം മംസംകുഴുകിയ വെള്ളംപോലെയിരിക്കും. ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്കു അതേ
തു വിഷയങ്ങളെ ഗ്രഹിപ്പാൻ ശക്തിയില്ലാതെയുണ്ടിരിക്കും.

മർമ്മരഹിതസിരാദിവിധലക്ഷണം

൨൦. സുരേന്ദ്രഗോപപ്രതിമപ്രഭൃതം
രക്തംസ്രവേതൽക്ഷതജ്വലാചായുഃ

സദ്യോപനനിദാനം (൧൩൧)

കരോതിരോഗാൻവിവിധാൻയഥോക്രാൻ
സിരാസുവിദ്ധാസ്ഥപാക്ഷതാസു.

മർമ്മങ്ങളോടുകൂടാത്തവയായ ഞരമ്പുകൾക്കു ഓരണം മുതലായവകൊണ്ടു തുളയോ
വാക് മുതലായവകൊണ്ടു മുറിവോ ഉണ്ടായാൽ അതിൽനിന്നു സുരോന്മുഖഗാപത്തോടു തുല്യമോ
യ രക്തം അധികമായൊഴുകും. ക്ഷതജമായ വായു തലവേദന, കണ്ണുകാണുവാനാക
പവരതം മുതലായി ഐച്ഛികങ്ങളായിരിക്കുന്ന രോഗങ്ങളെ ഉണ്ടാക്കും.

സ്തായുവിദ്ധലക്ഷണം.

൨൧. കൌഞ്ചജ്ജംശരീരാവയവാവസാദഃ
ക്രിയാസ്ഥാകരിസ്തുമുലാജ്ജശ്ച
ചിരാദ്രണോരോഹതിയസ്യചാപി
തസ്തായുവിദ്ധംപുരുഷംവ്യവസ്തേൽ.

ക്രൂരങ്ങളോടുകൂടിയവയും അപയവങ്ങളോടുകൂടിയവയും, മർമ്മങ്ങൾക്കുശരണിയില്ലാത്തതിനാൽ
അതിയായ വേദനയുണ്ടാകുവാനുള്ളവയെന്നുള്ളതുകൊണ്ടുപ്രണാ നികന്നുവരികു് ഈ ലക്ഷണങ്ങൾ
യവേദനാജ്ജ്വരം കാണുന്നവോ അവനെ സ്നേഹവിദ്ധൻ എന്നു പറയുന്നു. സ്നേഹവി
ദ്ധൻ നാഡികൾക്കു തുളയുള്ളവനാകുന്നു.

സന്ധികുലകണ്ഠം.

൨൨. ശോഷാഭിദ്വലിസ്തുമുലാജ്ജശ്ച
ബാഹുവസ്സർവ്വകണ്ഠവരോമഃ
ക്ഷതോന്മുഖസ്ഥിഷ്ഠപലാചഭോഷ
സ്യാത്സർവ്വകണ്ഠാചരമത്വചിംഗം.

സന്ധികൾ അലയങ്ങളെന്നും, ആലയങ്ങളെന്നും രണ്ടുവിധമെന്നു എന്നു സൂത്ര
തത്ത്വമുപദേശിക്കുന്നു. അലയങ്ങൾ ചേഷ്ടയില്ലാത്തവയും ആലയങ്ങൾ ചേഷ്ടയുള്ളവ
യുമെന്നും. “ശോചാസ്മരണോരുകട്രാഞ്ച” ചേഷ്ടവന്മുഖസ്ഥിഷ്ഠശോഷാസന്ധിസ്തേ
വിജ്ഞാതാപ്രാണിരഭ്യയൈഃ” ശേഷകളിലും മനക്കളിലും കടിപ്രദേശത്തിലും ഉള്ള സ
ന്ധികൾ ചേഷ്ടയുള്ളവയും ശേഷിച്ച എല്ലാ സന്ധികളും സ്ഥിരങ്ങളും [ചേഷ്ടയോടുകൂടാത്ത
വ] ആകുന്നു. ഇപ്രകാരം അലയങ്ങളായും ആലയങ്ങളായും ഉരിക്കുന്ന എല്ലാ സന്ധികളിലും
മുറി പറ്റിയാൽ ശരീരത്തിന്നു അധികമായ അയവും വലുതായ വേദനയും ശരണിത്തായ
വും എല്ലാശരീരത്തിലും നീരും സർവ്വകണ്ഠങ്ങളാൽ ഉടക്കവും ഉണ്ടാകുന്നു.

അസ്ഥിവിദ്ധലക്ഷണം.

൨൩. ഹോരാതജ്ജോയസ്ത്രനശാഭിനോന്മു
സ്ഥാസ്ഥവസ്ഥാസു ചനൈതിശാന്നിം
ഭിഷഗപിചശ്ചിദപിതാത്മസൂത്ര
സ്മരസ്ഥിവിദ്ധംപുരുഷംവ്യവസ്തേൽ.

രോഗം പകലും അതിയായ വേദനയുണ്ടാകു് അതിന്നു കണകൊണ്ടും മറവാവയിലും
ശരണിയില്ലാത്തതിനാൽ ഈ ലക്ഷണമുള്ള പുരുഷൻ അസ്ഥിവിദ്ധനെന്നു എന്നു അവിധതസ്ത്ര
ങ്ങളേയും അറിഞ്ഞിരിക്കുന്ന വൈദ്യൻ പറയുന്നു. അസ്ഥിവിദ്ധൻ = അസ്ഥിവേധമുള്ളവൻ.

സിരാഭിമർമ്മവിദ്ധലക്ഷണം.

൨൪. യഥാസ്ഥമേതാനിവിഭാവയേച്ച
ലിംഗാനിമർമ്മസ്ഥിതാഡിതോന്മു.

മർമ്മങ്ങളോടുകൂടാത്തവയായ ഞരമ്പു മുതലായവയ്ക്കു് വേധ. ഭവിച്ചാലുള്ള ലക്ഷ
ണം പറഞ്ഞു. ഇനി ഞരമ്പു മുതലായവയിലുള്ള മർമ്മങ്ങൾക്കു വേധം ഭവിച്ചാലുള്ള ലക്ഷണ
ത്തെ ആകുന്നു പറയുന്നതു. മർമ്മങ്ങൾ മുറിഞ്ഞാൽ മേല്പറഞ്ഞ സാമാന്യലക്ഷണങ്ങൾക്കു പുറ

(202) 500-0130

மாண்புமிகு பேரவைத் தலைவர்: கீழ்க்கண்ட கேள்விகளுக்குத் தயவுசெய்து பதிலளிப்பாரா:

മാനസുജ്ഞാദിപ്രതിബിംബം.

ചണ്ഡികാമുഖം ൧൧൭൪

അമ്മയെപ്പറ്റി എഴുതിയ കവിതകൾ.

മംഗലാപുരം മുൻപാലയം പ്രദേശത്തും വണ്ണമേടത്തം കൂടിയിരുന്നതിനാൽ അവിടെയും കണ്ടെടുത്തു. അവിടെയും കണ്ടെടുത്തു. മംഗലാപുരം മുൻപാലയം പ്രദേശത്തും വണ്ണമേടത്തം കൂടിയിരുന്നതിനാൽ അവിടെയും കണ്ടെടുത്തു.

പ്രണവപത്രം.

௨௫. விநியோகக் கமிஷனின் நிர்வாகப் பணிகளை மேம்படுத்தும் நடவடிக்கைகள் குறித்து அமைச்சர் தயார் செய்திருக்கும் திட்டம் என்ன?

വിസ്തൃതി, പക്ഷവധം സിരസ്സുകേ, അപതനനകം, മേന്മ, ഉന്മേഷം, പ്രാപ്തം, ജ്ഞാനം, തന്ത്രിയോടാ, മനോഹരം, ചുറ്റ, മർദ്ദി, അതിസാരം, ഇക്കിഴ, ശാസനം, വിരഹം, ഇവ ധനം- പ്രാപ്തം ഉപദേശങ്ങൾക്കു ഏതെ പ്രാപ്തനകനർ പരഞ്ചിരിക്കുന്നു- ഇതി കേര പദോദികളെ സാരപ്രദികാപ്തനേ

മാധവനിദ്രനപ്രാപ്താനേ സദ്യോവ്രണ
നിദ്രാനം സമാപ്തം.

ഭഗവതിമാനം.

2. ഭഗവത്സമാനുഷ്യ വിവിധംഹൃതാര
കാശ്വേദ ചസന്ധ്യ ചമരത്രസന്ധ്യ
ഉൽപിഷ്ടവിഷ്ണുവിഷ്ണുവിഷ്ണുവിഷ്ണു
തിന്തുനിതാക്ഷിപുര്യചതുഷ്പദ.

[illegible]

സന്ധിഭംഗസാമാന്യലക്ഷണം.

൨. പ്രസാരണാഭിമാനപരിവർത്തനം
രൂപം വിഭജനം തുടങ്ങിയ
സാമാന്യതയ്ക്കായി മാറ്റം വരുത്തണം

രണ്ടാമിക്വിട്ടെ സ ഡാനമേക്കൻ സന്ധി. സന്ധിഭാഗത്തിന്റെ സാമാന്യ ലക്ഷണം മടക്കുകയാൽ അരിൽ ഭാഗം ഭവിച്ചതുകൊണ്ടു നിയുക്തരായ അടങ്ങിയിരിക്കുകയോ ചെയ്യുമ്പോൾ അധികമായി വേദനയുണ്ടാക, തെളിവെന്താണോ അധികമായ വേദനയുണ്ടാക ഉപയോഗിക്കുന്നു.

ഗോനീദാനം (൧൩൩)

ഉൽപിഷ്ടാദിലക്ഷണം.

- ഉൽപിഷ്ടസന്ധേജ്യാപരസ്സമന്താൽ
- വിശേഷതോരാത്രിഭാഗത്തുച
- വിശ്വപുഷ്പേതോചരജ്യാനനിത്യം
- വിവർത്തതപാർവതജ്യാശതീവ്രഃ
- തിയ്യഗ്തതേതീവ്രതഃശോഭാനി.
- കുഷിപ്തേതിശ്രദ്ധംവിഷമതപമസ്ഥനോഃ
- കുഷിപ്തേതപധോതരഗ്നിഹിതശ്ചസന്ധേഃ

ഉൽപിഷ്ടസന്ധി കണ്ടുകാണുന്നതും നീളം വിശേഷിച്ചും രാത്രിയിൽ വേദനയും ഉണ്ടാകും; രണ്ടാമിടമുണ്ടെ സന്ധികൾ തമ്മിൽ ഉരയുകനിമിത്തമെന്നു അതിന്നു ഉൽപിഷ്ടമെന്നു പേരുണ്ടായതു വിശ്വപുഷ്പസന്ധി കണ്ടുകാണുന്നതും നീളം രാത്രിയിലും പക്ഷവും വേദനയുണ്ടാകും:- എല്ലായ്പ്പോഴും അധികമായ വേദനയുണ്ടാകുന്നതാകുന്നു ഉൽപിഷ്ടസന്ധിയെക്കാൾ വിശ്വപുഷ്പസന്ധി കണ്ടു വിശേഷം വിശ്വപുഷ്പസന്ധിശിമിമിതം മന്ത്രമേകുന്നു. രണ്ടാമിടമുണ്ടെ ശ്രമണമെന്നു വിവർത്തിതം. അതിന്നു പാർവതാഭാഗത്തുള്ള കവിനമായ വേദനയുണ്ടാകും. തിയ്യഗ്തസന്ധിക്കും കവിനമായ വേദനയുണ്ടാകും ഇവിടെ ഒരു സന്ധ്യുപരി സന്ധിസ്ഥാനത്തെ വിട്ട് വിലങ്ങത്തിൽ നിൽക്കും. ഉൽപിഷ്ടസന്ധി അധികമായ വേദനയും അസ്ഥികൾക്കു വിഷമതയും ഉണ്ടാകും; ഇവിടെ കരസ്ഥിയുടെ ക്രിയ കൊണ്ടോ രണ്ടാമിടമുണ്ടെ ക്രിയകൊണ്ടോ രണ്ടാമിടമുണ്ടെ പരസ്സമാതി ക്രമണമോ ഓരഗമനമോ സംഭവിക്കും; അധഃക്തിച്ചത്തിന്നു വേദനയും സന്ധിയുടെ വിഷമവും ഭവിക്കും; ഇവിടെ അസ്ഥികൾക്കുണ്ടാകുന്ന താണുപോകും.

കാണ്ഡഭഗം.

- കാണ്ഡതപതാകർഷകാശപകണ്ണ
- വിചുണ്ണിതംവിചുണ്ണിതമസ്ഥിപ്രല്ലി
- കാണ്ഡമഭഗംഘൃതീപാതിതഞ്ച
- മജ്ജാഗതഞ്ചസ്പർശിതഞ്ചപകും
- അരിന്നദപിവാദാദശകാപികാണ്ഡേ
- പ്രസ്താംഗതാരോമതജ്യാതവൃഗ്വിഃ
- സംചീഡ്യമാനേവേതീഹരശബ്ദഃ
- സ്തർശാസരസ്പന്ദനതോദശ്ച
- സംസാസവസമാസുനരമ്ബാഭോ
- ഭഗാസ്യകാണ്ഡപദുചിഹ്നമേതൽ.

ഇനി കാണ്ഡഭഗത്തെപ്പറയുന്നു. കാണ്ഡഭഗം കർഷകം, അശപകണ്ണ, വിചുണ്ണിതം, പിച്ഛിതം, അസ്ഥിമല്ലി, അവിപരീതിതം, മജ്ജാഗതം, സ്പർശിതം, വക്രം, അനുവിദിണ്ണം, വഹ്ലവിദിണ്ണം ഇങ്ങിനെ പത്തുണ്ടുപിധമെന്നു. എല്ലിന്റെ രണ്ടാമിടവും തന്നെ മദ്ധ്യംപൊങ്ങി രണ്ടുപോലെ ഇരിക്കുന്നതു കർഷകം കരിരച്ചവിടപോലെ വിപുലമായിരിക്കുന്ന അസ്ഥിയുടെ നിർഗ്ഗമം അശപകണ്ണം. പെരിഞ്ഞ എല്ല വിചുണ്ണിതം. ഒരതു ശബ്ദംകൊണ്ടോ സ്തർശംകൊണ്ടോ അറിയപ്പെടേണ്ടതാകുന്നു. യന്ത്രിതമായും വഹ്ലശോഫമായുമിരിക്കുന്നതു പിച്ഛിതം. തൊലിയോടുകൂടിയ എല്ല അസ്ഥിമല്ലി. നിപുത്തന്വേദം വിറയുന്ന എല്ല കാണ്ഡഭഗം. എല്ല അശേഷം ഒടിഞ്ഞതു അതിപരീതികം എല്ല എല്ലിന്റെ മദ്ധ്യത്തിൽ കയറി മജ്ജാവിനെ പുറത്തുതള്ളുന്നതു മജ്ജാഗതം. എല്ല അല്ലാല്ലമായിട്ടു വളരെ പൊടിയുന്നതു സ്പർശിതം. എല്ല വളയുന്നതു വക്രം. എല്ല അണുപ്രമാണമായി പിളരുന്നതു അനുവിദിണ്ണം. വഹ്ലവിധമായി പിളരുന്നതു വഹ്ലവിദിണ്ണം. എല്ലാ കാണ്ഡഭഗത്തിന്നും അവയവങ്ങൾ ഇളകിവിഴുന്നുവോ എന്തെന്നും അധികമായ നീളം വേദനയുണ്ടാകും. ഭ

(൧൩൦) ഭഗനിദാനം

ഗതതിൽ കൈകൾക്കു മന്തിയായ് ശബ്ദമുണ്ടാകും. തൊട്ടാൽ സന്ധിക്കയില്ല. വിറയലും കത്തിനേയും ശ്രദ്ധരോഗവുമുണ്ടാകും; ഇരുന്നും നിന്നും കിടന്നും എന്തായാലും രോഗസ്ഥയിലും സുഖവുമുണ്ടാകയില്ല. ഇതു കാണ്ഡഭഗത്തിന്റെ ലക്ഷണമാകുന്നു.

൭. ഭഗനുകൂണ്ഡബഹുധാപ്രവാതി

സമാസതോനാമദിരേവതുല്യം

കാണ്ഡഭഗം പന്ത്രണ്ടുപ്രകാരത്തിലധികമുണ്ട്. അതു സംക്ഷേപിച്ചു ചേരിനു അനുപ്രമായി അറിഞ്ഞുകൊള്ളേണ്ടതാകുന്നു.

കൃശസാധ്യവക്ഷ്യം.

൮. അല്ലാശിനോനാത്മവതോ ജ്ഞോർവ്യാതാത്മകസ്യ ച

ഉപദ്രവൈർവാജ്ഞസ്യ ഗോംകൃശ്രണസിദ്ധതി

അല്ലമായി ഭാഷിക്കുക, അതാവിനു വലമില്ലതീരിടുക വാതപ്രകൃതിയു ജ്വവനായിരിക്കുക, ജ്വരം, വയർവീർപ്പു മലമുത്രങ്ങൾക്കു തടവു ഇത്യാദി ഉപദ്രവങ്ങളോടുകൂടിയിരിക്കുക, ഈ ലക്ഷണങ്ങൾ ഉള്ളവർക്കുണ്ടാകുന്ന ഭഗം (കടിഞ്ഞാഴുല്ല) കൃച്ഛ്രസാധ്യമാകുന്നു.

അസാധ്യവക്ഷ്യം.

൯. ഭിന്നംകപാലംകട്ടാതു സന്ധിമുക്തംതമാച്യതം

ജാലനംപ്രതിവിഷ്ണു വർജ്ജയേഡിവിചക്ഷണം.

൧൦. അസംശ്ലിഷ്ടകപാലഞ്ച ലഭാഭ്യേണ്ണിതഞ്ചയൽ

ഭഗംസ്തനാനതരേവ്യേ ശംഖേമൂല്യനിചാർജ്ജയേൽ.

അരപ്രദേശത്തിലെ എല്ല ഉടഞ്ഞാൽ നൂറുതും സന്ധികളിലെ എല്ല ഇളകിയതായതും അരയുടെ മുൻഭാഗത്തെ എല്ല പൊടഞ്ഞാൽ അതുതും ചൈത്രൻ ഉപേക്ഷിക്കേണ്ടതാകുന്നു. രണ്ടായിപ്പിളന്ന തമ്മിൽ ചേരാതെയിരിക്കുന്ന തലയോടും പെടിക്കത്തായ നെറിയെല്ലം ഉപേക്ഷിക്കേണ്ടതാകുന്നു മറിക്കത്തുകയും പുറത്തും ചെന്നികളിലും ശിഖരസ്ഥാനത്തിലും ഉള്ള ഭഗത്തെയും ഉപേക്ഷിക്കണം.

൧൧. സമൃദ്ധ്വസന്ധിതമപ്യസ്ഥി ദുർന്നിക്ഷേപ്താബ്ധസനാൽ

സംക്ഷോഭാദാപിയാൽഗമ്യേ ദ്വിക്രിയാതച്ചാർജ്ജയേൽ.

എല്ല നല്ല സന്ധികളോടുകൂടിയതാണെങ്കിലും അവിനെ ശരിയായി വച്ചുകെട്ടാതെയിരുന്നാൽ അതിന്നു വികാരമുണ്ടാകും. എല്ലിന്നു ചതവുപറ്റിയലും വികാരമുണ്ടാവും അങ്ങിനെ വരുന്നതിനെ ഉപേക്ഷിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

അസ്ഥികളുടെ വിശേഷംകൊണ്ടു

ഭഗത്തിന്നും വിശേഷമുണ്ടാകുമെന്നു പറയുന്നു.

൧൨. തരുണാസ്ഥിനിനമൃതേ ഭിദ്യന്തേനലകാനിച

കപാലാനിവിജ്ജന്തേ സ്ഫുടന്തിരചകാനിച.

തരുണാസ്ഥി, നലകാസ്ഥി, കപാലാസ്ഥി, വലയാസ്ഥി, രചകാസ്ഥി ഇങ്ങനെ അഞ്ചുവിധം അസ്ഥികളുണ്ട്. അവയിൽ തരുണാസ്ഥികൾ വളയുന്ന നലകാസ്ഥികൾ പിളരുന്നു. കപാലാസ്ഥികൾ പൊട്ടുന്നു. രചകാസ്ഥികളും വലയാസ്ഥികളും സ്ഥാനത്തിൽനിന്നു ഇളകിപ്പോകുന്നു.

ഇതി കേശവദേശികകൃതൗ സാരചന്ദ്രികാഖ്യാനേ

മാധവനിദാനഖ്യാനേ

ഭഗനിദാനം സമാപ്തം.

നാഡീവ്രണനിദാനം

സംപ്രാപ്തി.

൧. യശ്ശോമമാമമതിപക്വമുപേക്ഷിതജ്ഞോ
യോവാപ്രണപ്രമുപുനമസാധുവൃത്തഃ
അഭ്യന്തരപ്രവിശതിപ്രവിദായുതസ്യ
സ്ഥാനാനിപൂർവ്വിഹിതാനിതസ്സപൂതഃ
൨. തസ്യാതമാത്രഗമനാൽഗതിമിഷ്യതേതു
നാഡീവരദപരക്തേനമതാതുനാഡീ

നല്ലവണ്ണം പഴുത്തിരിക്കുന്ന നീരിനെ പഴുതില്ലെന്നുവിചാരിച്ചു ഭേദിക്കാതെ ഉപേക്ഷിക്കുകയും വ്രണമുള്ളകുറുത്തു വ്രണവിരുദ്ധങ്ങളായിരിക്കുന്ന ആഹാരങ്ങളെ സേവിക്കുകയും വളരെപ്പഴുപ്പോടുകൂടിയ വ്രണത്തെ ഉപേക്ഷിക്കുകയും ചെയ്താൽ അതിന്റെ അകത്തു നിറഞ്ഞ ചലം മംസദിധരൂകങ്ങളെ പ്രാപിച്ചു അവയെ ഭേദിച്ചു ഉള്ളിൽ ചെല്ലുന്നു; അതുഅധികമായി ഗമിക്കു ഫേളരായട്ടു അതിന്നു ഗതിയെന്നു പേർപറയപ്പെടുന്നു. ഉജ്ജിക് സൂക്ഷ്മമുള്ളതായ നഡീ എന്നുപോലെ വാഹിക്കുന്നിതിത്താ അതിനെ നഡീയെന്നുപറയും.

നാഡീവ്രണസംഖ്യ

ദോഷൈസ്ത്രിഭിർഭവതിസാധ്യമശേകശശ്ച

സമുർദ്ധ്യതൈരപിചശ്ചൈനിമിത്തരോന്ത്യാ.

നാഡീവ്രണം വരുകകൊണ്ടും പിത്തംകൊണ്ടും കഫംകൊണ്ടുംസന്നിപാതംകൊണ്ടും ശല്യംകൊണ്ടും ഉണ്ടാകുന്നതുകയ്ക്കൽ അതു വിധമാകുന്നു.

വാതനാഡീവ്രണലക്ഷണം.

൩. തത്രാനിലാൽപതഃഷസുഷുപ്തപിസശ്ചാഥ
ഫേനാനുവിദ്ധമധികസ്രവതിഷഃപാസ്യ

വാതംനിമിത്തമുണ്ടാകുന്ന നാഡീവ്രണം പതഃപാദിച്ച് ചെറിയമുഖത്തോടും മേദനത്തോടും നരയോടുംകൂടിയും ചലം സ്രവിച്ചിട്ടും ഇരിക്കും. രത്നീധിൽ അധികമായി ചലം സ്രവിക്കും.

പിത്തനാഡീവ്രണലക്ഷണം.

പിത്താത്ത്വചാഷ്വപരകരീപരിദാഹയുക്താ

പീതംസ്രവത്വധികമുഷ്ണമരസ്സചാപി

പിത്തംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന നാഡീവ്രണത്തിന്നു തണ്ണീർപ്പരവും പനിയും ഉഷ്ണവും ഉണ്ടാകും. മഞ്ഞളിച്ചും ചൂടോടുകൂടിച്ചുലിക്കുന്ന ചലം അതിൽനിന്നുണ്ടാകും. പകലധികമായുണ്ടാകും.

കഫനാഡീവ്രണലക്ഷണം.

൪. ജ്ഞേയാകമാൽബാഹാഹനാജ്ജനപിച്ചിലാസ്രാ

സ്തബ്ധാസകണ്ഡുരേതജാജ്ജപിപ്രവൃലാ

കഫംനിമിത്തമുണ്ടാകുന്ന നാഡീവ്രണത്തിന്നു കെട്ടത്തും ചെറുത്തും പശുപേലേയും ഇരിക്കുന്ന ചലം അതിൽനിന്നുണ്ടാകും- സ്തംഭിച്ചിട്ടും ചെറുച്ചിലോടുകൂടിയും മേദനത്തോടുകൂടിയുമായിരിക്കും രത്നീധിൽ അധികം ചലം ലഭിക്കും.

സന്നിപാതനാഡീവ്രണലക്ഷണം.

ദാഹജ്വരശ്ചാസനമൂർഛനവക്ത്രശോഷാ

യസ്യാംഭവേന്ത്രിഹിതാനിചലക്ഷണാനി

(൧൩൩) നാഡീവൃണനിദാനം

൫. താമാദിശേൽപചനപിത്തകഫച്ചകോപാൽ
ഭാഗാരാമസൂക്ഷ്മകരീമിവകാലരാത്രിം

സന്നിപാതംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന നാഡീവൃണത്തിങ്കൽ ചൂടും പനിയും ശാസസ്യം ഇത്രീയങ്ങൾക്കു തളർച്ചയും വാവാഹ്യയും മുഖ്യം മൂന്നു നാഡീവൃണങ്ങൾക്കു പറയപ്പെട്ട ലക്ഷണങ്ങളും ഉണ്ടാകാം. അതു വാതപിത്തകഫങ്ങളുടെ കോപംമേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്നതായാൽ രോഗിയായി മരണകാരിണിയായിരിക്കുന്ന കാളരാത്രി (യമഭാഗിനി) ആകുന്നു എന്നു അറിഞ്ഞുകൊള്ളണം.

ശല്യനാഡീവൃണലക്ഷണം.

നഷ്ടംകഥംചിദനമാഗ്നമുദീരിതേഷു
സ്ഥാനേഷുശല്യമചിരേണഗതിംകരോതി

൬. സാഹേനിലംമമിതമുഷ്ണമസ്മാമിശ്രം
സ്രാപംകരോതിസഹസ്രാസുജാചനിത്രം.

പറയപ്പെട്ട സ്ഥാനങ്ങളിൽ ഏറ്റവും അറിയിടയുള്ള കൊമ്പു ഇതിനു മുതലായ ശല്യങ്ങളെ പഠിച്ചെടുക്കാനെ ഇരുന്നാൽ അവ ഉള്ളിൽകിടന്നു നാഡീവൃണത്തെ ഉണ്ടാക്കും. അതാകുന്നു ശല്യനാഡീവൃണം; അതിൽനിന്നു നരയോടും ചൂടോടും രക്തത്തോടും കൂടിയചലം കൂടിയുടെ ഒഴുകിക്കൊണ്ടിരിക്കും എപ്പോഴും വേദനയും ഉണ്ടാകാം.

സാല്യസാല്യവിഭാഗം.

നാഡീത്രിഭാഷപ്രഭാവാനസിശ്ലേ

ശ്ലേഷാശ്വാതിസ്രവചയതസാല്യം

സന്നിപാതനാഡീവൃണംഅസാല്യവും ശേഷമുള്ള നാഡീവൃണങ്ങളും യതസംഖ്യങ്ങളാകുന്നു.

ഇതി കേശവദേശികകൃതേ സാംചന്ദ്രികാഖ്യാനേ
മാധവനിദാനപ്രാഖ്യാനേ നാഡീവൃണനിദാനം

സമാപ്തം.

ഭാഗവതനിദാനം.

ഭാഗവതത്തിന്റെ പൂർവ്വരൂപമായവിടകം.

൧. ഗുദ്യദൃഗ്യാവംഗുലക്ഷേത്രേ പാർശ്വതഃപിടകാന്തികൃൽ
ഭിന്നാഭാഗദരോജ്ഞേയ സ്പൃഹപഞ്ചവിധോമതഃ

മലദാരുത്തിനു രണ്ടംഗുലം ദൈർഘ്യം ഒരു കരവുണ്ടാകും. അതു വളരെ വേദനയോടു കൂടിയിരിക്കും. പൊട്ടിയൽ അതിനു ഭാഗദരമെന്നപേർ. ആയതു പൊട്ടുന്നതിനുമുമ്പേ അതിനെ ഭാഗദരമെന്നു പറയുമായില്ല. അപ്പോൾ ഒരു എന്നുതന്നെ അതിനെക്കുറിച്ചു വാചനമുണ്ടെന്നു അതു അഞ്ചുവിധമുണ്ട്.

വാതഭാഗദരലക്ഷണം.

൨. കഷായരൂക്ഷേസ്സപതികോപിതോനില
സ്തപാനദേശേ പിടകാങ്കരോതിയാം
ഉപേക്ഷണാൽപാകമുപൈതിദാരുണം
ജ്വാലഭിന്നാരുണ ചേനവാഹിനീ
൩. തത്രാഗമോമൃതപുരീഷതേസാം
വൃണൈരനേകൈശ്ശതപോനകംവദേൽ

ഭരണരീതി (എ)

ചവർത്തം തൂക്കങ്ങളായിരിക്കുന്ന പദാർത്ഥങ്ങളെ സേവിക്കുക മേതുവായിട്ടു വരുന്ന കോപിച്ചു തുടങ്ങുന്നതിൽ പിടികയെ ഉണ്ടാക്കുന്നു അവിടെ ചികിത്സിക്കുന്നതെ ഉപേക്ഷിച്ചാൽ ആയതുപഴുത്തുപെട്ടി വേദനയെ ഉണ്ടാക്കും അതിൽനിന്നും ചുവന്നനിറത്തോടുകൂടിയ ചലമൊഴുകും അനേകം ദ്വാരങ്ങളുണ്ടാകും. അവയിൽക്കൂടി മൂത്രം, മലം ഇല്ലാ ഇവ പുറപ്പെടും. ഇതു അരിവട്ടകപോലെ ഇരിക്കുന്നതിനാൽ ഇതിനു ശതപേനകാമെന്നു പേർപറയപ്പെടുന്നു.

പിത്തഭരണരീതികൾ.

- പ്രകോപനൈഃ പിത്തമതിപ്രകോപിതം
കരോതിരക്തം പിടകാംഗുദാശ്രിതം
ഭ. തദാശുപാകാ മരിമപുതിചാമിനീം
ഭരണരീതിശിരോധാരവദേൽ.

പിത്തകോപകരങ്ങളായ പദാർത്ഥങ്ങളെ സേവിക്കുക മേതുവായിട്ടു കോപിച്ചിരിക്കുന്ന പിത്തം തുടങ്ങിൽ ചുവന്ന കഴുവിനെ ഉണ്ടാക്കും അതു പൊടുന്നനവെ പഴുത്തു പൊട്ടി ചൂടുള്ളതായ പഴുപ്പിന്റെ ഗതിയോടുകൂടിയിരിക്കും ഒട്ടകത്തിന്റെ കഴുത്തുപോലെമേല്പോട്ടുയർന്നിട്ടും കീഴ്പ്പോട്ടുകുന്നത്തിട്ടും ഇരിക്കുന്നതുകയാൽ ഇതിനു മൂത്രശിരോധാരമെന്നു പേർ.

കഫഭരണരീതികൾ.

- ഉ. കണ്യയനോപനസ്രാവി കറിനോമദവേദനഃ
രോപതാവദാസഃകഫജഃ പരിസ്രാവിഭരണഃ

കഫംനിമിത്തമുണ്ടാകുന്ന ഭരണം ചെറിച്ചിലാടും കെഴുത്തതായ ജലത്തിന്റെ സ്പർശത്തോടുകൂടിയും ഉച്ചിട്ടും അല്പമായും വേദനയോടുകൂടിയും വെളുത്തിട്ടും ഇരിക്കും. വളരെ കൊഴുത്തവെള്ളം സ്പർശിക്കയാൽ അതിനു പരിസ്രാവിയെന്നുപേർ.

സന്നിപാതഭരണരീതികൾ.

- ന. ബാഹുവണ്ണതജാസ്രാവാ പിടകാഗോസ്തനോപമാ
ശംശാകാവത്തവംനാഡീ ശംബാകാമന്തകോമരഃ

സന്നിപാതം നിമിത്തമുണ്ടാകുന്ന ഭരണം മേല്പറയപ്പെട്ട മൂന്നുവക ഭരണങ്ങളുടെ നിറത്തോടും വേദനയോടും സ്രാവത്തോടുകൂടിയും ഇരിക്കും. കരകളൊക്കെയും പറ്റുവിന്റെ മൂലപോലെ ഇരിക്കും. അത്തരമുള്ള ചുമ്പിപോലെയിരിക്കുന്ന ചുമ്പിയോടുകൂടിയതുകയാൽ ഇതിനു ശംശാകാവത്തമെന്നു പേർ.

അഗ്നിഭരണരീതികൾ.

- ഭ. ക്ഷതാശ്ശരതിഃപായഗതാവിവല്പതേ
ഐപേക്ഷിണാസ്ത്യഃ ക്രിമയോവിദാശ്ചതേ
പ്രകർച്ചതേമാർഗ്ഗമനേകധാ മുഖൈർ
വ്രണൈസ്തദന്മാർഗ്ഗി ഭരണരീതിവദേൽ

മുളു, എല്ല, മുതല യഥാ ഭക്തിക്കതെ ഗുദഭാഗ്ഗത്തിൽ ചെന്നിരുന്നിട്ടു അവിടെ മുറുപ്പിനെ ഉണ്ടാക്കും അതിനെ ഉപേക്ഷിച്ചാൽ ആ മുറുപ്പു ഗുദംവരെ ചെല്ലും പിന്നെ അതിൽ കൃമികൾ ഉണ്ടായി പിളർന്നു അനേകം മരിമങ്ങളോടും വ്രണങ്ങളോടുകൂടിയ മർദ്ദത്തെ ഉണ്ടാക്കും. ആ മർദ്ദത്തിൽക്കൂടി മേഘമൂത്രങ്ങൾ പോകുന്നിതിനാൽ ഈ ഭരണരീതിനു ഉരഗ്നി എന്നു പേരുണ്ടായി.

സാദ്ധ്യാസാദ്ധ്യരീതികൾ.

- ച. മോദാസാധ്യായചിതുംഭുവാ സ്തവ്വഹ്നാ ഭരണരീതിഃ
തേഷാസാദ്ധ്യസ്രിഭോചോത്ഥഃ ക്ഷതജശ്ചാവിശേഷതഃ

(പ്രസ്ഥ) ഉപദേശനീടാനം

വാതമുതപ്പുരീഷാണി ക്രിമയശ്ശുക്തമേവച
ഭാദാമസ്തപതസ്തു നാശമന്തിതമാതരം

ഭഗവാനുണ്ടല്ലോ ഭയങ്കരങ്ങളും ദുഃഖ വല്യങ്ങളുമാകുന്നു. അവയിൽ സന്നിപാത
ഭഗവാനും അസംഖ്യംതന്നെ. ആഗതഭഗവാനും വിശേഷിച്ചു മനുഷ്യമാകുന്നു. വായു, മൂത്രം,
മലം, കൃമികൾ ഇക്കൂടെ ഇവ ഭഗവാനായിത്തീർന്നു പുറപ്പെടുന്നവയിൽ ആ രോഗി മരിക്കും.
ഇതി കേശവദേശികളായ സാമന്ത്രികാപ്യാന

മാധവനീടാനപ്രാപ്തനേ ഭാദാമനീടാനം

സ മ ധ ഷ ങ്ങ

ഉപദേശനീടാനം.

൧. ഹസ്താഭിമാതാന്നവദാതപാതാ
ദധാപനാദൃത്യതി സേവനാദാ
യോനിപ്രദോഷാമുഭവന്തിശിശ്നേ
പഞ്ചോപദേശാവിവിധാപചാരൈഃ

നൈകകാണ്ഡപിടിച്ചുപറ്റിയിട്ടു മേന്മയായിട്ടും നഖദന്തങ്ങൾ പതിക്കു മേന്മയായ
യിട്ടു കഴുകുകയായും അധികമായി രിക്തിയായതുകൊണ്ടുവായിട്ടും നിങ്ങളും പര
പരത്തുമുള്ള യോനിദാമങ്ങളോടു ഉരസുകയായും ഞ്ഞാലവെള്ളംകൊണ്ടു ചൂട്ടുള്ളതായവെ
ള്ളംകൊണ്ടുകഴുകുക മേന്മയായിട്ടും ബ്രഹ്മാരിണിയെ പരിഗ്രഹിക്കുകമന്മയായിട്ടും ലിം
ഗത്തിങ്കൽ അഞ്ചുവിധം ഉപദേശങ്ങൾ ഉണ്ടാകുന്നു.

വാതോപദേശലക്ഷണം.

൨. സതോദഭേദൈസ്സാന്നൈസ്സകൃണൈഃ
സ്ഫോടൈവ്യപ്തസ്യത് പവന്നാപദേശം

വാതജലമായിരിക്കുന്ന ഉപദേശത്തിന്റെ ലക്ഷണം ലിംഗത്തിന്മേൽ കുത്തിനേര്യ
കു, പിളന്നുനേര്യകു പൊരുപൊരുക്കുക, തേൽവിളിച്ചു, കുറുത്തനിറത്തോടുകൂടിയ പെരള
ലുണ്ടാകു ഇവയുണ്ടാകുന്നു.

പിത്തോപദേശത്തിന്റെയും വാതോപദേശത്തിന്റെയും

ലക്ഷണം.

പീതൈർബലഹ്ലേശ്ശൈതയേ സ്സദാദൈഃ
പിത്തേനരക്താൽചിശിതാപദേശസഃ

൩. സ്ഫോടൈസ്സകൃണൈഃ തധിരംസ്തപതം
രക്താത്മകം പിതൃതസമാനലിംഗം

പിത്തജലമായ ഉപദേശത്തിന് മഞ്ഞളിയിട്ടും വെളുത്ത നഖവോടും ചൂടോടുകൂടിയും
ഇരിക്കുന്ന പൊള്ളലുകൾ ഉണ്ടാകും. രക്തജലമായ ഉപദേശത്തിന് മംസംപോലെ ചുവന്നും
കറുത്തുചിരിക്കുന്ന പൊള്ളലുകൾ ഉണ്ടാകും. രക്തം സ്തവിക്കും പിത്തോപദേശത്തിന്റെല
ക്ഷണങ്ങളും കാണും.

കഫോപദേശലക്ഷണം

സകണ്ഡുരൈശ്ശോതയുതൈർമ്മഹത്ഭി
ശ്ശുക്തൈർവൈസ്രാവയുതൈഃകഫേന

കഫജലമായ ഉപദേശത്തിന് പലരിച്ചിലോടും വീക്കത്തോടുകൂടിയും വലുതായും
വെട്ടുത്തു കുറുത്തുചിരിക്കുന്ന പൊള്ളലുകൾ ഉണ്ടാകും. അവയിൽകൂടി ചലവുമെങ്കിലും.

ഉപദേശനിദാനം (ചുരുക്കം)

സന്നിപാതോപദേശലക്ഷണം.

൨. നാനാവിധസ്രാവതജോപപന്ന
മദ്യസ്ഥമാഹ്വസ്മിമലോപദേശം

സന്നിപാതജമായ ഉപദേശത്തിന്നു മൂന്നുഭാഗങ്ങളുണ്ടെന്നും മേൽപറഞ്ഞതുപോലെയുള്ള ഉപദേശങ്ങൾക്കു പായപ്പെട്ട സ്രാവവും വേദനയുണ്ടാകാം. ഈ ഉപദേശം അസാധ്യമെന്നു പറയുന്നു.

അസാധ്യലക്ഷണം.

- വിശിഷ്ടമാംസം കൃമിഭൂഷ്മജാലം
മുഷ്ടാവശേഷം പരിവർജ്ജയേച്ച
൩. സഞ്ചാതമാത്രേണ കരോതിമൃഗഃ
ക്രിയാനാശോയോ വിഷയേപ്രസക്തഃ
കാലേനശോധഃ കൃമിദാഹപാകൈ
ർച്ചിശിഷ്ടശിശ്നോമൃഗീയതേസതേന

ഉപദേശമുണ്ടാകുന്നതിന്നു മുമ്പെങ്കിലും മരണം ഭവിച്ചുപോകുമ്പോൾ കൃമികൾ ഭക്ഷിച്ചു പോകുമ്പോൾ പൂക്കുന്ന മരം ശേഷിക്കുമ്പോൾ ചെമ്പുതൂണു അലയുന്ന ഉപദേശമുണ്ടാകുന്നു. യാവനോരുത്തൻ ഉപദേശം ഉണ്ടായ ഉടനെ ഇണഭോജനത്തെ അതിനായിട്ടും വിഷയസക്തനായിട്ടും അതിന്നു തക്കതായ ചികിത്സയെ ചെയ്യാതിരിക്കുന്നതായാ അവൻ കാലക്രമംകൊണ്ടു നീന്തുക, കൃമി, പൂപ്പു, പഴുപ്പു ഇവയാൽ നശിപ്പിക്കപ്പെട്ടതായ ലിംഗത്തെക്കുടിയിടവന്നായിട്ടു മരിക്കുന്നു.

ലിംഗാർശോലക്ഷണം.

- അരകരൈരിവസംചാരതൈരപച്ഛപരിസംസ്ഥതൈഃ
ക്രമേണജായതേവത്തി സ്താമൃഗശിഖോപമാ
൪. കോശസ്യാഭ്യന്തരേസന്ധൗ സർവ്വസന്ധിഗതാപിവാ
സവേദനാപിച്ഛിലാച ഭൂമിചികിത്സാത്രിഭോഷജാ
൫. ലിംഗവന്തിരിതിവ്യാതാ ലിംഗാർശോജ്വലിമാപരേ-

മരണാകാശം മേല്പോലെയോ മേൽപോലെയോ ക്രമേണ ഉണ്ടാകാം. അതു ലിംഗത്തിന്റെ അന്തർഭാഗത്തിലായാ സുഷിരസന്ധിയിലായാ എല്ലാസന്ധിയിലായാ ജ്വലിരിക്കും. വേദനയും പഴുപ്പുമുണ്ടാകാം; ത്രിഭോഷജമാകയാൽ ചികിത്സയെക്കൊണ്ടു ശമിപ്പിക്കുന്നതിന്നു വളരെ പ്രയാസമാകുന്നു. അതിനെ ലിംഗവന്തിയെന്നു പറയുന്നു. ചിലർ ലിംഗാർശം എന്നും പറയുന്നു.

ഇതി കേരവദേശികകൃതൗ സാരചന്ദ്രികാപ്യാനേ
മാധവനിദാനപ്യാപ്യാനേ ഉപദേശനിദാനം
സമാപ്തം.

ശുക്ലദോഷനിദാനം.

൧. അക്രമമേഘസോപുലിംഗോഭിർവാണമന്തിമൃഗധീഃ
വ്യാധയസ്തസ്പൃജായന്തേ ദശചാർഷ്ടാചശുക്ലകുഷാഃ

യാവനോരുത്തൻ മൃഗങ്ങളിലായിട്ടു വിഷമുള്ള ജന്തുക്കളെയോ തീക്ഷ്ണദ്രവ്യങ്ങളെയോ അല്ലെങ്കിൽ ലിംഗത്തിന്മേൽ തേച്ചു ലിംഗത്തിന്നു ക്രമത്തിലധികം ദാഹനമുണ്ടാകുന്നതായാ ഇതിലുണ്ടായാ അവന്നു ശുക്ലകുഷമുള്ളതായിരിക്കുന്ന പരിവർത്തനമുണ്ടാകുന്നു

(൧൭) ശുക്തോഷനിദാനം

സംസ്ഥാനകലക്ഷണം.

൨. ഗൗരവസ്ഥാപനം സമാനം ശുക്തോഷനിദാനം
പിടികാലോചനാപാത്രം ജ്ഞാനസംസ്ഥാനം

ദൃഷ്ടിമയമായിരിക്കുന്ന ജലജന്തുക്കളെ അറച്ചു ലിംഗത്തിനോട് തേക്കുന്നവൻ കഥയാ
തടയ്ക്കുന്നിടത്തും ലിംഗത്തിന്റെ അന്തർഭാഗത്തിങ്കലോ ബാഹ്യഭാഗത്തിങ്കലോ വെളുത്തുകു
ടംപോലെ കരുക്കളെക്കൊണ്ടു അതിന്നു സർവ്വപിതാ എന്നുപേർ.

അദ്ധ്യായികാലക്ഷണം.

൩. കുറിനാവിഷമാളഗ്നാ വായുനാശ്വീലികാഭവേൽ

വായുവേഗമായിട്ടു പരപരത്തിട്ടും ഏകദേശവായുവു വളഞ്ഞിട്ടും ഇരിക്കുന്ന കരുവു
ണ്ടാകും അതിന്നു അഷ്ടലിംഗിക എന്നുപേർ.

ഗ്രാമീണകലക്ഷണം.

ശുക്തകൈയ്യൽ പൂരിതംശരപൽ ഗ്രാമീതന്നാമതൽകഥാൽ

കഥം മേതുവായിട്ടു ലിംഗം നെല്ലിന്റെ കൈകളെക്കൊണ്ടു എല്ലാപ്പേഴും നിറഞ്ഞി
രിക്കുന്നു എന്നു തോന്നുന്നതിന്നു ഗ്രാമീതമെന്നുപേർ.

കുടികാലക്ഷണം.

൪. കുടികാലക്ഷണപിത്തോരഗ്നാ ജ്ഞാനസംസ്ഥാനിദാനം

രക്തവിത്തങ്ങൾ മേതുവായിട്ടു ബാഹ്യരൂപത്തിന്റെ അകത്തുള്ള കരുക്കൾപോലെ
കറുത്ത കരുക്കളെക്കൊണ്ടു അതിന്നു കുടികാലക്ഷണം പേർ.

അദ്ധ്യായികാലക്ഷണം.

തുല്യജ്ഞാതലക്ഷണപിത്തോരഗ്നാ ജ്ഞാനസംസ്ഥാനിദാനം

അലജി എന്ന കരുവിന്നു പ്രാമാണ്യനിദാനത്തിൽ പറഞ്ഞ അലജി മുഖലക്ഷണങ്ങൾ
ഉണ്ടാകുമെന്നു വൈദ്യൻ കുറിഞ്ഞുകൊള്ളണം.

മുദ്രികാലക്ഷണം.

൫. മുദ്രികാലക്ഷണപിത്തോരഗ്നാ ജ്ഞാനസംസ്ഥാനിദാനം

ശുക്തപരമാനന്തരം ലിംഗത്തെക്കൊണ്ടു അതിനായി മുദ്രികയോപീഡിക്കുമ്പോ
ലൊപ്പാൽ പരമാനന്തരം ലിംഗത്തിൽ നിന്നുണ്ടാകും അതിന്നു മുദ്രികാലക്ഷണം പേർ.

സമുദ്രപിടികാലക്ഷണം.

പാണിദ്രാഗ്നസമുദ്ര സമുദ്രപിടികാലക്ഷണം

രണ്ടു കൈകൾക്കൊന്നും ലിംഗത്തെ അധികമായി മുദ്രിക്കുന്നവന്നു വരതകോപം
മേതുവായിട്ടു അതിന്നു കരുവുണ്ടാകും; അതിന്നു സമുദ്രപിടിക എന്നു പേർ.

അഗ്നിമന്ദലകലക്ഷണം.

൬. അഗ്നിമന്ദലകലക്ഷണപിത്തോരഗ്നാ ജ്ഞാനസംസ്ഥാനിദാനം

സോധിമന്ദലകലക്ഷണപിത്തോരഗ്നാ ജ്ഞാനസംസ്ഥാനിദാനം

കുമാരകുമാരൻ മേതുവായിട്ടു നീളത്തിൽ അനേകം കരുക്കൾ ഉണ്ടാകയും അവയു
ടെ മദ്ധ്യത്തിൽ വിളളുകയും വേദനയുണ്ടാകയും കൊടുമയിക്കൊള്ളുകയും ചെയ്യുന്നതിന്നു അ
ഗ്നിമന്ദലകലക്ഷണം പേർ.

പുഷ്പരികാലക്ഷണം.

൭. പിടികാലക്ഷണപിത്തോരഗ്നാ ജ്ഞാനസംസ്ഥാനിദാനം

പത്മകണ്ഠികസംസ്ഥാനം ജ്ഞാനപുഷ്പരികാലക്ഷണം

പിത്തരക്തങ്ങൾ മേതുവായിട്ടു താമരപ്പൂവിന്റെ നടുവിലുള്ള മൊട്ടുപോലെ അ
നേകം കരുക്കളെക്കൊണ്ടു നിറഞ്ഞിട്ടുള്ളതെന്നു കരുവിന്നു പുഷ്പരിക എന്നു പേർ.

ശുഭഭാഷണിദാനം (ചമ)

സ്വർഗമാനീലക്ഷണം.

൧. സ്വർഗമാനീശ്വരനായേൽ ശോണിതശുഭകൃഷിരം

ലിംഗത്തിന്നു ബലമുണ്ടാവാനുപേണ്ടി വിഷജന്തുക്കളെ അറച്ചുതേച്ചൽ അവിടെ ന ക്തം ഭക്ഷിച്ചിട്ടു തൊട്ടാൽ അറിവില്ലായ്മയെ ഉണ്ടാക്കും അതിന്നു സ്വർഗമാനീ എന്നു പേർ. ഉത്തമലക്ഷണം.

മുൽഗമാദ്ധോപമാരകന്മാരകതപിത്തോത്ഭവാതുതാ

൩. വ്യാധിരോഷോത്തമാനാമ ശുഭാജീണ്ണനിമിത്തതഃ

പിന്നെയും പിന്നെയും ജന്തുക്കളെ അറച്ചു ലേപനംചെയ്താൽ രക്തപിത്തങ്ങൾ കോ പിച്ഛു ഉഴുന്നിന്റെയും ചെറുപയറിന്റെയും തളുതിപേലേ ഇരിക്കുന്ന ആകൃതിയോടു കൂടിയും ചുമന്നു മരിക്കുന്ന കൗക്കളെ ഉണ്ടാക്കും. ശതപോനകലക്ഷണം.

ചരദ്രൈരനമുഖൈർല്ലിംഗം ചിതയസ്സസ്ഥമന്തതഃ

൪. വാതശോണിതജോവ്യാധി സ്പന്ദേതയശ്ശതപോനകഃ

വാതരക്തങ്ങൾ കോപിച്ചു ലിംഗത്തിൽ വളരെ സൂക്ഷിരങ്ങളെ ഉണ്ടാക്കും അവിടെ ലിംഗം കുമ്പനം സൂക്ഷിരങ്ങളേക്കൊണ്ടു നിറഞ്ഞിരിക്കും അതിന്നു ശതപോനകമെന്നു പേർ. തപക്പാകലക്ഷണം.

വാതപിത്തകൃതോത്തേയ സ്തപക്പാകോജ്വലമദാഹകൃതം

വാതപിത്തങ്ങൾ ഘോരമായിട്ടു ലിംഗത്തിന്റെ അരികു പഴുക്കും. ജ്വരവും ചൂടും ഉണ്ടാകും. അതിന്നു തപക്പാകമെന്നു പേർ.

ശോണിതാർബുദ ലക്ഷണം.

൫. കൃണ്ണസ്ഥോദൈസ്സരക്താഭിഃ പിടുകാഭിന്നിപീഡിതം

യസ്യാവാസ്തൃതജ്വലോഗ്രാ തേതേയന്തമ്നോണിതാർബുദം

ലിംഗം ഘർത്തിരിക്കുന്ന പൊള്ളലുകളിലും ചുമന്നിരിക്കുന്ന കൗക്കളിലും പീഡിക്കപ്പെട്ടിരിക്കും. അപ്പാൽ കുറിനമയ ചോരനയുണ്ടാകും. അതിന്നു രക്താർബുദമെന്നു പേർ. മാംസാർബുദലക്ഷണം.

൬. മാംസദോഷേണജ്വരനീയാ ദർബുദംമാംസസംഭവം

മാംസത്തിന്റെ ദോഷം ഘോരമായിട്ടു മാംസാർബുദമുണ്ടാകുമെന്നു അറിഞ്ഞുകൊള്ളണം.

മാംസപാകലക്ഷണം.

ശീതൃതേയസ്യാമാംസാദി യസ്യാസർവ്വാശ്ചവേദനാഃ

൭. വിദ്വ്യാത്തമാംസപാകശ്ച സർവ്വദോഷകൃതഭീഷണം.

ലിംഗത്തിലെ മാംസം പഴുത്തു കൈമിട്ടെടുപോകയും അറിഞ്ഞുനേരേ; വിദ്വന്റേനോടു കൂടിനന്നായു മുതലായ സകലവൈദ്യകളോടുകൂടി ചെയ്യും. വാതപിത്തകഫങ്ങൾ നിമിത്തമായിട്ടുണ്ടാകുന്ന രോഗം അതിന്നു മാംസപാകമെന്നു പേർ.

വിദ്വധി ലക്ഷണം.

വിദ്വധിസ്ഥിതിപാതേന യഥോക്തമിതിനിർദ്ദിശേൽ

വിദ്വധി സ്ഥിതിപാതം ഘോരമായിട്ടുണ്ടാകുന്നതാകുന്നു. അതിന്റെ ലക്ഷണം വിദ്വധിനിന്നേത്തിൽ പറഞ്ഞ് സ്ഥിതിപതവിദ്വധിയുടെ ലക്ഷണംപോലെയാകുന്നു.

തിലകാലകലക്ഷണം.

൮. കൃഷ്ണാനിചിത്രാസ്തഥവാ ശുഭാനിസവിഷാണിവാ

പാതിതാനിപചന്ത്യാശു മേഘനിരവശേഷതഃ

(൧൭൨) കഷ്ടനിദാനം

൧൫. കാലാനിഭൂതപാമാംസാനി ശീതൃന്തേയസ്യഭേമിനഃ
സന്നിപാതസമുസ്താംസ്ത താനപിദ്യാത്തിലകാളകാൻ.

കുറഞ്ഞിട്ടോ നന്നാവാത്തതായിട്ടോ ഇരിക്കുന്ന വിഷദ്രവ്യങ്ങളെ ചേർന്നുചെയ്തുകൊണ്ട് വാതപിത്തകഫങ്ങൾ കേംപിച്ചു ലിംഗത്തെ അർക്കം പഴുപ്പിക്കുകയും അതു മേതുവായിട്ടു ലിംഗത്തിലെ മംസങ്ങൾ കുറഞ്ഞു ക്രൈശിത്തുപോകയും ചെയ്യാം. ഇതിന്നു കുറഞ്ഞ എങ്കിലു നോട്ട സാമ്യമുണ്ടാകയാൽ തിലകാളകാണെന്നു പേരുണ്ടായി.

അസാധ്യശുക്ലഭോഷണം.

൧൬. തത്രമാംസാർബുദേയച്ച മാംസപാകശ്ചയഃ സ്തൂതഃ
വിദധിശ്ചനസിദ്ധ്യന്തി യേചസ്യസ്തിലകാലകാഃ

ഈ പറഞ്ഞ രോഗങ്ങളിൽവെച്ചു മാംസാർബുദവും മംസപാകവും വിദധിയും തിലകാലകവും അസംഭവ്യങ്ങളാകുന്നു -

ഇതി കേശവഭേരികകൃതേ സാമചന്ദ്രികാഖ്യാനേ
മാധവനിദാനാഖ്യാനേ ശുക്ലഭോഷണനിദാനം
സമാപ്തം.

കഷ്ടനിദാനം.

൧. വീരോധീനനപാനാനി ദ്രവസ്ഥിദ്ധഗുരൂണിമ
ഭജതാമാഗതാംമർദ്ദിം പേഗാംശ്ചാന്യന്പ്രതിപ്ലുതാം
൨. വ്യാനാമമതിസന്താപ മതിഭക്താനിഷേവിനാം
ഫലമ്നമയോത്താനാം ഭൃതംശീതാംബുസേവിതാം
൩. അജീണ്ണാഭ്യശിനാഞ്ചൈവ പാചകർമ്മാപചാരിണാം
നാവാന്നദധിമത്സ്യാതി ലവന്നാമൂനിഷേവിനാം
൪. മാഷമൂലകപിഷ്ടാന തിലക്ഷീരഗുഡാശിനാം
വ്യാധായഞ്ചാപ്യജീണ്ണേനേ നിദാഞ്ചഭജതാംദിവാ
൫. വിപ്രാൻഗുരൂൻധർഷയതാം പാപകർമ്മലക്ഷവ്താം
ഠാതാദയസ്യയോദൃഷ്ടാ സ്താപഗുക്തംമാംസമംബുച
൬. ദൃഷയന്തിസകുഷ്യാനാം സപ്തകോദ്രവ്യസംഗ്രഹഃ
അതഃകുഷ്യാനിജായന്തേ സപ്തചൈകാദാദൈവച.

വിരോധമുള്ള അന്നപാനങ്ങളേയും ദ്രവ്യങ്ങളായും സ്നിഗ്ദ്ധങ്ങളായും ഗുരുക്കളായു മരിക്കുന്ന പദാർഥങ്ങളേയും സേവിക്കുന്നവർ; മർദ്ദിയെ തട്ടിക്കുന്നവർ; മറ്റുള്ള മലമുത്രാദികളുടെ വേഗത്തെ തട്ടിക്കുന്നവർ; അധികമായി ഉണ്ടിട്ടു അതിവൃദ്ധനായോ ചെറുപ്പക്കാരനോ അതിയായി സന്തപിക്കുകയോ ചെയ്യുന്നവർ; ചെറിയകൊണ്ടോ ശ്രമംകൊണ്ടോ ഭയം കൊണ്ടോ പാരവശ്യം ഉണ്ടായ ഉടനെ പലവെള്ളം കുടിക്കുന്നവർ; അപകടമായ സംഭവത്തെ ഭയപ്പെടുന്നവർ; അധികമായി ഭക്ഷിക്കുന്നവർ വമനവിരോധനാദികർമ്മങ്ങളിൽ അല്പശനാദിമിശ്രണംകൊണ്ടയോ അതിവൃദ്ധനായോ മുതലായ മിഥ്യവിചാരത്തെയോ ചെയ്യുന്നവർ പുരശിഷ്ടരായോ, തൈര്, മത്സ്യം, ഉപ്പു, പുളി ഇവയെ അധികമായി ഭക്ഷിക്കുന്നവർ; ഉപ്പു, മൂലകം, അരിയുണ്ട, എള്ള്, പാൽ, ശക്കര ഇവയെ ഭക്ഷിക്കുന്നവർ; ഭക്ഷിക്കപ്പെട്ട അന്നം ഭക്ഷിക്കുന്നതിനുമുമ്പു മൈഥുനം ചെയ്യുന്നവർ; പകൽ ഉറങ്ങുന്നവർ; ബ്രഹ്മചര്യവും ഗുരുക്കൾക്കുമെതിരെ നിന്ദിക്കുന്നവർ; പാപകർമ്മം ചെയ്യുന്നവർ; വാതപിത്തകഫങ്ങൾ ദുഷിച്ചിട്ടു തൊഴിയേയും രക്കരത്തെയും മംസത്തെയും ഭജത്തെയും ഭക്ഷിച്ചി

കുപ്പുനിർമ്മാണം (൧൭൩)

കുപ്പു- ഇവ മേതുവായിട്ടു പതിപ്പെടുവക കുപ്പുക്കൾ ഉണ്ടാകുന്നു. അവയിൽ ഏഴു മഹാ കുപ്പുക്കളും പതിനേന്നു ചെറുകുപ്പുക്കളുമാകുന്നു.

൭. കുപ്പുനിർമ്മാണാദിനേയും പൂർവ്വകാലത്തുനിന്നുമാകുന്നതും നവോദ്യമെന്നപിരിയോടൊന്നു വ്യവസ്ഥാധികൃതന്മാരും

കുപ്പുക്കൾ വാതം മേതുവായിട്ടും, പിത്തം മേതുവായിട്ടും, കഫം മേതുവായിട്ടും, വാതപിത്തം മേതുവായിട്ടും, വാതകഫം മേതുവായിട്ടും, കഫപിത്തം മേതുവായിട്ടും, വാതപിത്തകഫങ്ങൾ മേതുവായിട്ടും, ഉണ്ടാകുന്നവയാകയാൽ ഏഴുപ്രകാരമാകുന്നു. എല്ലാ കുപ്പുക്കളും മൂന്നുഭാഗങ്ങൾ ഭരിച്ചു കോപിക്കുന്നിതിത്തരമായിട്ടുതന്നെ ഉണ്ടാകുന്നു. എങ്കിലും മൂന്നുഭാഗങ്ങളിൽ ഓരോന്നിന്റെ ആധിക്യത്തിൽ വാതകകുപ്പം, പിത്തകുപ്പം, കഫകുപ്പം ഇങ്ങിനെയും ഈ രണ്ടുഭാഗങ്ങളുടെ ആധിക്യത്തിൽ വാതപിത്തകുപ്പം, വാതകഫകുപ്പം, പിത്തകഫകുപ്പം ഇങ്ങിനെയും വ്യവഹാരമുണ്ടു്.

കുപ്പുക്കളിൽ പൂർവ്വകം.

- ൮. അതിശയംബരസ്പർശം സേവസേവദവിവർണ്ണതാദാമഃകണ്യ സുപചിസ്താപ സോദഃകോടാനതിർഭ്രമഃ
- ൯. പ്രണാനാമധികംശുചം ശീഘ്രാലുത്തിശ്ചിരസ്ഥിതിഃ
- ൧൦. പ്രണാനാമചിത്രകൃതം നിമിത്തേല്ലേതികോപനം

൧൦. രോമമഹാപ്രാസ്രജഃകാർണ്ണിയാ കുപ്പുവക്ഷണമഗ്രജം

കുപ്പുക്കൾ ഉണ്ടാകാൻ പോകുമ്പോൾ തൊലി ഏറ്റവും മിനുപ്പോടുകൂടുകയോ ഏറ്റവും പരുപരുപ്പോടുകൂടുകയോ ചെയ്ക. ഏറ്റവും വിയർക്കു അല്ലെങ്കിൽ ഒട്ടേറെ നെ വിയർക്കുന്നിരിക്കുക, നിറപ്പകുപ്പുണ്ടാക കൂട, ചൊരിച്ചിൽ, തലിപ്പ, കത്തിനോവു, തൊലി വട്ടപ്പണയകൾകൊണ്ടു ഉയന്നിരിക്കുക, തലതിരിച്ചിൽ, പ്രണങ്ങളായാൽ അവയ്ക്കു വേദനയേറുക, പ്രണങ്ങൾ വേഗത്തിൽ ഉണ്ടാക, അവ വളരെക്കാലം നില്ക്കുക, പ്രണങ്ങൾ ഉണ്ടാകാതെ ക്രമങ്ങളായിരിക്കുക, അല്ലെങ്കിൽ മേതുവകൊണ്ടു പിന്നെയും അവ കോപിക്കുകയും, രോമമോ, ചോരകുത്തിരിക്കുക ഇവയൊക്കയും കാണുമെന്നറിക.

കാപാലകുപ്പുവക്ഷണം.

കുപ്പുക്കളിൽകാപാലം യദ്രുക്ഷിതംപരവർത്തനം

൧൧. കാപാലംതോടനുബന്ധം തൽകുപ്പംവിചിത്രംബാഹ്യം

ഏഴുവക മഹാകുപ്പുക്കളിൽവെച്ചു പലകുപ്പും കരത്തിട്ടുംചുമന്നിട്ടും കലത്തിന്റെ ഓടപോലെയും തുങ്ങിയും പരുപരുപ്പോടുകൂടിയും നേർത്തിട്ടും വളരെ കത്തിനോവോടുകൂടിയും ഉണ്ടാകുന്നതും ഇരിക്കും.

കുപ്പുക്കൾകുപ്പുവക്ഷണം.

൧൨. രൂപാമരഗകണ്യകാദിഃ പരീതംലോമചിഞ്ജരം

ഉദാഹരണമഹാഭാസം കുപ്പുവെദനേവരംവദേതം

കുപ്പുവെദനാദി വേദനയോടും ചുടോടും ചുവപ്പോടും ചൊരിച്ചിലോടും ചെന്നിപ്പുരോടുംകൂടിയും അത്തിക്കായ്പോലെയും ഇരിക്കും.

മണ്ഡലകുപ്പുവക്ഷണം.

ശോഭനകരംസ്ഥിരസത്യാനം സ്ഥിരമുത്സന്നമണ്ഡലം

൧൩. കൃഷ്ണമന്ത്രോന്മുഖസംയുക്തം കുപ്പുവെദനാമുച്യതേ

മണ്ഡലകുപ്പും വെളുത്ത ചുമന്ന ഉറപ്പു കർശമായി മിനുത്ത ഉയർന്ന മണ്ഡലത്തോടുകൂടി അന്ത്രോന്മുഖം പറ്റിയിരിക്കും ഇതു കൃഷ്ണസംയുക്തമാകുന്നു.

ശുശ്രൂഷിതകുപ്പുവക്ഷണം.

കർശനകരപശ്ചാത്ത മന്ത്രോന്മുഖസംയുക്തം

൧൪. യദ്രുക്ഷിതംപരവർത്തനം ശുശ്രൂഷിതകുപ്പുവക്ഷണം

(൧൭൭) കവുനിദാനം

പരപരതതിട്ടും വക്കു ചുവന്നിട്ടും ഉള്ള കരുവാളിയിട്ടും വേദനയോടുകൂടിയും മരമറിഞ്ഞിന്റെ നക്കുപോലെ ഇരിക്കുന്ന കഷ്ടത്തെ പ്രശ്നമിഹമെന്നു പറയുന്നു.

വൃണ്ഡരീകുടവും.

സരോപതരമകുതവർത്തം വൃണ്ഡരീകുടോപമം.

൧൫. സോശോധഞ്ചസരാഗഞ്ച വൃണ്ഡരീകുടോപമം

വൃണ്ഡരീകമെന്ന കഷ്ടം നട്ടവൽപം വെട്ടത്തും ചുവന്നിരിക്കുന്ന വക്കോടുകൂടിയും ചെൺതരമരിയിലപോലെയും ഉയന്നും മദ്ധ്യം ചുവന്നും ഇരിക്കും.

സിദ്ധ്യാകുടവുലക്ഷണം.

രോപതരതാഗ്രതനവയ ഭജോദ്യുതംവിമുഞ്ചതി-

൧൬. പ്രായശ്ചാരസിതൽസിദ്ധ്യാ മലാഞ്ചകുടോപമം

സിദ്ധ്യാമെന്ന കഷ്ടം വെട്ടത്തുംചെമ്പിട്ടും നേർത്തുചിരിക്കും, ചെറിയതാൽ ചെറിയപ്പോഴും ചുരുട്ടിവിനേട സദാമരിയിരിക്കും അതു മിക്കതുംഉരസ്സിലുണ്ടാകും.

കാക്കണകുടവു ലക്ഷണം.

യൽക്കണനികാവണ്ണം സുചാകുതീവ്രവേദനം

൧൭. ത്രിദോഷലിംഗതൽക്കുടവും കാക്കണന്നൈവസിദ്ധതി

കാക്കണമെന്ന കഷ്ടംകുനിക്കുരുവോലെ മദ്ധ്യം കുറത്തും വക്കു ചുവന്നുംഇരിക്കും. അല്ലായെങ്കിൽ മദ്ധ്യം ചുവന്നും വക്കു കുറത്തുചിരിക്കും അതിന്നു ചുറ്റും കറിയായ വേദനയും ഉണ്ടാകും എല്ലാ കഷ്ടങ്ങളുടെ ലക്ഷണങ്ങളും അതിൽ കണ്ടാൽ ഇതു സംഭവമല്ല.

പ്രകൃതകുടത്തിന്റെയും ചർമ്മകുടത്തിന്റെയും ലക്ഷണം.

അസോപദനംമഹാവസ്തു യന്മത്യാശകുടോപമം.

൧൮. തദേകകുടവഞ്ചമുഖം ബാഹുവംഹസ്തിചർമ്മവൽ

എകകഷ്ടം വിയപ്പോടുകൂടാതെയും അടിയിൽ പാപ്പോടുകൂടിയും മത്യാതിന്റെ തൊലിയോടു സദാമരിയും ഇരിക്കും. ചർമ്മകുടം ശരീരം മുഴുവനും നിറഞ്ഞു ആനത്തോലുപോലെ പരപരപ്പെടുകയിരിക്കും.

കിടിലകുടവുലക്ഷണം.

ഗ്രാവാകിണപരസ്സരം പരപരംകിടിലംസ്മൃതം

കിടിലകുടം കുറത്തും അയ്യപോലെ മാർദ്ദവമില്ലത്തതയും പരപരപ്പെടുകയിരിക്കും.

വൈവാദികുടവുലക്ഷണം.

൧൯. വൈവാദികുടവാണിവാദ സ്മൃതനരീവ്രവേദനം

വൈവാദികുടം ഉഷ്ണകുടവും കുലിന്റെ അടിയിലുള്ള മരംസത്തെയും തെളിയെയും മേദിച്ചുപുറപ്പെടും അനുഹൃദധീരിക്കുന്ന വേദനയും ഉണ്ടാകും.

അവസകുടവുലക്ഷണം

കണ്യമതദിസ്സരാഗൈശ്ച ഗണൈശ്ചസകുടംചിതം

അവസകുടം ചെറിയപ്പോഴും ചുവപ്പോടുകൂടിയുമുദകളാൽ മൂടിയിരിക്കപ്പെട്ടതായിരിക്കും.

ഭദ്രമണ്ഡലകുടവുലക്ഷണം.

൨൦. സഗണ്യരാഗപാടകം ഭദ്രമണ്ഡലകുടംഗതം

ഭദ്രമണ്ഡലമെന്ന കഷ്ടം ചെറിയപ്പോഴും ചുവപ്പുമുദകുടം പാടകുടോടുകൂടി തടിച്ചു മുത്തുമായിരിക്കും.

ചർമ്മകുടവുലക്ഷണം.

൨൧. രക്തസമുദലകുടം സസ്മോടംയൽഗവത്യാവി

കുഷ്ഠനിവാരണം (ചരമം)

൨൧. തച്ചമുദലമാലയാതം സസ്തർശംസഹമുചൃതെ
ചർമ്മമലമെന്ന കഷ്ഠം ചുവന്നിട്ടും വേദനയോടും ചൊരിച്ചിലോടും പുളകങ്ങളോടും
കൂടിയും തൊട്ടാൽ സമിച്ചുകൂടാത്തതായിട്ടും ഉരിക്കും.

പാമാങ്കുവുലകഷ്ണം.

൨൨. സുകുഷ്ഠാബഹുഃ പടകാസ്രാവവതഃ

പാമേത്യുക്താഃ കണ്ഡുമത്സ്യസാഹാഃ

പാമ എന്ന കഷ്ഠത്തിന്നു ചെറുതായിരിക്കുന്ന കരുക്കൾ വളരെ ഉണ്ടാകും. അവ
പഴുത്തു പൊട്ടിയെലിക്കും. ചൊരിച്ചിലോടും ചൂടോടുംകൂടിയുളിയിക്കും.

കുമാരംകുവുലകഷ്ണം.

സൈവസ്മോദൈ സ്തീവ്രദൈവൈരൈവതാ

തേനയാചാഞ്ചോഃ കുമാരഗ്രാസ്മിചോശ്വ

മേൽപ്പറയപ്പെട്ട പാമതന്നെ അന്നു ഏതായ ചൂടോടും വലിയ പുളകങ്ങളോടും കൂട.
യിരുന്നാൽ കഛഃആകുന്നു. അതുകയ്പടത്തിലും ആസന്നത്തിലും ഉണ്ടാകും കുറിനവുമകേണി

വിസ്മോദവകഷ്ണം

൨൩. സ്മോദാശ്വാ വാതന്നാഭാസാവിസ്മോദാസ്മൃസ്തസുരതപഃ

വിസ്മോദമെന്ന കഷ്ഠം കരുവാളിച്ചും ചുവന്നും ഇരിക്കുന്ന പുളകങ്ങളോടും നേ
ർത്തൊലിയോടും കൂടിയിരിക്കും.

ശതാഃകുവുലകഷ്ണം.

രക്തംശ്വാവംസദാമാന്തി ശതാതസ്സപ്രാൽബഹുവൃണം.

ശതാതസ്സെന്ന കഷ്ഠം ചുവന്നകരുവളിച്ചും ചൂടോടും വേദനയോടും വളരെ വൃണ
ത്തോടും കൂടിയുളിയിക്കും.

വിമലികാകുവുലകഷ്ണം.

൨൪. സുകണ്ഡുപിടകാശ്വാവാ ബഹുസ്രാവാവിചർച്ചികാ

ചൊരിച്ചിലോടും കരുക്കളോടും കൂടിയും കരുവാളിച്ചും ചലത്തൊട്ടുകൂടിയും ഇരിക്കു
ന്ന കഷ്ഠം വിചർച്ചികയാകുന്നു.

ദോഷത്രയജ്ഞിതകുവുലകഷ്ണം.

ചരംശ്വാവദണ്ഡംതൃക്ഷം വാതകുഷ്ഠംസവേദനം

൨൫. പിത്താൽപ്രകൃമിതംഭാഹ രാഗസ്രാവാപിതംസ്മൃതം.

കഥാൽകൂട്ടിചെന്നംസ്തിശലം സുകണ്ഡുശൈത്യഗൗരവം.

വാതം ചേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന കഷ്ഠം പരുപരുത്തിട്ടും കരുവാളിച്ചിട്ടും അല്ലെങ്കിൽ
ചുവന്നിട്ടും തൃക്കുമായും വേദനയോടുകൂടിയുളിയിക്കും; പിത്തം ചേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന കഷ്ഠം
ത്തിന്നു കത്തിനേരവും ചൂടും ചുവപ്പും സ്രാവുവുണ്ടാകും കഛഃ ചേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന ക
ഷ്ഠം നലുവാടോടുകൂടി തടിച്ചു മിനുത്തു ചൊരിച്ചിലോടും ശൈത്യത്തോടും ഇരുതപത്തോടും
കൂടിയിരിക്കും; ഇതു രണ്ടു ദോഷങ്ങളുടെ കോപംചേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന കഷ്ഠത്തിന്നു ആര
ണ്ഡ ദോഷങ്ങളുടെയും കോപം ചേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന കഷ്ഠങ്ങളുടെ ലക്ഷണങ്ങളുണ്ടാകും.
സന്നിപാതകഷ്ഠത്തിന്നു വാതജാലിതന്നു കഷ്ഠങ്ങളുടെയും ലക്ഷണമുണ്ടാകും.

തപാദിധാതുകളിൽനില്ക്കുന്ന കുഷ്ഠത്തിന്റെ ലക്ഷണം.

രസധാതുഗതകുഷ്ഠലക്ഷണം.

൨൬. തപഷ്ഠസ്തേവൈ രന്ത്വാചംഗോഷ്ഠ കുഷ്ഠേശൈഷ്യഞ്ചൈവതേ

തപഷ്ഠസാചോരോമഹാപശ്വ സേദസ്രാതിപ്രവർത്തനം.

കഷ്ഠം രസധാതുവിൽ (തപഷ്ഠ) നിൽക്കുമ്പോൾ നിറപ്പകർച്ചയും തൃക്കിയും ക
ത്തിനേരവും തൊലിയിൽ തരിപ്പും രോമാഞ്ചവും; അധികമായ വിയർപ്പം ഉണ്ടാകും.

(പ്രശ്നം) കുറുപ്പുകുറുപ്പണം.

രക്തം തടസ്സപ്പെടുന്നു.

[illegible]

ഉപ. ബാഹ്യ പരിശോധന കൗശലപിടകോൽമഃ
തോണ് ഫോഡമ്പിനപഞ്ച കുറ്റോം സമാശ്രിതേ
കുറ്റം മഃസത്തികിന്നാൽ അധികമേ വേവഴിയും ദേഹത്തിനു പരുപരു
പ്പും കരുക്കും കത്തിനോറ്റും പുക്കുക്കും ഉണ്ടാകും. അവ ഉറച്ചുനില്ക്കയും ചെയ്യും.
മേദോഗതകുറ്റവകുപ്പണം

൧൯ ക്ഷേത്രംഗതികളോടൊന്നും സഭാഭക്ഷണസമുച്ചയം
 മേലോന്നതലത്തിൽ പ്രാർത്ഥനാസമയം
 മേലോന്നതലത്തിൽ കർമ്മങ്ങൾ കൂടും കൂടും മുടങ്ങുക, നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കുക,
 അവയവങ്ങൾ പിളരുക, ഇല്ലാത്തതും, മേലോന്നതലത്തിൽ സഭാഭക്ഷണസമുച്ചയം
 നിന്നുള്ള ലക്ഷണങ്ങൾ കൂടി കണ്ടു ഇവയൊക്കെ.
 അസ്ഥിമുഴക്കംഗതകൾകൂടുന്ന

നം. നാസാരോക്ഷിതരാശി ക്ഷതോക്രിമി സംഭവഃ
സ ദേശാധിപതിഭ്യേ ദേശമിമ്മാസമാശ്രതേ
ക്ഷം അന്ധിയിലും മറ്റും വിവിധ നിന്നും ഉദ്യോഗം ക്ഷമിച്ചു വന്നു
കുടിയേറ്റം ചെയ്തതും.
ശ്രീമാൻവരതകാശിപ്രസന്നം.

௩. பதேதுக்குமாறொரு சூழலோன்றிதன்கூறோ
 யதபதாந்தமொத்தமொத்தமெனவிகாழினம்
 ஸ்ரீகங்கா புருஷநாதோ கங்கையொழுகிநிதினம் கமந்தவரும் இதுவும் சுகி
 யுந் தவந்நடக்க புருஷநாத கங்கையொழுகிநிதினம் கமந்தவரும் இதுவும் சுகி
 ஸாதுநிதினம்

നമ. സാധുതപ്രഗതിമാനുസരണം വാതശ്ലേഷ്മാധികത്വമേൽ
മേദസിദ്വന്ദ്വജനാപ്യം വർജ്ജ്യമജ്ജാസ്ഥിസംശ്രിതം

൩൩. കൃഷിരൂപദാഹമനുഗതി സംയുക്തയന്ത്രിദോഷജം
പ്രദിന്നംപ്രസൂതാമഞ്ച രക്തനേത്രം ഹതസ്ഥരം

116. പഞ്ചകുഗ്ഗുണതീതം ക്ഷുദ്രം ധന്തീമധുനവം

[illegible]

കുപ്പുനടാനം (൧൭൭)

കുപ്പുങ്ങളിൽ ചികിത്സിക്കാൻവേണ്ടി
പ്രധാനഭോഷണെപ്പറയുന്നു.

- ൩൫. വാതനേകാപുങ്കാപാലം പിത്തേന്നെടുത്തുവരുകയാൽ മണ്ഡലാപ്തം വിചാർച്ചിത ജ്വരംപ്രാപ്തം വാതപിത്തജം ചർമ്മകുപ്പുകിടിച്ച സിദ്ധമാസവിചാർകാ
- ൩൬. വാതശ്ലേഷ്മോതപാദശ്ലേഷ്മ പിത്താദൃശതഃരഷീ പുണ്ഡരീകംസവിസ് ഫോടം പാമാചർമ്മമുതമാ
- ൩൭. സർവ്വൈസ്സാൽകാകനംപൂർവ്വം ത്രികുട്രസുകാകനം പുണ്ഡരീകംസവിസ്സാൽകാകനം മരകാപുനീസാൽകാകനം

എല്ലാ കുപ്പുങ്ങളും വാതപിത്തകുപ്പുകൾ കരുതിച്ചു കേൾക്കുക വേണ്ടുവായിട്ടുണ്ടാകുന്നു എങ്കിലും വാതംവിടാക്കുവാൻ കാരണമില്ലാത്തതിനാൽ വാതകുപ്പുപിത്തകുപ്പു കുമ്പകുപ്പു എന്നും ഇവയുടെ ഭേദങ്ങളുടെ ആധിപത്യത്തിൽ വാതപിത്തകുപ്പു വാതകുമ്പകുപ്പു പിത്തകുമ്പകുപ്പു ഇവയുടെയും വ്യവസ്ഥയുണ്ടു്. വാതം വേരുവായിട്ടു കാപാലം എന്ന പേരായ ഒരു കുപ്പു ഉണ്ടാകുന്നു പിത്തം വേരുവായിട്ടു ശരഭംവരം എന്നൊരു കുപ്പു ഉണ്ടു്. കുമ്പം വേരുവായിട്ടു മണ്ഡലം, വിചർച്ചിക ഇതിനെ രണ്ടു കുപ്പുക്കൾ ഉണ്ടാകുന്നു. വാതപിത്തം വേരുവായിട്ടു ജ്വരജ്വര എന്ന പേരായ ഒരു കുപ്പു ഉണ്ടാകുന്നു വാതകുമ്പം വേരുവായിട്ടു ചർമ്മകുപ്പു, ഏകകുപ്പു, കിടിച്ചകുപ്പു സിദ്ധമാസം, വിചർച്ചിക ഇവയുണ്ടാകുന്നു കുമ്പപിത്തം വേരുവായിട്ടു ദ്രവ്യം ശരഭം സ്പഷ്ടം പുണ്ഡരീകവും വിസ്ഫോടവും മരവും ചർമ്മകുപ്പുവുമുണ്ടാകുന്നു വാതപിത്തകുമ്പം വേരുവായിട്ടു കുക്കണമെന്ന കുപ്പു ഉണ്ടാകുന്നു ഇവയിൽവെച്ച് കാപാലം ശരഭം മണ്ഡലം ദ്രവ്യം പുണ്ഡരീകം ജ്വരജ്വരം കുമ്പം ഇവ ഏഴും മറ്റൊന്നുണ്ടാകുന്നു.

ശിതം.

- ൩൮. കുക്കണകുപ്പുശിതം കിലാസംവാതനംഭേദം തിർദ്ദിഷ്ടമചിത്സാദീ ത്രിധാത്രയവസംശ്രയം

ശിതമെന്ന വൃദ്ധിയുണ്ടാകുന്നതും കുപ്പുണ്ടാകുന്നതുപോലെ തന്നെ. ശിതംകിലാസമെന്നും അതെന്നെന്നും രണ്ടുവിധമായി ഭവിക്കുന്ന പരഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ശിതം പ്രണമയിഭവിക്കുകയും അതുകൊണ്ടു അതിൽനിന്നു വേരോ ചലാ മുതലായതിന്റെ സ്രവണമുണ്ടാകുകയും ശിതം വാതംകൊണ്ടു പിത്തംകൊണ്ടു കുമ്പംകൊണ്ടുമുണ്ടാകും. രക്തം, മാംസം മേദസ്സ് ഈ മൂന്നുധാതുക്കളെ കൂടേണ ആശ്രയിക്കുകയുംചെയ്യും.

വാതശിതാദിവിധി.

- ൩൯. വാതാദൃക്ഷാതനംപിത്തം ത്താലംകമലപത്രവൽ സദാഹരംഭോമവിധുപംസി കഥാഭോപരംപനംഗ്ര
- ൪൦. സകണ്ഡസംക്രമാദകത മാംസമേദസ്സ ചാദിശേൽ വർണ്ണൈവേദഗുരേയം കൃച്ഛ്രംതച്ഛോത്തമോത്തരം

വാതംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന ശിതം ഉയന്നും ചുവന്നുവീടും. പിത്തംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന ശിതം രമയലമോല ചെമ്പിച്ചു ചുവപ്പു കടിയും ഇരിക്കും. മേദമുള്ള കേശുപ്പിടം- കുമ്പംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന ശിതംവെളുത്തു മൃഗത്തു കറത്തു ചൊരിച്ചിലാടുകിടിയീടും വാതശിതം രക്തത്തെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കും പിത്തശിതംമംസത്തെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കും. കുമ്പശിതം മേദസ്സിനെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കും രണ്ടു നിറക്കൊണ്ടു മേല്പറയപ്പെട്ട പ്രകാരംതന്നെ ആകുന്നു. രക്തത്തെ ആശ്രയിച്ചതായശിതം കൃച്ഛ്രമെന്ന മാംസത്തെ ആശ്രയിച്ചതായ ശിതം അതിനേക്കാൾ കൃച്ഛ്രമാകുന്നു, മേദസ്സിനെ ആശ്രയിച്ചതായശിതം അറുങ്ങിനേക്കാൾ കൃച്ഛ്രമാകുന്നു.

(൧൭൭) ശീതപിത്താദർശകോന്മിദാനം

സാധ്യാസാധ്യവകുണ്ഠം

൧൧. അശുക്തരോമാഞ്ചപുല മസംശ്ലിഷ്ടമഹാനവം
അനന്തപ്രഭാജംസാധ്യം ശ്വിത്രംവർജ്ജമതോന്യഥാ
൧൨. ഗുഹ്യാപാനിതലോഘോഷ ജാതമപ്തചിരന്തനം.
വർജ്ജനീയംവിശേഷേണ കിലാസംസിദ്ധിമിഹഭതാ.

രോഗങ്ങൾ വെട്ടുകതെയും വളരെ വർദ്ധിക്കാതെയും പലസ്ഥലങ്ങളിലുണ്ടായി കൂടേണ പരന്നു തമ്മിൽ ചേർന്നതല്ലാതെയും നൂതനമായും തീർപ്പാക്കിയ സ്ഥലത്തു ഉണ്ടായതല്ലാതെയും ഇരിക്കുന്ന ശ്വിത്രം സദ്ധ്യമേകുന്നു. രോഗങ്ങൾ വെട്ടുത്തും വളരെ വർദ്ധിക്കുതെയും പലടത്തും പുറപ്പെട്ടു തമ്മിൽചേരും പുരാതനമേയും ഇരിക്കുന്ന ശ്വിത്രം സദ്ധ്യമല്ല. തീർപ്പാക്കിയ സ്ഥലത്തുണ്ടായ ശ്വിത്രവും സദ്ധ്യമല്ല. ഇഹപ്രദേശത്തിങ്കലും കൈകാലുകളിലും ചുണ്ടിനേലും ഉണ്ടാകുന്ന ശ്വിത്രം നൂതനമായിരുന്നാലും സിദ്ധിയെ ഇക്കുന്ന വൈദരോഗികൾ വിശേഷിച്ചും വർജ്ജിക്കപ്പെടേണ്ടതാകുന്നു.

സംസ്കൃതജ്ഞളായ രോഗങ്ങൾ.

൧൩. പ്രസംഗാൽഗാത്രസംസ്കർശാ നിശ്ചാസാത്സഹഭേജനാൽ
ഏകശയ്യാസനാച്ചൈവ വസ്യമാഗ്യാനുലോപനാൽ.
൧൪. കുഷ്ഠംജ്വരശ്വാശാച്ഛ്വേദ നേത്രാഭിഷ്ഠനാച്ഛ്വേദച
ഔപസർഗ്ഗികരോഗശ്ച സംക്രാമന്തിനരാന്നരം.

മൈഥുനംചെയ്ക, ശരീരം തമ്മിൽ ഞെട്ടുക, ശ്വാസമേല്ക്കുക, ഒരുമിച്ചു ഭക്ഷിക്കുക, ഒരുമിച്ചു കിടക്കുക, ഒരുമിച്ചിരിക്കുക ചുവരട വസ്ത്രം മറപ്പും ചേപനഭവ്വം ഇവയെ ധരിക്കുക ഇത്യാദിപ്രവൃത്തികൾ മേൽവുമായിട്ടു കഷ്ടവും ജ്വരവും ഷ്വേദവും നേത്രരോഗവും പാപരോഗങ്ങളും പകരമെന്നറിയണം.

ഇതി കേശവദേശികകൃതൗ സാരചന്ദ്രികാപ്രാണേ
മാധവചിദാനപ്രാപ്താനേ കുഷ്ഠനിദാനം
സമാപ്തം.

ശീതപിത്താദർശകോന്മിദാനം.

൧. ശീതമാന്ദതസംസ്കർശാൽ പ്രദുഷ്ടാകുഹമാന്ദതൗ
പിത്തേനസഹസംഭൂത ബാഹിരന്തർദ്വിനല്പതഃ
തണുത്തതായ കരോരൽക്കുന്നതായാൽ കഫമരതങ്ങൾ ദുഷിച്ചു പിത്തത്തോടുചേർന്നു
തെരിച്ചിയിലും രക്താമൃതലായ ചയിലും സഞ്ചരിക്കും.
- പൂർവ്വരൂപം.
൨. പിപാസാരുചിഹ്വല്ലാസ ദേഹസാദാശ്വസാശ്വസം
രക്തലോചനതാതോഷാഃ പൂർവ്വരൂപവ്യവകുണ്ഠം
ശീതപിത്തത്തിന്റെയും ഉദർഭത്തിന്റെയും കേന്ദ്രത്തിന്റെയും പൂർവ്വരൂപം തണ്ണീർദോഷം അരുചി നഷ്ടമാകലല്ല ദോഷത്തിന്നു തളർച്ചയും കനവും കണ്ണിന്നു ചുവപ്പു ഇവയാകുന്നു.

ഉദർദ്വലകുണ്ഠം.

൩. വാടീദാഹ്യ സംസ്ഥാന ശ്യാമസ്തംഭായതേബാഹിഃ
സകണ്ഡസ്പോദബഹുലഃചർദ്ദിജ്വരവിദാഹവാ

അമൃതപിത്തനിദാനം. (൧൭൯)

൨. ഉദർദ്ദമിതിതംവിദ്യാ ശ്ലീതപിത്തമഥാപരേ
വാതാധികംശീതപിത്ത മുദർദ്ദസൂക്ഷമാധികഃ

ഈ ലിയിൽ കടന്നൽ കൊത്തിയവണ്ണം നീരുണ്ടാക, ചെറിച്ചിൽ, അധികമായ കത്തിനോവു, ഛർദ്ദി, പനി, ചൂട ഈ ലക്ഷണങ്ങളോടുകൂടിയതോൾ ഉദർദ്ദമെന്നു അറിയുകൊൾക. ചിലർ ശീതപിത്തമെന്നപോയന്ന ചെറിച്ചിൽ കഥം മേതുവായിട്ടും കത്തിനോവു വാതം മേതുവായിട്ടും ഛർദ്ദിയും ജ്വരവും ചൂടും പിത്തം മേതുവായിട്ടും ഉണ്ടാകുന്നു. ശീതപിത്തത്തിന്റെയും ഉദർദ്ദത്തിന്റെയും ലക്ഷണങ്ങൾക്കു സാമ്യമുണ്ടെങ്കിലും ശീതപിത്തം വാതത്തിന്റെ ആധിക്യത്തോടുകൂടിയതും ഉദർദ്ദം കഥത്തിന്റെ ആധിക്യത്തോടുകൂടിയതും ആകുന്നു.

ഉദർദ്ദത്തിന്റെ അന്ത്യായം.

൫. സോത്സംഗൈശ്ച സരഗൈശ്ച കണ്യൂ മിണ്ടിശ്ച മണ്ഡവൈഃ
രൈശ്ചരീരഃ കഥജ്ജോദ്യാധി തദർദ്ദഇതികീർത്തിതഃ

തണുപ്പു ഏർക്കുകയും തന്നിനിതാ കഥംകേരപിക്കുകയും ചെയ്താൽ ദേഹത്തിൽ ചൂടും വൃത്താകാശമായി മദ്ധ്യംതാണു അത്കു പൊങ്ങിത്തന്ന അംചെറിച്ചിലുണ്ടാകും. അതിനെ ഉദർദ്ദമെന്നപോയന്ന

കോരവക്ഷണം.

൩. അസമൃഗ് വമനോദീണ്ണ പിത്തശ്ലേഷ്മാനനിഗ്രഹൈഃ

മണ്ഡലാനിസകണ്യൂനി അഗവന്തിബഹുനിച.

൭. ഉൽക്കോന്ധ്യാനബന്ധശ്ച കേരളത്വഭിധീയതേ

വാമനത്തിന്റെ അടയാൾ മേതുവായിട്ടോ മിത്വായോഗം മേതുവായിട്ടാവർദ്ധിച്ചിരിക്കുന്ന പിത്തത്തെയോ കഥത്തെയോ അന്നത്തെയോ തടക്കിമിത്തം ദേഹത്തിൽ ചൂടുന്ന ചെറിച്ചിലോടുകൂടി വളരെതിനപ്പുകൾ ഉണ്ടാകും. ഇതിന്നു ഉൽക്കോരമെന്നപേർ ഇതുതന്നെ കൂടുകൂടെ ഉണ്ടാകുകയും കൂടുകൂടെ നശിക്കയും ചെയ്താൽ അതിന്നു കോരമെന്നപേർ “ക്ഷണികാർപ്പാദവിനാശകോര ഇതിന്നനുഗൃഹ്യാതതയൈതഃ” എന്നു തന്ത്രാന്തരചചനമുണ്ടു്.

ഇതി കേശവദേശികകൃതൗ സാധവ്രികാച്ഛാനെ

മാധവനിദാനച്ഛാനെ ശീതപിത്തോദർദ്ദകോനിദാനം

സമാപ്തം.

അമൃതപിത്തനിദാനം.

൪. വിതലഭുഷ്ണാമുദാഹിപിത്ത

പ്രകോപിപാനാനഭുഷോവിദഗ്ദ്ധം

പിത്തംസ്വരേതുപചിതംപുരയ

അമൃതപിത്തംപ്രവദന്തിസന്തഃ

പാലം മത്സ്യവു പോലെ വിതലങ്ങളായോ ഭുഷ്ണങ്ങളായോ പട്ടിച്ചേർ ഉർപ്പുകൾ ഉണ്ടാകുന്നവയായാ പിത്തകോപകരങ്ങളായോ ഇരിക്കുന്ന അന്നപാനങ്ങളെ സേവിക്കുന്നവന്നു പിത്തംകോപിച്ചിട്ടു വർഷകളിൽ സ്വമേധ്വേകൾ കൊണ്ടു വർദ്ധിക്കും. അതിനെവൈദ്യന്മാർ അമൃതപിത്തമെന്ന പറയുന്നു

അമൃതപിത്തവക്ഷണം.

൨. അവിപാകകൃമോൽക്ലേശ തിക്താമ്ലോൽഗാരഗൌരവൈഃ
ഘൃൽകണ്ഠാഹാരമിദി ശ്വാമൃപിത്തം വദേൽഭവേക്ഷ.

(൧൮൦) അശ്വപിത്തനിദാനം

അശ്വപിത്തത്തിന്റെ ലക്ഷണം ആഹാരം ദഹിക്കാതിരിക്കുക ആയാസമില്ലെങ്കിലും തളർച്ചയുണ്ടാകുക, ഉന്മാദമുണ്ടാകുക, ക്ഷൗചം പുളിച്ചോ തേടുക, ദോഷംകനക്കുക ഏതായാലും തൊണ്ടയും വരളുക, അരുചി ഇവയാകുന്നു. നേരം ലക്ഷണങ്ങൾ ഉള്ളവനെ അശ്വപിത്തമുണ്ടെന്നു വെട്ടെൻ പറയണം.

അശ്വപിത്തം ഉല്പാദനമെന്നും ആയോഗ്ഗ
തമെന്നും രണ്ടുവിധമാകുന്നു. അയോഗ്ഗ
ഗതമായ അശ്വപിത്തത്തിന്റെ
ലക്ഷണം.

൩. തൃപ്താഹാരമൂർച്ഛഭ്രമമോഹകാശീ
പ്രൗഢയോദ്ധാവിവിധപ്രകാരം
ഘൃല്ലാസങ്കോചനലസാദാർഢ്യം
സ്വേദാഗതപീതപകരംകദാചിത്.

അയോഗ്ഗതമായ അശ്വപിത്തത്തിന്നു തണ്ണീർദാഹവും, ചൂടും, ഇന്ദ്രിയസംഭ്രം തലതിരിച്ചിലും വിപരീതജ്ഞാനവും ഉണ്ടാകും ഇദ്ദേഹത്തിൽ കൂടി പോകുന്നതായ പിത്തംപ്രചയമായിട്ടോ മഞ്ഞളിച്ചോ കറുത്തിട്ടോ ചുവന്നിട്ടോ കൃത്യസ്വത്തോടുകൂടിയോ ഇരിക്കും ചിലപ്പോൾ നെഞ്ചുകലിപ്പും വട്ടപ്പണയം അഗ്നിമാന്ദ്യവും മേൽത്തരിപ്പും വിയർപ്പംശരീരത്തിന്നു മഞ്ഞകുനിറവും കൂടിയുണ്ടാകും.

ഉല്പാദനമായ അശ്വപിത്തത്തിന്റെ ലക്ഷണം.

൪. വാനംഹരിൽപീതകനീലകൃഷ്ണ
മാരകത്താമരതീപചാലം
മാംസോദകാന്തപതിചിച്ഛിദ്ധം
ശ്ലേഷ്മാനയാതംവിവിധംരസേന.
൫. ഭൂതേവിദഗ്ദ്ധേയതപഥവാപ്യഭൂതേ
കരോതിതിക്താമൃതമിംകദാചിത്
ഉൽഗാരമേവംവിധമേവകണ്ഠ
ഘൃൽകുക്ഷിദാഹംശിസ്പോതജ്വലം.

അശ്വപിത്തം ഉല്പാദനമായാൽ പച്ചനിറമായിട്ടോ മഞ്ഞളിച്ചിട്ടോ നീലിച്ചിട്ടോ കറുത്തിട്ടോചെമ്പിച്ചിട്ടോ ചുവന്നിട്ടോ ഇരിക്കുന്ന പിത്തജലത്തെക്കുറിച്ചും. അത്ര ഏറ്റവുംചുളിരസത്തോടുകൂടിയോ മാംസംകഴുകിയവെള്ളംപോലെയോ പശുപോലെയോ നിർജലമായോ കർമ്മത്തോടുകൂടിയോ ഉപ്പു, എപ്പിപ്പു, കയ്പു ഈ രസങ്ങളോടുകൂടിയോ ഇരിക്കും. ചിലപ്പോൾ ഭക്ഷിക്കപ്പെട്ട അന്നം ദഹിക്കുന്നതിന്നു മുമ്പേയോ ഭക്ഷണത്തിന്നു മുമ്പേയോകയ്പുരസത്തോടും ചുളിരസത്തോടുംകൂടി മേർഭിക്കും. തെണ്ട, ഏദയം. വയറു ഈ സ്ഥാനങ്ങളിൽ ചൂടും തലമേദനയുമുണ്ടാകും.

കഫപിത്തജമായ അശ്വപിത്തത്തിന്റെ ലക്ഷണം.

൬. കഠചരണദാഹമെഷ്ണം
മഹതീമരുചിംജപരഞ്ചകഫപിത്തം
ജനയതികണ്ഠമണ്ഡല
വിടകാരതനിചിതഗാത്രരോഗമയം.

കഫപിത്തജമായ അശ്വപിത്തത്തിന്നു കൈകൾക്കു ചൂടുകയും ദോഷത്തിന്നു ഉണ്ണവും വലുതായ അരുചിയും ജ്വരവും ഉണ്ടാകും. ശരീരം ചൊരിച്ചിലോടും അമ്ലനകം കരുക്കളോടും കൂടിയിരിക്കും. അവിഹാകം ഉൽക്ലേശം മുതലായ രോഗങ്ങളുമുണ്ടാകും.

അമൃതപിത്തനിദാനം (ഘൃതം)

സാല്യസാല്യവിഭാഗം.

൭. രോഗോന്മുഖപിത്താഖ്യോ യത്താത്സംസാല്യതേനവഃ

ചിരോത്ഥിതോഭോദ്യാപ്യഃ കൃച്ഛ്രസാല്യസ്സകസ്യാചിത്

അമൃതപിത്തമെന്ന ഈ രോഗം നൂതനമായതോ യത്താത്സംസാല്യം എന്ന ശലിപ്പിക്കൽ കൃത്യം വളരുന്നതോ ചെയ്തതാണെങ്കിൽ യാത്രയാകുന്നു. അധികങ്ങളായ ആമാശയങ്ങളെയും ആമാശയങ്ങളെയും ശീലിക്കുന്നവനും വളരുന്നതോ ചെയ്ത അമൃതപിത്തം കൃച്ഛ്രസാല്യമാകുന്നു.

൮. സാനിലംസാനിലകഥം സകഥംതമുലക്ഷിയേൽ

ഭോഷലിംഗേനമതിമാൻ ഭിഷങ് മോഹകരേന്ദ്രിതൽ

വാതത്തോടുകൂടിയ അമൃതപിത്തത്തെയും വാതകഫങ്ങളോടുകൂടിയ അമൃതപിത്തത്തെയും കഫത്തോടുകൂടിയ അമൃതപിത്തത്തെയും അതതു രോഗങ്ങളുടെ ലക്ഷണങ്ങളെക്കൊണ്ടു ബുദ്ധിമാനായ ചൈത്രൻ അറിഞ്ഞുകൊള്ളണം. അമൃതപിത്തം ഉൾലാഗതമായാൽ മർദ്ദിയും അധോഗതമായാൽ അതിസാരവും ഉണ്ടാകും. അതിനാൽ അതിന്റെ ഭേദം വൈദ്യനുപോലും ദുർബ്ബളമായാകുന്നു.

വാതാനുഗതമായ അമൃതപിത്തത്തിന്റെ ലക്ഷണം.

൯. കമ്പപ്രവാചമൂർച്ഛ

ചമിചിമിഗത്രാവസാദശ്ചലനി

തമസോദർശനവിഭ്രമ

വിമോഹരമർഷാസ്ത്വനിവകോപാൽ

വാതത്തോടുകൂടിയ അമൃതപിത്തത്തിന്റെ ലക്ഷണം വിറയൽ, പിച്ഛപകളന്ത്രീയസാദം പ്രാണികൾ അരിച്ചുടക്കുന്നു എന്നു തോന്നുക മോത്തിന്നു രുളർച്ച, വയറുവേദനകണ്ണിരുട്ടിയടയ്ക്കുക തലതിരിച്ചിൽ മോഹം തരിപ്പു ഇവയാകുന്നു.

കഫത്തോടുകൂടിയ അമൃതപിത്തത്തിന്റെ ലക്ഷണം.

൧൦. കഫാനുഗ്വീവനശൗരവ ജലതാതചശീതസാദചമിലേ .ഃ

ഭവനബലസാദകണ്യ ന്ദ്രാചിഹ്നംകഥാനുഗത.

കഫത്തോടുകൂടിയവിക്കുന്ന അമൃതപിത്തത്തിന്നു കഫം തുച്ഛവും ശരീരത്തിന്നുകനവും ജ്വരവും ശൈത്യവും രുളർച്ചയും മർദ്ദിയും ശൈത്യത്തിൽ കഫം തേളിരിക്കുന്നു എന്നു തോന്നുകയും അഗ്നിമന്ദ്യവും ശക്തിക്കുറവും ചെറിയ ചിറ്റും ഉറക്കവും ലക്ഷണമാകുന്നു.

വാതകഫയുക്തമായിരിക്കുന്ന അമൃതപിത്തത്തിന്റെ ലക്ഷണം.

൧൧. ഉഭയമിദമേവചിഹ്നം മാതരകഫസുരഭോ ഭവത്യഗ്നേ

വാതകഫങ്ങളോടുകൂടിയവിക്കുന്ന അമൃതപിത്തത്തിങ്കൽ ചെല്ലയപ്പെട്ട രണ്ടുലക്ഷണങ്ങളും കാണാം.

കഫപിത്തയുക്തമായിരിക്കുന്ന അമൃതപിത്തത്തിന്റെ ലക്ഷണം.

൧൨. തിക്താമൃതേകോത്ഗര ഘൃതകുക്ഷികണ്ഠാദരകൃൽ

ഭ്രമോമൂർച്ഛതചശ്ചരർദ്ദി രാചന്ദ്രബലിഭേദതാ

൧൩. പ്രസേകോമുഖമാധുർത്വം ശ്ലേഷ്മപിത്തസ്തലക്ഷണം.

ശ്ലേഷ്മപിത്തത്തോടുകൂടിയ അമൃതപിത്തത്തിന്റെ ലക്ഷണം കട്ടും പുളിപ്പും ഘൃതവും തേളും ഘൃതവും വയറും കഴുത്തും പുടക തലതിരിച്ചിൽ ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്കു തളർച്ചയുണ്ടായി മർദ്ദി ആലസ്യം തലവേദന വായിൽ വെള്ളംചരിക രുചിയുടനീളം ഇവയാകുന്നു.

ഇതി കേരവദേശികകൃതം സാചന്ദ്രികാഖ്യാനേ

മാധവനിദാനവ്യാഖ്യാനേ അമൃതപിത്തനിദാനം സമാപ്തം.

വിസ്തൃതിദാനം.

൧. ലവണാകൃഷ്ണാദി സംസ്കാരോഷകോപമഃ
വിസ്തൃസ്സപ്തധാജ്ഞേയസ്സർവ്വവിസ്തൃണാൽ.
൨. പൃഥക്തയസ്ത്രഭിദ്യൈവ വിസ്തൃപാദഃ പാശ്വരഃ
വാതികുടൈതതികൈശ്ചകോ കഥജസ്സാനിപാതികുഃ
൩. ചതപാശ്വതേവിസ്തൃപാകൃഷ്ണേതേദാദാപാശ്വരഃ
അഗ്നേയോവാതപിത്താദ്യാം ഗുണദ്വാപ്യുക്തഫലാതജഃ
൪. യസ്തകർദ്ദമകോപോദാസ്സപിത്തഃകഥസംഭവഃ

ഉപ്പും പുളിയും എരിവും ഉഷ്ണവുമാകുന്ന പദാർത്ഥങ്ങൾ എല്ലായ്പ്പോഴും സേവിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കേണ്ടതായിട്ടു വരുന്നിടത്തോളം കോപാൽപ്പ വിസ്തർപ്പത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു 'ആ വിസ്തർപ്പം ഏഴു പ്രകാരമുണ്ട്. എല്ലായിടവും പ്രാപിക്കു മേതുവായിട്ടു അതിനെ വിസ്തർപ്പമെന്നു പറയുന്നു. വിസ്തർപ്പം വെട്ടുപ്രകാരമുള്ള ദോഷങ്ങൾ കൊണ്ടു മൂന്നും മൂന്നു ദോഷങ്ങൾ കൊണ്ടെന്നും ഇതാണ്ടു ദോഷങ്ങൾ കൊണ്ടു മൂന്നും ഇങ്ങനെയൊന്നു ഏഴുപ്രകാരം. അതു വാതം മേതുവായിട്ടുപിത്തം മേതുവായിട്ടു കഥം മേതുവായിട്ടു സന്നിപാതം മേതുവായിട്ടു നല്ലവതേപിത്തങ്ങൾ മേതുവായിട്ടു വാതകൾ മേതുവായിട്ടു പിത്തകൾ മേതുവായിട്ടു മൂന്നു വാതപിത്തങ്ങൾ മേതുവായിട്ടു അഗ്നിവിസ്തർപ്പമുണ്ടാകുന്നു കഥവാതങ്ങൾ മേതുവായിട്ടു ഗുണവിസ്തർപ്പമുണ്ടാകുന്നു. പിത്തകൾ മേതുവായിട്ടു ഹൃദയം കർദ്ദമവിസ്തർപ്പമുണ്ടാകുന്നു.

ദോഷാഭ്യാസംബന്ധം.

രക്തമലസീകരണം മംസം ട്രൂഷ്യംദോഷസ്ത്രയോമലഃ

൫. വിസ്തൃണാസേമുല്പത്തേ വിജ്ഞേയാസ്സപ്തധാതവഃ
രക്തം ഉദകം തപസ് മംസം ഇവയോ വാതപിത്തകഥങ്ങളാകുന്നു ഏഴു ധാതുകൾ വിസ്തർപ്പത്തിലുള്ളത് ഏറ്റവും കൂടിക്കുന്നു എന്നു അറിഞ്ഞുകൊള്ളണം.

വാതവിസ്തർപ്പലക്ഷണം

തത്രവാതാസവീസ്യോ വാതജപരസേവ്യഥഃ

൬. ശോഥസ് ഹൃദന്നിസ്തോദ ഭോയാമാന്തിരർഷവാൻ.
വാതവിസ്തർപ്പത്തിന്നു വരുന്നതോടേ സദൃശങ്ങളായ വേദനകളും നീരും പെരുപ്പം കത്തിനേവും പിളന്നേവും കേളിചലിക്കും വേദനയും തരിപ്പും ഉണ്ടാകും.

പിത്തവിസ്തർപ്പലക്ഷണം.

പിത്താഭ്യാഗതിഃപിത്ത ജ്വരലിംഗോതിലോമിതഃ

പിത്തവിസ്തർപ്പലക്ഷണം പൊടുന്നനവേ ദോഷത്തിൽ പ്രാപിക്കും പിത്തജ്വരലക്ഷണങ്ങൾ കൺകയും അധികമായി ചവന്നിരിക്കും ചെയ്യുന്നതാകുന്നു.

കഥവിസ്തർപ്പലക്ഷണം.

൭. കഥാൽകണ്ഡശ്ചതഃസ്തിശ്ലഃ കഥജപരസമാനതഃ

ചൊരിച്ചിലും സ്നിഗ്ദ്ധയും കഥജപരത്തിനുള്ള വേദനയും ഉണ്ടാകുന്നതു കഥവിസ്തർപ്പലക്ഷണമാകുന്നു.

സന്നിപാതവിസ്തർപ്പലക്ഷണം.

സന്നിപാതസമുത്ഥാശ്ച സർവ്വലിംഗസമന്വിതഃ

സന്നിപാതവിസ്തർപ്പം എല്ലാ വിസ്തർപ്പങ്ങളുടേയും ലക്ഷണങ്ങളേകൂടിയിരിക്കും.

അഗ്നിവിസ്തർപ്പലക്ഷണം.

൮. വാതപിത്താജ്വരമർദ്ദി മുർച്ഛാതീസാരതൃപ്തഭ്രമഃ

അസ്ഥിദോഷാഗ്നിസദന തമകാരോചകൈശ്ചതഃ

വിസ്മയനിദാനം (ഘനമ)

൯. കരുതിസർവ്വമംഗഞ്ച ദീപ്താംഗാരാവതീണ്വൽ
യംയംഭേദംവിസർപ്പശ്ച വിസർപ്പതിഭേവൽസന്ദഃ
- ൧൦- ശാന്താംഗാരാനിതോനീലോ രശ്മിവാക്രമചീയതേ
അഗ്നിദഗ്ദ്ധാസ്തോമോദൈശ്വര്യഭ്രമതപാത്ഭുതംസച
൧൧. മമ്മാനുസാദീവിസർപ്പസ്താ ദ്വയാപിബലസ്തതഃ
വ്യഥേതാംഗംഹരേസംജ്ഞാം നിദ്രഞ്ചശ്ചാസ്മീരഞ്ജൽ
൧൨. ഹിക്ഷാഞ്ചസഗതോവ്യാസാ മീദശീലഭതേനനാ
കപചിച്ഛമ്മാരതീഗ്രസ്തോ ഭൂമിശ്ചയാസനാദിഷു
- ൧൩- ചേഷ്ടമാനസ്തതഃക്ലിഷ്ടോ മനോഭേദഗ്രമോതദവാം
ദൃഷ്ട്വബോധോശ്നതേനിദാം നോഗ്നിവിസർപ്പമുച്യതേ

വരതപിത്തം ഹേതുവായിട്ട പനി ചർദ്ദി ഇന്ദ്രിയസഭാം അതിനരം അസ്തിർഭാ
യം തലതിരിച്ചിൽ ഏല്പുപൊട്ടൽ അഗ്നിമന്ദ്യം തമകശ്ചാസം അരുചി ഇവയോടുകൂടി
വിസർപ്പം ഉണ്ടാകുന്നു. അതുജ്വരന്റെ ശരീരം ജ്വലിച്ചിരിക്കുന്ന രീതിയെ പരക്കെ മേലെ
ചൊരിഞ്ഞാലുള്ള അവസ്ഥയോടുകൂടിയിരിക്കും. ആ വിസർപ്പം ദേഹത്തിൽ യതേതെത്ത
ദ്വംപിടുന്നതും അവിടം കൽക്കട്ടപോലെ കുറഞ്ഞു നീലിച്ചൊ ചുവന്നു പോകയും ഉട
നെ തിരിച്ചിട്ട ശരീരംപോലെ ചില പൊഴു കൂടാത്തതുകൂടിയിരിക്കയും ചെയ്യും ആ വിസ
ർപ്പം ശിശുഗതി ഹേതുവായിട്ട പെടുന്നതെവ ഹൃദയേദിമർമ്മസ്ഥാനങ്ങളെ ആശ്രയിച്ചിട്ടുവ
ച്ചവിന്റെ ബലാധിക്യം ഹേതുവായിട്ട ശരീരത്തിന്നു വ്യഥയേയും ബോധക്കുറയത്തേയും നി
ദ്രാശയത്തേയും ശ്വാസത്തേയും ഇക്കിളിപ്പനയും ഉണ്ടാക്കും ഈ അവസ്ഥയെ പ്രാപിച്ചിരി
ക്കുന്ന രോഗി ചർദ്ദിയും സ്പന്ധമില്ലാത്തവനായിട്ടും നേരിലും ആഗ്രഹമില്ലാത്തവനായിട്ടും ഭൂമി
യിലും മെത്തമുതലായവയിലും കിടന്നുരുളുകയും ദുഃഖിക്കുകയും ചെയ്തതിന്റെ ശേഷം മനോ
ഭേദംകാക്കുകയും ശ്രമം നിമിത്തമായി വളരുന്നേരം വളരെ കഷ്ടപ്പെട്ടു ഉണർത്തിയാലും ഉ
ണർത്ത വിധത്തിൽ കിടന്നാൽപ്പോലും ഈ വിസർപ്പത്തെ അഗ്നിവിസർപ്പമെന്നു പറയുന്നു.

ഗ്രന്ഥവിസർപ്പലക്ഷണം.

൧൦൦. കഫേനതലഃപവനോ ഭിതപാതംബഹുധാകഫം
രക്തംവാവുലരക്തസ്യ തപക്വസിശസ്താമുദാംസരം
൧൦൧. ദൃഷ്ടിതപാതുദീപ്താം വൃത്താസ്തൃലഖരാന്മനാം
ഗ്രന്ഥീനാംകുരുതേമാലാം സക്താംതീവ്രതക്ഷജ്വരാം.
൧൦൨. ശ്വാസകാസാദിസാമ്പ്രശോഷഹിക്ഷാവമീഭൂതൈഃ
മോഹവൈവർണ്യമൂർച്ഛാംഗംഗാനിസഭൈര്യുഗ്ലാം.
൧൦൩. ഇത്യയംഗ്രന്ഥവിസർപ്പ കഫമാതതകോചജി.

കഫം വായുവിനെ തടുക്കുവാൻ വായു ആ കഫത്തെയും രക്തവുദ്ധിയുള്ളവനാ
ണെങ്കിൽ തൊലിയിലും ഓരമ്പുകളിലും നന്നുകളിലും മനേസത്തിലും ഉള്ള രക്തത്തെയും
ബഹുവിധമായി ഭേദിക്കുകയും ദുഃഖിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തിട്ട ദീപ്തങ്ങളായും വൃത്തങ്ങളായും തടിച്ചി
ട്ടും കടുപ്പത്തോടുകൂടിച്ചു ചുവന്നിട്ടും ഇങ്ങിനെ പലവിധമായ രൂപങ്ങളെ ഉണ്ടാക്കും അതോ
ടുകൂടി ദുസ്സഹമായ വേദനയും പനിയും ശ്വാസവും ചുമയും അതിസാരവും വാഹവർഷയും
ഇങ്ങിട്ടും ചർദ്ദിയും തലതിരിച്ചിലും ബോധക്കുറവും നിറപ്പകച്ചയും ഇന്ദ്രിയസഭവും മേൽ
നരകി നോക്കുകയും അഗ്നിമന്ദ്യവുമുണ്ടാകും അതിന്നു ഗ്രന്ഥവിസർപ്പമെന്നു പേർ കുറേ
ണം കഫമാതകോപമാകുന്നു.

കർദ്ദമവിസർപ്പലക്ഷണം.

- കഫചിത്താൽമുചസ്തംഭോ നിദ്രാതന്ത്രാശിരോരുദ്ധാ
൧൦൪. അംഗാധസാദവിക്ഷേപ പ്രലപാരോമകഭ്രമാഃ

(ചംച) വിസപ്പ്നിദാനം

- മുൻകാലംനിന്നുതന്നെഭാഗ്യംനാം പിപാസേന്ദ്രിയശൗരവം
൧൯. അമോചവേരനംലോപ സ്ത്രോതസാംസചസുപ്പതി
പ്രാമേണമാശയംഗ്രാമ'ണ നേകഭാരംനചാതിരുക
 ൨൦. പിടകൈവകീണ്ണാതി പീതലോഹിതപാണുതൈഃ
സ്തിന്മോശാസിതോമേകാഭോ മലിനശ്ശൃംഗവാന്മുതഃ
 ൨൧. ഗംഭീരചാകുപ്രാജ്ഞാഷ്ടാ സ്വാപ്തക്ലിന്നോവദീച്ചതൈ
പങ്കചമടിണ്ണമാസശ്ച സ്വാപ്തസ്തായുസിരാഗണഃ
 ൨൨. ശവഗന്ധീചവിസപ്പാ കർദ്ദമാപ്രമുശന്തിരം

കഥപിത്തമുണ്ടു കോപം മേരുവയ്ക്കു പനി സ്തംഭം ഉറക്കം മടി തലവേദന
മേഘത്തിന്നു തളപ്പു തെട്ടൽ പേപക അരചി തലതിരിച്ചൽ ഉന്ദിസന്ദം ക
തളപ്പു അഗ്നിമന്ത്രം ഏല്പു പിളരുക തണ്ണീർദോഷം ചന്ദ്രിയശേഷം കനം വയറരിൽനിന്നു ദമിക്കു
തെ പോക നാസികയിൽ ഒന്നു പററിയിരിക്കുന്ന ചൂന്ന തോണുക ഇവയോടുകൂടിയ വിസു
പ്പമുണ്ടാകും ആ വിസുപ്പം മിക്കവാറും ആശയമന്തിന്റെ ഒരു ഭാഗത്തെ ആശ്രയിച്ചിട്ടു
വ്യാപിക്കുന്നു അധികമായ ചേണയുണ്ടാകയില്ല ഏറ്റവും ദുഷ്ടവും വെളുത്തും ചുവ
ന്നുമിരിക്കുന്ന കറുപ്പും നിറവും അറിയാ മിന്നത്തു കറുത്തും മയിൽകുഴത്തിന്റെ നിറം
പോലെയിരിക്കുന്ന നിറത്തോടുകൂടിയും ചെളിപററിയതുപോലെയും നിറോടുകൂടിയും കന
ത്തുമിടിക്കും അകത്തേക്കു വ്യാപിക്കുന്ന പഴുപ്പോടും വളരെ ചൂടോടും നഖമോടും കൂടിയി
രിക്കും തെട്ടൽ ചെളിയിൽ തെട്ടേതുപോലു തോന്നും അവിടത്തെ മംസം ദ്രവിക്ക
യും പിളരുകയും ചെയ്യാ നാസികകളും തൊണ്ടകളും ദൃഢമായിക്കാണാം ശവത്തിന്റെ
ഗന്ധപേരലെയിരിക്കുന്ന ഗന്ധമുണ്ടാകാം അതിനെ കർദ്ദമാവിസപ്പമെന്നു പറയുന്നു.

ക്ഷതവിസപ്പ്ചക്ഷിണം.

ബാഹ്യമേഘതഃക്ഷതാത്കൃദ്ധ സ്പർശരൂപിത്തമീരതേൽ

൨൩. വിസപ്പമാരുതഃശുശ്രൂൽ ക്വചമ്പസുദൈശശ്ചിതം
സ്ഫോടൈശ്ശോപമുപരേജാ ദാഹാശ്ചശ്ചാശ്വാഭാണിതം.

ക്ഷതവിസപ്പമാർപ്പം പിത്തവിസപ്പത്തിൽ അതർഭവിച്ചതിനാൽ അതിനെ സംഖ്യയിൽ
ചേർത്തിട്ടില്ലെന്ന ഭേദം പറയുന്നു. അതിലേക്കു ചോദിക്കാമെന്നു ഇവിടെ ചേർന്നു. 'ശാ
സ്ത്രപ്രമാണത്തെക്കുറിച്ചു വ്യത്യമന്തനമെന്നപി അർത്ഥവാഗ്ഗമമഭേദം ഐശ്വര്യേന്ദ്ര
ദേഹിനഃ രക്താപിത്തമുകപിതാ ബ്രഹ്മാമുപപദ്യന്തേ കരുതസ്സേസമേതേതു ബ്രഹ്മശാ
മാസുദാരുണാ. ആചിന്തനമിസ്മോ ദൈവഃ ദൈവഃ ദൈവഃ പീതകസന്നിതൈഃ പിത്തവിസ
പ്പവളിംഗം സത്യശബ്ദാവിനിർദ്ദിശമ' ആയുധങ്ങളെക്കൊണ്ടോ വല്ല ജന്തുക്കളോടേയും പ
ല്ലകൾക്കോടേയോ നഖങ്ങൾക്കോ അടിക്കൊണ്ടോ വിഴിച്ചുകൊണ്ടോ മേഘത്തിന്നു മുറിവോ
ചതവോ പററിയോ വരും ചോപിച്ചു പിന്തത്തെയും രക്തത്തെയും ഇളക്കി മുതിരയോടേ
സമങ്ങളായിരിക്കുന്ന പൊള്ളലുകളോടും ദീപ, പനി, വേദന, ഇവയോടും കൂടിയതായും ക
രുവാളിച്ചും ചുവന്നുമിരിക്കുന്ന വിസപ്പത്തെ ഉണ്ടാക്കും. അതിന്നു ക്ഷതവിസപ്പമെന്നു പേർ.
വിസപ്പോചാദവണ്ടം.

൨൪. ജ്വരാതിസാരൈവമഥ സ്തപദ്മാംസദാണാകൃതഃ
അരോചകാവിപാകൈശ്ച വിസപ്പാണാമുപദ്രവാഃ

പനി, അതിസാരം മർദ്ദി തലക്കും മംസത്തിന്നും പിളർച്ച തളർച്ച അരചി
ആധാരം ദമിക്കാതിരിക്കുക ഇവയൊക്കയും വിസപ്പത്തിന്റെ ഉപദ്രവങ്ങളാകുന്നു.
സാല്യസാല്യവിദാനം.

൨൫. സിദ്ധ്യതിചാതകഥപിത്തകൃതാവിസപ്പാഃ
സചാത്തകഃക്ഷതകൃതശ്ചനസിദ്ധിമേതി

വിസ്ഫോടനീഭാവം (൧൫൫)

വിത്താത്മകോഞ്ജനവപുശവേദസാധ്യഃ
 കൃച്ഛ്രശ്ചൈവമനുഭവന്തിഹസർവ്വവ

വാതവിപ്രപ്തവും കഫവിസർപ്പവും പിത്തവിസർപ്പവും സാധ്യങ്ങൾ. സന്നിഹതചി
 സർപ്പവും ക്ഷയവിസർപ്പവും അസംഭവ്യങ്ങൾ. പിത്തത്തിന്റെ അതിയായ ദോഷത്തോടും
 മണിപോലെ കറുത്തിരിക്കുന്ന ശരീരത്തോടുംകൂടിയ വിസർപ്പം അസാധ്യം. മർജ്ജനാഗ്ന
 തോടു സംബന്ധിച്ചുള്ള എല്ലാ വിസർപ്പങ്ങളും കൃച്ഛ്രസംഭവ്യങ്ങളാകുന്നു.

ഇതികേശഭാദ്രാദികളാൽ സാരമന്ത്രികാപ്യാനേ
 മാധവനിദാനാപ്യാനേ വിസർപ്പനിദാനം
 സമാപ്തം.

വിസ്ഫോടനീഭാവം.

൧. കടവൃത്തിക്ഷേപ്താസ്തവിദാഹിതക്ഷ
 ക്ഷാബ്ധൈർണ്ണോദ്യുശ്നാതപൈശ്വ
 തമന്ത്രദോഷേണവിപശ്ചയേണ
 കപ്യന്തദോഷാഃ പവനാദയസു.
൨. തപമമാശ്രിത്യതേരേത മാംസാസ്മീനിപ്രദോഷ
 ഹോമാൻകവന്തിവിസ്ഫോടൻ സ്വാന്ജപരസ്സരാൻ.

എരിച്ചും പുളിച്ചും തീക്ഷ്ണമായും മണ്ണുമായും വിദാഹിയായും തൃഷ്ണമുണ്ടാകുന്ന
 പദാർത്ഥങ്ങളെയും ക്ഷാരദ്രവ്യങ്ങളെയും ഭക്ഷിക്കുമ്പോഴായിട്ടും അപകടദ്രവ്യത്തിന്റെ ഭക്ഷ
 ണം ഹേതുവായിട്ടും അതിഭക്ഷണം ഹേതുവായിട്ടും പെട്ടെന്ന് കൈർക ഹേതുവായിട്ടും ശീ
 തോണ്ണാദികളുടെ അതിയോഗം ഹേതുവായിട്ടും ദോഷാഭിമാനങ്ങളിൽ അതാതു സ്വഭാവത്തി
 ന്റെ അഭാവം ഹേതുവായിട്ടും വാതദിദോഷങ്ങൾ കോപിച്ചു തപകിനെ ആശ്രയിച്ചു
 രക്തത്തെക്കൂടി മാംസത്തെയും അസ്ഥികളെയും ഭക്ഷിച്ചു ഭയങ്കരങ്ങളായിരിക്കുന്നവിസ്ഫോ
 ടങ്ങളെ ഉണ്ടാക്കുന്ന ആ ദോഷങ്ങൾ വിസ്ഫോടത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നതിനുമുമ്പ് ജ്വരത്തെ ഉ
 ണ്ടാക്കും.

വിസ്ഫോടസ്വരൂപം.

൩. അഗ്നിദാഹനിദാസ്മോടാസ്തജ്വരാദാഹതപിത്തജ്വഃ
 കപചിത്സർവ്വവാദേവേ വിസ്ഫോടാഇതിതേസ്മിനാ
 രക്തപിത്തം ഹേതുവായിട്ടു തീർത്തുകൊണ്ടു പൊള്ളലുകൾ ശരീരത്തിൽ ചിലട
 ത്തോ എല്ലാശരീരത്തിലുമോ ജ്വരത്തോടുകൂടിയുണ്ടാകും. ഇതിനെ വിസ്ഫോടമെന്നു പറ
 യുന്നു.

വാതവിസ്ഫോടലക്ഷണം.

൪. ശീതോരുകശ്ചൂർവ്വശ്ചിതൃശ്ചാസ്തർവ്വപാപാദേനം
 സകൃണ്ണപണ്ണതാമേതി വാതവിസ്ഫോടലക്ഷണം.
 തലവേദനയും അതിയായ വയറുവേദനയും ജ്വരവും തണ്ണീർദാഹവും സന്ധിഭേദ
 ളും കരളത്തിനാലും ഉണ്ടാകുന്നതു വാതവിസ്ഫോടലക്ഷണമാകുന്നു.

പിത്തവിസ്ഫോടലക്ഷണം.

൫. ജ്വരദാഹതജ്വസ്രാവ ചാകന്തുണ്ണാഭിമന്നപിതം
 പീതലോഹിതവണ്ണഞ്ച പീത്തവിസ്ഫോടലക്ഷണം.

(ഘൃണ) വിസ്മോടനീഭാസം

പിത്തവിസ്മോടത്തിനു ജ്വരവും ചൂടും വേദനയും പൊള്ളൽ പഴുത്തു ചലിക്കുകയും തണ്ണീർഭവവും ഉണ്ടാകാം ശരീരം മഞ്ഞളിച്ചും ചുവന്നുമിരിക്കാം.

കഥവിസ്മോടലക്ഷണം

സ. ചർദ്വരോചകജാഡ്യാനി കണ്യകാറിന്ദ്രപാണുതാഃ

അഭേദനശ്ചിരാൽപാകീസവിസ്മോടഃകഥമന്തകഃ

കഥവിസ്മോടകത്തിന്നു ചർദ്വിയും അന്തചിയും ജഡതയും ചെറിച്ചിലും ഉണ്ടാകാം. പൊള്ളൽ കഠിനമായും വെട്ടുത്തുമിരിക്കാം. വളരെകാലംകൊണ്ടു പഴുക്കും.

വാതപിത്തവിസ്മോടലക്ഷണം.

ഉ. വാതപിത്തകൃതോയസ്മു ക്ഷതതേതീവ്രവേദനാം

വാതപിത്തം മേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന വിസ്മോടത്തിന്നു ഏറ്റുമാനായ വേദനയുണ്ടാകാം കഥവാതവിസ്മോടലക്ഷണം.

കണ്യുസൈന്ധമിത്വഗുരുഭിർ ജാനീയാൽകഥവാതികം

ചെറിച്ചിൽ, നിയുചത, കനം, ഇവയുണ്ടായതേ കഥവാതവിസ്മോടകത്തിന്റെ ലക്ഷണമാകുന്നു.

കഥപിത്തവിസ്മോടലക്ഷണം.

ച. കണ്യുർദ്വാഹോജ്വരചർദ്വി രേന്ദൈസ്തുകഥാപെത്തികഃ

കഥപിത്തവിസ്മോടത്തിന്നു ചെറിച്ചിൽ, ചൂട്, പനി, ചർദ്വി ഇവയുണ്ടാകാം.

സന്നിപാതവിസ്മോടലക്ഷണം.

ഭ്യേന്ദ്രിമ നോന്നതോന്തേചകിനോല്ലപ്രചവാൻ

ൻ. ദാഹശാമനത്വഷാമോഹ ചർദ്വീമൂർച്ഛാതജ്വരതാഃ

പ്രലാപോവേപമാധുഗ്രാസോസാധ്യന്യാതിഭോഷജഃ

സന്നിപാതവിസ്മോടം മെട്ടും കഴിഞ്ഞും അന്തക ഉന്തനം കഠിനമായും അല്പമായ പഴുപ്പാടുകൂടിയുമിരിക്കാം. ചൂടും ചുവപ്പും തണ്ണീർഭവവും ബോധശേഷവും ചർദ്വിയും ഇന്ദ്രിയസാദവും വേദനയും ജ്വരവും പേപരകയും വിറയലും മറിയം ഉണ്ടാകാം. ഇതു അസാധ്യമാകുന്നു.

രക്തവിസ്മോടലക്ഷണം.

ഹരി. രക്താരക്തസമുത്ഥാനാ ഗുഞ്ജാവിദ്വേഗസന്നിഭാഃ

വേദിതവ്യാസ്മശ്ചൈതനൈതലേകനചഹേതുനാ.

ഹ. നതേസിദ്ധിംസമായാന്തി സിദ്ധൈശ്ചോഗാരതൈരപി

രക്തം മേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന വിസ്മോടങ്ങൾ ചുവന്നും കുന്നിക്കുരുവുപോലെയും രക്തപിത്തങ്ങളുടെ കേരപം മേതുവായിട്ടു ഉണ്ടാകുന്നവയുമാകുന്നു. അവ അനേകം യോഗങ്ങളെ പ്രയാശിച്ചാലും സിദ്ധിക്കാതെ പ്രപിക്കയില്ല.

സാധ്യസാധ്യവിഭാഗം.

ഏകദോഷോത്ഥിതസ്സാധ്യഃ കൃച്ഛ്രസാധ്യോദപിഭോഷജഃ

ഹ. സർവ്വദോഷോത്ഥിതോരോഹര സ്തപസാധ്യോഭ്യുപദ്രവഃ

ഒരു ദോഷത്തിന്റെ കേരപം മേതുവാലുള്ളതെന്ന വിസ്മോടംസാധ്യമാകുന്നു. രണ്ടുദോഷങ്ങളുടെ കേരപം മേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന വിസ്മോടം കൃച്ഛ്രസാധ്യമാകുന്നു. സന്നിപാതാദോതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന വിസ്മോടവും വളരെഉപദ്രവങ്ങളാടുകൂടിയതും രോഹരമായിട്ടുള്ളതും ഓസാധ്യവുമാകുന്നു. വിസ്മോടത്തിന്റെ ഉപദ്രവങ്ങളെക്കുറിച്ചുള്ള ശ്ലോകം താഴെപ്പറയുന്നു. “ഘിക്കാശാസോരധിസ്തൃഷ്ണ അംഗസദാഭാഗിപ്രഥം വിസർപ്പജാപശ്ചല്ലാസേ വിസ്മോടാനുഭവദ്രവഃ” ഇക്കിട, ശ്വാസം, അന്തമി, തണ്ണീർഭവം, ശരീ

മസൂറികാനിദനം (൧൭൭)

ത്തിന്നു തളർച്ച, നെഞ്ചുവടന, വിസർപ്പം, പനി, നെഞ്ഞുകലിച്ചു ഇവ കൈയും വിസ്
ഫോടങ്ങളുടെ ഉപദ്രവങ്ങളാകുന്നു.

ഇതി കേശവദേശികകൃതൗ സാരമഗ്നികാഖ്യാനേ
മാധ്വാനിദാനാപ്രാപ്താന വസ്ഫോടനീദാനം

സമാപ്തം.

മസൂറികാനിദനം.

൧. കടപ്പുലവണകുന്ദാര വിരുദ്ധാല്പശരണാശരണൈഃ
ദുഷ്ടനിഷ്ഠാപശാകാദ്യൈഃ പ്രദുഷ്ടപവനോദകൈഃ
൨. ക്രൂരഗ്രഹക്ഷണാച്ചാപി ദേശദോഷാസ്സമുദ്ധതഃ
ജനയന്തീശരീരേസ്തേ ദുഷ്ടകേതനസംഗതഃ
൩. മസൂരകൃതിസംസ്ഥാനഃ പിടകാസ്തർജ്ജ്വരികഃ
താസാംപൂർവ്വജപരകണ്ഡു ഗതഭംഗോരതിഭ്രമഃ
൪. തപചിശോഥസ്സവൈവർണ്ണ്യോനേത്രാഗശ്ചായതേ

എരിവു, പുളി, ഉപ്പു ഇവയോടുകൂടിയ പദാർത്ഥങ്ങളും ഞാലകൃഷ്ണങ്ങളും വിരു
ദ്ധാശരണയോ ഭംഗിക ഘോരവായിട്ടും ഭരതിഭംഗണാ ഘോരവായിട്ടും ദുഷ്ടിച്ചരയ അന്ന
തെയും അമരസ്തോര്യേയും ചിരദുതലായ ഇലകൾക്കുള്ളയും ദോഷിക ഘോരവായിട്ടും ദുഷ്ടി
ച്ചതായ കാരോടുകൂടിയ ഘോരവായിട്ടും ദുഷ്ടിച്ചരയ ജലത്തെ പാനംചെയ്കാമരവായിട്ടും
ശനിമുടങ്ങിയ ക്രൂരഗ്രഹങ്ങളുടെ ദർശനം മേ ത്രവായിട്ടും വാതപിത്തകുന്ദകോരപിച്ചു
ദുഷ്ടിച്ചതായ രക്തതോടുകൂടിയ പണംപയറിയർന്ന ആകൃതിപോലെ ഇരിക്കുന്ന ആകൃതി
യോടുകൂടിയ കരകളെ ദേഹത്തിൽ ഉണ്ടാക്കും; അറകുന്നു മസൂരിക മസൂരിക ഉത്
വിപ്പാണപോകുമ്പോൾ ജ്വരം, ചൊറിച്ചിൽ, അംഗഭംഗം, അശുദ്ധ, തലശിരിച്ചിൽ തൊലി
യിമേൽ നീർ, വണ്ണഭേദം, കണ്ണുകൾക്കു ചുവപ്പു ഇവയുണ്ടാകും.

വാതമസൂരികാലക്ഷണം.

സ്ഫോടാപ്രാധാതണാമുക്താ സ്തപ്രവേദനയാനപിതഃ

൧. കഠിനാശ്ചിരപാകാശ്ച ഭവന്ത്പ്രതിലസംഭവാഃ
സസ്യാസ്ഥിപവ്വനാമേദേഃ കാസഃ കമ്പോരതിഃ ക്ലമഃ
൨. ശോഷസ്താലേപാഃ ഘൃഷ്ടിവാപാനാം തൃഷ്ണാധാതചിരസംയുതാ

വാതകോപം ഘോരവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന മസൂരിക കരുവളിച്ചും ചുവന്നും ഉയന്നും കണ്ണു
മമായ വേദനയോടും കഠിനാശ്ചിരപാകാശ്ച ഭവന്ത്പ്രതിലസംഭവാഃ പഴുക്കുന്നതിന്നു വളരെനാൾ വേണ്ടി
വരും. സസ്തികളും എല്ലകളും മുട്ടകളും പിളന്നുപോക, ചുമ, വിറയൽ, അശുദ്ധ, തളർച്ച
അണ്ണുപോക ചുണ്ടാ നാക്കും ഉണങ്ങുക, തണ്ണിറിയോം, അഭവി ഇവയുണ്ടാകും.

പിത്തമസൂരികാലക്ഷണം.

രക്തഃചീതസ്സപിതഃ സ്ഫോടാഃ സദാദാസ്തിപ്രവേദനഃ

൧. ഭവന്ത്പ്രതിലസംഭവാഃ പാതകോപസമുത്ഭവാഃ
വിശ്ലേഷാശാഗർഭാ ദാഹസ്തർജ്ജ്വരചിസ്തഥാ
൨. മുഖപാകോക്ഷിണഗതഃ ജ്വരസ്തപ്രസ്തദാതനഃ

പിത്തകോപം ഘോരവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന മസൂരിക, ചുവന്നിട്ടും മഞ്ഞളിച്ചിട്ടും വെളി
ത്തിട്ടും ചുട്ടോടും കണ്ണുനായ വേദനയോടുകൂടിയതിരിക്കും ചെറുപ്പനനവ പഴുക്കും, മലാ

(പ്രച) മ.സൂരികാനിദാനം

അയഞ്ഞുപോക, ശരീരം നശിക്കാനോക, മൃത, തണ്ണീർഭാഗം, അരുചി മുഖപാകം കണ്ണിന്നു മുവപ്പു അതിയായവേഗത്തോടുകൂടി മരണം. അതിദുസ്സഹമായിരിക്കുന്നജപരം ഇവയുണ്ടാകും രക്തമസൂരികാലക്ഷണം.

രക്തജ്വരംഭവന്ത്രേതേ വികാരാപിത്തലക്ഷണാഃ

രക്തകോപം ഹേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന മസൂരികയ്ക്കു പിത്തമസൂരികയുടെ എല്ലാലക്ഷണങ്ങളുണ്ടാകും.

കഫമസൂരികാലക്ഷണം.

൯. കഫപ്രസേകസ്തൈമിത്വം ശരീരേ തക്സാത്രഗൗരവം
ഏല്യാസസ്താതചിന്നിദ്രാ തദ്രാലസ്യസമനപിതാ.

൧൦. ശോപതാഃസ്തിഗ്ദ്ധാഭ്യശംസ്ഥലാഃ കണ്ഡുരാമന്ദവേദനാഃ
മസൂരികാകഫോത്ഥാശച ചിരപാകാഃപ്രകീർത്തിതാഃ

കഫകോപംനിമിത്തമുണ്ടാകുന്ന മസൂരികയ്ക്കു കഫമത്തത്തുല്പക ശരീരം നന്നത്തുപോലെയിരിക്കുക, തലവേദന ശരീരത്തിന്നു കനം നൊമ്പരമുണ്ടാകുമ്പോൾ ഉറക്കം മടി അലസത ഇവയൊക്കെയുണ്ടാകും കഷ്ടത വെട്ടുത്തിട്ടും മിനുത്തിട്ടും ഏറ്റവും തടിമുറക്കുമായ ചെറിയവരും മന്ദമായ വേദനയോടുകൂടിയുണ്ടാകും. അധികദിവസം കഴിഞ്ഞു പഴുക്കും.

സന്നിപാതമസൂരികാലക്ഷണം.

൧൧. നീലാശിവിടിവിസ്തീർണ്ണാ മല്യേനമ്നാനമാശയജ്വാ
ചിരപാകാഃപൃതിശ്ചാവാഃ പ്രഭൃതാസ്സർവ്വോഷജ്വാഃ

പാതപിത്തകഫങ്ങളുടെ കോപം ഹേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന മസൂരിക നീലിയിടും അല്ലെങ്കിലും പരന്നിടും മല്യം തണുത്തു വളരെ വേദനയോടുകൂടിയും ഇരിക്കും പഴുക്കുന്നതിന്നു അധികദിവസം വേണ്ടിവരും, പഴുത്തതിന്റെശേഷം ഭൂതസംതോടുകൂടിയ ചലമെങ്കിലും കഷ്ടത വളരെ ഉണ്ടാകും.

ചർമ്മവിടർച്ചാലക്ഷണം.

൧൨. കണ്ഠോദാതചിസ്തംഭ പ്രാപാരതിസംഗതാഃ
ദൃശികിത്യാസ്സമുദിഷ്ടാഃ വിടർച്ചാശ്ചർമ്മസംജ്ഞിതാഃ

ചർമ്മവിടർച്ച എന്ന മസൂരികയ്ക്കു ചെറു അടയ്ക്കും അരുചിയും സ്തംഭനവുമുണ്ടാകും. പേപരയും അശ്രുചയുമുണ്ടാകും. ഇതു ദുഃഖനചികിത്സിച്ചു കേടപ്പെടുത്തേണ്ടതാകുന്നു. രോമാന്തികാലക്ഷണം.

൧൩. രോമകൂപോന്നതിസമാ രാഗിണ്യഃകഫപിത്തജ്വാ
കാസാരോചകസംയുക്താ രോമാന്ത്രോജപരപൂവികാ.

കഫപിത്തം നിമിത്തമായി രോമകൂപത്തിന്റെ ഉന്നതിപോലെയും ചുവപ്പോടുകൂടിയും മസൂരികയുണ്ടാകും ചുമയും അരുചിയും ഭവിക്കും. ൭൭ മസൂരികയ്ക്കു മുന്മേജപരംതടങ്ങും രസധാതുഗതമസൂരികാലക്ഷണം.

൧൪. തോയബുൽബുദസങ്കാശാ സ്തപ്താസ്തമസൂരികാഃ
സപ്തദോഷാഃപ്രജായന്തേ ഭിന്നാസ്തോയംസ്രവന്തിച.

രസധാതുവിൽ ഗമിച്ചിരിക്കുന്നതായ മസൂരിക, നീക്കമില്ലാത്തതായിരിക്കും. ഇതു സപ്തദോഷവശാൽ ഉണ്ടാകുന്നതാകുന്നു ചൊട്ടിയാൽ ചെറു ചെറിയതും ചെറുതും.

രക്തധാതുഗതമസൂരികാലക്ഷണം.

൧൫. രക്തസമാലോഹിതാകാരാ ശ്ലീഘപാകാസ്തന്തപചഃ
സാല്യാനാത്രിയമ്ദാഷ്ടാശ്ച ഭിന്നാരക്തംസ്രവന്തിച.

മസൂറികാനിദാനം (ഘവൻ)

രക്തത്തിൽ ഗമിച്ചിരിക്കുന്നതായ മസൂരിക ചുവന്നിട്ടും ക്ഷണം പഴുക്കുന്നതായിട്ടും ഉദ്വരയ്ക്കലിലേയ്ക്കു കൂടിയതായിട്ടും ഇരിക്കും. ഇതു സംഭവമുണ്ടെന്നു അധികമായി ഒഴുകിയതില്ല- പെട്ടിയൻ രക്തമെങ്കിലും.

മാംസധാതുഗതമസൂരികാവക്ഷണം.

൧൩. മാംസസ്ഥാനംകുറിഞ്ഞാൽപ്പോൾ ശിരപാകാവനതപചഃ
ഗാത്രശുദ്ധവൃഷാകണ്യ ജപരമതിസമനപിതാഃ

മാംസത്തിൽ നില്ക്കുന്ന മസൂരിക കഠിനമായും സ്നിഗ്ദ്ധതയോടുകൂടിയും വളരെദീപസംകൊണ്ടു പാകംവരുന്നതായും കനത്ത തെലിയോടുകൂടിയും ഇരിക്കും. ശരീരത്തിന്നു വേദനയും തണ്ണീർദ്വാരവും ചെറിയൊരു പനിയും അശ്രദ്ധമുണ്ടാകും.

മേദോഗതമസൂരികാവക്ഷണം.

൧൪. മേദോജാലണ്യലാകാരാ മുദചഃകിഞ്ചിദുന്നതാഃ
രോമരജപരപരീതാശ്ച സമുദ്ധാസ്നിഗ്ദ്ധാസ്സവേദനാഃ
൧൫. സമോഹാരതിസന്താപഃ കശ്ചിദാഭ്രോവിനിസ്തമേൽ

മേദസ്സിനെ ആശ്രയിച്ചതായ മസൂരിക പൃത്താകാരമായും മേർദ്വമുള്ളതായും അല്പം പൊങ്ങിയും ഭയങ്കരമായ ജപരത്തോടുകൂടിയും തിളിട്ടും മിനുത്തിട്ടും വേദനയോടുകൂടിയും ഇരിക്കും. ബോധക്കുറവും അശ്രദ്ധയും സന്താപവും ഉണ്ടാകും. ഇതു വലുതായ ഒരു വൃംധിയാണെങ്കിലും ചിലർ ജീവിക്കും.

അസ്ഥിമജ്ജഗതമസൂരികാവക്ഷണം.

കഷ്ടദ്രാഗാത്രസമാത്രക്ഷാ ശ്ചിപിടാഃകിഞ്ചിദുന്നതാഃ
൧൬. മജ്ജേതമാദ്രാസമോഹ വേദനാതിസംയുതാഃ
ചരിദന്തിമർദ്ധമാനീ പ്രാണനാശ്രോഹന്തേഹി.
൧൭. മേദോജാലവിവിധാനി ക്ഷാന്ത്യസ്ഥിനിസപ്തഃ

അസ്ഥിയെയും മജ്ജാവിന്ദനെയും ആശ്രയിച്ചതായ മസൂരിക ചെറുതായും ശരീരം പേറിയതായും രൂക്ഷമായതായും അല്പം പൊങ്ങിയുമിരിക്കും. അതിയായ ബോധക്കുറവും വേദനയും അശ്രദ്ധയും ഉണ്ടാകും. ഇതു മേൽവർണങ്ങളെ പിടിക്കുകയും ചൊടുന്നവയെ കൊല്ലുകയും ചെയ്യും. ഇവിടെ എല്ലകളെ വണ്ടു തുടയ്ക്കുന്നവരാ എന്നുതന്നെ.

ശുക്ലഗതമസൂരികാവക്ഷണം.

പക്ഷാഭാഷപിടകാസ്നിഗ്ദ്ധാസ്സകൃഷ്ണാശ്ചാത്യർത്ഥവേദനാഃ
൧൮. സ്തൈരീത്യാതിമുജോഹ ദാഹോഹാദസമനപിതാഃ
ശുക്ലജാലോമസുർജ്വാത്ര വക്ഷാനാനീവേന്തിഹി.
൧൯. നിർദ്വേഷംകേചലംചിഹ്നം ദശ്രുതേനതജീവിതം
ദോഷമിത്രാസ്തസപ്തൈത ദ്വേഷിദ്വാരോഷലക്ഷണൈഃ

ശുക്ലഗതമസൂരിക പശുപോലെയും മിനുത്തിട്ടും സ്തംഭമേയിട്ടും ഏറ്റവും വേദനയോടുകൂടിയുമിരിക്കും. നിശ്ചലതയും അശ്രദ്ധയും ബോധക്കുറവും ദാഹവും ഉന്മാദമുണ്ടാകും. ഈ പറയപ്പെട്ട ലക്ഷണങ്ങളിൽ ഏതെന്നും ഉണ്ടായിരുന്നാലും അതു രോഗി ജീവിക്കുകയില്ല. പിന്നെ അരോഷലക്ഷണങ്ങളുണ്ടായാലും മല പരയണമെന്നില്ലാ. ദോഷമിത്രങ്ങളായി രസാദി ധാതുഗതങ്ങളായിരിക്കുന്ന ഈ ഏഴു മസൂരികകളിൽ ശരോഷസംസ്ഥാപനത്തു അനന്തരോഷങ്ങളുടെ ലക്ഷണങ്ങളെക്കൊണ്ടു അറിഞ്ഞുകൊള്ളേണ്ടതാകുന്നു.

സാദ്ധ്യമസൂരികാവക്ഷണം.

൨൦. തപഗ്നതാദിജാലൈവ പിതജാശ്ലേഷ്മജ്ജാസ്തഥാ
ശ്ലേഷ്മപിതകൃതാശ്ചൈവ സുഖസാദ്ധ്യമസൂരികാഃ

രക്തഗതമേയിരിക്കുന്ന മസൂരികയും രക്തഗതമായിരിക്കുന്ന മസൂരികയും പിതാ

(൧൯൦) മസ്തുകാനിദാനം

നിമിത്തമായുണ്ടായ മസ്തുകയും കഫനിമിത്തമുണ്ടായ മസ്തുകയും കഫപിത്തം നിമിത്തമുണ്ടായ മസ്തുകയും സുഖസംഭ്യങ്ങളാകുന്നു.

കൃഷ്ണസാല്യമസ്തുകാലക്ഷണം.

൨൨. വാതജവാതപിത്താത്മാ ശ്ലേഷ്മവാതകൃതാശ്ചയാഃ

കൃഷ്ണസാല്യമതാസ്തസ്മാൽ യത്താഭേദോപാചരേൽ.

വാതംനിമിത്തമുണ്ടായ മസ്തുകയും വാതപിത്തം നിമിത്തമുണ്ടായ മസ്തുകയും കഫവതം നിമിത്തമുണ്ടായ മസ്തുകയും കൃഷ്ണസാല്യങ്ങളാകുന്നു. അവയെ പ്രയത്നം രോഗേന ചികിത്സിക്കണം.

അസാല്യലക്ഷണം.

൨൩. അസാല്യസ്താനിപാതേത്ഥാ സ്താസാംവക്ത്രാമിക്ഷണം

പ്രവാളനദിദശാഃകശ്ചിത് കാശിജ്ജ്വലപോപമാഃ

൨൪. ലോഹജാലസമഃകാശി ഭതസീഹലസന്നിഭാഃ

അസാഹേ ഹവിധാഹ്ണാ ജായന്തേദോഷഭേദതഃ

സന്നിപാതം നിമിത്തമുണ്ടായ മസ്തുകകൾ അസാല്യങ്ങളാകുന്നു. അവയുടെ ലക്ഷണത്തെ പറയുന്നു. ചിലമസ്തുകകൾ പ.വിഷംവേദേയിരിക്കും ചിലതു ഞാവൽപഴംപോലെയിരിക്കും. ചിലതു ഇരിമ്പിനുകൾപോലെയിരിക്കും. ചിലതു തലേലവലംപോലെയിരിക്കും. ഉള്ളകൾ രക്തംവേദേയിൽ മസ്തുകകൾ പല വിധത്തോടുകൂടി ഉണ്ടാകുന്നു.

൨൫. കാസാഹിഷ്ണുപ്രോഹശ്ച ജപസ്തീരസ്തഭാതഃ

പ്രോഹശ്ചാരത് രമുർഹാ രുണ്ണാഭാഹോരപിമുണ്ണതാ.

൨൬. മുഖേനരസരേഭിരും രഥാശ്വാണേന ചക്ഷുഷാ

കണ്ഠമുർഘരകഃകൃതാ ശാപസത്യസമ്പ്രവേദനം

൨൭. മസ്തുകാഭിഭൂതസ്യ യസ്യൈതാനിഭിഷഗ്ഗവൈഃ

ലക്ഷണാനിചര്യന്തേ നപ്രാജന്തേഽപി.

൨൮. മസ്തുകാഭിഭൂതോഽഥാ ഭൂശംബ്രണേനനിശ്ചയേ

ന ഭൂശംബ്രണപ്രണേൻ രൂക്ഷാത്ത്വാലുഭൂഷിതഃ

൨൯. മസ്തുകാന്തേശോദ്ധസ്സഗ്രാത് ഉല്പ്ലവേണ ബന്ധകേ

രഥാസേഹലകേവാഹി ഭൂഷ്കിത്യാസ്തഭാതഃ

മുഖം ഇതിൽ രസരേഖയും കിരണമായ ജപം അധികമായി വേപനം അശ്വാജ്വലം അസ്തീഭൂതം ചൂടു കണ്ണുകളിൽ വായു കൂടിയതും മുക്കിയിട്ടുള്ളതും കണ്ണിൽ കൂടിയതും അസാഹേയിൽ ഏറ്റവും കൂടുതൽ ഉണ്ടാകുകയും ഏറ്റവും വേഗം യോജിപ്പിച്ച് ശാപസത്യം ഇവ കണ്ണിൽ വരുന്നതും മസ്തുകരോഗികൾ കാണപ്പെടുന്നതും അതാണ്. അതാണ് രോഗം കണ്ടെത്തുകയും ചെയ്യേണ്ടതു്. മസ്തുകവേദം പീഡിതനായിരിക്കുന്നവൻ മുക്കുകയോ ഏറ്റവും ശാപസത്യം വേദനയേൽക്കുന്നവൻ അസ്തീഭൂതം കണ്ടെത്തുകയും ചെയ്യേണ്ടതു്. മസ്തുകവേദം പീഡിതനായിരിക്കുന്നവൻ മുക്കുകയോ ഏറ്റവും ശാപസത്യം വേദനയേൽക്കുന്നവൻ അസ്തീഭൂതം കണ്ടെത്തുകയും ചെയ്യേണ്ടതു്. മസ്തുകവേദം പീഡിതനായിരിക്കുന്നവൻ മുക്കുകയോ ഏറ്റവും ശാപസത്യം വേദനയേൽക്കുന്നവൻ അസ്തീഭൂതം കണ്ടെത്തുകയും ചെയ്യേണ്ടതു്.

ഇതി കേശവദേശികകൃതേ സാരചന്ദ്രികാഖ്യാനേ
മാധവനാണാഗ്രാഹണേ മസ്തുകാനിദാനം

സമാപ്തം.

—*—

ക്ഷുദ്രരോഗനിവാരണം.

—*—

അജഗല്പികാലക്ഷണം.

൧. സ്തിഗ്ദ്ധാസ്സുപണ്ണാഗ്രഥിതാ നീരുജാമുൽഗസന്നിഭാഃ
കഥവാതോത്ഥിതാഭേതയാ ബാലാനാമജഗല്പികാഃ

മന്ദഭവനമായും മന്ദാവേഗമായും ക്രൂരമായും മറ്റുമുള്ള രോഗത്തെത്തന്നെ ക്ഷുദ്ര രോഗമെന്നു പറയുന്നതു. അതിലേക്കു ഒരു പ്രമോണവേഗത്തെ ഇവിടെ ചേർക്കുന്നു. "മന്ദ ഭവനാമന്ദാവേഗാ വ്യാഗ്രയേല്പേജരജഃ യേമന്ദാന്തേല്പകുന്തേവ ക്ഷുദ്രാഗ്രഥേതേ സ്തൂതാഃ" ബാലന്മാർക്കു കഠിനവാതം നിമിത്തമായി മിനുഭിന്മതിട്ടും ശരീരത്തോടു സമമായ നിറത്തോടുകൂടിയും ഉയന്നിട്ടും വേദനയോടു കൂടാത്തയും ചെറുപയറുപോലെയും കരുക്കൾ ഉണ്ടാകും; അതിനെ അജഗല്പികാ എന്നു പറയുന്നു- പാലുണ്ണി എന്നു ഭാഷാ.

യവപ്രപ്താലക്ഷണം.

൨. യവാകരസ്തുകുറിനാ ഗ്രഥിതാമാംസസംശ്രിതാ
പിടികാകഥവാതാദ്യാം സവപ്രപ്തേതിസോച്യതേ.

വാതകഫങ്ങളാൽ മാംസശൃംഗങ്ങളാക്കി ഉത്പാദിപ്പിക്കപ്പെടുന്നവയായി യവാകൃതികളായി കാഠിന്യത്തോടുകൂടെ ചേർന്നുണ്ടാകുന്ന കരകൾക്കു യവപ്രപ്ത എന്നു പേരുകുന്നു.

അലജ്ജീലക്ഷണം.

൩. ചമ്പനാമവക്ത്രാംപിടികാ മൂന്നതാംപരിമണ്ഡലാം
അത്രാഘജ്ജീമല്പപൃഥ്വാന്താം റിദ്യുൽകഥവാതജ്ജം.

കഥവാതം നിമിത്തമായി കുന്നത്തിട്ടും മുഖാകൃടാത്തയും ഉയന്നിട്ടും പൃത്താകരമുഖം ഉള്ളിൽ അല്പമായ ചലത്തോടുകൂടിയും ഉണ്ടാകുന്ന കരുവിന്നു അലജ്ജി എന്നു പേരുകുന്നു.

വിപുതാലക്ഷണം.

൪. വിപുതാസ്ത്രാമഹാഭാരാം പക്വോദ്ഭവംസന്നിഭാം
വിപുതാമിതിതംവിദ്യാൽ പിതേന്തംശാമാം പരിമണ്ഡലാം.

പിത്തം ഹേതുവായിട്ടു വിടർന്നിരിക്കുന്ന മുഖത്തോടുകൂടി കുറിയായ ചുട്ടുപിറകൽപ നി ഇവയെ ഉണ്ടാക്കുന്നതായി പഴയ അന്തഃകായാട അതൃതിപേരേയായിരിക്കുന്ന അതൃതിയോടുകൂടി പൃത്താകരമാകുണ്ടാകുന്ന കരുവത്രേ വിപുതയെന്നതു കല്പവിവരലക്ഷണം.

൫. ഗ്രഥിതാഃപഞ്ചാവാഷഡ്വാ ദാരുണാഃകച്ഛപോചമാഃ
കഥാനിവാദ്യാംപിടികാ ഭേതയാകച്ഛപികാബുധൈഃ

കഥവാതങ്ങൾ ഹേതുവായിട്ടു ആമുഖപോഷ ഉയർച്ചയോടുകൂടിയ അരഞ്ജം ആരോഗ്യമുപകൂടാത്തതുള്ളതായാൽ ആമുഖഗുണിന്നു പച്ഛപിക എന്നു പേരുകുന്നു വന്മീകാലക്ഷണം.

൯. ഗ്രീവാംസകക്ഷാകരവാദേശോ നംസ്യഗമളമാത്രിഭിരേവേദോഘൈഃ
ഗ്രാമിസ്സുപന്ദീകവദക്രിയാണാം ജാഃക്രമേണൈലഗതഃപ്രവൃദ്ധിഃ

൭. മുഖൈവനേനൈകസ്ത്വ ന തോതവദ്ഭി
വിസദ്യവൽസദ്യത്പോ ന താഗ്രൈഃ
വന്മീകമാഹർദ്ദഃപഞ്ജോപികാരം
നിഷ്പ്രത്യ വീകംചിരജാവിശേഷാൽ.

സന്നിപാതം ഹേതുവായിട്ടു കഴുത്തിന്റെ പുറത്തോ കക്ഷങ്ങളിലോ ഉള്ളുകയ്യിലോ ഉള്ളുകാലിലോ സന്ധികളിലോ കഴുത്തിലോ പുറമ്പോലെ മുഴയുണ്ടാകും; അതു ക്രാമണ വർദ്ധിച്ചു അനേകം മുഖങ്ങളോടുകൂടുന്നവോടും കൗതിനോവോടുംവേദനയോടും ചുട്ടുനിറം

(൧൯.൨) കച്ചേരോഗാനിഭാനം

ലോകകൃഷിയും അഗ്രം ഉയന്നും വ്യാപിക്കുന്നു. വൈദ്യന്മാർ ഇതിനെ വന്ദിക്കുമെന്നു പറയുന്ന അധികരിവസംകഴിഞ്ഞാൽ ഇതിനു ചികിത്സഫലിക്കുന്നതല്ല.

ഇന്ദ്രവിജാലക്ഷണം

൨. പത്മകണ്ഠികാമന്ദ്രേ പടികാഭിസ്സമാചിതാം
ഇന്ദ്രവിജാലതാവിദ്യാൽ വാതപിത്തോത്ഥിതാഭിഷക്.

വാതപിത്തങ്ങളാൽ ഉത്പാദിപ്പിക്കപ്പെട്ടതായും പത്മകണ്ഠികപോലെ അടി മുരളിയും മുകൾ പരന്നിരിക്കുന്ന കരകളാൽ വ്യാപിക്കപ്പെട്ടതായുമിരിക്കുന്നതിന്നു ഇന്ദ്രവിജാല എന്ന പേരുകുന്നു.

ഗർഭഭിക്ഷാലക്ഷണം

൩. മണ്ഡലംവൃത്തമുത്സന്നം സരക്തംപടികാചിതം
രജാകർശ്വഗർഭഭിക്ഷാം താവിദ്യാദാതപിത്തജാം.

വാതപിത്തങ്ങളാൽ ഉത്പാദിപ്പിക്കപ്പെട്ടതായി മണ്ഡലംകരമായിപറന്നു ഉയന്നു ചുവന്ന കരകളെക്കണ്ടു പ്രാപിച്ച വേദനയോടുകൂടിയിരിക്കുന്ന കുടവത്രെ ഗർഭഭിക്ഷാകുന്നതു. പാഷാണശർദ്ദലക്ഷണം.

൪. വാതശ്ലേഷ്മസമുദ്ഭൂത ശൃംഗമുർവ്വരസസ്വിജഃ
സ്ഥിരോമന്ദരജഃസ്ഥിശ്ലോ ഭേദയഃപാഷാണഗർഭഭിക്ഷാം

വാതശ്ലേഷ്മങ്ങളാൽ ഉത്പാദിപ്പിക്കപ്പെട്ടതായി മനുസസ്ഥിയിലുണ്ടായി സ്ഥിരമായി അൽപമായ വേദനയോടും മനുഷ്യാടംകൂടിയിരിക്കുന്ന നീരു പാഷാണശർദ്ദഭേദംകുന്നു. പനസികാലക്ഷണം.

൫. കണ്ഠസ്യാഭ്യാതരജോതാം പടികാമുഗ്രവേദനാം
സ്ഥിരാംപനസികാംതാതു വിദ്യാദന്തഃപ്രാപാകിനീം

ചെവിയുടെ അകത്തുണ്ടായി വളരെ വേദനയോടും ഉള്ളിൽ പഴുപ്പോടുംകൂടി സ്ഥിരമായിരിക്കുന്ന കരവിന്നു പനസിക എന്ന പേരുകുന്നു. ഇതു ചെവിയുടെ പുറത്തുമുണ്ടാകുമെന്നു ചിലർ പറയുന്നു.

ജാലഗർദ്ദലക്ഷണം

൬. വിസപ്പ്താൽസപ്പ്തിയ ശ്ലോമസ്തന്നരപാകവാൻ
ദാഹജ്വരകരഃപിത്താൽ സുജ്ഞേയോജാലഗർദ്ദഭിക്ഷാം

പിത്തപ്രധാനമായും തണുപ്പായും അല്പമായ പഴുപ്പോടുകൂടിയും ദാഹത്തെയും ജ്വരത്തെയും ഉണ്ടാക്കുന്നതായും വിസർപ്പംപോലെ വ്യപിക്കുന്നതായുമിരിക്കുന്ന നീരിനു ജാലഗർദ്ദമെന്നു പേരുകുന്നു.

ഇരിവെല്ലികാലക്ഷണം.

൭. പടികാമുത്തമാംഗസമാം വൃത്താമുഗ്രതജ്ജ്വരാം
സവാത്മികാംസവലിംഗാം ജാനീയാദിരിവെല്ലികാം

വാതപിത്തകഫങ്ങളാൽ ഉത്പാദിപ്പിക്കപ്പെട്ടതായി വൃത്തമായി വളരെ വേദനയോടും ജ്വരത്തോടും വാതപിത്തകഫങ്ങളുടെ ലക്ഷണങ്ങളോടുകൂടിയതായി തലയിൽ ഉണ്ടാകുന്ന കുടവത്രെ ഇരിവെല്ലികയെന്നതു്.

കുക്ഷിവാലക്ഷണം.

൮. ബാഹുവാർശാസകക്ഷേപ്പി കൃഷ്ണസഫോടാംസവേദനാം
പിത്തപ്രകോപസംഭൂതാം കുക്ഷാമിത്യാദിനിർദ്ദിശേൽ.

കൃഷ്ണലോ പാർശ്വങ്ങളിലോ മുലയിലോ കുക്ഷത്തോ കരന്ത പൊള്ളലുകളോടും വേദനയോടുംകൂടി പിത്തകോപംനിമിത്തമുണ്ടാകുന്ന കുടകൾ കുക്ഷ എന്നുപേർ.

ക്ഷുദ്രഭാഗനിർദ്ദേശം (ചർച്ച)

ഗസ്യമാലാപക്ഷണം.

൧൪. ഏകാമേതാദൃശീംദൃഷ്ട്വാപിടകാസ്ഫോടാസന്നിഭം
തപഗ്നതാംപിത്തകോപേന ഗസ്യമാലാപ്രചക്ഷതെ.

പിത്തകോപം മേഘവായിട്ട് മേൽപറഞ്ഞപ്പട്ട കരകളിൽ ഒരു കര വളരെ വലുതായിട്ടും സ്ഫോടനശബ്ദമായിട്ടും ഓടിയെന്നുപോകാം. അതിന്നു ഗസ്യമാലാ എന്ന പര്യായം അഗ്നിഃരാഹണീയക്ഷണം.

൧൩. കക്ഷഭാഃഗച്ഛയസ്ഫോടാ ജാതന്തേമാസദാഹനാഃ
അന്തർപ്രാഹ്വജപരകരാ ദീപ്തപാവകസന്നിഭാഃ

൧൨. സ്ഫുഹാദാദാദാദാദാദാ പക്ഷാദാപാപ്ലന്തിമാനവം
താമഗ്നിരോമിണീംവിദ്യാ സോല്പ്രാസേവ്ദോഷജാം-

ദോഷം - പിത്തരക്തപ്രധാനങ്ങളായി കേംപിച്ചിട്ട് അന്തർപ്രാഹ്വത്തോടും ജപം തോടുംകൂടി ജ്വലിച്ചിരിക്കുന്ന അഗ്നിപോലെയുള്ള പൂക്കളുടെ മാംസരേത ഭേദിച്ചു കഷ്ടഭാഗങ്ങളിൽ ഉത്ഭവിച്ചിരിക്കുന്നു. അതു ഏഴുദിവസംകൊണ്ടോ പത്തുദിവസംകൊണ്ടോ പതിനാലുദിവസംകൊണ്ടോ പ്രാണമാനിയെച്ചെയ്യും. അതത്രേ അസംഭവ്യമായ അഗ്നിരോമിണീയാകുന്നത്. ഇതിന്നു രക്തപ്രധാനതാമയങ്ങളെന്നു പറഞ്ഞതിലേക്കു ഒരു പ്രമേണവചനത്തെ ഇവിടെ ചേർക്കുന്നു. 'പിത്തരക്തരക്തോടോടോടോ പ്രദീപ്താഗ്നരസന്നിഭാൻ കക്ഷഭാഗേഷുകപന്തി കീപ്രദാഹരജ്ജപരാർ മാംസവദാരണാൻസ്ഫോടൻ യേഹന്മൂരന്പക്തമാൻ പക്ഷാദാദാദാദാദാദാ സംജ്ഞയാവന്തി രോമിണീ.

ചിപ്ലവക്ഷണം.

൧൧. നവമാംസമധിഷ്ഠായ വായുഃപിത്തഞ്ചദോർന്നാം
കപ്തൈസാഹപാകൈവതന്ത്യാധിംചിപ്ലമാദിഭരത്.

വാതവും പിത്തവും നവമാംസങ്ങളിൽ നിന്നിട്ട് മൂടും പഴുപ്പുണ്ടാക്കും- അതിനെ ചിപ്ലമെന്നു പറയുന്നു.

കുനഖവക്ഷണം.

൧൦. തദ്ദേവപ്ലതന്തൈർദ്വോഽഭാഷഃ പരയ്വർകുനഖംവദേതേ.

അതുതന്നെ ഏറ്റവും അല്പങ്ങളായിരിക്കുന്ന ദോഷങ്ങളാക്കണ്ടു പരപരപ്പെട്ടുകൂടിയായ് കുനഖ (കുഴിനഖ)മാകുന്നു.

അനുശയിലക്ഷണം.

ഗംഭീരാമലസന്ദോഭം സദാസ്താമ്യപരിസ്ഥിതിാം

൯. പാദസ്യാനുശയീതാനുവിദ്യാദനഃപ്രപാകിവിം

ഉള്ളിൽ പഴുപ്പോടും അല്പമായ നീരോടുംചേർത്തിന്റെ ഓർത്തുപോലേയിരിക്കുന്നവർണ്ണത്തോടുകൂടി കലിന്മേൽ ഉണ്ടാകുന്ന കുമ്പു അനുശയിയാകുന്നു.

വിദാരികാലക്ഷണം

വിദാരികദാദപ്രത്താം കക്ഷാവാങ്ക്ഷണസന്ധിഞ്ച

൮. വിദാരികേതീതാവിദ്യാൽ സർജ്ജാസർവ്വലക്ഷണാം

വാതപിത്തകഫങ്ങളുടെ കോപംമേഘവായിട്ട് മുതക്കിൻകിഴങ്ങുപോലെ പൂർത്താകുമായി കഷ്ണത്തിലോ ഒടിയിടലാ സർവ്വലക്ഷണങ്ങളാകൂട്ടി ഉണ്ടാകുന്ന കുമ്പത്രേ വിദാരികയാകുന്നത്.

ശക്താർബുദലക്ഷണം.

പ്രാപ്തമാംസസിരാസ്സായുഃ ശ്ലേഷ്മാമേഘസ്തമാനിഭഃ

൭. ഗ്രന്ഥികരേത്യനുഭവീണോ മധുസപ്തീവ്സാനഭഃ

(ഫൻഡ്) ക്ഷുദ്രശുശ്രൂഷാസംഗ്രഹം

സുവത്സാസാധനീല സുതൃപുലംഗതഃപുനഃ

൨൩. മാംസംസംഭോഷ്യഗ്രമിതാം ശർക്കരാംജനയേത്തതഃ

ഒറ്റസിക്തിനമത്യർത്ഥം വാനാവസ്ഥൈതസ്സിമാഃ

൨൪. സുവത്തിരക്തംസഹസ്രം തവിദ്വാച്ഛർക്കരാംബുദം

കഫവും മേദസ്സും വായുവും മാംസത്തെയും തൈരുകളേയും നവീകിയേയും ആശ്രയിച്ചിട്ട് മുമ്പെയെളുക്കുന്നു. അതു പെട്ടെങ്കിലും അതിർന്നിന്നു തേൻ, നെയ്യു, വസ, ഇവയെ പ്പോലെയുള്ള ചിലം സ്രവിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. പിന്നെ അവിടെ വാതംകേറിച്ചു മാംസത്തെ വരട്ടിക്കളഞ്ഞു ചാർക്കല്ലുപോലെ കുറിനമായിരിക്കുന്ന ശർക്കരയെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. അനന്തരം സിരകളെ ആശ്രയിച്ചു ഒറ്റസ്ഥമായും ഏറ്റവും അലഞ്ഞും നാനാവസ്ഥയേമിരിക്കുന്ന രക്തം അതിർന്നിന്നു കൂടക്കൂടെ സ്രവിക്കുന്നു. അതിന്നു ശർക്കരാംബുദമെന്നു പേരുകുന്നു.

പാദദാർഢ്യം.

പരിക്രമണശീലസ്യ വായുരത്യർത്ഥരൂക്ഷതോഃ

൨൫. പാദയോഃകുതതേദാർഢ്യം പാദദാർഢ്യംതമാദിശേൽ.

എല്ലായ്പ്പോഴും സഞ്ചരിക്കു ശീലമായുള്ളവന്റെ പാദവർഷങ്ങൾക്കു ശുശ്രൂഷ ഭവിക്കുകയും വായു കേറിച്ചു അടിയെപ്പിടിക്കും. തന്നിമിത്തം നേരവുണ്ടാകും അതിന്നു പാദദാർഢ്യം എന്നു പേര്.

കുദാർഢ്യം.

ശർക്കരാംബുദമിതേപാദൈ ക്ഷതേപാകണ്ടകാദിഭിഃ

൨൬. ഗ്രന്ഥിഭിഃകാവവദുസ്സന്നാ ജായതേകദംഭറിതൽ

കാലുകൾ ചാർക്കല്ലുകാണ്ടിട്ടു തകന്നുപോകുകയോ മുളള മുതലായവകാണ്ടിട്ടു മുറിക്കുകയോ ചെയ്താൽ ലതകളുപോലെ മുമ്പുണ്ടാകും; അതത്ര കുദാർഢ്യംകുന്നതു. മുളയെന്നു ഭാഷ.

അലസത.

ക്ലിന്നാംഗാശ്ചതന്ത്രപാദൈ കണ്യദാർഢ്യം ജാനപിതൈ

൨൭. ദുഷ്കർമ്മസംസ്കാരാ ദാസംതംവിഭാവയേൽ

ഒഴിച്ചു ഓടി നിറഞ്ഞിരിക്കുന്ന സാധനങ്ങളേയും ചെടിമുതലായവയേയും തൊടുകയോ ചവുടുകയോ ചെയ്താൽ വിരലുകളുടെ ഇടകൾ ചൊരിച്ചിപ്പോട്ടോ ചൂടോടോ വേളനയോടും കൂടിപ്പഴക്കം അതിനെ അലസമെന്നു പറയുന്നു; വളർക്കിയെന്നു ഭാഷ.

ഇന്ദ്രപുഷ്പം.

രോമകൃപാശാലംപിത്തം വാതേനസഹമുർച്ഛിതം

൨൮. പ്രപ്രാപയതിരോമാണി തരഃശ്ശാഖാമാസരോണിതഃ

അണുലിരോമകൃപാശാലം തതോന്യോഷാമസംഭവഃ

൨൯. തദിന്ദ്രപുഷ്പാപ്രാപിത്വാ തദ്യേന്ദ്രതിലവിഭാഗ്യതേ

പിത്തം വാതത്തോടുകൂടി കേറിച്ചു രോമകൃപങ്ങളിൽ ചെല്ലുകനിമിത്തം രോമങ്ങൾ കെഴിഞ്ഞുപോകുന്നു. അനന്തരം കഫരക്തത്തോടുകൂടി രോമകൃപയുടെ അടയ്ക്കുന്നു. അതു മേന്മയായിട്ടു വേദരോമങ്ങൾ വരുന്നുമില്ല അതിനെ ഇന്ദ്രപുഷ്പമെന്നും കലിതപമെന്നും അർത്ഥം പറയുന്നു. ക്ഷണിമെന്നു ഭാഷ.

ദാരുണത.

൩൦. ദാരുണാകണ്യശാശ്വകുലം കേശഭൂമിപ്രപാദ്യതേ

കഫമാതതകോപന വിദ്വാദാരുണാകണ്യതം

കഫവർഷങ്ങളുടെ കേപം മേന്മയായിട്ടു തല, കുറിനമായിട്ടും ചൊരിച്ചിലോടുകൂടിയും ഉയർന്നിട്ടും ഇരിക്കും; പിളർക്കുകയോ പഴുക്കുകയോ ചെയ്യും; അതു ദാരുണമെന്നു.

കുറ്റബോധനിവാരണം (ചുരുക്കം)

അതൃപ്തികാലക്ഷണം.

൩൧. അതൃപ്തിബാധിതനായി ബഹുദൂഷിതനായിത്തീർന്നിട്ടു കമ്മസ്സുകൃമികോപനം ഇന്നും പിറ്റാദയം അതികാലം.

കമ്മസ്സുകൃമികളുടെയും കൃമിയുടേയും കോപം മോളവയ്ക്കു തലയിൽ വളരെ മുഖമുഖം വളരെ പഴുപ്പോടുകൂടിയ ഗുണങ്ങൾ ഉണ്ടാകും. അതു അതൃപ്തികാലക്ഷണം?

പരിതലക്ഷണം.

൩൨. ക്രോധരോകശ്രവകൃത ശ്ലീശോഷാശിതോത്തപിതത്താപകാശാൻപമതി പരിതംഭനേന ജായതേ.

കോപം കൊണ്ടോ ദുഃഖം കൊണ്ടോ ശ്രമം കൊണ്ടോ ഉണ്ടായ ശരീരത്തിലെ ചൂടപിടിത്തത്തോടുകൂടി തലയിൽ ചൊന്നു തലമുടിയിലെ പഴുപ്പിടുന്നു. അതത്രെ പരിതലക്ഷണം.

യുവാനപിടികാലക്ഷണം.

൩൩. രോമമലിനങ്ങളെകുപ്യന്ത്യേ കഥമദാതതരതജ്ഞാ യുവാനപിടികായുതാം വിശേഷേണ യാമുലുപുഷികാഃ

കമ്മസ്സു വാതവും രക്തവുമായി കോപിക്കുമേതുവായിട്ടു യൗവ്വനമുള്ള പുരുഷന്റെ മുഖത്തിൽ ഇലവിൻമുളളപോലെ കറുപ്പും ഉണ്ടാകുന്നു അതിനെ യുവാനപിടികയെന്നും മുഖമുളളി എന്നും പറയുന്നു. മുഖമുളളി എന്നു ഭാഷയിൽ പറയുന്നു.

പത്മിനീ കണ്ടകലക്ഷണം.

൩൪. കണ്ടകലക്ഷണം വ്യത്യതം മണ്ഡലം ചാസ്സുകണ്ഡുരം പത്മിനീ കണ്ടകലക്ഷണൈ സ്തദാപ്തം കഥവാതജ്ഞം.

കഥവാതം നിമിത്തം താമരപ്പൂക്കളിലെ മുളളപോലെയായിരിക്കുന്ന മുളളകളാൽ പ്രാപ്തമായും പാണിട്ടും മണ്ഡലം കാണുമായിട്ടും വെട്ടത്തിട്ടും ചൊരിച്ചിലോടുകൂടിയും ഉണ്ടാകുന്നതിന്നു പത്മിനീകണ്ഠമെന്നു പേർ; താമരമുളളന്നു കേരം.

ജതുമണിചക്ഷണം.

൩൫. സമമുത്സന്നമതജ്ഞം മണ്ഡലം കഥവാതജ്ഞം സാമജ്ഞം ലക്ഷണൈ വേദേഷാം ലക്ഷണൈ ജതുമണിസുസഃ

കഥവാതം നിമിത്തം ജനിക്കുമ്പോൾ തന്നെ സമമായിട്ടും ഉയർന്നിട്ടും വേദനയോടുകൂടിയതായും മണ്ഡലമുളളിയായിട്ടും ഉണ്ടാകുന്ന ലക്ഷണത്തെ ജതുമണിയെന്നു പറയുന്നു മറ്റു എന്തെങ്കിലും.

മാഷകലക്ഷണം.

൩൬. അപേദനം സമീരണൈവ യസ്തിൻ ഗാത്രേ പ്രദശ്യതേ മാഷവൽകൃഷ്ണമുത്സന്ന മതിലാമ്പാഷകളുത്തൽ.

വാതം നിമിത്തമായി വേദനയോടുകൂടിയതായും കഠിനമായും ഉഴന്നുപോലെയും കറുത്തിട്ടും ഉയർന്നിട്ടും ദേഹത്തിന്മേൽ ഉണ്ടാകുന്നതിന്നു മാഷകലക്ഷണം പറയുന്നു.

തിലകാള കലക്ഷണം.

൩൭. കൃഷ്ണാനിതിലമാത്രാണി നീരുജാനി സമാനിത വാതപിത്തകഫോമോഷാൽ താനപിറ്റാത്തലകാളകാൻ.

വാതപിത്തങ്ങൾ കൊണ്ടു കഥത്തിന്നു ശേഷം ഭവിക്കുമേതുവായിട്ടു എളുപ്പമല്ലാത്ത പ്രമാണമായി വേദനയോടുകൂടിയതായും വസ്ത്രം കൊണ്ടു ദേഹത്തോടു സമമായി ദേഹത്തിൽ ഉണ്ടാകുന്ന കറുത്തനിറമത്രെ തിലകാളകലക്ഷണം.

സ്പഷ്ടലക്ഷണം.

൩൮. മഹദായദിവാലാലം ശ്വാപം വായദിവാസിതം നീരുജം മണ്ഡലം ഗാത്രേ സ്പഷ്ടമിത്യാദിപീയതേ.

(പ്രശ്നം) ക്ഷീരരോഗനിവാരണം.

വലുതായിട്ടോ ചെറുതായിട്ടോ കരുവാളിച്ചിട്ടോ കറുത്തിട്ടോ വേദനയോടുകൂടാതെ ദോഷത്തിൽ കാണുന്ന മണ്ഡലത്തെ സൂക്ഷ്മമാക്കുന്നു.

വ്യാഗ്രഹിക്കണം.

൩൯. ക്രോധാധ്വാനസപ്രകാശിതോ വായുഃപിത്തേനസംയുതഃ
മുഖമാഗത്യസഹസാ മണ്ഡലംവിസൃജത്യുതഃ
൪൦. നീരുജ്ജ്വലനകംശ്രാവം മുഖവ്യാഗ്രഹതമാദിശ്ശരൽ

ക്രോധംകൊണ്ടോ ആധംസംകൊണ്ടോ കപിതനയിരിക്കുന്ന വായു പിത്തത്തോടുകൂടി മുഖത്തിൽ പ്രാപിച്ചിട്ടു അവിടെ വേദനയോടുകൂടാതെയും നേർത്തരയും കരുവാളിച്ചിട്ടും ഇരിക്കുന്ന മണ്ഡലത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. അതിനെ ദുഃഖവ്യാഗ്രഹമെന്നു പറയുന്നു. കരിമുഖമെന്നും പറയും.

നീലികാലക്ഷണം.

കൃഷ്ണമേഘംഗുണാമാത്രേ മുഖേവാനീലികാംവിദുഃ

ഇതുതന്നെ കറുപ്പോടുകൂടി ദോഷത്തിങ്കലോ മുഖത്തിങ്കലോ ഉണ്ടായാൽ അതിന്നു നീലികയെന്നപേർ വ്യാഗ്രഹത്തിന്നും നീലികയ്ക്കും തമ്മിൽ കേരളമുണ്ടു വ്യാഗ്രാ കരുവാളിച്ചും(വെളുപ്പോടുകൂടിക്കുറുത്തു) നീലികാകുറുത്തും ഇരിക്കുന്നതാകുന്നു. വ്യാഗ്ര, നീലികകളെ കുറിച്ചുള്ള ഭോജവാക്യത്തെ ഇവിടെ ചേർക്കുന്നു. 'മരത്തുക്രോധഹർഷാദ്യു മൂർദ്ധാഗോമുഖമംഗ്രിതഃ പിത്തേനസമസംയുക്തഃ കരോതിവദനതപചി നിരുജ്ജ്വലനകംശ്രാവം വ്യാഗ്രഹമിതിനർഭിശേൽ' വരതാകാഷ്ടോക്രോധം, കൊണ്ടോ ഹർഷാകൊണ്ടോ മേൽപ്പേടുകയറി മുഖത്തെ ആശ്രയിച്ചു പിത്തത്തോടുകൂടി മുഖത്തിന്റെ അന്ധിയിലേക്ക് വേദനയോടുകൂടാതെ നേർത്തിരിക്കുന്ന കരുവാളിച്ചിട്ടുള്ള ഉണ്ടാക്കുന്നു; അതിനെയെന്നു വ്യാഗ്രഹമെന്നു പറയുന്നതും എന്നാൽ ഈ ഉണ്ടത്തോടുകൂടി കറുത്ത ശരീരത്തിൽ ഉണ്ടാകുന്നതിന്നു നീലികയെന്നു പറയുന്നു. ഈ ശ്ലോകംകൊണ്ടു നീലിക ദോഷത്തിങ്കലുള്ളതെ മുഖത്തിൽ വരികയില്ലെന്നു സൂക്ഷ്മമാക്കുന്നു.

പരിവർത്തികാ ലക്ഷണം.

മർദ്ദനാൽപീഡനാദാതി തന്മൈവാപ്യഭിമാതതഃ
മേഘ്രാചമയദാവായു ഭൂതേസർവ്വശരൽ
തദാവാതോപസൃഷ്ടതാൽതച്ചമംപരിവർത്തതെ
മണേരധസ്താൽകോരശ്ച ഗ്രഹമിത്രപേണാഞ്ചതെ
സതജ്ജാപാതസംഭ്രൂതാം താംവിദ്വാൽപരിവർത്തികാം
സകണ്യഃകിനാധാപി സൈഃശ്ലോഷ്മസമുതമിതാ

ലിംഗത്തെ അധികമായി മർദ്ദിക്കുമ്പോൾ വലിയീട്ടോ അധികമായിത്തീരുമുക മേന്മ വലിയീട്ടോ അതിന്നു ചതവു പററുകയെന്നവായിട്ടോ യദാതഃസമയം വ്യാഗ്രവായുക്കോപിച്ചു അതിന്റെ തൊലിയെ ആശ്രയിക്കുന്നുവോ ആ സമയം വാതസംസ്കൃത മേന്മവായിട്ടു ആ തൊലി പിറകോട്ടു മാറുന്ന പിന്നീടു അതുമണിയുടെ തരമെ മുഖപോലെ തുണ്ടുന്നു; വേദനയുമുണ്ടാകുന്നു. വാതത്താൽ ഉരുവിപ്പിക്കപ്പെട്ടതായ ആരോഗത്തിന്നു പരിവർത്തിക എന്നു പേരാണ്. അതുതന്നെ ചൊരിച്ചിലോടും കാഠിന്യത്തോടും കൂടിയിരിക്കുന്നതായാൽ കഥരതാൽ ഉരുവിപ്പിക്കപ്പെട്ടതാകുന്നു.

അരപാടികാലക്ഷണം.

അല്പീയഃചാരദാഹർഷാൽ ബലാൽഗച്ഛേൽസ്രീയനന്ദഃ
ഹസ്താഭിമാതാമഥാ ചർമ്മസ്തദാപ്തിതേബലാൽ
യസ്യാവപാദ്യതേചമം താംവിദ്വാദ്വപപാടികാം

അൽപമായ യേനീലോത്തോടുകൂടിയ സ്ത്രീയെ കന്യയെ അല്ലെങ്കിൽ അനന്തവയസ്സായ സന്തോഷത്തോടുകൂടി ബലവാനായി സംഗമചയംകയെ ലിംഗത്തെക്കൊണ്ടു മർദ്ദ

ക്ഷുദ്രഭാഗനീടാനം (൧൯൭)

കു മുതലായ പ്രവൃത്തികൾ ചെയ്കയും ബലത്തോടുകൂടെ തൊലിമറിക്കുകയും ചെയ്താൽ അവന്റെ ആ ലിംഗത്തിന്റെ തൊലിപൊട്ടം അതിന്നു അവപാടികയെന്നു വേർ.

നിരുദ്ധപ്രകാരം ലക്ഷണം.

வாதோபந்யுஷ்ணமேயுயைவ மம்ஸுஞ்ஞயதேமளிம்

മണിശ്ചർമ്മോപനയസ്ത മുതസ്ത്രോതോതനലിച

വിരുദ്ധപ്രകാശതന്മിൻ മന്ദധാരംസമേദനം

മൃതപ്രപഞ്ചത്തേജസ്സേ മണ്ണിർച്ചുപ്രിയതേനച

നിരുദ്ധപ്രകാശവിദ്യാത്സരഃജംവാതസംഭവം

[illegible]

നിതലുഗദലക്ഷണം.

പ്രേശസന്ധാരാണാദപായു. ചിഹ്നിതോഗ്രസംശ്രിതഃ

നിരണലിമഹാസ്രോത സുകൃതപരംകരോതിമ

മാർഗ്ഗസൂചനകൾക്ക് മുമ്പ് എച്ച്.എസ്.എസ്. പരീക്ഷയെത്തുന്നവർക്ക്

സന്നിതലുദാഹരണമായി തേവീദ്യത്തിനുദാതാ.

അധോവാതം മുതലായി വേദങ്ങളെ തുടങ്ങുന്നവന്റെ അപരനായും കോപിച്ച് വലിയ കടലിനെ തുത്തു ഏറ്റവും ചെറിയ ഭാരത്തോടുകൂടി യന്ത്രം കിട്ടിയതും അതു വേദമായിട്ടു അവനെ മലം വളരെ പാനിച്ചെടുത്തു. ഏറ്റവും ഭയങ്കരമായ ഈ വൃത്തിയെ നിരുദ്ധമെന്നു പറയുന്നു.

അരവിന്ദതന്നെ'കുറിച്ച്.

ശക്തീകൃതസമാധുക്കേ ധ്യാനോപാനേശിശോഭ:പത്

சுபிணைவஸ்து ப்ரதானேவ கஸ்யுதகேகமேததா

കണ്ഡയനാശിതര : ക്വിറ്റം ന് ഫോട്രോവഞ്ചുരന്തേ

ഏകീഭൂതം പ്രണമോമാം തമ്പിദ്യാദാരിപുതനം.

[illegible]

പുഷ്പണകുട്ശ.

സ്താനോത്സാദനാമീനസ്യ മലോവൃഷണസംസ്ഥിതഃ

യഥാപ്രകൃിഭൂതേസേവാദാൽ കണ്ഡം ജനയതേതദാ

(ഏക) ക്ഷുദ്രരോഗനിവാരനം

കണ്യായനാത്തതഃ ക്ഷിപ്രേ സ്ഫോടേസ്രാപശ്ചജായതേ

പ്രാഹർവ്വചന്നകച്ഛൂതം ശ്ലേഷ്മരക്തപ്രകോപജം.

മുളിപ്പുന്നസമയം രോഗത്തിലുള്ള അഴുക്കു എല്ലാം കഴുകിക്കളഞ്ഞില്ലെങ്കിൽ ആ അഴുക്കു ഇറങ്ങി പുഷ്പണത്തിൽനിന്നു രോഗിനെ നന്നാക്കും. അതു മേതുവായിട്ടു വിയില്പും ചൊരിച്ചിലുമുണ്ടാകും. ആ ചൊരിച്ചിലു മേതുവായിട്ടു പൊള്ളലുണ്ടായി പൊട്ടിയൊലിക്കും. കഫരക്തങ്ങളുടെ കോപം മേതുവായിട്ടു ജനിച്ചതായ ആ രോഗത്തെ പുഷ്പണകച്ഛൂതം എന്നു പറയുന്നു.

ശുഭദോശവിക്ഷിപ്തം

പ്രാഹരനാതിസാദ്യം നിർഗ്ഗച്ഛതിശുഭഃശാഖിഃ

തൃക്ഷുഭർബ്ബലഭേദേസ്യ ശുഭദോശനമാദിശേൽ

രോഗത്തിന്നു തൃക്കുതയും ദുർബ്ബലതയും ഉള്ളവന്റെ ശുഭം അധികമായി മൂക്കി മലത്തെ പുറപ്പെടുവിക്കുകയോ അതിസ്രവം കൊണ്ടോ പുറത്തുചൊടിപ്പോകാം. അതിനെയങ്ങനെ ശുഭദോശമെന്നു പറയുന്നതു്.

സൂക്ഷ്മദോഷാഭിക്ഷിപ്തം.

സദാരോമാഹതപശ്ചാത സ്തപശ്ചാപകീതീവ്രവേദനഃ

കണ്യായമാൻജപരകാശീച സസ്യാശ്ചസൂക്ഷ്മദോഷഃ

ദോഷത്തോടുകൂടിയ ചുറ്റും ചുറ്റും തലേപഴത്തും ദുസ്സഹമയേ വേദനയോടും ചൊരിച്ചിലോടും പാരത്തോടുകൂടിയും ഉണ്ടാകുന്ന രോഗം സൂക്ഷ്മദോഷാഭിക്ഷിപ്തം.

ഇതി കേശവദേശികകൃതേ സാരചന്ദ്രികാചുറനെ

മാധവനിവാരണചുറനെ ക്ഷുദ്രരോഗനിവാരനം.

സമാപ്തം.

ഔഷധഗതമുഖരോഗനിവാരനം.

൧. ആരോഗ്യപരിശിതക്ഷീര ദധിചന്ദ്രാതിസേവനാൽ

മുഖമദ്ധ്യേഗമാൻകഷ്ടഃ കൃദ്ധാദോഷാഃ കഫോത്തരാഃ

ആരോഗ്യപരംസം; പാലു, തൈരും, മത്സ്യം ഇവയെ അധികമായി സേവിച്ചാൽ വാതദിദോഷങ്ങൾ കഫം ഉപാസ്മാദായി ഭേദം പിച്ച് മുഖമദ്ധ്യത്തിങ്കൽ രോഗങ്ങളെ ഉണ്ടാക്കും. അവയിൽ എടുപ്പുകാരമുള്ള കാഷ്ഠരോഗങ്ങളെപ്പറയുന്നു.

വാതജമായ ഔഷധരോഗം.

൨. കർശൈവപരമൈസ്തേബ്ധാ സംപ്രാപ്താനിലവേദനേ

ഭാല്യേതേചരിചാദ്യേതേ ഓഷ്ഠോമാരുതകോപതഃ

വേദനകോപംനിമിത്തം ചുണ്ടുകൾ കഠിനങ്ങളായിട്ടും പരപരത്തിടും സ്തംഭിച്ചിട്ടും വേദനയോടുകൂടിയ നരങ്ങീട്ടും ഏറ്റവും പൊട്ടിപ്പിടിക്കും.

പിത്തജമായ ഔഷധരോഗം.

൩. ചീയതേപിടകാഭിശ്ച സതജാഭിസ്സമന്തതഃ

സദാരോമാഹതപിടകൈ പീതാഭാസൈവചിത്തതഃ

പിത്തകോപം മേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന കാഷ്ഠരോഗത്തിന്നു ചിലപ്പോൾ ചുണ്ടുകൾ വേദനയോടുകൂടിയ കഠിനങ്ങളാകാറുണ്ടു ചുറ്റും നിറഞ്ഞിരിക്കും. ചിലപ്പോൾ ചുടോടും പഴുപ്പോടും കൗക്കുളോടുകൂടിയും മഞ്ഞുപിടിച്ചിട്ടും ഇരിക്കും.

ഓഡ്യാഗതമുഖഭാഗനിദാനം (കുൻൻ)

കഥജമായ ഓഡ്യാഗതം.

ക. സവണ്ണാഭിശ്ചചീയേതേ പിടാകാഭിരവേദനൈ
ഭവതസ്തുകമാഭോഷ്ടാ പിച്ചിവൈശീതവൈശ്വര്യം.

കഥംനിമിത്തമുണ്ടാകുന്ന കഷ്ടദശഭാഗത്തിൽ ചുണ്ടുകൾ ഭേദത്തിന്നു സമനേമയ വണ്ണത്തോടുകൂടിയ കൗടുകങ്ങളെക്കൊണ്ടു നിറഞ്ഞിട്ടും വേദനയോടുകൂടിയതെയും പാദപോലെയും തണുത്തിട്ടും കുന്നത്തിട്ടുളിയിക്കും.

സന്നിപാതജമായ ഓഡ്യാഗതം.

ഉ. സകൃൽകൃഷ്ണസകൃൽപീതൈ സകൃൽശോഭതൈരമൈവച
സന്നിപാതേനവിജ്ഞയോ വന്നേകചിടകാചിതൈ

സന്നിപാതംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന കഷ്ടദശഭാഗത്തിന്നു കഷ്ടദശകൾ കൗത്തിട്ടും മനുഷ്യാചിട്ടും വെളുത്തിട്ടും അനേകകൗടുകങ്ങളെക്കൊണ്ടു നിറഞ്ഞിട്ടുളിയിക്കും.

രക്തജമായ ഓഡ്യാഗതം.

ന. ഖണ്ഡ്വരഥലവണ്ണാഭിഃ പിടകാഭിന്നിരീഡിതൈ
രക്തോപസ്പന്ദൈശ്ചധീരം സ്രവതശ്ശോണിതപ്രഭൈ.

രക്തരക്തകുറുപ്പംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന കഷ്ടദശഭാഗത്തിൽ ചുണ്ടുകൾ ഇത്തരപ്പത്തിന്റെ നിറംപോലെയായിരിക്കുന്ന നിറത്തോടുകൂടിയ കൗടുകങ്ങൾ പീഡിക്കപ്പെട്ടവരായിട്ടും രക്തവണ്ണങ്ങളായിട്ടും ഭവിക്കും. ചുണ്ടുകളിൽനിന്നു രക്തം ഒലിക്കുകയും ചെയ്യും.

മാംസജമായ ഓഡ്യാഗതം.

ഐ. ഗുരുസൂലൈശ്ചസ്പന്ദൈശ്ച മാംസചിണ്ഡവല്പഗതൈ
ജന്തവശ്ചാത്രമൂർച്ഛന്തി നാശ്വേദൈരതോമുഖാൽ.

മാംസജമായ കഷ്ടദശഭാഗത്തിന്നു ചുണ്ടുകൾ കുന്നത്തിട്ടും രീചിട്ടും മാംസചിണ്ഡം പോലെ ഉയർന്നിട്ടും ഇരിക്കും. അവിടെ കുമിൾ വർദ്ധിച്ചു വരയിൽ ഇറങ്ങി രണ്ടുകൾക്കിടയിൽക്കൂടിയും പുറപ്പെടും.

മേദസ്സോഭയമായ ഓഡ്യാഗതം.

ഖ. സപ്തിമണ്ഡപ്രതീകാശൈ മേദസഃകണ്ഡുരൈശ്ച
അച്ഛംസ്ഫംഗികസങ്കാശ മാസ്രാപഃസ്രവതോഭൃശം.

ൻ. തന്മോവ്രണോനസംഭോധമൽ ഉദൃതചഞ്ചനഗച്ഛതി.

മേദസ്സുകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന കഷ്ടദശഭാഗത്തിന്നു കഷ്ടദശകൾ ഉറഞ്ഞു നെടുമെ ഉപരിഭാഗംപോലെയും ചെറിച്ചിലോടുകൂടിയും കുന്നത്തിട്ടും ഇരിക്കും സ്ഫടികപേലേ നിർമ്മലമായിരിക്കുന്നവെള്ളം ചുണ്ടുകളിൽനിന്നു അധികമായി ഒലിക്കും. ളുണ്മ മുളയ്ക്കയും ഉദൃവായിരിക്കുകയും ചെയ്യും.

അഭിഹാതജമായ ഓഡ്യാഗതം.

ഓഡ്യാഗപശ്ചുവദീയേതേ ചന്ദ്രേതേമാഭിഹാതജ

അഭിഹാതജമായ കഷ്ടദശഭാഗത്തിന്നു ചുണ്ടുകൾ നുറങ്ങുകയും ഏറ്റവും പെട്ടെങ്കിലും ചലിയും.

ഓഡ്യാഗതമുഖഭാഗനിദാനം സമാപ്തം.

[illegible]

൩. ദത്തോത്സവവായന, ശബരിമലജായന്തേചാരൻ
ദത്തപുഷ്പകോനാമ നവഗ്രന്ഥി:കഥകേതവു:

உ. ஸ்ரீரத்தியாசயிரா உலாநாடுவந்தி.

[illegible]

൧. ശ്വേതവർണ്ണമുള്ളതും തണുത്തതും ഉള്ളതും
 ഉള്ളതും ഉള്ളതും ഉള്ളതും ഉള്ളതും ഉള്ളതും

ന. ദത്താത്മചന്തിയേഷ്ടേ ശ്ലാഘാപുഷ്പദീപ്യതേ
യസ്മിൻസംസ്കാരോദ്യാധി മഹാദാസശിരസഞ്ജിതഃ

പരിഭ്രമകുണ്ഠം.

6. ദന്തമാംസാനുശീർശനം യസ്‌മിൻ‌ഷ്ഠിവാതിചാപ്യസ്യ കപിത്താസ്യകകമഃജാപ്താധിർ‌ജ്ഞയഃപരിഭരോഹിസഃ

பல்குதிரைத் திரைப்படங்கள், நகராட்சி இலாகாவைப் பரிசீலனை
செய்து வருகிறது. இது போன்ற பிரச்சனைகளைத் தடுக்கக் கோரிய வேண்டுகோள்களை
கொண்டு வருகிறது.

ദന്തവേഷ്ടഗതമുഖരോഗനിദാനം (൨൦൧)

ഉപകൾക്ഷണം.

വ. വേഷ്ടേഷ്ടദാഹഃപകശഃ താദ്രാദന്താശ്ചലന്തി ച യന്തിൻസോപകശോനാമ പിത്തരക്തതൃതോഗദഃ ഉത്തരകളിൽ ചൂടും പഴുപ്പുമുണ്ടായി തന്നിരിക്കുന്നു പല്ലുകൾ ഇളകുന്നതിനുള്ളകൾ നെപേർ ആ രോഗം പിത്തരക്തങ്ങളിൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടതാകുന്നു.

വൈദഭ്യക്ഷണം

൯. ഹൃഷ്ടേഷ്ടദന്തമാഃസേഷ്ട സാമംഭോജായതേമാഹൻ ചലാഭവന്തിദന്താശ്ച സുവൈദഭ്യഭോഭിമാതജഃ പല്ലുകളുടെ മംസങ്ങളിൽ അധികമായി കമ്പി പല്ലുതേക്കുന്നതായാൽ അവിടെ വലുതായിരിക്കുന്ന നീരണ്ടാകാം. പല്ലുകളും ഇളകാം. മുറിവോ ചതവോ പററുകനിമിത്തമുണ്ടായ ആ രോഗത്തിന്നു വൈദഭ്യഭോമനം പേർ.

ചലിപലനലക്ഷണം.

൧൦. മാതതേനാധികോദന്തോ ജായതേതീവ്രവേദനഃ ചലിപലനസംശ്ലേഷോനസൗ ജായതേക്ഷ ചപ്രശാമൃതി. വാതനിമിത്തം അധികമായ പല്ലുണ്ടാകാം. അപ്പേർ ഏറ്റുമാനായ വേദനയുണ്ടാകും. പല്ലുമുഴുവൻ ചുറ്റുമുറയ്ക്കൽ ആ വേദന ശമിക്കും ഇതിന്നു ചലിപലനമെന്നുപേർ. കരാളലക്ഷണം

൧൧. ശ്വൈശ്വാനൈഃപ്രകരുതേ വായുർദ്വന്തസമാശ്രിതഃ കരാലാൻവികടൻദന്താൻ കരാലാനസസിലൃതി. വായു പല്ലുകളെ ആശ്രയിച്ചിട്ടു പതുക്കെപ്പതുക്കെ അവയെ നീട്ടിയുറപ്പിച്ചും (കോന്ത പല്ലുകൾ) ഉണ്ടാക്കും. അതു അസംഭവ്യമാകുന്നു. കരാലിമാംസലക്ഷണം

ഹാനപ്രപശ്ചിമേദന്ത മഹാൻരോഹാമേഹാതജഃ ലാലാസ്രാവീകഫമൃതോവിത്തേയസ്സോധിമാംസകഃ കടലിൽ താടിയെല്ലിനെ സംബന്ധിച്ചതായപല്ലിന്റെ ചുവട്ടിൽ വലുതായ നീരും വലിയ വേദനയുമുണ്ടാകാം. വെള്ളമുളിപ്പിക്കും അതു കഫത്താൽ ഉണ്ടാകപ്പെട്ടതായ അധിമാംസമാകുന്നു.

നാഡീവൃണഃ ക്ഷണം.

ദന്തമുഖരോഗാനാഡുഃ പശ്ചാത്തേയായഥേമിതഃ നാഡീനിദാനത്തിൽ വാതം ചേരുന്നതായും പിത്തം ചേരുന്നതായും കഫം ചേരുന്നതായും സന്നിപാതം ചേരുന്നതായും ആഗതികൾ ചേരുന്നതായും അതുപ്രകാരത്തിൽ നാഡീ വൃണും ഉണ്ടാകുമെന്നു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. അവ അതു ദന്തമുഖത്തിങ്കലും ഉണ്ടെന്നറിഞ്ഞുകൊള്ളണം.

ദന്തവേഷ്ടഗതമുഖരോഗനിദാനം. സമാപ്തം.

ദന്തഗതമുഖരോഗനിദാനം.

—:0:—

ദാഹന ലക്ഷണം.

ദീപ്തമാണേഷ്ടപിപരജായസ്യദന്തേഷ്ടജായതേ ദാഹനാനാമസവ്യാധി സ്സദാഗതിനിമിത്തജഃ വാതനിമിത്തം പല്ലുകൾ പിളക്കപ്പെടുന്നുവോ എന്നു തോന്നുവണ്ണം വേദനയുണ്ടാകും ആ ദാഹനമാകുന്നു.

(൨൦൨) ദന്തഗതമുഖരോഗനിവാരണം

കൃമിദന്തലക്ഷണം.

കൃമിദന്തശ്ചൈവസ്രാവി സസംരംഭോമഹാതമഃ

അനിമിത്തമജോധാതാൻ വിജ്ഞേയഃകൃമിദന്തകഃ

കൃമിദന്തത്തിന്റെ ലക്ഷണം പല്ലുകൾക്കു കരഞ്ഞതായ മിദവും ഇളക്കവുമുണ്ടാക ദന്തമുഖങ്ങളിൽനിന്നു നീക്കംചെയ്തുകൊണ്ടു വലിയ വേനെയുമുണ്ടാക മോതുക്രൂരതതന്നെ വേദന ശമിക്കു ഇവയൊക്കെയുണ്ടാകുന്ന ദുഷ്കരതകളെക്കൂടെ കൃമികളാകുന്നു പല്ലുകൾക്കു മിദമുണ്ടായുണ്ടാകുന്നതു കൃമിദന്തം വാതജമകേനു.

ഭ്രൂവദന്തലക്ഷണം.

വക്ത്രംവക്ത്രംവേദ്രസ്യ ദന്തദംഗശ്ചജായതേ

കഥവാതകൃതോഽധി സ്തഭ്രജനകസംജ്ഞിതഃ

കഥവാതങ്ങളിൽ ഉത്ഭവിപ്പിക്കപ്പെട്ടതായഭ്രജനകമെന്ന ദന്തദംഗത്തിങ്കൽമുഖം കോടുകയും പല്ലു ചൊട്ടുകയും ചെയ്യും.

ദന്താർഷലക്ഷണം.

ശീതത്രക്ഷപ്രധാതാമു സ്തർശാനാമസമാദാപിജഃ

പിത്തമാതകോപോന ദന്താർഷസ്സനാമതഃ

പല്ലുകൾക്കു ശൈത്യവും ത്രാസതയുമുള്ള സ്വരേണവും കുറവും അമൃതസവും തട്ടുവാൻ വലിയതെ ഭവിക്കുന്നതിന്നു ദന്താർഷമെന്ന പേർ ഇതു രോഗം വരപിത്തങ്ങളുടെ കോപം മോതുവാതിട്ടത്രെ ഉണ്ടാകുന്നതു്.

ദന്തവിദ്വിലക്ഷണം.

ദന്തമാസൈർബന്ധാശ്ചൈർബ്യാഹ്യാന്തസ്ത്വപഥഗ്ഗ്വരഃ

സദാമതകൃത്യവേദിനഃ പൂജാസ്തദന്തവിദ്വിലഃ

ദന്തമാസങ്ങളിൽ അധികമായ അഴുക്കു പറ്റുകനിമിത്തം പുറത്തുകത്താച്ചുടേടും വേദനയോടുകൂടി കനത്തതാഴ്മ നിമുണ്ടാകുന്ന പെട്ടിയൽ പഴുപ്പും രക്തവുമെങ്കിലും അതു ദന്തവിദ്വിലയെന്നു്.

ദന്തശക്താലക്ഷണം

മദ്ധ്യദന്തഗോമുഖസ്തു പിത്തമാതകശോഷിതഃ

ശക്താലകരസ്തർശാ സാജ്ഞേയാദന്തശക്താ.

പല്ലുതേക്കുതീക്കയാൽ പല്ലുകളിൽ ചേർന്നിരിക്കുന്ന മദ്ധ്യ വാതപിത്തങ്ങളിൽ ഉണ്ടാകപ്പെട്ടതായീടും ചർമ്മക്കല്ലെന്തപല തൊട്ടിൽ പരുപരുപ്പോടുകൂടിയുമിരിക്കും. പല്ലുകളുടെ ഇളക്കുതാ ദൃഢതാ മുതലായ ഗുണങ്ങളെ ഹരിക്കുന്നതായേതു രോഗത്തിന്നു ദന്തശക്തയെന്നുപേർ.

കപാവിമാലക്ഷണം

കപാലേഘി വിദാഭീത്യർസു ദന്താനുസൈവശക്താ

കപാവികേതിവിജ്ഞേയയാ സദാദന്താനിനാശിനീ

മേല്പറഞ്ഞ ശക്തയെന്ന രോഗം കട്ട കളുപ്പോലെയ പല്ലുകളെ അല്ലാപ്പായിട്ടു പിളന്നു കളയും അതു നിമിത്തം പല്ലുകൾക്കു നാശമുണ്ടാകും അതിന്നു കപാലികയെന്നുപേർ.

ശ്രോവദന്തലക്ഷണം.

അസ്യങ്മിശ്രേണവിത്തനദിശ്ചാനന്തസ്തപരോഷിതഃ

ശ്രോവതാം നീപതാംവാപി ഗതസ്തശ്രോവദന്തകഃ

പിത്തരക്തങ്ങളിൽ അശേഷം ഒഴിക്കപ്പെട്ടതായ പല്ലു കടുവളിച്ചോ നീലിച്ചോ ഇരിക്കും അതിന്നു ശ്രോവദന്തമെന്നുപേർ.

ദന്തഗതമുഖരോഗനിവാരണം സമാപ്തം.

ജിഹ്വാഗതമുഖരോഗനിദാനം.

—*—

വാതജമായജിഹ്വാരോഗം.

ജിഹ്വാനിലേനസ്ഫുടിതപ്രസുപ്താ

ഭവേച്ചശാകശുഭനപ്രകാശാ

വാതാഘോരവായിട്ടു നാഷപാദീടും തരിച്ചിടും തേക്കിലപാചെയ പരപരത്തിട്ടും ഇരിക്കും.

പിത്തജമായ ജിഹ്വാരോഗം.

പിത്തേനദമ്യത്വപമീ യതേച

ദീപ്തൈസ്സരൈകതരപിക്ഷണൈകൈശ്ച

പിത്തകോപാ ഘോരവായിട്ടു നോവു കപിച്ചും രക്തവസ്സങ്ങളായി ദീപ്തങ്ങളായിരിക്കുന്ന മുളുക്കളെക്കൊണ്ടു നിറഞ്ഞുമിരിക്കും-

കഫജമായ ജിഹ്വാരോഗം.

കഫേനഗുപ്തീബാഹുലചിതാച

മാംസോച്ഛ്രവൈശ്ശാലമലിക്ഷകാഭൈഃ

കഫകോപാ ഘോരവായിട്ടു നാഷ കൗത്തിട്ടും വെളുത്തിട്ടും ഇലവിൻമുളുക്കൾക്കൊക്കെയും ഇരിക്കുന്ന മംസംകരങ്ങളെക്കൊണ്ടു നിറഞ്ഞിട്ടുമിരിക്കും.

അലാസലക്ഷണം.

ജിഹ്വാതലേയശ്ശാലമുപ്രാശ

സ്തോലാസസംജന്തഃ കഫാകൃതമൃത്തിഃ

ജിഹ്വാന്തസ്തംഭരതിപ്രാശോ

മുഖേചജിഹ്വാഭാരമേതിവാകഃ.

കഫരക്തങ്ങൾ ഘോരവായിട്ടു നാവിന്മേൽ ഭയങ്കരമായ നീരുണ്ടാകും. അതു വർദ്ധിച്ചാൽ നാവിനെ സ്തംഭിപ്പിക്കും. നേക്കിന്റെ അടിയിൽ വളരെപ്പഴുപ്പുണ്ടാകും. ജിഹ്വാസ്തംഭത്തിന്നു കാരണം വായുവും, പഴുപ്പിന്നു കാരണം പിത്തമുലകയുമാകയാൽ ഇതു ത്രിദോഷജമാകുന്നു അസാദ്ധ്യമായും വരും.

ഉപജിഹ്വാലക്ഷണം.

ജിഹ്വാഗുത്രപശ്ശാലമുർദ്ധിജിഹ്വാ

മുനമുജാതകുടാരകൃതമൂലഃ

ലാലാകരഃകണ്ഡുതസ്തശോദ്ധ

സ്താതു പജ്ജഹ്വാപരിതാഭിന്ദ്രഭീഃ

കഫരക്തങ്ങൾ ഘോരവായിട്ടു നേവിന്റെ അധോഭാഗത്തു നാവിന്റെ അഗ്രംപേഴ്ലെ വീക്കുകയും നീക്കലിക്കയും ചെയറിയും ചൂടുമുണ്ടായിരിക്കുകയുംചെയ്യും - അതിനെ വെച്ചുപോർ ഉപജിഹ്വയെന്നു പറയുന്നു.

ജിഹ്വാഗതരോഗനിദാനം സമാപ്തം.

—*—

താലുഗതമുഖ രോഗനിദാനം.

—*—

കണ്ഠശുണ്ഠീലക്ഷണം.

പ. ശ്ലേഷ്മാസ്യഗ്ദ്വാതാലമുഖേപ്രവൃദ്ധോ ദീർഘശ്വാശോദ്ധ്വാതാലമുഖേപ്രവൃദ്ധോ

**തുണ്ണികാസശ്വാസകൃത്ത്വം വദതി
വ്യാധിബൈദ്യഃ കണ്ണശ്ശീതിനാമ്നാ.**

കഥരക്തങ്ങൾ നിമിത്തം അണ്ണാക്കിൽ കറുപ്പുനിറഞ്ഞു തോൽക്കുത്തിപ്പോലെയും വലുതായിട്ടാ ദീർഘമായിട്ടും നീരുണ്ടാകും അണ്ണിർദ്ദാഹം മുദ ശ്വാസം ഇവയുണ്ടാകും. അതിനെ വൈദ്യന്മാർ കണ്ണശ്ശി എന്നു പറയുന്നു.

തുണ്ഡിഃകീലക്ഷണം.

**൨. രോമശ്ശ്വസ്തോദോഹപ്രധാകീ
പ്രാഗ്ഗതാത്യാതുണ്ഡിഃകീലതാതു**

കഥരക്തങ്ങൾനിമിത്തം അണ്ണാക്കിൽ കട്ടേ പരുത്തിക്കുരുപ്പോലെ നീരുണ്ടാകും. വേദേ, കത്തിനോവു, ചൂടു, പഴുപ്പു ഇവയുണ്ടാകും- അതിന്നു തുണ്ഡികേരിയെന്നു പേർ. അഗ്രശ്വലക്ഷണം.

**മന്ദഗ്ലോമോലാഹിതോ രോണിതോമോ
ശ്വേതോവ്യൂഷസ്സുജപരസ്തീപ്രതപശ്ച.**

രക്തംനിമിത്തം അണ്ണാക്കിൽ ചുവന്ന നിറത്തോടുകൂടി മന്ദമായ നീരുണ്ടാകും. ജപരസ്യം കഠിനമായ വേദനയും ഭവിക്കും. അതിന്നു അഗ്രജമെന്നു പേർ.

കുച്ഛപലക്ഷണം.

**൩. കൃമോന്നതോരോണാശിശ്ശിശ്ശിശ്ശി
രോണാശ്വേതമഃകുച്ഛപശ്ശ്വേണാതു**

കഥാ മേതുവായിട്ടു അണ്ണാക്കിന്റെ മദ്ധ്യത്തിൽ അല്പമായ വേദനയോടുകൂടി ആമപോലെ ഉയന്നതായ വീക്കമുണ്ടാകും. വളരെക്കുറവായാകുന്നു അതു വർദ്ധിച്ചുവരും. അതിന്നു കുരപമെന്നു പേർ.

അർബുദലക്ഷണം.

പത്മാകാരതാമുലേ്യതുരോമം വിദ്യാദക്താദർബുദംപ്രോക്തവിശം.

രക്തംനിമിത്തം അണ്ണാക്കിന്റെ മദ്ധ്യത്തിൽ താമരക്കൊട്ടുപോലെ നീരുണ്ടാകും. അതിന്നു അർബുദമെന്നു പേർ. അതിന്റെ ലക്ഷണം മുൻപു പറഞ്ഞപ്രകാരം രക്താർബുദത്തിന്റെ ലക്ഷണംപോലെ ആകുന്നു.

മാംസസംഹാതലക്ഷണം.

**൪. ദുഷ്പാമാംസംനീരുജ്ജ്വലതാമുലേ്യ
കഥാൽപ്രോക്തമാംസസംഹാതഹൃഷഃ**

കഥാ മേതുവായിട്ടു അണ്ണാക്കിന്റെ മദ്ധ്യത്തിൽ വേദനയോടുകൂടാതെ ദുഷിച്ചതായ മാംസം ഉണ്ടാകും. അതാകുന്നു മാംസസംഹാതം.

താമുപുഷ്പലക്ഷണം.

**അരക്സമാനീകോലമാതുഃകഥാത്യാൽ
മേദോയുക്താൻപുഷ്പസുരൂപഭേദോ**

കഥാമേദസ്സുകൾ മേതുവായിട്ടു അണ്ണാക്കിൽ ലതക്കുരുപ്പോലെയും വേദനകൂടാതെ കൂടും ഉറച്ചിട്ടും നീരുണ്ടാകും, അതിന്നു താമുപുഷ്പമെന്നു പേർ-

താമുരോഷ്ണലക്ഷണം.

**൫. രോഷോത്സാഹംചീത്സുതേചാതിതാമു
ശ്വാസശ്വാഗ്രസ്താമുരോഷോനീലാമു.**

വാതപിത്തങ്ങൾ മേതുവായിട്ടു അണ്ണാക്കു ഉണർത്തു നുരുങ്ങുന്നു എന്നുംതോന്നും. ഉഷ്ണമായ ശ്വാസവുമുണ്ടാകും. അതാകുന്നു താമുരോഷം.

കണ്ഠതമുഖരോഗനിദാനം (൨൦൫)

താലുപാകലക്ഷണം.

പിത്തകുശ്ശാൽപാകമത്യത്ഥമോരം

താലുന്ദ്രേവതാലുപാകംവദന്തി.

പിത്താനിമിത്തം അണ്ണാക്കിൽ ഏറ്റവും ഭയങ്കരമായ പഴുപ്പുണ്ടാകും. അതിന്റെ രല്ലുപാകമെന്നും പറയുന്നു.

താലുഗതമുഖരോഗനിദാനം സമാപ്തം.

കണ്ഠതമുഖരോഗനിദാനം.

—*—

രോഗിണി.

൧. ഗളുനിലുപിത്തകഫമൗഘമൂർച്ഛതൈ
പ്രകൃഷ്ടമാംസഞ്ചയമൈവശോണിതം
ഗളോപസംഭോധകരൈസ്തമാംകുരൈ
ന്നിഹന്തുസുന്ദ്രാധിരയംഹിരോഹിണീ

തൈരഞ്ചയിൽ വാതപിത്തകഫങ്ങൾ കോപിച്ചു മംസത്തെയും രക്തത്തെയും മുക്കി
പിിച്ചിട്ടു കണ്ഠഭാരത്തെ അടയ്ക്കുമാറു മംസാകരങ്ങളെ ഉണ്ടാക്കും. ഈ വൃദ്ധിയെന്നു
രോഗിണി. ഇതു പ്രാണഹാനിയെപ്പെച്ചു.

വാതരോഗിണി.

൨. ജിഹ്വാസമന്താൽദശചേദനാസ്തു
മാംസാകരാഃകണ്ഠവിരോധിനോയേ
സാരോഹിണീവാതകൃതാപ്രദിഷ്ടാ
വാതാത്മകോപദ്രവഗാഢയുക്താ.

നാക്കിൽ എല്ലാദവും വളരെ ചേണയോടുകൂടി കണ്ഠഭാരം അടയ്ക്കുമാറു മംസാകര
ങ്ങളുണ്ടാകും; അതു വാതരോഗിണിയെന്നും. അതിന്നു മന്ത്രാസ്തംഭം മുതലായ ഉപദ്രവങ്ങളു
ണ്ടുണ്ടാകും.

പിത്തരോഗിണി.

൩. ക്ഷിപ്രാൽഗമാക്ഷിപ്രവിദാഹപാകാ
രീപ്രജപരാചിത്തനിമിത്തജാതു

പിത്തരോഗിണി പൊട്ടുന്ന നവേ വർദ്ധിക്കയും പൊട്ടുന്ന നവേ ചൂടപിടിപെട്ടു പ
ഴുക്കയും കുറിയായ ജപരത്തോടുകൂടി ഇരിക്കയും ചെയ്യും.

കഫരോഗിണി.

സ്രോതോവിരോധിന്ദ്രവലോൽഗതാപ
സ്ഥിരാംകരാന്ധകഫസംഭോസാ.

കഫംനിമിത്തമുണ്ടാകുന്ന രോഗിണി കണ്ഠത്തിങ്കലെ സ്രോതസ്സുകളെ തടക്കയും ഇള
ക്കുകൂടാതെ വർദ്ധിക്കയും ഉറപ്പുള്ള അകാരത്തോടുകൂടി ഇരിക്കുകയും ചെയ്യും.

സനിപാതരോഗിണി.

൪. ഗംഭീരപാകിന്ദ്രനിവാര്യവീർച്ചാ
ത്രിദോഷവിംശാത്രിതയോതദിതാപ

സുന്തിപാതം നിമിത്തമുണ്ടാകുന്ന രോഗിണി അഗാധമായ പഴുപ്പോടും ചികിത്സ
കൊണ്ടു തടുക്കാൻ കഴിയാത്തതായ ബലത്തോടും വാതരോഗിണി മുതലായ മൂന്നു രോഗി
ണികളുടെ ലക്ഷണങ്ങളോടുകൂടിയിരിക്കും. ഈ രോഗിണി ഉടനെ മരിപ്പിക്കുന്നതാകുന്നു.

(൨൦൩) കുഞ്ഞുഗതമൂലം ഭോഗനീടാനം

രക്തരോമിണി.

സംഘോദയൈശ്വരിതാപീത്തസമാനലിംഗാ

സാധ്യപ്രദിഷ്ഠാഭധിമാത്മികാതു.

രക്തംനിമിത്തമുണ്ടാകുന്ന രോഗിണി പൊള്ളലുകളെക്കൊണ്ടു നിറഞ്ഞും പിത്തരോഗിണിയുടെ ലക്ഷണത്തോടുകൂടിയും ഇരിക്കും, ഇതു സംഭവ്യമാകുന്നു.

കുണശാലുക.

൫. കോലാസമിമാത്രഃകഥസംഭവോയോ

ഗ്രന്ഥിഗ്ലേക്കണ്ടകുശുകഭൂതഃ

പ്രസ്ഥാനപരിഷ്കരണപ്രവർത്തനം

സംകണ്ഠശാലകമിതിബ്രഹ്മി.

കഥാ മോദിയായിട്ടു തൊണ്ടയിൽ ലതകൾപ്രമാണത്തിൽ പരപരത്തിട്ടും ഉറച്ചിട്ടും മുളളപേരവെന്തോ നെല്ലിന്റെ ഒരു പാക്കത്തോ മേടനം ജനകരായിട്ടും നീരുണ്ടാകും അതു കണ്ണാലേകമാകുന്നു. ശസ്ത്രക്രിയകൾക്കുണ്ടാവാത്ത മറയുള്ള.

അധിഷ്ഠിതം.

൩. ജിഹ്വഗ്രന്ഥപശ്ചാത്തപനം

ജിഹ്വപഥിഷ്ഠാദപിരക്തമിശ്രാൽ

ജ്ഞാനോധിജിഹ്വാപ്രഭുനോരഹ്ണ

വിവർജ്ജയേദാഗതപാകമേനം

കമ്മേഴ്സൺ മോട്ടോറായിട്ടു നാക്കിന്റെ ഉപരിഭാഗത്തു നാവിന്റെ അഗ്രംപോലെയായിട്ടുണ്ടെന്നും അതു അധിജിയാധാരകം. പഴുത്തൽ ഉപേക്ഷിക്കേണ്ടതുമാകുന്നു.

വചനലക്ഷണം.

6. വലാസപ്പുറംചായരമുനത്തഞ്ച

ശ്രീമദ്ഭക്തോത്സവഗതിനിവൃത്തി

நன்னம்பெயர்ப்புதிவாய்த் தீயும்

വിചർജ്ജനീയംവെ യംവദന്തി.

[illegible]

വലയനലക്ഷണം.

ഉ. ഗവേഷണശാലാധികാരി: പ്രൊഫ. ജി. എസ്. ശങ്കരൻ

ശ്ലേഷാന്നിലെഴുതാനുരജോചകനം

മമ്മൂട്ടി ട്രോളി രമേശ്

മലയാള സാഹിത്യത്തിന്റെ ചരിത്രം.

കുവറ്റം അറവ് അഭിയിട്ടു ശപഥം ചെയ്താൽ മോക്ഷമേയ്ക്കും മർമ്മഭേദമേയ്ക്കുംകൂടി
 ഇന്ത്യ നിരീനെ ഖണ്ഡത്തിൽ ഉണ്ടാക്കും. ഒന്നുപോലെയിരിക്കുന്ന ഈ രോഗത്തെ വെട്ടുപോൾ
 വലംഗമെന്നു പറയുന്നു.

ഏകപുനഃ.

൧. ഉത്തരാനന്തരം ശുദ്ധ ധൃത്യഭാവം

സംസ്കൃതപാഠ്യദർശനം .

നാം നൈകവൃന്ദഃപരികീർത്തിതാസു

வழியிவ்வாறுகூறியபின்

കുന്ദാതമുഖരോഗനാമം (൧൦൭)

കഹരക്കത്താർ മേതുവായിട്ടു തൊണ്ടയുടെമധ്യത്തിൽ പൂത്താകാമായി ഉയർന്നിട്ടു നീരുണ്ടാകും. അതിന്നു അല്പമായ ചൂടും ചൊറിയും അല്പമായ പഴുപ്പും അല്പമായ മർദ്ദവുമുണ്ടാകും. ഇതിനെ ഏകപൂന്താമന്നം പറയുന്നു.

വൃന്ദലക്ഷണം.

൧൦. സമുന്നതംവൃത്തമന്ദദാഹം
തീവ്രജ്വരംവൃന്ദദാഹരന്തി
തലാപിപിത്തക്ഷതജ്വലകോപാൽ
ജ്ഞേയംസന്തോടപവനാത്മകന്തു.

തൊണ്ടയിൽ പിത്തക്കത്താർ മേതുവായിട്ടു അമന്ദമായിരിക്കുന്ന ചൂടോടും കുറിയായിരിക്കുന്ന ജ്വരത്തോടുകൂടി നീരുണ്ടാകും. അതിന്നു വാതസംഖസംകൂടി ഉണ്ടെങ്കിൽ കത്തിക്കുമ്പോഴുണ്ടാകും പൂന്താമന്നത്തോളം പേർ.

ശതാഷ്ഠിലക്ഷണം.

൧൧. വത്തിംപന്നാകണ്ണനീരോധിനീയാ
ചിതാതിമാത്രംചിരിതലോരൈഃ
അനേകരക്തപ്രാണരത്നോഷാൽ
ജ്ഞേയാശതാഷ്ഠിലശതാഷ്ഠിരൂപാ.

തിരിപോലെയും കുറിയായിട്ടും കണ്ണാത്തത്തടയുന്നതായിട്ടും വളരെ രംസകരങ്ങളാൽ ചുറ്റപ്പെട്ടതായിട്ടും കത്തിക്കുമ്പോഴുണ്ടാകും. ചൂടും ചൊറിച്ചിൽ ഇത്രാദിവേദനയോടുകൂടിയും മുറുത്തടിപോലെയും ഉണ്ടാകുന്നതിന്നു ശതാഷ്ഠിയെന്ന പേർ. ത്രിദോഷങ്ങളാൽ ഉത്ഭവിപ്പിക്കപ്പെട്ടതായ ഈ ശതാഷ്ഠി പ്രാണമാനിയെ ചെയ്യുന്നതാകുന്നു.

ശിലായുലക്ഷണം.

൧൨. ഗ്രന്ഥിർഗുളേതാമലകാസ്ഥിമാത്രഃ
സ്ഥിരോതിരക്തരൂപമാകതമൂർത്തിഃ
സംരക്ഷ്യതേസക്തമിവാശനഞ്ച
സശസ്ത്രസാധ്യസുശിലായുസംജ്ഞഃ

കഴുത്തിൽ കഹരക്കത്താർ മേതുവായിട്ടു നെല്ലിക്കക്കുരുപോലെയായിട്ടു ഉറച്ചിട്ടും അധികമായവേദനയോടുകൂടിയും മുഴയുണ്ടാകും; അതുനിമിത്തം ഭ്രഷണത്തിന്നുരുദ്ധ്യാഭവിപ്പും ശിലയു എന്നുപേരോടുകൂടിയ ആ രോഗം ശസ്ത്രസാധ്യമാകുന്നു.

ഗളവിദ്വധിലക്ഷണം.

൧൩. സർവ്വംഗമംവ്യാപ്യസമുത്ഥിതോയഃ
രോമോരുജഃസന്തിപയത്രസർവഃ
സസർവ്വോഷോഗളവിദ്വധിസ്തു
തസ്യൈവതുല്യഃപലുസർവ്വസ്യ.

വാതപിത്തകാമങ്ങൾ മേതുവായിട്ടു കഴുത്തു മുഴുവൻ വ്യാപിച്ചുണ്ടാകുന്ന നീരടുന്ന ഗളവിദ്വധി; അതിന്നു എല്ലാവേദനകളും ഉണ്ടാകും. മുഖപരയപ്പെട്ട സന്നിപാതവിദ്വധിയോടു തുല്യമായിരിക്കും.

ഗളജ്വരം.

൧൪. രോമാമഹാതന്നജ്വരവരോധീ
തീവ്രജ്വരോവായുഗതേന്നിഹന്താ
കഫേനജാതോരധിരാന്നപിതേന
ഗളേഗളജ്വരോപാഹിക്വിന്ത്യതേതു.

(൨൦൪) സർവ്വമുഖരോഗനിവാരണം

ഈ രക്തകമ്മാിമിത്തം കഴുത്തിൽ വലുതായിട്ടും അന്നത്തെയും ജലത്തെയും തടക്കുന്നതായിട്ടും കഠിനമായ ജ്വരത്തോടുകൂടിയും ഉദരവായുവിന്റെ ഗതിയെ നിഷ്കരിക്കുന്നതായിട്ടും ഉണ്ടാകുന്ന നിരർക്കന ഗണ്ഢാഘം.

സ്വരവല്ലക്ഷണം.

- ൧൫. യസ്താമൃതാനുശാപസിതിപ്രസക്തം
ഭിന്നസ്വരശ്ശുഷ്കവിമുക്തകണ്ഠഃ
കഘോപദിശ്ശോഷാപനിലായനേഷു
ജ്വേതയസ്സഭാനശ്ശാപയനാൽസ്വരവല്ലഃ.

കമ്മത്താൽ വായുമാർദ്ദത്താൽ തടക്കപ്പെടുമ്പോൾ മൃഷ്ടിക്കും അല്ലെങ്കിൽ കണ്ണിൽ ഉടയ്ക്കുകയും കൂടാതെ ശാപംവിടുകയും ചെയ്യുകയും തൊണ്ടവരളകയും കഴുത്തുസ്വാധീനമല്ലാത്ത ഭവിക്കുകയും ചെയ്യും. അതിന്നു സ്വരവല്ലതന്നേപേർ- വരാനിമിത്തമത്രേ ഉണ്ടാകുന്നത്.

മാംസതാനവക്ഷണം.

- ൧൬. പ്രതാനവൽയശ്ശാപമുസ്സകഘോ
ഗളോപരോധംകുരുതേകുമേണ
സമാംസതാനുഃകഥിതോവലംബീ
പ്രാണ പ്രണൽസവക്രതോവികാരഃ

കഴുത്തിൽ വിസ്ഫോരത്തോടുകൂടിയും അസ്മത്തം ദുഃഖകരമായുമിരിക്കുന്ന നീരു ഉപവിച്ഛിജ്വലമേണ വലുതായിക്കണ്ഠാധത്തെയെച്ചും. വാതപിത്തകഫങ്ങളാൽ ഉത്പാദിപ്പിക്കപ്പെട്ടതും മാംസതാനമെന്നു പേരോടുകൂടിയതുമായ ആ രോഗം പ്രാണാഹ്വനിയെ ചെയ്യുന്നതാകുന്നു.

വിദാശീലക്ഷണം.

- ൧൭. സദാഹതോദഃശാപമുസുതാമൃ
മന്തഗ്ഗലേപൂതിവിശീർണ്ണമാംസം
പഃത്തനവിദ്രാദാദനേവിദാശീ
ചാർശാപവിശേഷാൽ സതുയേനരേതേ.

പിത്തം ഹേതുവായിട്ടു കഴുത്തിന്റെ ഉള്ളിലോ വായിലോ ചൂടോടുകൂടുന്നതോവോടും ചുവപ്പോടും ദുഗ്ഗന്ധത്തോടും കൂടിയതായ ഒരു നീരുണ്ടാകും ആ നീരു ഏതുവശത്തുണ്ടാകുന്നുവോ ആവശംകൊണ്ടു വിശേഷിച്ചും ആ രോഗി കിടക്കും.

കണ്ഠഗതമുഖരോഗനിവാരണം സമാപ്തം.

.....
സർവ്വമുഖരോഗനിവാരണം.

വാതമുഖപാകലക്ഷണം.

- ൧൮. സ്ഫോടൈസ്സതോദൈവ്ദനംസമന്താ
ദ്രുസ്മാചിരംസർവ്വസ്സചാതാൽ
വാതം ഹായിൽ മുഴുവൻസഞ്ചിച്ഛിട്ടു കത്തിനോവോടുകൂടിയ പൊള്ളലുകളെ ഉണ്ടാ

ക്കും.

വിതരമുഖപാകലക്ഷണം.

- ൧൯. രക്തൈസ്സദാദൈവ്ദനസ്തദിസ്സചീതൈ
ത്വാസ്മാചിതഞ്ചാചിസചിത്തകോചാൽ.
പിത്തകോപം ഹേതുവായിട്ടു വായിൽ ചുവന്നും ചൂടോടുകൂടിയും കൃശങ്ങളായും മഞ്ഞു കിഴുതിരിക്കുന്ന പൊള്ളലുകൾ വളരെ ഉണ്ടാകും.

കണ്ണശ്ലോതോഗതരോഗനിവാരണം (൨൦൯)

കുറുമുഖപാകലക്ഷണം.

൨. അവേദനൈഃ കണ്യുതൈസ്സുവണ്ണൈസ്സു
ത്വസ്യാചിത്തഞ്ചാപിസവൈകഫേന.

കുറുമുഖനിമിത്തം വേദനയോടുകൂടാതെ ചെറിയപ്പിള്ളോടും മേന്തിന്റെ വണ്ണപോലെയായിരിക്കുന്ന വണ്ണത്തോടുകൂടിയിരിക്കുന്ന ചെറുചുരുക്കു വായിൽ ഉൾക്കൊള്ളുകയും അസാധ്യമുഖരോഗം.

- ൩. കാഷ്ഠപ്രകോപവജ്ജ്വാസ്സുർമ്മാസരക്തത്വിദോഷജാഃ
ദന്തമൂലേഷു ചർമ്മജ്വര ത്രിഖിംഗഗതിസെഷിരശഃ
- ൪. ദന്തേഷു നചസിദ്ധ്യതി ശ്വാവദാലനജ്ജനാഃ
ജിഹ്വാരോഗേഷു ചാസസ്ത രാചന്ദ്രേഷു ചർമ്മദന്തമാ
- ൫. സ്വപരപ്ലോചലയോവനോ വലാസസ്സുവിദാഹിഷാ
ഗന്തേഹോമാമാസതാനശ്ച ശതപ്ലീദോദിനീമജ്ജ
- ൬. അസാധ്യം കീർത്തിതാഹ്യേതേ രോഗാനവദൈവതു
തേഷു ചാപിക്രിയാം വൈദ്യേഷു പ്രയാസമേവമേതേ

കുറുമുഖരോഗങ്ങളിൽ മരുന്നില്ലാത്ത കുറുമുഖരോഗവും രക്തജനമായ കുറുമുഖരോഗവും ത്രിദോഷജമായ കുറുമുഖരോഗവും ഉൾപ്പെടുന്നു. ദന്തമൂലങ്ങളിൽ സന്നിപാതം നിമിത്തമുള്ളതും സെഷിരവും വർണ്ണങ്ങളാകുന്നു. ദന്തരോഗങ്ങളിൽ ശ്വാവദന്തവും ദാലനവും ഭേദിക്കുകയും അസാധ്യങ്ങളാകുന്നു. ജിഹ്വാരോഗങ്ങളിൽ അലസം അസംഭവ്യമാകുന്നു. തലവങ്ങളായ രോഗങ്ങളിൽ അർബുദം അസംഭവ്യമാകുന്നു. ഗന്തേഹങ്ങളിൽ സ്വപരപ്ലോചലയവും ഘനവും വാസസും വിദാഹിഷയും ഗന്തേഹവും മരുന്നില്ലാത്ത ശതപ്ലീദം രോഗിയുടെ അസാധ്യങ്ങളാകുന്നു. ഈ പത്തൊമ്പതു രോഗങ്ങളും അസാധ്യങ്ങളാകുന്നു എങ്കിലും ചൈവ്യൻ ചികിത്സയെ ചെയ്താണ് പക്ഷേ സമ്പ്രദായം വരാം.

ഇതി കേശവദേശികകൃതേ സരചക്രികാഖ്യാനെ
മാധവനിവാരണാഖ്യാനെ സർവസമുഖരോഗനിവാരണം സമാപ്തം.

കണ്ണശ്ലോതോഗതരോഗനിവാരണം.

കണ്ണശ്ലോതലക്ഷണം

൧. സമീണശ്ലോത്രതോന്വമാചരൻ
സമന്തതശ്ശ്ലോമതീവകണ്ണയോഃ
കരോതിഃദാദൈന്ദ്രശ്ചയമാസ മാവൃത
സ്സുകണ്ണശ്ലോതഃകഥിതോദരാചരഃ

ശ്ലോത്രത്തിന്റെ അന്തർഭാഗത്തിൽ ഗതനായ വായു സ്വദക്ഷപമേന്തിക്കളെക്കൊണ്ടു കോപിച്ചിരിക്കുന്ന കുറുമുഖരോഗങ്ങളിൽ രക്തരൂപത്തിലും പ്രതികൂലമായി സഞ്ചരിച്ചിട്ടും കണ്ണങ്ങളിൽ അശേഷം വേദനയെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. അതു ദുഃഖന ആചരിക്കപ്പെടാൻ തക്കതായ കണ്ണശ്ലോതമെന്ന പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

കണ്ണനാദലക്ഷണം.

൨. കണ്ണശ്ലോതോസ്ഥതേദന്തേ ശൃണോതിവിവിധാൻസ്വരാൻ
ഭേദീമൃദംഗരംഭാനാം കണ്ണനാദസ്സുച്യതേ.

വാതം കണ്ണങ്ങളുടെ സിരകളിൽ നിൽക്കുന്ന സമയം പെരുമ്പാ, മൃദംഗം, ശംഖം ഇവയുടെ പലപ്രകാരമുള്ള നാദങ്ങളെ കേൾക്കും. അതെന്തെ കണ്ണനാദം.

(൨൧൦) കണ്ണശ്ശോതോഗതരോഗനിവാരണം

ബാധിതവക്തവ്യം.

൩. യദാശബ്ദവഹനവായു സ്തോത്രമുപയുക്തം

ശുദ്ധശ്ലേഷ്മാപിതോവാപി ബാധിതമേതദനന്തരേ

വാതാ മാത്രമേ വാതവും കഫവും കൂടിയതാ എപ്പോൾ ശബ്ദത്തെ വഹിക്കുന്നതായ സിരയെ തട്ടിനിട്ടു നിൽക്കുന്നവോ അപ്പോൾ ബാധിതമെന്നു കണ്ണരോഗം (കേടുകൂടുക) ഉണ്ടാകുന്നു.

കണ്ണക്ഷേപവക്തവ്യം.

൪. വായുചിത്താദിത്യക്ഷേപാ വേണമേവാചോപമംസ്വപനം

കരോതികണ്ണയോഃക്ഷേപധം കണ്ണക്ഷേപധസ്സുച ചൃതേ

വാതം പിതൃകഫങ്ങളോടുകൂടി കണ്ണങ്ങളിൽ മുളയുടെ ശബ്ദത്തോടു സമാനമായ ശബ്ദത്തെ ഉണ്ടാക്കും അതിനെ കണ്ണക്ഷേപധമെന്നു പറയുന്നു.

കണ്ണശ്ശോതവക്തവ്യം.

൫. ശിരോഭിമാതാദധവാനമജ്ജതോ

ജലേപ്രവാകാദമവാപി വ'ദധേ

സ്രവേലിംഗ്യം ശ്രവണോനിവാർദ്ദിത

സ്തകണ്ണസംസ്രാവഹതിപ്രദിഷ്ടഃ

ശിരസ്സിൽ അടിയുൾക്കു നിമിത്തം പഴുപ്പുണ്ടാകയും വെള്ളത്തിൽ മുക്കുകനിമിത്തം പഴുപ്പുണ്ടാകയും കണ്ണവിദവി പഴുപ്പുണ്ടാകയും ചെയ്യുന്ന കണ്ണത്തിൽനിന്നു പഴുപ്പു കലിക്കും കണ്ണം വായുവിനൽ പിടിക്കുപ്രദിവിഷ്ടം; ആ രോഗം കണ്ണശ്ശോതമെന്നു പറയുന്നു.

കണ്ണകണ്ഡവക്തവ്യം.

൬. മാതതഃകഫസംസക്തഃ കണ്ണകണ്ഡംകരോതിച

വാതം കഫത്തോടു ചേർന്നിട്ടു ചെവിയിൽ ചെരിച്ചിലിനെ ഉണ്ടാക്കും അതു കണ്ണകണ്ഡവക്തവ്യം

കണ്ണഗ്രാമവക്തവ്യം.

വിത്തോഷ്മരോഷിതശ്ലേഷ്മാ കരതേകണ്ണഗ്രാമകം

വിത്തത്തിന്റെ ചൂടുകൊണ്ടു ഉണ്ടാക്കിയ കഫം ചെവിയിൽ മലത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. അതു കണ്ണഗ്രാമമെന്നു പറയുന്നു.

കണ്ണപുത നാദവക്തവ്യം.

സകണ്ണഗ്രാമാദവതാംഗതാമദാ

വിലാതിതോഹ്വാനമുഖം പ്രപദ്യതേ

തദാസകണ്ണപുതനാദസംജ്ഞിതാ

ഭവദികാരശ്ശരോസാർഭദേകൃൽ

ചെവിയിലെ മലം ഭവിച്ചു സ്നേഹസ്വപ്നങ്ങളോടുകൂടി മൂക്കിലും വായിലും ചെല്ലുന്നതിന്നു കണ്ണപുതനാദമെന്നു പേർ.

കൃമികണ്ണവക്തവ്യം.

൭. യദാതുമർച്യ തൃമവാചിജന്തവ

സ്സൃജന്തൃപത്യാ തൃമവാചിമകുനികാഃ

തദജ്ജനതപാച്ശ്രവണോഗിതജ്ജതേ

ഭിഷഗ്ഭിരദ്വൈകൃതകണ്ണകോഗതഃ

യാതതാസമയം കണ്ണാന്തരഭാഗത്തിൽ ഒരു മാംസരക്തങ്ങൾ ഉണ്ടാകുന്നതിനാൽ അവിടെ കൃമികൾ വർദ്ധിക്കുകയും ഇവയ്ക്കു സന്തതിക്കളു ജനിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന ആ സ

കണ്ണശ്ലോതോഗതരോഗനിദാനം (൨൧൧)

മയം കൃമിലക്ഷണവശാൽ കണ്ണും വളരെ വേണേയാടുകൂടിയതായിത്തീരുന്നു. അതിനെ പൂർവ്വവൈദ്യന്മാർ കൃമികണ്ണമെന്നു പറയുന്നു.

കണ്ണത്തിൽ പക്ഷികീടാദികൾ കയറിയാവുള്ള ലക്ഷണം.

൯. പതംഗശതപദ്യശ്ച കണ്ണശ്ലേ തഃപ്രചിശ്രാഹി
അരതിപ്രോക്ലതപഞ്ചഭൂതശംഭവന്തിവേദനാം

൧൦. കണ്ണോനിസൂത്രതേതസ്യ തഥാഹാമഹായതേ
കീടേചരതിരക്തീപ്രാ നിഷ്ഠന്ദേമദവേദനാ

പക്ഷികളും പഴുതാരകളും കണ്ണത്തിന്റെ അന്തർഭാഗത്തിൽ പ്രവേശിച്ചിട്ടുണ്ടാകാത്തതായും മനസ്സിൽ വ്യാകുലതയായും വളരെ വേദനയായും ഉണ്ടാകാം കണ്ണത്തിൽ കത്തിനോവുണ്ടാകയും പ്രാണികൾ അരിച്ചു നടക്കുന്നതുപോലെ ശരണകളും ചെയ്യും. അകത്തുകയറിയ പ്രാണി കണ്ണത്തിൽ സഞ്ചരിക്കുമ്പോൾ ദുസ്സഹമായ വേദനയും സഞ്ചരിക്കാതെ ഇരിക്കുമ്പോൾ വേദനയ്ക്കു കറവും ഉണ്ടാകും.

കണ്ണവിദ്യയിലക്ഷണം.

൧൧. ക്ഷതാഭിമാതപ്രഭവസുവിദ്യ
ഭവേത്തദാഭോഷകൃതോപഃപുനഃ
സൗകതപീതാജനമസ്രമാസ്രവേൽ
പ്രതോദധുമായനദാഹരോഷചാൻ.

ചെവിയിടെ അകത്തു വല്ലതും ചെയ്യുന്നതി ചെറിയുന്നതായാൽ മുറിയാ ചതച്ചൊ പൊക്കയും തന്നിരിക്കും വിദ്യയിലുണ്ടാകുകയും ചെയ്യും വാതപിത്തകഫങ്ങളെക്കണ്ടു വേദന വെച്ചു വിദ്യയിലും ഉണ്ടാകും അതു പൊട്ടിയാൽ ചെവിയിലൊ മഞ്ഞളിലൊ മുഖനോ ഇരിക്കുന്ന ചലനമെങ്കിലും കത്തിടാനും പുകച്ചിലും പൂട്ടം വറമ്പിയും ഉണ്ടാകും.

കണ്ണപാകവക്ഷണം.

൧൨. കണ്ണപാകസ്തുപിത്തേന കോമവിഷ്ണേദകൃതഭവേൽ
കണ്ണവിദ്യയിലാകാദാ ജായതേചാമുചുരണാൽ.

കണ്ണവിദ്യയി പഴുക്ക നിമിത്തമായിട്ടും ചെവിയിൽ ചെങ്കുംനിറയുകനിമിത്തമായിട്ടും ആകുന്നു കണ്ണപാകമുണ്ടാകുന്നതു അതിന്നു കത്തിനാവും പഴുപ്പുമുണ്ടാകാം കാരണം പിത്തമാകുന്നു.

പൂതികണ്ണവക്ഷണം.

൧൩. പുയംസ്രവതീയഃപൂതി സഞ്ജേന രഃപൂതികണ്ണകഃ

ചെവിയിൽനിന്നും ഒഴു സ്വന്തോടുകൂടിയ ചലനമെങ്കിലും പൂതികണ്ണമെന്നരോഗമാകുന്നു-

കണ്ണരോഗമാർബ്ബദാർശാസി ജാനീയാദുക്തവക്ഷണൈഃ

കണ്ണത്തിൽ ശോമവും അർബുദവും അർശസ്സും ഉണ്ടാകും എന്നാൽ അവയെക്കുറുകൾക്കു പറയപ്പെട്ട ലക്ഷണങ്ങളെക്കണ്ടു അറിഞ്ഞു കൊള്ളണം.

കണ്ണശ്ലോതോഗതരോഗനിദാനം സമാപ്തം.

കണ്ണരോഗനിദാനം.

വാതകണ്ണരോഗം.

൧. നാഭോതിരക്ത കണ്ണമലസ്യശാഷ
സ്സ്രാവസ്തനുശ്ചാശ്രവണഞ്ചവാതാൽ

[(൧൧൨) കണ്ണശ്ശേഗനിഭാഗം

വാതംകൊണ്ടുള്ള കണ്ണശ്ശേഗത്തിന്നു കണ്ണത്തിൽ നദേവും അതിയായ വേദനയും കണ്ണത്തിലെ മലത്തിന്നുണ്ടാം അർത്ഥമായ സ്രാവവും ചെവി കേട്ടുകൂടാൻ കഴിയും ഉണ്ടാകാം

പിത്തകണ്ണശ്ശേഗം.

ശോഥസ്സരാഗോദാദാണമവിഭാഹ

സ്വപീതപുതിസ്രവണഞ്ചപിത്താൽ.

പിത്തം മേതുവായിട്ട് ചെവിയിൽ ചുവപ്പുനിറത്തോടും ഉഷ്ണത്തോടും കൂടിയ നീരുണ്ടായി പൊട്ടി മഞ്ഞളിച്ചു കണ്ണു നൂത്തോടുകൂടിയ ചലമൊലിക്കും.

കഫകണ്ണശ്ശേഗം.

൨. വൈശ്രത്യകണ്യസ്ഥിരശോഥശ്ശു

സ്തിദ്ധശ്ശുതിസ്വപ്നജഃകഥാച്ച

കഫം മേതുവായിട്ട് ചെവിയിൽ വി പലീരമായ ശബ്ദവും ചൊരിച്ചിലും ഉറച്ചതായ നീരും ഉണ്ടാകാം. അതിൽനിന്നു വെട്ടുത്തു മയമുള്ളതായ വെള്ളമൊലിക്കും അർത്ഥമായ വേദനയുണ്ടാകാം.

സന്നിപാതകണ്ണശ്ശേഗം.

സർവാണിരൂപാണിച സന്നിപാതാൽ

സ്രാവശ്ചതത്രാധികദോഷവർണ്ണഃ

സന്നിപാതം മേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന കണ്ണശ്ശേഗത്തിന്നു എല്ലാ ലക്ഷണങ്ങളും സ്രവമുണ്ടാകാം. അവിടെ എന്തോടോ അധികമായിരിക്കുന്നുവോ ആ ദോഷത്തിന്റെ നിറത്തോടുകൂടിയിരിക്കും സ്രവിക്കുന്നതു.

പരിപോടകം.

൩. സൗകുമാര്യാച്ചരേൽസൃഷ്ടേ സാമസാപിപ്രവർഗ്ഗിതേ

കണ്ണേശോമോദവേൽപാല്യം സുരജഃപരിപോടവാൻ

൪. കൃഷ്ണാദനനിദ്രസ്തബ്ധ സുവാതാൽപരിപോടകഃ

ചെറുപ്പകാലത്തിൽ കുതുവളത്തോടെ ഉപേക്ഷയായിരുന്നിട്ട് പിന്നെ പൊടുന്നനവേ വളത്തിയൽ വാതംനിമിത്തം കണ്ണു പാളിയിൽ വേദനയോടും പൊള്ളലുകളോടും കൂടിയ നീരുണ്ടാകാം. അതു പരിപോടകമെന്നു ആ പരിപോടകം വാതംനിമിത്തമുപേയതഃ കയൽ കരത്തിട്ടും ചുവന്നിട്ടും സ്തംഭിച്ചിട്ടുളളിരിക്കും.

ഉല്പാതലക്ഷണം.

ശുർച്ചാദമണസംയോഗാൽ താഡനാൽമപ്തന്നാദചി

൫. ശോഥഃചാല്യാംഭോമപ്തഗ്രാവോ ദാഹപാകരജാനപിതഃ

രക്തോവാഹരതപിത്താദ്യോ മുല്പാതസ്സഗഭോമതഃ

ഘനമുള്ള ആദരണങ്ങളെ കരീൽ ഇടക മേതുവായിട്ടോ അടി ഏർക്കുക മേതുവായിട്ടോ അധികമായി ഉരയുകനിമിത്തമായിട്ടോ കാതിന്റെ ചള്ളിയിൽ ചൂടോടും പഴുപ്പോടും വേദനയോടും കൂടിയ നീരുണ്ടാകും അതു കരുവാളിച്ചിട്ടോ ചുവന്നിട്ടോ ഇരിക്കും രക്തപിത്തങ്ങളാൽ ഉത്ഭവിപ്പിക്കപ്പെട്ടതായ ആ രോഗത്തിന്നു ഉല്പാതകമെന്നു പേർ.

ഉന്മന്മകലക്ഷണം.

൬. കണ്ണബദ്ധാദലയതഃ പാച്ഛാമ്പാഘഃപ്രകൃച്ഛതി

കഥംസംഗ്രഹ്യകരതെ ശോഥംസ്തബ്ധമവേദനം.

൭. ഉന്മന്മകസ്സകണ്യകോ വികാരഃകഥവാതജഃ

ബലമായി കാതിനെ വളത്തിയൽ വള്ളിയിൽ വായു കോപിച്ചു കഫത്തോടുകൂടി വികുഞ്ഞു ഉണ്ടാകും; ആ വികാരം സ്തംഭിച്ചിട്ടും വേദനയോടുകൂടാത്തതും ചൊരിയോടുകൂടിയും ഇരിക്കും; കഥവാതജമായ ആ രോഗത്തിന്നു ഉന്മന്മകമെന്നു പേർ.

നാസാരോഗനിദാനം (൨൧൩)

ഭുവവൽനലക്ഷണം.

സംവല്പമാനേദർവ്വിലേ കണ്യദാഹതജാനപിതഃ

വ. ശോമോവേതിപാകശ്ച ത്രിദോഷോഭുവവൽനഃ

ആദികലേത്തു സ്ഥാനംതെരി കന്തുക്കുതി വളത്തിയൽ വരതപിത്തകമഞ്ച കോപിച്ചു ചൊരിച്ചിൽ, ചൂടു വേണ പഴുപ്പു ചുവയോടുകൂടിയ നീരിനെ ഉണ്ടാക്കും; അതിന്നു ഭുവവൽനലെന്ന പേർ.

പിടകാലക്ഷണം.

കഥാസുഷുക്രിമയഃകൃലാ സ്തർഷപാഭാവിസുദ്വിണഃ

നർ. കുവന്തിപാല്യാപിടകാഃ കണ്യദാഹതജാനപിതഃ

കഥാകുതങ്ങളിൽ നിന്നു കുടുകുടപഃലെ ഉണ്ടായ കൃമികൾ കോപിക്കയും വ്യാപിക്കയും ചെയ്തിട്ടു ചൊരിച്ചിൽ, ചൂടു, വേണ ഹൃദയോടുകൂടിയ ഗന്ധമുള്ള കണ്ണുപട്ടിയിൽ ഉണ്ടാക്കും. പരിലേഖ്യലക്ഷണം.

൧൦. കഥാസുഷുക്രിമിസംഭൂത സ്തർഷപാഭാവിസുദ്വിണഃ

ലിഹേൽസശാഷ്കലീപോലീം പരിലേഖ്യീതിനസ്തതഃ

കഥാകുതങ്ങളിൽ നിന്നുണ്ടായ കൃമികൾ അവിടവിടെ വ്യാപിച്ചിട്ടു ചെയ്യുന്നതുകൊണ്ടു തട്ടിനേയും കണ്ണുപാളിയെയും നിർമ്മാസമാക്കിക്കളയും. അതിന്നു പരിലേഖ്യ എന്നുപേർ.

ഇതി കേശവദേശികകൃതേ സാമഗ്രികാശ്വാനെ

മാധവനിദാനാശ്വാനെ കണ്ണരോഗനിദാനം

സമാപ്തം.

നാസാരോഗനിദാനം.

അപീനസലക്ഷണം.

൧ അനാഗ്രതേയസ്ത്വദിശുഷ്ണതേച

പ്രകൃത്യതേയുപ്യതിമാപിനാസാ

നവേത്തിയോഗസരസാംശജന്തു

ഇജ്ജിഷ്ടംവ്യവസ്തേത്തമപീനസേന.

തഞ്ചാനലഗ്നേഷുഭവംവികാരം

ബ്രൂയാൽപ്രതിശ്ചായസമാനലിംഗം.

യാവന്നൊത്തതന്റെ മൂക്കു അടയ്ക്കുകയും ഉണക്കുകയും ആർദ്രിഭവിയ്ക്കുകയും ചെയ്യുകയും ചെയ്യുന്നു യാവന്നൊത്തതൻ സുഗന്ധമുദൃസങ്ങളേയും മധുരദിംസമങ്ങളേയും അറിയാതെ ഇരിക്കുന്നു അവൻ അപീനസമുള്ളവനെന്നു എന്നു അറിയണം. വരതകമങ്ങളാൽ ഉരുവിപ്പിക്കപ്പെട്ടതായ ആ രോഗത്തിന്റെലക്ഷണം പീനസത്തിന്റെ ലക്ഷണംപോലെയാകുന്നു.

പൂതിനസ്യലക്ഷണം.

ദോഷൈവ്യാധൈശ്ചൈവതാലമൂലേ

സമൂർമ്മിതോയസ്യസമീരണസ്ത.

൩. നിരേതിപൂതിമുഖനാസികാഭ്രാം

തംപൂതിനസ്യപ്രവദന്തിഗോം

കഴുത്തിലും അണ്ണാക്കിലും ഒഴിച്ചിരിക്കുന്ന കഥപിത്തതത്തങ്ങൾ മേതുവായിട്ടുകേ

(മുഖ്യ) നാസാരോഗനിദാനം.

പിച്ഛിരിക്കുന്ന വായു ഭൂമിയിലേക്കായിട്ട് മുകളിലേക്കും വായിലേക്കും പുറപ്പെടുന്നു അതിനെ പ്രതിരോധം ചൂന്നുപറയുന്നു.

നാശാചകലക്ഷണം.

പ്രാണശ്രിതം പിത്തമരൂക്ഷിഷ്യത്

അസ്തിത്വവികാരേണൈവ ചാശ്ചൈവ ചാകുഃ.

൨. തന്നാസികാചാക്രമിതിപ്പുവസ്ത്രം

பிழைக்கோமா உமவாபியு

பிணை: திருச்சியிலுள்ள அமைதிப் படைகள் உடனடியாக வங்காளப் பிரதேசத்தின் பாதுகாப்புக்கு வருவதை உறுதிப்படுத்துமா?

പുനരുകതലക്ഷണം.

ദോഷപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതെല്ലാം നശിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു.

പ്രമാദഭേദിഹതസ്യതൈസ്മൈഃ

③. നാസാസ്രവേൽപൂയമന്യഗപിമിശ്രം

അപൂർവ്വരക്തപ്രവഹിതരോഗം

[illegible]

കുവലുവുകിണം.

ഈ അഭിനേതാക്കളുടെ സംഗ്രഹം

മണ്ഡാനിമോനാസികയാനിരേതി

൩. കമ്മ്യൂണിസം ഉൾക്കൊള്ളുന്നു.

സരോഗമാറ്റം: ക്ഷവലും വിധിയാണു്

[illegible]

ആഗ്രഹിക്കുന്നതായെങ്കിലും.

൭. തീക്ഷ്ണാപനോന്മാദഭിജ്ഞതോച

ഭാഗ്യൻകുട്ടനക്കുറിയിച്ചുണ്ടാകാം

സുതാദിഭിർചാതുരനാസ്ഥിമമ്

ബ്രഹ്മാവിനോടൊത്തായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു.

കുടുക മുതലായ രീതികളിലൂടെ ഉപയോക്താക്കളോടു എവിടെയുള്ള പ്രശ്നങ്ങളെ അധികമായി മനസ്സിലാക്കേണ്ട സൂക്ഷ്മ നോക്കുകയോ അല്ലെങ്കിൽ മുതലായവയെ മുതലാക്കുകയോ തരണം ചെയ്യാൻ ഉപയോക്താക്കൾക്ക് മാത്രം ഇക്കാര്യം തീർക്കാനായ വേറെ ഒരു കാര്യം (ഇതാണ്) ഉണ്ടാകുന്നു.

ഭ്രംശമുപക്ഷിണം.

പ്രത്യേകതേനാസികയാതൃയസ്യാ

സാമ്രാജിഷ്ഠോല്പന്നഃകമസു

പ്രകസനത്തിനോടുകൂടിയായിരുന്നു.

സ്കൂളുംശമ്പുരയുംതമിഴാണെന്നി

നാസാരോഗനിദാനം (൨൧൫)

തലയിൽ മുഖ വർദ്ധിച്ചിരിക്കുന്നതായ കഫം വെയിൽകെള്ളുന്ന സമയം ലവണ രസത്തോടുകൂടിയതായിട്ടു പാകപ്പെടാതെയും കൊഴുത്തിട്ടും മൂക്കിൽകൂടിയെങ്കിലും- ആ രോഗത്തെ ശേഷം ഏതെ പഠയുന്നു.

ദീപ്തലക്ഷണം.

പ്രാണേട്ടശോധനസമനപിതേതു
വിനിസ്സരേലു മണ്ഡപേരവായുഃ
൯. നാസാപ്രദീപ്തവചയസ്യജ്ഞോ
വ്യാധിന്ദുതംദീപ്തമുദാരമതി.

മൂക്കിന്നു ഏറ്റവും ചൂടുണ്ടാകുമ്പോൾ അതിൽ വായു പുകുപാലെ സഞ്ചരിക്കയും മൂക്കു വളരെ ജ്വലിച്ചിരിക്കുന്നുവോ എന്നു തോന്നുകയും ചെയ്യും, ആ രോഗത്തെ ദീപ്തമെന്നു പറയുന്നു.

പ്രതിനാദലക്ഷണം.

ഉച്ഛ്വാസമാർഗ്ഗനുകമസ്സവാതോ
തസ്യാൽപ്രതിനാദമുദാരമേതം
കഫം വാതത്തോടുകൂടി ശ്വാസമാർഗ്ഗത്തെ തടയുന്നതിന്നു പ്രതിനാദമെന്നു പേർ.
നാസാസ്രാവലക്ഷണം.

൧൦. പ്രാണാൽവാതനഃപീതസിതസ്തന്വാ
ദോഷസ്രവേൽസ്രാവമുദാരമേതം
കഫം മൂക്കിൽനിന്നു കട്ടയായിട്ടും മഞ്ഞുളിച്ചിട്ടും വെളുത്തിട്ടും നേർത്തിട്ടും സ്രവിക്കുന്നതിന്നു നാസാസ്രാവമെന്നു പേർ.
നാസാപരിശോഷലക്ഷണം.

പ്രാണാശ്വിയേന്ദ്രോതസിമാതേന
ഗാഢപ്രതപ്തപരിശോഷിതേവ
൧൧. കൃഷ്ണാർച്ഛപസേദൂർദ്ധ്വശ്ചജന്തു
യ്സ്മിൻസനാസാപരിശോഷഃ.

വായു മൂക്കിനെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്നതായ ശ്വാശ്വസ്സിനെ ഏറ്റവും തപിപ്പിക്കുകയും ശോഷിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നസമയം മേല്പേടും ചീഴ്പേടും പ്രയാസപ്പെട്ടു ശ്വാസാധിഭൂതമായിവരും. അതു നാസാപരിശോഷരോഗം.

ആമപീനസലക്ഷണം.

൧൨. ശിരോമുതപമതമപി നാസാസ്രാവസ്തനുസപഃ
ക്ഷാമഃസ്വീചത്യാഭീക്ഷണ മാമപീനസലക്ഷണം.

ആമപീനസത്തിന്നു തലയ്ക്കു കനവും അരുചിയും ഉണ്ടാകും. മൂക്കിൽകൂടി വെള്ളം ലേകും. ശബ്ദം തന്മയവും അസ്വസ്ഥതയും നഷ്ടം കൂടാതെ മൂക്കിൽകൂടികഫം പുറപ്പെടും പകുപപീനസലക്ഷണം.

൧൩. ആമലിംഗാനപിരഃശ്ലഷ്മാ മിന്നഃഖോഷ്ണിമജ്ജതി
സ്വപാവണ്ണവിശുദ്ധിശു പരിപകപന്യലക്ഷണം.

ശിരോമുതപാമുതലായ ആമലക്ഷണങ്ങളോടുകൂടിയ കഫം കട്ടിയായി നസരേന്ദ്രിയങ്ങളിൽ ഭയിക്കുകയും സ്വപത്തിന്നും വർണ്ണത്തിന്നും വിശുദ്ധിഭവിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതു പരിപകപീനസത്തിന്റെ ലക്ഷണമാകുന്നു.

൧൪. സന്ധാരണാജ്ഞിമജ്ജതിഭാഷ്യ
ക്രോധത്തുവൈമുശിരോഭിതാവൈഃ

(൨൧൯) നാസാരോന്നിഭാനം

- പ്രജാഗതാതിസ്ഥപനാംബുരീതൈ
 രവശ്രയാമൈമനബാഷ്പയുഗ്മൈഃ
 ൧൩. സംസ്ഥാനഃഔഷേശിസുപ്രവൃദ്ധാ
 വാമുഃപ്രതിശ്രാമുദീരതത്തു
 ചരംഗതാമുഖ്നിമാരുതാദമഃ
 പൃഥക്സമസ്താശ്ചതമൈവശോണിതം
 ൧൪. പ്രകൃപ്തമാണാവിവിധൈഃപ്രകോപണൈ
 സ്തതഃപ്രതിശ്രാമകരാദവന്തി.

മലമുത്രാദി വേഗങ്ങളെ തടക്കുക, അജീർണ്ണമുണ്ടാകുക, പൊടി ഏൽക്കുക ഏറ്റുപറയുക, കോപിക്കുക ഇതവൈകാരിക ശിരസ്സിന്നു ചൂടാകുക, ഉറക്കമില്ലായ്മ അധികമായി ഉറങ്ങുക, പുതിയവെള്ളം കുടിക്കുക അതു വെച്ചത്തൽ കളിപ്പുക, തണുപ്പേല്ക്കുക അതിയായി മൈഥുനം ചെയ്യുക, കണ്ണനീരു പുറപ്പെടുവേദം അറയുക, പുക ഏല്ക്കുക ഇവചേതുമായിട്ടു ശിരസ്സു കനത്തിരിക്കുന്നസമയം വരും മർദ്ദിച്ചു പീടിക്കുന്ന ഉണ്ടാകുന്നു. ശിരസ്സിൽ സ്വസ്ഥം നത്തിക്കൽ വർദ്ധിച്ചിരിക്കുന്ന വാദാദിദോഷങ്ങളും രക്തവും വെളുപ്പുവെളുപ്പു കണ്ടിട്ടു കണ്ടിട്ടു വെളുപ്പായിരിക്കുന്ന സ്വർണ്ണപാശാലകളെക്കൊണ്ടു കോപിച്ചിട്ടു പീനസത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു.

പൂർവ്വതപഃ.

൧൫. ക്ഷൗചപ്രവൃത്തിശിരോതിപുണ്ണതാ
 സ്തംഭോംഗമർദ്ദുചരിഹ്വരോമതഃ
 ഉപദ്രവശാപ്യചരവൃഥഗീയാ
 ന്നനംപ്രതിശ്രാമപുരസ്സരാസ്തതഃ

മൂലക, തലയ്ക്കു ചനം സ്തംഭം മേൽനരങ്ങി നോക്കുക രോമത്തോടു ധൂമരയനമനം ദിക്കു ഇവയൊക്കെയും പീനസത്തിന്റെ പൂർവ്വതപങ്ങളാകുന്നു.

വീത്തപീനസലക്ഷണം.

൧൬. അനലാപിഹിതാ നാസാ തനുസ്രാവപ്രസേകിനീ
 ഗലതാലോചുഃശാഷ്വതാ നിഃസ്പാദശ്ശഖനോസ്തഥാ.
 ൧൭. ക്ഷൗചപ്രവൃത്തിരത്യർത്ഥം വക്ത്രവൈരസ്യമേവമ
 ഭവേൽസ്വരോചാവാതശ്ച പ്രതിശ്രാമേനിലാത്മകേ.

വാതപീനസത്തിന്നു മൂക്കു മറയ്ക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതുപോലെ അടയ്ക്കും മൂക്കിന്നിന്നേ ത്തതായ കഫമൊഴുകും കഴുത്തു അണ്ണാക്കും ചുണ്ടും ഉണ്ടാകും. ചെനികളിൽ കത്തിനോ വും തുറന്നും അരുവിയും കളയപ്പെടുന്നു.

പിത്തപീനസലക്ഷണം.

൧൮. ഉഷ്ണസ്തപീതകസ്ത്സ്രാവോ ഖ്രോണാൽസ്രവതിപൈത്തികേ
 കൃശോതിപാഞ്ചസു സന്തപ്താ ഭോമുഷ്ണാഭിപീഡിതഃ
 ൧൯. സധുമഗ്നിംസഹസാ വമതീവസമാനവഃ

പിത്തപീനസത്തിന്നു ചൂടോടുകൂടി അല്പം മഞ്ഞളിച്ചതായ വെള്ളം മൂക്കിന്നിന്നു പുറപ്പെടും. പിത്തപീനസമുണ്ടാകാൻ കൃശനായിട്ടും ഏറ്റവും വെളുത്ത ശരീരത്തോടുകൂടി വന്നായിട്ടും ഉഷ്ണതാൽ പീഡിക്കപ്പെട്ടവനായിട്ടും ഭവിക്കും. അവൻ പുകയോടുകൂടി അഗ്നിയെ മർദ്ദിക്കുന്നവനോ എന്നു തോന്നും.

കഫപീനസലക്ഷണം.

ഖ്രോണാൽകഫകൃതേശീതഃ കഫപാഞ്ചസ്രവേൽബാഹുഃ

നാസാരോഗനിദാനം (൨൧൭)

൨൨. ശുക്രാവദാസശുക്രാക്ഷോ ഭവേൽഗുരുശിരാനന്ദഃ

കണ്ഠതാലോഽര്യശിരസാം കണ്ഡുഭിരഭിപീഡിതഃ

കഫപീനസത്തിന്നു തണുപ്പും വെളുപ്പുമുള്ളതായ കഫം മൂക്കിൽനിന്നു വളരെ കലർന്നും ശരീരവും കണ്ണും വെളുത്തിപ്പിടും. തലയ്ക്കു ഘനമുണ്ടാകും. കഴുത്തിലും കണ്ണുകളിലും ചുണ്ടിലും ശിരസ്സിലും അധികമായ ചെററിച്ചിലുണ്ടാകും.

സന്നിഹതപീനസലക്ഷണം.

൨൩. ഭൂതാഭൂതാപ്രതിശ്രോണോവസ്ത്രാകസ്താനിമത്തതേ

സംവേഷ്കാവാപ്യവക്രോവാസസവ്വഭവേസ്മൃതഃ

സന്നിഹതപീനസം കരണാന്തരത്തെ കൂടുകൂടെ ഉണ്ടാകയും ശമിക്കയുംചെയ്യും. മൂക്കിൽനിന്നു പുറപ്പെടുന്നതായ കഫം പഴുത്തതൊ പഴുക്കത്തതൊ ആയിരിക്കും. ഇതു ശരീരത്തിലുണ്ടാകുന്നു.

ദുഷ്ടപ്രതിശ്രായലക്ഷണം

൨൪. പ്രക്ലിദ്യതേപുനന്നാസാ പുനശ്ചാപരിശുഷ്യതി

പുനശ്ചാനന്ദ്രതേവാപി പുനവിപ്രിയതേതഥാ.

൨൫. നിശ്വാസോഽധാതിദുഷ്ടസോ നരോഗസാർവ്വവേത്തിമ

ഏവംദുഷ്ടപ്രതിശ്രായം ജാനീയാൽക്രമ്ഗ്രസാധനം

ദുഷ്ടപ്രതിശ്രായത്തിന്നു മൂക്കുഴക്കം. പിന്നെ ഉണക്കും പിന്നെ അടയ്ക്കുംപിന്നെതുറക്കും. ശ്വാസം ഏറവും ദുഷ്ടസത്തേടുകൂടിയിരിക്കും. ഈ രോഗമുള്ളവൻ ഗന്ധങ്ങളെ അറികയില്ല. ഇതു ക്രമഗ്രസംഭവമാകുന്നു.

രക്തപ്രതിശ്രായലക്ഷണം.

൨൬. രക്തജേതുപ്രതിശ്രായേരക്തസ്രാവഃപ്രവർത്തതേ

താത്രാക്ഷശ്ചഭവേജ്ജന്തു തരോഽന്തപ്രപീഡിതഃ

൭. ദുർഗ്ഗന്ധോഽഗ്ദ്ധാസവദനോ ഗന്ധാനപിനവേത്തിസഃ

രക്തപ്രതിശ്രായത്തിന്നു മൂക്കിൽകൂടി രക്തം ഒലിക്കും. കണ്ണുവെറും ഈ രോഗമുള്ളവൻ ഉറക്കത്തും, ഉറക്കത്തോടും, ചുമ, ജലം, ഇവയെല്ലാം പീഡിക്കപ്പെട്ടവനായിരിക്കും. ശ്വാസവും മുഖവും ദുഷ്ടസത്തേടുകൂടിയിരിക്കും. അവൻ ഗന്ധങ്ങളെ അറിയുന്നില്ല.

അസാധ്യലക്ഷണം.

സവ്വപ്രതിശ്രായോ നാസ്ത്യാപ്രതികാരിനഃ

൨൭. ദുഷ്ടതാമയാന്തികാലേന തദാസാധ്യാഭവന്തിഹി

മൂർച്ഛന്തിചാത്ര ക്രിമയശ്ശ്ലേപതാസ്സിശ്വാസാസ്തഥാണവഃ

ക്രമിതോയശ്ശിരോമോതസ്തല്പ്രാണോന്യാസ്ത്രലക്ഷണം

എല്ലാ പ്രതിശ്രായങ്ങളും മിക്കിതമെന്താത്തപക്ഷം കലക്രമേണദുഷ്ടതാസംഭവങ്ങളായിത്തീരും. പ്രതിശ്രായങ്ങളിൽ ക്രമികളുമുണ്ടാകും. അവ, വെളുത്തിട്ടും സ്നിഗ്ദ്ധങ്ങളായിട്ടും അണുക്കളായിട്ടും ഇരിക്കും. ക്രമി മേന്മയേറിയതാകുന്ന ശിരോമോതത്തിന്റെ ലക്ഷണം പോലെയാകുന്നു അതിന്റെ ലക്ഷണം.

൨൮. ബാധിതൃമാന്യുമാത്രേതം ഘോരശ്ചാനന്ദനാമയാൻ

ശോഥാഗ്നിസാദകാസാശ്വാശ്വാഃകുപ്തന്തിഹീനസാഃ

പീനസങ്ങൾ അധികമായി വർദ്ധിച്ചാൽ വേറെയും രോഗങ്ങൾ ഉണ്ടായാൽ അവ ചെവികൾക്കായ്ക, കണ്ണുകൾക്കായ്ക സുഗന്ധാത്തവും ദുഷ്ടസത്തെയും അറിയായ്ക ഭയങ്കരങ്ങളായിരിക്കുന്ന നേത്രരോഗങ്ങൾ നീന്ത, അഗ്നിമന്ദ്രം, ചുമ, ഇവയൊക്കെയുമാകുന്നു.

൨൯. അർബുദസംപ്ലാവാശോഥ ശ്വാതാശോർശശ്ചതുവിധം

ചതുവിധംരക്തചിത്ത മുക്തംഹ്രാണോചിതദിദുഃ

(൨൧൪) നേത്രഗതസർവ്വേശ്വരനിദാനം

അർജുനഃ ഏഴവധമെന്നും ശോഷാ നാലുവിധമെന്നും അർശസ്സു നാലുപുരുഷന്മാരെന്നും രാജാപിത്താ നാലുപുരുഷന്മാരെന്നും മുമ്പേ പറയപ്പെട്ടിട്ടുള്ളല്ലോ. എന്നാൽ അവയെക്കൂടാ മുകളിലുണ്ടാകുമെന്നറിയണം.

ഇതി കേശവദേശികകൃതൈ സാചന്ദ്രികാഖ്യാനേ
മാധവനിദാനഖ്യാനേ നാസാശ്വരനിദാനം
സമാപ്തം.

നേത്രഗതസർവ്വേശ്വരനിദാനം.

—*—

൧. ഉണ്ണാദിതപ്തസ്യജലപ്രവേശാ
ദൃശേക്ഷണാൽസപ്തവിപായുയാച്ച
സ്തേ പദാഭ്യോധൂമനിഷേവണാച്ച
ചർദ്ദേവിഹ്വതാദൃമനാതിയോഹാൽ.
൨. വോതശ്ചാന്നാന്നിശിസേവിതാച്ച
വിണ്മുത്രവാതകൃമനിഗ്രഹാച്ച
പ്രസക്തസംരോദനചോപശോകാൽ
ശിശോഭിഹ്വതാദതിമദ്യപാനാൽ.
൩. തഥാജ്വരനാഞ്ചവിപയുയേണ
ക്ലേശഭിഹ്വതാദതിമൈമൂനാച്ച
ബാഷ്പഗ്രഹാൽസൂക്ഷ്മനിരീക്ഷണാച്ച
നേത്രേവികാശജനയന്തിദോഷാഃ

വെചിൽ മൂതലായവകൊണ്ടു തപിക്കുമേതുവായിട്ടും, തണുത്ത വെള്ളത്തിൽ മുക്കുകയോ ഉഷ്ണവ്യുമു മേല്പോടുകയറി കണ്ണിൽ ചെന്നു കണ്ണിന്റെ തേജസ്സിനെ അഭിഭവിക്കുമേതുവായിട്ടും, മൂത്തു നോക്കുക മേതുവായിട്ടും, ഉറക്കിയല്ലു മേതുവായിട്ടും, വിധിക്കുക പെടിയേടുക, പുകയുകയോ ഇവ മേതുവായിട്ടും മർദ്ദിച്ചുട വേഗത്തെ തടുക്കുക മേതുവായിട്ടും അധികമായിമർദ്ദിക്കുമേതുവായിട്ടും, തന്ത്രയിൽ ദ്രവമായ പദാർത്ഥത്തെ ഭേദിക്കുമേതുവായിട്ടും മലം മുത്രം അധോവാരതം ഇവയുടെ വേഗത്തെപതുക്കെപതുക്കെ തടുക്കുക മേതുവായിട്ടും എല്ലാസ്തേഷാ കാര്യകമേതുവായിട്ടും ഭേദപരമേതുവായിട്ടും ശോകാമേതുവായിട്ടും രചയിൽ അടിയേൽക്കുക മേതുവായിട്ടും അതിയായ മദ്യപാനം മേതുവായിട്ടും ഒരു പ്രതുവിചാൽ ആലരിക്കപ്പെടാമെന്നുവെ അപ്രത്യുതയിൽ ആലരിക്കുമേതുവായിട്ടും ശരീരശ്ലേഷം മേതുവായിട്ടും ജ്വരമൈമൂനംമേതുവായിട്ടും കണ്ണനിരിനെ തടുക്കുമേതുവായിട്ടും സൂക്ഷ്മദൃശ്യവിനെ നോക്കുക മേതുവായിട്ടും വാത പിത്തജമകാർഷ്യം കോപിച്ചു നേത്രത്തിൽ രോഗങ്ങളെ ഉണ്ടാക്കുന്നു, നേത്രത്തിൽകുമ്പൂഴ പത്താല രോഗങ്ങൾ ഉണ്ടു്. അതിലേക്കുള്ള ശാസ്ത്രാൻതപാദാ സൂചിക മേൽപ്പെടുന്നു.

“നവസന്ധ്യാശ്രയാസ്തേ ചർമ്മജാസ്തേ പകുചിംശതിഃ
ശുക്ലഭാഗേദാദൈകശ്ച ചതപാഃശുക്ലഭാഗേഷാഃ
സപ്തശ്രയാസ്തേ പൂരേ ദൃഷ്ടിജാദാദൈരൈവ
ദൈവബാഹ്യാശ്രയാപന്ത്യാ വനിമിത്തനിമിത്തജ്വര
ഷർംസപ്തതന്നേത്രരോഗാ സ്തേ ഗ്രഹേണപ്രകീർത്തിതാഃ”

ഇതി അവയവപ്രമാണങ്ങളെക്കുറിച്ചുള്ള ശാസ്ത്രാന്തരപരത്തെയും ഇവിടെ ചേർക്കുന്നു. വിദ്യാഭ്യാസമുള്ളവർക്കും സാമുദയേരേമധ്യം ദൃഷ്ടാർക്കും സർവ്വേശ്വരനിദാനം കീഴ്ന്നുവെച്ചു.

നേത്രാതസവ്ശോനീഭാനം (൧൧൪)

ബുഭു നേത്രായമേത്രീഭോഗ്നാമണ്ഡലമുചൃതേ കണ്ണാക്ഷപുരമിച്ഛന്തി ഭൃഷ്ടംഭൃഷ്ടീവിശം
രഭഃ"

അഭിഷ്യാദം.

- ഭ. വാതാൽപിത്താൽകഫാദകൃതാ
ദഭിഷ്യാദശ്ചതുവിധഃ
പ്രായേണജായതേചോരാ
സ്സവ്നേത്രാമയാകരഃ

വാതം മേന്മവായിട്ടും, പിത്തം മേന്മവായിട്ടും, കഫം മേന്മവായിട്ടും, രക്തം മേന്മ
വായിട്ടും അഭിഷ്യാദം നാലുപ്രകാരമുണ്ടാകുന്നു. അതു ഭൃഷ്ടമായ വേദനയോടുകൂടിയതും
പ്രായേണ എല്ലാ നേത്രരോഗങ്ങളും ഉണ്ടാകുന്നതാകുന്നു.

വാതാഭിഷ്യാദലക്ഷണം.

- ഭ. നിസ്തോദനസ്തംഭനരോമഛർഷ
സംഛർഷപാതഷ്ടശിരോഭിതാപാഃ
വിശുഷ്ടഭാവശ്ശിരശ്രതാച
വാതാഭിപന്നേനയനേഭവന്തി.

കണ്ണ് വരത്തോടുകൂടിയിരിക്കുന്ന സമയം അതിൽ (കണ്ണിൽ) പാറകളുടെ കത്തി
യപോലെ വേദനയും കണ്ണുതറക്കയും അടയ്ക്കുകയും ചെയ്യാൻ കഴിയാതെയും അമരണവും
തരിച്ചുതലവേദനയും പഴുപ്പില്ലായ്മയും തണുത്തതായകണ്ണനിടൻ പ്രാവചുമാളാകും
പിത്താഭിഷ്യാദലക്ഷണം.

- ന. ദാമപ്രപാകശിരശിരഭിനദാ
ധുമായനംബാപ്പസമൃദ്ധ്യശ്ച
ഉണ്ണാശ്രതാപിതകനേത്രതാച
പിത്താഭിപന്നേനയനേഭവന്തി.

കണ്ണ് പിത്തത്തോടുകൂടിയിരിക്കുന്നസമയം അതിന്നു (കണ്ണിന്നു) ചുറ്റും വളരെ പഴു
പ്പും ശീശശ്ചയും പൂമത്തിന്റെ ഉപമനവും ഉണ്ടാകും കണ്ണിൽനിന്നു വളരെ നീന്റലിടും
അതു കണ്ണനിർ ചുടാടുകൂടിയും കണ്ണ് മഞ്ഞളിച്ചും ഇരിക്കും

കഫാഭിഷ്യാദലക്ഷണം.

- ഘ. ഉണ്ണാഭിനദാശ്രതാക്ഷിശോധഃ
കണ്ഡുചഭോമാവതശീതതാച
സ്രാവോമുരൂപിച്ഛിഖാസ്തവചാപി
കഫാഭിപന്നേനയനേഭവന്തി.

കണ്ണ് കഫത്തോടുകൂടിയിരിക്കുന്നസമയം അതിന്നു ഉണ്ണത്തിൽ ഇടയും ശുദ്ധതാ
വും നീന്റ ചൊരിച്ചിലും ഉണ്ടാകും കണ്ണിൽ വല്ലതും അരച്ചു തേച്ചിരിക്കുന്നപോലെ തോ
ന്നും അധികമായ ശൈത്യമുണ്ടാകും കണ്ഡുതരമായ ജലം കൂടുകൂടെ ഭവിക്കും.

രക്താഭിഷ്യാദലക്ഷണം.

- ഘ. പിത്തസ്വലിംഗാനിചയാനിതാനി
രക്താഭിപന്നേനയനേഭവന്തി.

രക്താഭിഷ്യാദത്തിന്നു പിത്താഭിഷ്യാദത്തിന്റെ എല്ലാ ലക്ഷണങ്ങളുമുണ്ടാകും എന്നാ
ൽ രക്താഭിഷ്യാദത്തിന്നു ഇവിടെ പറഞ്ഞവയൊന്നും അപൂർണ്ണരേഖയാൽ വേറെലക്ഷണത്തെ
കൂടി ചേർക്കുന്നു. രക്താഭിഷ്യാദത്തിന്നു കണ്ണനിർ ചുവന്നും കൂടിച്ചുമിരിക്കും, കണ്ണിൽ ചു
വന്ന രേഖകൾ ഉണ്ടാകും പീട ചുവന്നിരിക്കും ഇപ്പമണ്ഡലത്തിൽ ചുവന്ന പുളികളെയും
കാണാം.

(൨൨൦) നേത്രഗതസർവ്വമോഹനിഭാനം

[illegible]

അഭിഭാഷകൻ വികിരണവഴികളിൽ അവർദ്ധിച്ച അത്രയും അധിമന്ദനുള്ള ഉണ്ടാക്കും. എങ്ങനെ എന്നാൽ വാതാഭിച്യദം വാതാധിക്യമന്ദനെയും പിത്താഭിച്യദം പിത്താധിമന്ദനെയും കഫാഭിച്യദം കഫാധിമന്ദനെയും രക്താഭിച്യദം രക്താധിമന്ദനെയും ഉണ്ടാക്കുമെന്നു ന. അവ ദൃഷ്ടമായ വേദനയാടുകയുമിരിക്കും.

അധിമന്ധത്തിന്റെ സാമാന്യലക്ഷണം.

40. ഉൽപാദനച്ചെലവ് നേതൃനിർമ്മാണശാസ്ത്രങ്ങൾ ഉപയോഗിച്ച്

കുറ്റം ഏറ്റവും വലിയതാകുമ്പോഴാണ് മരിക്കപ്പെടുന്നതെന്നും തോന്നുന്നതു അധിമന്യത്തിന്റെ സാമാന്യലക്ഷണമാകുന്നു. വാതജ്വരപ്രമേധങ്ങളെ അതതിന്റെ ലക്ഷണങ്ങളെക്കണ്ടു അറിഞ്ഞുകൊള്ളണം.

അപരമ്യനോവകൊണ്ടു ഇന്നപ്പോൾ ഭൂമിനശിക്കുമെന്നു പറയുന്നു.

ച.മ. ഹന്ത്യാദിഷ്ടിതൈശ്ശേഷികസ്തപ്തരാത്രാ
 ദധിമന്ദസോധകതജ്ജപഞ്ചരാത്രാൽ
 ഷഡ്രാത്രാദധാപതികോദൈനിഹന്ത്യാൽ
 മിത്ത്വാചാരാൽനൈവത്തിഷ്ണുദൃഢവ.

അപരമ്യനേവമേതവയിട്ടു ശ്രീലക്ഷ്മിമധ്യമസം ഏകരത്രികൊണ്ടും രക്തധിമ
സം അത്യന്തരീതികൊണ്ടും വാസംധിമസം ആരംഭരത്രികൊണ്ടും പിത്താധിമസം പൊട്ടുന്ന
നവേയും ദുഷിയെ നശിപ്പിക്കുന്നതാകുന്നു.

സാമന്തപ്രഭുക്കൾ.

൧൨. ഉദ്ദിഷ്ടവേദനംനേരം അഗശോഥസമനപിതം
 ഹർഷനിസ്സോദശുദ്ധശ്രു യുക്തമാമാനപിതംവിദുഃ

ആമേതാകൂടിയ കണ്ണു വല്ലതായ ചേരനേയേടും ചുവപ്പേടും നിരോടും കരക
രപ്പോടും കത്തിനോവോടും, ഗുലത്തോടും കണ്ണനിരോടും കൂടിയിരിക്കാം.
നിരമേലകുണ്ണ.

൧൩. മദ്രാസ് പ്രദേശത്തെ സിംഗപ്പൂർ പ്രദേശത്തേക്ക്
പ്രവാസിപ്പിക്കുന്നതിനായി സിംഗപ്പൂർ പ്രദേശത്തുനിന്നും

കണ്ണകർക്കു മറ്റൊരു വേനെയും ചെറിപ്പിച്ചു ഉണ്ടാക, വീകവും കണ്ണനിറം ശമിക്കുക, കണ്ണകർ പ്രസന്നമായ നിറത്തോടുകൂടിയിരിക്കു ഇവായ്ക്കെയും ദോഷങ്ങൾ പാകുതവരുമ്പോൾ സംഭവിക്കുന്നവയാകുന്നു.

സശോധനാക്ഷിപാകലക്ഷണം.

26. കണ്ണൂർ ജില്ലയിൽ കേന്ദ്രീകരിച്ചുള്ള പട്ടണങ്ങളുടെയും സമീപ പ്രദേശങ്ങളിലെ നേത്രപാകസ്സശാലകളുടെയും ശാലാഹിതാക്കളുടെയും നേത്രപാകസ്സശാലകളുടെയും

കണ്ണ ഖേദിക, വല്ലതും അറച്ചതേതുപോലെ തോന്നുക, കണ്ണിനോടുകൂടിയുപ
 ള്ള അന്തിക്കുടപലെയും നീരോടുകൂടിയും, ഇരിക്കുകയും പഴുകുകയും ചെയ്ക. അതിന്നു
 സാരഫലംകൊണ്ടുപോകുന്ന പേരു. നീരിനെ ഒഴിച്ച് മേൽപാഞ്ഞു ലക്കംകൊണ്ടു ഉണ്ടായി
 രിക്കുകയും നീരില്ലാതിരിക്കുകയും ചെയ്താൽ അതിന്നു അശാരഫലംകൊണ്ടുപോകുന്ന പേർ.

ററതാധിമന്ധവക്ഷ:ണ.0.

എ. ഉപേക്ഷണാദക്ഷിണദായിമന്യേ വാതാത്മകഃസാദയതിപ്രസഹ്യ

നേതൃതത്വസംഗ്രഹം (൨൧൧)

തജാദിഗ്രാഭിരസാധ്യഃ ഹതാധിമന്യഃ പലനേത്രമോഗഃ
വതാധിമന്യത്തിന്നു ചികിത്സചെയ്യാതെ ഇരുന്നാൽ അതു കൗത് നോദ്യു് ചൂടു
മുതലായ വലിയ പീഡകളെ ഉണ്ടാക്കി കണ്ണിനെ ശോഷിപ്പിക്കും. ആ രോഗമത്രേ അസർ
ദ്ധ്യമായ ഹതാധിമന്യം.

വാതപശ്യയലക്ഷണം.

൧൭. വാരംവാരഞ്ചപശ്ചേതി ഭൂവൈനേത്രോചമാരുതഃ

തജശ്ചവിവിധാസ്ത്രിപ്രാസ്തജ്ഞേയോവാതപശ്യഃ

വാതം ക്രമേണ ചിലപ്പോൾ പുരികങ്ങളിലും ചിലപ്പോൾ കണ്ണുകളിലും വന്നിട്ടു പല
പ്രകാരത്തിലുള്ള വലിയവേദനകളെ ഉണ്ടാക്കും. അതുകൊണ്ടു വാതപശ്യമെന്നു രോഗം.

ശുഷ്കാക്ഷി പാകലക്ഷണം.

൧൮. യശ്ചകുണിതംദാരുണരൂക്ഷവർണ്ണ സദാഗ്രതേജാവിലഭർശനംയൽ

സദാരുണംയശ്ചപ്രതിബോധനേച ശുഷ്കാക്ഷിപാകോപമാനതദക്ഷി

കണ്ണടച്ചിരിക്കുക, പോളകൾ കഠിനങ്ങളായിട്ടും ഉലന്നിട്ടും ഇരിക്കുക, കണ്ണു ചുടോടുകൂടി
യും കലങ്ങിയുമിരിക്കുക, തുറന്നുനോക്കി പ്രയാസമുണ്ടാകു ഇതരോഗത്തിന്നു ശുഷ്കാക്ഷിപാകം
മെന്നു പേർ.

അന്യതോവാതലക്ഷണം.

൧൯. യസ്യാവടു കണ്ണശിരോഹരസോ

മന്യാനതോവാപ്യനിചോന്യതോവാ

കുശ്ലാഭജ്ഞൈവഭൂവിലോചനേച

രംമന്യാനതോവാതമുദാഹരന്തി.

വാതം; പിടലി, കണ്ണു, ശിരസ്സ്, താടിയിലുൾ ഇവയിലുനിന്നിട്ടോ പിൻകഴുത്തിലെ
അരമ്പിൽ നിന്നിട്ടോ വേദന സ്ഥാനങ്ങളിൽ നിന്നിട്ടോ പുരികത്തിലും കണ്ണിലും വേദനയെ
ഉണ്ടാക്കും. അതിനെ അന്യതോവാതമെന്നു പറയുന്നു.

അമ്ലാല്പ്യംവിതലക്ഷണം.

൨൦. ശ്വാവംഭോഹിതപശ്യന്തം സപഞ്ചാക്ഷിപ്രപച്യതേ

സദാഹരശോഥംസാസ്രാവ മമ്ലാല്പ്യംവിതമമൃതഃ

കണ്ണിന്റെ മദ്ധ്യം കരുവണ്ടിയിട്ടും ചുവന്നിട്ടുമിരിക്കും കണ്ണു അശേഷംപഴുത്തിട്ടും ചു
ടോടും വീക്കത്തോടുംകണ്ണുനീരോടുംകൂടിയിരിക്കുക, ഇതു ദേഹങ്ങൾ അന്നസരണത്തെപ്പറ്റിപ്പിച്ചു
അക്ഷിസിങ്കളിൽ കൂടിക്കൊണ്ടുവന്നുണ്ടാകുന്നതാകയാൽ അതിന്നു അമ്ലാല്പ്യംവിതമെന്നു പേർ

സിരോല്ലാതലക്ഷണം.

൨൧. അപേദനാചാപിസപേദനാചാ

യസ്യാക്ഷിരാജ്ഞോഹിഭവന്തിതാമ്രഃ

മുഹൂർത്തിരാജ്ഞാതിചയാസതാദ

ഗച്ഛാധിസ്ത്രിരോല്ലാത ഇതിപ്രദിഷ്ടഃ

അക്ഷി നിരകൾ വേദനയോടുകൂടിയതായോ വേദനയോടുകൂടിയോ ചെമ്പിയിട്ടോ
പിന്നെയും പിന്നെയും വികൃതവർണ്ണങ്ങളായിട്ടോ ഇരിക്കും. രക്തജമായ ആ രോഗം സിരോ
ല്ലാതമെന്നു.

(൧൨൨) നേതൃകൃഷ്ണഗതരോഗനിവാരണം

സിരാമർഷലക്ഷണം.

- ൨൨. മോഹാൽസിരോല്പാത ഉപേക്ഷിതസ്തു ജായേതരോഗസ്തുസിരാ പ്രമർഷഃ തത്രാമേസംസ്രവതിപ്രഗാഢം തഥാനശക്നോത്വഭീവീക്ഷിതൃഞ്ച.

സിരോല്പാതത്തെ ചികിത്സിച്ചെടുത്ത ഉപേക്ഷിക്കുന്നതായാൽ അതു സിരാപ്രയർഷമെന്ന രോഗമായിത്തീരും. അതിന്നു കണ്ണിൽകൂടി ചെമ്പിച്ചിരിക്കുന്നതായ രക്തം അധി കരയൊലിക്കും. യാതൊന്നിനേയും നോക്കുൻ കഴിയാതെയും വരും. നേത്രഗതസ്തപരോഗ നിവാരണം സമാപ്തം.

നേതൃകൃഷ്ണഗതരോഗനിവാരണം.

സപ്രണശ്ശക്തലക്ഷണം.

- ൧. നിമഗ്നരൂപത്തുവേലിതൃണ്ണേ സൂച്യേവവിജപ്രേതിഭാതിയദൈ സ്രാവംസ്രവേദുസ്തമതീവയച്ച തത്സപ്രണശ്ശക്തമുദാഹരന്തി.

കൃഷ്ണമണ്ഡലത്തിൽ വെളുത്തിട്ടും താണിട്ടും സൂചികൊണ്ടു ചത്തിയാതാ എന്നു രോഗമുണ്ടായിട്ടും ഏറ്റവും ചൂടുള്ളതായ വെളുത്തിട്ടും നിന്നുരമായ സ്പർശത്തോടുകൂടിയതായിട്ടും ഉണ്ടാകുന്ന രോഗത്തെ സപ്രണശ്ശക്തമെന്നു പറയുന്നു. സപ്രണശ്ശക്തം അസംഖ്യമുണ്ടെന്നു കിലും അസംഖ്യമുണ്ടെന്നാൽ ചിലപ്പോൾ സംഖ്യമായും വരുന്നെന്നു പറയുന്നു.

- ൨. ദുഷ്ടേസ്സമീപേനഭവേത്തയച്ച നചാവഗാഡംനചസംസ്രവേലി അഭവേദനംവാനശ്ചയുഗ്മശ്ശക്തം തത്സിലിയാതാതികദാചിഭവേ.

ദൃഷ്ടിയുടെ സമീപം ചെിച്ചുണ്ടായ ശ്ശക്തവും കൃഷ്ണമണ്ഡലത്തിൽ മുഴുകിക്കിടക്കുന്നതായ ശ്ശക്തവും ജലസ്പർശത്തോടുകൂടത്തതായ ശ്ശക്തവും വേദനയോടുകൂടത്തതായ ശ്ശക്തവും അങ്ങനെയുള്ളതും ചിലപ്പോൾ സിലിയെ പ്രാപിക്കുന്നു.

അപ്രണശ്ശക്തലക്ഷണം.

- ൩. സുന്ദാത്മകംകൃഷ്ണഗതംസചോഷം ശംഖേനേനപ്രതിമോഭഭസം വൈവായസാഭ്യപ്രതപ്രകാശ മഥപ്രണസംഖ്യതമേവേന്തി.

അഭിജ്ഞാനിമിത്തം കൃഷ്ണമണ്ഡലത്തിൽ അല്പമായ ചൂടോടുകൂടിയും ശംഖ്, ചന്ദ്രൻ, മുളങ്കിട്ടു ചെറുപ്പം വെളുപ്പുപോലെ ഇരിക്കുന്ന വെളുപ്പോടുകൂടിയും നിർമ്മലമായ ആകാശപോലെ ദൃഢവായും പ്രകാശത്തോടുകൂടിയും ഉണ്ടാകുന്ന ശ്ശക്തം അപ്രണശ്ശക്തമെന്നു.

അപ്രണശ്ശക്തവും അവാസ്തവഭേദങ്ങളെ കൃച്ഛ്രസംഖ്യമയോഅസംഖ്യമയോവരമെന്നു പറയുന്നു.

- ൪. ഗംഭീരമാതംബാഹുലഞ്ചശ്ശക്തം ചിശോത്ഥിരഞ്ചാവിവാന്തികൃച്ഛ്രം വചിന്നമല്യംവിശിശാഘതംവാ ചർംസിരാസുകുമാദൃഷ്ടികൃച്ച.

- ൫. ദ്വിതീയാർഗ്ഗതംബാഹുലിതമന്തതശ്ച ചിശോത്ഥിതഞ്ചാവിവിവജ്ജനീയം.

രണ്ടുമൂന്നുതരത്തിൽ ചൊരിയുന്നതും കട്ടിയായുള്ളതും ഭൂടങ്ങി അധികനാൾ കടന്നതുമായ ശ്ശക്തം കൃച്ഛ്രസംഖ്യമെന്നു. മംസം പഴുക്കുന്നിമിത്തം ഭ്യേത്തിൽ മരിച്ച മൂങ്ങക, മംസസ്തൽ ചുറ്റപ്പെട്ടിരിക്കുക, ഒരിടത്തുതന്നെ നില്ക്കുന്നിരിക്കുക, അന്യകൾ വ്യാപിക്കുന്നിമിത്തം സൂക്ഷ്മമായിരിക്കുക യുഗലങ്ങളാത്തോടുകൂടിയ ശ്ശക്തം ദൃഷ്ടിയെ നശിപ്പിക്കുന്നതാകുന്നു. രണ്ടു പടലത്തെ ആശ്രയിച്ചും ചുറ്റും ചുവന്നും തുടങ്ങി അധികദിവസം ചെറുചെലിക്കുന്ന ശ്ശക്തത്തെ വർഷിക്കുന്നു.

നേതൃകൃഷ്ണിഗതരോഗനിവാരണം (൨൨൩)

അസാധ്യലക്ഷണം

൩. ഉഷ്ണശുചാതഃചിടകാചനേത്രേ യസ്തിൻഭവന്മൂലഗനിഭഞ്ചകൃത്യം തദ്വ്യസാധ്യംപ്രവദന്തികേചി ദന്ത്യചയത്തിത്തിരിവക്ഷതുലം.

കണ്ണിൽനിന്നു ചുട്ടജന്മയ വെള്ളം വീഴുക; കണ്ണിൽ കുമ്പുണ്ടാകു ഇതു രണ്ടാമത്തെ പടലത്തിൽ ചെന്നിരിക്കുന്നതായ തൂക്കത്തിന്റെ ലക്ഷണമാകുന്നു. ചെറുപയറുപൊളെളു രിക്കുന്ന തൂക്കം അസാധ്യമാണെന്നു ചിലർ പറയുന്നു. തിത്തിരിപ്പുള്ളിന്റെ ചിറകുപോലെ ഇരിക്കുന്ന തൂക്കവും അസാധ്യമാണെന്നു പറയുന്നു.

അക്ഷിപാകാത്മ്യം.

ഒ. രോചതംസമാക്രാമതിസർവ്വതോഹരി
ദോഷേണയസ്രാസിതമണ്ഡലഞ്ച
തമക്ഷിപാകാത്മ്യമക്ഷിരോഗം
സർവ്വതമകംഘർജ്ജയതവ്യമാഹുഃ

വാതാദിദോഷം ഘോരമായിട്ടു കൃഷ്ണമണ്ഡലം മുഴുവനും വെളുത്തതായ തൂക്കം വ്യക്തിയും. അതിന്നു അക്ഷിപാകാത്മ്യമെന്നു പേർ. സന്നിപതജമായ ആ അക്ഷിരോഗം വർജ്ജനീയമാകുന്നു.

അജ്ജകാജാതം.

അജ്ജപൂരിഷ്വപ്രതിമോരജ്ജാവാൻ
സലോഹിതോലോഹിതപിച്ഛിലാശ്രം.

൨. വിഗ്രഹകൃഷ്ണം പ്രലയോച്യുതൈതി
തജ്ജകാജാതമിതിവ്യവസ്തേത.

ആട്ടിൻകാഷ്ഠപേല ചുരുത്തു ഉരുണ്ടിട്ടും വേദനയേടും അല്പമായ ചുവപ്പോടും ചെമ്പിച്ചു വഴുവഴുത്തിരിക്കുന്ന കേതത്തിന്റെ സിരാവേനാടുംകൂടിയും കൃഷ്ണമണ്ഡലത്തെ ഭിച്യുണ്ടാകുന്ന രോഗത്തിന്നു അജ്ജകമെന്നു പേർ.

നേതൃകൃഷ്ണിഗതരോഗനിവാരണം സമാപ്തം.

നേതൃകൃഷ്ണിഗതരോഗനിവാരണം-

൧. പ്രഥമേവദലേദോഷാ യസ്യദൃഷ്ട്യാംവ്യവസ്ഥിതാഃ
അവ്യക്താനിസത്രപാന്നി കദാചിദഥപശ്യതി.

ദൃഷ്ടി എന്നതു നേത്രത്തിന്റെ കൃഷ്ണമണ്ഡലമദ്ധ്യത്തിൽ പഞ്ചഭൂതപ്രസരമേയും ആലോചകപിത്തമയമേയും ശീതസന്തമയേയും സൂക്ഷ്മയുപമയും ഇരിക്കുന്ന ഒരു തേജസ്സാകുന്നു എന്നു ധന്വന്തരി പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. വാതാദിദോഷങ്ങൾ സിരകളിൽകൂടി ദൃഷ്ടിമണ്ഡലത്തിന്റെ അന്തർഭാഗത്തിങ്കൽ ചെന്നു ആദ്യത്തെപ്പടലത്തെ ആശ്രയിക്കുമ്പോൾ രൂപത്തോടുകൂടിയ ദ്രവ്യങ്ങൾ ചിലപ്പോൾ അസ്സക്ഷങ്ങളായിട്ടു കാണപ്പെടും.

രണ്ടാമത്തെ പടലത്തിൽ ചെമ്പിരിക്കുന്നതായ ദോഷത്തിന്റെലക്ഷണം.

- ൨. ദ്രാപ്പീർദ്ദശംവിഹവതി ദ്വിതീയംപടലംഗതേ
മക്ഷികാമശകാശ്വാപിജാലകാനിചപശ്യതി
- ൩. മണ്ഡലാനിപതാകാശ്ച രേചിംകണ്ഡലാനിച
പരിപ്ലവംശ്വാവിവിധാൻ രചമദ്രുതമാംസിച
- ൪. ദൂരസ്ഥാനിചരൂചാനി മന്യതേസസ്ഥീപതഃ
സമീപസ്ഥാനിദൂരേ ച ദൃഷ്ടേർഗ്ഗോചരവിഭ്രാന്തഃ

(൨൨൨) നേതൃഷ്ടിഗതശേഖനീഭാവം

൫. യത്നവാഗ്വിപാശ്വതം സുചിപാശംനപശ്യതി.

ദോഷം രണ്ടാമത്തെ പടലത്തെ പ്രാപിക്കുമ്പോൾ ഭൂമി ഏറ്റവും പാവശ്യമായ പ്രാപിക്കും. ഇപ്പോൾ, കൊളർ, വലകൾ, മണ്ഡലങ്ങൾ, കെട്ടിടങ്ങൾ, ശീർഷികൾ, കണ്ഡലങ്ങൾ ഇവ ഇളക്കപ്പെടുകയും വ്യക്തികൾക്കായിട്ടും കണ്ണാടികൾ, വസ്ത്രം, ആകാശം, തമസ്സ് ഇവയും കാണപ്പെടും. ഭൂതങ്ങളും രൂപങ്ങൾ സമീപത്തായിട്ടും സമീപത്തുള്ളവ ദൂരത്തായിട്ടും കാണപ്പെടും- ഭൂമിയുടെ വികാശത്തിന് മേൽവായിട്ട് വളരെ പ്രയത്നം ചെയ്താൽ സൂര്യന്റെ സൂചിരത്തെ അവൻ കാണുന്നില്ല-

ദോഷം തൃതീയപടലത്തെ പ്രാപിച്ചുവെന്ന് ലക്ഷണം.

ഉദാഹരണത്തിനാധാരാൽ തൃതീയപടലംഗതം

- ന. മഹാബ്രാഹ്മണപാണ്ഡിത്യം മഹാഭാരതവിലാസംവെക്കുക കണ്ണാടികൾക്കുമുമ്പായി വികൃത നീവാപശ്യതി.
- ഖ. യഥാഭാഷ്യമനുഷ്ഠിത ഭൂമിർഭാഷ്യമലീനസി അധാസമീപസ്ഥം ദൂരസ്ഥംചോപരിസമീതം.
- ഘ. പാർശ്വസ്ഥിതേനമാഭാഷ്യ പാർശ്വസ്ഥംനൈവപശ്യതി സമാന്തസ്ഥിതേനോഭാഷ്യ സംക്ഷാലനീവാപശ്യതി
- ൯. ദിവാസമീപതേ ദിവാപശ്യേൽ ബാഹ്യസ്ഥാസമീപതേ ദോഷേദന്ത്യാശ്രിതേതിത്യർത്ഥം സന്ധ്യകംമന്യുതേദിവാ.

ദോഷം മൂന്നാമത്തെ പടലത്തിൽ പ്രാപിക്കുന്ന സമയം ഉദാഹരണത്തിലുള്ള വസ്തുക്കളെ കാണുകയും അധാഭാഗത്തിലുള്ളവയെ കാണാതിരിക്കുകയും ചെയ്യും; വലയത്തിലുള്ള രൂപങ്ങൾ വസ്തുക്കൾക്കൊണ്ടു മറയ്ക്കപ്പെട്ടവയായിട്ട് കാണപ്പെടും; മനുഷ്യർ ചെയ്യുന്ന കണ്ണാടികൾ ഇല്ലാത്തവയായിട്ട് മുറിക്കപ്പെട്ട കരമാണങ്ങളോടുകൂടിയിരിക്കുന്നവയും എന്ന് തോന്നുമായിട്ട് കാണപ്പെടും; യന്ത്രോപകരണം വലയത്തിലായിരിക്കുന്ന ആ ദോഷത്തെ അനുസരിച്ച ഭൂമിയും ഇരിക്കും; എങ്ങനെയെന്നാൽ വാതം വലയത്തിലായിരിക്കുമെങ്കിൽ ഭൂമി ചുവന്നിരിക്കും; പിന്നെ വലയത്തിലായിരിക്കുമെങ്കിൽ മഞ്ഞുവീശിരിക്കും; കുമ്പം വലയത്തിലായിരിക്കുമെങ്കിൽ ചെങ്കുത്തായിരിക്കും; ദോഷം ഭൂമിയുടെ അധാഭാഗത്തിൽ സ്ഥിതി ചെയ്യുമ്പോൾ സമീപത്തിലുള്ള വസ്തുക്കളെ കാണുകയില്ല ഉപരിഭാഗത്തിൽ സ്ഥിതി ചെയ്യുമ്പോൾ ദൂരത്തുള്ള വസ്തുക്കളെ കാണുകയില്ല. പാർശ്വത്തിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുമ്പോൾ പാർശ്വഭാഗത്തിലുള്ള വസ്തുക്കളെ കാണുകയില്ല. ചുറ്റും നില്ക്കുമ്പോൾ എല്ലാം സമീപത്തായിട്ട് കാണപ്പെടും. ദോഷം രണ്ടുപ്രകാരത്തിൽ നിന്നാൽ കാണുന്നതെല്ലാം രണ്ടുപ്രകാരമായിത്തോന്നും ഇളക്കിക്കാണുന്നതിനാൽ കാണപ്പെടുന്നതെക്കെയും വളരെ ഉണ്ടെന്നുതോന്നും. വിലങ്ങത്തിൽനിന്നാൽ മേന്മയെ രണ്ടായിട്ട് കാണും.

നാലാമത്തെ പടലത്തിൽ ചെന്നിരിക്കുന്നതായ

ദോഷത്തിന്റെ ലക്ഷണം.

- ൧൦. തിമിരാച്ഛസ്സവൈദോഷ്യ ശ്വേതംപടലംഗതം അന്ധിസർവ്വാദൃഷ്ടിം ലിംഗനാശമനുപദം.
- ൧൧. അസ്തിനചിതമോഭൂതേ നാതിരൂപേമഹാഗഭേ ചദ്രാദിത്യേസനക്ഷത്രാ വാതരീക്ഷേചചിദ്യതം.
- ൧൨. നിർമാണിചതേജാസി ഭാഷിഷ്ഠാസ്ത്വഥപശ്യതി.

തിമിരമെന്നു പേരുള്ളതായ ആദോഷം നാലാമത്തെ പടലത്തിൽ ചെല്ലുമ്പോൾ ഭൂമി നല്ലൊരുതരം തടവുണ്ടാകും; ഇതിനപ്പുറം ലിംഗനാശമെന്നു അർത്ഥമുണ്ടുണ്ടു; മനുഷ്യനായ ആ മഹാഭാരതം അധികം വർദ്ധിക്കാതിരിക്കുന്ന സമയം ആകാശത്തിൽ ചന്ദ്രാദിത്യന്മാരും നക്ഷത്രങ്ങളും മിന്നൽ പിണുറിയും നിർമ്മലങ്ങളായും പ്രകാശിച്ചുവരികുന്ന ആസ്തികളേയും കാണും.

ലിംഗനാശത്തിന്റെ പശ്ചാത്താപമന്ത്രം.

സമുപലിംഗനാശസ്തു നീലികാകാചസംജ്ഞിതഃ

ഈ ലിംഗനാശത്തിന് നീലികാകാചം കലാപം എന്നുംപേരുണ്ട്. മൂന്നുപേരുടെ പടലത്തെ പ്രാപിച്ചതായ ദേവേന്ദ്രം തിമിരമരണം എന്നും നാലുപേരുടെ പടലത്തെ പ്രാപിച്ചതായ ദേവേന്ദ്രം കലാമരണം എന്നും ഈ ഗ്രന്ഥകർത്താവു പറയുന്നു. എന്നാൽ താഴെ കാണുന്ന നീലിമലനം മൂന്നുപേരുടെ പടലത്തെ പ്രാപിച്ചാൽ കലാമരണം എന്നും നാലുപേരുടെ പടലത്തെ പ്രാപിച്ചാൽ ലിംഗനാശമായിട്ടു ഭവിക്കുന്നു എന്നും അദ്ദേഹം നീലിമലനം “കലാമരണേന്ദ്രം പാപശ്ചിപടലേന്ദ്രം മഹാമലപടലേന്ദ്രം ലിംഗനാശസ്തുച്യതേ”

ദോഷവിശേഷംകൊണ്ടുള്ള രൂപദർശനം.

- ൧. വാതേന ചാപിത്രപാണി ഭ്രമതി വചപശ്രുതി
- അവിലമ്പുതന്നാഭാനി വ്യാവിധാനീവമാനവഃ
- ൨. പിത്തേനാദിത്വപശ്ചാത്ത ശക്രചാപതടിർഗണാൻ
- നൃത്യത്തശ്ചൈവശിഖിന സ്തർവ്വംനീലഞ്ചപശ്രുതി
- ൩. കഫേന ചശ്വേദോണി സ്തംഭശാപിചസ്മിതാനി ച
- പശ്വേദസൂക്ഷ്മാഞ്ചതൃതം വ്യഭാമോഭസംപ്ലവം.
- ൪. സലിലപ്പാവിതാനീവ പരിജാസ്യാനിമാനവഃ
- പശ്വേദേതേനരക്താനി തമാംസിവിവധാനി ച.
- ൫. സന്ധിതാപിതൃഷ്ണാനി ചീതാപിതൃചിമമാനവഃ
- സന്നിപാതേനപിത്രാണി വിപ്ലതാനീവപശ്രുതി.
- ൬. ബഹുധാചദിധാചാപി സപ്താബ്ദസമന്തതഃ
- ഘീനാധികാംഗാപിവാ ജ്യാതീംശ്ചപിചഭ്രമസാ

വാതംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന തിമിരത്തിങ്കൽ രൂപങ്ങൾ തിരിച്ചുനോക്കുമ്പോൾ അതോടൊന്നിച്ച് മലിനങ്ങളായിട്ടും രക്തവർണ്ണങ്ങളായിട്ടും കൂടിക്കൂടും എന്നു തോന്നുമ്പോൾ കഠിനപ്പെടും. പിത്തംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന തിമിരത്തിങ്കൽ ആദിത്യൻ മിന്നുമിനുങ്ങു, ഇന്ദ്രധനുസ്സു മിന്നൽപിണർ ഇവയുടെ രൂപങ്ങൾ കാണപ്പെടും. മയിലുകൾ ആടുന്നവയായിട്ടു കാണപ്പെടും സർപ്പം നീലനിറമായിട്ടും കാണും. കഫംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന തിമിരത്തിന്റെ ലക്ഷണം സ്പന്ധിമലങ്ങളായും ചെട്ടത്തനിറത്തോടുകൂടിയും ഇരിക്കുന്ന രൂപങ്ങളെ കാണുക, സൂക്ഷ്മങ്ങളായിരിക്കുന്നവ ഏറ്റവും അസൂക്ഷ്മങ്ങളായിട്ടും കാണുക. ആകാശത്തിൽ ചന്ദ്രൻ നക്ഷത്രം മുതലായ ചയിലുത്തരപ്പേഴും ഉണ്ടെന്നു കണ്ടുക വെള്ളത്തിൽ മുങ്ങിക്കിടക്കുന്നിമിത്തം നീന്തലടങ്ങായിരിക്കുന്ന വ. ദാമ്യങ്ങളെ കണ്ടുക ഇവയ്ക്കെന്നു രക്തംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന തിമിരത്തിങ്കൽ തമസ്സുകൾ ചുവന്നിട്ടും ബഹുവിധങ്ങളായിട്ടും കാണപ്പെടും രൂപങ്ങൾ അല്ലാ ചെട്ടത്തിട്ടും ചുവന്നിട്ടും മഞ്ഞമുളിപ്പിട്ടും കാണപ്പെടും. സന്നിപാതംകൊണ്ടുള്ള തിമിരത്തിങ്കൽ ഏല്പുചുണ്ടും നാനാവർണ്ണങ്ങളായിട്ടും വിപരീതങ്ങളായിട്ടും ബഹുവിധങ്ങളായിട്ടും രണ്ടുവിധങ്ങളായിട്ടും തേജസ്സുകൾ പലപ്രകാരങ്ങളായും കാണപ്പെടും.

പരിമളായി എന്ന തിമിരം.

- ൧. പിത്തംകുശ്ശാൽപരിമളായി മുർചരിതംചിത്തതേജസാ
- പിത്താദിശസ്തുപശ്ചോതാൻ ഭാസ്കരഞ്ചാപിപശ്രുതി.
- ൨. വികീർണ്ണമാണാൽപദ്യമൈതർ വൃക്ഷാംസേജ്ഞാഭരവവാ

രക്തത്താൽ മിശ്രിതമായിരിക്കുന്ന പിത്തംപരിമളായി എന്ന തിമിരത്തെ ഉണ്ടാക്കും അതു വന്നാൽ ദിക്കുകൾ മഞ്ഞമുളിപ്പിട്ടു കാണപ്പെടും. മിന്നുമിനുങ്ങുകളും കാണപ്പെടും. ആദിത്യൻ ഉദിച്ചുവരുന്നതായിട്ടും വൃക്ഷങ്ങൾ മിന്നുമിനുങ്ങുകളാൽ മറയ്ക്കപ്പെടുന്നവയായിട്ടോ ക്ഷേപങ്ങളോടുകൂടിയിരിക്കുന്നവയായിട്ടോ കാണപ്പെടും.

(൨൨൩) നേതൃദൃഷ്ടിശതശതഗനിദാനം

വക്ഷ്യമാഷ്ടധിധാരാഗൈർ ലിംഗനാശമതഃപരം
ഇതിനപ്പുറം രംഗംഘമുവാധിട്ടു ആരവിധമായുണ്ടാകുന്ന ലിംഗനാശത്തെപ്പറയുന്നു.
വാതജാദിരാഗഭേദലക്ഷണം.

൨൧ രാഗോരുടന്നാമാരുതജഃപ്രദിച്ഛോ
മ്നായിചനീലഞ്ചതമൈവപിത്താൽ
കഥാൽസിതശ്ലോണിതജസ്സരക്ത
സ്സമസ്തദോഷപ്രഭാവവിചിത്രം

വാതജമായിരിക്കുന്ന രംഗം ചുവന്നിരിക്കും. പിതൃജമായിരിക്കുന്ന രംഗം മഞ്ഞു
ച്ചിട്ടും നീലിച്ചിട്ടും ഇരിക്കും. കഫജമായിരിക്കുന്ന രംഗം വെളുത്തിരിക്കും, ശ്ലേഷ്മജമായിരി
ക്കുന്ന രംഗം രക്തം താഴെ കൂടിയിരിക്കും. ത്രിദോഷജമായിരിക്കുന്ന രംഗം നന്നുവെണ്ണയായി
രിക്കും.

വാതികാതിരാഗത്തിന്റെ വിശിഷ്ടലക്ഷണം.

൨൨. അരുണംമണ്ഡലംദൃഷ്ട്വാം സ്തൂലകാമാരുതനപ്രഭം
പരിമ്നായിനിരോഹസ്യാശ്ലായിനീലഞ്ചമണ്ഡലം.

൨൩. ദോഷക്ഷയാൽസ്വപന്തത്ര കദാചിത്സ്യാത്തുലർശനം

പരിമ്നായി എന്ന രോഗത്തിൽ ദൃഷ്ടിമണ്ഡലം ചുവന്നിട്ടും സ്തൂലമായ കഥത്തിന്റെ
എന്നുപോലെ ചുവന്ന പ്രഭം താഴെ കൂടിയും ഇരിക്കും. അല്ലെങ്കിൽ മഞ്ഞുച്ചിട്ടും നീലിച്ചിട്ടും
ഇരിക്കും. ദോഷത്തിന്നു ക്ഷയം വന്നാൽ ചിലപ്പോൾ താഴെ തന്നെ കാണുകയും ചെയ്യും.

ദൃഷ്ടിമണ്ഡലഗതദോഷലക്ഷണം.

അരുണംമണ്ഡലംവാതാൽ ചഞ്ചലംചതഷ്ഠംതഥാ.

൨൪. പിത്താരു സമമാനീലം കാന്ത്യാദംപീതമേവച
ശ്ലേഷ്മന്നാബ്ധലംപീതം ശംഖകഭേദന്ദുപാസ്സരം

൨൫. ചലൽപത്തപലാശസഃ ശുക്ലോവിന്ദുരാവാസേഃ
മൃജുമാനചനയനേ മണ്ഡലംതദപിസദ്വൃത്തി.

൨൬. പ്രാജപതപത്രാദം മണ്ഡലംശോണിതാത്മകം
ദൃഷ്ടിരാഗോഭേച്ചിത്രോ ലിംഗനാശത്രിദോഷജേ.

൨൭. യഥാസ്വപ്നോഷ്വപിംഗാനി സർവേഷോപവദുപാതിഹി.

വരംചേതുരായിട്ടു ദൃഷ്ടിമണ്ഡലം ചുവന്നിട്ടും ഇളക്കത്തോടുകൂടിയും പരുപരുത്തി
പ്പോ ഇരിക്കും പിത്താഘമുവാധിട്ടു അപ്പം നീലിച്ചിട്ടും കട്ടേപത്രത്തിന്റെ രേജസ്സപോ
ലെ ഇരിക്കുന്ന രേജസ്സോടുകൂടിയും മഞ്ഞുച്ചിട്ടും ഇരിക്കും. കഫം ഘേതുവായിട്ടു വലുതാ
യിട്ടും മഞ്ഞുച്ചിട്ടും ശാഖ്, മുല്ലപ്പൂവ്, ചന്ദൻ ചാവേറുപോലെ വെളുത്തിട്ടും ഇളകിയിരിക്കുന്ന
താമരയിലയിലെ വെളുത്തു ജിഹ്വയെ ഇളകിക്കൊണ്ടു മിരിക്കും. ചെങ്കൊണ്ടു മർദ്ദിക്കുന്ന
സമയം ആ മണ്ഡലം പരക്കയും ചെയ്യും രക്തജമായ മണ്ഡലം പവിഴപോലെയും
ചുവന്ന താമരപ്പൂപോലെയും ചരിക്കും ത്രിദോഷജമായ ലിംഗനാശത്തിൽ ദൃഷ്ടിരംഗം നന്നാ
വെണ്ണയായിരിക്കും. എല്ലാ ദോഷങ്ങളിലുടേടേടേതിന്നു തക്കവണ്ണം ലക്ഷണങ്ങൾ ചണ്ടാകും.

മുമ്പേ പറയപ്പെട്ടവയും ഇനി പറയപ്പെടാൻ പോകുന്നവയുമായ
രോഗങ്ങളുടെ സംക്ഷേപം.

൨൮. ഷർലിംഗനാശഃ ഷഡ്വിമേചരോഗാ

ദൃഷ്ട്വാശ്രയാഃ ഷർലിംഗാശ്വേവവാചാ

മുമ്പെ പറയപ്പെട്ട ലിംഗനാശങ്ങൾ ആറു ഇനി പറയാൻ പോകുന്ന ദൃഷ്ട്വാശ്രയ
ങ്ങളായ രോഗങ്ങൾ ആറു. ഇങ്ങിനെ പന്ത്രണ്ടു രോഗങ്ങൾ വാച്യങ്ങളു കുന്നു.

നേതൃദൃഷ്ടിഗതരോഗനിവാരണം (൨൨൭)

പിത്തവിദഗ്ദ്ധദൃഷ്ടി ലക്ഷണം.

പിത്തേനദൃഷ്ടേനസദാതുദൃഷ്ടിഃ
പീതാഭവേദ്യസ്യനരസ്യഭീഞ്ചിത്.

൨൯. പീതാനിരൂപാണിചതേനപശ്യേൽ
സബൈനരൂപിത്തവിദഗ്ദ്ധദൃഷ്ടിഃ

ദൃഷ്ടിച്ചിരിക്കുന്ന പിത്തം ഫേതുവായിട്ടു മനുഷ്യന്റെ ദൃഷ്ടി എല്ലാസ്തോഴം അല്ലമായ മ
ത്തേകനിറത്തോടും കൂടിയിരിക്കുകയും അതുഫേതുവായിട്ടു എല്ലാവസ്തുക്കളെയും മഞ്ഞകനിറമ
യിട്ടു കാണുകയും ചെയ്യും. ഇതിന്നു പിത്തവിദഗ്ദ്ധദൃഷ്ടി എന്നു പേർ.

ദിവാന്യവക്ഷണം.

പ്രാപ്തേത്രതീയംപടവതുദോഷേ
ദിവാന്യവശ്ചേന്നിശിചേക്ഷതേസഃ

൩൦. രാത്രൗചശ്ചിതാനുഗാമീതദൃഷ്ടിഃ
പിത്താപ്ലഭാവാദപീതാനിപശ്യേൽ

ദോഷം മൂന്നുദത്തെ പടലത്തിൽ ചെല്ലുമ്പോൾ പകൽ കാഴ്ചയുണ്ടാകയില്ല- രാത്രി
യിൽ ശൈത്യത്തിന്റെ സമവസ്ഥകൊണ്ടു പിത്തത്തിന്റെ അല്പതാപംകൊണ്ടു കാഴ്ച
യുണ്ടാകയുംചെയ്യും.

ശ്ലേഷ്മവിദഗ്ദ്ധദൃഷ്ടി ലക്ഷണം.

തഥാനരഃശ്ലേഷ്മവിദഗ്ദ്ധദൃഷ്ടി സ്താത്പ്രേവശക്താനിതുമന്ത്രതേസഃ

അല്പകാരംതന്നെ ദൃഷ്ടിച്ചിരിക്കുന്ന കഥം ഫേതുവായിട്ടു മനുഷ്യന്റെ ദൃഷ്ടി എല്ലാസ്തോ
ഴം വെട്ടുത്തിരിക്കയും തന്നിടത്താ അവന്നു എല്ലാവസ്തുക്കളും വെട്ടുത്തിരിക്കുന്നുവോ എന്നു
തേണ്ടുകയും ചെയ്യും. അതിന്നു ശ്ലേഷ്മവിദഗ്ദ്ധദൃഷ്ടിയെന്നു പേർ.

നക്താന്യവക്ഷണം.

൩൧. ത്രിസ്യന്ധിതോല്പാദപ്രാപ്തേദോഷോ
നക്താന്യമാപാദയതിപ്രസന്ന
ദിവാസന്ധ്യാനനുഗാമീതദൃഷ്ടിഃ
പശ്യേത്തരൂപാണികഥാപ്ലഭാവാൽ.

മൂന്നു പടലങ്ങളിലും സ്ഥിരങ്ങളായി അല്പങ്ങളായിരിക്കുന്ന ദോഷങ്ങൾ രാത്രിയിൽ ദൃ
ഷ്ടിയിൽനിന്നിളകാതെ നിന്നിട്ടു കാഴ്ചയെ നശിപ്പിക്കുന്നു. പകൽ ദോഷങ്ങൾ ദൃഢദിത്യരശ്മി
മിയുടെ സ്പർശംകൊണ്ടു ദൃഷ്ടാദൃഗ്ഗത്തിൽനിന്നു ഉരുകിയയിച്ചുപോകയും കഥത്തിന്നുഅല്പതാപ
ഭവിക്കയും ചെയ്കുന്നിടത്താ കാഴ്ചയുണ്ടാകുന്നു. ഇതിന്നു നക്താന്യമെന്നു പേർ. മലക
ണ്ണന്നു ഭാഷ

ധൂമദർശി ലക്ഷണം.

ശോകജ്വരായാസശിരോഭിതാപൈ രക്താഹതായസ്യനരസ്യദൃഷ്ടിഃ
ധൂത്രംസ്തമാപശ്ചതിസർവാവാൻ ധൂമദർശിതിനരഃപ്രദിച്ഛഃ

ഓടം ജ്വരം ദോഷശൂന്യം ശിരോദോഷം ഇവകൊണ്ടു സന്തപിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നവ
ന്റെ ദൃഷ്ടിക്കു കാണുന്നവയൊക്കെയും പുകുറ്ററിയപോലെ തോന്നും. രാത്രിയിൽ പിത്ത
ത്തിന്റെ ദൈർഘ്യംകൊണ്ടു എല്ലാം ശരിയായി കാണുകയും ചെയ്യും. ഈ രോഗത്തിന്നു
ധൂമദർശി എന്നുപേർ.

ഹ്രസ്വദൃഷ്ടി ലക്ഷണം.

യോഹ്രസ്വജാത്രോ ദിവസേഹൃത്പശ്ചാ
ഹ്രസ്വാനരൂപാണിചതേനപശ്യേൽ

(൨൨൮) നേത്രദൃഷ്ടിഗതരോഗനിദാനം.

ഹൃസ്വജാതിയിലുള്ളവന്റെ ദൃഷ്ടിമദ്ധ്യത്തിൽ ദോഷംനില്ക്കുമ്പോൾ വലിയരൂപങ്ങൾ പകൽ ഹൃസ്വങ്ങളായിട്ടും പണിപ്പെട്ടും കറുത്തപ്പട്ടം

നക്ഷത്രാസ്ത്രലക്ഷണം.

വിദ്യോത്തമയസ്ത്രനാസ്ത്രദൃഷ്ടി

ർദ്ദോഷാഭിപന്നാനക്ഷത്രയുദ്ധേൽ

ചിത്രാണിത്രാണിദിവാസ്ത്രപശ്ചേൽ

സവൈവികാരോനക്ഷത്രാസ്ത്രസംജ്ഞഃ

യാവന്നൊത്തന്റെ ദൃഷ്ടി മൂന്നു ദോഷങ്ങളാലും വ്യാപിക്കപ്പെട്ടതായിട്ടും കീഴിയുടെ കണ്ണുപോലെ അതിരുകൾക്കുമേൽ ഭവിക്കുന്നു. അപ്പൻ പകൽ നന്നാവണ്ണങ്ങളായിരിക്കുന്ന രൂപങ്ങളെ കാണുകയും രാത്രിയിൽ അരോഷം കാണാതിരിക്കുകയും ചെയ്യും. ഈ രോഗത്തിന്നു നക്ഷത്രാസ്ത്രമെന്നു പേർ.

ഗംഭീരദൃഷ്ടിലക്ഷണം.

ദൃഷ്ടിവിത്രാശാസനോപസൃഷ്ടാ സംകോചമഭ്യന്തരതസ്ത്വയാതി

തജ്ജാവഗാശാചതമക്ഷിരോഗം ഗംഭീരീകേതിപ്രവദന്തിതജ്ഞഃ

ദൃഷ്ടി വാതത്താൽ പീഡിക്കപ്പെട്ടതായിട്ടും വികൃതയായിട്ടും അന്തഃഗതത്തിലുള്ള വലിയും വലിയ വേദനയുമുണ്ടാകും അതിനെ വിചാരമേർ ഗംഭീരദൃഷ്ടിയെന്നു പറയുന്നു.

ആഗതകലിംഗനാശം.

ബാഹ്യോദ്യുനർദ്ദാവാരസംപ്രദിഷ്ടേ

നിമിത്തശ്ചാപ്തനിമിത്തശ്ച

നിമിത്തതസ്ത്വശ്ചിരോഭിവാചാൽ

മേഘേ മസ്തപഭിച്യന്ദനിദർശനസ്തഃ.

ആഗതകലിംഗനാശം രണ്ടുപക്ഷമേകുന്ന ഒരു നിമിത്തവും രണ്ടു അനിമിത്തവും അവയിൽ ശിരോഭിതാപാ ഹേതുവായിട്ടും വിഷപ്പുണ്ണങ്ങളുടെ ഗന്ധത്തെ വഹിക്കുന്ന വായുവിന്റെ സ്വർശം ഹേതുവായിട്ടും ഉണ്ടാകുന്നതു നിമിത്തജഃ; അതിന്നു അഭിച്യന്ദത്തിന്റെലക്ഷണംകൂടിയുണ്ടാകും.

അനിമിത്തലിംഗ നാശലക്ഷണം.

സുരപിഗന്ധപ്മഹോരഗാണാം സന്ദർശനേനാപിചലസ്ത്വേ

ഹന്ത്രേതദൃഷ്ടിമ്നജസ്യയസ്യ സലിംഗനാശസ്തപനിമിത്തസംജ്ഞഃ

തത്രാക്ഷിചിസ്തപ്തമിവാതിഭാനി വൈഡുർയ്വസ്താവിമഹാചദൃഷ്ടിഃ

ദേവന്മാരെയോ ദുഷ്ടികളെയോ ഗന്ധവന്മാരെയോ മഹാസൂക്ഷ്മങ്ങളെയോ സൂക്ഷ്മയോ സൂക്ഷിച്ചുനോക്കുകയെന്നുവായിട്ടു മനുഷ്യനു ദൃഷ്ടിയിൽ കാഴ്ചയില്ലാത്തയാകും. അതിന്നു അനിമിത്തലിംഗനാശമെന്നുപേർ. അവിടെ കണ്ണു പൂർവ്വവസ്ഥയിൽനിന്നു വിശേഷമായ പ്രസന്നതയോടുകൂടിയും വൈഡുർയ്വത്തിന്റെ വണ്ണംപോലെയും നിർമ്മലമയുമിരിക്കും.

നേത്രദൃഷ്ടിഗതരോഗനിദാനം സമാപ്തം.

നേത്രശുക്ലഗതരോഗനിദാനം.

പ്രസ്താർത്ഥത്തിന്റേയും ശുക്ലാർത്ഥത്തിന്റേയും ലക്ഷണം.

പ്രസ്താർത്ഥതനുസ്തീണ്ണം ശ്വാചാരകതനിഭംസിത

വശോപതംമുദുശുക്ലാർത്ഥ ശുക്ലേതദാലതേചിരാൽ.

നേതൃശുക്രമതരോഗനിദാനം (൨൨൯)

കണ്ണിന്റെ ശുക്രമണ്ഡലത്തിൽ നിർമ്മലമായിട്ടും പരന്നിട്ടും കരുവാളിച്ചിട്ടും ചുവന്നിട്ടും മംസമുണ്ടാകും, അതിന്നു പ്രസ്താവ്യർമ്മമെന്നു പേർ ശുക്രമണ്ഡലത്തിൽ വെളുത്തിട്ടും മൃദുവായിട്ടും മംസമുണ്ടാകും. അതു വളരെക്കുറച്ചുകൊണ്ടു വർദ്ധിക്കും അതിന്നു ശുക്രർമ്മമെന്നുപേർ.

രക്താർമ്മലക്ഷണം.

പത്താലുംമുദ്രകൊമ്മയന്നാംസംചിയതേസിതേ

ശുക്രമണ്ഡലത്തിൽ ചെന്തമരപ്പുവുപോലെയും മൃദുവായിട്ടും വർദ്ധിച്ചുവരുന്ന മംസത്തിന്നു രക്താർമ്മമെന്നു പേർ.

അധിമാംസാർമ്മലക്ഷണം.

പുഷ്പമുദാതിമാംസാർമ്മ ബാഹുവഞ്ചയക്രമിദം

ശുക്രമണ്ഡലത്തിൽ പരന്നിട്ടും മൃദുവായിട്ടും തടിപ്പിട്ടും യദൃച്ഛത്തന്ന മംസപിണ്ഡത്തോടു സദൃശമായിട്ടും ഉണ്ടാകുന്ന മംസത്തിന്നു അധിമാംസാർമ്മമെന്നു പേർ.

സ്നായുർമ്മലക്ഷണം.

സ്ഥിരപ്രസ്താരിമാംസാശ്ച ശുക്രസ്നായുർമ്മലഞ്ചമം

ശുക്രമണ്ഡലത്തിൽ കഠിനമായിട്ടും പ്രസ്താവ്യർമ്മമണ്ഡലമായിട്ടും വളരെ മംസത്തോടുകൂടിയും വെളുത്തിട്ടുമുണ്ടാകുന്ന മംസത്തിന്നു സ്നായുർമ്മമെന്നു പേർ. ഇതാകുന്നു അഞ്ചാമത്തെ അർമ്മം.

ശുക്രതികാലക്ഷണം.

ശ്വാവാസ്പ്യഃചിശ്വതനിദാശ്ച ച ദദോയേ

ശുക്രശ്വാഭാസ്സിതനിയന്താസ്സശുക്രതിസംജ്ഞഃ

കണ്ണിന്റെ ശുക്രമണ്ഡലത്തിൽ കരുവാളിച്ചിട്ടും മംസത്തോടു സമനമായിട്ടും മൃത്തുലിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു ആടപോലെയായിരിക്കുന്ന ആടായൊടുക്കിയോ നിയമേന വെളുത്തിട്ടും ചില പുള്ളികളുണ്ടാകും; അതിന്നു ശുക്രതിക എന്നു പേർ. അവിടെ അതിനൊരവ്യം തണ്ണിർപ്പുവായും ഉണ്ടാകുമെന്നു വാഗ്ഭടൻ പറയുന്നു.

അജ്ജനലക്ഷണം.

ഏകോയശ്ശരതധിരോപമശ്ചവിന്ദുഃ

ശുക്രസ്തോഭവതിതജ്ജനംവദേതി

ശുക്രമണ്ഡലത്തിൽ ദണ്ഡിന്റെ രക്തപോലെയ ചുവന്നതായ വിന്ദു ഭവിക്കും അതിന്നു അജ്ജനമെന്നു പേർ.

പിഷ്ടകലക്ഷണം.

ശ്ലേഷ്മാതതകോപേന ശുക്രേപിഷ്ടം നമുനന്തം

പിഷ്ടവാൽപിഷ്ടകംവില്വ മലക്താദർശസന്നഭം

ശ്ലേഷ്മാവതതകോപേന കോപം ഘോരമായിട്ടു ശുക്രമണ്ഡലത്തിൽ ഉയർന്നിട്ടും അറച്ചിട്ടുള്ള അരിപോലെയ വെളുത്തിട്ടും മംസം ഉണ്ടാകും, അതിന്നു പിഷ്ടകമെന്നു പേർ അതു ചെടിപററിയ കണ്ണാടിയിലോടു മൂലമേയിരിക്കുമെന്നു അറിഞ്ഞുകൊള്ളണം.

സിരാജാലലക്ഷണം.

ജാലാഭകഠിനസിരോമഹാൻസർക്കരഃ

സന്താനഃസ്മൃതജ്വതിജാലസംജ്ഞിതസ

ശുക്രമണ്ഡലത്തിൽ മലപോലെയും കഠിനമുള്ളതായ സിരാകളോടുകൂടിയും വളരുന്നതും അല്ലമായി ചുവന്നിട്ടും സിരസംജ്ഞാക സംജവിക്കും അതിന്നു സിരാജാലമെന്നുപേർ.

സിരാകവിടകാലക്ഷണം.

ശുക്രസ്തോസിതവിടകാസിരാവൃതായാ

സ്തോജ്വതാദസിതസമാപജാസിരാജാഃ

(൨൩൦) നേത്രസന്ധിഗതരോഗനിദാനം

ശുക്ലമണ്ഡലത്തിൽ ഉഷ്ണമണ്ഡലത്തോടുത്തു ഞരമ്പുകളാൽ വ്യാപ്തമായിട്ടു വെളുത്തനിറത്തോടുകൂടിയ കരകുളുണ്ടാകാ അതിന്നു സിരഃജപിടകം എന്നുപേർ.

വലാസഗ്രഥിതലക്ഷണം.

കാംബ്രാഭോജ്യദൃശ്യമാരിമിന്ദുകല്പോ

വിജ്ഞതോനയനസിതേ വലാസരൂപഃ

ശുക്ലമണ്ഡലത്തിൽതന്നെ ഭേദപരത നിർണ്ണാദിപ്രാപ്തമായിരിക്കുന്ന ഭീഷ്മിയേടേ കൂടിയും കഠിനമായിട്ടും ജലമിന്ദു കർപോദയം ശോഫം ഉണ്ടാകാ അതിന്നു വലാസഗ്രഥിതം എന്നുപേർ

ഇതി നേത്രശുക്ലഗതരോഗനിദാനം സമാപ്തം.

നേത്രസന്ധിഗതരോഗനിദാനം.

പുയാലസലക്ഷണം.

ചകചശ്ലോമസ്സന്ധിജോയസ്സതോദഃ

സ്രാവേൽപുയംപുതിപുയാലസാദ്ധ്യഃ

കണ്ണിന്റെ സന്ധിയിൽ രൂപക നിർണ്ണാദി പഴുത്ത പൊടുകൾകത്തീനോവോടുകൂടിയിരിക്കുകയും അതിൽനിന്നു ദുർഗന്ധത്തോടുകൂടിയ ചലമൊലിക്കുകയും ചെയ്യും അതാകുന്നു പുയാലസ എന്ന സന്ധിദോഗം.

ഉപനാഥലക്ഷണം.

ഗ്രന്ഥിന്നാല്ലോഭാട്ടിസന്ധാവപാകീ

കണ്യപ്രായോനീതജസ്തുപനാഥിഃ

മുക്കിന്റെ സമീപത്തിങ്കലുള്ള മാൽക്കണ്ണിൽ വലുതായിട്ടും പഴുക്കാതെക്കണ്ടും ചൊരിച്ചിലാടും അല്പമായ വേദനയോടുകൂടിയും ഉണ്ടാകുന്ന മുഴയ്ക്കു ഉപനാഥമെന്നു പേരുകുന്നു.

സ്രാവസംപ്രാപ്തി.

ഗതപാസന്ധീനശുമാർഗ്ഗേണഭോഷാഃ

കർച്ചഃസ്രാവാൻലക്ഷണൈസ്സൈന്ധവേതാൻ

താമിസ്രാവംനേത്രസന്ധിതിമൈകേ

തസ്യചിംഗംകീർത്തിച്ചിച്ഛേചതുർഥം.

ഭോഷാജൽ അശുദ്ധി നികളായിരിക്കുന്ന ഗാമനികളിൽകൂടി നേത്രത്തിന്റെ അർദ്ധപാകത്തിലുള്ള നല്ല സന്ധികളെ പ്രാപിച്ചിട്ടു തന്റെ ലക്ഷണങ്ങളോടുകൂടി സ്താവത്തെ ഉണ്ടാക്കും ആ സ്താവത്തെ ചിലർ നേത്രനാഡിയെന്നു പറയുന്നു അതിന്റെ ലക്ഷണങ്ങളെ പായപ്പെടുന്ന അതു സന്നിപാതാകളോടും കഥാകളോടും രക്താകളോടും പിത്താകളോടും ഉണ്ടാകുന്നതാകയാൽ നല്ലപ്രകാരമാകുന്നു.

സന്നിപാതസ്രാവലക്ഷണം.

പാകാൽസന്ധൗസംസ്രവേദ്യസുപുയം

പുയസ്രാവോസൗമദസ്സപ്ജസു.

മുക്കിനടുത്ത കണ്ണിൽ തോലിയും മാംസവുംകൂടി പഴുത്ത ചലമായിട്ടു ലിഷ്കുന്നതിന്നു പുയസ്താവമെന്നു പേർ. ഇതു ത്രിഭോഷാവിമിത്തം ഉണ്ടാകുന്നതാകുന്നു.

കഥസ്രാവലക്ഷണം.

ശ്വേതംസാന്ദംചിച്ഛിലായസ്സ്രവേത്തു

ശ്ലേഷ്മസ്രാവോസൗചികാരോമതസു

നേത്രസന്ധിഗതരോഗനിദാനം (൨൩൧)

വെളുത്തിടും കൊഴുത്തിടും വഴുവഴുത്തിടും ഇരിക്കുന്ന കണ്ണനീരൊലിക്കുന്നതിനുകാമ
സീറാവമെന്നു പേർ.

രക്തസ്രാവലക്ഷണം.

രക്തസ്രാവശ്ലോന്നിതോത്ഥോവികാരഃ

സ്രാവേദുഃഖംതത്രാകത്തംപ്രഭൃതം.

രക്തസീറാവത്തിന്നു രക്തംനിമിത്തം രക്തവണ്ണമായിരിക്കുന്ന കണ്ണനീരോ ദുഃഖി
പ്പിക്കുന്നതായ രക്തമൊ അധികമായി സ്രവിക്കും.

പിത്തസ്രാവലക്ഷണം.

ഹാരിദ്രാഭംപീതമുഷ്ണംജലംവാ

പിത്താസ്രാവസ്സംസ്രവേൽസന്ധിമദ്ധ്യത്

പിത്തസീറാവത്തിന്നു സന്ധിമദ്ധ്യത്തിങ്കൽനിന്നു മഞ്ഞളിച്ചിടും ചുവന്നിടും ഉഷ്ണമ
യും ഇരിക്കുന്ന ജലമൊ കേവലം മഞ്ഞളിച്ചിരിക്കുന്ന ജലമൊ സീറവിക്കും.

പവണീലക്ഷണം.

തന്മാത്രനപീദാമമൃഗോപപന്നാ

ജേതയാവൈവൈദ്യുഃപവണീവൃത്തശോമഃ

കടക്കണ്ണിന്റെറയൊ വാക്കണ്ണിന്റെറയോ സന്ധി കളെ അത്രേയിച്ചിട്ടു ശുക്ലമണ്ഡ
ലത്തിങ്കൽ താമ്രവണ്ണമായിട്ടും ചെറുതായിട്ടും ചൂടാടും പഴുപ്പാടും ഘൃതമായ വീക്കത്തോ
ടും കൂടിയും പിടക ഉണ്ടാകും അതിന്നു പവണി എന്നുപേർ

അലജീലക്ഷണം.

ജാതാസന്ധ്യകൃഷ്ണശുക്ലോലജീസ്യാൽ

തന്മൂന്നേവവ്യാപിതാപൂർവ്വിന്ദൈഃ

ശുക്ലമണ്ഡലത്തിന്റെയും കൃഷ്ണമണ്ഡലത്തിന്റെയും സന്ധിയിൽ പവണിയുടെല
ക്ഷണങ്ങളാകൂടി ഉണ്ടാകുന്ന പിടകയ്ക്കു അലജിയെന്നു പേർ.

കൃമിഗ്രന്ഥിലക്ഷണം.

കൃമിഗ്രന്ഥിർച്ചർമ്മരഃപക്ഷുതശ്ച

കണ്ഡംകർച്ചുഃക്രിമയസ്സന്ധിജാതാഃ

നാനാരൂപാവർത്തശുക്ലാന്തസന്ധൗ

ചന്ദ്രേന്ത്യന്തർല്ലോചനംഭൂഷയന്തഃ

മുൻപിൽ പോളകളുടെയും ശുക്ലമണ്ഡലാന്ത്യത്തിന്റെയും സന്ധിയിൽതുടങ്ങി ക്രമേ
ണ പോളകളുടെയും അക്ഷിരോമങ്ങളുടെയും സന്ധിയെ പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്ന കൃമികൾ ചൊടി
ച്ചിലിനെ ഉണ്ടാക്കും. അവ നാനാരൂപങ്ങളായിട്ടും കണ്ണിന്റെ അന്തഃശാഖത്തെ ദുഷിപ്പിക്കുന്ന
വയമായിട്ടും ഇരിക്കും. ഈ കൃമികൾനിമിത്തം ഉണ്ടാകുന്ന ശോഥം പഴുക്കയും അതിൽനിന്നു
ചലാലിക്കുകയും ചെയ്യും ഇതു കൃമിഗ്രന്ഥി എന്ന സന്ധിരോഗമാകുന്നു.

നേത്രസന്ധിഗതരോഗനിദാനം സമാപ്തം.

നേത്രചർമ്മഗതരോഗനിദാനം.

ഉത്സംഗലക്ഷണം.

അഭ്യന്തരൂപീതാതു ബാഹ്യതോവർത്തനശ്ചയാ
സോത്സംഗോസ്തംഗപിടകാ സർവ്വജാസൃലകണ്ഡുഃ

(൨൩൨) നേത്രവർത്തഗതശാഗനിഭാനം

പോളയുടെ അകത്തു മുഖമായിട്ടും താമ്രവർണ്ണമായിട്ടും ഉയന്നിട്ടും വലിയ ചെറിച്ചി ലോടുകൂടിയും കണ്ണിന്റെ പോളാമുണ്ടാകുന്ന പിടകയ്ക്കു ഉത്സാഗപിടക എന്നപേർ ഇതു സന്നിപാതജമാകുന്നു.

കുണ്ടികാലക്ഷണം.

വർത്താന്തേപിടകാലംമാതാ ഭിദ്യേ നചസ്രവതിച
കുണ്ടികാബീജസദശാഃ കുണ്ടികാഃസന്നിപാതജാഃ

സന്നിപാതം ഹതുവായിട്ടു പോളയുടെ അകത്തു കുരുക്കളുണ്ടായി പെട്ടിയൊലിക്കുകയും പിന്നെയും വീക്കുകയും ചെയ്യും അവ നഗദാന്തിജനകാളാട സമനങ്ങളായിരിക്കും. ആ രോഗം കുണ്ടികയാകുന്നു.

പോഥകീലക്ഷണം.

സ്രാവബ്ധ്യുക്തസുരാഹ്വോ മേതസർഷപസന്നിഭാഃ
തജാവത്യശ്വപിടകാഃ പേഥമുഹതികീർത്തിതാഃ.

കണ്ണിനോടും ചെറിച്ചിലോടും കൂടിയും കനത്തിട്ടും ചൂവന്ന കട്ടകിനോടും തുല്യങ്ങളായിട്ടും വേദനയോടും കൂടിയും ഉണ്ടാകുന്ന കുരുക്കൾക്കു പോഥകീലയെന്ന പേർ.

വർത്തശ്ശാലക്ഷണം.

പിടകാബാഹതസ്ഥവാ സൂക്ഷ്മാഭിരഭിസംവൃതാ
വർത്തസ്ഥാശ്ശാലനാമ സരോഗോവർത്തമുഷകഃ

സന്നിപാതം ഹേതുവായിട്ടു പോളാമുഖ പരപരത്തിട്ടും തടിച്ചിട്ടും ചെറിയകുരുക്കളാൽ ചുറ്റപ്പെട്ടിട്ടും യാതൊരു പിടകയുണ്ടാകുന്നവോ അതിന്നു വർത്തശ്ശാലയെന്നപേർ. ഈ രോഗം പോളയെ നശിപ്പിക്കും.

അർശോവർത്തലക്ഷണം.

ഉപാതബീജപ്രതിമാഃ പടകാമന്ദവേദനാഃ
ശ്ലക്ഷ്മാഃഖരാശ്വവർത്തസ്ഥാ സ്തദർശോവർത്തകീർത്യാത

സന്നിപാതം ഹേതുവായിട്ടു പോളയുടെ അകത്തോ പുറത്തോവെള്ളരിക്കുണ്ടരുപോലെയും അല്പമായ വേദനയോടുകൂടിയും കനത്തിട്ടും കനങ്ങളായിട്ടും ഉണ്ടാകുന്ന കുരുക്കൾക്കു അർശോവർത്തമെന്ന പേർ.

ശുഷ്കാർശോലക്ഷണം.

ദീർഘാംകുരഃചരസ്തബീയാ ദാമനോദ്യന്തരോതഃ
വ്യാധിരേഷോതിവിപ്രാതഃ ശുഷ്കർശോനാമനാമതഃ

പോളയുടെ അകത്തു പരപരത്തിട്ടും സ്തംഭിച്ചിട്ടും അതികുറിയുമായിട്ടും ദീർഘമായിട്ടും മാംസംകുറഞ്ഞുപോകും പ്രസിദ്ധമായ വ്യാധിയാലുള്ള ശുഷ്കാർശോസ്തന്നത്രേ പേർ

അഞ്ജനനാമികാലക്ഷണം.

ഭാഹതോദവതീതാശ്ച പിടകാവർത്തസംഭവാ
മുദപീമന്ദതജാസൂക്ഷ്മാ ജേണയാസാഞ്ജനനാമികാ

രക്തം ഹേതുവായിട്ടു പോളയിൽ ചൂടോടും കൂത്തലോടുകൂടിയും ചെമ്പിച്ചിട്ടും നേന്തിട്ടും അല്പമായ വേദനയോടുകൂടിയും സൂക്ഷ്മമായിട്ടും കുരുവുണ്ടാകും അതിന്നു അഞ്ജനനാമിക എന്നപേർ.

ഖാഹലവർത്തലക്ഷണം.

വർത്തോപചീയതേയസ്യ പിടകാഭിസ്തമന്തഃ
സവണ്ണാഭിഃസ്ഥിരാഭിശ്ച വിദ്യാത്ഖാഹലവർത്തതൽ.

പോളയുടെ വണ്ണപോലെയായിരിക്കുന്ന വണ്ണത്തോടുകൂടിയും സ്ഥിരങ്ങളായും ഇരിക്കുന്ന പിടകകളെക്കൊണ്ടു കണ്ണിന്റെ പോളമുഴുവൻ നിറയുന്നതെന്നു ഖാഹലവർത്തമെന്നപേർ.

നേത്രവർത്തഗതശോഗനിദാനം (൨൩൩)

വർത്തബന്ധലക്ഷണം.

കണ്യമതാല്പതോദനേ വർത്തശോഭനയോനഃ
നസംശയാദയേദക്ഷി യത്രാസൗവർത്തബന്ധഃ

സന്നിപാതംനിമിത്തം ചൊരിച്ചിലോടും അല്പമായ കത്തിനോവോടുംകൂടി പോളമേൽ നീരുണ്ടായാൽ അവന്നു കണ്ണു സുഖമായി അടപ്പാൻ കഴിയാതെ വരും. ഈ രോഗം അതിനു വർത്തബന്ധമെന്നു പേർ.

ക്ലിഷ്ടവർത്തലക്ഷണം.

മുദാല്പവേദനംതാമ്രം യദപർമ്മസമമേവ ച
അകസ്താച്ചഭവേദകത്തം ക്ലിഷ്ടവർത്തേതിതദിദൃഃ

കണ്ണിന്റെ പോളകൾ രണ്ടും മുദായായ്കും അല്പമായ വേദനയോടുകൂടിയും ചെമ്പിച്ചിട്ടും ഇരിക്കും ചിലപ്പോൾ കറുത്തോടുകൂടിയ ചുവക്കയും ചെല്ലും. ഇതിന്നു ക്ലിഷ്ടവർത്തമെന്നു പേർ.

വർത്തകർദ്ദമലക്ഷണം.

ക്ലിഷ്ടംപുനഃപിത്തയുതം ശോണിതംവദിദൃഃ
തതഃക്ലിന്നതപമാപന്ന മുച്യതേവർത്തകർദ്ദമഃ

രക്തം പിത്തത്തോടുകൂടി പിന്നെയും പിന്നെയും പോളയ്ക്കു പഴുപ്പിനേയും ചൂടി നേയ്ക്കും ഉണ്ടാകും. അതു ഫേതുവായിട്ടു പോള കറുത്തു ചെളിപോലെയായിരിക്കുകയും ചെയ്യും അതിന്നു വർത്തകർദ്ദമെന്നു പേർ.

ശ്വാവവർത്തലക്ഷണം.

യദവർത്തബാഹ്യതോന്തശ്ച ശ്വാവംശുഖംസവേദനം
തദാഹുഃശ്വാവവർത്തേതി വർത്തശോഭവിശാരദാഃ

വാതാധിഷ്ഠമായിരിക്കുന്ന ത്രിദോഷം ഫേതുവായിട്ടു കണ്ണിന്റെ പോളയുടെ അകവും പുറവും കരുവാളിച്ചിട്ടും കത്തിനോവോടും വേദനയോടുംകൂടിയും ഇരിക്കും- അതിനെ വൈദ്യന്മാർ ശ്വാവവർത്തമെന്നു പറയുന്നു.

പ്രക്ലിന്നവർത്തലക്ഷണം.

പ്രക്ലിന്നവർത്തതദിദ്വാൽ ക്ലിന്നമത്വർത്തമനതഃ

കണ്ണിന്റെ പോളയുടെ പുറത്തു അല്പമായ വേദനയോടുകൂടി നീരുണ്ടാകയും അകത്തു അധികമായി പഴുപ്പുണ്ടാകയും ചെയ്താൽ ആ രോഗത്തെ പ്രക്ലിന്നവർത്തമെന്നു പറയുന്നു ഇതു ക്രമത്തേകമാകുന്നു.

അക്ലിന്നവർത്തലക്ഷണം.

യന്യയൗതാന്ത്രയൗതാനി നന്ദമ്യന്തേപുനഃപുനഃ
വർത്താന്ത്രപരിപക്ഷാപി വിദ്വാദക്ലിന്നവർത്തതഃ

യവദൈവത്തന്റെ കൺപോളകൾ കഴുകിയൊഴുക്കുകയും കഴുകിയില്ലെങ്കിലും പിന്നെയും പിന്നെയും ദമിക്കുന്നു എന്നു തോന്നും എന്നാൽ പഴുപ്പുണ്ടായിരിക്കയില്ലതാലും ഇതിന്നു അക്ലിന്നവർത്തമെന്നു പേർ.

വാതഹതവർത്തലക്ഷണം.

വിമുക്തസന്ധിനിശ്ചേഷ്ടം വർത്തമസ്ത്വനമീലൂതേ
വ്യതദാതഹതംവർത്ത ജാനീയാദക്ഷിമിനിതകഃ

പോളകളുടെയും തുളുമ്പലത്തിന്റെയും സന്ധികൾക്കുമിടയിൽ വേർപെട്ടുപോകുന്നിമിത്തം കണ്ണുകൾ അടയ്ക്കാനും തുറക്കാനും കഴിയാതെ വരും. അതിനെ വാതഹതമെന്നു പറയുന്നു.

(൨൩൦) നേത്രവർത്തഗതരോഗനിവാരണം

അർബുദലക്ഷണം.

വർത്തമാനസ്ഥംവിഷമം ഗ്രന്ഥിഭൂതമവേദനം
അർബുദനിതാർബുദമിതി സർവ്വമവില്പംബിതം.

പേരളയ്യള്ളി വിഷമമായിട്ടും വേദനയാടുകൂടാതെയും അല്പമായി ചുവന്നിട്ടും പൊട്ടുന്നവെ വല്ലതായിട്ടും ഉണ്ടാകുന്നതുമിഷ്ടം അർബുദമെന്ന പേർ

നിമേഷലക്ഷണം.

നിമേഷനീഃസിരാചായുഃപ്രവിഷ്ടോവർത്തനംശ്രോത്രഃ
ചാലയത്യക്ഷി വർത്താനി നിമേഷഹതിതദപിദുഃ

വർത്താന്ത്രയമായിരിക്കുന്ന വായു കണ്ണത്തുറക്കുകയും അടയ്ക്കുകയും ചെയ്യുന്നതിനുള്ള സിരകളിൽ ചെന്നിട്ടു പോകുകയായിട്ടുണ്ടാകും. അതുപോലെ വായിട്ടു കണ്ണടച്ചാൽ തുറക്കാൻ കഴിയാതെ വരും ഇതിനു നിമേഷമെന്ന പേർ.

ശോണിതാർശോലക്ഷണം.

യസ്ഥിതോവർത്തമദ്ധ്യേതു ദോഹിതോമുദ്രാശ്ചരഃ
തദ്രക്തജംശോണിതാർശോചരിനംഭിന്നംപ്രചർത്തേ

കണ്ണിന്റെ പേരളയ്യുടെ അന്തർഭാഗത്തിൽ ചുവന്നിട്ടും മൂട്ടവയ്യിട്ടും ഭക്താ കലിച്ചും ഇരിക്കുന്ന ഒരു മാംസം ഉണ്ടാകാം രക്തജമായ ആ രോഗാർന്ന ശോണിതാർശോസ്സനുപേർ മോദിച്ചാലും മോദിച്ചാലും മുൻപത്തേതിൽ അധികമായി വർദ്ധിക്കും. ഇതു അസാധ്യമാണെന്നുണ്ട് വിഷമമെന്നും അഭിപ്രായം. അദ്വൈതത്തിന്റെ ഒരു ശ്ലോകത്തെ ഇവിടെ ചേർക്കുന്നു.

ജനയത്യംകുരന്താതം വർത്തനീകരിനദോഹണം
തച്ഛോണിതാർശോസാധ്യംസ്രാ ദ്രക്തസ്രാചൃഥനീതജം
നഗ്നലക്ഷണം.

അപാകീകരിനസ്ഥോ ഗ്രന്ഥി വർത്തവോരജഃ
നഗ്നനാനാമസപ്രാധിർ ല്ലിംഗതഃപാകീർത്തിതഃ.

പേരളയിൽ തടിച്ചിട്ടും വേദനയോടുകൂടാതെയും കഠിനമായിട്ടു പഴുക്കാതെയും ഉണ്ടാകുന്നമുഴയെ ലക്ഷണവശാൽ നഗ്നമെന്നു പറയുന്നു. ഈ വൃദ്ധി പേരളമേൽ ഉണ്ടാകുമെന്നാണ് സത്യകുപാപത്തിലിരുന്നതു. “വർത്തോപരികൃതഃയോഗ്രന്ഥിഃ കഠിനനേവപച്യതി നിരജോനഗ്നനാനാമ രോഗഃശ്ലേഷ്ഠസമുത്ഭവഃ” എന്നു പ്രമേണവചനം.

വിസവർത്തലക്ഷണം.

ത്രയോദോഷാബഹിശ്ശോഥം ചർമ്മരീറ്റമവർത്തനോഃ
പ്രസ്പന്ത്യന്തതടം ബിസവദപിസവർത്തതൽ.

വാതാദിദോഷങ്ങൾ പേരളയ്യുടെ ബാഹ്യഭാഗത്തിൽ ഉപരികൂടാതെയും അന്തർഭാഗത്തിൽ മരിച്ചവരുടെ ഉള്ളിൽ വെള്ളമുണ്ടായിരിക്കുകയും ചെയ്താൽ താമരവളാമെന്നപോലെയിരിക്കുന്ന ആ വൃദ്ധി വിസവർത്തമെന്ന പേർ.

കുരുചനം.

വാതാദ്രാവർത്തസങ്കോചം ജനയന്തിമദ്ധയദാ
തദാഭാഷ്ടംനശഭേതാതി കുരുചനംനാമതദപിദുഃ.

വാതാദിദോഷങ്ങൾ പേരളത്തെ വലിച്ചു കുരുക്കുകനിമിത്തം കണ്ണിനു നേക്കൻ ശക്തിയില്ലാതെ വരും അതാത്ര കുരുചനം.

ചക്ഷുഃകോപലക്ഷണം.

പ്രഹാലിതാനിവാതേന ചക്ഷുഃസ്പഷ്ടിവിശന്തിഹി
ഘൃഷ്ടനൃക്ഷിമുഹസ്താനി സംഭോജനയന്തിഹ

ശിരോരോഗനിവാരണം (൨൩൫)

അസിതേസിതഭാഗേ ച മുലകോശാൽപതന്ത്യപി

പക്ഷുക്കോപസ്സവിശ്വേതോ വ്യാധിഃപരമഭാഗഃ

അക്ഷിരോഗങ്ങൾ വായു പ്രചലിതങ്ങളായിട്ടു കണ്ണിന്റെ ഉള്ളിൽ വീണിട്ടുപിന്നെയും പിന്നെയും കണ്ണിന്നെയുരയ്ക്കും. അതു മേതുവായിട്ടു കൃഷ്ണമണ്ഡലത്തിങ്കലും ശുക്ലമണ്ഡലത്തിങ്കലും നിറമുണ്ടാകും. ആ രോഗങ്ങൾ വേദത്തിന്റെ പരിഭാഷണം കണ്ണിൽവീഴുന്നതു്. ഏറ്റവും ഭയങ്കരമായ ഈ വ്യാധിക്ക് പഞ്ചമകോപം എന്നത്ര പേർ. രോഗമുണ്ടാകുന്നതിനും ചേർച്ച അന്തർജ്ജവമായിട്ടു വളയുന്നതിനും ഇതുതന്നെ പേർ.

പക്ഷിമരാരവക്ഷണം.

വർത്തപക്ഷാശയഗതം പിതൃരോഗമാണിശാതയേൽ

കണ്യംഭാഹവൈകുന്തേ പക്ഷാശാതംതമാദിശേൽ.

അക്ഷിരോഗങ്ങളുടെ അധഃഭാഗത്തിലിരിക്കുന്ന പിതൃരോഗങ്ങളെ പൊഴിക്കുകയും ചൊരിവും ചൂടുമുണ്ടാകയും ചെയ്യും. ഇതിന്നു പഞ്ചമഭാഗത്തെ പേർ.

നവസന്ധ്യാശ്രയാസ്തേഹ വർത്തജ്ഞാസ്തേപകവിംശതിഃ

ശുക്ലഭാഗേദൈരകശ്ച ചതപാഃകൃഷ്ണഭാഗജഃ

സപ്തശ്രയാസ്തപ്തദശ ദൃഷ്ടിജാദാദൈരവതു

ബാഹ്യാജ്ഞാദൈരസമാപ്താതൗ ഭാഗൈരപരമഭാഗഭിന്നൗ

ഭൂതഹൃതാൻപ്രപക്ഷാമി സംപ്താശ്രുപചികത്സിതൈഃ

നേത്രരോഗങ്ങളിൽ സന്ധിരോഗങ്ങൾ ഒൻപതു വർത്തരോഗങ്ങൾ ഇരുപത്തൊന്നു ശുക്ലമണ്ഡലഗതരോഗങ്ങൾ പതിനൊന്നു കൃഷ്ണമണ്ഡലഗതരോഗങ്ങൾ നാലു് സ്വർഗ്ഗത്തിരോഗങ്ങൾ പതിനേഴു് ദൃഷ്ടിരോഗങ്ങൾ പത്തുണ്ടു്. ഏറ്റവും ഭയങ്കരങ്ങളായും ബാഹ്യങ്ങളായും ഇരിക്കുന്ന രോഗങ്ങൾ രണ്ടു സംപ്താശ്രുപചികത്സിതങ്ങളാകട്ടെയും ഇവയെ ഇനിയും പറയും.

ഇതി കേശവദേശികൃതൗ സാധവ്രികാപ്യാനെ

മാധവനിദാനപ്യാപ്യാനെ നേത്രവർത്തഗതരോഗനിവാരണം

സമാപ്തം.

ശിരോരോഗനിവാരണം.

൧. ശിരോരോഗാസുജ്വാലന്തേ വാതപിത്തകഫൈശ്ശിഭിഃ

സന്നിപാതനംകേതന ക്ഷയേഷാകൃമിഭിസ്സമാ.

൨. സൂത്രാവർത്താനന്തവാതാ ഭാവഭേദകംഘ്രൈകൈഃ

ശിരോരോഗങ്ങളാകട്ടെ വാതാകൊണ്ടും പിത്തമുണ്ടാകട്ടെ കഫാകൊണ്ടും സന്നിപാതാകൊണ്ടും രക്തംകൊണ്ടും ക്ഷയംകൊണ്ടും ക്രിമികളാകൊണ്ടും സൂത്രാവർത്തംകൊണ്ടും അന്തവാതംകൊണ്ടും അർദ്ധാവഭേദംകൊണ്ടുംശാഖകൾകൊണ്ടും പതിനൊന്നുവിധമുണ്ടാകുന്നു.

വാതശിരോരോഗലക്ഷണം.

൩. യസ്മിന്നിമിത്തം ശിരസോരുജ്വാല

ഭവതിതീവ്രാനിശിചാതിമാത്രം

ബന്ധോപതാപൈശ്ചൈഭവേദിശോഘഃ

ശിരോഭിതാപസസമീഭണേന.

വാതം മേതുവായിട്ടുള്ള ശിരോരോഗത്തിന്നു കാരണാകൂടാതെശിരസ്സിന്നു കഠിനമായ ചെറുനെയുണ്ടാകും. രാത്രിയിൽ അതു അധികമായിരിക്കും വസ്ത്രം മുതലായവയെക്കൊണ്ടുകെട്ടുകയോ എണ്ണപിരട്ടുകയോ സേദിച്ചിടുകയോ ചെയ്താൽ പൊരതിവരും.

(൨൩൩) ശിരോരോഗനിവാരണം

പിത്തശിരോരോഗലക്ഷണം.

- ൨. യന്ത്യാഷ്ടമംഗാരചിരംതമൈവ
ഭവച്ചിരായുപ്രതിചാക്ഷിനാസം
ശീതേനരാത്രൗചക്ഷോഭിശേഷ
ശിരോഭിതാപസ്സതുപിത്തകോപാൽ.

പിത്തം നിമിത്തമുണ്ടാകുന്ന ശിരോരോഗത്തിന്നു തലയിൽ തീക്കനൽ നിരത്തിയതു പോലെ ചൂടുണ്ടാക, കണ്ണും മൂക്കും പുകയുക, ശീതദ്രവ്യങ്ങളെക്കൊണ്ടു ധാരയിടുകയോ ലേപനം ചെയ്യുകയോ ചെയ്താലും രാത്രിയിലും കുറെ പൊന്തലിപ്പിക്കുക ഇവയാകുന്നു ലക്ഷണം. കഫശിരോരോഗലക്ഷണം.

- ൫. ശിരോഭവേദ്രസ്യകഫോപദിശ്ശാം
ഗുരുപ്രതിഘ്നബാധമതോഹിമശ്ച
ശൂനാക്ഷിപ്തം വദനഞ്ചയസ്യ
ശിരോഭിതാപഃസകഫപ്രകോപാൽ.

കഫം മേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന ശിരോരോഗത്തിന്റെ ലക്ഷണം ശിരസ്സിൽ കഫംതേച്ചിരിക്കുന്നതായി തോന്നുക, തല കനക്കുകയും സ്തംഭിക്കുകയും തണുക്കുകയും ചെയ്യുക, കണ്ണിന്റെ ചുറ്റളവും മുമ്പും പിന്നും ഇവയാകുന്നു.

സന്നിപാതശിരോരോഗലക്ഷണം.

- ൩. ശിരോഭിതാപേതിതയപ്രവൃത്തേ
സച്ചാനിലിംഗാനിസമുത്ഭവതി

സന്നിപാതം നിമിത്തമുണ്ടാകുന്ന ശിരോരോഗത്തിങ്കൽ എല്ലാ ദോഷങ്ങളുടെ ലക്ഷണങ്ങളുണ്ടാകും.

രക്തജ്വശിരോരോഗലക്ഷണം.

- രക്താത്മകഃപിത്തസമാനലിംഗഃ
സ്തർശാസാമതപഃ ശിരസോഭവേച്ച

രക്തം മേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന ശിരോരോഗത്തിങ്കൽ പിത്തശിരോരോഗത്തിന്റെ ലക്ഷണമുണ്ടാകും വിശേഷിച്ചും തലയിൽ തൊട്ടിൽ സമീകചയ്യതയേയിരിക്കും.

ക്ഷയജ്വശിരോരോഗലക്ഷണം.

- ൭. അസ്വഗ്വപസാശ്ലേഷസമീരണാനാം
ശിരോതാനാമാഹസംക്ഷയേണ
ക്ഷയപ്രവൃത്തിശ്ചിരസോഭിതാപഃ
കഷ്ടോഭവേദഗുരുജാതിമാത്രം.

- ൮. സംസ്ഥേദനമർദ്ദനശൂമനസ്യ
രസ്വഗ്വചിമോക്ഷൈശ്ചവിവൃദ്ധിമേതി

ശിരസ്സിലുള്ള രക്തവും വസയും കഫവും വായുവും ക്ഷയിക്കുമേതുവായിട്ടു ക്ഷയജ്വരമായിരിക്കുന്ന ശിരോരോഗം ഉണ്ടാകുന്നു. ഞാവിടെ ശിരസ്സിന്നു ദുസ്സഹമായിരിക്കുന്ന ചൂടും അതിയായ വേദനയുമുണ്ടാകും; വിയപ്പിക്കുകയും മർദ്ദിപ്പിക്കുകയും ശൂലപാനം ചെയ്യുകയും നസ്യം ചെയ്യുകയും രക്തംകുടുകയും ചെയ്താൽ ഇതു വളരെ വർദ്ധിച്ചുവരും.

കൃമിശിരോരോഗലക്ഷണം.

- നിസൃട്ടതേയസ്യശിരോതിമാത്രം
സംഭക്ഷ്യമാനം സ്ഫുരതീവചാന്തഃ

ശിശോശേഗാനിഭംനം (൨൩൭)

൯. പ്രാണാശ്വഗച്ഛേൽ സഖിലംസപ്യയം
ശിശോഭിതരചഃകൃമിഭിഃസഹോരഃ

കൃമിനിമിത്തമുണ്ടാകുന്ന ശിശോശേഗം ശിരസ്സിൽ കൃമികൾ ഉപദവികൾക്ക് ഉണ്ടാകുന്നതാകുന്നു. അവിടെ ശിരസ്സിൽ സൂചികൾ കൊണ്ടു ഏറ്റവും കരുതുന്ന എന്നു തോന്നും കൃമികൾ ശിരസ്സിലെ രക്തത്തെക്കുടിക്കുകയും ശിരസ്സിന്റെ ഉള്ളിൽ പൊരുപൊരുക്കുകയും ചെയ്യും. മുകളിൽനിന്നു കൃമികളും ചലത്തോടുകൂടി വെള്ളവും വീഴും, ആ ശിശോശേഗം ഭയങ്കരമാകുന്നു.

സൂത്രാപവർത്തലക്ഷണം.

സൂത്രോദയംവാപ്രതിമന്ദമന്ദ

മക്ഷിദ്ഭവതേസുസമുപൈതിഗാഢം.

൧൦. വിവർദ്ധതേചാംശ്രമതാസമൈവ

സൂത്രാപവർത്തലക്ഷണം

സൂത്രാപവർത്തലക്ഷണം

സൂത്രാപവർത്തലക്ഷണം

സൂത്രാപവർത്തലക്ഷണം ശിശോശേഗം സൂത്രോദയത്തിന്റെ ശേഷം കണ്ണിലും പുരികത്തിലും വേദനയോടുകൂടി അല്ലാലമായി മദ്ധ്യഹ്നംവരെ വർദ്ധിച്ചുവരും. മദ്ധ്യഹ്നത്തിന്റെ ശേഷം ശമിക്കുകയും ചെയ്യും. സ്ഥിതിപതനമായി ഏറ്റവും കഷ്ടമായിരിക്കുന്ന ആ ശിശോശേഗമാകുന്നു സൂത്രോദയം.

അനന്തവാതലക്ഷണം.

൧൧. ദോഷാസൂക്ഷ്മാസൂത്രാപവർത്തലക്ഷണം

സംപീഡ്യമാസസുരജാസുതീവ്രം

കർച്ചാതിയോമക്ഷിദ്ഭവതേ

സ്ഥിതികരോത്യാജവിശേഷതസൂ.

൧൨. ഗന്ധസൂചാർശോത്രകരോതികമ്പം

ഹനാഗ്രഹംലോചനജാംശ്രോതാൻ

അനന്തവാതമുദാഹരണി

ദോഷത്രയോത്ഥംശിരസോവികാരം.

വാതാഭിരോഷങ്ങൾ കൂടി ചിട്ട പിൻകഴുത്തിലെ ഞരമ്പുകളെ പീഡിച്ചിട്ട് പിടലികളിൽ ഏല്പമായ വേദനയുണ്ടാകും. യാതൊന്നു കണ്ണുകൾ, പുരികങ്ങൾ ചെന്നികൾ ഇവയിൽ വിശേഷിച്ചു വേദനയോടുകൂടി ഞരംഭിച്ചുകവിടത്തങ്ങളിൽ കമ്പത്തെയും അന്തഗ്രഹത്തെയും നേത്രരോഗങ്ങളെയും ഉണ്ടാക്കുന്നു ആ രോഗമേകുന്നു ത്രിദോഷമായഅനന്തവാതം

അലംബദേവലക്ഷണം.

൧൩. ത്രക്ഷാശനാശ്വഗച്ഛേൽ ഗാത്രാവശ്വാമൈമുനൈഃ

വേഗസന്ധാരണാവാസ വ്യാധാമൈമുനൈഃ

൧൪. കേവലസ്പഷ്ടമോവാർദ്ധം ഗ്രഹീതവശിരസോബദ്ധീ

മന്ത്രാഭ്യസംഖകണ്ണാക്ഷി ലവാഭേൽതിവേദനാം.

൧൫. ശസ്ത്രാണിനഭാകർച്ചാ സതീവ്രാംസോലംബദേവലക്ഷണം

നയനവേഗവശാശ്വഗച്ഛേൽ മതിവ്യഭോവിനാശയേൽ.

ആലംബത്തിരിക്കുന്ന പുറംതടയെ ഭക്ഷിക്കു ഫേതുവായിട്ടും അതിഭേദം ഫേതുവാായിട്ടും കിഴക്കൻകരന്റെ മഞ്ഞത്തു ഏകക്കു ഫേതുവായിട്ടും അതിഭേദമുനം ഫേതുവായിട്ടും പേഗധാരണം ഫേതുവായിട്ടും ഫേതുവാസകരമായിരിക്കുന്ന കർമ്മങ്ങളെ വ്യാധമൈമുനൈ

(൨൩൮) അന്യദരണിദാനം

യെ അതിയായി ചെയ്തതോടുകൂടി കേവലം കപിതനാരിക്കുന്ന വരതം കഥത്തോടു കൂടി ശിരസ്സിന്റെ പകുതിഭാഗത്തെ ഗ്രഹിച്ചിട്ട് ബലവാനായിട്ട് ഭരതഗതങ്ങളെ പിൻകുഴത്തി ലെ അരമ്പു പുരികം ചെയ്തി കണ്ണും കണ്ണു നെറ്റി ഇവയിൽ ആദ്യപംകൊണ്ടു മുറിക്കുന്നപോലെയും അഗ്നികൊണ്ടു ചൂടുന്നപോലെയും ദുസ്സഹമായ ചേദനയെ ഉണ്ടാക്കും; അതു അർദ്ധോ വദഭേദകമെന്നും വാദ്ധിച്ചവനാൽ ഒരു നേത്രത്തെയാ ഒരു കണ്ണുത്തെയും നശിപ്പിക്കും.

ശവേകലക്ഷണം.

- ൧൩. രക്തപിത്താദിലാഭാലാ ശ്വാഭദേശേവിമൂർച്ഛിതാഃ
തീവ്രതഗ്ദ്ധാഹാരാഗാഹി ശോഥംകർച്ചാതിദാരുണം.
- ൧൪. സശിരോവേഷവദേശീ നിരുദ്ധാശ്വാശ്വരളംഭരഥാ
ത്രാസാജ്ജീവിതംഹന്തി ശമകോനാമതഃപരം.
- ൧൫. ത്രാസാജ്ജീവിതമിഹൈവേവ പ്രത്യാപ്തായസമാചരേൽ

ഒപ്പിച്ചിരിക്കുന്ന രക്തവും പിത്തവും വരതവും ശവേകലക്ഷണത്തിൽ ചെന്നു കേം പിച്ച് രീതിയിലായിരിക്കുന്ന വേദനയോടും ചൂടോടും ചൂഷണത്തോടുംകൂടി ഭയങ്കരമായ നീരിനെ ഉണ്ടാക്കും. അതു വിഷമെന്നപോലെ ചേദനത്തോടുകൂടി ശിരസ്സിലും കഴുത്തിലും വ്യാപിച്ചിട്ടു തടഞ്ഞുനില്ക്കും. ശവേകമെന്ന ആ അംഗം മൂന്നു രാത്രികളോടു പ്രാണമാനിയെയെച്ചെയ്തും, ശരിയായി ചികിത്സിച്ചാൽ മൂന്നു രാത്രികളോടു ശമിക്കാനും മതി.

ഇതി കേശവദേശികകൃതൈ സാരചക്രികാഖ്യാനേ
മാധവനിദാനഖ്യാനേ ശിരോശേഗനിദാനം സമാപ്തം.

അന്യഗ്ദ്ധരണിദാനം.

- ൧. വിതലമദ്യാലുശനാദജ്ജിണ്ണാൽ
ഗർഭപാതാദതിഗൈമുനാച്ച
യാനാലപശോകാദതികർശനാച്ച
ഭാരാദിഹിതാച്ച യനാദിവാച.

കുഴപ്പമായിരിക്കുന്ന വൃത്തെയെ സംശയംഗമിതലമായിരിക്കുന്ന മദ്യത്തെയും പശുനായെയും മോളവരായിട്ടും അഭിഭാഷണം മോളവാചിട്ടും അപകുപമായിരിക്കുന്ന ഭോജനം മോളവരായിട്ടും ഗർഭപാതം മോളവരായിട്ടും അതിന്റെയും മോളവരായിട്ടും വരണങ്ങളിൽ കയറി സഞ്ചരിക്കുക മോളവരായിട്ടും അധിപമായി വഴിനടക്കുക മോളവരായിട്ടും അതിയായ ശോകം മോളവരായിട്ടും അതിയായ ഉപവാസം മോളവരായിട്ടും ചൂടടുമുടക്കുക മോളവരായിട്ടും അടി ഏറക്കുക മോളവരായിട്ടും പകൽ ഉറങ്ങുക മോളവരായിട്ടും അന്യഗ്ദ്ധരണം ഉണ്ടാകുന്നു.

സാമാന്യരൂപം.

- ൨. അന്യഗ്ദ്ധരോഭേൽസ്സവം സാംഗാർഭംസേവേദനം
ഏകാ അന്യഗ്ദ്ധരത്തിനും ദൈവത്തിന്നു കല്പം വേദനയും ഉണ്ടാകും.
- ൩. തന്ത്യാതിർവൃദ്ധലംഗൈർബലം ഭ്രമോമൂർച്ഛാമദസ്തൂപാ
ദാഹാപ്ലവചാബ്ധസ്തൂപം തന്ത്രാശോശാശ്ചവാശ്വജാഃ

അന്യഗ്ദ്ധരം ഭർച്ചിച്ചാൽ ഗർഭിണിയും ഗർഭിണിയിലും ഇന്ദ്രിയസഭയും മദ്യം തണ്ണീർദ്രാഹവും ചൂടും പേപരകയും ശരീരത്തിന്നു വെട്ടുപ്പും മലയും ആക്ഷേപകം മുതലായ വരതരോഗങ്ങളുണ്ടാകും.

അന്യഗ്ദ്ധരസംഖ്യ.

- ൪. തന്ത്രോഷ്ഠചിത്താനിലസന്നി പാതൈ
ശ്ചതുരപ്രകാരം പ്രദരംവദന്തി.

അസ്സൽദാനിദാനം (൨൧൯)

മേല്പറയപ്പെട്ട അസ്സൽദാനം അല്ലെങ്കിൽ പ്രദാനം കരംകൊണ്ടും പിത്തകൊണ്ടും വരതംകൊണ്ടും സന്നിപാതംകൊണ്ടും നാലുപ്രകാരം ഭവിക്കാം.

കഥാസ്സൽദാനക്ഷണം.

ഒരുമനുഷ്യൻ പ്രതിമാംസപാണ്ഡു

പുലകരോയ പ്രതിമംകമാത്തു

കഥാസ്സൽദാനം അമരസത്തോടുകൂടിയും ഇലവിൻപശുപോലെയും വെളുത്തിട്ടും നെല്ലുകഴുകിയ വെള്ളംപോലെയും ഇരിക്കും.

പിത്താസ്സൽദാനക്ഷണം.

൫. സുചീതനീലാസിതരക്തമുണ്ണും

പിത്താന്തിയുക്താഭാരവേഗിപിത്താൽ

പിത്താസ്സൽദാനം അല്പമായി മഞ്ഞുചിട്ടും നീലിചിട്ടും കറുത്തിട്ടും ചുവന്നിട്ടും ഉണ്ണത്തോടും പിത്തത്തിന്റെ ഉപദ്രവങ്ങളോടും വളരെ വേഗത്തോടും കൂടിയിരിക്കും.

വാതാസ്സൽദാനക്ഷണം.

രൂക്ഷാതനംഫേനീലമല്ലമല്ലം

വാതാന്തിവാതാൽപിശിതോദകാഭം.

വാതാസ്സൽദാനത്തിൽ രക്തം രൂക്ഷമായിട്ടും ചെമ്പിച്ചിട്ടും നുറുപോലെയും വരതത്തിന്റെ ഉപദ്രവങ്ങളോടുകൂടിയും മാംസം കഴുകിയ വെള്ളംപോലെയും അല്പാല്പമായി സ്രവിക്കും.

സന്നിപാതാസ്സൽദാനക്ഷണം.

ന. സങ്കഷ്ടദേഹസർപ്പിർഛിതാലമണ്ണും

മജ്ജപ്രകാരംകുന്നചംഗ്രിഭോഷാൽ

തഞ്ചാപ്രസാദ്ധ്യംപ്രവദന്തന്തഞ്ചാ

നതരൂക്ഷവീതഭിഷക്ചികിത്സാം.

സന്നിപാതാസ്സൽദാനം തേൻപോലെയും നെയ്പോലെയും അരിതാലത്തിന്റെ വണ്ണംപോലെയുമാകുന്ന വണ്ണത്തോടും അസ്ഥിയുടെ അകത്തിരിക്കുന്ന സ്നേഹത്തിന്റെ പ്രകാരംപോലെയായിരിക്കുന്ന പ്രകാരത്തോടും ശവത്തിന്റെ ഗന്ധംപോലായിരിക്കുന്ന ഗന്ധത്തോടുകൂടിയായിരിക്കും. ഇതു അസാദ്ധ്യമാണെന്നു വെട്ടുന്ദർ പറയുന്നു. ജ്വതിന്നു വൈദ്യൻ ചികിത്സചെയ്യരുത്.

അസാദ്ധ്യക്ഷണം.

൭. ശരപൽസ്രവാനിമാസ്രാവം തുണ്ണാദാവരജപരാനപിതാം

ക്ഷീണരക്താദുർബ്ബലായെ താമസാദ്ധ്യംവിനിർദ്ദിശേൽ

കൂടക്കൂടെ രക്തം സ്രവിക്കുക, തണ്ണീർദ്വാരം ചൂടു ജ്വരം രക്തക്ഷയം വലക്കുയം ഈ ലക്ഷണങ്ങൾ അസ്സൽദാനമുളവാക്കുന്നുവെന്ന് അവളെ ഉപേക്ഷിക്കണം.

അന്തർവശുലിലക്ഷണം.

പ. മാസാനിച്ഛിച്ചാദാന്ത പഞ്ചരാത്രാരബന്ധിച

നൈവാതിബഹുലാത്രല്ല മാന്തവംശുലമാദിശേൽ.

ന. ശരസ്യക്ഷപ്രതിമംയച്ച യദാലക്ഷണസോപമം

തദാന്തവംപ്രദംസന്തി യച്ചാപ്സു ചവിരജ്യതേ

പശുപോലെയല്ലാതെയും ചൂടോടും വേദനയോടും കൂടതെയും അധികമല്ലാതെയും അധികംകറയാതെയും മാസത്തിൽ അഞ്ചുദിവസംവരേണം പോകുന്നരക്തം ശുദ്ധം

(൧൩൦) യോനിവ്യാപനീദാനം

കേതമിദം. മുയൽപോംപോലെയിരിക്കുന്ന രക്തവും ചെമ്പത്തിച്ചാരപോലെയിരിക്കുന്ന രക്തവും കഴുകപ്പെട്ട വസ്ത്രത്തിൽ പററായിരിക്കുന്ന കേതവും ഇവ രണ്ടു മരുന്നും. അന്യഗ്ദരനിദാനം സമാപ്തം.

യോനിവ്യാപനീദാനം.

൧. വംശതപ്ത്വാപദോയോനൗ നിർദ്ദിഷ്ടാരോഗസംഗ്രഹേ മിത്യാചാരണേതഃസ്രീണാം പ്രദുഷ്ടേനാന്തവേനച
 ൨. ജായന്തേദുഷ്ടബീജാമുദൈവാച്യശുണതാഃപൃഥക്
- യോനിയിൽ ഇരുപതു രോഗങ്ങൾ ഉണ്ടെന്നു രോഗ സംഗ്രഹത്തിൽ പറയപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. ആയതു മിത്യാചാരവിചാരങ്ങൾകൊണ്ടും വാതദിഗോഷങ്ങളാൽ ദുഷിപ്പിക്കപ്പെട്ട രജസ്സുകൊണ്ടും മാതാ പിതാക്കൾക്കുണ്ടെങ്കിലോ ഉണ്ടാകുന്നതാണ്. പ്രാകൃതമായിരിക്കുന്ന അധർമ്മകൊണ്ടും ഉണ്ടാകുന്നതാണ്. അവയെ പ്രത്യേകം കേട്ടാലും.

- സാഹേനീമുദാചന്താ രജഃകൃച്ഛ്ശ്രണമുഞ്ചതി
൩. വസ്ത്യാനാഘാതാർചാദിദ്രാ ദപ്ലതാനിത്യവേദനാം ചരിപ്ലതാനാംഭവതി ഗ്രാമ്യധർമ്മേനതദ്ഭരം.
൪. ചതളാകർശാസ്തബ്ധാ ശുഭന്നസ്തേദപീഡിതാഃ ചതസ്തൃഷ്പചിചാദ്യാസു ഭവന്ത്യനിമ്ബേദനാഃ.

യവളാദത്തിയുടെ യോനിയിൽ നിന്നും നരപോലെയും പണിപ്പെട്ടും ആർത്തവം പോകുന്നു അവർ ഉദാചന്തയാകുന്നു. യവളാദത്തിൽ ആർത്തവം ഇല്ലാതിരിക്കുന്നു അവർ വസ്ത്രധാരകൾ യവളാദത്തിൽ ഏല്പുണ്ഡം വേദനയോടുകൂടിയിരിക്കുന്നു അവർ പിപ്ലുതയാകുന്നു, യവളാദത്തിൽ മൈഥുനംകൊണ്ടു അധികമായി വേദനയുണ്ടാകുന്നു അവർ പരിപ്ലുതയാകുന്നു. യവളാദത്തിയുടെ യോനി കഠിനമായിട്ടും സ്തംഭിച്ചിട്ടും വേദന കത്തിനേറു ഇവയർ പിഡിക്കപ്പെട്ടും ഇരിക്കുന്നു അവർ വരളയാകുന്നു മുൻപേ പറയപ്പെട്ട ഉദാചന്ത, വസ്ത്ര, വിപ്ലുത പരിപ്ലുത ഈ നല്ലവേക്കും വരേവേദനകൾ ഉണ്ടാകും.

൫. സദാഹംക്ഷീയതേരക്തം യസ്യാസ്ത്വപ്രാലോഹിതക്ഷയാ സചാതമുൽഗിരേൽബീജം വാമിനീരജനായുതം
൬. പ്രസ്രംസിനീസ്രംസതേച ക്ഷോഭിതാദുഷ്പ്രജായിനീ സ്ഥിതംസ്ഥിതംഹന്തിഗർഭം പുത്രഹ്വീരകതസംക്ഷയാത്
൭. അത്യർത്ഥപിത്തളായോനിർദ്വാഹപാകജ്വരാന്വിതാ ചതസ്തൃഷ്പചിചാദ്യാസു പിത്തലിംഗോശ്രുയോഭവേൽ

ഈ രക്തം ക്ഷയിച്ചുപോകയും യോനിയിൽ ചൂടുണ്ടാകയും ചെയ്താൽ അതിന്നു ലോഹിതക്ഷയം എന്നു പേർ ശർഭശയത്തിൽ ചെന്നിരിക്കുന്ന ഈക്കും ആർത്തവത്തോടും വാതത്തോടുംകൂടി പുറത്തു പോകുന്നു എങ്കിൽ അതിന്നു വാമിനിയെന്ന പേർ കില യോനിക്കു സ്ഥാനഭംഗമുണ്ടാകും അതിന്നു പ്രസ്രംസിനി എന്ന പേർ വാതകോപത്താൽ പ്രസവം ദുഃഖകരമായിരിക്കും ഉണ്ടാകുന്ന സന്തതികൾ നശിക്കയും രക്തക്കുഴയം ഭവിക്കയും ചെയ്താൽ ആ യോനിക്കു പുത്രഹ്വീ എന്ന പേർ ഹൃദയാ ചൂടും പഴുപ്പും ജ്വരവും കൂടിയുണ്ടായാൽ അതിന്നു പിത്തള എന്ന പേർ മുൻപേ പറയപ്പെട്ട ലോഹിതക്ഷയം, വാമിനി, പ്രസ്രംസിനി പുത്രഹ്വീ ഈ നാലിന്നും അധികമായ പിത്തലക്ഷണമുണ്ടാകും.

൮. അത്യാനദാനസന്തേഷം ഗ്രാമ്യധർമ്മേനതച്ഛതി കണ്ഠിന്ത്യാകണ്ഠികായോനൗ ശ്ലേഷ്മാസ്തഗ്ദ്വാഞ്ചജായതേ

യോനിപ്രാപനദാനം (൧൪൧)

൯. മൈഥുനേചരണാച്ഛം പുരുഷാദതിവിചുതേ
ബഹുരാശ്വാതിചരണാ തയോർബീജംനവിദതി.
൧൦. ശ്ലേഷ്മജാപിച്ഛിലായോനിഃ കണ്ഡുഗ്രസ്താതിശീതളഃ
ചതസ്രഷപാപിചാത്യാസു ശ്ലേഷ്മലിംഗോമൃഗയോഭവേൽ

എത്രയോ മൈഥുനം ചെങ്കും സന്തോഷപ്രത്തേയ യോനിക്കു അത്യാനന്ദം
ന പേർ കഥരകുശങ്ങളെക്കൊണ്ടു യോനിയിൽ തമരമദ്യപാലെ ഒരുവക മരസാകും
രമുണ്ടുകോ. അതിന്നു കണ്ണിക എന്ന പേർ മൈഥുനത്തിങ്കൽ പുരുഷനെക്കുറു മുൻപു
സ്ത്രീക്കു സഖനമുണ്ടായൽ അതിന്നു ചാണയെന്ന പേർ പുരുഷൻ അതിയായി മൈഥുനം
ചെങ്കും എതുവരെ തൃപ്തിപ്പെടാതെ ഉരിക്കുന്നു അതുവരെ തൃപ്തിജനിക്കത്തേയ യോനി
ക്കു അതിചരണ എന്ന പേർ ഈ രണ്ടു യോനികളിലും ഗർഭമുണ്ടുകയില്ല പശുപാലെയും
ചൊരിച്ചിലോടും ശൈത്യത്തോടുംകൂടിയും ഉരിക്കുന്ന യോനിക്കു ശ്ലേഷ്മമല്ല എന്ന പേർ
മുൻപേ പറയപ്പെട്ട അത്യാനന്ദകണ്ണിനി, ചരണ, അതിചരണ ഈ നാലിന്നും കഥാധികൃ
മുണ്ടാകും.

൧൧. അനാന്തവാസ്തനീഷണ്ഡീ ഹരസ്തർശാചമൈഥുന
അതികായാഗ്രഹീതാസ്തസ്തബ്ധാസ്തപണ്ഡിനീഭവേൽ
൧൨. വിപുതാചമരായോനിഃ സുചിച്ഛിത്രാതിസംവൃതാ
സപ്തിംഗസമുത്ഥാനഃ സപ്തോഷപ്രകോപജാ
൧൩. ചതസ്രഷപാപിചാത്യാസു സപ്തിംഗോമൃഗയോഭവേൽ
ചന്ദ്രാസംഖ്യാഭവതിഥ യോനയസ്സപ്തോഷജാഃ

ഈതരകതത്തോടും സ്തനത്തോടും കൂടാതെയും മൈഥുനത്തിങ്കൽ പരപരപ്ലവ യോ
നിയോടുകൂടിയുമിരിക്കുന്നവർക്കു സ്തനം തടിച്ച ലിംഗത്തിങ്കൽ ആഗ്രഹവും അണ്ഡം
പോലെ പുറത്തു വന്ന യോനിയുമുള്ളവർക്കു അണ്ഡിനിയെന്നു വലിയ ദ്വാരത്തോടുകൂടി
യിരിക്കുന്ന യോനി മഹായോനിയെന്നു ചെറിയ ദ്വാരത്തോടുകൂടിയ യോനി സുചിച്ഛ
കൃത്യംകേന്നു, എല്ലാ ദേഹങ്ങളുടെ ദേഹവും ലക്ഷണങ്ങളും ഉള്ളതിന്നു സ്തനീപാതത എ
ന്ന പേർ അണ്ഡി അണ്ഡിനി മഹായോനി സുചിച്ഛത്ര ഈ നാലിന്നും എല്ലാദേഹലക്ഷണ
ങ്ങളുമുപകുന്തോ ഈ അഞ്ചുയോനികളും സപ്തദക്ഷയോൽ അസംഖ്യങ്ങളാകുന്നു.

യോനിപ്രാപനദാനം സമാപ്തം.

യോനികന്ദനദാനം.

൧. ദിവ്യാസുപ്തോഭാധിക്രോധാ ദ്വയാമാദതമൈഥുനേൽ
ക്ഷൗരച്ചനഖദന്താദ്യൈ വാദ്യോഷപിതാമലഃ
൨. പുരുശോണിതസങ്കാരം നിക്ഷലാകൃതിസന്നിഭം
ഉൽപദ്യതേയദാഃയാനൌ നാമ്നാകന്ദസ്സയോനിജഃ

പക്ഷൽ ഉറങ്ങുക ഘോരവായിട്ടും അതിക്കോലം ഘോരവായിട്ടും അതിച്ചുനോക്കും ഘോര
വായിട്ടും അതിമൈഥുനം ഘോരവായിട്ടും നഖം ദന്തം മുതലായവകളെ മുറിയുപറകുമോ
രവായിട്ടും വാതാദിദോഷങ്ങൾ കേവലിച്ച യോനിയിൽ പഴുപ്പിന്റെയും ദാഹത്തിന്റെയും
നിറംപോലെയിരിക്കുന്ന നിറത്തോടുകൂടിയ അയനിച്ചക്കപോലെ വലുതായിരിക്കുന്ന കന്ദ
ത്തെ തേങ്ങിപ്പിടിക്കും അതിന്നു യോനികന്ദമെന്നുപേർ,

വാതകയോനികന്ദം.

൩. ത്രക്ഷഃഖിമണ്ണിസ് ഫുടിതം വാതികന്ദംവിനിർദ്ദിശേൽ
വാതംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന യോനികന്ദം ത്രക്ഷയോടും മണ്ണുഭേദത്തോടും പെട്ടെല്ലാ
കൂടിയുമിരിക്കും.

(൨൧൨) മൃഗശാസ്ത്രനിദാനം

ചൈതന്യം

ബാഹരാജപരയുതം വിദ്യാൽപിത്താത്മകരൂതം.

പിത്തസംബന്ധമായ യോനികന്ദത്തിനു ചൂടുംചുവപ്പുംജ്വരവുമുണ്ടാകും.

ശൈശ്വവികസനാനി.കു.

3. നിലവിലുള്ള പ്രതികാരം കണ്യമന്തംകമാത്മകം

കമ്മസംസ്ഥാനമായ യേനികുറുപ്പിലുള്ള തിരുവെണ്ണമലയിലുള്ള
 സ്തോത്രം ചൊരിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു കേൾക്കുന്നു

സന്നിപാതയോനികൾ.

സർവ്വീംഗസമായുക്തം സന്നിപാതാത്മകം ചിദ്ദുഃ

സന്നിപാതം നിമിത്തമുണ്ടാകുന്ന യോഗികളും എല്ലാദേശങ്ങളിലും ലക്ഷണങ്ങളാഴ്ച കൂടിയിരിക്കും.

യോനികുടനിദാനം സമുപം.

മൃഗശാസ്ത്രം.

൧. ഭയാഭിമാതതീക്ഷ്ണപാണ്ഡനാശനനിഷേധം

ഗുരുപതിരക്ഷസ്ത്ര സശുദ്ധദർശനഭവേൽ.

ഭയംമേന്മയായിട്ടും അടിച്ചാക്കുമേന്മയായിട്ടും രീഷണങ്ങളായും ഉണ്ണങ്ങളായും ഇരിക്കുന്ന അനവധി സംഭവങ്ങൾ സംഭവിച്ചു വന്നിട്ടുണ്ട്. ഇവയെല്ലാം തന്നെ അസാധാരണമാണ്. അതുകൊണ്ട് ഇവയെല്ലാം തന്നെ പരിശോധിക്കേണ്ടതാണ്. അതുകൊണ്ട് ഇവയെല്ലാം തന്നെ പരിശോധിക്കേണ്ടതാണ്.

ശർത്ത്രാവചാതകി. ൧൭൦.

Q.8 ആചതുർമാതൃത:താമാസാൽപ്രസവേർമദ്വിഭവ:

തതഃസ്ഥിരശരീരസ്യ പാതഃപഞ്ചമചഷ്ഠനോഃ

നാലു മാസം വരെ ശർക്കരയിൽ പ്രവേശിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു എന്നും; അതിനുശേഷം
വടമനുപേർ. അതിന്റെ പഴയതും ആദ്യമായുള്ള ഗർഭാവസ്ഥയിലായിരിക്ക-
കൊണ്ട് അതിനെ പാത്രമായി ഉണ്ടാകുന്നത് അതിനുശേഷമാണെന്നു പറയുന്നു.

ഗർഭപാത്രദൃഷ്ടാന്തം.

൩. ഗോഭിമാതാവിഷമാശനപീഡനാദ്യഃ

വകുപ്പാലോചനാദി പദ്ധതി പരിപാടിയിലേക്ക്

[illegible]

ഉചിതമായ പ്രസപകാചത്തിങ്കൽ ഉണ്ടാകുന്ന മൂശഗർഭം.

മൃഗശാസ്ത്രപ്രവർത്തനങ്ങൾ

ശുദ്ധത്വം: മാനിഷ്ഠാദിഷു മൂത്രസംഗം

മൃഗങ്ങളിലെ വാക്യ മൃഗശാസ്ത്രവും മൃഗശാസ്ത്രവും, ജന്മം മുതലായവയിൽ വേണ്ടതായും മൃഗശാസ്ത്രവും ഉണ്ടാകുന്നു.

൨. ഭൂഗോളചിത്രം

സംപ്രദേശം

പാരമ്പര്യപരിസ്ഥിതിയോടനുസരിച്ച്

കുശ്യിൽശരീരപരിവർത്തിതകുബ്ജഭേദം.

ഏകനകശ്ചിദപരസുഭജ്യേന

തിയ്യതനോഭവതികശ്ചഭവാനാമുപോന്ത്യഃ

പാർശ്വാപര്യന്തരീതിശൈലി

ദിത്യഷ്ടധാശതിരിയംഹൃപരാചതുത്ഥാ.

പ്രതികൂലമായി നോക്കുന്ന വായുവിനെക്കൊണ്ടു ഗർഭംപലവായും മിപരിവാ-
നമായ പ്രപിച്ചിട്ടു യോനിയിലെ പ്രാപിക്കുന്ന മിലഗർഭത്തിന്റെ വജ്രതായിരിക്കുന്ന ശിരസ്സു
യോനിഭാരത്തിൽവന്നു തടയുന്ന മിലതിന്റെ വയറു യോനിചാരത്തെ തടയുന്നമിലതുശ
രീരത്തെ പിടിച്ചുവളച്ചു യോനിഭാരത്തിൽ വന്നിട്ടു തടഞ്ഞുനില്ക്കുന്നമിലഗർഭത്തിനുകൈ
പ്പുറത്തുവരും മിലതിനു രണ്ടുകൂടാ പുറത്തുവരും മിലതു മിലങ്ങത്തിൽവരും മിലതു പി
നിയിഞ്ഞുവരും മിലതുപരംപ്രകാരം നേരത്തെയിടവരുംഇങ്ങനെഎട്ടുവിധമേകുന്ന മൃഗഗ
ർഭത്തിന്റെ ഗതിവേരും സംഭവിച്ചിട്ടുണ്ട്.

ന. സങ്കീർഷപ്രതിപദപരിഭാഷാമണ്ഡിതം

സ്റ്റേഷൻ പമ്പാറ്റ ചരണേശ്വരസ്വാമി

സംഗീതപരമാവതികീലകപുസ്തകീലോ

ഭൂശ്രേഷ്ഠനും പ്രതിപുരസ്കാരികളായവരും.

6. ഗമ്യതാജ്ഞാപനശിരഃസചഞ്ചീജ്ഞാപ്താ

യോനൈസ്ഥിതസ്സുപരിചഃപരിഹേവനതുല്യഃ

സജീവകം പ്രതിവർഷം പരിഷ്കാരം വീക്ഷിക്കുന്നതായും നല്ലവിധം ദൃഢഗർഭമുണ്ടാകാൻ കഴിയുന്നതായും അതുകൊണ്ടും തലയോട്ടിയിലുണ്ടാകുന്ന ക്ഷതം കുറയ്ക്കുന്നതിനും സജീവകം എന്നപേർ കഴുപ്പോലും തലയോട്ടിയിലുണ്ടാകുന്ന പ്രതിമയോ രണ്ടു കഴുപ്പോലും കൂടി വരുന്നതിനും വീക്ഷിക്കുന്ന പേർ പരിഷ്കാരത്തിനായിത്തന്നെ പരിഷ്കരിക്കുന്ന പേർ രണ്ടു ഗർഭത്തിനോടൊന്നിച്ച് പാഞ്ഞിട്ടു വരുന്നതോടൊന്നിച്ച് തന്നെ വിത്തുവെക്കുന്നതായും അതുകൊണ്ടും കൂടി

അസാധ്യമൃഗശാർവ്വഭിന്നീലക്ഷണം.

൧൧. അപവിധാശിരയ്ക്കു ശിതംശീനിനപത്രം

നീലോല്പതസിരാമന്തി സാഗ്ദംസചതാംതഥാ.

തലകുന്തിട്ടുപോക ശരീരത്തിനനുശ്ചിതങ്ങളോക നിർദ്വണ്ഡനത്തിലിരിക്കുക നന്മയുക
 ഉയർന്നിട്ടുനില്പിട്ടിരിക്കു ഇരുകലക്ഷണങ്ങൾഗർഭിണിക്കുണ്ടായാൽ അവളുടേയും ഗർഭ
 ത്തിന്റെയും ജീവഹാനിവരും

മൃഗശാസ്ത്രം ഉത്തരവകുറിപ്പ്.

൯. ഗർഭസ്തന്ദനമാവീനാം പ്രണാശഃശ്വാചാഽസ്യതാ

ഭവേദുച്ഛാസപൂതിതപശ്ശുനതാൻമമൃതേശിശശ.

ഗർഭത്തിനു ഇളക്കവുംപ്രസവവേദനയും ഇല്ലാതിരിക്കുക ശരീരംകുരുവായിച്ചിട്ടേറേവെട്ടുത്തിട്ടോ ഇരിക്കുക ശ്വാസത്തിന്നു ദുർഗന്ധമുണ്ടാകുവയറുവീക്കം ഈ ലക്ഷണങ്ങളെക്കൂടി ശിശു മരിക്കിരിക്കുന്നു എന്നു വിചാരിക്കണം

മരണമേതു.

൧൦ മാനസാഗതഭിമ്മാതു രൂപതാപൈഃപ്രപീഡിതഃ

ഗഭോവ്യാപദ്യതേക്ഷൈശ്ച വ്യാധിഭിശ്ചനാപീഡിതഃ

മതാവിന്റെ മനോഭാവത്താലും ആഗ്രഹങ്ങളുടനന്തരവും വ്യാധികളാലുംപിടിക്കപ്പെട്ടതായ ഗർഭം കർമ്മിയിങ്കൽവെച്ചു മരിച്ചുപോകുന്നു

അസാധ്യശർഭിണീലക്ഷണം.

ഉ.മ. യോനിസംവരണംസംഗ്രഹംകൈയ്യമക്കല്ലെഴുവ.

(൨൪൨) സുതികാരോഗനിദാനം

ഐന്ദ്രസ്മിതയുദ്ധഗാഥാം യഥോക്താശ്ചാപ്യുപദയാഃ
 വായുദുഷിച്ച യോനിയെ മുരുകക ഉദാരത്തിൽഗർഭംതടഞ്ഞുനീല്ക്കുക രക്തവാതജ്വര
 മായകരവക ശുദ്ധരോഗവും ആക്ഷേപകം ശ്വാസം ആദിയായ ഉപദ്രവങ്ങളും ഉണ്ടാകുമ്പോൾ
 കദോഷങ്ങൾ ഗർഭിണിയുടെ ജീവഹാനിയെ ചെല്ലും.

മൃഗശേട്നിദാനം സമാപ്തം.

സുതികാരോഗനിദാനം.

൧. വായുപ്രകുചിതഃകർച്ചാൽ സംതപ്യതധിരസ്പൃതം
 സുതാത്ഥാഹൃച്ഛിരോവസ്തിശുദ്ധമേക്കല്യസംജ്ഞകം.
 പ്രസവിച്ചവർക്കു കോപിച്ചിരിക്കുന്ന വായുസ്രവിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതായ രക്തത്തെ
 തടഞ്ഞിട്ടാഴയത്തിലും ശിരസ്സിലുംവസ്തിയിലും വേണോയാടുകൂടിയ മക്കളുംചൂന്ന രോഗത്തെ
 ഉണ്ടാക്കും.

൨. അംഗമർദ്ദോജ്വരഃകന്ധഃ പിപാസാഗുരുതാത്രാ
 ശോഥശ്ശുചാതിസാരൈശ്ച സുതികാരോഗലക്ഷണം.

൩. മിത്രേന്ദ്രാപചാശൽസംക്ലേശാ ദ്വിഷമാജീർണ്ണോജ്വനാൽ
 സുതികാരോഗേരോഗാ ജായന്തേദാതണാസ്സതാഃ

൪. ജ്വരാതിസാരശോഥാശ്ച ശുചാനാഹ്വനലക്ഷയാഃ
 തന്ത്രാതചിപ്രസേകാദ്രാഃ കഫവാതാമന്ദോരുദവാഃ

൫. കൃച്ഛിശ്ശ്വാഹ്വരീതേരോഗാഃ ക്ഷിണമാംസബലാശ്ച താഃ
 തേസവേസുതികാനാമ്നാരോഗാസ്തേ ചാപ്യുപദയാഃ.

ഭേദത്തിന്നു കഴപ്പുപനിവിരയൽ തണ്ണീർദ്രവം ഭേദത്തിന്നു കനംനീരു ഭേദന
 അതിസാരം ഇവയൊക്കയും സുതികാരോഗലക്ഷണമെന്നു അറിയിച്ചിരിക്കുന്നു. ഉപചാരം
 മേന്മവായിട്ടും ആത്മക്ലേശമേന്മവായിട്ടും പത്മോപവൃത്തിശുദ്ധമായ ഭോജനം മേന്മവായിട്ടും
 അജീർണ്ണഭോജനം മേന്മവായിട്ടുംയാവ ചിലരോഗങ്ങൾ പ്രസവിച്ചവർക്കു ഒന്നാകുന്നുവോ
 വയറൊക്കയുംഭയംകണ്ടുവായിരിക്കും ജ്വരംഅതിസാരം നീരുവയറുവേണ വയറുചീറ്റശക്തി
 ക്ഷയംഇവയൊക്കയും കഫവാതജ്വരങ്ങളെന്നു മടിഞ്ഞ ചിഹ്നയിൽകൂടി വെള്ളംവെക്കുമ്പോൾ
 ലായവകഫവാതാമയം മേന്മവായിട്ടു ഉണ്ടാകുന്നവയെന്നു മേല്പറയപ്പെട്ട രോഗങ്ങൾ മരം
 സഞ്ചയത്തോടും ശക്തിക്ഷയത്തോടും കൂടിയിരുന്നെങ്കിൽ മ് ശ്വാഹ്വരങ്ങളാകുന്നു. അപ്പോൾ
 രോഗങ്ങൾക്കും സൂതികകൾ ചൂന്നപേർ ഇരോഗങ്ങളിൽവെച്ചു കണപ്രധാനമായുംമരണാലോ
 ഉപദ്രവങ്ങളായുംഭവിക്കും.

സുതികാരോഗനിദാനം സമാപ്തം.

സ്തനരോഗനിദാനം

൧. സക്ഷിരോവാപ്യദുശ്ശോവാ പ്രാപ്യഭോഷസ്തന്നഃസ്മിയാഃ
 പ്രഭൃഷ്ടമാംസതധിരം സ്തനരോഗനായകല്പതേ.
 വാതദിദോഷങ്ങൾ സ്തീയുടേപഃലോകകൂടിയവ കൂടാതെയേജ്വരിക്കുന്ന സ്തനങ്ങളി
 ക്കെചെന്നിട്ടുമാംസത്തെയും രക്തത്തെയും ദുഷിച്ചിട്ടു സ്തനരോഗങ്ങളെ ഉണ്ടാക്കുന്നു.
 സ്തനരോഗലക്ഷണം.

൨. പഞ്ചാനമചിതേഷാഹ്വരീ രക്തജംവിദ്വധിംവിനാ
 ലക്ഷണാനിസമാനാനി ഷാഘ്യവിദ്വധിലക്ഷണൈഃ.

സ്കന്ദഭാഷ്യനിദാനം (൨൨൫)

സ്കന്ദഭാഷ്യം അഞ്ചാം അദ്ധ്യായം ലക്ഷണങ്ങൾ ബാഹ്യവിദ്യയിലുള്ളവയെ
 ഉപദേശിക്കുന്നതിന്നും. രാജാവിന്റെ വിദ്യയുടെ ലക്ഷണം അവയല്ലതാനും.
 സ്കന്ദഭാഷ്യനിദാനം സമാപ്തം.

സ്കന്ദഭാഷ്യനിദാനം.

൧. ഗുരുവിവിധധർമ്മങ്ങൾ ദൈവഭാവപ്രദമായി
 ക്ഷീരമാതൃകമാർഗ്ഗം നാനാരോഗാനുകൂല്യം.
൨. ക്ഷായംസമീപിപ്പാൻ സ്കന്ദമാതൃകമായി
 കടമുപവന്നപിത രാജാവിൽനിന്നു.
൩. കഥാഭാഷ്യംവന്നതോടെ നിമജ്ജിതസുപിപ്പിപ്പം
 ദീപിതഗർഭാഭാഷ്യം സർവ്വം. ത്രിഭാവം.

ഗുരുക്കളായും ബഹുവിധമായും ഉള്ളവരും ദൈവഭാവമായിരിക്കുന്ന വാ
 താദിദൈവങ്ങളായും ദൈവീകപ്പെട്ടതായ തങ്ങളുടെ പാലം വെലുന്ന പലവിധമായരോഗ
 ഗുണങ്ങളെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. വേദത്തിൽ ദൈവപ്പെട്ട പാൽ ചെത്തിരിക്കും; വെള്ളത്തിലൊ
 ശിപ്പിപ്പം മേൽ പൊക്കിക്കിടക്കും; പിന്നത്താൽ ദൈവപ്പെട്ട പാൽ ഏരിച്ചിട്ടും ചെപ്പിപ്പം ഉ
 ചിപ്പിപ്പം മേൽമുളിച്ചതായ രേഖയോടുകൂടിയും ഇരിക്കും. കഥാഭാഷ്യം ദൈവപ്പെട്ട പാൽ
 കടമുപവന്നപിത. വെള്ളത്തിലൊഴിച്ചാൽ താഴെ കിടക്കും പാലോടുകൂടിയായിരിക്കും. രണ്ടു
 ദൈവങ്ങളാൽ ദൈവപ്പെട്ട പാലിന്നു ആ രണ്ടു ദൈവങ്ങളുടെ ലക്ഷണങ്ങളുണ്ടാകും. മൂ
 ള്ള ദൈവങ്ങളാൽ ദൈവപ്പെട്ട പാലിന്നു മൂന്നു ദൈവങ്ങളുടെ ലക്ഷണങ്ങളുണ്ടാകും.

ശ്രദ്ധാർഹം.

൪. അഭാഷ്യംബുനീക്ഷിപ്പു മേൽവേതിപാണുരം
 മധുരബാഹിപുണ്യം തൽപ്രസന്നംവിനിർദ്ദിശേത്.
- ദൈവപ്പെട്ടതായ പാലു വെള്ളത്തിലൊഴിച്ചാൽ വെള്ളത്തോടു ചേർന്നുപോകും വെ
 ള്ളതിട്ടും മധുരമായിട്ടും വണ്ണമേറിയതായ തെളിഞ്ഞിരിക്കും അതു നല്ലതാകുന്നു.

സ്കന്ദഭാഷ്യനിദാനം സമാപ്തം.

ബാലഭാഷ്യനിദാനം.

൧. വാതഭാഷ്യംശിശുസ്കന്ദം പിന്നെപാതഗാത്രം
 ക്ഷായംസപാത്രംശിശുസ്കന്ദം ബാലപിൻമുത്രമാതൃകം

വാതത്താൽ ദൈവപ്പെട്ട പാൽകുടിക്കുന്ന ബാലൻ വാതരോഗത്താലായിട്ടു ഭവിക്കും. അവന്നു ചെപ്പിപ്പം മേൽകുടിയും മലത്തിന്നും മൂത്രത്തിന്നും വായുവിന്നും ബന്ധമുണ്ടാകും.

൨. സപിന്നോഭിന്നമലോവാത കാമിലാപിത്തരോഗവാൻ
 തൃഷ്ണാപുഷ്പസംഗം പിത്തഭാഷ്യംപയഃപിണ്ഡം.

പിത്തത്താൽ ദൈവപ്പെട്ട പാൽ കുടിക്കുന്ന ബാലന്നു വിയർപ്പുണ്ടാകും. മലമി
 ജ്ജിപ്പാകും. കാമിലയും പിത്തവും എല്ലാത്തൊഴും തൃഷ്ണാദാഹവും സംഗമങ്ങളിലും ഉണ്ടാകും.

൩. കഥാഭാഷ്യംപിണ്ഡംക്ഷീരം ലാമാപുഷ്പംമരോഗവാൻ
 നിദാനപിതോജ്ജ്വലീ ശുക്രാക്ഷയംമുദ്രാശ്ലേഷം

(ചരണ) ബാലശാഗതിദാനം

உ. பௌபஜேபௌபஜம்ருபம் ஸவ்ஜேஸவலகூனம்

കമ്മൗൺൽ ദുരിപ്പിക്കപ്പെട്ട പാൽ കുടിക്കുന്ന ബാലന്റെ പേരിൽനിന്നു വെള്ളം കലിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കും അഥവാ കമ്മാറാലും ഏല്ലാപ്പോഴും ഉറക്കവും ജ്വരവും ശ്രദ്ധശേഖരവും കണ്ണു കടുകു വെട്ടുകയും ഉണ്ടാകാം. അവർ കുടിച്ചപാലു മഴിപ്പിക്കും രണ്ടുദേഹങ്ങളിൽ ദുരിപ്പിക്കപ്പെട്ട പാൽ കുടിക്കുന്ന ബാലനെ രണ്ടുദാഹങ്ങളിൽ ലയ്ക്കുന്നതും മൂന്നുദാഹങ്ങളിൽ ദുരിപ്പിക്കപ്പെട്ട പാൽ കുടിക്കുന്ന ബാലനെ മൂന്നുദാഹങ്ങളിൽ ലയ്ക്കുന്നതുമാണുവരാം.

പറഞ്ഞറിയിക്കാൻ കഴിയാത്തതായ കുട്ടിയുടെ ഉള്ളിലുള്ള വേദനയെ

അറിയാനുള്ള ഉപായം.

ശിരോസ്ഥിപ്രാമതീപ്രാഞ്ച രോദനാലക്ഷയേദൃജം.

കൂട്ടിയുടെ കഠിനമായ വേദനയെ അതിന്റെ വലുതായ കരച്ചിലുകൊണ്ടും കഠിനമല്ലാത്തതായ വേദനയെ അല്പമായ കരച്ചിലുകൊണ്ടും അറിയേണ്ടതാകുന്നു.

കുടുംബകലാപിന്നം.

③. சிதம்பரம் கிராமத்திலிருந்து திருச்சிக்குப் போகும் பாதையில்

ജായതേനേനതന്നേനം കണ്യ രഞ്ചസ്രപേന്മുഃ

ந. சிதகஜாஜலாசாகி துதநாஸாஹர்ஹ.

ശക്തനാകുപദംഭൂഷം നവർത്ഥമാനീലനക്ഷമഃ

പാലിന്റെ രോഗങ്ങൾക്കുണ്ടു കട്ടിയുടെ കുൻപേളയിൽ കൂറ്റണകമെന്ന രോഗമുണ്ടാകും. അതു മേന്മവായിട്ടു കണ്ണു ചൊരിയും കണ്ണിൽനിന്നു കൂടുകൂടെ വെള്ളമെരിയുകയും നൊറിയും കണ്ണും മൂക്കും കൈകൾക്കു രിരുജുകയും ചെയ്യും. അതിന്നു സൂര്യശ്ശിയെ നോക്കാനും കുൻപേളകളെ ഇളക്കാനും ധർമ്മമുഖ്യം.

പാരിശുദ്ധീകരണം.

6. മാതൃകമാരോഗഭിന്യാ സ്തന്യംപ്രാപ്തചിമന്നവി

കാസാഗിസാദചമഡു തരൂകാർശ്യാരുചിഭൂമൈഃ

൧. യുജ്ഞതേകോഽപ്യുദ്ധ്യാച തമാഹഃപാരിനദീകം

മോശംപരിഭാഷ്യം യജ്ഞാത്തരാഗ്നിദീപനം.

ഗർഭിണിയാർ മരംവീണൻ പാൽകുടിക്കുന്ന കാരണവും, അഗ്നിമന്ത്രവും മറ്റിതും മടിയും അതികർശ്യവും അതുമധ്യം തലതിരിച്ചിലുമുണ്ടാകും. അവന്റെ വയറു വലുതായിവരും ആ രോഗത്തിന്നു പരിഗർഭിക്കുമെന്നു പരിഭവമെന്നും പേരുണ്ടു അതിന്നു അഗ്നിവിചിക്രികരായ ഓക്കുടത്ത സേവിച്ചിരിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

താല്പര്യം.

൯. താലൂക്കാംസേകഫഃക്രൂഃ കുത്തേതാലുകണ്ടകം

തേനതാപ്പുപ്രഭശസ്ത്ര നിമ്നതാമുഖ്നിജായതേ.

൧൦. താലൂക്കാതലസ്തനഭാഷ: കൃഷ്ണാബാസംസ്കൃതം

തൃപ്തികളും സുരക്ഷാ പ്രവർത്തനങ്ങളും

അസ്സാക്കിലെ മംസത്തിൽ കമംഷേപിട്ടു തല്ലുകണ്ടകമെന്ന രോഗത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്ന ഐതുകൊണ്ടു തല്ലു പ്രദേശത്തിലും ശിരസ്സിലും നിമിനതയുണ്ടാകുന്നു അസ്സാക്കു വീഴുന്ന തനിയത്തു ചേർന്നു ദുലക്ഷിക്കുതെയിരിക്കുന്ന കടിക്കുന്നതയയെ പണിഴപ്പട്ടു കടിക്കുന്ന മലം അയത്തു ചേർന്നു തസ്സീദുതമയ്ക്കും കസ്സീലും കൃത്തിലും ദുവത്തും വേദനയും ഉണ്ടാകുന്നു. തലപെറക്കൽ കഴിയുന്നവരുടെയും കടിക്കുന്നതയെ പാലു മാർദ്ദിക്കും-

മഹാപത്മവിസദ്യം.

൧൧. വിസപ്പസ്തുക്കൾക്കുപ്രകാരം നാശനോഹസ്തിശീർഷങ്ങൾ

ബാലരോഗനിവാരണം (൨൨൭)

പത്മവണ്ണാമഹാപത്മ നാമാഭോഷത്രയോത്സവഃ

൧൨. ശംഖാദ്യാഹ്വേദയന്യാതി ഹ്വേദയാദാഗ്രഭംഗ്രജേൽ

കുട്ടികൾക്കു മഹാപത്താ എന്നു പേരുള്ളതായ ഒരു വക വിസർപ്പമുണ്ടാകും; അതായതു ചെന്നാമരപ്പൂവിന്റെ നിറംപോലെയായിരിക്കുന്ന നിറത്തോടുകൂടി വസ്ത്രിയിലാശിരസ്സിലോ ആരംഭിക്കും പ്രാണനാശകരമാകുന്നു. സന്നിപാതജമോഴ ആ രോഗം ശിരസ്സിൽ ആരംഭിക്കുന്നതായാൽ ചെനികളിൽനിന്നു ഹൃദയംവരെ വൃഷ്ടിപ്പിക്കും. വസ്ത്രിയിലാരംഭിച്ചതായാൽ ഹൃദയംമുതൽ ഇടംവരെ വൃഷ്ടിപ്പിക്കും.

അന്യചികാരങ്ങൾ.

ക്ഷുദ്രരോഗേ ചകുമിതേ തപജഗദ്യഥീപൃതനേ

൧൩ ജപാദ്യാഗ്യാധയസ്സുവേ മഹാനോരേപുരേരിതാഃ

ബാലദേഹേപിതോദാദാദിജ്ഞയാഃകുശലൈസ്സദാ.

അജഗൃദ്ധി എന്നും അമിപുതം എന്നും രണ്ടു രോഗങ്ങൾ ക്ഷുദ്രരോഗത്തിങ്കൽ പറയപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. ജപരം ആദിയായി പല മഹാവ്യാധികളും മുൻപേ പറയപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടല്ലോ. എന്നാൽ അവയൊക്കെയും ബാലന്മാരുടെ ശരീരത്തിങ്കലും അലകാരംതന്നെ ഉണ്ടാകുമെന്നു സമർത്ഥനായ വൈദ്യന്മാർ അറിഞ്ഞുകൊള്ളേണ്ടതാകുന്നു.

പ്രായേണ ശരചേദംശം മുതലായവകളുടെ സ്കന്ദഗ്രാഹം ആദിയായി ഒൻപതുഗ്രാഹങ്ങൾ ബാലന്മാരെ ആശ്രയിക്കുന്നുണ്ട്, അവയുടെ സാമന്വേലക്ഷണത്തെയും വിശദീകരിക്കണമെന്നും ഇവിടെ പറയുന്നു.

സാമാന്യലക്ഷണം.

൧൪. ക്ഷണാദുദിജ്ഞേബാലഃ ക്ഷണാത്ത്രസ്യതിരോദിതീ

നഖൈർദ്വന്തൈർദ്വാരയതി ധാത്രിമാതമാനമേവവാ.

൧൫. ഉദ്ധ്വംനീകൃതേഭന്താൻ ഖാദേൽകൃത്യതിജ്ഞേതേ

ഭുവേഷ്ചിപതിഭാത്താപ്തം ഘേനംവമതിചാസകൃൽ.

൧൬. ക്ഷാമോതിനിശിജാഗന്തി ഗുനാക്ഷോഭിനവിർസപാഃ

മാംസശോണിതഗന്ധിശ്ച നചാശ്നാതിയഥാപുവാ.

൧൭. സാമാന്യഗ്രഹജ്യാപ്താനാം ലക്ഷണംസമുദാഹൃതം

ഗ്രഹപീഡിതനായ ബാലൻ ക്ഷണേണ പരവശപ്പെടുകയും ക്ഷണേണമയപ്പെടുകയും നഖങ്ങൾകൊണ്ടും പല്ലുകൾകൊണ്ടും മാതാവിനേയും തന്നെയും മറ്റുള്ളവരെയും കടിക്കുകയും ചെയ്യും. മേല്പോട്ടുനോക്കും പല്ലുകടിക്കും, ആന്തരന്മാദാത്തമെങ്കിലും കേട്ടുവായിടും പുറകുവശത്തു ഇടുകയും, പല്ലും ചുണ്ടും ചേർത്തുകടിക്കും, എല്ലാസ്തേഴും പതമർദ്ദിക്കും, ദീനനായിട്ടു രക്തിയിൽ ഉറങ്ങാതെ കിടക്കും; അവന്റെ കൺപാളപ്പള്ളിൽ നീരുവരും, മലം അയഞ്ഞുപോകും, കല്ലയടയ്ക്കും, മാംസത്തിന്റേയും, രക്തത്തിന്റേയും ഗന്ധമുണ്ടാകും. മുൻപിലേപ്പോലെ ഭക്ഷിക്കുകയില്ല ഇവയൊക്കെയും സാമാന്യഗ്രഹപീഡിതന്മാരായ ബാലന്മാരുടെ ലക്ഷണമാകുന്നു.

വിശേഷലക്ഷണത്തെപ്പറയുന്നു.

സ്തന്ദഗ്രഹലക്ഷണം.

ഏകനേത്രസ്യഗാത്രസ്യ സ്രാവഃസ്തന്ദനകമ്പനം.

൧൮. ഉദ്ധ്വംദുഷ്ടാനിരീക്ഷ്യേത വക്ത്രാസ്ത്വോഷതഗന്ധികഃ

ഭന്താൻഖാദതിവിസ്രംസ്തഃ സ്തന്യംനൈവാഭിനന്ദതി.

൧൯. സ്തന്ദഗ്രഹഗ്രഹീതാനാം രോദനഞ്ചാലമേവച

ഒരു കണ്ണിൽനിന്നു വെള്ളമൊലിക്കുക, ശരീരം വിയർക്കുക, അധികമായിട്ടും അല്പമായിട്ടും ഇളകുക, മേല്പോട്ടുനോക്കുക, മുഖം വളഞ്ഞിരിക്കുക, രക്തത്തിന്റെ ഗന്ധമുണ്ടാകുക, പല്ലുകടിക്കുക, വീഴുക, മുറുകുകിടക്കിരിക്കുക, അല്പമായി കരയുക ഇവയൊക്കെയും സ്തന്ദഗ്രഹലക്ഷണമാകുന്നു.

(ഉരപ്പ) ബാലരോഗനിവാരണം

സുന്ദരാപസ്മാരലക്ഷണം.

൧൦. നഷ്ടസംഭരണാവശ്യമായ സാമ്പത്തികനഷ്ടത്തിന് പരിഹാരം കാണുന്നതിനായി പദ്ധതികൾ തയ്യാറാക്കണമെന്നും പദ്ധതികൾ പരിശോധിക്കണമെന്നും.

സ്റ്റാമ്പ് ഡോർ ബാധിച്ചാൽ ബാലൻ വേദധരിയായെ കിടക്കും; നരകശിക്ഷയും, മോക്ഷമുണ്ടാകുമ്പോൾ അധികമായി കാര്യം; ആ ശിശുവിന്നു ചലത്തിന്റെയും രക്തത്തിന്റെയും ഗന്ധമുണ്ടാകും.

ശക്തിഗ്രാഹകർ.

൨൧. സ്രസ്താംഗോഭയചകിരോവിരംഗനസി
സ്തസ്രാചവ്രണപരിപീഡിതസ്തമനാൽ
സ്ഫോടൈശ്ചപ്രചിതതസ്തഭാഹപാകൈ
ർച്ചിഞ്ജനയോവേതിശിശ്രുഷീഷ്വരശ്ചസ്രാ.

பக்கிமுன் ஸாட்சியுள்ளதும் உண்மை. சரிசூ கெலிக் தீயநெட்டைக்கு, பக்
கியின் மனமுண்டாக, புழந்தாவியிருக்கும் பிராணத்தால் பிடிதரையில்கி, சரிசூ
மேற்புறம் புகுது பக்கியிலுள்ள பொருள்களைக் கொண்டு நிரப்புவாயில்லை இவ்வாறு.

രേഖാീഗ്രഹലക്ഷണം.

உ.உ. முனைஸ்மோசெயிதம்மாவும் பஹமயம்ஸுவேஸ்துக்
நிளவழாஜபிசாமி ரெய்திமுமலகிளம்.

അവസീദയം പീഡിച്ചാലതെ ലഭിക്കുന്ന ത്രുണങ്ങളെക്കുറിച്ചും പൊള്ളലുകളെക്കുറിച്ചും വ്യക്തമായിരിക്കുക, കെട്ടിയുടെ ഗന്ധമുണ്ടാകുക, രക്തമെരിയുക മലം അയഞ്ഞുപോകുക, ജലാദാ അർബുദങ്ങൾ ഇവയൊക്കെയുമാണ്.

പുതനാലക്ഷിണി.

൨൩. അതിനാലോചനയ്ക്കു തീർച്ചപ്പെടുത്തണമെന്നോ
നമ്മുനിശ്ചയമോചിതോ പ്രസ്തുതനമാരികൾ

അതിസാരം, ജ്വരം, ന്ത്രീർമാർ, പൂർണ്ണ നേരം, കരം, നിശ്ചിതമായ, പര
വശപ്പെടുക, ജ്വരയെക്കൂടി പൂർണ്ണമായ വിധിനായ ശിശുവിന്റെ ലക്ഷണമാകുന്നു.

ഭാര്യപുത്രനാലക്ഷണം.

൧൭. ചരട്ടുകോസോജപസ്തുണ്ണ വസാഗന്ധോതിരോദനം
സ്തന്യദോഷോതിസാരശ്ച അന്ധപുരനയാഭവേത്.

அநாயபுரத்தைப்பிவிதருவது சிவபெருமான் மந்திரமும் காரணமும் ஐயமும் துணிந்தமும்
யும் வாயுவை மறந்தும் அநாயபுரம் கருவியும் பாலிசுவரமாயும் அநாயபுரமென்பது

ശീതപൂതനംഗ്രഹലക്ഷണം.

൨൫. വേപതേകാസതേക്ഷിണേ നേത്രരോമവശ്രന്ധിതാ
ഹർദ്യതീസഃശ്ലേക്കശ്ച ശിതപൂതനാശാശിശ്രഃ

വിറയ്ക്കുക, ചുറ്റയ്ക്കുക, ക്ഷീണിക്കുക, നേത്ര ശാഗ്ദങ്ങളാക ഒഴ്സമുണ്ടാക ചർദ്ദിയുതരി സാരപുരുണ്ടാക ഇവയൊക്കെയും ശീതപ്രകൃതനാഗ്രഹം ബാധിച്ചുള്ള ലക്ഷണമാകുന്നു.

മുഖമുണ്ഡതികാഗ്രഹലക്ഷണം.

൨൩. പ്രസന്നവണ്ണവദന സ്ത്രീതാളിരഭിസംഗൃതഃ
മുത്രാഗന്ധീചഞ്ചലാശീ മുഖമുണ്ഡതികുഗ്രഹീ

മുഖമുണ്ഡതിക എന്ന ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ പീഡയിൽ മുഖം പ്രസന്നമായ നിറത്തോടു കൂടിയതിനും ശരീരം ഞരമ്പുകളാൽ പൂർവ്വമായിരിക്കും മൃത്രത്തിന്റെ ഗന്ധമുണ്ടാകാ വളരെ ഭക്ഷിക്കും.

വിഷ്ണുവിജയം (൨൭൯)

നൈവേദ്യഗ്രഹണക്ഷണം.

൨൭. മർദ്ദിതസ്തനകന്യാസ്യ ശോഷമൂർച്ഛാവിമുന്ധിതാ
ഉദ്ബാധപത്രോദശോഭിതാൻനൈവേദ്യഗ്രഹണക്ഷണം.

മർദ്ദി, വിറയൽ, തൊണ്ടയും വായും ഉണങ്ങുക ഇന്ദ്രിയസദാക്രമം മേല്പട്ടെ
നേരുക പല്ലുകടിക്കുക ഇവയൊക്കെയുമുണ്ടാകുന്ന നൈവേദ്യ ഗ്രഹണിന്റെ പീഡയുണ്ടെന്നറിയണം.

ബാലരോഗനിദാനം സമാപ്തം.

വിഷ്ണുവിജയം.

൧. സ്ഥാവരജംഗമഞ്ചൈവദപിവിധംവിഷമുച്യതേ
മൃഗാത്മാകമാത്മാസൃജാൽ പരംസർപ്പാദിസംഭവം.

സ്ഥാവരമെന്നും ജംഗമമെന്നും വിഷം രണ്ടുപ്രകാരം പറയപ്പെടുന്നു അതിൽ മൃഗലഭിയായവയിൽനിന്നുണ്ടാകുന്ന വിഷം സ്ഥാവരവും സർപ്പമൃഗലായവയിൽനിന്നുണ്ടാകുന്ന വിഷം ജംഗമവുമാകുന്നു മൃഗാദിരൂപമായ വിഷം പരബ്രഹ്മവിധമാകുന്നു എന്നുള്ള സൂത്രവാക്യത്തെ ഇവിടെ ചേർക്കുന്നു. “മൃഗാപത്രം ഫലംപുഷ്പം തപാക്ഷീരംസരോരുവച നിശ്വാസോധാരവശൈവ കന്ധശരമനീഭൂതഃ മൃഗം, ഇല, കായ്, പൂവ്, തൊലി, പാല്, സാരം രസം ധാതുക്കൾ കിഴങ്ങു ഇവയൊക്കുന്നു പരബ്രഹ്മവിധമായ മൃഗാദിവിഷം ഇവയിൽതന്നെയും മൃഗവിഷങ്ങൾ എട്ടു പത്രവിഷങ്ങൾ അഞ്ചു ഫലവിഷങ്ങൾ പത്രങ്ങളു പുഷ്പവിഷങ്ങൾ അഞ്ചു തൊലിവിഷങ്ങൾ ഏഴു ക്ഷീരവിഷങ്ങൾ മൂന്നു ധാതുവിഷങ്ങൾ രണ്ടു കന്ധവിഷങ്ങൾ പതിമൂന്നു ഇങ്ങനെ അൻപത്തഞ്ചു സ്ഥാവരവിഷങ്ങൾ ഉണ്ട്. ഇവയെ വിസ്തരഭയത്താൽ ഇവിടെ എഴുതുന്നില്ല സർപ്പാദിസംഭവമായിരിക്കു ജംഗമവിഷം കുണ്ഠനിരൂപാസം ദന്തം നഖം, മൂത്രം മലം ശുക്ലം ലംഘ്യസ്വർഗ്ഗം തുടങ്ങി പതിനേഴുവിധമുണ്ട് ഇവയും സവിസ്തരങ്ങളാകയാൽ സൂത്രത്തിൽ നോക്കി അറിഞ്ഞുകൊള്ളണം.

ജംഗമവിഷസാമാന്യലക്ഷണം.

൨. നിദ്രാതന്ത്രാർജ്ജമോഹ മപാകംലാമരർഷണം
ശോമഞ്ചൈവാതിസാഞ്ചൈകുരുതേജംഗമവിഷം.

ജംഗമവിഷം ഉറക്കത്തെയും മടിത്തെയും രജശ്ചെയ്യും ദാഹത്തെയും അഹങ്കാരത്തെയും രോമഞ്ചത്തെയും നീലിനെയും അതിസാരത്തെയും ഉണ്ടാക്കും.

സ്ഥാവരവിഷസാമാന്യലക്ഷണം.

൩. സ്ഥാവഞ്ചൈവപരംഹിക്കാം ദാതവർഷതഗ്രഹം
ഫേനമർദ്ദൂരചിശ്വാസം മൂർച്ഛാഞ്ചൈകുരുതേവിഷം

സ്ഥാവരവിഷം പനി ഇക്കിൾ, പല്ലുചുളിപ്പു കഴുത്തിൽ പിടിത്തം പതമർദ്ദിക്കു അത്ഭവി) ശ്വാസം, ഇന്ദ്രിയസദാ ഇവയെ ഉണ്ടാക്കും.

വിഷകൈടുക്കുന്നവന്റെ ലക്ഷണം.

൪. ഇഹതിതേജോമനോച്ഛാന്നാം വാക്ചേഷ്ടാമുഖവൈകൃതൈഃ
ജാനീയാദപിഷാതാം മേദിർല്ലഭഗൈശ്ചഞ്ചലിമാൻ.

൫. നദോത്സരരൂപേഷ്ഠോ വിവക്ഷ്യങ്കോരന്മതിവ
അപായ്തംബഹുസങ്കീർ്ണോദാഷതേമാചിമുശേൽ

൬. ഹസത്യകസ്താൽസഫോടയോ ദംഗുലീച്ഛിഖിഖേന്ദവീം
വേപഥ്യശ്വാസ്യഭവതി ത്രസ്തശ്ചാസ്ത്വാന്യമീക്ഷതേ

(൨൫) വിഷനഭിമാനം

- ൧. വിവർണ്ണവക്ത്രോധ്വജശാപ നവൈഷകിഞ്ചിച്ഛിനത്യപി
അഭയദേവതാസനംഭീനഃ കരണമശിരോരുഹം
- ൨. വർത്തതേവിപരീതശ്ച വിഷഭാതാവിചേതനഃ

ബുദ്ധിമാനും മനുഷ്യരുടെ ഇംഗിതത്തെ അറിയുന്നവനും ആയ ചൈത്രൻ വിഷം കൊടുത്തവനെ താഴെപ്പറയുന്ന അവന്റെ വാക്കുകൾക്കും പ്രവൃത്തികൾക്കും മുഖവികൃതികൾക്കും അറിയണം. വിഷം കൊടുത്തവനോടു ചോദിച്ചാൽ അവൻ ഉത്തരം പറകയില്ല പറയാൻ മോശമുണ്ടായിരിക്കും മൂലം എന്ന് പേരെല്ലാം അർത്ഥമില്ലാത്തതായിട്ടും അസ്പഷ്ടമായിട്ടും വളരെയൊക്കെയും പറയും കാരണം കൂടാതെ ചിരിക്കും വിരലുകൾ നെരികും ഭൂമിയിൽ വരയ്ക്കും ചിറയ്ക്കും ഭയപ്പെടും അഭയാസം നേരും അവന്റെ മുഖത്തിന്റെ വർണ്ണം മാറിക്കൊണ്ടും ശരീരം ചുട്ടെടുത്തതുപോലെയിരിക്കും നവകൊണ്ടു വല്ലഭം മുറിക്കും ഭിന്നനായിട്ടു വല്ലഭിക്കില്ലാതിരിക്കും. കൈകൾക്കു തലമുടിയെ മുറിക്കും എന്നുവേണ്ട വിഷംകൊടുക്കുന്നവന്റെ അഖിച്ഛപ്രവൃത്തികളും വിപരീതങ്ങളായിരിക്കും അവൻ ചൈതന്യമുള്ളവനായിരിക്കുമില്ല.

മൂലാദിവിഷലക്ഷണം

- ൯. ഉദ്ദേഷ്യനും മൂലവിഷൈഃ പ്രാപ്തോ മോഹരഹ്യാവച
ജ്ഞാനം വേദനം ശാസനം ജ്ഞേയം പത്രവിഷേണതു.
- ൧൦. മൂലകോമഃ ഫലവിഷൈർ ദ്രാവാണഭാഷണവച
ഭവേൽ പുഷ്പവിഷൈർ മർദ്ദി രാജ്യാനം ശാസനവച
- ൧൧. തപഃസാരനിശ്വാസവിഷൈരപയുക്തേ വന്തിഹി
അസ്തമൈശ്വര്യസ്വപാശ്ച ശിരോരക്ഷകമസംസ്രവാഃ
- ൧൨. മേനാശമഃക്ഷിരവിഷൈർ വിർഭാഗാഗതശ്ചതാ
ഘ്രാതം പീഡനം ധാതുവിഷൈർ മൂർച്ഛാദാഹശ്ചതാപുനി.
പ്രായേണ കാശാലാതീനി വിഷാണ്യേതാനി നിർദ്ദിശേൽ

മൂലവിഷം ഹേതുവായിട്ടു കിടന്നുരുളുകയും പേപരകയും മോഹിക്കുകയും ചെയ്യും. പത്രവിഷം ഹേതുവായിട്ടു കേട്ടുവായും വിറയലും ശാസനമുണ്ടാകും ഫലവിഷം ഹേതുവായിട്ടു വൃക്കണുതിൽ കത്തിടാനും ദാഹവും അന്നത്തിൽ വെറുപ്പുമുണ്ടാകും പുണ്യവിഷം ഹേതുവായിട്ടു ഷർദ്ദിയും വയർചീർപ്പും ശാസനമുണ്ടാകും തെളിവിഷം ഹേതുവായിട്ടു വായിൽ ദുർഗ്ഗന്ധവും ശരീരത്തിന്നു പാപരപ്പുമുണ്ടാകും കരതൽവിഷം ഹേതുവായിട്ടു പശുക്കൾ വിഷം ഹേതുവായിട്ടും തലവേദനയും കഫസ്പന്ദവുമുണ്ടാകും ക്ഷീരവിഷം ഹേതുവായിട്ടു വായിൽനിന്നു നവേരിക്കയും മലമിളകിപ്പോകയും ശരീരത്തിന്നു കനമുണ്ടാകും ധാതുവിഷം ഹേതുവായിട്ടു ഔഷ്ണമെന്നു ഇന്ദ്രിയസംഭം അണ്ണാക്കിൽ ചൂട് ജവയുണ്ടാകും ഉരവിഷം ഹേതുവായിട്ടു കാലാന്തരംകൊണ്ടു പ്രാണാണിയെ ചെയ്യുന്നവയാകുന്നു.

വിഷചിഹ്നമായ ശസ്ത്രം ഏറ്റാലുണ്ടാകുന്ന ലക്ഷണം.

- ൧൩. സദ്രഃക്ഷതം പശ്യതേയസ്യ ജ്ഞേഃ
സ്രവേദ്രക്തം പശ്യതേ ചാപ്യഭീക്ഷണം
കൃഷ്ണീഭൂതം ക്ലിന്നമത്യർത്ഥപൂതി
ക്ഷതാമ്പാസശീതൃതേ ചാപിയസ്യ.
- ൧൪. തൃഷ്ണാമൂർച്ഛാജ്വരാദാഹശ്ച യസ്യ
ദിശാഹതം തത്പുരുഷം വ്യവസ്ത്രേൽ
ലിംഗം നൃതാനേവ ചതുർഭുജൈർ
വ്രണേ വിഷയസ്യ ക്ഷതം പ്രമാദാൽ.

വിഷ്ണുവിജയം (൨൫൧)

വിഷ്ണുവിജയം ശബ്ദം കൊണ്ടു മുറിപറിയുക ആ മുറി ഉടനെ പഴുക്കം, രക്തവുമാലിക്കും പിന്നെ കൂടക്കൂടെ പഴുക്കം കുറഞ്ഞിട്ടും നൂഞ്ഞിട്ടും ഏറ്റവും ദുർഗ്ഗന്ധത്തോടു കൂടിയുമിരിക്കുന്ന മരംസം അതിൽനിന്നു വെട്ടിച്ചുപറിക്കും ആ രോഗമുള്ളവനും തണ്ണീർപ്പുവായും ഇന്ദ്രിയസദൃശവും ജലവും ചൂടുകൾക്കു തുല്യമായ കഷണങ്ങളുള്ളവൻ വിഷ്ണുവിജയം ശബ്ദം കൊണ്ടു മുറിപറിയവനുണന്നു അറിഞ്ഞുകൊള്ളണം ശത്രുക്കൾ പ്രദാദം യേതുവായിട്ടു വല്ലവിഷവും പ്രണത്തിച്ചിട്ടും ആ പ്രണത്തിനും ആ പ്രണമുള്ളവനും ഈ ലക്ഷണം നന്നായുണ്ടാകും.

വിഷ്ണുവിജയം ചെയ്തവന്റെ ലക്ഷണം.

൧൫. സപിതംഗ്രഹശൃമാഭം പൂർവ്വം യോതിസായുതേ
മേനമുദാപതേചാപി വിഷ്ണുവിജയം തോഷിതം

യാവന്നാരുത്തൻ ഗ്രഹശൃമാ (ചുങ്കയുറ) പോലെ മലഞ്ഞ അതിസരിക്കയും നരമാർദ്ദിക്കയും ചെയ്യുന്ന അവൻ വിഷ്ണുവിജയം ചെയ്തവനാകുന്നു

സപ്തവിഷം—സപ്തജാതി.

൧൩. വാതപിത്തകഫാത്മാനാം ഭോഗിമണ്ഡലിഭാജിഭാജി
യഥാക്രമം സമാഖ്യാതാ ദൃന്തരാദാദാപ്രാപിഭാജി

ഭോഗി മണ്ഡലി രാജിഭം ഇങ്ങിനെ മൂന്നുവക സർപ്പങ്ങൾ ഉണ്ടു അവയിൽ ഭോഗി വാതപ്രകൃതിയും മണ്ഡലി പിത്തപ്രകൃതിയും രാജിഭം കഫപ്രകൃതിയുമാകുന്നു. ഈ സപ്തജാതികളെല്ലാം രണ്ടുമാതിരി ഒരുമിച്ചു ചേർന്നതിനാൽ ഉണ്ടാകുന്ന സന്തതികൾക്കുണ്ടു പ്രകൃതി ഉണ്ടാകും.

ഭോഗിമുതലായ സപ്തജാതികളുടെ ഭംഗത്തിലുള്ള വാതാദി

ഭോജങ്ങളുടെ ലക്ഷണം.

൧൪. ഭംഗഭോഗിക്രമം തുല്യം സ്വപ്തവാതവികാരകൃത്
പിതോമണ്ഡലിജ്വലോമോ മുദുപിത്തവികാരവാൻ
൧൫. രാജിഭേ തഥാഭം വദാഭം സ്ഥിരശ്ലോമശ്ചാപിച്ഛിഭം
പാണ്ഡുസ്തോഭോതിസാദ്രാസ്യം സപ്തശ്ലോമവികാരകൃത്.

ഭോഗി ഭംഗിച്ചാൽ കുറഞ്ഞിരിക്കും; എല്ലാവതവികാരങ്ങളുമുണ്ടാകും. മണ്ഡലിയുടെ ഭംഗം മഞ്ഞളിച്ചിട്ടും നീരോടും മർദ്ദവത്തോടും പിത്തവികാരങ്ങളോടുകൂടിയുമിരിക്കും രാജിഭത്തിന്റെ ഭംഗം സ്ഥിരമായിട്ടും നീരോടും പശയോടുകൂടിയും വെളുത്തിട്ടും മിനുമിനുത്തിട്ടും ഏറ്റവും കൈഴത്തിരിക്കുന്നതായ രക്തത്തോടും എപ്പോഴും കഫവിഭാരങ്ങളോടുകൂടിയും ഇരിക്കും വിശിഷ്ടങ്ങളായ ദേശങ്ങളിൽ വച്ചുടാശ്ചക്ര അസഭ്യമുണ്ടെന്നു പറയുന്നു.

൧൬. അശ്വപഥമേവ വാതനശ്ശരാന

വല്ലികസന്ധ്യസുചതുഷ്ഠമേവ

യാത്രേ ചരപ്പോർ പരിവർജ്ജനീനാ

ഋഷേ സിംഹമർമ്മസുയേ ചരപ്പോർ

അരയാലിന്റെ ചുവട്ടിലും [ആർത്തം] ദേവാലയാതിലും ചുടുകാട്ടിലും പുററിലും സന്ധ്യകളിലും നക്ഷത്രങ്ങളിലും ഭരണി; തിരുവാതിര, ആയില്യം, മകം, മൂലം, കർത്തിക ഈ നക്ഷത്രങ്ങളിലും ഭാരിക്കപ്പെട്ടവൻ ജീവിക്കുന്നതല്ല. നാഡികളിലും മർമ്മങ്ങളിലും കടിയേറ്റവനും ജീവിക്കുന്നതല്ല.

൧൭. ദവീകരണാം വിഷമാശ്രാധാതി

സപ്താണി ചോഷ്ണേദപിഗുണീഭവന്തി

മേൽപറയപ്പെട്ട ആർത്തമുതലായ ധാരികളായ സപ്ത ഭാഗികൾ ആ വിഷം ഉടനെ മരിപ്പിക്കും ഉഷ്ണസംയോഗംകൂടിയുണ്ടെങ്കിൽ എല്ലാവിഷങ്ങളും ഇരട്ടിമലഞ്ഞു ചെയ്യും.

(൨൫൨) വിഷനിദാനം

അജീണ്ണപിത്താത്വപീഡിതേഷു

ബാലേഷുവൃദ്ധേഷുചക്ഷിതേഷു

൨൧. ക്ഷീണക്ഷതേമേഹിനകുസ്യുഷേത

തൃക്ഷേബദ്ധഗാഭപതീഷു ചാപി

അജീർണ്ണമുഖവൻ പിത്തരോഗി വെയിൽക്കൊണ്ടുതളന്നവൻ ബാലൻ പൃദ്ധൻ വിശപ്പുവൻ ക്ഷീണമുഖവൻ മേഘമുഖവൻ കഷ്ടരോഗി തൃക്ഷതയുഖവൻ വലമില്ലാത്തവൻ ഇവർക്കു വിഷമരോഗം പൊട്ടുന്നതായെ പ്രാണഹാനി സംഭവിക്കും.

അസാധ്യവക്ഷണം.

ശസ്ത്രക്ഷതേയസ്ത്രനരകതമേതി

രാജ്യാചതാഭിശ്ചനസംഭവന്തി.

൨൨. ശീതാഭിരൽഭിശ്ചനരോമഹരേഷു

ദപിഷാഭിഭൂതംപരിവജ്ജയേത്തം

ജിഹ്വമാമുഖായസ്ത്രചകേശശാതോ

നാസാപസാദോഷസകുണ്ഠംഗം.

൨൩. കൃഷ്ണസ്തംഭകശ്ശലനമുശ്ചഭംശോ

ഹനേപാഃസ്ഥിരതപഞ്ചവിവർജ്ജനീയഃ

വർത്തിർഘനാനന്ത്യനിരേതിവക്ത്രാ

ഭക്തംസ്രവേഭൃൽപഥയായസ്യ.

൨൪. ദംഷ്ട്രാനിപാതാശ്ചതുരശ്ചയസ്യ

തഞ്ചാപിചൈദ്രുഃപരിവർജ്ജയേച്ച

ഉന്മത്തമത്വർത്ഥമുപദൃതംച

ഹീനസ്വപംചാപ്യഗ്ദ്ധാചിവണ്ണം.

൨൫. സാരിഷ്ഠമത്വർത്ഥമവേഗിനഞ്ച

ജ്ഞാതാനനരംകർമ്മനതകൃത്യാൽ

ശസ്ത്രംകൊണ്ടു മുറിച്ചാൽ രക്തം വരാതിരിക്കുക, ചൂരൽകൊണ്ടോമററാ അടിച്ചാൽ തിണക്കുതിരിക്കുക തന്നെത്ത വെള്ളമൊഴിച്ചാൽ രോമാഞ്ചമുണ്ടാകാതിരിക്കുക ഇപ്രകാരമുള്ള അവസ്ഥയിലെത്തിയിരിക്കുന്ന വിഷാൽത്തന്നെ വർജ്ജിക്കണം. മുഖം വളയുക തലമുടിപിടിച്ചാൽ പറിഞ്ഞുവരിക മുക്കുവിയൽക്കു കഴുത്തൊടിഞ്ഞുപോക രക്തം കുറഞ്ഞിരിക്കുക കടി വായിൽ നീരുണ്ടാക അണ്ണാക്ക രണ്ടു ചേന്ദ്രപാക ഈ അവസ്ഥയെ പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്ന വിഷാൽത്തന്നെയും ഉപേക്ഷിക്കണം വായിൽകൂടി കൈപ്പുത്ത വെള്ളമെടുപ്പിക്കുക വായിൽകൂടിയും മൂക്കിൽകൂടിയും ഇടത്തിൽകൂടിയും രക്തം സ്രവിക്കുക ഈ അവസ്ഥകളെ പ്രാപിച്ചവനെയും നല്ല പല്ലുപെട്ടവനെയും വൈദ്യൻ വർജ്ജിക്കണം. അതിയായ ഉരോദമുഖവനെയും ജപരം അതിസാരം ആദിയായ രോഗങ്ങളാൽ പീഡിതനേയും പറയേൻ കഴിയാത്തവനെയും കുറുത്ത നിറമുള്ളവനെയും നാസാഭംഗാദി മരണലക്ഷണമുള്ളവനെയും ഗമനാദിവേഗങ്ങളും മലമൂത്രവേഗാദികളും ഇല്ലാത്തവനെയും വിഷപ്പെട്ടാൽ ഉപേക്ഷിക്കണം അവർക്കുവേണ്ടി ഒരു കർമ്മവും ചെയ്യരുത്.

ദുഷ്ടീവിഷലക്ഷണം.

ജീണ്ണവിഷഖ്വേഷധിഭിർഹതംച

ദാധാഗ്നിവാതാത്വരോഷിതംച

൨൬. സ്വഭാവതോദ്ധാഗ്നാവപ്രഹീനം

വിഷംഹിദുഷ്ടീവിഷതാമുചൈതി.

വിഷനിദാനം (പത്രം.)

വിഷ്ണുക്കളായ ഭയംകളെ പ്രയോഗിക്കുന്നിതിനും വീഴ്ച കറഞ്ഞതും കൂട്ടി കററ, വെയിൽ ഇവകൊണ്ടു രേഖിച്ചതോ സ്വഭാവനതന്നെ വ്യവസായി, വികസിത രലായ പത്തുഗുണങ്ങളിൽവെച്ചു ഒന്നും രണ്ടും മൂന്നും ഗുണങ്ങൾ നശിച്ചതോ ആയ പക്ഷി യ വിഷം ഭൂഷിവിഷമാകുന്നു.

- വീഴ്ചല്ലഭാഗന്നനിപാതയേത്തം
കമാനപിതംവർഷഗണാനബാസി.
൨൩. തേനാർട്ടിതോടിനപുലീഷവണ്ണോ
വൈഗന്ധ്യവൈരസ്യയുതഃചിപാസി
മൂർച്ഛാഭംഭം ഗൽഗദവാഗ്മിനഞ്ച
വിചേഷ്യമാനോരതിമാചന്യോദധ.

ഭൂഷിവിഷം പീലൂതിന്റെ അല്പതപം ഫേതുവായിട്ടു മരിപ്പിക്കുമല്ല. അതു കഥ തേതാഴ്ചേന്നിട്ടു അനുകവത്തം നിലനില്ക്കുന്നതാണ്. ഭൂഷിവിഷത്താൽ പീഡിപ്പിച്ചവ ന്ന അതിസാരവും വണ്ണമേറിയതും ദുർഗന്ധവും വൈരസ്യവും രണ്ണിർദ്ദാമവും ഇന്ദ്രിയസഭ റ്റും തലതിരിച്ചിലും ഗൽഗദവാഗ്മിനാലും ഉണ്ടാകും. അവൻ വിഷഭയമേയ പ്രവൃത്തി യെ ചെയ്യുന്നവനായിട്ടും ഭൂഷിതനായിട്ടും ഇരിക്കും.

സ്ഥാനഭേദവിശിഷ്ടലക്ഷണം.

൨൪. ജരമാശയസ്ഥേകഥവാതരോഗീ
പക്ഷപാശയസ്ഥേനിലപിത്തരോഗീ
ദവേൽസമുദ്ധസ്തശിശോനഹാംഗോഃ
വിപുനചക്ഷുസ്തൃണമാവിരംഗഃ.

മേല്പറയപ്പെട്ട ഭൂഷിവിഷം ആശയത്തിൽ നില്ക്കുമ്പോൾ കഥവാതരോഗങ്ങളുണ്ടാ കും. പക്ഷപാശയത്തിൽ നില്ക്കുമ്പോൾ വാതപിത്തരോഗങ്ങളുണ്ടാകും. എന്നുമാത്രമല്ല അ വന്റെ തലമുടിയും മേൽമേടും കൈശിഞ്ജപോകയും തന്നിമിത്തം അവൻ ചിറകറ പ ണി എന്നപോലെ ഇരിക്കും ചെയ്യാം.

രസാദിധാതുഗതദ്വഷിവിശ്വലക്ഷണം.

൨൯. സ്ഥിതരസാദിഷ്ഠപഥവായുലോകാൻ
കരോതിധാതുപ്രഭവാൻവികാരാൻ
കോപഞ്ചശീതാനിലദുർദ്ദിനേന്ദ്ര
യാത്രാശുപ്തംപ്രാണതാസ്യത്രവം.

രസാദിധാതുക്കളിൽ ചെന്നിരിക്കുന്നവിഷം അരമുധാതുക്കൾക്കു പറയപ്പെട്ടിട്ടുള്ള വികാരങ്ങളെ കറുത്തീടും. സൂത്രരത്നത്തിൽ അന്നാശ്രദ്ധമതലായിധാതുസംഭവങ്ങളായ വി കാരങ്ങളെ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. ഭൂഷിവിഷം തണുത്ത കററ ഏതെങ്കിലും നൂറുകൊണ്ടും ദുർദ്ദിത്ത ണിലും കേറുകയും അതിന്റെ പൂർവ്വപത്തു കേട്ടാലും.

പൂർവ്വപ്രവൃത്തിയും ത്രാപവും.

൩൦. നിദ്രാഗുരുതപഞ്ചവിജ്വലേണഞ്ച
വിശ്ലേഷഹരഹ്വാനാഗ്നാഗ്നമർദ്ദം
തതഃകരോത്യാനമദാചിപാകാ
വരോചകംമണ്ഡലകോഞ്ചന.
൩൧. മാംസക്ഷയംപാദകരപ്രശോഥം
മൂർച്ഛാതമാമർദ്ദമമാതിസാരം
ഭൂഷിവിഷംശാസത്രയാജപരാംശ
കർമ്മാൽപ്രവൃത്തിജ്വരസ്യ ചാചി.

(൨൫൦) വിഷനിദാനം

ദുഷ്ടവിചിന്തയിൽനിന്നു മുക്തിയും ഉറക്കവും ശരീരത്തിന്നു ശുദ്ധതയും കേടേറ്റവായും ഗാത്രശൈശിഖ്യവും മരണമർദ്ദവും ദേഹം കഷ്ടതയും ആകുന്നു. അനന്തരം അന്നവിഭജനവും അന്നം ഭവിഷ്യാൽക്കയും ദാരുണിയും ശരീരത്തിനേൽ വട്ടത്തിൽ പൊങ്ങുകയും മരം സമയവും കണ്ണുവും കാമിയും നീരും കൂടിയനരദവും മർദ്ദിയും അതിസാരവും ശ്വാസവും തണ്ണീർഭാരവും ഭക്ഷണം യഥാവിധിയും ഉണ്ടാകും.

൧൧. ഉന്മാദമന്ത്രികനാശത്താൽ
 ദാനാധരമന്ത്രികപത്രേച്ചുകൂടും
 ഗാദഗ്രമലയുജ്ജനയേച്ചുകൂടും
 താസ്മാസവികാരാശ്ചന്ദ്രപ്രകാശൻ.

ചില വിഷം ഉണ്ടാകെയും ചിലതു അനന്തരത്തെയും ചിലതു നപുംസകത്വത്തെയും ചിലതു ഗൽഗദേവ (വികാർ) തെയും ചിലതു കഷ്ടതയെയും ചിലതു വിസർപ്പം, വിസർപ്പോടും, ആദിയായ പല രോഗങ്ങളുണ്ടാകും.

ദുഷ്ടവിചിന്തകതി.

൩൩. ദുഷ്ടിതംദേഹകാലന്ന ദിവസപക്ഷേപ്തേക്ഷണാദഃ
 യസ്താൽസംഭവമേലാത്മൻ തസ്താൽദുഷ്ടവിചിന്താസ്മൃതം.

അധികമായ കാരം, കൈതും, പൂഷ്ടി അരുപദോഷം, ശീതകാലം മുതിരമുതലായ ധന്യങ്ങൾ പരിലാഭം ഇവയൊക്കെ പിന്നെയും പിന്നെയും ദുഷ്ടിപ്പിക്കപ്പെട്ട വിഷം ദേഹത്തെ മേൽവശത്തിൽ ധന്യങ്ങളെ ദുഷ്ടിപ്പിക്കും അതു മേൽവശത്തിൽ അതിനെ ദുഷ്ടവിചിന്ത എന്നു പറയേണ്ടതി.

൩൪. സാദ്ധ്യമാത്മവത്സ്സഭോ യാപ്യംസംവത്സരേതമിതം
 ദുഷ്ടവിചിന്തസാദ്ധ്യംസ്താൽ ക്ഷീണസ്വാഹിതസേവിതഃ

വെലമുണ്ടാകുന്ന ദുഷ്ടവിചിന്തസാദ്ധ്യമാകുന്നു. ഒരു സംവത്സരംചെന്നിരിക്കുന്നതായ ദുഷ്ടവിചിന്ത യഥാമാകുന്നു. അതിനുള്ളവർക്കും അനിക്കുള്ളവർക്കും പദാർത്ഥങ്ങളെ ഭക്ഷിക്കുന്നവർക്കും ദുഷ്ടവിചിന്ത അസാദ്ധ്യമാകുന്നു.

൩൫. നൈലാഗ്രാശ്ചന്ദ്രിയസേവസം രജോനാനാഗജാൻമലാൻ
 ശത്രുപ്രയുക്താശ്ചന്ദ്രാൻ പ്രയമരന്ത്യന്നമിശ്രിതാൻ.

൩൬. നൈസ്സഗ്രാൽപാണുഃകൃശോല്ലാസി
 ജ്ജ്വലശ്ചാസ്യോപജാതതേ
 മർദ്ദപ്രാമനാലോകനം
 ധന്യോഽഗ്ലോഘലക്ഷണം.

൩൭. ജ്വലശ്ചാഗ്രാഹണീഭോഷാ യക്ഷാഗ്നൗഷ്ണജപരഃ
 ഏവേവിധസ്യമാന്യസ്യ വ്യാധേർല്ലിംഗാനിദർശനേൽ

ദുഷ്ടവിചിന്ത കൃത്രിമമനാഗരമനാ രണ്ടുവിധമുണ്ടു്. അവയിൽ വിഷമുപോലുള്ളതാകുന്ന കൃത്രിമം നിവിഷമുപോലേത്തുണ്ടാകുന്നതു ഗരം സ്ത്രീകൾ തങ്ങൾക്കു വേണ്ടു കസരമഗ്നങ്ങളെ ഉണ്ടാക്കിക്കൊടുക്കാൻവേണ്ടിയും മറ്റും വിഷമുള്ള ജന്തുക്കളുടെയും വിഷമില്ലാത്ത ജന്തുക്കളുടെയും വേദങ്ങളെയും പൂജ്ഞയെയും ശരീരത്തിലുള്ള വല്ല മലത്തെയും ശത്രുക്കളിൽ കൊടുക്കപ്പെട്ട ഗരമേതെയും അന്നത്തോടു ചേർത്തു പുരഷനാ കൊടുക്കും. അതു മേൽവശമായിട്ടു പുരുഷൻ പാണ്ഡുവായിട്ടും കൃഷ്ണനായിട്ടും അല്ലാതിയായിട്ടും ഭവിക്കുന്നതു ക്രൂരതയെ അവനെ ജപാവും മർദ്ദചീഡയും വയർവീർപ്പും കൈകളിൽ നീരും ഉദരരോഗവും ഗ്രഹണിയും യക്ഷമോഷാഗ്നൗഷ്ണജപരം ക്ഷയസംബന്ധമായ ജപാവും പിന്നെയും ഇല്ലാതാകുമുള്ള പലവ്യൂഹികളുടെ ലക്ഷണങ്ങളുണ്ടാകും.

വൃതാവിഷം.

൩൮. യസ്താൽമുനാത്രാനംപ്രാപ്താ മുനഃപ്രസേവവിദഗ്ദ്ധഃ

വിജ്ഞാപനം (൧൫൫)

തസ്മാദ്ഭൂതാസ്തഭാഷ്യന്തേ 'സംഖ്യ'മാതാശ്ചേകോഡഃ ॥ ८

വിശ്വമിത്രൻ കർമ്മധനുവിനെ ബലൽകരനെന്നു വിളിച്ചുകൊടുത്തൊന്നുപോകയാൽ കോപിപ്പാനായ വസസ്തമയർക്കിരുടെ നാറയിൽനിന്നുണ്ടായ വിചാരിപ്പുകയ്ക്കുകയും മൂന്നു മായ തൂണത്തിൽ പതിച്ചു താഴ്ന്നു ചവിട്ടി നിന്നും ഉണ്ടായവയോടൊത്തുകൾ (മൃതകാശി ക) അവയുമിന്നെയും തോന്നു ചവിട്ടു, പീതക-പാല, മൂത്രവിഷ, കുറിന്ന, രക്തം, പാപ, സ്ത്രീ, കു, ലജ്ജ, ദണ്ഡ, ജാലിനി, ഏകാരി, കൃഷ്ണാർക്കം, അഗ്നിവക്ത്രം, കണ്ഡം, മലോളം ഇങ്ങിനെ പതിനരണ്ടോളം ഉണ്ടാകുന്നു.

അദ്ധ്യക്ഷൻ സമാന്യവർണ്ണനം.

൯. താഴെത്തന്നിരിക്കുന്നവയിൽ ഏതൊക്കെ പ്രസ്താവങ്ങൾ ശരിയായിരിക്കും എന്ന് തിരഞ്ഞെടുക്കുക.

00. പിടികൂടിയിട്ടുള്ളവർക്ക് മണ്ഡലാനിമോതിയ
രോഗാചാര്യന്മാർക്ക് രക്താശ്വാസശ്വാസം.

൨൧ സമാന്തംസർവ്വതാനാ മേതദാംശസ്യചക്ഷണം

ആ പുകയെ കുടിച്ചാൽ കുടിവറയിൽ കത്തുന്നവരുണ്ടാകും. അതിൽനിന്നു രക്ഷാ
 വ്യാപിക്ക് ജപായും ചൂട്ടാ സിംസാരവും ത്രിദോഷങ്ങളായ മലമുക്കും വിവിധരൂപിത
 ക്കായ കരകളും പലിയാ മണ്ണുവെള്ളം വെച്ചതായിട്ടും തുടക്കമായിട്ടും ചൂട്ടാനിട്ടും കരവാച്ചി
 ള്ളും ഇക്കാരണത്തുകൊണ്ടുവന്നിരിക്കുന്ന നിരകളുണ്ടാകും. ഇവ എല്ലാ ദൂതകളുടെയും മംഗളത്തി
 ന്നാൽ (പുറം 20 യുണ്ട) പഠിക്കുന്നവർക്കും

ഭൂമിയിലുള്ളതല്ല മറ്റേതെങ്കിലും

ദേശമധ്യേതുവൽകൃഷ്ണം ശ്യാവംവരാപകാചിതം.

உத. உதல் பகுதிக்குள்ளாகக் கைகளும் உயரமாகவும்
சூப்பிவிடப்படுகிறது. இது ஸ்டீடியமினிடுகிறது.

[illegible]

ചെ. 79 മറ്റോപതാസിതാരകതാ ഡീ സാവാചിടകോജം

പ്രാഥമികശുജ്ഞനെ ശ്യാസധിക്കാശിന ഗുരനഃ

സെന്റർപ്പിള്ളിയിൽ എട്ടു മുതൽ അറുപതു വരെ വെള്ളത്തിന്റെ കുറവ് ഉണ്ടായിട്ടുണ്ട്. ഇതിനാൽ കർഷകർക്ക് വളരെ ബുദ്ധിമുട്ടുണ്ട്. ഇതിനെ മറികടക്കാൻ ഗവണ്മെന്റ് എന്തെങ്കിലും നടപടി എടുക്കുമെന്ന് ഉറപ്പുണ്ട്.

അ വൃദ്ധിയിലായിരിക്കണം.

3. இதுபோன்ற சம்பவங்கள் மீண்டும் நிகழாமல் தடுக்க நடவடிக்கை எடுக்க அரசாங்கம் உறுதியளிப்பாரா?

വിഷയത്തിൽ ഉൾപ്പെട്ട കർമ്മങ്ങൾ കീഴെപ്പറയുന്നവയായി ചേർക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. മേൽപ്രകാരം ചേർക്കപ്പെട്ട കർമ്മങ്ങൾക്കു വേണ്ടി പണം ചെലവഴിക്കുന്നതിനുള്ള അനുമതിയും മറ്റും ഉണ്ടാകും.

പ്രണവരമ്യവീകരകൃഷ്ണം.

ഭ.മു. മുൻപ്രാർത്ഥനാഭാഗം കേൾക്കുന്നതിനുവേണ്ടി
 ശിശുക്കൾക്കുവേണ്ടി ചെറിയ പ്രാർത്ഥനാഭാഗം

ജീവജാതിയെ ചെട്ടുന്ന എവിടുകിലും ഇന്ത്യസാമ്രാജ്യം ഏകീകരണ ശരീരത്തിൽ പൊങ്ങുകയും വർണ്ണഭേദവും നിലവും ചെവിദേശംകൊണ്ടുകയറ പനിയും ശിരസ്സിനുള്ളേറവും കിഴലയൊലിയും രക്തസംഭാവവും ചർമ്മിയുണ്ടാകും.

(൨൫൩) വിഷയിനാമം

കൃഷ്ണസദാചരണം.

൧൩൩. കാർണ്യപ്രശ്നാവതപഥവാ നാനാവസ്ഥാവതപഥവാ
മോഹാദഹാദർശ്യസോഭോദോദാസ്സപ്രാപ്തകൃഷ്ണഭക്തൈഃ

രേഖാം കൃഷ്ണഭക്തിഭാവോ നാനാവസ്ഥാഭാവോ ഇതിഹാസമേവം അതിസാര
വ്യം ഉണ്ടാകു വരെയും കണ്ടുകിട്ടാത്ത ലക്ഷണമേകാം.

വൃത്തിവിഷയകൃഷ്ണം.

൧൩൪. ദാമ്യഗതിവാദോപഭിനത്തിരോപമാശ്ച
വൃത്തികൃഷ്ണവിഷയോതിദംശോപശ്ചാത്തതിഷ്ഠതി.

൧൩൫. ദോഷാസംബന്ധമുൾക്കൊള്ളുന്ന സന്ദോഹമനോനന്ദം
മാനസോപതന്ത്രമേവേവേദനോത്തരമേവേവേദനം.

തേജോവിഷയം ആദിയിൽ അഗ്നി എന്നപോലെ ചുട്ടുകയും പിന്നെ പെട്ടെന്നുവെ
മേലോട്ടുകയറുകയും പിന്നെ ഇറങ്ങി കടിവയിൽ നില്ക്കുകയും ചെയ്യും ഏതെങ്കിലും മൂക്കിലും
നാക്കിലും ശരകൃഷ്ണയിൽ ആ സമയത്തിലുള്ള മാംസമേൽ ദ്രവിച്ചുപിഴുകയും തന്നിത്താഴ
തിയായ വേദനയോടുകൂടി അവർ മരിക്കുകയും ചെയ്യും.

കണ്ഠദോഷകൃഷ്ണം.

൧൩൬. വിസപ്പശ്ചാത്തമാശ്ച ജ്വരമർദ്ദിതമാപിച
ലക്ഷണമേകമേവേവേദനോത്തരമേവേദനം.

കണ്ഠം എന്ന കീടം കടിവാർ വിസപ്പവും നീലം വേദനയും ജ്വരവും മർദ്ദിയും
ഉണ്ടാകും കടിവാർ പഴുപ്പും.

ഉച്ചിടിംഗവിഷയകൃഷ്ണം.

൧൩൭. പൃഷ്ഠമോർച്ചിടിംഗേന സ്തംഭവിനോദശാത്തിമാൻ
ദൃഷ്ട്വേതദേവേന സിംഹാസ്തംഗാനിമന്ത്രതേ.

ഉച്ചിടിംഗം എന്ന ജന്തു കടിവാർ രോമാഞ്ചവും ലംഗം സ്തംഭിക്കുകയും അസ്തംഭവേദ
നയും തണുത്ത വെള്ളംകൊണ്ടു ശീലം നന്നായിരിക്കുന്നു എന്നുള്ളവിചാരമുണ്ടാകും

സവിഷമണ്ഡകദോഷകൃഷ്ണം.

൧൩൮. ഏകദോഷാർത്ഥിതശ്ച സ്തംഭവിനോദശാത്തിമാൻ
മർദ്ദിനിദ്രാപസവിനോദമണ്ഡകദോഷകൃഷ്ണം.

വിഷമണ്ഡ തവള കടിവാർ അതിന്റെ ഒരു പശ്ചാത്തം അതുനിമിത്തം നീലം വേ
ദനയും കണ്ഠകൃഷ്ണം തണുത്തവെള്ളം മർദ്ദിയും ഉറക്കമുണ്ടാകും

സവിഷമണ്ഡകദോഷകൃഷ്ണം.

൧൩൯. മണ്ഡാസ്തംഗവിഷയകൃഷ്ണമോശോമം മണ്ഡാസ്തംഗം.

മണ്ഡാസ്തംഗം എന്ന വിഷം ദാഹത്തെയും വിഷത്തെയും വേദനയെയും ഉണ്ടാകും
സവിഷമണ്ഡകദോഷകൃഷ്ണം;

കണ്ഠദോഷമണ്ഡാസ്തംഗമോശോമം സവിഷമണ്ഡകദോഷകൃഷ്ണം
അട്ടയുടെ വിഷംനിമിത്തം ചൊരിച്ചിലും നീലം ജ്വരവും ഉത്രിയസാദമുണ്ടാകും
ഗുഹഗോധികദോഷകൃഷ്ണം.

൧൪൦. വിദാഹമോശോമം മണ്ഡാസ്തംഗം മണ്ഡാസ്തംഗം.

പല്ലികടിവാർ ചുട്ടും നീലം കത്തിനേരവും വിയർപ്പുമുണ്ടാകും
ശതപഥിവിഷയകൃഷ്ണം.

ദോഷമണ്ഡകദോഷമോശോമം കണ്ഠാസ്തംഗമോശോമം
പഴുത്തകത്തിയോർ കടിവായിൽ വിയർപ്പും വേദനയും ചുട്ടുമുണ്ടാകും.

വിഷ്ണുവിജയം (൧൫൭)

മരകവിഷലക്ഷണം.

൨൨. കണ്ഠമന്ദഗന്ധരോഗീഷ്വൽ ശോമസ്ത്യാനന്ദവേദന
അസാധ്യകീടസദാ മസാധ്യപാരകക്ഷണം.

കൊതുകിടാൽ ചെറിയൊരിടത്ത് അല്പമായൊരിടത്ത്, മന്ദമായ വേദന ഇവയുണ്ടാകും. അ
തുപോലെ ചെറിയൊരിടത്ത് മന്ദമായൊരിടത്ത് കടിയാൽ അരികിൽ അരികിൽ ഉണ്ടാകും അസാധ്യ
മായ കീടമുണ്ടാകും അതുപോലെ മന്ദമായൊരിടത്ത് ഉണ്ടാകും അസാധ്യമായൊരിടത്ത്.

മക്ഷികാദംശലക്ഷണം.

൨൩. സപ്തപ്രസാവിണിശ്വാവാദാമൂർച്ഛാജ്വലാനപിതാ
പിടികാമക്ഷികാദംശരോ താസാഹസ്തസമഗ്രികാസാഹസ്തം.

കടിയോടെന്നിടത്ത് ഉണ്ടാകുന്ന രക്തമന്ദഗന്ധരോഗീഷ്വൽ കടിയോടെന്നിടത്ത് കടിയോടെന്നിടത്ത്
യസാദംശരോ മന്ദഗന്ധരോ കടിയോടെന്നിടത്ത് കടിയോടെന്നിടത്ത് കടിയോടെന്നിടത്ത് കടിയോടെന്നിടത്ത്
യസാദംശരോ മന്ദഗന്ധരോ കടിയോടെന്നിടത്ത് കടിയോടെന്നിടത്ത് കടിയോടെന്നിടത്ത് കടിയോടെന്നിടത്ത്

ചതുഷ്വദംശലക്ഷണം

൨൪. ചതുഷ്വദംശലക്ഷണം നവദന്തവിഷയവൽ
പൃയതേവ ചതുഷ്വദംശലക്ഷണം നവദന്തവിഷയവൽ

പൃയതേവ ചതുഷ്വദംശലക്ഷണം നവദന്തവിഷയവൽ പൃയതേവ ചതുഷ്വദംശലക്ഷണം നവദന്തവിഷയവൽ
പൃയതേവ ചതുഷ്വദംശലക്ഷണം നവദന്തവിഷയവൽ പൃയതേവ ചതുഷ്വദംശലക്ഷണം നവദന്തവിഷയവൽ

നിവിഷ്വദംശലക്ഷണം

൨൫. പ്രശാന്തദോഷപ്രകൃതിസ്ഥയാത
മന്നാദികാമം സമമുത്രവിഷയം
പ്രസന്നവണ്ണോദ്യമിതരപോഷം
വൈദ്യോവനചേദവിഷയമനുഷ്വരം.

പ്രശാന്തദോഷപ്രകൃതിസ്ഥയാത മന്നാദികാമം സമമുത്രവിഷയം പ്രസന്നവണ്ണോദ്യമിതരപോഷം
വൈദ്യോവനചേദവിഷയമനുഷ്വരം പ്രശാന്തദോഷപ്രകൃതിസ്ഥയാത മന്നാദികാമം സമമുത്രവിഷയം

൨൬. ദർശനസ്തർശനപ്രശ്നോ പരീക്ഷാത്രിവിധാമതാ
വയോവണ്ണരോഗീഷ്വൽ മിശ്രിയാണാമുദർശനാൽ.

ദർശനം സ്തർശനം പ്രശ്നം മിശ്രിയാണാമുദർശനാൽ മിശ്രിയാണാമുദർശനാൽ മിശ്രിയാണാമുദർശനാൽ
മിശ്രിയാണാമുദർശനാൽ മിശ്രിയാണാമുദർശനാൽ മിശ്രിയാണാമുദർശനാൽ മിശ്രിയാണാമുദർശനാൽ

ഇതി കേശവദേശികകൃതം സാരചന്ദ്രികാഖ്യാനേ
മാധവനിദാനപ്രാഖ്യാനേ വിഷ്ണുവിജയം

സമാപ്തം.

രോഗസംഗ്രഹം

- ൧- ജപരോതിസാരോഗ്രാഹണീമാർശോജിസ്റ്റിംഗിഷ്ടവികാ
സാലസാധചിദിംബീച കൃമിരക്തപാണുക്വാമിമാഃ
- ൨- ഹലീമകരകുന്തപിത്തം രാജയക്ഷ്യാമരകൃതഃ
കസോഹിക്കാഃ ഹരശാസൈ സ്സപരദേശ്വപരോചകഃ
- ൩- ചർദ്ദിസ് തൃഷ്ണാമമൂർച്ഛാഭ്യ രോഗാഃ പാനാത്യാദനഃ
ദാഹാഖ്യസ്തപചഃരാന്മാദോ പസ്താശ്ചാനിലാമയഃ
- ൪- വാതരക്തമൂർച്ഛാഭ്യ ആമവാഃതാമശുലഭക
പക്തിജംശൂചമാനാഹംഉദാചന്തോഹിഗുന്മരക്തം.
- ൫- ഹൃദ്രോഗോമൂത്രകൃച്ഛ്രഞ്ച മൂത്രാമരതസ്ഥമാശ്മരീ
പ്രമേഹോമധുമേഹശ്ച പിടികാശപ്രമേഹജ്വാ
- ൬- മേദോദോഷോദാഹരോമോ വൃദ്ധിശ്ച മദ്ധ്യഗണ്ഡകഃ
ഗണ്ഡമാലാപ വീഗുന്മരി രത്നദണ്ഡീപദന്തദാ
- ൭- വിദ്വാൽപ്രണരോമേശച ദൈവപ്രണരഭഗനാഡികേ
ഭഗവദരോപദംശശ്ച ശുക്ലദോഷസ്തപഗാമജാ
- ൮- ശീതപിത്തമൂർദ്ദശ്ച കോഞ്ചൈചാമൂഹിത്തകം
വിസപ്പ്തശ്ചസവിസ്ഫോട സ്തരോമാന്തോമന്യരികാ
- ൯- ക്ഷുദ്രാസ്വപ്നാസ്താസാക്ഷി ശിരസ്തീബാലകാമയാഃ
വിഷഞ്ചേത്യമുദ്ദിഷ്ടോ തഥാനിനിയയസംഗ്രഹഃ.

ജപരം അതിസാരം ഗ്രാഹണീ മാർശസ്സ അജിസ്റ്റം വിഷ്ട വികാലസകം വിലംബി കൃമിരോഗം പാണുരോഗം കുമിള ഫലീമകം രക്തപിത്തം രാജയക്ഷ്യാമാദ്യം ഉരക്ഷതം കാന്ദം ഹിക്കാ ശാസം സ്വരദേശം അദോപകം ചർദ്ദി തൃഷ്ണാ മൂർച്ഛാമേന്ദ്രാഹിന്ദ്രാസ ന്യാനഷ്ടം പാനാത്യായ പരദപനോജിസ്റ്റപാനവിഭമജ്വാ ദാഹം ഉന്മാദം ഭൂതോന്മാദം അ പസ്ഥാരം വതോദ്വ്യാധി വാതരക്തം ഉരന്തസ്തംഭം ആമവാതം ശുലഭാഃഗോ പരിണാമശു ലംആന്മാദം ഉദാഹതം ഉന്മാദാഹം ഹൃദ്രോഗം മൂത്രകൃച്ഛ്രം മൂത്രാമരതംഅശ്മിപ്ര മേഹം മധുമേഹം പ്രമേഹ പിടക മേദോദോഷം ക്ഷോരം ശരോഹം വൃദ്ധി ഗന്ധഗണ്ഡംഗണ്ഡമം ലഅപവി ഗുന്മരി അർബുദം ശ്ലീപദം വിദ്വാലി പാണാശാധം ശാരീരഗ്വണം സദ്യേത്ര ണ്ണഭഗ്നം നാഡീപ്രണം ഭഗന്ദരം ഉപദംശം ശുക്ലദോഷം ക്ഷോരം ശീതപിത്തം ഉദർദ്വ കോരം അമൂഹിത്തം വിസപ്പ്തവിസ്ഫോടം മന്യരിക ക്ഷമരോഗം മുഹരോഗം ക്ഷുദ്ര രോഗം നാസരോഗംഅക്ഷിരോഗംശിരാരോഗം സ്തീരോഗംബാലരോഗംവികാല ജ്വാ രോഗസംഗ്രഹം പരയോപപ്തിരിഷണ

മാധവനിടാനം സമാപ്തം.

ഈ പുസ്തകത്തിന്റെ സർവാധികാരവും
കൊല്ലം “വിദ്യാഭിവാദിനി” അച്ചുകൂടം ഉടമസ്ഥരിൽ ഇരിക്കുന്നു.

